

संस्कृत नेपाली शब्दकोश

(व्याख्या र टिप्पणीद्वारा अलङ्कृत संस्कृत-नेपाली कोश-परम्पराको प्रथम र अनुपम कृति)

लघुनामकोश

कोशकार

विद्वच्छिरोमणि पं. कुलचन्द्र गौतम

संस्कृत-नेपाली शब्दकोश

{ व्याख्या र टिप्पणीद्वारा अलङ्कृत संस्कृत-नेपाली कोश-परम्पराको प्रथम र अनुपम कृति }

{ लघुनामकोश }

ज्योतिषी:- जगत बहादुर सुखामगर

कोशकार

विद्वच्छिरोमणि पं. कुलचन्द्र गौतम

सम्पादक-समूह

प्रा.डा. श्रीवेणीमाधव ढकाल -

संयोजक

सहप्रा.डा. श्रीदुर्गादत्तशर्मोपाध्याय -

सदस्य

उपप्रा. श्रीमोतीलालशर्मरिजाल -

सदस्य

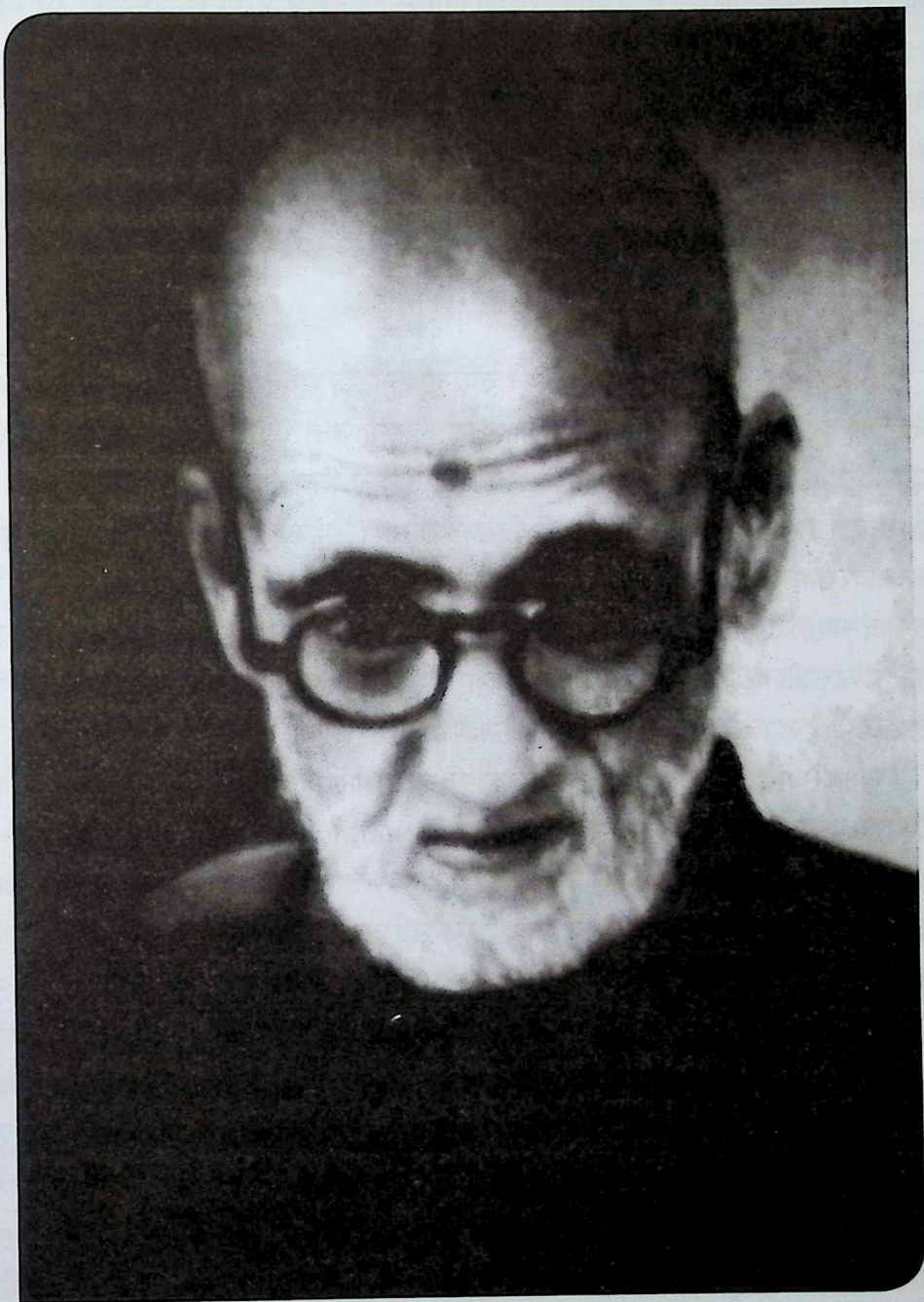
प्रकाशक

विद्यार्थी पुस्तक भण्डार

भोटाहिटी, काठमाडौं

बागबजार शब्दकोश - प्रिण्टिङ

पुस्तक	:	संस्कृत-नेपाली शब्दकोश
पद्धतिकार	:	विद्वच्छिरोमणि पं. कुलचन्द्र गौतम
सम्पादक-समूह	:	प्रा.डा. वेणीमाधव ढकाल आदि ।
प्रकाशक	:	विद्यार्थी पुस्तक भण्डार भोटाहिटी, काठमाडौं फोन : ४२२७२४६, ४२४५८३४
संस्करण	:	द्वितीय, आश्विन नवरात्र २०६९
सर्वाधिकार	:	लेखकमा
मूल्य	:	रु. ४५०/-
ISBN	:	978-99946-1-664-0
कम्प्युटर	:	क्वालिटी लेजर प्रिन्ट, बागबजार फोन : ४२४२६५६
मुद्रक	:	स्काइ मिडिया एण्ड प्रिन्टर्स प्रा.लि.,

विद्वच्छिरोमणि पं. कुलचन्द्र गौतमको संक्षिप्त जीवनी

डा. प्रसन्नचन्द्र गौतम

अध्यक्ष- कुलचन्द्र गौतम स्मृति संस्था

पश्चिम नेपालमा धादिङ जिल्लाको जीवनपुर गाउँमा संवत् १९३४ पण्डित रमाकान्त शर्मा गोतामेको कान्छो छोरा कुलचन्द्रको कुलनिधिको रूपमा जन्म भएको थियो । उहाँ ६ वर्षको हुँदा टिष्टुडतिरकी एउटी ब्राह्मणबालिका विश्वरूपासँग उहाँको विवाह भएछ तर बालिकाको चाँडै नै मृत्यु भएछ । कुलचन्द्रको स्वास्थ्य पनि बिग्रन थालेछ । उहाँको माइलो दाजु डिल्लीराजको पनि किशोरावस्थामा नै मृत्यु भएको रहेछ । पण्डित रमाकान्त विद्वान् भए पनि यजमानी नगरी केवल गुरु मात्र भएर जीवनयापन गर्ने हुनाले आर्थिक सङ्कट हरहमेसा नै रहन्थ्यो । ५५/५६ वर्षको उमेर पुग्दा पण्डितजीलाई आँखाको नराम्रो रोग लाग्यो । जेठो छोरा भद्रनिधिलाई घर-घडेरी जिम्मा दिई ८ वर्षको कान्छो छोरा कुलनिधिलाई साथ लिई उहाँ बनारस जानुभयो ।

बनारस पुगेपछि कुलचन्द्रको स्वास्थ्यमा केही सुधार भएछ । अन्धो प्रायः पिताजीको सेवा गर्दै येनकेन प्रकारेण जीवनयापन गर्दै कुलचन्द्रले सरस्वतीको आराधना पनि गर्न थाल्नुभयो । बालक कुलचन्द्रको प्रतिभा देखेर बनारसका विद्वान्हरू प्रभावित भए । त्यस समयमा प्रकाण्ड विद्वान् महामहोपाध्याय पण्डित गङ्गाधर शास्त्रीले उहाँलाई आफ्नो शिष्य बनाउनुभयो र कुलचन्द्र नाम दिनुभयो । किशोर कुलचन्द्रको अद्वितीय प्रतिभाको खबर थाहा पाएर सप्तरी जिल्लाका धनाढ्य जमिन्दार श्री शिवराज पोख्रेलान्ने आफ्नी १२ वर्षकी छोरीसँग उहाँको विवाह गरिदिए । प्रथमादेखि आचार्यसम्मका सबै परीक्षाहरूमा कुलचन्द्र सर्वप्रथम स्थान हासिल गरी उत्तीर्ण हुनुभयो । त्यति मात्र नभई विभिन्न साहित्यिक गोष्ठीहरू तथा कविसम्मेलनहरूमा पनि पुरस्कृत हुनुभयो । आफूले पाएका पारितोषिकहरू तथा सुवर्णपदकहरू बेचेर तथा अरू विद्यार्थीहरूलाई पढाएर उहाँले आफ्नो जीविका चलाउनुहुन्थ्यो । संस्कृतसाहित्यको आचार्यको परीक्षामा सम्पूर्ण उत्तरहरू अत्यन्त मधुर संस्कृतपद्यमा लेखेर एउटा कीर्तिमान स्थापना गर्नुभयो । सो अहिलेसम्म पनि कायमै छ ।

साहित्याचार्यको उपाधि प्राप्त गरेपछि बनारसकै विद्वत्समुदायमा उहाँले २/३ वर्ष बिताउनुभयो।

त्यहीँकै संस्कृत महाविद्यालयमा प्राध्यापन गर्न आह्वान गरिए तापनि पिताजीको आज्ञानुसार कुलचन्द्रले नेपाल नै फर्कने अटोट गर्नुभयो । २३/२४ वर्षको उमेरमा देशप्रेमले प्रेरित भई नेपाललाई नै आफ्नो कर्मभूमि बनाउन उहाँ काठमाडौँ ता फर्कनुभयो तर सुरुमा गाँस र बासको व्यवस्था मिलाउन गाह्रो परेछ । उहाँको आत्मसम्मानले सम्पन्न ससुरालीको सहायता लिन दिएन । वीरशम्शेर राणा प्रधानमन्त्री थिए । तत्कालीन नेपाली समाजमा चाकरी गरेर दरबार नरिझाएसम्म केही कुराको बन्दोबस्त गर्न असम्भवै थियो । उहाँको आत्मसम्मानले चाकरी गर्न जान पनि दिएन । उहाँले लेख्नुभएको छ -

बोलाइन्छन् घरैबाट विवेकिजनले गुणी ।

बाटाबाट हटाइन्छन् डटेका लण्ठ निर्गुणी ॥

कुलचन्द्रको विद्वत्ता र प्रतिभाको कीर्ति उहाँभन्दा पैहे नै काठमाडौँ पुगिसकेको थियो । चाकरीमा नआएको देख्दा त्यस बेलाका चाकरीबाज गुरु-पुरेतहरूले उहाँलाई शङ्कालु दृष्टिले हेर्न थाले । उहाँको कदर गरे जस्तो देखिने तर वास्तवमा परोक्षरूपले निगरानीमा राख्न उहाँलाई नारायणहिटी राजदरबारमा संस्कृत पढाउने गुरुको पदमा नियुक्ति दिइयो । पारिश्रमिक साह्रै नै कम थियो । उहाँले कमलपोखरीमा डेरा गरी बसेर नारायणहिटी दरबारमा पढाउने काम थाल्नुभयो । सुरुमा उहाँले महाराजाधिराज पृथ्वीवीरविक्रम, अन्य राजकुमारहरू र शाहज्यादीहरूलाई पढाएपछि त्रिभुवन र महेन्द्रसम्मलाई पढाउनुभयो ।

संवत् १९५७ देखि काठमाडौँको कर्मभूमिमा उहाँले आफ्नो गार्हस्थजीवन शुरू गर्नुभयो । सरस्वतीको आराधना कहिल्यै छुटेन । त्यसपछिको करिब २५ वर्ष भित्रमा उहाँले भक्तिरस र अलङ्कारले ओतप्रोत उत्कृष्ट रचनाहरू छपाउनुभयो । उहाँका यी कृतिहरूमा- भागवतमञ्जरी, कृष्णकर्णाभरणकाव्य, हरिवरिवस्या, दत्तचर्यासारसंग्रह, वन्दनायुगल, प्रपञ्चचर्चा, अमरकोषको टीका आदि हुन् । यसै अवधिभित्र उहाँका चार छोराहरू जन्मिए । येनकेन गृहस्थी चल्दथ्यो तर आर्थिक सङ्कट जहिले पनि कायमै थियो । ऋण लागेको थियो । उहाँले कतिपय अरू विद्यार्थीहरूलाई पनि पढाउनुहुन्थ्यो । सबै छोराहरू बी.ए. पास भए ।

उहाँको करिब ५ फिट ४ इन्च जतिको उचाई, पातलो जिउडाल, तेजिला आँखा, ५/६ दिनदेखि बढेको दाही भएको सौम्य र वात्सल्यपूर्ण मुखाकृतिले उहाँको व्यक्तित्व झल्काउँथ्यो । उहाँ प्रायः सुती धोती र कोगीटाको कुर्ता लगाउनुहुन्थ्यो । दिनभर एउटा पातलो लम्पटमा बसेर अथवा पल्टेर विचार गरिरहनुहुन्थ्यो र बीचबीचमा उठेर बसी एउटा डेस्कमा अथवा घोटो परेर लेख्न थाल्नुहुन्थ्यो । तमाखु हरहमेसा चाहिन्थ्यो, तर लेख्ने र विचार गर्ने ध्याउन्नमा खान

बिर्सनुहुन्थ्यो । उहाँलाई भेट्न धेरै मानिसहरू आइरहन्थे । धेरैजसोले उहाँलाई गुरु भनेर ढोग्थे । घरबाट विरलै बाहिर निस्कनुहुन्थ्यो ।

यो समय नेपाली कविताको मध्यकाल थियो । लुकि-छिपी कविताहरू प्रकाशित हुन्थे । चन्द्रशम्शेरको निरंकुश शासनमा कुनै पनि बौद्धिक विकासको प्रयास शङ्कास्पद मानिन्थ्यो । कृष्णलालजीको 'मकैको खेती'लाई आपत्तिजनक भनेर उहाँलाई कारागारमा जाकिएको थियो । शासकको गुणगान गरेर लेखेका रचनाहरू, जस्तो कि 'युरोपयात्रा' चाहिँ मान्य हुन्थ्यो । त्यस्तो वातावरणमा कुलचन्द्रले एउटा अत्यन्तै साहसिलो काम गर्नुभयो त्यो थियो अलङ्कारचन्द्रोदयको प्रकाशन । चतुर शब्दविन्यास र अलङ्कारको सहारा लिएर नेपाली पद्यमा अलङ्कार, व्याकरण र साहित्यको अद्भुत सम्मिश्रण भएको एउटा ग्रन्थ लेखी त्यस बेलाको चलनअनुसार सो ग्रन्थ महाराजा चन्द्रशम्शेरलाई समर्पण गरेर त्यसको नाम अलङ्कारचन्द्रोदय राख्नुभयो । सो ग्रन्थ उहाँले आफैँले प्रकाशित गर्नुभएको थियो । प्रत्येक श्लोकको विभिन्न अर्थ लगाउन सकिन्थ्यो ।

माहिलागुरुज्यू श्री हेमराज पाण्डेका विद्वत्ताले सो ग्रन्थमा लेखिएका कविताहरूको भावार्थ राम्ररी बुझ्यो । दुवै जना प्रकाण्ड विद्वान् भए पनि उहाँहरूको आचरण अत्यन्त फरक र प्रतिद्वन्द्वात्मक थियो । केही वर्ष पहिले महाराजाधिरालाई चाणक्यनीति र कुमारसम्भव पढाएको थाहा पाएर माहिला गुरुज्यूले 'निषिद्ध विषयहरू किन पढाएको ?' भनेर कुलचन्द्रको हुर्मत लिनुभएको थियो । यो पुस्तकले 'कुलचन्द्रलाई अब सिध्याउन सकिन्छ' भन्ने उहाँलाई लाग्यो । कुलचन्द्रलाई दरबारमा बोलाइयो । अनेकानेक प्रश्नहरू गरिए । कुलचन्द्रको समर्थक त्यहाँ कोही थिएन । अन्त्यमा गुरुज्यूले आफ्नो तुरूप चाल खेल्नुभयो । सो पुस्तकमा चन्द्रज्योतिको उज्यालोपनबारे एउटा श्लोक थियो । त्यो श्लोकलाई औँल्याई उहाँले 'यो सोझै महाराजको अनादर गरेको हो' भनेर कुलचन्द्रलाई चुनौती दिनुभयो । साधारणरूपले हेर्दा त्यो श्लोकको अर्थ 'महाराज चन्द्रशम्शेरको कीर्तिले फैलिएको उज्यालोमा भर्खर स्थापना गरिएको बिजुलीबत्ती (चन्द्रज्योति) उज्यालोसँग बल्दछ । सो बिजुलीबत्ती महाराजको कीर्ति नपुगेको ठाउँमा (अँध्यारोमा) पनि उज्यालोसँग बल्दछ' भनेर चन्द्रशम्शेरको वाहियात चाप्लुसी गरेको देखिन्छ तर वास्तवमा त्यसको अर्थ थियो 'प्रबुद्ध (उज्यालो) समाजमा चन्द्रशम्शेरको कीर्ति नगण्य छ र अपढ (अँध्यारो) समाजमा मात्र चम्किलो छ ।'

टुपी काटिएर देश निकाला हुने हो कि आजन्म काराबास हुने हो भन्ने बुझेर कुलचन्द्रले भन्नुभयो रे- 'मैले ता यो श्लोक बिजुलीबत्तीको बारेमा लेखेको हुँ । सो बिजुलीबत्तीको नाम चन्द्रज्योति हो । यो पुस्तकभरि महाराजको जय जयकार मात्र गरेको छु । यो पुस्तकै पनि

महाराजमै भक्तिपूर्वक समर्पण गरेको छु । भए नभएको जथाभावी अनर्थ लगाएर तपाईंले के प्राप्त गर्न खोज्नुभएको हो सो मलाई थाहा छैन । जसले जे बोले पनि जथाभावी अर्थ लगाउन सकिन्छ । ल, तपाईं 'क' भन्नुहोस्, म त्यसलाई 'ख' भनेर प्रमाणित गरिदिन्छु ।' चन्द्रशमशेर नेपालभाषा बुझ्ने हुँदा हाँसेछन् । (नेपालभाषामा 'ख' को अर्थ 'हो' भन्ने हुन्छ) महाराज नै हाँसेपछि सबै सभासद् हाँसे । गुरुज्यू चूप लाग्नुभयो । ठूलो सङ्कट टल्यो । उहाँको हाजिरजवाफीले त्यत्रो सङ्कटको अवस्थामा राम्रो साथ थियो ।

उहाँले समाज सुधारतर्फको आफ्नो मनसायलाई 'प्रपञ्चचर्चा' नाम गरेको एउटा पुस्तक प्रकाशन गरेर व्यक्त गर्नुभयो । त्यस समयमा नेपाली विद्वद् ब्राह्मण समाजमा व्याप्त धर्माडम्बर, धुत्याई, आर्थिक लोलुपतालाई छर्लङ्ग पारेर देखाउनु आवश्यक थियो । संस्कृतको पद्यशैलीमा रचिएको सो पुस्तकका हरेक श्लोकमा त्यसबेला समाजमा व्याप्त कुकर्महरूको उदाहरण पाइन्छ र प्रत्येक श्लोकको अन्त्यमा 'सो पाप मैले नै गरेको हुँ प्रभु' भनेर क्षमा मागिएको छ । तल एउटा श्लोक उदाहरणस्वरूप प्रस्तुत छ -

निरीक्षितेऽपि प्रसृते समन्ततः पुराणवर्णाश्रमधर्मविप्लवे ।

चिरादुदासीनतयैव तिष्ठतः क्षमस्व गोविन्द ! मम व्यतिक्रमम् ॥

बयालीस साल पर्वमा रणोद्दीप सिंहको हत्या गरेर राज्य हत्याएपछि वीरशमशेरले आफ्नो पाप पखाल्न विद्वान् पण्डितहरूद्वारा बनारसमा यज्ञ गराएका थिए । त्यसपछि राणाजीहरूले अनेकानेक कुकृत्यहरू गरे पनि त्यसताकाका पण्डितहरूले शान्तिस्वस्ति, पूजा, यज्ञ इत्यादि गराई पाप प्रक्षालन गरिदिन्थे । त्यस्तो गराउनु ब्राह्मणधर्म विपरीत थियो । त्यसैले समाजका अग्रणीहरूलाई सही मार्गदर्शन गराउन पण्डित कुलचन्द्रले यो बडो अनौठो तरिका अपनाउनुभएको थियो ।

नेपालमा आयुर्वेदको विकास गर्नु वाञ्छनीय देखेर पण्डित कुलचन्द्रले स्वयं आयुर्वेदको अध्ययन गर्नुभयो । आफ्नो माहिलो छोरालाई बी.ए. पास भएपछि आयुर्वेद पढाउनुभयो । पछि 'स्वयंवैद्य' भन्ने नाउँ भएको एउटा किताब नेपालीमा लेखेर प्रकाशित पनि गर्नुभयो । उहाँकै शब्दमा सो पुस्तकको उपयोगिता यस्तो थियो- 'साधारण पढेका, वैद्य भएर जीविका चलाउन खोज्ने मानिसलाई र वैद्य-डाक्टरको फिस तिर्दातिर्दा आजित भएका गृहस्थलाई यौटा गतिलो वैद्यलाई जागिर दिएर घरमा २४ घण्टा राखेको काम दिन्छ ।'

जुद्धशमशेर प्रधानमन्त्री भएपछि मात्र कुलचन्द्रको आर्थिक सङ्कट हट्यो । जुद्धशमशेरलाई धर्मशास्त्रपारङ्गत, मिथ्या आचरणरहित, एउटा वैष्णव ब्राह्मण विद्वान्लाई सुवर्ण तुला दान गर्ने इच्छा भएछ । पातलो जिउडाल भएको कुलचन्द्र सो सत्कर्मको निम्ति छानिनुभएछ । अन्य

ब्राह्मणहरूलाई पनि केही बाँड्नुपर्दा धेरै सुन ता पाउनुभएनछ तथापि ऋण तिर्न, गैरीधाराको भुइँचालोले भत्केको घर बनाउन र जनकपुरमा एउटा सानो घर बनाउन चाहिँ सक्नुभएछ ।

उहाँको पारिवारिक जीवनमा निकै मर्मान्तक चोटहरू परे । आफ्नै आँखाअगाडि जवान भइसकेका ३ भाइ छोराहरू, एउटी बुहारी र आफ्नी धर्मपत्नीको मृत्यु भयो । तिनैताका मौनीबाबाको आदेशानुसार उहाँले तुलसीकृत रामायणको नेपालीमा अनुवाद गर्नुभयो, जुन कार्यले उहाँलाई केही शान्ति प्राप्त भयो । सोही पुस्तकमा प्रकाशित टीकाकारको निवेदन पढ्दा उहाँको त्यस बेलाको मनस्थितिबारे थाहा हुन्छ ।

कुलचन्द्र अध्यात्मवादी हुनुहुन्थ्यो । गुरु भएर उहाँले धेरैलाई मन्त्रदान र मार्गदर्शन गर्नुहुन्थ्यो । उहाँका रचनाहरूमा भगवत्प्रेम र भक्ति मात्र देखिन्छन् । भक्ति र ज्ञानको समन्वयले नै मानिसको परमोद्धार हुन्छ भन्ने उहाँको विश्वास थियो । उहाँले लेख्नुभएको छ -

अध्यासको नाश गराउनमा

अभ्यास गर्ने दृढ भक्त पाई ।

चिनाउँछन् उनी खास आफूलाई

औतारको काम अरू भक्तलाई ॥

कर्मकाण्डतर्फ उति रुचि नराख्ने भए तापनि पण्डित कुलचन्द्रले एउटा विवाहपद्धति भन्ने कर्मकाण्डको पुस्तकको रचना गर्नुभएको छ । आदर्श विवाहित जीवनको उदाहरणमा श्रीराम र सीताको जीवनी लेख्ने कुलचन्द्रको निम्ति विवाह एउटा अत्यन्त महत्त्वपूर्ण उत्सव थियो । सो पुस्तक तयार गर्नुपर्ने कारण उहाँ स्वयंले यसरी व्यक्त गर्नुभएको छ- 'हाम्रा कर्मकाण्डमा पद्धतिग्रन्थ उत्तमोत्तम थिए तापनि कालक्रमले लेखाशुद्धिको परम्परा बढ्दा-बढ्दा छिन्न-विछिन्न, अत्यन्त दुर्बोध भइसकेका थिए, तिनै ग्रन्थ यथोचित संशोधित नभई व्यापारीबाट छापिन गएर झन् अशुद्ध भइकन अनि देशव्यापी हुँदै गएकाले हाम्रा धर्मको मुख्य अङ्ग भएको संस्कारमा ठूलो बाधा परी देशको दुरवस्था हुनलागेको छ ।' सो पुस्तकलाई उहाँले समकालीन ७ जना विद्वान् आचार्यहरूको पूर्ण सम्मति लिएर आफैँले प्रकाशित गर्नुभयो । वैष्णवधर्मको पालना गर्नु नै उहाँको ठूलो आराधना हुन्थ्यो ।

कुलचन्द्रको देशप्रेम, सामाजिक जागृति, राजनीतिक चेतना र मानवताका अन्य उदाहरण प्रशस्त भए तापनि धेरैजसो प्रकाशमा आएका छैनन् । शिक्षित र बौद्धिक विकास भएको समाज नभएसम्म मानिसले दुःख पाउन छाड्दैन भन्ने उहाँको धारणा थियो । आफ्नो अनुभव उहाँले यसरी

व्यक्त गर्नुभएको छ :

अविद्या विनाकारणै देवी दुर्गे

सदासर्वदा शत्रुता गर्न लागी ।

हजारौं गरें यत्न कष्ट पाएँ

हजुरका हजुरमा उजुर गर्न आएँ ॥

संवत् १९९६ सम्ममा उहाँ काठमाडौं छोडेर जनकपुर गइसक्नुभएको थियो। त्यसको केही वर्षपछि उहाँ बनारस जानुभयो । उहाँले गङ्गाजीको प्रतिष्ठामा रचना गर्नुभएको 'गङ्गागौरव' को संस्कृतका विद्वान्हरूले भूरि-भूरि प्रशंसा गरेका छन् । काठमाडौं छोडे पनि उहाँ त्रिभुवन र महेन्द्र शाहहरूसँग पत्रव्यवहार गरी नै रहनुहुन्थ्यो ।

रामभक्त कुलचन्द्रको वृद्धावस्थामा काशीवास गर्ने इच्छा थियो त्यसै अनुरूप रामकुटी, रामघाट, वाराणसीको गङ्गा किनारैमा बनाइएको एउटा ठूलो घरको तल्लो तला पूरै भाडामा लिइएको थियो । कोठाहरू प्रशस्त थिए । बनारसी भन्ने बोलाउने नाम भएका एक जना युवकले किनमेल गर्ने, खाना पकाउने इत्यादि काम गर्दथे । घर शौचालय सफा गर्न एक जना महिला दैनिक आउँथिन् । कलकत्ता नेपाली कन्सुलेटबाट प्रतिमहिना भारतीय रूपैयाँ ३००/- को भत्ता तथा उपदान रजिष्टर गरी आउँथ्यो । कुनै आर्थिक समस्या थिएन ।

उहाँ बिहान बेलुकी केवल दूध मात्रै सेवन गर्नुहुन्थ्यो । मध्याह्नको भोजनमा चाहिँ विभिन्न किसिमका तरकारीहरू, फुल्कारोटी र दही हुन्थे । अपराह्नमा उहाँ फलफूल खानुहुन्थ्यो । बनारसीले उहाँलाई गुरु भनेर सम्बोधन गर्दथे । नोकर र मालिकको भेदभाव थिएन । घर सफा गर्न आउने महिलाले पूजाकोठा पनि सफा गर्थिन् । शालिग्रामको नित्य पूजा र आरती गर्नुहुन्थ्यो । विस्तारै विस्तारै उहाँको शरीर क्षीण हुँदै थियो । नित्य, नियमानुसार पूजा गर्न आफूलाई असमर्थ भएको महसुस गरी एक दिन शालिग्रामहरूलाई गङ्गा-प्रवाह गराई दिनुभयो । पितृश्राद्धको अवसरमा छिमेकको एउटा बाच्छीलाई ल्याएर टोकरीभरीको जाता तरकारी र क्वाँटी ख्वाउनुहुन्थ्यो ।

२००७ को जनक्रान्तिपछि हर्षले गद्गद् भएर उहाँले आफ्ना शिष्य महाराजाधिराज त्रिभुवनलाई यसरी आदेश दिनुभएको थियो -

नेपाल भूमिलाई सुशीलता सुशासनले ।

राजवतीत्व हटाई तुरुन्त राजन्वती म गर्नेछु ॥

तनले मनले धनले धर्म श्रद्धा रहोस् रैतीमा ।

छैटौं भाग म पाऊँ भन्ने इच्छा म गर्नेछु ॥

(च)

यस्तो दृढप्रतिज्ञा त्रिभुवन विक्रम महीपतिले ।

गरिबक्सियोस् र हाम्रो भक्ति बढोस् भन्नुपर्छ रैतीले ॥

‘जमिनमा गाडिदिनुपर्ने सामन्ती राजतन्त्रलाई हटाएर, नम्र भएर, प्रजालाई श्रद्धा र धर्मसम्मत व्यवहारद्वारा आफ्नो अनुयायी र समर्थक बनाऊ, शास्त्रोक्त ६ प्रतिशत राजस्व उठाई आफ्नो प्रशासन चलाऊ । यसरी क्रम गर्ने प्रतिज्ञा गर्नु भन्ने जनताले तिम्रो उत्तरोत्तर आदर गर्नेछन् ।’

विलासिताबाट हटाई कर्तव्यबोध गराउने आफ्नो गुरुको यस्तो प्रकारको आशीर्वाद पाएर त्रिभुवनले उहाँलाई ‘गोरखा दक्षिणबाहु’ र ‘विद्वच्छिरोमणि’को राष्ट्रिय सम्मान अर्पण गरे । राजा महेन्द्रले पनि उहाँको सदैव आदर गर्दथे । राजा वीरेन्द्रको पालामा उहाँलाई राष्ट्रिय-विभूतिको रूपमा कदर गर्न हुलाक टिकट छापियो ।

२००७ पछिको नेपाल राज्य, नेपाली समाज र प्रशासन कस्तो हुनुपर्छ भन्ने उहाँको आकांक्षा तल उद्धृत केही श्लोकहरूबाट थाहा हुन्छ -

संस्कृति मर्दा देशै मर्दछ भन्ने विचार रहोस् ।

कुलगौरव रौरवमा पर्दछ भन्ने विचार रहोस् ॥

रक्षण यसले गर्ला भन्ने विश्वास चित्तमा नघटोस् ।

अबतक अजर रहेका मजहबको मान्यता नडगोस् ॥

ज्ञाता रहून् सब जना व्यवहार चलोस् विभिन्न भाषामा ।

बोलीको फरक कतै नरहोस् नेपाल-मण्डलमा ॥

(‘उन्माद’बाट)

अर्थात् ‘आफूलाई प्रशासनबाट आरक्षित सम्झेर सर्वधर्म सम्मानित प्रबुद्ध समाजले आफ्नो संस्कृति र मजहबको पालना कुनै डर नमानी गर्न पाओस् । नेपाल राष्ट्र एक मण्डल (फेडरेशन) होस् जसमा सबै प्रान्तीय भाषाहरूको उपयोग हुन पाओस् । सबैले आफ्नो वचनको इमान्दारीका साथ पालना गरून् (बेइमानी र भ्रष्टाचार नहोस्) । ५८ वर्ष पहिले उहाँले गर्नुभएको आधुनिक नेपालको कल्पना आजको नेपाली जनआकांक्षाअनुरूप भएबाट कुलचन्द्र एक दूरदर्शी महापुरुष मात्र नभई नेपाल राष्ट्रको बौद्धिक नेतृत्वको अग्रणी पनि हुनुहुन्थ्यो भन्नु अत्युक्ति हुँदैन ।

विलक्षण प्रतिभावान् कुलचन्द्रले संस्कृत साहित्यको मात्र होइन मातृभाषा नेपालीको पनि प्रशस्त सेवा गरेको देखिन्छ । उहाँका नेपाली रचनाहरूमा - अलङ्कारचन्द्रोदय, स्वयंवैद्य, उपहार, तुलसीकृत रामायणको अनुवाद, उन्माद, राघवालङ्कार, शिवमहिम्नस्तोत्रको अनुवाद र संस्कृत-नेपाली शब्दकोश प्रकाशित भएका छन् । केही अरू कृतिहरू अझै

अप्रकाशित अवस्थामा रहेका छन् । वैद्यवल्लभ, राघवालङ्कार र शब्दकोश उहाँको मृत्युपछि प्रकाशित भएका हुन् ।

धेरै महापुरुषहरूको चिनारी उनीहरूको मृत्युपछि भएको पाइन्छ । तर कुलचन्द्रलाई समकालीन विद्वद्गर्ग र उहाँका शिष्यहरूले उहाँको जीवनकालमै चिनेर सम्मान गर्न सकेका थिए । संस्कृतसाहित्यमा अभिरुचि राख्ने भारतीय विद्वत्समाजले उहाँलाई 'विद्याभूषण' र 'साहित्यमणि' जस्ता उपाधि दिएर विभूषित गरेको थियो । समकालीन नेपाली अग्रणी कविहरूले उहाँलाई गुरुको आसन दिएर उहाँको प्रतिष्ठा बढाएका थिए । बनारसको नेपाली विद्वत्समाजले उहाँलाई 'महाकवि'को उपाधिले सम्मानित गरेर अभिनन्दन गर्‍यो तर त्यस बेलासम्ममा कुलचन्द्र साह्रै कमजोर भइसक्नुभएको थियो । उच्चातिउच्च सम्मान पाएर विभूषित हुनुभए पनि कुलचन्द्रमा घमण्ड थिएन । स्वाभिमान र घमण्डको फरक उहाँको चरित्रबाट चरितार्थ हुन्थ्यो उहाँले लेख्नुभएको छ -

मुलायमी साथ लिएर सर्वदा

वचन् नबिड्ने गरी बोलुपर्दछ ।

मुलायमीमा पनि सत्यता रहोस्

भनेर होस् राख्नु अवश्य पर्दछ ॥

महत्त्व छाडी मसिना भयौं भने

सबै जना आदरपात्र बन्दछौं ।

बेसै छ मार्सी, तर चित्तले भने

समुद्रफेनै बढिया छ भन्दछौं ॥

उहाँलाई आफ्नो अन्तिम समय नजिकै आउन लागेको पूर्वाभास थियो । केही समय बाँकी छँदैमा उहाँले संन्यास लिने मनसुवा लिनुभयो । केही वर्ष पहिले नै उहाँले लेख्नुभएको थियो -

कुनै कसैमा र कुनै कसैमा

कुनै कसैमा व्यवसाय गर्छन् ।

कुन् वस्तु हो लौ, सुख भन्नुपर्ने

यथार्थ यो पण्डितजी बताऊ ॥

कनक् र कान्ता प्रिय छन् तथापि

आखिरमा पीर गभीर दिन्छन् ।

ठूलाबडाले अनुभव गरेको

विरक्ति नै हो, सुख यो बढाऊ ॥

(ज)

उहाँलाई मधुमेहको रोग ता साधारण खालको थियो तर कम्मरमा भएको एउटा डल्लो फुटी बारम्बार रगत र पीप आउँथ्यो । शल्यक्रिया (अप्रेसन) गरेर त्यसलाई काटेर फाल्नुबाहेक त्यसको कुनै दिगो उपचार थिएन । तर त्यस बेलामा एक त असी वर्षको वृद्ध, त्यसमा पनि मधुमेहको रोगी भएकाले कुनै पनि सर्जनले सो अप्रेसन गर्ने हिम्मत गर्न सकेका थिएनन् । अहिले अड्कल गर्दा त्यो कुनै अर्बुद नभई एउटा 'पायोजेनिक ग्यालनुलोमा' अर्थात् एक प्रकारको बिग्रेको फोडा थियो जस्तो लाग्छ ।

मृत्यु हुने दुई दिन अघिसम्म पनि उहाँ एकलै उठेर शौचालय जान सक्नुहुन्थ्यो । नेपाली शब्दकोश लेख्दै हुनुहुन्थ्यो, होसमै हुनुहुन्थ्यो । श्रीरामको भजन सुन्दै संवत् २०१५ मार्ग अष्टमी (४ डिसेम्बर १९५८) मा ब्राह्ममुहूर्त उषाकालमा उहाँको आत्माले शिवलोकतर्फ प्रस्थान गर्‍यो ।

उहाँको मृत्युपश्चात् नेपाली र संस्कृत विद्वत्समाजले उहाँको निधनप्रति निकै शोक प्रकट गरिएका विभिन्न लेखहरू प्रकाशित भएका थिए ।

महाकवि लक्ष्मीप्रसाद देवकोटाज्यूबाट पण्डित कुलचन्द्रको मृत्युपश्चात् रचिएको तलको कवितारूपी शोकप्रस्तावबाट उजागर हुन्छ ।

जतिजति जब शङ्काग्रस्त हुन्थ्यो समाज

उतिउति सब सोधी गर्दथ्यो कामकाज ।

अब उही कुलचन्द्रै हीन नेपाली वर्ग

कसरी सहन सक्ला अन्य देशीय गर्व ॥

कहिल्यै नउदाउने गरी

हतभागी जनको नसीब्सरी ।

अब हाय समाज त्रस्त भो

नयपाली कुलचन्द्र अस्त भो ॥

कुलचन्द्र गए समाजका

भनि शोकाकुलवर्ग काशिका ।

सब मौन भएर साथमा

गरियो शोक प्रदान नाथमा ॥

(जगतै सुनसान यो भयो),

कुलरश्मी अहिले कता गयो ।

न त सम्पति केही साथमा

न त ती काव्यकलादि हातमा ॥

अब हाय लगिस् कताकता

नयपाली कुलचन्द्र बेपता ।

नगरीकन केही दुष्टता

अब हे पाजि कृतान्त लौ बता ॥

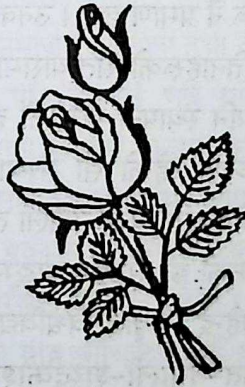
अबता न बता भयो पता

अहिलेसम्म विहोस् थिएँ मता ।

अब सुन् नडराउने भएँ

कुलरश्मी शिवशक्तिमा गए ॥

२०४६ सालको जनआन्दोलनपछि तत्कालीन सरकारबाट नेपालका दस जना सपूतहरूलाई राष्ट्रिय विभूतिका रूपमा सम्मानित गरेको उपलक्ष्यमा २०४९/०५/१६ गते कुलचन्द्र गौतमको फोटोसहितको रु. १ को हुलाक टिकट छापी प्रचलनमा ल्याइएको थियो ।

प्रकाशकीय

शब्दकोश कुनै पनि भाषिक ज्ञानको महत्त्वपूर्ण आधार मानिन्छ । भाषामा प्रचलित शब्दहरूको वर्णविन्यास, व्युत्पत्ति, अर्थ, प्रयोग र प्रसङ्गअनुसार निस्कने आशयसमेतलाई ध्यानमा राखेर शब्दकोशमा वर्णानुक्रमपूर्वक शब्दहरू राखिएका हुन्छन् । समयक्रममा प्रयोगमा नयाँ नयाँ शब्दहरू थपिँदै जान्छन् । विश्वसितको सञ्चार सम्पर्क र आवश्यकताले पनि शब्दहरूको अभिवृद्धिमा महत्त्वपूर्ण भूमिका खेल्दछ । यस अर्थमा पनि नयाँ थप शब्दहरूको प्रविष्टिसहित शब्दकोशहरूको पुनः प्रकाशन वा नयाँ संस्करण भइरहनु आवश्यक हुन जान्छ । यही आवश्यकतालाई ध्यानमा राखेर विद्वच्छिरोमणि कुलचन्द्र गौतमको 'संस्कृत-नेपाली-शब्दकोश' पुनः प्रकाशन गर्ने जमर्को गरिएको हो ।

विद्वच्छिरोमणि कुलचन्द्र गौतम संस्कृतवाङ्मयका अनेक विधाका ज्ञाता विशेष गरी संस्कृतभाषाका प्रकाण्ड विद्वान्का रूपमा नेपाली धर्तीले जन्माएका अद्वितीय प्रतिभा हुनाले भारतीय उपमहाद्वीपमै नेपाली माटोका गौरव बनेर सदाकाल जीवित छन् । उनी अप्रतिम प्रतिभाका धनी थिए भन्ने कुरामा उनका कृतिहरू नै प्रमाण छन् । उनको विद्वत्ताको यही उच्चतालाई जीवन्त राख्ने प्रयासस्वरूप उनका नाति-नातिनाहरूको सत्प्रयासमा नेपालमा 'कुलचन्द्र गौतम स्मृति संस्था'का नामबाट एउटा प्रतिष्ठान पनि स्थापना गरिएको छ ।

प्रा.डा. प्रसन्नचन्द्र गौतम अध्यक्ष रहेको सो संस्थाले कुलचन्द्र गौतमका कृतिहरूलाई प्रकाशनमा ल्याउनुका अतिरिक्त ऋग्वेदजस्तो ग्रन्थ नेपाली तथा अंग्रेजी अनुवादसहित प्रकाशनमा ल्याउने गौरवमय कार्य सम्पन्न गरिसकेको छ । संस्कृत वाङ्मयका उपासक, समाजसेवी प्रसन्नचन्द्र गौतमले पहिलो पटक तत्कालीन महेन्द्र संस्कृत विश्वविद्यालयबाट २०५४ सालमा प्रकाशनमा ल्याइएको कुलचन्द्र गौतमको 'संस्कृत-नेपाली-शब्दकोश' हाल बजारमा सकिएको अवस्थामा लेखकीय उत्तरदायित्व वहन गर्दै यसको छपाइका लागि स्वीकृति प्रदान गर्नुभएपछि यो कोश पुनः प्रकाशनमा आउन लागेको हो ।

कुलचन्द्र गौतमको यो 'संस्कृत-नेपाली-शब्दकोश' पद्यात्मक शैलीमा रचित अमरकोशका शब्दहरूलाई केलाएर वर्णानुक्रमिक प्रविष्टिका साथ तयार पारिएको छ । कुलचन्द्रले अमरकोशको नेपालीटीकासमेत रचना गरेका हुनाले त्यसैमा आधारित भएर अर्को छुट्टै शब्दकोश निर्माण गर्ने

कार्य उनीबाट भएको अनुमान गर्न सकिन्छ । 'लघुनामकोश'का वि.सं. १९८३ मा तयार पारिएको यस शब्दकोशमा अमरकोशका साथै मेदिनीकोश, हलायुधकोश र अन्य संस्कृत शब्दकोशबाट पनि व्यवहारमा अत्यावश्यक शब्दहरू लिएर विशेष स्थलहरूमा विशेष व्याख्या तथा टिप्पणीसमेत समावेश गरिएको पाइन्छ । संस्कृतवाङ्मयका विभिन्न विधाका विशेष पारिभाषिक शब्दहरू पनि यहाँ परेका छन् । अशुद्ध नेपाली लेखनलाई पूर्णतया दुरुत्साहित गर्दै शुद्ध भाषिक प्रयोगतर्फ सबैलाई उत्प्रेरित एवं जागरूक बनाउने उद्देश्यले लेखिएको यस कोशको उपयोगबाट संस्कृत तथा नेपाली भाषाका प्रयोक्तामात्र नभई अन्य राष्ट्रियभाषा एवं भाषिकाको समृद्धिमा समेत महत्त्वपूर्ण योगदान पुग्न जाने देखिन्छ ।

संस्कृत नेपाली शब्दकोशमा सङ्क्षेपीकृत शब्दहरूको संख्या थोरै भएकाले छुट्टै तालिका प्रस्तुत गरिएको छैन । यस कोशमा- न. = नपुंसक लिङ्ग, पुं. = पुल्लिङ्ग, स्त्री. = स्त्रीलिङ्ग, विशे. = विशेषण, न.पुं.स्त्री. = नपुंसकलिङ्ग, पुल्लिङ्ग र स्त्रीलिङ्ग, क्रि.विशे. = क्रियाविशेषण, अव्य. = अव्यय यस रूपमा प्रस्तुत सङ्क्षिप्त शब्दहरूको विस्तृत अर्थ बुझ्न सकिने छ ।

प्रकाशन-संस्थाको स्थापना गरी विद्यालय तथा विश्वविद्यालयस्तरका पाठ्यसामग्रीहरूको प्रकाशनका साथै नेपाली भाषा-साहित्य र जनजीवनमा महत्त्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्दै संस्कृत वाङ्मयका विभिन्न विधाका उपयोगी ग्रन्थहरूको प्रकाशनतर्फ हाम्रो अभिरुचि रहँदै आएको हो । कुनै पनि व्यवसायको सञ्चालनमा व्यावसायिकताले सामयिक आवश्यकतालाई बढी प्राथमिकता दिन अभिप्रेरित गर्दा तर पनि सिङ्गो समाज र साहित्य तथा वाङ्मयको समृद्धिका लागि पनि केही गर्नुपर्ने दायित्व प्रकाशन संस्थाको पनि हुनुपर्छ भन्ने मान्यतामा हामी दृढ छौं । यसकारण आदिमकालदेखि प्रचलनमा रहिआएको संस्कृत वाङ्मयका महत्त्वपूर्ण ग्रन्थहरूको प्रकाशनतर्फ हाम्रो अभिरुचि बढेको हो । यस क्रममा चारवेद, गणेशपुराण, निर्णयसिन्धु, अग्निपुराण र विष्णुपुराण नेपाली अनुवादसहित प्रकाशनमा ल्याइसकेका छौं ।

कुलचन्द्र गौतमको विद्वत्ता, संस्कृत भाषाको महत्ता र संस्कृत-नेपाली शुद्ध लेखन, व्यवहार गर्न खोज्ने समस्त लेखक-पाठकको तीव्र अभिलाषालाई ध्यानमा राखेर यो संस्कृत-नेपाली-शब्दकोशको प्रकाशनमा उद्यत भएका हौं । यस्ता प्रकाशनका माध्यमबाट संस्कृत वाङ्मयका साथै नेपाली भाषा-साहित्य तथा राष्ट्रिय भाषाको संरक्षण र संवर्धनमा समेत योगदान पुग्नेछ भन्ने हाम्रो विश्वास छ ।

संस्कृत-नेपाली-शब्दकोश संस्कृत वाङ्मयसित सम्बद्ध कृतिहरू प्रकाशन गर्ने हाम्रो प्रकाशन शृङ्खलाको एउटा अर्को महत्त्वपूर्ण कडी हो । यसको प्रकाशनबाट भाषा र साहित्यका

क्षेत्रमा कार्यरत भाषासाहित्यप्रेमी तथा सर्वसाधारण पाठकहरू लाभान्वित हुन सके भने हाम्रो प्रयास सफल हुनेछ । यसको प्रकाशनका लागि स्वीकृति प्रदान गर्नुहुने कोशकारका नाति एवं कुलचन्द्र गौतम स्मृति संस्थाका अध्यक्ष डा. प्रसन्नचन्द्र गौतमप्रति हामी आभारी छौं । यसको प्रथम संस्करणमा निकै मिहिनेत गरी खण्डित भागको समेत पूर्ति गरेर कुशल सम्पादन गर्नुहुने सम्पादक समूहका संयोजक प्रा.डा. श्री वेणीमाधव ढकालज्यू एवं सदस्यद्वय सहप्रा.डा. श्रीदुर्गादत्त शर्मा उपाध्यायज्यू र उपप्रा. श्री मोतीलाल शर्मा रिजालज्यूप्रति कृतज्ञता व्यक्त गर्दछौं ।

यस संस्करणको प्रकाशनोपयोगी सम्पादनमा सघाउ पुऱ्याउनुहुने विद्यार्थी पुस्तक भण्डारसँग आबद्ध विभिन्न विश्वविद्यालयका विशेषज्ञ विद्वान्हरूप्रति आभार व्यक्त गर्दछौं । यस कोशको टाइप सेटिङ, अशुद्धि संशोधनलगायतका कार्यहरू हार्दिकता साथ गरिदिने क्वालिटी लेजर प्रिन्ट बागबजारलाई पनि हामी सधन्यवाद स्मरण गर्दछौं । आगामी दिनमा संस्कृत वाङ्मय र अन्य क्षेत्रका प्रकाशनहरू पाठकसमक्ष आउने नै छन्, यसमा पाठकका सुझाव र प्रतिक्रियाहरूको अपेक्षा राख्दछौं ।

दीपावली

२०६९/७/२८

शान्त गौतम

विद्यार्थी पुस्तक भण्डार

विद्वच्छिरोमणि पं. कुलचन्द्र गौतमद्वारा प्रणीत

संस्कृत-नेपाली शब्दकोश

(लघुनामकोश)

अ

अकारः कृष्ण उद्दिष्ट ऐक्यं कृष्णगणेशयोः ।

तस्मादकारबोध्याय गणेशाय नमो नमः ॥

अ	(अव्य.) अभाव / नहुनु ।
अ	(पुं.) विष्णु ।
अंश	(पुं.) भाग ।
अंशु	(पुं.) किरण ।
अंशुक	(न.) वस्त्र ।
अंशुमती	(स्त्री.) सजिवन ।
अंशुमत्फला	(स्त्री.) केरा ।
अंस	(पुं./न.) काँध ।
अंसल	(विशे.) बलियो ।
अंहति	(स्त्री.) दान ।
अंहस्	(न.) पाप ।
अकारणि	(स्त्री.) सराप्नु / गाली गर्नु ।
अकूपार	(पुं.) समुद्र ।
अकृष्णकर्मन्	(विशे.) पुण्यात्मा ।
अक्ष	(न.) १. कालोनून, २. इन्द्रिय ।
अक्ष	(पुं.) १. पासा, २. बर्रो, ३. पाङ्गो, ४. व्यवहार / लिनु-दिनु इत्यादि ।
अक्षत	(पुं.) १. लावा, २. अक्षता, ३. जौ । अक्षतशब्द बहुवचनान्त छ ।
अक्षदर्शक	(पुं.) व्यवहारद्रष्टा / झगडाको निसाफ गर्ने ।
अक्षदेविन्	(पुं.) जुवाडे ।
अक्षधूर्त	(पुं.) जुवाडे ।
अक्षर	(न.) १. अक्षर, २. मोक्ष, ३. ब्रह्म ।
अक्षरचुञ्चु	(पुं.) लेखक / लेख्ने ।
अक्षरचण	(पुं.) लेखक / लेख्ने ।
अक्षरविन्यास	(पुं.) लिपि / लेखेका अक्षर ।
अक्षवती	(स्त्री.) जुवा ।
अक्षाग्रकीलक	(पुं.) रथको पाङ्गो अड्याउने किलो ।

अक्षान्ति	(स्त्री.) रिस ।
अक्षि	(न.) आँखा ।
अक्षिकूटक	(न.) आँखाको गोल ।
अक्षिगत	(विशे.) रिस गरिएको ।
अक्षीन	(पुं.) सजिवन / सैजन ।
अक्षीव	(न.) समुद्रीनून ।
अक्षोट	(पुं.) ओखर ।
अक्षौहिणी	(स्त्री.) सेनाविशेष । २१८७० हात्ती, २१८७० रथ, ६५६१० घोडा र १०९३५० सिपाहीहरूको समूह ।
अखण्ड	(विशे.) सिङ्गै / सबै ।
अखात	(न.) ताल / पोखरी ।
अखिल	(विशे.) सबै ।
अग	(पुं.) १. पहाड, २. वृक्ष ।
अगद	(पुं.) औषधि ।
अगदङ्कार	(पुं.) वैद्य ।
अगम	(पुं.) वृक्ष ।
अगस्त्य	(पुं.) अगस्त्यमुनि ।
अगाध	(विशे.) भुईँ नभेटिने गहिरो ।
अगार	(न.) घर ।
अगुरु	(पुं./न.) सिसौ ।
अगुरु	(न.) घुपी ।
अगुरुशिशपा	(स्त्री.) सिसौ ।
अगनाथी	(स्त्री.) अग्निकी स्त्री / स्वाहा ।
अग्नि	(पुं.) आगो ।
अग्निकण	(पुं.) आगाको झिल्लो ।
अग्निचित्	(पुं.) १. अग्निहोत्री, २. चयनयज्ञ गर्ने ।
अग्निज्वाला	(स्त्री.) आगाको ज्वाला ।
अग्नित्रय	(न.) दक्षिणाग्नि, गार्हपत्याग्नि र

आहवनीयाग्नि ।	अङ्गन (न.) आँगन ।
अग्निभू (पुं.) स्वामी कार्तिकेय ।	अङ्गना (स्त्री.) १. नरम शरीर हुने स्त्री, २. उत्तर- तर्फका दिग्गजकी स्त्री ।
अग्निमन्थ (पुं.) गिनेरी / गिंदरी ।	अङ्गविक्षेप (पुं.) नाच्दा अङ्ग चलाउनु ।
अग्निमुखी (स्त्री.) भलायो ।	अङ्गसंस्कार (पुं.) सिंगारपटार ।
अग्निशिख (न.) काश्मिरी केशर ।	अङ्गहार (पुं.) नाच्दा अङ्ग चलाउनु ।
अग्निशिखा (स्त्री.) १. गुनमधुरा, २. चालेसिस्नो ।	अङ्गार (पुं./न.) अँगार ।
अग्न्युत्पात (पुं.) आगाको उत्पात / पुछ्छेतारा आदि उत्पात ।	अङ्गारक (पुं.) मङ्गल / ग्रहविशेष ।
अग्र (न.) १. असल, २. माथिल्लो, ३. धेरै, ४. अगिल्लि ।	अङ्गारधानिका (स्त्री.) मकल / अटल / चुल्हो ।
अग्रज (विशे.) जेठो ।	अङ्गारवल्लरी (स्त्री.) गिनेरी / गिंदरी ।
अग्रजन्मन् (पुं.) १. ब्राह्मण, २. जेठो ।	अङ्गारवल्ली (स्त्री.) भारङ्गी / चिन्डे ।
अग्रतःसर (विशे.) अगुवा / अधि सर्ने ।	अङ्गारशकटी (स्त्री.) मकल / अटल ।
अग्रतस् (अव्य.) १. पूर्वतिर, २. अगिल्लि, ३. पहिले ।	अङ्गीकार (पुं.) कबुल ।
अग्रमांस (न.) मुटु ।	अङ्गीकृत (विशे.) कबुल गरिएको ।
अग्रिय (विशे.) जेठो ।	अङ्गुलिमुद्रा (स्त्री.) छापे औंठी ।
अग्रीय (विशे.) श्रेष्ठ / मुख्य ।	अङ्गुली (स्त्री.) औंला ।
अग्नेदिधिषु (पुं.) जारी गरी ल्याएकी स्वास्नीलाई मुख्य बनाई घरमा राख्ने मानिस ।	अङ्गुलीयक (न.) औंठी ।
अग्नेसर (विशे.) अगुवा / अधि सर्ने ।	अङ्गुष्ठ (पुं.) बूढी औंलो ।
अग्र्य (विशे.) श्रेष्ठ / मुख्य ।	अङ्घ्रि (पुं.) १. पाउ, २. फेद ।
अघ (न.) १. पाप, २. दुःख, ३. व्यसन/ कुलत ।	अङ्घ्रिपर्णिक (स्त्री.) चालेसिस्नो ।
अघमर्षण (विशे.) पाप नाश गर्ने ।	अचण्डी (स्त्री.) साधु गाई ।
अघमर्षण (पुं./न.) पाप नाश गर्ने वेदको मन्त्रविशेष ।	अचल (पुं.) पहाड ।
अघ्न्या (स्त्री.) गाई ।	अचल (विशे.) नचल्ने ।
अङ्क (पुं.) १. काख, २. चिह्न, ३. कलङ्क ।	अचला (स्त्री.) पृथ्वी ।
अङ्कुर (पुं.) टुसो ।	अचिक्कण (विशे.) रुखो / फुस्रो ।
अङ्कुरश (पुं./न.) आँकुसे ।	अच्युत (पुं.) विष्णु ।
अङ्कोट (पुं.) अङ्कोट / टँसवृक्षविशेष ।	अच्युताग्रज (पुं.) बलभद्र ।
अङ्कूय (पुं.) लामो मृदङ्ग ।	अच्छ (विशे.) निर्मल ।
अङ्ग (न.) अवयव / हिस्सा / अंश ।	अच्छभल्ल (पुं.) भालु ।
अङ्ग (अव्य.) १. हे / संबोधन, २. फेरि ।	अज (पुं.) १. ब्रह्मा, २. विष्णु, ३. महादेव, ४. बोको ।
अङ्गद (न.) बाजु / हातको गहना ।	अज (विशे.) नजन्मेको ।
	अजगन्धिका (स्त्री.) बाबरी ।
	अजगर (पुं.) अजिङ्गर / अजगर ।
	अजगव (न.) महादेवको धनु ।

अजडा	(स्त्री.) काउछो ।
अजन्य	(न.) उत्पात ।
अजमोदा	(स्त्री.) ज्वानो ।
अजश्रृङ्गी	(स्त्री.) माडासिंगी ।
अजस्र	(न.) निरन्तर ।
अजा	(स्त्री.) १. बाख्री, २. माया ।
अजाजी	(स्त्री.) जिरा ।
अजाजीव	(पुं.) बोका-बाख्रा बेची जिउ पाल्ने ।
अजित	(पुं.) विष्णु ।
अजित	(विशे.) नजितिएको ।
अजिन	(न.) छाला ।
अजिनपत्रा	(स्त्री.) चमेरो ।
अजिनयोनि	(पुं./स्त्री.) हरिण ।
अजिर	(न.) १. आँगन, २. रूप, रस, गन्ध, स्पर्श एवं स्नेह, ३. शरीर ।
अजिह्वा	(विशे.) सोझो ।
अजिह्वाग	(पुं.) बाण ।
अज्जुका	(स्त्री.) नाचकी वेश्या ।
अज्झटा	(स्त्री.) भुइँअमला ।
अज्ञ	(विशे.) नजात्रे ।
अज्ञान	(न.) अज्ञान / नजान्नु ।
अञ्जित	(विशे.) पूजा गरिएको ।
अञ्जन	(पुं.) पश्चिमको दिग्गज ।
अञ्जन	(न.) गाजल ।
अञ्जनाकेशी	(स्त्री.) कालो हलेदो ।
अञ्जनावती	(स्त्री.) ईशानदिशाका दिग्गजकी स्त्री ।
अञ्जलि	(पुं.) अञ्जलि / जोडेका दुई हात ।
अञ्जसा	(अव्य.) १. चाँडो, २. साँचो ।
अटनि	(स्त्री.) धनुको टुप्पो ।
अटरूष	(पुं.) असुरो ।
अटवि	(स्त्री.) जङ्गल ।
अटवी	(स्त्री.) जङ्गल ।
अटा	(स्त्री.) टहल्लु / घुमफिर गर्नु ।
अट्ट	(पुं.) कौसी ।
अट्ट	(न.) अन्न ।

अट्ट्या	(स्त्री.) टहल्लु / घुमफिर गर्नु ।
अणक	(विशे.) खराब ।
अणव्य	(विशे.) सामाधान हुने ठाउँ ।
अणि	(पुं./स्त्री.) रथको पाङ्गो अड्याउने किलो/ चुकल ।
अणिमन्	(पुं.) सानो हुनु ।
अणीयस्	(विशे.) अति सानो ।
अणु	(पुं.) १. सामाधान, २. सानो टुक्रा ।
अण्ड	(न.) चराहरूको फुल ।
अण्डकोश	(पुं.) अण्डकोश ।
अण्डकोष	(पुं.) अण्डकोश ।
अण्डज	(पुं.) १. पक्षी, २. सर्प, ३. माछा ।
अतट	(पुं.) भीर ।
अतसी	(स्त्री.) आलस / तिसी ।
अति	(अव्य.) १. ठूलो, २. नाघ्नु, ३. असल ।
अतिक्रम	(पुं.) अतिक्रमण / नटेर्नु ।
अतिचरा	(स्त्री.) स्थलकमलिनी / फूलविशेष ।
अतिच्छत्र	(पुं.) कुकुरमुते झार ।
अतिच्छत्रा	(स्त्री.) सुप ।
अतिजव	(विशे.) चाँडो हिड्ने ।
अतिथि	(पुं.) पाहुना ।
अतिनिर्हारिन्	(विशे.) धेरै बास्ना आउने ।
अतिनु	(विशे.) डुङ्गाबाट ओर्लिएको ।
अतिपथिन्	(पुं.) असल बाटो ।
अतिपात	(पुं.) पालो उछिन्नु ।
अतिमात्र	(विशे.) ज्यादा / बार-बार ।
अतिमुक्त	(पुं.) वासन्ती / पुष्पविशेष ।
अतिमुक्तक	(पुं.) सादन / वृक्षविशेष ।
अतिरिक्त	(विशे.) बढ्ता ।
अतिवाद	(पुं.) कडा वचन ।
अतिविषा	(स्त्री.) अतीस / उत्तीस ।
अतिवेल	(विशे.) ज्यादा / बारबार ।
अतिशक्तता	(स्त्री.) पराक्रम ।
अतिशय	(विशे.) ज्यादा ।
अतिसर्जन	(न.) दान ।

अतिसारकिन् (विशे.) अतिसार हुने रोगी ।
 अतिसौरभ (विशे.) १. २. आँपविशेष, २. अति बास्ना आउने ।
 अतीत (विशे.) बितेको / गइसकेको ।
 अतीन्द्रिय (विशे.) प्रत्यक्ष नभएको ।
 अतीव (अव्य.) अति ज्यादा ।
 अत्तिका (स्त्री.) दिदी । यस शब्दको प्रयोग नाट्य (नाच)मा मात्र हुन्छ ।
 अत्यन्तकोपन (विशे.) ज्यादा रिसाउने ।
 अत्यन्तीन (विशे.) खुब हिँड्ने ।
 अत्यय (पुं.) १. मर्नु, २. दण्ड, ३. नटेर्नु, ४. दुःख, ५. दोष ।
 अत्यर्थ (विशे.) ज्यादा (द्रव्य) ।
 अत्यर्थ (न.) ज्यादा (क्रिया) ।
 अत्यल्प (विशे.) अतिथोरै ।
 अत्याहित (न.) १. ठूलो डर, २. मरुँला भन्ने डर नमानेर गरिएको काम ।
 अत्रि (पुं.) अत्रि ऋषि ।
 अथ (अव्य.) १. मङ्गल, २. उपान्त, ३. प्रश्न, ४. प्रारम्भ, ५. साकल्य / सबै ।
 अथो (अव्य.) १. मङ्गल, २. उपान्त, ३. प्रश्न, ४. प्रारम्भ, ५. साकल्य / सबै ।
 अदभ (विशे.) धेरै ।
 अदर्शन (न.) १. नाश, २. नदेखिनु ।
 अदितिनन्दन (पुं.) देवता ।
 अदृश् (विशे.) अन्धो ।
 अदृष्ट (न.) दैवदुःख / अतिवृष्टि, आगलागी इत्यादि ।
 अदृष्टि (स्त्री.) डरलाग्दा आँखा ।
 अद्धा (अव्य.) साँचो ।
 अद्भुत (पुं.) अद्भुतरस । लोकोत्तर, गजब वस्तु देख्दा उत्पन्न भएको, तेज वस्तुका गुणले बढेको, रोमाञ्च स्वेद - काँडा उम्रनु, पसिना आउनु इत्यादिले जानिने विस्मय(आश्चर्य)-लाई अद्भुतरस भनिन्छ ।

अद्भुत (विशे.) आश्चर्य गराउने ।
 अद्मर (विशे.) धेरै खाने ।
 अद्य (अव्य.) १. आज, २. अहिले ।
 अद्रि (पुं.) १. वृक्ष, २. पर्वत, ३. सूर्य ।
 अद्वयवादिन् (पुं.) १. बुद्ध, २. बौद्ध ।
 अधम (विशे.) १. खराब, २. थोरै ।
 अधमर्ण (विशे.) असामी ।
 अधर (पुं.) तल्लो ओठ ।
 अधर (विशे.) उँधो रहने ।
 अधस् (अव्य.) तलतिर ।
 अधिकर्द्धि (विशे.) घन धेरै हुने ।
 अधिकाङ्ग (पुं.) १. कमरपेटी, २. पटुका ।
 अधिकार (पुं.) १. अधिकार / कमान, २. थिति ।
 अधिकृत (विशे.) अधिकार पाउने ।
 अधिक्षिप्त (विशे.) हप्काइएको ।
 अधित्यका (स्त्री.) पर्वतको उँचो ठाउँ ।
 अधिप (विशे.) मालिक ।
 अधिभू (विशे.) मालिक ।
 अधिरोहिणी (स्त्री.) भन्थाङ / सिढी ।
 अधिवासन (न.) सुगन्धित वस्तु लगाउनु ।
 अधिविज्ञा (स्त्री.) सौता पाउने जेठी स्वास्ती ।
 अधिश्रयणी (स्त्री.) चुहो / भान्सा ।
 अधिष्ठान (न.) १. पाङ्गो, २. सहर, ३. प्रताप, ४. जफत गर्नु ।
 अधीन (विशे.) अधीन / करमा पर्ने ।
 अधीर (विशे.) कातर ।
 अधीश्वर (पुं.) चक्रवर्ती राजा ।
 अधुना (अव्य.) अहिले ।
 अधृष्ट (विशे.) शालीन / ढिटो नभएको ।
 अधोऽशुक (न.) घोती ।
 अधोक्षज (पुं.) विष्णु ।
 अधोभुवन (न.) पाताल / पत्ताल ।
 अधोमुख (विशे.) उँधो मुख भएको ।
 अध्यक्ष (विशे.) १. अधिकार पाउने, २. प्रत्यक्ष, ३. मालिक ।

अध्यवसाय	(पुं.) उत्साह / हिम्मत ।
अध्यात्म	(न.) १. स्वभाव, २. ब्रह्म ।
अध्यापक	(पुं.) पढाउने गुरु ।
अध्याहार	(पुं.) १. तर्कना, २. नभएको विषय वा वस्तुलाई अन्यत्रबाट उद्धृत गरी ल्याउनु ।
अध्युषा	(स्त्री.) सौता पाउने जेठी स्वास्नी ।
अध्येषणा	(स्त्री.) आफूले मान्नु पर्ने गुरुहरूलाई प्रार्थनापूर्वक काम लगाउनु ।
अध्वग	(विशे.) बाटो हिँड्ने ।
अध्वनीन	(विशे.) बाटो हिँड्ने ।
अध्वन्	(पुं.) बाटो ।
अध्वन्य	(विशे.) बाटो हिँड्ने ।
अध्वर	(पुं.) यज्ञ ।
अध्वर्यु	(पुं.) यजुर्वेदी ऋत्विक् ।
अनक्षर	(विशे.) बोली नसकिने कुरा / भनी नसकिने कुरा ।
अनङ्ग	(पुं.) कामदेव ।
अनच्छ	(विशे.) धमिलो ।
अनडुह	(पुं.) गोरु ।
अनन्त	(विशे.) अन्त नपाइने / यति भन्न नसकिने ।
अनन्त	(पुं.) शेषनाग ।
अनन्त	(न.) आकाश ।
अनन्ता	(स्त्री.) १. दुबो, २. पृथिवी, ३. सिस्नो, ४. चाल्नेसिस्नो, ५. गोलसैजन ।
अनन्यज	(पुं.) कामदेव ।
अनन्यवृत्ति	(विशे.) एकचित्त ।
अनय	(पुं.) १. अन्याय, २. कुलत, ३. अशुभ, ४. भाग्यविपत्ति ।
अनर्थक	(विशे.) अर्थ नभएको वचन ।
अनल	(पुं.) आगो ।
अनवधानता	(स्त्री.) चुक्नु / असावधानी ।
अनवरत	(अव्य.) निरन्तर / सधैं ।
अनवस्कर	(विशे.) शुद्ध गराइएको ।
अनवराध्य	(विशे.) मुख्य ।
अनस्	(न.) गाडा ।

अनागतार्तवा	(स्त्री.) रजस्वला नभएकी केटी (स्त्री) ।
अनातप	(पुं.) छाया ।
अनादर	(पुं.) अनादर / हेला ।
अनामय	(न.) आरोग्य / सन्धो ।
अनामिका	(स्त्री.) साहिली औंला ।
अनारत	(अव्य.) निरन्तर ।
अनार्यतित्त	(पुं.) चिराइतो ।
अनाहत	(पुं.) नयाँ वस्त्र ।
अनिमिष	(पुं.) १. देवता, २. माछो ।
अनिरुद्ध	(पुं.) कृष्णका नाति ।
अनिल	(न.) १. बतास, २. गणदेवता ।
अनिश	(पुं.) निरन्तर / सधैं ।
अनीक	(पुं.न.) १. लडाइँ, २. फौज ।
अनीकस्थ	(पुं.) आठपहरिया ।
अनीकिनी	(स्त्री.) सेनाविशेष । २१८७ हात्ती, २१८७ रथ, ६५६१ घोडा, १०९३५ सिपाहीहरूलाई अनीकिनी भन्दछन् ।
अनु	(अव्य.) १. पछि, २. बराबर ।
अनुक	(विशे.) कामुक / स्त्री ज्यादा चाहिने ।
अनुकम्पा	(स्त्री.) दया ।
अनुकर्ष	(पुं.) रथमा बस्ने ठाउँको तल्लो काठ ।
अनुकल्प	(पुं.) साटो / बदला ।
अनुकामीन	(विशे.) मनपरी हिँड्ने ।
अनुकार	(पुं.) अनुकरण / नक्कल ।
अनुक्रम	(पुं.) क्रम / पालो ।
अनुक्रोश	(पुं.) दया ।
अनुग	(विशे.) पछि लाग्ने ।
अनुग्रह	(पुं.) मेहरबानी / दया ।
अनुचर	(विशे.) सेवक / चाकर ।
अनुज	(पुं.) भाइ ।
अनुजा	(स्त्री.) बहिनी ।
अनुजीविन्	(विशे.) चाकर / नोकर ।
अनुतर्षण	(न.) मदिरापान गर्नु ।
अनुताप	(पुं.) पछतो ।
अनुत्तम	(विशे.) अति असल ।

अनुत्तर	(विशे.) अति असल ।
अनुनय	(पुं.) फुल्याउनु ।
अनुपदम्	(अव्य.) पछिबाट ।
अनुपदीना	(स्त्री.) पाउ सबै ढाक्ने जुताविशेष / दोजा-मोजा ।
अनुपमा	(स्त्री.) नैर्ऋत्यदिशाका दिग्गजकी स्त्री ।
अनुप्लव	(पुं.) सहाय / मददगार ।
अनुबन्ध	(पुं.) १. दोषको उत्पत्ति, २. इत्संज्ञक-वर्ण, ३. पछि लाग्नु, ४. काम नछोड्नु ।
अनुबोध	(पुं.) गन्ध उडेको वस्तुमा केही उपायले फेरि गन्ध ल्याउनु । जस्तै- कस्तूरीको गन्ध उडेकोमा अलिकति मदिरा मिसाई मल्यो भने ज्यूँकात्यूँ हुन्छ, त्यस्तै अरू ।
अनुभव	(पुं.) अनुभव / देख्नु, सुन्नु, छुनु इत्यादि ।
अनुभाव	(पुं.) अनुभाव । भाव बुझाउने अर्थात् शृङ्गारादिरसमा रोमाञ्च आदिले रत्यादि बुझाउँछन्, ती रोमाञ्चादि रतिका अनुभाव भनिन्छन्, त्यस्तै अरू रसमा पनि ।
अनुमति	(स्त्री.) सल्लाह ।
अनुयोग	(पुं.) प्रश्न ।
अनुरोध	(पुं.) १. प्रार्थना, २. लोलोपोतो / मुलाहिजा ।
अनुलाप	(पुं.) बारम्बार बोल्नु ।
अनुलेपन	(न.) चन्दनादि लेपन गर्नु ।
अनुवर्तन	(न.) १. पछि लाग्नु, २. मतोमा मिल्नु ।
अनुवाक	(पुं.) वेदको अवयवविशेष ।
अनुवाद	(पुं.) १. एक भाषाको अर्को भाषान्तर गर्नु, २. मिल्नु ।
अनुवासन	(न.) बास्ना आउने गराउनु ।
अनुवृत्ति	(स्त्री.) पछि लाग्नु, २. भनेको मान्नु ।
अनुशय	(पुं.) पछुतो ।
अनुशासन	(न.) शिक्षा दिनु ।
अनुषङ्ग	(पुं.) लाग्नु ।
अनुष्ठान	(न.) गर्नु ।
अनुष्ठा	(विशे.) १. तातो नभएको, २. अल्छी ।

अनुसन्धान	(न.) खोज्नु ।
अनुसरण	(न.) १. पछि लाग्नु, २. भनेको मान्नु ।
अनुस्यूत	(विशे.) बराबर मिलेको ।
अनूक	(न.) १. स्वभाव, २. वंश ।
अनूचान	(पुं.) साङ्गोपाङ्ग वेद पढ्ने ।
अनून (क)	(विशे.) १. सबै, २. सिङ्गै ।
अनूप	(न.) जलप्राय देश/जल धेरै भएको ठाउँ ।
अनूरु	(पुं.) अरुण / सूर्यका सारथि ।
अनृजु	(विशे.) १. बाङ्गो, २. कपटी ।
अनृत	(विशे.) झुटो वस्तु ।
अनृत	(न.) झुटो ।
अनेक	(विशे.) एकभन्दा धेरै ।
अनेकप	(पुं.) हात्ती ।
अनेहस्	(पुं.) काल / समय ।
अनेडमूक	(विशे.) अन्धो र कान नसुन्ने लाटो ।
अनोकह	(पुं.) वृक्ष / रुख ।
अन्त	(पुं.) नाश / समाप्ति ।
अन्त	(पुं./न.) १. पछिल्लो, २. राम्रो ।
अन्तःपुर	(न.) रनिवास / रानीहरू बस्ने खोपी ।
अन्तक	(पुं.) यमराज ।
अन्तर	(न.) १. अवकाश / ठाउँ, २. अवधि/ भाका, ३. व्यवधान / छेकिनु, ४. फरक, ५. निमित्त, ६. छिद्र, ७. बाहेक, ८. भाग, ९. अवसर, १०. आत्मा ।
अन्तर	(विशे.) १. परिधेय / लगाउन लायक, २. आपस्त, ३. बाहिर, ४. तुल्य ।
अन्तरङ्ग	(विशे.) आपस्त ।
अन्तरा	(अव्य.) माझ ।
अन्तराय	(पुं.) विघ्न ।
अन्तराल	(न.) माझ ।
अन्तरिक्ष	(न.) आकाश ।
अन्तरित	(विशे.) छेकिएको ।
अन्तरीक्ष	(न.) आकाश ।
अन्तरीप	(पुं./न.) टापु ।
अन्तरीय	(न.) घोती ।

अन्तरे	(अव्य.) माझ ।
अन्तरेण	(अव्य.) १. माझ, २. बाहेक ।
अन्तर्गडु	(पुं.) गाँड / घाँटीको मांसपिण्ड ।
अन्तर्गत	(विशे.) १. बिसिँएको, २. कुनै वस्तु वा विषय कसैको अधीनमा रहेको ।
अन्तर्धा	(स्त्री.) छेकिनु ।
अन्तर्धि	(पुं.) छेकिनु ।
अन्तर्द्धार	(न.) झ्याल ।
अन्तर्मनस्	(विशे.) दिग्दार हुने ।
अन्तर्यामिन्	(पुं.) ईश्वर ।
अन्तर्वत्नी	(स्त्री.) गर्भिणी ।
अन्तर्वाणि	(विशे.) शास्त्र जान्ने ।
अन्तर्वेशिक	(पुं.) अन्तःपुरमा खटाइएको ।
अन्तावसायिन्	(पुं.) नाउ / हजाम ।
अन्तिक	(विशे.) नजिक ।
अन्तिकतम	(विशे.) अति नजिक ।
अन्तिका	(स्त्री.) चुल्हो / चुलो ।
अन्तेवासिन्	(पुं.) १. शिष्य, २. चाण्डाल / पोडे ।
अन्त्य	(विशे.) पछिल्लो ।
अन्त्यज	(विशे.) पछि भएको ।
अन्त्र	(न.) आन्द्रा ।
अन्दुक	(पुं.) हात्तीहरू बाँध्ने सिक्री ।
अन्दू	(स्त्री.) १. नेल, २. कल्ली ।
अन्ध	(विशे.) अन्धो / आँखा नदेख्ने ।
अन्धकरिपु	(पुं.) महादेव ।
अन्धकार	(पुं./न.) अन्धकार / अँध्यारो ।
अन्धतमस्	(न.) ठूलो अन्धकार ।
अन्धस्	(न.) भात ।
अन्धु	(पुं.) कुवा / इनार ।
अन्न	(न.) भात ।
अन्न	(न.) खाइएको वस्तु ।
अन्य	(विशे.) अर्को ।
अन्यतम	(विशे.) धेरैमध्येको एउटा ।
अन्यतर	(विशे.) अर्को ।
अन्यथा	(अव्य.) अर्कोतर्फ ।

अन्यदा	(अव्य.) अरू समयमा ।
अन्वक्ष	(विशे.) १. पछि, २. पछि लाग्ने ।
अन्वदञ्च	(विशे.) १. पछि, २. पछि लाग्ने ।
अन्वय	(पुं.) वंश / कुल ।
अन्ववाय	(पुं.) वंश / कुल ।
अन्वाहार्य	(न.) मासिकश्राद्ध ।
अन्विष्ट	(विशे.) खोजिएको ।
अन्वेषण	(न.) खोज्नु ।
अन्वेषणा	(स्त्री.) खोज्नु ।
अप्	(स्त्री.) पानी । अप्शब्द नित्यबहुवचनान्त छ ।
अपकार	(पुं.) अपकार गर्नु / बिगार गर्नु ।
अपकारगिर	(स्त्री.) हप्काउनु ।
अपकृष्ट	(विशे.) १. टाढा, २. खराब ।
अपक्रम	(पुं.) १. भागनु, २. फुत्कनु ।
अपक्रिया	(स्त्री.) १. अपकार, २. द्रोह ।
अपगत	(विशे.) १. हटेको, २. भागेको ।
अपघन	(पुं.) हात, पाउ आदि अङ्ग ।
अपचय	(पुं.) १. घट्नु, २. हरिनु ।
अपचायित	(विशे.) सत्कार गरिएको ।
अपचार	(पुं.) अहित गर्नु ।
अपचित	(पुं.) १. घटेको, २. नमस्कार गरिएको, ३. हरिएको ।
अपचिति	(स्त्री.) १. नाश, २. पूजा ।
अपटान्तर	(विशे.) नछेकिएको ।
अपटी	(स्त्री.) छेक्ने वस्त्र / कलात ।
अपटु	(विशे.) १. रोगी, २. काम गर्न नजान्ने ।
अपतर्पण	(न.) नअघाउनु ।
अपत्य	(न.) सन्तान ।
अपत्रपा	(स्त्री.) पराइदेखि भएको लाज ।
अपत्रपिष्णु	(विशे.) लाज मान्ने ।
अपथ	(न.) अबाटो ।
अपथ्य	(विशे.) रोगीलाई फाइदा नहुने कुरा ।
अपदान	(न.) चरित्र गिराउने काम ।
अपदान्तर	(विशे.) १. नछेकिएको, २. नजिकको ।

अपदिश	(न./अव्य.) दिशाको माझ ।	अपस्नान	(विशे.) खल्को हाल्ने ।
अपदेश	(पुं.) १. निहुँ, २. निमित्त, ३. स्थान ।	अपहार	(पुं.) १. हरिनु, २. चोरिनु, ३. घट्नु ।
अपध्वस्त	(विशे.) १. फुटाएको / बिगारेको, २. निन्दा गरिएको ।	अपहव	(पुं.) ढाँट्नु ।
अपनयन	(न.) हटाउनु ।	अपहृति	(स्त्री.) १. ढाँट्नु, २. अपहृति नाम गरेको अर्थालङ्कार ।
अपनोदन	(न.) हटाउनु ।	अपांपति	(पुं.) १. समुद्र, २. वरुण ।
अपभ्रंश	(पुं.) अशुद्ध शब्द ।	अपांनिधि	(पुं.) समुद्र ।
अपमान	(पुं.) अपमान / हेला ।	अपाकरण	(न.) हटाउनु ।
अपमृत्यु	(पुं.) दुर्मरण / हतियारको प्रहार हुनु, पानीमा डुब्नु, आगाले पोल्नु इत्यादि कारणले मर्नु ।	अपाङ्क्त्य	(विशे.) जातिभ्रष्ट ।
अपयान	(न.) भागनु ।	अपाङ्ग	(पुं.) १. आँखाको छेउ, २. टीका ।
अपरस्पर	(विशे.) निरन्तर क्रिया गर्ने ।	अपाची	(स्त्री.) दक्षिण-पश्चिमदिशा ।
अपरस्परा	(स्त्री.) निरन्तर क्रिया ।	अपान	(न.) गुदद्वार ।
अपराजित	(विशे.) नहार्ने ।	अपान	(पुं.) अपानवायु ।
अपराजिता	(स्त्री.) अपराजिता / योनिको आकारको पुष्पविशेष ।	अपामार्ग	(पुं.) अपामार्ग / अपाङ्ग / दतिउन ।
अपराद्धपृष्ठत्क	(विशे.) तारो हान्दा बिराउने ।	अपावृत	(विशे.) आफूखुसी ।
अपराध	(पुं.) अपराध / कसुर ।	अपासन	(न.) १. हटाउनु, २. सार्नु ।
अपराह्ण	(पुं.) दिनका तीन भागमा पछिल्लो भाग ।	अपाय	(पुं.) हानि / नोक्सान ।
अपरेद्युस्	(अव्य.) अर्को दिन ।	अपास्त	(विशे.) हटाइएको / सारेको ।
अपर्णा	(स्त्री.) पार्वती ।	अपि	(अव्य.) १. सम्भावना / ठान्नु, २. निन्दा, ३. प्रश्न, ४. समुच्चय, ५. शङ्का, ६. अलिकति ।
अपजाप	(पुं.) ढाँट्नु / निहव ।	अपिधान	(न.) १. ढाक्नु, २. छेक्नु ।
अपवरक	(न.) कोठा ।	अपिनद्ध	(विशे.) लाएको वस्त्र आदि ।
अपवर्ग	(पुं.) १. मुक्ति, २. कार्यसिद्धि ।	अपीच्य	(विशे.) अति राम्रो ।
अपवर्जन	(न.) दान ।	अपूप	(पुं.) मालपुवा ।
अपवर्तन	(न.) साट्नु ।	अपूर्व	(विशे.) अपूर्व / कहिल्यै नदेखे-नसुनेको ।
अपवाद	(पुं.) १. निन्दा, २. आज्ञा ।	अपेक्षा	(स्त्री.) अपेक्षा / वास्ता ।
अपवारण	(न.) छेक्नु / रोक्नु / ढाक्नु ।	अपोगण्ड	(विशे.) १. बालक, २. अति डराउने, ३. विकलाङ्ग / हातखुट्टाहरू साबुत नभएको ।
अपविद्ध	(विशे.) मिल्काइएको ।	अपोढ	(विशे.) हटाएको ।
अपशब्द	(पुं.) अशुद्ध शब्द ।	अपोह	(पुं.) १. तर्कना, २. त्याग, ३. हटाउनु ।
अपष्ठ	(अव्य.) प्रतिकूल / छेक्ने ।	अप्पति	(पुं.) १. वरुण, २. समुद्र ।
अपसद	(पुं.) हलुका / सानो / चुत्थो ।	अप्रकाण्ड	(पुं.) हाँगाबिँगा नहुने वृक्ष ।
अपसर्प	(पुं.) चेवा गर्ने / जासुस ।	अप्रगुण	(विशे.) छ्यासमिस परेको ।
अपसव्य	(विशे.) दाहिनेतिरको ।		
अपस्कर	(पुं.) रथको अवयव ।		

अप्रत्यक्ष	(विशे.) प्रत्यक्ष नभएको / नदेखिएको ।
अप्रधान	(न.) मुख्य नभएको ।
अप्रहत	(विशे.) खनजोत नगरेको बाँझो जग्गा ।
अप्राग्य	(विशे.) अप्रधान / अमुख्य ।
अप्सरस्	(स्त्री.) अप्सरा / मेनका, रम्भा, उर्वशी आदि गरिएका स्वर्गका वेश्या । अप्सरस् शब्द प्राय बहुवचनान्त छ ।
अफल	(विशे.) १. नफलेको रुख, २. बेफाइदाको काम ।
अबद्ध	(विशे.) अर्थ नभएको वचन ।
अबद्धमुख	(विशे.) १. दुर्मुखा, २. फटफटे ।
अबन्ध्य	(विशे.) १. फल फल्ने वृक्ष, २. फाइदा हुने चिज ।
अबला	(स्त्री.) नारी जाति ।
अबाध	(विशे.) छेकथुन नभएको ।
अबिन्धन	(पुं./न.) १. वडवागिन / समुद्रको आगो, २. बिजुली ।
अब्ज	(पुं.) १. चन्द्रमा, २. शङ्ख ।
अब्ज	(न.) कमल ।
अब्ज	(विशे.) पानीमा भएको वस्तु ।
अब्जयोनि	(पुं.) ब्रह्मा ।
अब्जिनी	(स्त्री.) कमलिनी ।
अब्जिनीपति	(पुं.) सूर्य ।
अब्द	(पुं.) १. मेघ, २. वर्ष ।
अब्धि	(पुं.) समुद्र ।
अब्धिकफ	(पुं.) समुद्रको फिंज / फेन ।
अब्ध	(न.) १. मेघ, २. आकाश ।
अभ्रमु	(स्त्री.) ऐरावतकी स्त्री ।
अब्रह्मण्य	(न.) दुहाइ गरेर शरण खोज्नु ।
अभय	(न.) उशीरको जरो / खस ।
अभय	(विशे.) नडराउने ।
अभया	(स्त्री.) हर्षो ।
अभाषण	(न.) नबोल्नु ।
अभि	(अव्य.) १. सामुन्ने, २. सबैतिर ।
अभिक	(विशे.) कामुक / विषय ज्यादा खोज्ने ।

अभिक्रम	(पुं.) १. प्रारम्भ, २. युद्ध, ३. लडाईँ गर्न गरेको चढाई ।
अभिख्या	(स्त्री.) १. नाम, २. शोभा ।
अभिग्रह	(पुं.) हाँक दिनु / लौ आइज भनी लड्न तयार हुनु ।
अभिग्रहण	(न.) १. लुट्नु, २. जफत गर्नु ।
अभिघातिन्	(पुं.) शत्रु ।
अभिचार	(पुं.) अरूमाथि मारण, मोहन, उच्चाटन इत्यादि टुना गर्नु ।
अभिजन	(पुं.) १. कुल, २. जन्मभूमि ।
अभिजात	(विशे.) १. घरानियाँ, २. पण्डित ।
अभिज्ञ	(विशे.) सिपालु ।
अभिज्ञान	(न.) चिह्न / चिनो ।
अभितस्	(अव्य.) १. नजिक, २. तर्फ, ३. चाँडो, ४. सामुन्ने ।
अभिधा	(स्त्री.) १. नाम, २. शब्दमा रहेको वाचकत्वरूप शक्ति ।
अभिधान	(न.) नाम ।
अभिधेय	(विशे.) वाच्यार्थ ।
अभिध्या	(स्त्री.) पराइको घन कसरी हात लाउँ भन्ने लोभ ।
अभिनय	(पुं.) अभिप्रायसूचक चेष्टा ।
अभिनव	(विशे.) भर्खरको ।
अभिनवोद्भिद	(पुं.) भर्खर उम्रेको टुसो ।
अभिनिर्मुक्त	(विशे.) सूर्य अस्ताउँदा पनि सुतिरहने ।
अभिनिर्माण	(न.) चढाई / युद्धयात्रा ।
अभिनीत	(विशे.) १. सहनशील, २. सिंगारिएको, ३. सप्रेको, ४. अभिनय गरिएको ।
अभिपन्न	(विशे.) १. अपराध गर्ने, २. शत्रुले दुःख दिएको, ३. आपत्ति परेको ।
अभिप्राय	(पुं.) १. आशय, २. मनसुबा ।
अभिभव	(पुं.) १. तिरस्कार, २. हार्नु ।
अभिभूत	(विशे.) १. तिरस्कार गरिएको, २. हार्ने ।
अभिमत	(विशे.) १. सहमति गरिएको, २. आदर गरिएको, ३. मन परेको ।

अभिमन्त्रण (न.) मन्त्रनु / मन्त्र पढेर जल, पञ्चगव्य- आदिलाई शुद्ध गर्नु ।	अभिषव (पुं.) १. यज्ञान्तस्नान / अवभृथस्नान, २. यज्ञ, ३. स्नान, ४. पीडा, ५. रक्सी- जाँड पार्नु, ६. सोमपान, ७. सोमलता कुट्टने विधि ।
अभिमर (पुं.) युद्ध ।	अभिषेक (पुं.) १. अभिषेक, २. स्नान ।
अभिमान (पुं.) १. घमन्ड, २. अज्ञान, ३. प्रेम, ४. हिंसा ।	अभिषेणन (न.) सेना लिएर चढाइ गर्नु ।
अभिमुख (विशे.) सामुन्ने रहेको ।	अभिष्टुत (विशे.) प्रशंसा गरिएको ।
अभियुक्त (विशे.) १. थुनिएको, २. लागेको, ३. प्रतिवादी हुनुपर्ने, ४. पराक्रम गर्ने, ५. आप्त / सत्यवादी, ६. अति बूढो ।	अभिसन्धान (न.) ठगनु ।
अभियोग (पुं.) १. नालिस गर्नु, २. युद्धका निमित्त हाँक दिनु, ३. आग्रह, ४. दबाउनु, ५. शपथ, ६. उद्योग, ७. प्रश्न ।	अभिसन्धि (पुं.) अभिप्राय ।
अभिराम (विशे.) १. सुन्दर, २. प्यारो ।	अभिसंपात (पुं.) १. लडाइँ, २. झम्टनु ।
अभिरूप (विशे.) १. पण्डित, २. सुन्दर ।	अभिसर (पुं.) सहाय / मददगार ।
अभिलाव (पुं.) काट्नु ।	अभिसार (पुं.) १. युद्ध, २. सहायता, ३. उपभोग (रति) निमित्त एकै स्थानमा जानु ।
अभिलाष (पुं.) इच्छा ।	अभिसारिका (स्त्री.) भोगका निमित्त संकेत गरेका ठाउँमा जाने स्त्री ।
अभिलाषुक (विशे.) इच्छा गर्ने ।	अभिहार (पुं.) १. चढाइ गर्नु, २. चोरी गर्नु, ३. तयारी गर्नु ।
अभिवाद (पुं.) १. ढोग, २. नमस्कार ।	अभिहित (विशे.) कहिएको/बोलिएको/भनिएको ।
अभिवादक (विशे.) ढोग दिने ।	अभीक (विशे.) १. कामुक / विषय ज्यादा खोज्ने, २. नडराउने ।
अभिवादन (न.) ढोग / नमस्कार ।	अभीक्षणम् (अव्य.) बारबार ।
अभिविधि (पुं.) अभिविधि / केहीदेखि केहीसम्म। जस्तै- आबालम्, आवृद्धम् केटा- केटीदेखि बूढाबूढीसम्म । यहाँ 'आ' शब्दले अभिविधि बुझायो ।	अभीप्सित (विशे.) मन परेको ।
अभिव्यक्त (विशे.) प्रकट भएको ।	अभीरु (विशे.) नडराउने ।
अभिव्याप्ति (स्त्री.) चारैतर्फ ढाक्नु ।	अभीरुपत्री (स्त्री.) शतावरी / कुरिलो ।
अभिषप्त (स्त्री.) शाप / सराप पाउने ।	अभीषङ्ग (पुं.) १. गाली, २. शाप / सराप ।
अभिषस्त (विशे.) करणीसम्बन्धी झुटो अभियोग लागेको ।	अभीषु (पुं.) १. किरण, २. लगाम ।
अभिषास्ति (स्त्री.) १. मागनु, २. करणीसम्बन्धी बात लागनु ।	अभीष्ट (विशे.) मन परेको ।
अभिषाप (पुं.) १. गुरु, ब्राह्मण आदिको श्राप (सराप) पर्नु, २. बात लागनु ।	अभ्यग्न (विशे.) नजिकको ।
अभिषङ्ग (पुं.) १. सराप/शाप, २. दुःख, ३. गाली, ४. तिरस्कार ।	अभ्यङ्ग (पुं.) तेल लाउनु ।
	अभ्यन्तर (न.) माझ ।
	अभ्यमित (विशे.) रोगी ।
	अभ्यमित्रीण (विशे.) डर नमानी शत्रुका सामुन्ने जाने।
	अभ्यमित्रीय (विशे.) डर नमानी शत्रुका सामुन्ने जाने।
	अभ्यमित्र्य (विशे.) डर नमानी शत्रुका सामुन्ने जाने।
	अभ्यर्ण (विशे.) नजिकै रहेको ।

अभ्यर्हित (विशे.) १. पूजा गरिएको, २. मानिएको, ३. श्रेष्ठ ।
 अभ्यवकर्षण (न.) काँडा आदिलाई युक्तिसँग झिक्नु ।
 अभ्यवस्कन्दन (न.) १. छापा मार्नु, २. शत्रुलाई धोखा पारी मारपिट काटमार गर्नु ।
 अभ्यवहार (पुं.) खानु ।
 अभ्यसन (पुं.) अभ्यास गर्नु ।
 अभ्याख्यान (न.) वार्तालाप गर्नु ।
 अभ्यागम (पुं.) १. लडाइँ, २. सम्मुख जानु ।
 अभ्यागारिक (विशे.) कुटुम्बी / जहान-बच्चाको पालनमा तत्पर ।
 अभ्यादान (न.) प्रारम्भ ।
 अभ्यान्त (विशे.) रोगी ।
 अभ्यामर्द (पुं.) लडाइँ ।
 अभ्यास (पुं.) अनुशीलन/बारम्बार केही कुरा गर्नु ।
 अभ्यासादन (न.) १. छापा मार्नु, २. धोखा पारी बैरीहरू तर्फबाट काटमार, लुटपिट गर्नु ।
 अभ्युदय (पुं.) वृद्धि / धनपुत्रादिको लाभ ।
 अभ्युदित (विशे.) सूर्य उदाउँदा पनि सुतिरहने ।
 अभ्युद्यत (विशे.) १. नमागी त्यसै पाइएको, २. उद्योग गर्ने ।
 अभ्युपगम (पुं.) अङ्गीकार / कबुल ।
 अभ्युपपत्ति (स्त्री.) अनुग्रह / मेहरबानी ।
 अभ्यूष (पुं.) हरियै भुटिएको अन्न ।
 अभ्र (न.) १. आकाश, २. मेघ ।
 अभ्रक (न.) अभ्रक / अभ्रख ।
 अभ्रपुष्प (न.) पानी ।
 अभ्रमातङ्ग (न.) ऐरावत हात्ती ।
 अभ्रमुवल्लभ (पुं.) ऐरावत हात्ती ।
 अभ्रि (स्त्री.) नाउ (डुङ्गा) मा लागेको मैला खुर्कने कोदालो ।
 अभ्रिय (विशे.) मेघमा भएको र आकाशमा भएको वस्तु ।
 अभ्रेष (पुं.) न्याय / मुनासिब ।
 अमत्र (न.) भाँडा / वर्तन ।

अमर (पुं.) देवता ।
 अमरावती (स्त्री.) अमरावती पुरी / इन्द्रको राजधानी ।
 अमर्त्य (पुं.) देवता ।
 अमर्ष (पुं.) रिस / क्रोध ।
 अमर्षण (विशे.) रिसाहा / क्रोधी ।
 अमल (विशे.) निर्मल / सफा ।
 अमल (न.) अभ्रक ।
 अमा (स्त्री.) अमावास्या / औंसी ।
 अमा (अव्य.) १. साथ, २. नजिक ।
 अमांस (विशे.) दुब्लो / निर्बलियो ।
 अमात्य (पुं.) मन्त्री ।
 अमावास्या (स्त्री.) औंसी ।
 अमित्र (पुं.) शत्रु ।
 अमुत्र (अव्य.) परलोक ।
 अमृणाल (न.) उशीरको जरो ।
 अमृत (न.) १. मोक्ष, २. पानी, ३. अमृत, ४. हविशेष/ होम गरी बाँकी रहेको वस्तु, ५. नमागीकन पाइएको वस्तु ।
 अमृत (विशे.) नमरेको ।
 अमृता (स्त्री.) १. हर्षो, २. अमला, ३. गुर्जो ।
 अमृतान्धस् (पुं.) देवता ।
 अमेघस् (विशे.) बुद्धि नभएको ।
 अमोघ (विशे.) १. सफल, २. बेकाइदा नभएको, ३. निरर्थक नभएको ।
 अमोघा (स्त्री.) १. वायुविडङ्ग, २. पाटलावृक्ष, ३. हर्षो ।
 अम्बर (न.) १. आकाश, २. वस्त्र ।
 अम्बरीष (न.) भर्साइ ।
 अम्बष्ठ (पुं.) १. वैश्यकन्यामा ब्राह्मणबाट जन्मेको सन्तान, २. माहुते, ३. वैद्य ।
 अम्बष्ठा (स्त्री.) १. बाटुलपाते, २. चरीअमिलो, ३. जुही ।
 अम्बा (स्त्री.) आमा ।
 अम्बिका (स्त्री.) पार्वती ।
 अम्बु (न.) पानी ।

अम्बुकण (पुं.) पानीको छिटा ।	अयुग्मच्छद (पुं.) छतिउन / वृक्षविशेष ।
अम्बुज (न.) कमल ।	अयुत (न.) अयुत / दश हजारको संख्या ।
अम्बुभृत् (पुं.) मेघ ।	अये (अव्य.) १. सम्झनु, २. हडबडाउनु, ३. जिल्ल पर्नु, ४. रिसाउनु, ५. बोलाउनु ।
अम्बुवेतस (पुं.) पानीबेत ।	अयोग्र (न.) मुसल ।
अम्बुद (पुं.) मेघ ।	अयोघन (पुं.) फलाम पिट्ने घन ।
अम्बुधि (पुं.) समुद्र ।	अयोमल (न.) फलामको किट ।
अम्बुरुह (न.) कमल ।	अर (न.) चाँडो ।
अम्बुवाह (पुं.) मेघ ।	अरघट्ट (पुं.) इनारमा पानी झिक्दा डोरी अड्याउने काठको पाङ्गो ।
अम्बुसरण (न.) जलप्रवाह ।	अरणि (पुं./स्त्री.) अग्निमन्थन गर्ने काठ ।
अम्बुकृत (विशे.) थुकका छिटा उडाएर बोलेको वचन ।	अरण्य (न.) वन ।
अम्भस् (न.) पानी ।	अरण्यानी (स्त्री.) ठूलो जङ्गल ।
अम्भोरुह (न.) कमल ।	अरत्ति (पुं.) कुहिनादेखि कान्छी औँलाका टुप्पासम्मको लम्बाइ ।
अम्भोज (न.) कमल ।	अरर (न.) द्वार / ढोका ।
अम्भोद (पुं.) मेघ ।	अरलु (पुं.) टटेलो / वृक्षविशेष ।
अम्भोधर (पुं.) मेघ ।	अरविन्द (न.) कमल ।
अम्भोनिधि (पुं.) समुद्र ।	अराति (पुं.) शत्रु ।
अम्मय (विशे.) जलमय / पानी-पानी भएको ।	अराल (विशे.) बाङ्गो ।
अम्ल (विशे.) अमिलो ।	अरि (पुं.) शत्रु ।
अम्ल (पुं.) अमिलो वस्तु ।	अरित्र (न.) पतवार / डुङ्गा ख्याउने काठविशेष ।
अम्ल (पुं.) अमिलो रस ।	अरिमेद (पुं.) गनाउने खयर ।
अम्ललोणिका (स्त्री.) चरीअमिलो ।	अरिषड्वर्ग (पुं.) काम, क्रोध, लोभ, मोह, मद र मात्सर्य यी छ शत्रु ।
अम्लवेतस (पुं.) पदमचाल्नु ।	अरिष्ट (न.) १. अशुभ, २. मरणचिह्न, ३. मही, ४. आँसु, ५. कुनो / सुत्केरीको कोठा, ६. मदिरा, ७. शुभ ।
अम्लान (विशे.) नओइलाएको ।	अरिष्ट (पुं.) १. रिद्धो, २. काग, ३. निम, ४. लसुन ।
अम्लिका (स्त्री.) अमिली ।	अरिष्टदुष्टधी (विशे.) दैवोपहत / दशाले बुद्धि बिप्रेको ।
अयन (पुं.) असल भाग्य ।	अरुण (पुं.) १. सूर्य, २. सूर्यको सारथि, ३. रातो वर्ण ।
अयस् (न.) १. बाटो, २. अयन / दक्षिणायन र उत्तरायण ।	अरुण (विशे.) रातो वर्ण हुने वस्तु ।
अयस् (न.) फलाम ।	अरुणा (स्त्री.) अतीस / औषधिविशेष ।
अयःप्रतिमा (स्त्री.) फलामे मूर्ति ।	
अयस्कान्त (पुं.) चुम्बक / नजिकको फलाम तान्ने धातु ।	
अयाचित (न.) नमागिएको ।	
अधि (अव्य.) अनुनय / फुल्याउनु ।	
अयुग्म (विशे.) बिजोर ।	

अरुन्तुन्द	(विशे.) मर्म छेड्ने ।
अरुष्कर	(पुं.) भलायो ।
अरुष्कर	(पुं.) घाउ पार्ने ।
अरुस्	(न.) घाउ ।
अरोक	(विशे.) १. प्वाल नभएको, २. तेज नभएको ।
अर्क	(पुं.) १. सूर्य, २. स्फटिक, ३. आँक ।
अर्कपर्ण	(पुं.) आँक / वृक्षविशेष ।
अर्कबन्धु	(पुं.) शाक्यमुनि / बौद्ध ।
अर्काह्व	(पुं.) आँक / वृक्षविशेष ।
अर्गल	(न./स्त्री.) आग्लो ।
अर्ध	(पुं.) १. अर्ध / पूजापात्र, २. अर्ध / देवतालाई चढाउने जल, दूध, कुशका टुप्पा, दही, घ्यू, अक्षता, जौ र सस्युं यति आठ थोक, ३. मोल / भाउ / मूल्य ।
अर्घ्य	(विशे.) अर्घ चढाउन लायक ।
अर्चा	(स्त्री.) १. पूजा, २. प्रतिबिम्ब / छाया ।
अर्चित	(विशे.) पूजा गरिएको ।
अर्चिस्	(न./स्त्री.) १. आगाको ज्वाला, २. कान्ति/ तेज ।
अर्जक	(पुं.) सेतो पात हुने बाबरी ।
अर्जक	(विशे.) आर्जने / कमाउने ।
अर्जुन	(पुं.) १. सेतो वर्ण, २. अर्जुनवृक्ष / खरीको रुख, ३. पाँच पाण्डवमध्येका एक पाण्डव, ४. सामान्य तृण ।
अर्जुन	(विशे.) सेतो वर्ण हुने वस्तु ।
अर्जुनी	(स्त्री.) गाई ।
अर्णव	(पुं.) समुद्र ।
अर्णस्	(न.) पानी ।
अर्तन	(न.) १. घिन, २. दया ।
अर्ति	(स्त्री.) १. पीडा, २. धनुको टुप्पो ।
अर्थ	(पुं.) १. अर्थ/ माने, २. धन, ३. सामान्य वस्तु, ४. प्रयोजन, ५. निवृत्ति / केही कामबाट हट्नु, ६. कारण ।
अर्थना	(स्त्री.) मागनु ।

अर्थपति	(पुं.) १. कुबेर, २. राजा ।
अर्थप्रयोग	(पुं.) लगानी / ब्याजमा लाउनु ।
अर्थशास्त्र	(न.) अर्थशास्त्र ।
अर्थिन्	(विशे.) १. चाकर, २. माग्ने, ३. वादी/ झगडा गर्ने, ४. धनी ।
अर्थ्य	(न.) शिलाजित ।
अर्थ्य	(विशे.) १. बुद्धिमान्, २. अर्थयुक्त ।
अर्दना	(स्त्री.) मागनु ।
अर्दित	(विशे.) मागिएको ।
अर्ध	(पुं.) टुक्रा ।
अर्ध	(न.) आधा ।
अर्धचन्द्र	(पुं.) १. आधा चन्द्रमा, २. गलहस्त / गलहत्ती ।
अर्धचन्द्रा	(स्त्री.) कालो निशोथ / औषधिविशेष ।
अर्धचोलक	(न.) चोलो ।
अर्धतित्त	(पुं.) बकाइनो ।
अर्धपुलायित	(न.) घोडाको गतिविशेष ।
शतार्धार्धक्रमदूनै-	
मण्डलायितवल्गितैः।	
उन्मुखस्याश्चमुख्यस्य	
गतिरर्धपुलायितम् ॥	
ठाडो मोहडा गरेर १००-५०-२५ फेरा क्रमले मण्डलाकार गरी घुम्ने घोडाको गतिलाई अर्धपुलायित भन्दछन् ।	
अर्धभ्रमक	(न.) अर्धभ्रमक नाम गरेको शब्दालङ्कार/ आधा श्लोकमा उल्टोसुल्टो गरी भनिने अलङ्कार ।
अर्धनाव	(न.) आधा नाउ डुङ्गाको आधा भाग ।
अर्धरात्र	(पुं.) आधा रात ।
अर्धर्च	(पुं.) अर्धहार / बाह्र लुङ भएको मोतीको हार ।
अर्धोरुक	(न.) लहंगा ।
अर्बुद	(पुं.) १. दश करोड, २. अर्बुदनाम भएको ग्रन्थिरोग । शरीरका विभिन्न अङ्गमा वात, पित्त र कफले रगत मासु बिगारी गोलाकार

भएको, नसर्ने, अलि अलि दुख्ने, लामा लामा जरा हालेको र ढिलो ढिलो बढ्ने हिजोआज क्यान्सर भनिने रोग ।	अलङ्करिष्णु (विशे.) सिंगारपटार गर्ने ।
अर्भ (पुं.) १. बालक, २. शिष्य ।	अलङ्कर्तृ (विशे.) सिंगारपटार गर्ने ।
अर्भक (पुं.) १. बालक, २. मूर्ख ।	अलङ्कर्मिण (विशे.) कर्मक्षम / काम फत्ते गर्ने ।
अर्मन् (न.) नेत्ररोगविशेष / नेत्रमण्डलको सेतो भागमा हुने रोग ।	अलङ्कार (पुं.) १. गहना, २. अलङ्कार / साहित्य-शास्त्रमा प्रसिद्ध अनुप्रास आदि शब्दालङ्कार र उपमा आदि अर्थालङ्कार ।
अर्म (न.) नेत्ररोगविशेष ।	अलङ्क्रिया (स्त्री.) सिंगार्नु ।
अर्मण (पुं.) एक द्रोणपरिमाण / सोह्र पाथी ।	अलङ्कृत (विशे.) १. सिंगारिएको, २. निवारण गरिएको ।
अर्य (पुं.) १. मालिक, २. पूज्य, ३. वैश्य ।	अलञ्जर (पुं.) घ्याम्पो ।
अर्या (स्त्री.) वैश्यजातीय स्त्री ।	अलम्बुषा (स्त्री.) १. औषधिविशेष, २. अप्सरा-विशेष, ३. लज्जावती झार ।
अर्याणी (स्त्री.) वैश्यजातीय स्त्री ।	अलर्क (पुं.) १. बौलाएको कुकुर, २. सेतो आँका ।
अर्या (स्त्री.) वैश्यकी स्त्री ।	अलस (विशे.) अल्छी ।
अर्व (विशे.) खराब / अधम ।	अलस (पुं.) अलसरोग । खुट्टाका औंलाका काप-काप पाक्ने, चिलाउने, पोल्ने र दुख्ने खराब हिलाले उत्पन्न गराएको रोगविशेष ।
अर्वन् (पुं.) १. घोडा, २. गोकर्णपरिमाण/ अङ्गुष्ठ र अनामिकाले लिएको नाप ।	अलसक (पुं.) अलसकरोग । पेट फुल्ने, दिसा-पिसाब नहुने, अपानवायु नजाने, वमन हुने, प्यास लाग्ने र डकार आउने आमाशयको रोगविशेष ।
अर्वन् (विशे.) १. खराब / अधम, २. गोकर्ण-परिमाण, ३. इन्द्र ।	अलक्षण (न.) अलच्छिन ।
अर्वाच् (अव्य.) वरतिर ।	अलक्षण (विशे.) अलच्छिन हुने ।
अर्वाचीन (विशे.) वरतिर भएको ।	अलक्ष्मी (स्त्री.) अलच्छिनकी अधिष्ठात्री देवी / ज्येष्ठा देवी ।
अर्शस् (न.) अर्शरोग / हर्सा ।	अलात (न.) अगुल्टो ।
अर्शस (विशे.) अर्शरोग हुने ।	अलाबू (पुं./स्त्री.) लौका ।
अर्शोघ्न (पुं.) सूरण / ओल ।	अलि (पुं.) भ्रमर / भमरो ।
अर्शोघ्न (विशे.) अर्शरोग नाश गर्ने ।	अलिक (न.) ललाट / निधार ।
अर्ह (विशे.) लायक / योग्य ।	अलिञ्जर (पुं.) माटाको गाग्रो / घ्याम्पो ।
अर्हणा (स्त्री.) १. पूजा, २. सत्कार ।	अलिन्द (पुं.) खड्गो / ढोकाको बाहिरपट्टिको स्थानविशेष ।
अर्हन् (पुं.) जैनहरूका उपासनीय देवता / जिन ।	अलिन् (पुं.) भ्रमर / भमरो ।
अर्हन् (विशे.) १. पूज्य, २. आदरणीय ।	अलीक (विशे.) १. मिथ्या / झुटो वस्तु, २. अप्रिय / मन नपरेको वस्तु, ३. थोरै/
अर्हित (विशे.) १. पूजा गरिएको, २. मानिएको ।	
अलम् (अव्य.) १. भूषण / सिंगार्नु, २. पूर्ण हुनु, ३. समर्थ हुनु, ४. निषेध ।	
अलक (पुं./न.) अलक / कुटिल केश ।	
अलका (स्त्री.) कुबेरको नगरी ।	
अलक्त (पुं.) लाहा / माहुर ।	
अलगर्द (पुं.) जलसर्प / पानीसर्प ।	

अलौकिक	अलिक । (विशे.) लोकमा नभएको / लोकोत्तर ।
अल्प	(विशे.) १. थोरै, २. सानो ।
अल्पतनु	(विशे.) सानो जिउको / सानो गाँठी भएको ।
अल्पमारिष	(पुं.) लुँडे साग ।
अल्पायुस्	(विशे.) अल्पायु / थोरै आयु हुने ।
अल्पिष्ठ	(विशे.) १. अति थोरै, २. अति सानो ।
अल्पीयस्	(विशे.) १. अति थोरै, २. अति सानो ।
अल्ला	(स्त्री.) १. माता / आमा, २. मुसल-मानहरूले मात्रै देवता ।
अवकट	(विशे.) घोटिएको / विरूप ।
अवकर	(पुं.) कसिङ्गर ।
अवकाश	(पुं.) १. मौका, २. ठाउँ, ३. फराक ठाउँ ।
अवकीर्ण	(पुं.) १. ब्रह्मचर्यको नाश, २. व्रतक्षत हुनु ।
अवकीर्णन्	(विशे.) क्षतव्रत / आफूले गरेको नियमबाट च्युत भएको ।
अवकृष्ट	(विशे.) १. बहिष्कृत / बहिष्कार गरिएको / खारेज गरिएको, २. निकालिएको, ३. निकृष्ट / जन्म, विद्या, पौरुष र धन आदिले सानो ।
अवकेशिन्	(विशे.) बन्ध्य / नफल्ने वृक्ष आदि ।
अवक्रय	(पुं.) १. मूल्य / मोल, २. शुल्क / भन्सार / जगात, ३. भाडा / बहाल ।
अवगण्ड	(पुं.) डन्डीफोर / खटिराविशेष ।
अवगणित	(विशे.) नगनिएको / तिरस्कार गरिएको ।
अवगत	(विशे.) जानिएको ।
अवगाह	(पुं.) १. डुब्नु, २. जुहाउनु / गोता लाएर स्नान गर्नु ।
अवगीत	(विशे.) दुनियाँमा निन्दित भनेर प्रख्यात भएको ।
अवगुण्ठन	(न.) १. घुम्तो / स्त्रीहरूले मुख ढाक्ने वस्त्र, २. विभूति / भस्म आदि धुलो वस्तु शरीरमा लाउनु ।
अवगोरण	(न.) कुटन वा मार्नलाई लठ्ठी, तरबार

आदि उड्याउनु ।	
अवग्रह	(पुं.) १. वृष्टिरोध/खडेरी, २. प्रतिबन्धक/ काम छेक्ने, ३. हान्तीको निधार, ४. ग्रहण/ स्वीकार, ५. हरण / हर्नु, ६. अवग्रह / वेदको पदपाठमा समस्त पद छुट्याउँदा पदान्तमा गरिने विश्राम ।
अवग्राह	(पुं.) खडेरी ।
अवघात	(पुं.) घान आदि कुटनु ।
अवचूर्णित	(विशे.) १. धुलो पारिएको, २. फोरिएको ।
अवचूडल	(पुं.) ध्वजामा झुण्डिने वस्त्र ।
अवचूडल	(न.) चँवर / चमर ।
अवछिन्न	(विशे.) १. अवच्छेदकतानिरूपक, २. व्याप्य, ३. काटेर छुट्याइएको, ४. भाग लगाइएको, ५. समालिएको, ६. छेकिएको ।
अवच्छेदक	(विशे.) इतरव्यावर्तक विशेषण ।
अवज्ञा	(स्त्री.) अनादर ।
अवज्ञात	(विशे.) अनादर गरिएको ।
अवज्ञान	(न.) अनादर ।
अवट	(पुं.) खाल्डो ।
अवटीट	(विशे.) नेप्टो / थेंप्यो नाक हुने ।
अवटु	(पुं./स्त्री.) १. खाल्डो, २. खोप्रे बूढी/ गर्दनको खाल्डो ।
अवतंस	(पुं.) १. कर्णभरण / कानको गहना कुण्डल आदि, २. शिरोभूषण / किरीट आदि शिरको गहना ।
अवतमस्	(न.) क्षीणान्धकार / क्षीण भएको अन्धकार ।
अवतार	(पुं.) १. ओर्लनु, २. ओर्लने ठाउँ, ३. जन्मनु, ४. उत्रनु ।
अवतीर्ण	(विशे.) १. ओर्लेको, २. उत्रेको, ३. जन्मेको ।
अवतोका	(स्त्री.) गर्भ तुहिने स्त्री ।
अवदंश	(पुं.) सितन / खाने कुरा रुच सघाउने वस्तु ।
अवदात	(विशे.) १. निर्मल / सफा, २. सेतो वर्ण भएको / गोरो ।

अवदान	(न.) भइसकेको कर्म / चरित्र ।	अवमर्द	(पुं.) शत्रुले गरेको आक्रमण ।
अवदारण	(न.) खन्ती / खन्ने साधन ।	अवमान	(पुं.) अपमान / अनादर / हेला ।
अवदाहेष्ट	(न.) उशीरको जरा ।	अवमानन	(न.) अपमान / अनादर ।
अवदीर्ण	(विशे.) १. चिरिएको, २. फाटेको, ३. पोलेको ।	अवमानना	(स्त्री.) अपमान / अनादर ।
अवद्य	(विशे.) अधम / खराब ।	अवमानित	(विशे.) अनादर गरिएको ।
अवद्य	(न.) दोष ।	अवमूर्धशय	(विशे.) चोप्टो परेर सुत्ने ।
अवधान	(न.) मनोयोग / एकाग्रता ।	अवयव	(पुं.) हात, खुट्टा आदि अवयव ।
अवधारण	(न.) निर्णय / ठहराउनु ।	अवर	(विशे.) १. पछिल्लो, २. वल्लो ।
अवधि	(पुं.) सीमा / हृद / साँघ ।	अवरज	(विशे.) १. शूद्र, २. पछि जन्मेको / कान्छो ।
अवधूत	(पुं.) संन्यासी ।	अवरति	(स्त्री.) विराम / थामिनु ।
अवध्य	(विशे.) १. मार्न नहुने, २. मार्न नसकिने ।	अवरस्तात्	(अव्य.) १. पछिबाट, २. वरतिर ।
अवध्वस्त	(विशे.) १. छोडिएको, २. निन्दा गरिएको, ३. धुलो पारिएको ।	अवरीण	(विशे.) धिक्कार गरिएको ।
अवन	(न.) १. रक्षा गर्नु, २. शोभायमान हुनु, ३. हिँड्नु, ४. प्रसन्न हुनु, ५. तृप्त हुनु, ६. जानु, ७. पस्नु, ८. सुत्नु, ९. समर्थ हुनु, १०. माग्नु, ११. गर्नु, १२. इच्छा गर्नु, १३. प्रकाशमान हुनु, १४. पाउनु, १५. आलिङ्गन गर्नु, १६. मार्नु, १७. लिनु, १८. सेवा गर्नु, १९. बढ्नु ।	अवरोध	(पुं.) १. दरबारको अन्तःपुर / खोपी, २. खोपीमा रहने स्त्री, ३. विघ्न / प्रतिबन्ध, ४. रोकटोक, ५. छेकथुन ।
अवनत	(विशे.) नम्र / नुहेको ।	अवरोह	(पुं.) १. उमार / उम्राइ / उम्रेको ढाँचा, २. ओर्लिनु, ३. वटवृक्ष / वरको रुख आदिको भुईँबाट टुप्पातिर गएको जरा, ४. स्वर्ग ।
अवनाट	(विशे.) थेप्चो नाक हुने / नेप्टो ।	अवर्ण	(पुं.) १. निन्दा, २. जनापवाद ।
अवनाय	(पुं.) उँधो लैजानु ।	अवलग्न	(न.) कम्मर ।
अवनि	(स्त्री.) पृथिवी / पृथ्वी ।	अवलम्ब	(पुं.) आश्रय / आधार ।
अवनी	(स्त्री.) पृथिवी / पृथ्वी ।	अवलम्बित	(विशे.) आश्रयण गरिएको ।
अवनेजन	(न.) १. घुनु वा पखाल्नु, २. पिण्डमाथि जल चढाउनु, ३. खाएपछिको आचमन, ४. गोडा घुने पानी ।	अवलिप्त	(विशे.) घमन्ड गर्ने ।
अवन्तिसोम	(न.) काञ्जिक / औषधिविशेष ।	अवलीढ	(विशे.) १. खाइएको, २. चाटिएको ।
अवभृथ	(पुं.) यज्ञान्तकर्म / यज्ञसमाप्तिमा गर्नु पर्ने होम, स्नान आदि विधि ।	अवलेप	(पुं.) घमन्ड ।
अवभ्रट	(विशे.) थेप्चो नाक हुने / नेप्टो ।	अवलेह	(पुं.) चाट्ने औषधिविशेष ।
अवम	(विशे.) अधम / चुत्थो / खराब ।	अवलोकन	(न.) १. हेर्नु, २. विचार गर्नु ।
अवमत	(विशे.) अनादर गरिएको ।	अवलोकित	(विशे.) १. हेरिएको, २. विचार गरिएको ।
		अवल्गुज	(पुं.) सोमराजी / बकुची ।
		अववाद	(पुं.) १. निन्दा, २. आज्ञा ।
		अवशिष्ट	(विशे.) बाँकी रहेको ।
		अवश्यम्	(अव्य.) अवश्य / निश्चय ।
		अवश्याय	(पुं.) हिउँ ।

अवष्टब्ध	(विशे.) १. आड दिइएको / टेवा लाइएको, २. अड्याइएको ।
अवसक्थिका	(स्त्री.) वस्त्र आदिले पिठ्युँ, घुँडा, तिम्रा, पिँडौला ढाक्नु / परिकरबन्ध ।
अवसन्न	(विशे.) १. समाप्त भएको, २. खिन्न भएको, ३. खिइएको ।
अवसर	(पुं.) औसर / मौका ।
अवसाद	(पुं.) १. विषाद / खेद, २. क्षीणता / खिइनु ।
अवसान	(न.) १. समाप्ति / सकिनु, २. सीमा / हद ।
अवसित	(विशे.) सकिएको / सिद्धिएको ।
अवस्कन्द	(पुं.) १. प्रवेश, २. सेना-निवेशस्थान / छाउनी ।
अवस्कर	(पुं.) १. विष्ठा, २. कसिङ्गर ।
अवस्तात्	(अव्य.) १. वरतिर, २. पछिबाट, ३. आखिरमा ।
अवस्था	(स्त्री.) परिस्थिति / हालत ।
अवस्थान	(न.) रहनु ।
अवस्थित	(विशे.) रहेको ।
अवहस्त	(पुं.) हातको पछिल्लो भाग ।
अवहार	(पुं.) १. युद्धविश्राम, २. ग्राह ।
अवहित	(विशे.) सावधान / होसियार भएको ।
अवहित्या	(स्त्री.) आकारगुप्ति / भय, क्रोध आदि वृत्तिलाई अप्रकाशित गर्नु ।
अवहेलन	(न.) हेला गर्नु / अनादर गर्नु ।
अवाच्	(विशे.) वाक्य नबोल्ने ।
अवाञ्च्	(विशे.) अधोमुख / घोप्टो परेको ।
अवाग्र	(विशे.) नुहेको / झुकेको / निहुरेको ।
अवाङ्मुख	(विशे.) अधोमुख / घोप्टो परेको ।
अवाचीन	(विशे.) १. दक्षिणतर्फको, २. घोप्टो भएको ।
अवाच्य	(विशे.) बोल्न नहुने ।
अवान्तर	(विशे.) बिचमा भएको ।
अवार	(न.) नदी आदिको वल्लो भाग ।

अवारित	(विशे.) नरोकिएको ।
अवारीण	(विशे.) पार पुग्ने ।
अवार्य	(विशे.) रोक्न नसकिने ।
अवि	(स्त्री.) ऋतुमती / रजस्वला भएकी स्त्री ।
अविकट	(पुं.) भेडाको बथान ।
अविगीत	(विशे.) निन्दा नगरिएको ।
अविग्न	(पुं.) पनेरुवृक्ष ।
अविच्छिन्न	(विशे.) लगातार ।
अविदूष	(न.) भेडीको दूध ।
अविद्यमान	(विशे.) नरहेको ।
अविनाभाव	(पुं.) व्याप्ति / व्याप्यमा रहने व्यापक धर्म ।
अविनीत	(विशे.) उद्धत / जण्ड / प्रचण्ड ।
अविभक्त	(विशे.) नछुट्टिएको ।
अविभाज्य	(विशे.) भाग लाउन नहुने ।
अविमरीस	(न.) भेडीको दूध ।
अविरल	(विशे.) अविरल / घना / बाक्लो ।
अविवेक	(पुं.) अज्ञान / सत्यासत्य छुट्ट्याउन नसक्नु ।
अविसोढ	(न.) भेडीको दूध ।
अविस्पष्ट	(विशे.) अस्पष्ट / स्पष्ट नभएको ।
अवी	(स्त्री.) ऋतुमती / रजस्वला भएकी स्त्री ।
अवीचि	(पुं.) नरकविशेष ।
अवीचिमत्	(न.) नरकविशेष ।

यस्त्विह वा अनृतं वदति साक्ष्ये द्रव्य-
विनिमये दाने वा कथञ्चित् स वै प्रेत्य
नरकेऽवीचिमत्यधःशिरा निरवकाशे
योजनशतोच्छ्रायाद्विरिमुर्ध्नः संपात्यते,
यत्र जलमिव स्थलमश्मपृष्ठमवभासते,
तदवीचिमत्तिलशो विकीर्यमाणः पुनरा-
रोपितो निपतति। (श्रीमद्भागवत)
- जो मानिस साक्षी बस्दा, किनमेल गर्दा
र दान गर्दा झुटो बोल्दछ त्यसलाई मरेपछि
अवीचि नाम गरेको नरकमा लगी उल्टो
गरी झुण्ड्याएर सय योजन उँचा पहाडका
टाकुराबाट ढुङ्गाहरू झर्दा भएकी जलजस्तो

टल्कने मैदानमा खसालिदिन्छन् तापनि त्यो मर्दैन । यातना दिनलाई फेरि बारम्बार त्यसै गर्दछन् ।	अशोकरोहिणी (स्त्री.) कुट्मिरो ।
अवीरा (स्त्री.) छोरो नभएकी विधवा स्त्री ।	अश्मकुट्ट (पुं.) वानप्रस्थाश्रमी / वनमा बसेर जो पाएको अन्न दुङ्गामा थिचथाच पारी खाने तृतीयाश्रमी ।
अवेक्षा (स्त्री.) १. हेरचाह गर्नु, २. कुर्नु ।	अश्मगर्भ (पुं.) पत्रा / रत्नविशेष ।
अव्यक्त (पुं.) १. विष्णु, २. शिव, ३. कामदेव ।	अश्मज (न.) शिलाजित ।
अव्यक्त (न.) १. प्रकृति / माया, २. ब्रह्म ।	अश्मन् (पुं.) पत्थर / दुङ्गा ।
अव्यक्त (विशे.) अस्पष्ट ।	अश्मन्त (न.) चुल्हो ।
अव्यक्तराग (पुं.) गुलाफी वर्ण ।	अश्मपुष्प (न.) शिलाजित ।
अव्यक्तराग (विशे.) गुलाफी रङ्ग हुने ।	अश्मरी (स्त्री.) मूत्रकृच्छ्र / निरन्तर पिसाब लाग्ने रोगविशेष ।
अव्यण्डा (स्त्री.) काउछो ।	अश्मसार (पुं./न.) लोहा / फलाम ।
अव्यथा (स्त्री.) १. हर्षो, २. स्थलकमलिनी ।	अश्रान्त (न.) निरन्तर क्रिया ।
अव्यय (पुं.) १. विष्णु, २. शिव ।	अश्रान्त (विशे.) निरन्तर काम गर्ने ।
अव्यय (न.) १. स्वर, अन्तर् आदि गरिएका अविकारी शब्द, २. ब्रह्म ।	अश्रि (स्त्री.) १. टुप्पो, २. कोण / कुनो ।
अव्यय (विशे.) नसकिने / नाश नहुने ।	अश्रु (न.) आँसु ।
अव्यवहित (विशे.) १. जोरिएको, २. नछेकिएको ।	अश्वलील (विशे.) लाज, धिन र अमङ्गलको सूचना गर्ने असम्भ्य बोली ।
अव्याकृत (विशे.) १. अव्यक्त / अप्रकट भएको प्रकृति / मायाशक्ति, २. यो प्रपञ्च / ब्रह्माण्डको कारण भएको सूक्ष्म अज्ञान ।	अश्लेषा (स्त्री.) अश्विनी आदि सत्ताईस नक्षत्रमध्ये नवौं नक्षत्र ।
अशन (न.) १. खानु, २. अन्न / खाने कुरा ।	अश्व (पुं.) घोडा ।
अशन (पुं.) सतिसाल / सत्तिसाल ।	अश्वकर्णक (पुं.) वृक्षविशेष / साल ।
अशनाया (स्त्री.) भोक / खाने इच्छा ।	अश्वगन्धा (स्त्री.) असगन्ध / औषधिविशेष ।
अशनायित (स्त्री.) भोकाएको ।	अश्वतर (पुं.) खच्चर / घोडा र गधाबाट जन्मेको जनावर ।
अशनि (पुं./स्त्री.) १. वज्र, २. बिजुली ।	अश्वत्थ (पुं.) पिपल ।
अशित (विशे.) खाइएको ।	अश्वयुज् (पुं.) अश्विनीनक्षत्र ।
अशित (न.) खानु ।	अश्ववार (स्त्री.) घोडसवार ।
अशिथी (स्त्री.) छोराछोरी नहुने स्त्री ।	अश्वस्तन (विशे.) मोलिपल्टलाई नपुग्ने र आजलाई जिनतिन पुग्ने (निर्वाह हुने) वस्तु ।
अशीति (स्त्री.) असी / ८० संख्या ।	अश्वाभरण (न.) घोडाको साज ।
अशुभ (न.) अशुभ / अमङ्गल ।	अश्वरोह (पुं.) घोडसवार ।
अशुभ (विशे.) शुभ नगर्ने ।	अश्विन् (पुं.) अश्विनीकुमार / स्वर्गका वैद्य । यी दुई जना हुनाले अश्विन्शब्द नित्य द्विवचनान्त छ ।
अशेष (विशे.) सबै / निःशेष / सम्पूर्ण ।	
अशोक (पुं.) अशोकवृक्ष / असौ ।	
अशोक (विशे.) शोक नभएको ।	
अशोक (न.) पारो ।	

अश्विनी	(स्त्री.) अश्विनीनक्षत्र ।
अश्विनीसुत	(पुं.) अश्विनीकुमार/स्वर्गका वैद्य । यी दुई जना हुनाले यो शब्द नित्य द्विवचनान्त छ ।
अश्वीय	(न.) घोडाको बथान ।
अषडक्षीण	(विशे.) तेस्रो कसैले थाहा नपाएको / छ कानले नसुनेको / दुई जनाले गरेको कुरा ।
अष्टका	(स्त्री.) अष्टकातिथि । अष्टका तु समाख्याता सप्तम्यादिदिनत्रयम् । पौषादिमासत्रितयेऽ- ष्टका कृष्णाष्टमी तिथिः ॥ सप्तमी, अष्टमी, नवमी यी तीन दिन र पौष, माघ र फाल्गुन यी तीन महिनाका कृष्णपक्षका अष्टमी तीन अष्टका भनिन्छन् ।
अष्टमूर्ति	(पुं.) महादेव । पृथ्वी, जल, तेज, वायु, आकाश, सूर्य, चन्द्रमा र यजमान यी शिवजीका आठ मूर्ति मानिएका छन् । त्यसैले शिवजीलाई अष्टमूर्ति भनिन्छ - पृथिवी सलिलं तेजो वायुराकाशमेव च । सूर्याचन्द्रमसौ सोमयाजी चेत्यष्टमूर्तयः ।
अष्टाङ्ग	(पुं.) योगका यम, नियम, आसन, प्राणायाम, प्रत्याहार, ध्यान, धारणा र समाधि यी आठ अङ्ग ।
अष्टापद	(पुं./न.) १. थर्की, २. सुवर्ण ।
अष्टापद	(पुं.) शरभ । 'अष्टपादूर्ध्वनयन ऊर्ध्वपादचतुष्टयः' अर्थात् आकाशतिर फर्केको, चार खुट्टाले भुइँमा टेक्ने जानवरविशेषलाई शरभ / अष्टापद/सिंहघाती भन्दछन् ।
अष्टीला	(स्त्री.) रोगविशेष । नाभेरधस्तात्संजातः सञ्जारी यदिवाऽचलः । अष्टीलावद्धनो ग्रन्थि- रूर्ध्वमायत उन्नतः ॥

वाताष्टीलां विजानीयाद् बहिर्मागावरोधिनीम् ॥ नाभिस्थानभन्दा केही तलतिर सर्ने अथवा स्थिर रहने केही लाम्बो, साह्रो, ठाडो, लामो उठेको र मलमूत्र बन्द गराउने ग्रन्थि/गोलालाई अष्टीला र वाताष्टीला पनि भन्दछन् ।	
अष्टीवत्	(पुं./न.) चुँडा ।
असकृत्	(अव्य.) बारम्बार ।
असन	(पुं.) सतिसाल / सत्तिसाल ।
असाध्य	(विशे.) १. गरिनसकिने काम, २. निको पार्न नसकिने रोग ।
असार	(विशे.) १. सार नभएको, २. बल नभएको ।
असि	(पुं.) तरबार ।
असिक्नी	(स्त्री.) दरबारकी तरुनी सुसारे ।
असित	(पुं.) १. कालो वर्ण, २. कृष्णपक्ष ।
असित	(विशे.) कालो वर्ण हुने ।
असिधावक	(विशे.) तरबार आदि अस्त्र माइने ।
असिधेनुका	(स्त्री.) १. खुकुरी, २. कर्द ।
असिपुत्री	(स्त्री.) १. खुकुरी, २. छुरी / कर्द ।
असिपत्र	(पुं.) उखु ।
असिपत्रवन	(न.) नरकविशेष । जो मानिस ठूलो आपत्ति नपर्दै आफ्नो सनातन वैदिक धर्म मार्ग छाडी पाखण्ड / वेदविरुद्ध मत लिन्छ, त्यसलाई असिपत्रवन नाम गरेका नरकमा लगेर दण्ड दिइन्छ । यस्तिवह वै निज-वेदपथादनापद्यपगतः पाखण्डञ्चोप-गतस्तमसिपत्रवनं प्रवेश्य इत्यादि । (श्रीमद्भागवत)
असिहेति	(विशे.) तरबारले युद्ध गर्ने ।
असु	(पुं.) प्राण । असुशब्द बहुवचनान्त छ ।
असुधारण	(न.) बाँच्नु / जिउनु ।
असूयक	(पुं.) असललाई खराब भन्ने रिसाहा ।
असूर	(पुं.) दैत्य ।

असूक्ष्ण	(न.) अनादर / हेला / अपमान ।	अस्र	(पुं.) १. कोण / कुनो, २. केश / रौं ।
असूर्यम्पश्या	(स्त्री.) अत्यन्त पर्दामा रहेकी नारी । सूर्य पनि पुरुष (मर्द) हुनाले उनलाई पनि नहेर्ने / पर्दानसिन ।	अस्रप	(पुं.) राक्षस ।
असूया	(स्त्री.) क्रोधविशेष / गुणलाई दोष लाउनु ।	अस्रपा	(स्त्री.) जुको ।
असृग्धरा	(स्त्री.) रक्तधारा नाडीको आधार भएको आन्द्राविशेष ।	अस्तु	(न.) आँसु ।
असृज्	(न.) १. रक्त / रगत, २. केसर ।	अस्वतन्त्र	(विशे.) पराधीन / अर्काको अधीन ।
असौम्यस्वर	(विशे.) रुखो स्वर हुने ।	अस्वन्त	(विशे.) परिणामदुष्ट / पछि खराब हुने ।
अस्त	(पुं.) अस्ताचल ।	अस्वप्न	(पुं.) देवता ।
अस्त	(विशे.) १. मिल्काइएको, २. मरेको, ३. अस्ताएको ।	अस्वर्ग्य	(विशे.) स्वर्गमा जान अवरोध पुऱ्याउने/ परलोक बिगार्ने ।
अस्तम्	(अव्य.) अस्ताउनु / नदेखिनु ।	अस्वर	(विशे.) खराब स्वर हुने / रुखो बोली हुने ।
अस्तमन	(न.) अस्ताउनु ।	अस्वाध्याय	(पुं.) वेद-वेदाङ्ग पढ्न नहुने अष्टमी, परेवा इत्यादि तिथि ।
अस्तमय	(पुं.) अस्ताउनु ।	अस्वाध्याय	(विशे.) वेदवेदाङ्ग नपढ्ने ।
अस्ति	(क्रिया/अव्य.) छ । अस्ति शब्द सत्तार्थक विभक्तिप्रतिरूपक अव्यय हो ।	अस्वामिक	(विशे.) बेवारिस / मालिक नभएको ।
अस्तु	(क्रिया / विभक्तिप्रतिरूपक अव्यय.) १. हुन्छ, होस् भनी मन्जुरी गर्नु, २. हुन्छ, लौ भनी रिसले मन्जुरी प्रकाश गर्नु, ३. हुन्छ, हुन्छ भनी खुसीले मन्जुरी गर्नु ।	अहंयु	(विशे.) घमन्ड गर्ने ।
अस्त्र	(न.) अस्त्रप्रहार गर्दा हातबाट पर छाडी हात्रु पर्ने- बाण, चक्र आदि हतियार । तर आफ्नो हातले समातेर प्रहार गरिने तरबार आदिलाई र मिल्काउनु पर्ने आयुधलाई शस्त्र भनिन्छ ।	अहङ्कार	(पुं.) घमन्ड / सेखी ।
अस्त्रचिकित्सक	(विशे.) घाउ आदिमा चिरफार गर्ने वैद्य / डाक्टर ।	अहत	(विशे.) १. नमारिएको, २. अहतवस्त्र। शुद्ध गरी घोइएको, नयाँ, सेतो, प्वाल नपरेको र अधि नलाएको वस्त्रलाई अहत भनिन्छ । यस्तो वस्त्र धर्मकर्ममा पवित्र मानिन्छ- ईषद्धौतं नवं श्वेतमच्छिद्रं यन्न धारितम्। अहतं तद्विजानीयात् पावनं धर्मकर्मसु॥
अस्थान	(न.) बेमौका ।	अहन्	(न.) दिन / दिउँसो ।
अस्थि	(न.) हाड ।	अहमहमिका	(स्त्री.) तँभन्दा म ठूलो भनाउने अहङ्कार।
अस्थिर	(विशे.) चञ्चल ।	अहंमति	(स्त्री.) १. अविद्या / अज्ञान, २. अहङ्कार।
अस्थिसंहार	(पुं.) हडचुर / औषधिविशेष ।	अहम्पूर्विका	(स्त्री.) तँछाडमछाड गरी काममा अधि सर्नु ।
अस्मद्	(विशे.) म / हामी ।	अहर्दिन	(न./अव्य.) दिन-दिन / प्रत्येक दिन ।
अस्मिता	(स्त्री.) मोह / अज्ञान ।	अहर्दिवम्	(अव्य.) रातदिन ।
अस्र	(न.) १. आँसु, २. रगत ।	अहर्पति	(पुं.) सूर्य ।
		अहर्मुख	(न.) प्रातःकाल / बिहान ।
		अहस्कर	(पुं.) सूर्य ।
		अहह	(अव्य.) १. आश्चर्य, २. खेद / अफसोस।

अहार्य	(पुं.) पहाड ।
अहार्य	(विशे.) १. बोक्न नसकिने, २. चोर्न नसकिने ।
अहि	(पुं.) १. सर्प, २. वृत्रासुर, ३. सिसा / घातु, ४. सूर्य, ५. राहु, ६. पथिक/ बटुवा, ७. बदमास, ८. पर्खाल, ९. अश्लेषानक्षत्र।
अहिंसा	(स्त्री.) अहिंसा / नमार्नु ।
अहितुण्डिक	(पुं.) १. सर्प नचाउने, २. मदारी ।
अहिनिर्त्वयती	(स्त्री.) काँचुली ।

अहिफेन	(पुं.) अफिम ।
अहिभय	(न.) आफ्नै दाजुभाइ र कुटुम्बबाट पैदा भएको डर ।
अहिभुज्	(पुं.) १. न्याउरी मुसो, २. मयूर / मुजुर, ३. गरुड ।
अहेरु	(स्त्री.) कुरिलो ।
अहो	(अव्य.) आश्चर्य ।
अहोरात्र	(पुं.) अहोरात्र / रातदिन ।
अह्राय	(अव्य.) झट्ट / चाँडो ।

आ

आनन्दितसकलसुरः सूरच्छविभासुरो वपुषि ।

आननगज आर्तिहरो हरजातश्चिन्त्यते मनसि ॥

आ	(अव्य.) १. स्मरण / सम्झनु, २. वाक्य/ वाक्यप्रारम्भ ।
आ(ङ्)	(अव्य.) १. अलिकति, २. अभिव्याप्ति/ केही वस्तुदेखि, ३. मर्यादा / केही वस्तुसम्म, ४. अङ्गीकार, ५. क्रियायोग। जुन जुन धातुमा आङ् उपसर्ग लागेँदा जुन-जुन अर्थ हुन्छ त्यो अर्थ, ६. अनुकम्पा / दया, ७. समुच्चय / अनेक वस्तुको एकक्रियामा सम्बन्ध ।
आम्	(अव्य.) १. रिस, २. अङ्गीकार/ हो भन्नु, ३. पीडा ।
आकम्पित	(विशे.) १. हल्लेको, २. हल्लाइएको, ३. अलि अलि हल्लाइएको, ४. काँपेको ।
आकर	(पुं.) खानी ।
आकरिक	(विशे.) खानीको अधिकृत ।
आकर्ष	(पुं.) १. पासा, २. थर्को, ३. धनु हात्रे अभ्यास, ४. इन्द्रिय, ५. आकर्षण / तान्नु, ६. जुवा ।
आकलन	(न.) १. इच्छा, २. गनु, ३. सम्झनु / बुझ्नु ।
आकल्प	(पुं.) १. गहना, २. शृङ्गार ।
आकार	(पुं.) १. चेष्टा / हर्षविषादसूचक चिह्न, २. अनुहार ।
आकारगुप्ति	(स्त्री.) हर्ष, विषाद जे परे पनि प्रकट नगर्नु ।
आकारणा	(स्त्री.) आह्वान / बोलाउनु ।
आकालिक	(विश.) समय नभैकन पैदा भएको वस्तु।
आकाश	(पुं., न.) आकाश ।
आकीर्ण	(विशे.) १. फैलिएको, २. छरिएको ।

आकुञ्चन	(न.) १. खुम्च्याउनु, २. खुम्चिनु।
आकुञ्चित	(विशे.) १. खुम्च्याएको, २. खुम्चिएको।
आकुल	(विशे.) १. व्याकुल / घबराहट भएको, २. छयासमिस भएको ।
आकूत	(न.) आशय / अभिप्राय ।
आकृति	(स्त्री.) आकार / अनुहार ।
आकेकर	(विशे.) डेडो / डेडो आँखाले हेर्ने ।
आकेकरा	(स्त्री.) डेडो आँखा ।
आक्रन्द	(पुं.) १. रुनु-कराउनु, २. भयङ्कर युद्ध, ३. रक्षा गर्ने, ४. कराउनु ।
आक्रम	(पुं.) १. झम्टनु, २. थिच्नु ।
आक्रमण	(न.) १. झम्टनु, २. थिच्नु ।
आक्रान्त	(विशे.) १. झम्टिएको, २. थिचिएको।
आक्रीड	(पुं.) १. बगैँचा, २. खेल्ने ठाउँ ।
आक्रोश	(पुं.) १. निन्दा गर्नु, २. शाप / सराप दिनु, ३. गाली गर्नु ।
आक्षद्युतिक	(न.) पासा खेल्दा भएको झगडा ।
आक्षपाटिक	(पुं.) १. पासा खेल्दा चालमा भुलचुक परेको हेर्ने मध्यस्थ, २. झगडा छिन्ने अधिकृत ।
आक्षारणा	(स्त्री.) करणीसम्बन्धी मिथ्या अपवाद लाग्नु ।
आक्षारित	(विशे.) करणीको बात लागेको ।
आक्षिक	(विशे.) १. पासा खेल्ने, २. पासा जिले, ३. पासाले जितिएको ।
आक्षेप	(पुं.) १. नासो राख्नु, २. दोष लाउनु, ३. खोस्नु, ४. काव्यमा प्रसिद्ध आक्षेप अलङ्कार, ५. हप्काउनु ।
आक्षेपक	(विशे.) १. दोष लाउने, २. हप्काउने,

आक्षेपक	३. निन्दा गर्ने, ४. खोस्ने, ५. नासो राख्ने। (पुं.) वातरोगविशेष । आन्द्रा र नसामा वायु घुसेपछि उल्टिदृष्टाउने आक्षेपकनामक रोग हुन्छ - यदा तु धमनीः सर्वाः कुपितोऽभ्येति मारुतः । मुहुर्मुहुस्तदाक्षेपा- दाक्षेपक इति स्मृतः ।। (मा.नि.)
आखण्डल	(पुं.) इन्द्र ।
आखनिक	(पुं.) १. चोर, २. बँदेल, ३. मुसा ।
आखनिकवक	(पुं.) खन्ती ।
आखनिक	(पुं.) खन्ती ।
आख/आखर	(पुं.) खन्ती ।
आखु	(पुं.) मुसो ।
आखुपर्णिका	(स्त्री.) मुसाको औषधिविशेष।
आखुभुज्	(पुं.) बिरालो ।
आखेट	(पुं.) सिकार खेल्नु ।
आख्या	(स्त्री.) नाम ।
आख्यात	(विशे.) कहिएको ।
आख्यात	(न.) तिङन्तपद / भवति, गच्छति, इत्यादि क्रियापद ।
आख्यायिका	(स्त्री.) सत्य / साँचो कथा लेखिएको ग्रन्थ ।
आगत	(विशे.) आएको ।
आगन्तु(क)	(पुं.) पाहुना ।
आगम	(पुं.) १. शास्त्र, २. सन्देह लागेका विषयमा निर्णय गराउने प्रमाण, ३. शब्द-साधनिका गर्दा वरपर आउने धुट, लुट, कुट, टुक् इत्यादि व्याकरणप्रसिद्ध आगम।
आगस्	(न.) १. अपराध / कसुर, २. पाप ।
आगामिन्	(विशे.) पछि आउने ।
आगार	(न.) घर ।
आगू	(स्त्री.) प्रतिज्ञा / कबुल ।
आग्नीध्र	(पुं.) यज्ञको ऋत्विग्विशेष ।
आग्नेय	(विशे.) १. अग्निपुराण, २. अग्नि-

सम्बन्धी वस्तु ।	
आग्रयण	(न.) आग्रयणीयेष्टि / न्वागी / नुवागी खाँदा अग्निहोत्रीहरूले गर्नुपर्ने होमविशेष।
आग्रहायणिक	(पुं.) मंसिर महिना ।
आग्रहायणी	(स्त्री.) १. मृगशिरानक्षत्र, २. मंसिर महिनाको पूर्णिमा ।
आघाट	(पुं.) सीमा / सीमाना/ साँघ / हद ।
आघात	(पुं.) ठक्कर ।
आघार	(पुं.) होम गर्दाको आहुतिविशेष ।
आघूर्णित	(विशे.) १. घुमेको, २. घुमाएको ।
आघ्राण	(न.) सुँघ्नु ।
आघ्रात	(विशे.) सुँघिएको ।
आङ्गिक	(विशे.) १. हाव, २. भाव, ३. हेला । निर्विकार भएका स्त्रीचित्तमा प्रथम विकार वा पहिलो आसक्ति हुनुलाई 'भाव' भन्दछन्। कटाक्ष आदि चेष्टाले सम्भोगको इच्छा प्रकट गर्ने, अलि अलि बढेको भावलाई 'हाव' भन्दछन् । ज्यादा प्रकट भएको भावलाई 'हेला' भन्दछन् - निर्विकारात्मके चित्ते भावः प्रथम विक्रिया । भूनेत्रादिविकारैस्तु संभोगेच्छाप्रकाशकः ।। भाव एवाल्पसंलक्ष्य- विकारो हाव उच्यते । हेलात्यन्तसमालक्ष्य- विकारः स्यात्स एव च ।।सा.द.।
आङ्गिरस	(पुं.) बृहस्पति ऋषि ।
आचमन	(न.) आचमन / अचाउनु ।
आचमनीय	(न.) आचमन गर्ने जल ।
आचाम	(पुं.) भातको माड ।
आचार	(पुं.) १. चरित्र, २. सदाचार । स्नान, सन्ध्यादि 'सदाचार' कहिन्छन् भने द्यूतादि 'दुराचार' कहिन्छन् ।
आचार्य	(पुं.) वेद पढाउने र मन्त्र सुनाउने गुरु ।

आचार्या	(स्त्री.) मन्त्र सुनाउने गुरुमा ।
आचार्यानी	(स्त्री.) वेद पढाउने र मन्त्र सुनाउने गुरुकी स्त्री / गुरुमा ।
आचित	(विशे.) १. बटुलेको, २. दश/१० भार/ १०६६६६ तोला र आठ मासा प्रमाण भएको भारी, ३. मानिसले बोक्न नसकिने गाडाहरूमा लदाउनु पर्ने भारी।
आच्छन्न	(विशे.) ढाकेको ।
आच्छादन	(न.) १. ढाक्ने ढकना, २. छोप्ने ।
आच्छिन्न	(विशे.) खोसिएको ।
आच्छुरितक	(न.) १. सारै हाँस्नु, २. देख्ने मानिसलाई जङ्ग चलाउने हाँसो ।
आच्छोदन	(न.) सिकार ।
आजक	(न.) बोका-बाख्राको बथान ।
आजानेय	(पुं.) असल जातको घोडा ।
आजि	(स्त्री.) १. सम्म / भिरालो नपरेको जग्गा, २. युद्ध, ३. युद्ध गर्ने ठाउँ ।
आजीव	(पुं.) जीविका / वृत्ति ।
आजू	(स्त्री.) बेगारी / ज्याला नपाई काम गर्नु।
आज्ञा	(स्त्री.) आज्ञा / हुकुम / मर्जी ।
आज्य	(न.) घिउ / घ्यू ।
आञ्जनेय	(पुं.) हनुमान् / हनुमान् ।
आटविक	(न.) वनसैन्य । जङ्गलमा रहने किरात, कुसुण्डाहरू काम परेमा लड्छन् । तिनलाई आटविक बल भन्दछन् ।
आटि	(पुं.) आडि / पक्षिविशेष ।
आटोप	(पुं.) १. घमण्ड, २. पेटमा गुडगुड शब्द गराउने वायुरोग, ३. ढाँचा / ठस्सा ।
आडम्बर	(पुं.) १. बाजाको शब्द, २. हात्तीको गर्जना, ३. पटह / दमाहाबाजा, ४. ढाँचा।
आढक	(पुं.) चार प्रस्थ परिमाण / चार पाथी । व्यवहारे षोडशशेरो विंशतिशेरो वा इति शब्दकल्पद्रुमः ।
आढकिक	(विशे.) चार पाथी बिउ छर्ने ठाउँ ।
आढकी	(स्त्री.) रहर / दालविशेष ।

आढ्य	(विशे.) १. धनी, २. भरिएको ।
आणवीन	(विशे.) सामाधान्य (धान) हुने ठाउँ ।
आणि	(स्त्री./पुं.) १. रथको चक्र अड्याउने कीलो, २. टुप्पो, ३. सीमा ।
आतङ्क	(पुं.) १. रोग, २. सजाय, ३. शङ्का ।
आतञ्जन	(न.) १. जोरन / दूध आदि जमाउँदा हाल्नु पर्ने वस्तु, २. वेग, ३. तृप्त गर्नु ।
आततायिन्	(विशे.) आततायी । घरमा आगो लगाइदिने, विष खुवाउने, हतियार लिई आइलाग्ने, धन लुट्ने, खेत बारी हडप्ने र बाली हर्ने आततायी कहिन्छन् ।
आतप	(पुं.) १. उज्यालो, २. घाम / पहार ।
आतपत्र	(न.) छाता ।
आतर	(पुं.) खेवा / नाउ / डुङ्गा तरेको ज्याला।
आतायिन्	(पुं.) चिल / पक्षिविशेष ।
आतिथेय	(न.) अतिथि/पाहुनाको सत्कार ।
आतिथेय	(विशे.) पाहुनाको सत्कार गर्ने ।
आतिवाहिक	(विशे.) मरेका प्राणीको सूक्ष्मदेह । लिङ्ग-शरीरलाई पुण्य, पापको भोग गराउन परलोक पुर्‍याउने, देवयान र पितृयान मार्गका अधिष्ठातृ देवता ।
आतुर	(विशे.) रोगी ।
आतोद्य	(न.) चार प्रकारका बाजा / तत, आनन्द, सुधिर र घन यी चार नाम भएका बाजा। तार लाएर बजाउनु पर्ने सितारहरूलाई 'तत' भन्दछन्, छालाले मोढेका मृदङ्गहरूलाई 'आनन्द' भन्दछन्, फुकेर बजाउनु पर्ने बाँसुरी, सनहीहरूलाई 'सुधिर' भन्दछन् र ठोक्नु पर्ने काँसोका झ्याली घण्टहरूलाई 'घन' भन्दछन् ।
आत्तगर्व	(विशे.) शत्रुले चेत पारिएको / शत्रुले घमण्ड तोडिएको ।
आत्तगन्ध	(विशे.) शत्रुले चेत पारिएको ।
आत्मगुप्ता	(स्त्री.) काउछो ।
आत्मघातिन्	(विशे.) आत्महत्या गर्ने / झुन्डिनु, विष

आत्मघोष	(पुं.) १. काग, २. कुखुरा ।
आत्मज	(पुं.) पुत्र ।
आत्मजा	(स्त्री.) पुत्री ।
आत्मदर्श	(पुं.) ऐना ।
आत्मन्	(पुं.) १. यत्न, २. स्वभाव, ३. शरीर, ४. धैर्य, ५. बुद्धि, ६. ब्रह्म ।
आत्मबान्धव	(पुं.) आपना बान्धव/पितृबान्धव, मातृबान्धव, आत्मबान्धव यी तीनलाई बन्धुत्रय भन्दछन् - आपना ठूलीमा-सानीमाका छोरा, आपना फुपूका छोरा, र आपना मामाका छोरा यी तीन जना आत्मबान्धव भनिन्छन् । बाँकी दुई शब्दको अर्थ आपना ठाउँमा हेर्नु ।
आत्मभू	(पुं.) १. ब्रह्मा, २. कामदेव ।
आत्मम्भरि	(विशे.) आफ्नै पेटमात्र भर्ने ।
आत्मयोनि	(पुं.) १. विष्णु, २. ब्रह्मा, ३. महादेव, ४. कामदेव ।
आत्महन्	(पुं.) १. आत्महत्या गर्ने, २. असत्य/ मिथ्या बोलेर एक प्रकारको आफूलाई अर्कै प्रकारको बताउने । अर्थात् आफू सदा चोर भए पनि मैले केही चोरेको छैन इत्यादि बोलीले आफ्नो यथार्थ स्वरूप लुकाउनेलाई पनि 'आत्मघातक' भन्दछन्- योऽन्यथासन्तमात्मान-
	मन्यथा सत्सु भाषते ।
	स पापकृत्तमो लोके
	स्तेन आत्मापघातकः ॥ मनु.।
आत्यधिक	(विशे.) १. नाश गराउने ।
आत्रेयी	(स्त्री.) १. रजस्वला भएकी स्त्री, २. आत्रेय गोत्र भएकी स्त्री ।
आथर्वण	(विशे.) १. अथर्ववेद पढ्ने, २. टुना-मुना गर्ने ।
आथर्वणिक	(विशे.) १. अथर्ववेद पढ्ने, २. टुना-मुना गर्ने ।

आदर	(पुं.) आदर / सत्कार ।
आदर्श	(पुं.) १. ऐना, २. टीका / व्याख्यान, ३. प्रतिपुस्तक / गुरुपुस्तक, ४. नमुना ।
आदान	(न.) लिनु ।
आदि	(पुं.) १. पहिलो / अधिल्लो, २. प्रकार/ जस्तो, ३. पहिले ।
आदिकारण	(पुं.) १. मुख्य कारण, २. पहिलो कारण ।
आदितेय	(पुं.) देवता ।
आदित्य	(पुं.) १. देवता, २. सूर्य, ३. आँक, ४. पुनर्वसुनक्षत्र ।
आदिम	(विशे.) प्रथम / पहिला ।
आदिष्ट	(विशे.) १. उपदेश गरिएको, २. आज्ञा गरिएको ।
आदीनव	(पुं.) दुःख ।
आदेश	(पुं.) १. आज्ञा / हुकुम/ मर्जी, २. आदेश/ व्याकरणप्रसिद्ध- यण्, अय्, अव् इत्यादि, ३. ज्योतिषीले बताएको ग्रह-नक्षत्रहरूको फल ।
आदेष्ट	(पुं.) ऋत्विक्हरूलाई यथाविहितं कर्म कुरुत भनी यथायोग्य काम लाउने यजमान ।
आदृत	(विशे.) आदर गरिएको / मानिएको ।
आद्य	(विशे.) प्रथम / पहिला ।
आद्यमाषक	(पुं.) पाँच लाल प्रमाण भएको । दशार्ध-गुञ्जं प्रवदन्ति माषम् ।
आद्यून	(विशे.) पेट पाल्नाले मात्रै कृतार्थ भएँ भन्नात्रे ठूलो काममा हिम्मत नगर्ने ।
आधर्षित	(विशे.) अन्याय गरी दबाइएको / अन्यायमा परेको ।
आधान	(न.) १. मन्त्रपूर्वक अग्निग्रहण / अग्निहोत्र लिनु, २. राख्नु, ३. गर्भाधान ।
आधार	(पुं.) १. आधार / केही वस्तु रहने ठाउँ, २. आश्रय, ३. जल रोक्नलाई बाँधेको बाँध, ४. वृक्षको फेदमा पानी अड्याउन बनाएको खाल्डो ।
आधि	(पुं.) १. मनको पीर, २. व्यसन / लत,

३. बन्धक, ४. अधिकरण / आधार।	
आधिक्य (न.) अधिकता / बढ़ता हुनु ।	
आधिदैविक (विशे.) देवताबाट आएको दुःख / गर्मी, जाडो, हावा, पानी इत्यादि दुःख ।	
आधिपत्य (न.) प्रभुत्व / मालिक हुनु ।	
आधिभौतिक (विशे.) प्राणीबाट भएको दुःख / बाघ, सर्प, मानिस आदि प्राणीबाट भएको दुःख।	
आधुनिक (विशे.) १. आजकालको / अचेलको, २. नयाँ ।	
आधूत (विशे.) १. हल्लाएको, २. हल्लेको ।	
आधेय (विशे.) राखिने वस्तु ।	
आधोरण (पुं.) माहुते ।	
आध्मात (विशे.) १. बलेको, २. फुलेको / वायु भरिदा दुस्स भएको ।	
आध्मान (न.) १. वायु भरिई दुस्स हुनु, २. बढ्नु, ३. बल्नु ।	
आध्यात्मिक (विशे.) आध्यात्मिक दुःख / आफ्नो मनले पैदा गराएको काम, क्रोध, शोक, मोह आदि गरिएको दुःख ।	
आध्यान (न.) १. चिन्ता, २. ठूलो अभिलाषा राखेर केही वस्तु सम्झनु ।	
आनक (पुं.) १. दमाहा, २. कर्नाल, ३. मृदङ्ग, ४. गर्जन लागेको मेघ ।	
आनकदुन्दुभि (पुं.) वसुदेव / कृष्णका पिता ।	
आनत (विशे.) झुकेको / नुहेको ।	
आनति (स्त्री.) झुक्नु / नुहुनु ।	
आनद्ध (न.) छाला मढेको मृदङ्गादि बाजा ।	
आनद्ध (विशे.) १. बाँधिएको, २. फुलेको / दुस्स परेको ।	
आनन (न.) मुख ।	
आनन्द (पुं.) आनन्द / सुख ।	
आनन्दथु (पुं.) आनन्द / सुख ।	
आनन्दन (न.) खुसी पार्नु ।	
आनर्त (पुं.) १. लडाईँ, २. देशविशेष / द्वारका नजिकको देशविशेष, ३. नाच्ने ठाउँ ।	

आनाय (पुं.) जाल / माछा मार्ने जाल ।	
आनाय्य (पुं.) दक्षिणाग्नि/अग्निहोत्रीका यज्ञशालामा रहने दक्षिणाग्नि, गार्हपत्य आहवनीय, यी अग्निमध्येको एक अग्नि ।	
आनाह (पुं.) १. दीर्घता / लम्बाइ, २. आनाह रोग । खाए पिएको आहार काँचो रहनाले होस् अथवा पक्क भैकन होस्, कुपित भएको ज्यूंका त्यूं मलमूत्र हुन नदिने विकारलाई 'आनाह' रोग भन्दछन् - आमं सकृद्वा निचितं क्रमेण भूयो विबद्धं विगुणानिलेन । प्रवर्तमानं न यथासमेतम् विकारमानाहमुदाहरन्ति ।। मा.नि.।	
आनुपूर्वी (स्त्री.) क्रम / पालैसित हुनु ।	
आनृशंस्य (न.) दया ।	
आन्तर (विशे.) भित्रिया / भित्र रहने ।	
आन्दोल (पुं.) १. हल्लनु, २. झुल्लनु ।	
आन्दोलन (न.) १. हल्लनु, २. हल्ल्नी-खल्ली पार्नु, ३. झुल्लनु ।	
आन्धसिक (विशे.) भान्से ।	
आन्वाहिक (विशे.) रोजिन्दाको / दिन-दिनको ।	
आन्वीक्षिकी (स्त्री.) तर्कशास्त्र / न्यायशास्त्र ।	
आपक्व (न.) हरियै भुटेको मकै गाडुँ आदि अन्न।	
आपगा (स्त्री.) नदी । पूर्वप्रवाह गरी बग्ने खोलालाई नदी भन्दछन् । पश्चिमाभिमुख भई बग्नेलाई नद भन्दछन् ।	
आपण (पुं.) १. हाट, २. बजार ।	
आपणिक (विशे.) बेपारको वृत्ति गर्ने ।	
आपत्प्राप्त (विशे.) आपत्तिमा परेको ।	
आपद् (स्त्री.) आपत्ति / दुःख ।	
आपन्न (विशे.) १. आपत्तिमा परेको, २. आइ-पुगेको ।	
आपन्नसत्त्वा (स्त्री.) गर्भिणी / गर्भवती ।	
आपमित्यक (विशे.) साटेर ल्याएको वस्तु / साटासाट गरी ल्याएको ।	

आपाक	(पुं.) अवाल / माटाका काँचा भाँडा पोल्ने भट्टा ।
आपात	(पुं.) तत्काल / पहिलो झमट ।
आपान	(न.) रक्सी पिउने सभा ।
आपीड	(पुं.) १. शिरमा लाएको फूल-मालाको थुँगो झुप्पा, २. शिरपेज ।
आपीन	(न.) कर्चाँडो ।
आपूपिक	(विशे.) मालपुवा पकाउने ।
आपृच्छा	(स्त्री.) १. बिदा माग्नु, २. सोध्नु ।
आप्त	(विशे.) पत्याइएको ।
आप्य	(विशे.) जलको वस्तु ।
आप्यायन	(न.) तृप्त गराउनु ।
आप्रच्छन	(न.) भेटघाट भएमा कुशल प्रश्नहरूले गरेको भलाकुसारी ।
आप्रपदीन	(विशे.) पाउसम्म पुग्ने गरी लाएको वस्त्र आदि ।
आप्लव	(पुं.) १. नुहाउनु, २. छाल आउनु / जलको तरङ्ग आउनु ।
आप्लुत	(विशे.) १. नुहाएको, २. डुबेको ।
आप्लुतव्रतिन्	(पुं.) स्नातक / वेद पढिसकेपछि गृहस्थाश्रम लिनलाई समावर्तन कर्म गर्ने ।
आबन्ध	(पुं.) जुवा बाँध्ने डोरी / हल्लुँडो ।
आबिल	(विशे.) घमिलो ।
आबुत्त	(पुं.) १. बहिनी ज्वाइँ, २. भिनाजु ।
आभरण	(न.) गहना ।
आभाषण	(न.) १. बोल्नु, २. कुराकानी गर्नु ।
आभास	(पुं.) १. प्रतिबिम्ब / छाया, २. झलक ।
आभास्वर	(पुं.) चौसठ्ठी जनाको समुदाय भएको गणदेवताविशेष ।
आभीर	(पुं.) १. अहिर / ग्वाला, २. गोठालो ।
आभीरपल्ली	(स्त्री.) ग्वालाहरू बस्ने टोल ।
आभीरी	(स्त्री.) ग्वालिन ।
आभील	(न.) कष्ट / दुःख ।
आभोग	(पुं.) परिपूर्ण हुनु ।
आभ्युदधिक	(विशे.) उत्सवमा गरिने काम ।

आमगन्धि(न्)	(विशे.) काँचो दुर्गन्ध आउने वस्तु ।
आमनस्य	(न.) दिग्दार हुनु ।
आमन्त्रण	(न.) बोलाउनु / आमन्त्रण गर्नु / कर नभएको निम्ता ।
आमन्त्रित	(विशे.) १. बोलाइएको, २. आमन्त्रण गरिएको / कर नलाइकन निम्ता गरिएको ।
आमय	(पुं.) रोग ।
आमयाविन्	(विशे.) रोगी ।
आमर्शन	(न.) छुनु ।
आमलक	(पुं./न.) अमलाको रुख ।
आमाशय	(पुं.) नाभि र स्तनको बिच भाग ।
आमिक्षा	(स्त्री.) तातेको दूधमा दही मिलाएको ।
आमिष	(न.) १. मासु, २. हविष्यबाहेक वस्तु, ३. कोसेली ।
आमिषाशिन्	(विशे.) आमिष / मासु खाने ।
आमुक्त	(विशे.) लाएको / पहिरिएको ।
आमुख	(न.) नाटकमा नटहरूले गरेको भविष्य-दृष्टान्तसूचक वार्तालाप । यसैलाई 'प्रस्तावना' पनि भन्दछन् ।
आमुष्मिक	(विशे.) परलोकमा भएको ।
आमोद	(पुं.) १. सुगन्ध, २. हर्ष ।
आमोदिन्	(विशे.) १. मुख सुगन्धी गर्ने द्रव्य (वस्तु), २. खुसी भएको ।
आम्नाय	(पुं.) १. वेद, २. गुरुपरम्पराबाट आएको उपदेश ।
आम्र	(पुं.) आँपको रुख ।
आम्र	(न.) आँपको फल ।
आम्रातक	(पुं.) अमारो ।
आम्रावर्त	(पुं.) अमावट / आँपको माडा ।
आम्नेडिन्	(विशे.) दुई-तीन पटक भनिएको ।
आय	(पुं.) आमदानी / लाभ ।
आयःशूलिक	(विशे.) कडाइ गरेर काम सिद्ध गर्ने ।
आयत	(विशे.) १. लामो, २. यत्न गर्ने ।
आयतन	(न.) १. मन्दिर, २. घर ।
आयति	(स्त्री.) १. लमाइ, २. परिणाम / नतिजा,

३. प्रताप ।	औषधविशेष ।
आयत्त (विशे.) अधीन भएको / वश परेको ।	आरभटी (स्त्री.) रौद्ररस प्रधान भएको माया, इन्द्र, जाल, काटमार, धेरै भएको नाटकीय रीतिविशेष ।
आयस्त (विशे.) मिहिनेत गर्ने / परिश्रम गर्ने ।	आरम्भ (पुं.) प्रारम्भ / थाल्नु ।
आयाम (पुं.) लमाइ ।	आरव (पुं.) शब्द / आवाज ।
आयास (पुं.) मिहिनेत / परिश्रम ।	आराव (पुं.) शब्द / आवाज ।
आयु (न.) आयु ।	आरा (स्त्री.) १. करौंती, २. छाला काट्ने हतियार ।
आयुक्त (विशे.) काममा खटाइएको ।	आरात् (अव्य.) १. टाढा, २. नजिक ।
आयुध (न.) हतियार ।	आराधन (न.) १. सिद्ध गर्नु, २. खुसी गराउनु, ३. पाउनु ।
आयुधिक (विशे.) शस्त्रवृत्ति / हतियार बाँधी जिउ पाल्ने ।	आराधना (स्त्री.) सेवा / चाकरी ।
आयुर्वेद (पुं.) वैद्यशास्त्र ।	आराम (पुं.) बगैँचा ।
आयुर्वेदिन् (विशे.) वैद्यशास्त्र जान्ने ।	आरालिक (विशे.) भान्से ।
आयुष्मत् (विशे.) पूरा आयु हुने ।	आराव (पुं.) शब्द / आवाज ।
आयुस् (न.) आयु ।	आरेवत (पुं.) राजवृक्ष ।
आयोगव (पुं./स्त्री.) वैश्यकन्यामा शूद्रबाट जन्मेको वर्णसंकर ।	आरोग्य (न.) आरोग्य / आराम ।
आयोजन (न.) मिलाउनु / जोरजाम गर्नु ।	आरोग्यशाला (स्त्री.) १. वैद्यकोठा / चिकित्सालय, २. हस्पिटल / अस्पताल ।
आयोधन (न.) युद्ध / लडाइँ ।	आरोप (पुं.) एक थोकलाई आर्को थोक भन्नु ।
आर (पुं.) १. मङ्गलग्रह, २. शनैश्चरग्रह ।	आरोह (पुं.) १. चढ्नु, २. स्त्रीको मोटो ठूलो चाक, ३. माहुते, ४. उँचाइ ।
आरकूट (पुं./न.) पितल / धातुविशेष ।	आरोहण (न.) सिँढी / भ्याङ्क चढ्नु ।
आरक्ष (पुं.) १. हात्तीका गण्डस्थलको तल्लो भाग, २. आरक्षण ।	आर्जव (न.) ऋजुता / सोझोपन ।
आरग्वध (पुं.) राजवृक्ष ।	आर्त (विशे.) दुःखी ।
आरवृ (पुं.) अरबदेश / अरबी घोडाको प्रसिद्ध उत्पत्तिस्थान ।	आर्तव (न.) स्त्रीको रज ।
आरवृज (पुं.) अरबी घोडा ।	आर्तव (विशे.) ऋतु-ऋतुमा भएको / मौसमको चिज ।
आरण्य (विशे.) जङ्गली ।	आर्ति (स्त्री.) १. पीडा, २. धनुको टुप्पो ।
आरण्यक (विशे.) १. आरण्यक न्याय, २. अध्याय/वनमा पढिने बृहदारण्यकनामक वेदविशेष, ३. जङ्गलमा भएको बाटो, ४. आरण्यक विहार, ५. आरण्यक मनुष्य, ६. आरण्यक हात्ती ।	आर्द्र (विशे.) १. चिसो, २. आलो ।
आरति (स्त्री.) निवृत्ति ।	आर्द्रा (स्त्री.) १. आर्द्रानक्षत्र, २. अदुवा ।
आरनालक (न.) माड, पानी आदिमा रायो, हिड, सुठो, इत्यादि द्रव्य हाली बनाएको	आर्द्रक (न.) अदुवा ।
	आर्य (विशे.) १. भलादमी, २. कुलीन, ३. श्रेष्ठ ।

आर्यक	(पुं.) १. पितामह / बाजे, २. मातामह/ आमाका बाबु / मावली बाजे ।	राखेर बस्नुलाई 'आलीढ' भन्दछन् ।
आर्यपुत्र	(पुं.) पति । यो शब्द खास पत्नीले पतिलाई भन्दा प्रयोग गरिएको देखिन्छ ।	आलीढ (विशे.) १. खाइएको, २. चाटिएको ।
आर्यावर्त	(पुं.) आर्यावर्तदेश । पूर्वसमुद्र, पश्चिम-समुद्र, हिमालय पर्वत र विन्ध्याचल, यी चार सीमाको माझलाई मनु 'आर्यावर्त' भन्दछन्- आसमुद्रान्तु वै पूर्वादासमुद्राच्च पश्चिमात्। तयोरेवान्तरं गिर्योरायावर्तं विदुर्बुधाः॥	आलु(क) (न.) आलु / प्रसिद्ध कन्द ।
आर्ष	(न.) प्रवर / ऋषिगोत्रपरम्परा ।	आलु (स्त्री.) १. करुवा, २. झारी ।
आर्ष	(विशे.) ऋषिले बनाएको ।	आलुकी (स्त्री.) पिँडालु ।
आर्हत	(पुं.) बौद्ध ।	आलेख्य (न.) तस्विर ।
आल	(न.) हरिताल ।	आलोक (पुं.) १. हेर्नु, २. उज्यालो, ३. जयशब्द/ जय-जय ध्वनि ।
आल	(विशे.) १. धेरै, २. ठूलो ।	आलोकन (न.) देख्नु / हेर्नु ।
आलभन	(न.) १. स्पर्श / छुनु, २. मार्नु ।	आलोचन (न.) १. देख्नु / हेर्नु, २. समालोचना गर्नु/गुण-दोषको विचार गर्नु, ३. निर्विकल्प-ज्ञान ।
आलम्बन	(न.) आलम्बन / आश्रय ।	आवनेय (पुं.) मङ्गलग्रह ।
आलय	(पुं.) घर ।	आवपन (न.) १. बिउ छर्नु / रोप्नु, २. राखन-घरन गर्ने भाँडा ।
आलयविज्ञान	(न.) बौद्धमार्गीहरूद्वारा मानिएको ज्ञानको संस्कार ।	आवरण (न.) ढाक्नु ।
आलवाल	(न.) क्यारी / वृक्षका फेदमा पानी अड्याउन बनाएको खाडल ।	आवर्त (पुं.) भुमरी / पानी, रौं आदिको चक्र पर्नु ।
आलस्य	(न.) आलस्य / जाँगर नचल्नु ।	आवर्तन (न.) १. पगाल्नु, २. हुँडल्नु, ३. आवृत्ति गर्नु / दोहर्‍याउनु, तेहर्‍याउनु, ४. दूध-आदि उमाल्नु ।
आलान	(न.) हात्ती बाँध्ने मौलो ।	आवलि (स्त्री.) पङ्क्ति / लस्कर लागेको ।
आलाप	(पुं.) बोलचाल ।	आवश्यक (विशे.) अवश्य गर्नुपर्ने ।
आलि	(स्त्री.) १. सखी / सङ्गिनी, २. पुल/ साँघु, ३. परम्परा ।	आवसथ (पुं./न.) १. अग्निशाला, २. विश्रामस्थल/ विसोना, ३. घर ।
आलिङ्गन	(न.) आलिङ्गन / अङ्कमाल ।	आवसित (विशे.) भर्खर झँटेर थुप्रो लाएको घान आदि अन्न ।
आलिङ्ग्य	(पुं.) जौजस्तो माझमा मोटो र दुबै छेउ सानो भएको मृदङ्गविशेष ।	आवह (विशे.) १. प्राप्त गराउने, २. जनाउने ।
आलिम्पन	(न.) बुकुवा आदि मङ्गलपदार्थले विलेपन गर्नु ।	आवह (पुं.) वायुविशेष । सात प्रकारका तल माथि रहेका वायुमध्ये भूमिमा जोडिएको तल्लो वायु ।
आली	(स्त्री.) १. सखी, २. पङ्क्ति, ३. पुल ।	आवाप (पुं.) १. आलवाल / वृक्षका फेदको पानी अड्याउने खाल्डो, क्यारी, २. शत्रु तर्फको विचार, ३. बाला, ४. भाँडा, ५. प्रधान होम, ६. राख्नु, ७. हाल्नु, ८. थन्क्याउनु ।
आलीढ	(न.) धनुर्धारीहरूको युद्धगर्ने आसनविशेष। बायाँ घुँडाले टेकेर दाहिने घुँडो ठाडो	

आवाल	(न.) आवाल / वृक्षका फेदको पानी अडाउने खाल्डो / क्यारी ।
आवास	(पुं.) घर ।
आवाहन	(न.) मन्त्र पढेर देवताहरूलाई निमन्त्रण गर्नु / बोलाउनु ।
आविस्	(अव्य.) प्रकटीभाव / प्रकट हुनु ।
आविक	(विशे.) भेडासम्बन्धी रौं, दूध, मासु आदि पदार्थ ।
आविग्न	(पुं.) करमर्द / करौंदावृक्ष ।
आविर्भाव	(पुं.) प्रकट हुनु ।
आविर्भूत	(विशे.) प्रकट भएको ।
आविष्कार	(पुं.) १. प्रकट गर्नु, २. नयाँ कुरा प्रकाश गर्नु ।
आविष्कृत	(विशे.) १. प्रकट गरिएको, २. आविष्कार गरिएको ।
आविष्ट	(विशे.) १. आवेश परेको / भूतप्रेत- आदि लागेको, २. बसेको, ३. पसेको ।
आवुक	(पुं.) पिता/बाबु । आवुक शब्दको नाटकमा मात्र प्रयोग हुन्छ ।
आवृत्	(स्त्री.) परिपाटी / रीति ।
आवृत	(विशे.) १. घेरिएको, २. ढाकिएको ।
आवृत्त	(विशे.) १. आवृत्ति गरिएको/ दोहर्चाइएको/ बारम्बार उपयोग गरिएको, २. पग्लेको, ३. उम्लेको, ४. हुँडुलिएको ।
आवेग	(पुं.) १. त्वरा / हतपत, २. संभ्रम / हडबड ।
आवेगी	(स्त्री.) त्रिधारा / औषधिविशेष ।
आवेदन	(न.) अर्जो गर्नु / बिन्ती गर्नु ।
आवेश	(पुं.) १. ढिपी गर्नु, २. प्रेतभूतहरू लाग्नु ।
आवेशन	(न.) शिल्पशाला / कारिगर बस्ने घर ।
आवेशिक	(विशे.) आगन्तुक / अभ्यागत/ पाहुना ।
आशंसा	(स्त्री.) १. इच्छा, २. उम्मेद ।
आशंसु	(विशे.) १. इच्छा गर्ने, २. उम्मेद/आशा गर्ने ।
आशङ्का	(स्त्री.) १. संशय, २. तर्क, ३. डर ।

आशय	(पुं.) १. अभिप्राय, २. ठाउँविशेष/ जल आदि रहने ठाउँ, ३. चित्त, ४. धर्माधर्म ।
आशर	(पुं.) राक्षस ।
आशा	(स्त्री.) १. पूर्वादिदिशा, २. आशा / इच्छाविशेष ।
आशित	(विशे.) खुवाइएको / भोजन गराइएको ।
आशितङ्गवीन	(विशे.) अघि गाईलाई खुवाए पियाएको ठाउँ ।
आशितम्भव	(विशे.) खानेकुरा ।
आशिस्	(स्त्री.) १. आशीर्वाद, २. सर्पको तालुनेरको दाँत ।
आशीविष	(पुं.) सर्प ।
आशु	(पुं.) वर्षामा पाक्ने घान / घैया ।
आशु	(न.) चाँडो ।
आशु	(विशे.) चाँडो गर्ने ।
आशुग	(पुं.) १. वायु / हावा, २. बाण ।
आशुग	(विशे.) चाँडो हिड्ने ।
आशुशुक्षणि	(पुं.) १. अग्नि, २. वायु ।
आश्चर्य	(न.) आश्चर्य / उदेक ।
आश्चर्य	(विशे.) आश्चर्य गराउने / उदेक पार्ने ।
आश्मन	(विशे.) पत्थरका विकारले बनेको वस्तु ।
आश्रम	(पुं./न.) १. ऋषि - मुनि बस्ने ठाउँ, २. ब्रह्मचर्य, गार्हस्थ्य, वानप्रस्थ, संन्यास यी चार आश्रम, ३. विद्यार्थीहरू बस्ने घर ।
आश्रय	(पुं.) आश्रय / आधार / घर ।
आश्रयाश	(पुं.) अग्नि ।
आश्रव	(विशे.) आज्ञाकारी / भनेको मात्रै ।
आश्रव	(पुं.) १. अङ्गीकार / कबुल, २. क्लेश/ दुःख, ३. दोष ।
आश्रित	(विशे.) १. आश्रयण गरिएको / आधार मानिएको, २. शरणागत ।
आश्लेष	(पुं.) आलिङ्गन / अङ्गमाल गर्नु ।
आश्व	(न.) घोडाको बथान ।
आश्वत्थ	(विशे.) पिपलसम्बन्धी / पिपलको फल, काठ आदि ।

आश्वयुज	(पुं.) आश्विनमास ।	आस्थित	(विशे.) १. कबुल गरिएको, २. कबुल गर्ने, ३. पत्याएको ।
आश्वास	(पुं.) १. आशा देखाउनु/दिलासा दिनु, २. फुल्याउनु ।	आस्पद	(न.) १. प्रतिष्ठा, २. इज्जत, ३. ठाउँ, ४. कार्य ।
आश्वीन	(विशे.) घोडा लिएर एक दिनमा हिँड्ने बाटो ।	आस्फालन	(न.) १. हल्लाउनु, २. कुट्नु ।
आषाढ	(पुं.) १. आषाढमास, २. ब्रह्मचारीले लिनुपर्ने पलाशको दण्ड (लठ्ठी) ।	आस्फोटन	(न.) १. फुट्नु, २. पहलमानहरूले ताल ठोक्नु ।
आसक्त	(विशे.) तत्पर हुने ।	आस्फोटनी	(स्त्री.) छेड्ने सुइरो ।
आसक्ति	(स्त्री.) तत्परता / लम्पट हुनु ।	आस्फोटा	(स्त्री.) अपराजिता / पुष्पविशेष ।
आसङ्ग	(पुं.) तत्परता / लम्पट हुनु ।	आस्फोत	(पुं.) आँक ।
आसत्ति	(स्त्री.) १. सङ्गम, २. लाभ, ३. बुद्धय-विच्छेद / बुद्धि नछेकिनु ।	आस्फोता	(स्त्री.) १. वनवेली, २. अपराजिता/पुष्पविशेष ।
आसन	(न.) १. आसन, २. बस्नु ।	आस्य	(न.) मुख ।
आसन्दी	(स्त्री.) खटिया ।	आस्या	(स्त्री.) बस्नु ।
आसन्न	(विशे.) नजिकको ।	आस्रव	(पुं.) क्लेश / दुःख ।
आसव	(पुं.) मदिरा / रक्सी ।	आस्वाद	(पुं.) स्वाद लिनु ।
आसादित	(विशे.) १. फेला पारिएको, २. राखिएको।	आह	(अव्य./क्रिया.) भन्दा भए / भने ।
आसार	(पुं.) १. ठूलो वर्षा, २. फैलिनु, ३. फौज चारैतिर फैलिनु, ४. मित्रबल / इष्टमित्रबाट भएको तागत ।	आहत	(विशे.) १. अत्यन्त झुटो, २. गनिएको, ३. ठोकिएको, ४. कुटिएको ।
आसुति	(स्त्री.) जाँड बनाउनु ।	आहतलक्षण	(विशे.) गुणप्रसिद्ध / इलमले प्रख्यात भएको ।
आसुतिबल	(पुं.) जाँड राख्ने ।	आहव	(पुं.) १. लडाइँ, २. यज्ञ ।
आसेचन	(न.) सेचन / छम्कनु ।	आहवनीय	(पुं.) अग्निशालाका दक्षिणाग्नि, गार्ह-पत्याग्नि र आहवनीयाग्निमध्ये एक अग्नि।
आसेचनक	(विशे.) हेरिरहुँ भने जस्तो लाग्ने अति राम्रो ।	आहार	(पुं.) १. खानु, २. खानेकुरा ।
आसेध	(पुं.) रोकावट / विना हुकुम जान नपाउनु।	आहार्य	(विशे.) १. आरोप गरिने / नभएको पनि ल्याइने, २. ल्याइने ।
आस्कन्दन	(न.) लडाइँ ।	आहाव	(पुं.) १. इनारका नजिकमा गार्ह-गोरुहरूका निमित्त जल राख्नलाई बनाएको सानो सानो खाल्डो, २. बोलाउनु ।
आस्कन्दित	(न.) घोडदौड / घोडा दगुर्नु ।	आहित	(विशे.) १. राखिएको, २. मन्त्रपूर्वक राखिएको ।
आस्तरण	(न.) झुल / हात्तीलाई ओढाउने ।	आहितुण्डिक	(पुं.) मदारी / सर्प समात्ने ।
आस्तिक	(विशे.) आस्तिक / परलोकमा पुण्यभोग अवश्य गर्नु पर्दछ भनी विश्वास गर्ने ।	आहुत	(विशे.) होम गरिएको ।
आस्तिक्य	(न.) धर्ममा श्रद्धा ।	आहेय	(विशे.) सर्पसम्बन्धी / सर्पको ।
आस्था	(स्त्री.) १. कबुल, २. पत्यार, ३. श्रद्धा, ४. आदर, ५. आस्थान ।		
आस्थान	(विशे.) सभा ।		

आहो (अव्य.) १. प्रश्न, २. विकल्प, ३. विचार।
 आहोपुरुषिका (स्त्री.) आत्मसम्भावना / म खुबै छु
 भन्थान्नु ।
 आहोस्वित् (अव्य.) १. प्रश्न, २. अथवा ।
 आह्निक (विशे.) एक दिनमा गर्नुपर्ने काम ।
 आह्लाद (पुं.) हर्ष / मोद ।

आह्वय (पुं.) १. नाम, २. प्राणिघृत / भेडा,
 बाघ, कोइली इत्यादि प्राणीहरू लडाएर
 खेलिने जुवा ।
 आह्वा (स्त्री.) १. नाम, २. हाँक ।
 आह्वान (न.) १. बोलाउनु / हपार्नु, २. हाँक
 दिनु ।

इ

इष्टार्थोद्युक्तचिन्तानामिष्टापूर्तादिकारिणाम् ।

इष्टप्रदमिभाकारमीक्षणादिनमीड्महे ।

इ	(अव्य.) तर्क ।
इ	(पुं.) १. कामदेव, २. प्रद्युम्न / कृष्णपुत्र ।
इक्षु	(पुं.) उखु ।
इक्षुगन्धा	(स्त्री.) १. तालमखाना, २. भुइँकुभिन्दो, ३. काँस / सिरु-तृणविशेष, ४. गोखुर ।
इक्षुयन्त्र	(न.) उखु पेल्ले कोल ।
इक्षुर (क)	(पुं.) तालमखाना ।
इक्षुशाकट	(न.) उखु हुने खेत-बारी ।
इक्षुशाकिन	(न.) उखु हुने खेत-बारी ।
इक्ष्वाकु	(स्त्री.) तुम्बा ।
इङ्ग	(विशे.) चरप्राणी / हिड्ने प्राणी ।
इङ्गित	(न.) १. इसारा / सान, २. अभिप्राय-सूचक अनुहार ।
इङ्गुद	(पुं.) चिउरी ।
इङ्गुदी	(स्त्री.) चिउरी ।
इच्छा	(स्त्री.) इच्छा / मनसुबा ।
इच्छु	(विशे.) इच्छा गर्ने ।
इज्य	(विशे.) पूजा गर्न लायक ।
इज्य	(पुं.) १. बृहस्पति, २. विष्णु ।
इज्या	(स्त्री.) १. पूजा, २. यज्ञ ।
इट्चर	(पुं.) साँढे ।
इडा	(स्त्री.) १. गाई, २. पृथ्वी, ३. वचन, ४. इडानाडी / वाम नासिका, ५. बुधकी स्त्री ।
इतर	(विशे.) १. अर्को, २. नीच / चुत्थो ।
इतरेतर	(विशे.) अन्योन्य / परस्पर ।
इतरेद्युस्	(अव्य.) अर्को दिनमा ।
इतस्	(अव्य.) यतातिर ।
इतस्ततस्	(अव्य.) यताउति ।

इति	(अव्य.) १. कारण, २. प्रकार / तरह, ३. प्रकर्ष / अधिकता, ४. एवमर्थ / यसरी, ५. प्रकाश, ६. समाप्ति ।
इतिह	(अव्य.) ऐतिह्य । पहिलेदेखि चलिराएका मूल (फेद) नहुने 'फलाना ठाउँमा भूत छ अरे' भन्ने जस्ता इत्यादि कुरालाई 'ऐतिह्य' भन्दछन् ।
इतिहास	(पुं.) इतिहास / प्राचीन चरित्रसङ्ग्रह / कथा ।
इत्थम्	(अव्य.) यसरी / यसो गरी ।
इत्त्वर	(विशे.) हिडैया / धेरै हिड्ने ।
इत्त्वरी	(स्त्री.) वेष्ट्या ।
इदम्	(विशे.) यो ।
इदानीम्	(अव्य.) अहिले ।
इध्म	(विशे.) १. बढेको, २. उज्यालो भएको, ३. बलेको ।
इध्म	(न.) १. समिधा, २. दाउरा ।
इन	(पुं.) १. सूर्य, २. राजा, ३. मालिक ।
इन्वका	(स्त्री.) मृगशिराभन्दा माथि रहने पाँच तारा ।
इन्दिरा	(स्त्री.) लक्ष्मी ।
इन्दीवर	(न.) नीलकमल ।
इन्दीवरी	(स्त्री.) शतावरी / कुरिलो ।
इन्दु	(पुं.) चन्द्रमा ।
इन्द्र	(पुं.) १. इन्द्र / देवताका राजा, २. परमेश्वर, ३. ज्येष्ठानक्षत्र, ४. इन्द्रनाम भएका बाह्र सूर्य मध्येका एक सूर्य, ५. ठूलो कुरो / औषधिविशेष ।
इन्द्रगोप	(पुं.) रातो वर्ण हुने वर्षाकालमा देखिने मध्यमप्रमाणको कृमिविशेष / ओरिआँटे/

बीरबहुटी ।	
इन्द्रजाल (न.) चटक ।	
इन्द्रजालिक (विशे.) चटक गर्ने ।	
इन्द्रद्व (पुं.) तूलो कुरो / वनस्पतिविशेष ।	
इन्द्रधनुस् (न.) इन्द्रेणी ।	
इन्द्रनील (पुं.) इन्द्रनीलमणि / नीरमणि ।	
इन्द्रयव (पुं.) इन्द्रजौ / तूलो कुरो ।	
इन्द्रलुप्त (न.) रोमरोग / खोइरो ।	
इन्द्रवारुणी (स्त्री.) इन्द्राणी / औषधिविशेष ।	
इन्द्रसुरस (पुं.) सिँवाली / औषधिविशेष ।	
इन्द्राणी (स्त्री.) इन्द्रकी स्त्री ।	
इन्द्रायुध (न.) इन्द्रेणी ।	
इन्द्रावरज (पुं.) विष्णु / वामन ।	
इन्द्राशन (न.) भाङ् / गाँजा ।	
इन्द्रिय (न.) इन्द्रिय / आँखा, कान, नाक, जिभ्रो, त्वक् (छाला), वाक् (वचन), हात, पाउ, गुद, लिङ्ग, योनि र मन यी एघार इन्द्रिय भनिन्छन् ।	
इन्द्रियार्थ (पुं.) इन्द्रिय विषय । एघार इन्द्रियका क्रमैले हेर्नु, सुन्नु, सुँच्नु, स्वाद लिनु, छुनु, बोलु, लिनुदिनु, हिँड्नु, मलोत्सर्जन गर्नु, रत्यानन्द लिनु र संकल्प-विकल्प गर्नु यी एघार 'इन्द्रियार्थ' इन्द्रियविषय भनिन्छन् ।	
इन्धन (न.) काठ / दाउरा ।	
इभ (पुं.) हात्ती ।	
इभ्य (विशे.) आढ्य / धनी ।	
इयत् (विशे.) यति ।	
इयत्ता (स्त्री.) यत्ति भन्ने तोक ।	
इरम्मद (पुं.) १. वज्र, २. बिजुली, ३. वडवाग्नि/ समुद्राग्नि ।	
इरा (स्त्री.) १. भूमि, २. वचन, ३. रक्सी,	

४. जल ।	
इला (स्त्री.) १. पृथिवी, २. वचन, ३. गाई, ४. बुधग्रहकी स्त्री र पुरुरवा राजाकी आमा ।	
इलावृत (न.) इलावृतवर्ष / जम्बूद्वीपका नौ खण्डमध्येको एक खण्डविशेष ।	
इल्वला (स्त्री.) मृगशिरानक्षत्र माथिरहने पाँच तारा ।	
इव (अव्य.) १. उत्प्रेक्षा / ठान्नु, २. सादृश्य/ तुल्य हुनु, ३. वाक्यालङ्कार / धेगो ।	
इष (पुं.) आश्विन / असोज महिना ।	
इषिका (स्त्री.) हात्तीका नेत्रको गोलो ।	
इषु (पुं./स्त्री.) बाण ।	
इषुधि (पुं./स्त्री.) ठोक्रो / बाण राख्ने ।	
इष्ट (विशे.) १. मन परेको, २. चाह गरिएको, ३. पूजा गरिएको, ४. होम गरिएको ।	
इष्ट (न.) यज्ञ / होम ।	
इष्टका (स्त्री.) ईँट ।	
इष्टकापथ (न.) उशीर / खस ।	
इष्टगन्ध (विशे.) वासना आउने ।	
इष्टार्थोद्युक्त (विशे.) मनपरेको वस्तु पाउनलाई उद्योग गर्ने ।	
इष्टापूर्त (न.) इष्टापूर्त / होमहरू र इनार, तलाउ, बगैंचा इत्यादि बनाई कृष्णार्पण गरी छोड्नुलाई 'इष्टापूर्त' भन्छन् - वापीकूपतडागादिदेवतायतनानि च । अन्नप्रदानमारामः पूर्तमित्यभिधीयते ।।	
इष्टि (स्त्री.) १. इष्टि / होम प्रतिपदामा अग्नि-होत्रीले गरिने होम, २. इच्छा ।	
इष्वसन (न.) धनु ।	
इष्वास (पुं.) धनु ।	
इह (अव्य.) यहाँ ।	
इहत्य (विशे.) यहाँको ।	

ई

ईषत्कटाक्षविक्षेपक्षेपिताखिलकित्विषम् ।

ईहापूरकमीशानतनूजन्मानमीड्महे ॥

ई	(स्त्री.) लक्ष्मी ।
ईक्षण	(न.) १. हेर्नु, २. आँखा ।
ईक्षणिका	(स्त्री.) शुभाशुभ शकुन जात्रे स्त्री ।
ईडित	(विशे.) १. स्तुति गरिएको, २. प्रशंसा गरिएको ।
ईति	(स्त्री.) १. परदेश जानु, २. उपद्रव । अतिवृष्टि, अनावृष्टि, मुसा, सलह, सुगा, छिमेकी राजा यी छ 'ईति' भनिन्छन्- अतिवृष्टिरनावृष्टि- मूषकाः शलभाःशुकाः । अत्यासन्नाश्च राजानः षडेता ईतयःस्मृताः ॥
ईदृक्ष	(विशे.) यस्तो ।
ईदृश्	(विशे.) यस्तो ।
ईदृश	(विशे.) यस्तो ।
ईप्सा	(स्त्री.) इच्छा गरिएको ।
ईरण	(न.) १. शून्य ठाउँ, २. ऊसर / रुखो ठाउँ, ३. मिल्काउनु, ४. हल्लाउनु ।
ईरित	(विशे.) मिल्काइएको / पठाइएको- हल्लाइएको ।
ईर्म	(न.) घाउ ।
ईर्वारू	(स्त्री.) काँक्रो ।
ईर्ष्या	(स्त्री.) डाह गर्नु / नसहनु / रिस ।
ईर्ष्यालु	(विशे.) रिस गर्ने / नसहने ।

ईलित	(विशे.) प्रशंसा गरिएको ।
ईली	(स्त्री.) खूँडा ।
ईश	(पुं.) १. महादेव, २. ईशानदिशाका स्वामी, ३. मालिक ।
ईशा	(स्त्री.) हरिस / हलोको लामो काठ ।
ईशान	(पुं.) १. महादेव, २. ईशानदिशाको स्वामी ।
ईशानी	(स्त्री.) पार्वती ।
ईशित्	(विशे.) मालिक ।
ईश्वर	(पुं.) १. ईश्वर, २. महादेव, ३. समर्थ, ४. मालिक ।
ईश्वरा	(स्त्री.) पार्वती ।
ईश्वरी	(स्त्री.) १. पार्वती, २. मालिकनी ।
ईषत्	(अव्य.) अलिकति ।
ईषत्करा	(अव्य.) सहज रूपमा गर्न सकिने ।
ईषत्पाण्डु	(विशे.) घुस्त्रो ।
ईषदुष्ण	(विशे.) अलि अलि त्वातो ।
ईषा	(स्त्री.) हरिस / हलाको लामो काठ ।
ईषिका	(स्त्री.) हात्तीका आँखाको गोल ।
ईहा	(स्त्री.) १. इच्छा, २. उद्योग ।
ईहामृग	(पुं.) १. ब्याँसो, २. दश प्रकारका रूपका नाटक, प्रकरण, भाण, व्यायोग, समवकार, डिम, ईहामृग, अङ्क, वीथी र प्रहसन मध्येको एक प्रकार ।

उ

उपवीततीव्रभुजगो विपद्विषग्राससोल्लासः ।
उत्साहं पुष्णीया हर इव हेरम्ब सर्वदाऽस्माकम् ॥

उ	(अव्य.) १. आश्चर्य, २. तर्क, ३. क्रोध-वचन ।
उ	(पुं.) महादेव ।
उक्त	(विशे.) कहिएको ।
उक्ति	(स्त्री.) बोल्नु ।
उक्थ	(न.) सामवेदको अवयव ।
उक्षतर	(पुं.) जवानी ढल्केको, बूढो नभएको अघबैसे गोरु ।
उक्षन्	(पुं.) १. तरुण गोरु, २. ऋषभ / काँकडा-सिंगीनामक औषधिविशेष ।
उखा	(स्त्री.) पकाउने भाँडा / कसौँडी, तपेस आदि ।
उख्य	(विशे.) कसौँडीहरूमा पकाएको भक्ष्य ।
उग्र	(पुं.) १. महादेव, २. क्षत्रियबाट शूद्र-कन्यामा जन्मेको वर्णसंकर ।
उग्र	(विशे.) १. डरलागदो, २. उग्रसंज्ञा भएका नक्षत्रहरू ।
उग्रगन्ध	(पुं.) १. काफल, २. लसुन, ३. चम्पक / चाँपो ।
उग्रगन्ध	(न.) हिङ्ग ।
उग्रगन्धा	(विशे.) कडा गन्ध हुने ।
उग्रगन्धा	(स्त्री.) १. बोझो, २. ज्वानो, ३. अजमोदा, ४. धनियाँ ।
उग्रतारा	(स्त्री.) तारा / दश महाविद्यामध्येकी एक भगवती ।
उचित	(विशे.) उचित / मुनासिब ।
उच्च	(विशे.) अग्लो ।
उच्चटा	(स्त्री.) गुञ्जा / रातीगेडी ।
उच्चण्ड	(विशे.) १. प्रचण्ड, २. छिटो / चाँडो ।
उच्चय	(पुं.) १. थुप्रो, २. टिप्नु ।

उच्चाटन	(न.) टुना-मुना गरी देश, धन र कुटुम्बबाट अलग गर्नु ।
उच्चार	(पुं.) १. बोल्नु, २. विष्टा ।
उच्चावच	(विशे.) अनेक तरहको / ऊचा-नीचा ।
उच्चैःश्रवस्	(पुं.) उच्चैःश्रवा नाम भएको इन्द्रको घोडा ।
उच्चैर्घुष्ट	(न.) १. सारै कराउनु, २. झ्याली पिट्नु ।
उच्चैस्	(अव्य.) १. अग्लो, २. ठूलो ।
उच्छास्त्र	(विशे.) शास्त्रलाई नटेरी मनपरी गर्ने ।
उच्छिख	(विशे.) टुप्पो तिखो हुने ।
उच्छिष्ट	(विशे.) १. जुठो / पूरा, २. बाँकी ।
उच्छीर्षक	(न.) १. तकिया, २. बालिष्ट ।
उच्छून	(विशे.) १. फुलेको, २. सुनिएको, ३. बढेको ।
उच्छृङ्खल	(विशे.) मनपरी गर्ने ।
उच्छ्र	(पुं.) उच्चता / अग्ल्याइँ ।
उच्छ्रुत	(विशे.) १. अग्लो, २. बढेको ।
उच्छ्वसित	(विशे.) १. श्वास फेर्नु / दम फेर्नु, २. चल्नु / हल्लिनु ।
उच्छ्वास	(पुं.) १. सास फेर्नु, २. कथा किस्साहरूको अध्यायसमाप्ति ।
उज्जासन	(न.) मार्नु ।
उज्ज्वल	(विशे.) उज्यालो ।
उज्ज	(पुं.) एक/एक दाना टिपेर सिला खोज्नु ।
उज्जन	(न.) भुइँमा छरिएको अन्न एक/एक दाना गरी टिप्नु ।
उटज	(पुं./न.) १. पर्णशाला / छाप्रो / स्याउला पातले बनाएको घर, २. ऋषि-मुनिको कुटी ।
उडु	(स्त्री./न.) नक्षत्र ।
उडुप	(न.) डुङ्गा ।
उडुप	(पुं.) चन्द्रमा ।

उडुपथ	(पुं.) आकाश ।
उडुमार	(विशे.) अति प्रचण्ड ।
उड्डीन	(न.) पक्षीहरूको गतिविशेष / ठाडै माथि उड्नु ।
उड्डीन	(विशे.) उडेको ।
उत	(अव्य.) १. तर्क, २. प्रश्न, ३. समुच्चय/पनि ।
उत	(विशे.) १. सिएको, २. बुनेको ।
उतथ्यानुज	(पुं.) बृहस्पति / देवगुरु ।
उताहो	(अव्य.) १. प्रश्न, २. विकल्प, ३. विचार ।
उत्क	(विशे.) उत्कण्ठित / ज्यादा इच्छा गर्ने ।
उत्कट	(विशे.) १. ज्यादा, २. कडा ।
उत्कट	(न.) तेजपात / दालचिनी ।
उत्कण्ठा	(स्त्री.) उत्कण्ठा । यो कुरा पाए त आँखा, कान आदि सबै इन्द्रियलाई मोज हुने थियो भन्तानी त्यस वस्तुलाई पाउने इच्छा र पाएपछि यसो गरौंला, उसो गरौंला भन्ने मनसुबालाई 'उत्कण्ठा' भन्दछन् - सर्वेन्द्रियसुखास्वादो यत्रास्तीत्यभिमन्यते । तत्प्राप्तीच्छां ससङ्कल्पा- मुत्कण्ठां कवयो विदुः ॥
उत्कण्ठित	(विशे.) उत्कण्ठा भएको ।
उत्कर	(पुं.) थुप्रो ।
उत्कर्ष	(पुं.) बढ्नु ।
उत्कल	(पुं.) १. व्याघ्रा, २. जगन्नाथ क्षेत्रको नजिकको देश ।
उत्कलिका	(स्त्री.) उत्कण्ठा / इच्छाविशेष ।
उत्कार	(पुं.) धान आदि अन्न / भुसहरू उडाउन उभो छर्नु ।
उत्कीर्ण	(विशे.) १. कोरेको, २. कपेको ।
उत्कोच	(पुं.) घुस / अन्याय गर्नेले अधिकृतहरूलाई गुपचुप दिएको धन ।
उत्क्रोश	(पुं.) न्याउली / पक्षिविशेष ।
उत्क्षेपण	(न.) उचाल्नु ।

उत्खात	(विशे.) उखेलिएको ।
उत्त	(विशे.) १. चिसो / भिजेको, २. आलो ।
उत्तल	(पुं.) १. कानको गहनाविशेष / कर्णफूल, २. मुकुट ।
उत्तप्त	(न.) सुकुटी / सुकाएको मासु ।
उत्तप्त	(विशे.) अति असल ।
उत्तमर्ण	(पुं.) साहु / ऋणदाता / धनिक ।
उत्तमसाहस	(पुं.) दण्डविशेष । ठूला अपराधमा गरिने दण्ड-जरिवाना- १००० पण (पैसा) को जरिवानालाई 'उत्तमसाहस' भनिन्छ ।
उत्तमाङ्ग	(न.) शिर / टाउको ।
उत्तर	(न.) जबाफ / प्रत्युत्तर ।
उत्तर	(विशे.) १. पल्लो, २. असल, ३. उत्तर तिरको ।
उत्तर	(पुं.) उत्तरकुमार / विराटपुत्र ।
उत्तरा	(स्त्री.) १. विराटपुत्री, २. उत्तरा-फाल्गुनी-उत्तराषाढा-उत्तराभाद्र यी तीन नक्षत्र ।
उत्तरकाल	(पुं.) पछि आउने समय ।
उत्तरकुरु	(पुं.) जम्बूद्वीपका नौ खण्डमध्येको एक खण्डविशेष ।
उत्तरकोशल	(पुं.) अवधप्रदेश / अयोध्याप्रान्त ।
उत्तरच्छद	(पुं.) तन्ना ।
उत्तरा	(अव्य.) १. उत्तरदिशा, २. पछि आउने काल ।
उत्तरा	(स्त्री.) बाबु आमाहरूको सपिण्डीकरण श्राद्ध भैसकेपछि गर्नुपर्ने सर्वश्राद्ध । प्रेते पितृत्वमापन्ने- सपिण्डीकरणादनु । क्रियन्ते याः क्रिया पित्र्याः प्रोच्यन्ते उत्तरा हि ताः ॥
उत्तरात्	(अव्य.) १. उत्तरतिर, २. पछिबाट ।
उत्तराधिकारिन्	(विशे.) हकवाला ।
उत्तरायण	(न.) माघसंक्रान्तिदेखि श्रावणसंक्रान्ति-सम्मको काल ।
उत्तरासङ्ग	(पुं.) उत्तरीय / पछ्यौरा ।

उत्तराहि	(अव्य.) १. उत्तरतिर, २. पछिबाट ।
उत्तरीय	(न.) पछ्यौरा ।
उत्तरेण	(अव्य.) १. उत्तरतिर, २. पछिबाट ।
उत्तरेद्युस्	(अव्य.) भोलिपल्ट ।
उत्तान	(विशे.) १. उत्तानो, २. उताउलो ।
उत्तानशय	(पुं./स्त्री.) उत्तानो सुत्ने / बामे सर्न नसक्ने केटा-केटी ।
उत्ताल	(विशे.) १. ठूलो, २. ऊचो ।
उत्तीर्ण	(विशे.) १. तरेको, २. जाँचमा पास भएको, ३. मुक्त भएको ।
उत्तुङ्ग	(विशे.) उँचो ।
उत्तेजना	(स्त्री.) १. धार लाउनु / उध्याउनु, साँध लाउनु, २. प्रेरणा गर्नु / केही काममा लाउनु, ३. इच्छाएर काममा सुच्याउनु ।
उत्तोलन	(न.) उचालेर हातले कति गहुँगो रहेछ भनी अड्कल गर्नु / तौलनु ।
उत्तोलित	(विशे.) तौलिएको / जोखिएको ।
उत्थान	(न.) १. उठान, २. उठ्नु, ३. उद्योग गर्नु ।
उत्थित	(विशे.) १. उठान भएको, २. उद्योग गर्न लागेको, ३. उठेको ।
उत्थिताङ्गुलि	(पुं.) लपेटा / थप्पड ।
उत्पतन	(पुं.) उफ्रनु ।
उत्पत्ति	(न.) पैदा हुनु / प्रकट हुनु / जन्मनु ।
उत्पतित	(विशे.) उफ्रने ।
उत्पल	(न.) चन्द्रकमल / राती फूलने कमल ।
उत्पलशारिवा	(स्त्री.) गोलसजन / औषधिविशेष ।
उत्पलिनी	(स्त्री.) राती फुल्ने कमलिनी ।
उत्पवन	(न.) पवित्र गर्नु ।
उत्पाटन	(न.) उखेल्नु ।
उत्पात	(पुं.) अकस्मात् भएको शुभाशुभ भूकम्पादि उत्पात ।
उत्पादक	(विशे.) १. पैदा गर्ने, २. उत्तानो खुट्टा गर्ने ।
उत्पिञ्जल	(विशे.) १. पहुँलो, २. आकुल भएको ।
उत्प्रास	(पुं.) ठट्टा ।
उत्प्रेक्षा	(स्त्री.) १. ठात्रु, २. काव्यमा प्रसिद्ध भएको

अलङ्कारविशेष ।	
उत्प्लवन	(न.) उफ्रनु / पानीमा उफ्रनु / पौडनु ।
उत्प्लवा	(स्त्री.) डुङ्गा ।
उत्फुल्ल	(विशे.) फुलेको ।
उत्स	(पुं.) १. छहरा, २. छहरा खस्ने ठाउँ ।
उत्सङ्ग	(पुं.) काख ।
उत्सर्ग	(पुं.) १. दान, २. छाड्नु ।
उत्सर्जन	(न.) १. दान, २. छाड्नु ।
उत्सर्पण	(न.) १. अगि सर्नु, २. नाघ्नु ।
उत्सव	(पुं.) विवाहादि उत्सव / चाडपर्व ।
उत्सवसङ्केत	(पुं.) स्वेच्छाचार गर्ने पर्वतीय जातिविशेष ।
उत्सादन	(न.) हटाउनु / पर सार्नु ।
उत्सारक	(विशे.) १. हटाउने, २. घपाउने ।
उत्साह	(पुं.) उत्साह / काममा धैर्यपूर्वक लाग्ने ।
उत्साहन	(न.) उत्साह बढाउनु / सुच्याउनु ।
उत्साहवर्धन	(पुं.) १. वीररस, २. उत्साहको वृद्धि ।
उत्सिक्त	(विशे.) १. घमन्ड गर्ने, २. उद्धत / ठाडो ।
उत्सुक	(विशे.) मन परेको वस्तु पाउनलाई हतपत गर्ने ।
उत्सृष्ट	(विशे.) १. छाडेको, २. दिएको ।
उत्सेक	(पुं.) घमन्ड ।
उत्सेध	(पुं.) १. उचाइ, २. शरीर ।
उदक	(न.) पानी ।
उदकुम्भ	(पुं.) पानी भरेको घडा ।
उदक्या	(स्त्री.) नछुने भएकी स्त्री ।
उदगयन	(न.) उत्तरायण / माघसंक्रान्तिदेखि श्रावणसंक्रान्तिसम्मको काल ।
उदग्र	(विशे.) उचो ।
उदङ्ग	(पुं.) कुपी / छालाको घ्यू तेल हाल्ने भाँडो ।
उदञ्च्	(अव्य.) १. उत्तरतिर, २. पल्लिर ।
उदञ्च्	(विशे.) १. उत्तरतिर, २. पल्लिर ।
उदज	(पुं.) पशु / गाई-गोरुहरू घपाउनु ।
उदञ्चन	(न.) १. उचाल्नु, २. बिको / ढकना ।
उदञ्चित	(विशे.) उचालिएको ।
उदधि	(पुं.) १. समुद्र, २. गाग्रो ।

उदधिमल	(न.) समुद्रफेन ।
उदन्त	(पुं.) वृत्तान्त / हालखबर ।
उदन्या	(स्त्री.) तिर्खा / प्यास ।
उदन्वत्	(पुं.) समुद्र ।
उदपान	(पुं./न.) १. कुवा / इनारका नजिकमा गाई-गोरुहरूलाई पानी पिउन बनाएको खाल्डो, २. कुवा / इनार ।
उदय	(पुं.) १. उदाउनु, २. उदयाचल, ३. उन्नति, ४. उत्पन्न हुनु ।
उदयन	(न.) १. उदाउनु, २. उत्पन्न हुनु ।
उदयन	(पुं.) उदयन / वत्सराज नाम भएका राजा ।
उदर	(न.) १. पेट, २. उदर-रोग । पसिना र पानी बग्ने नाडीहरू रोकी बढेका वात, पित्त र कफले प्राण, अग्नि र अपानलाई खराब गराएर वातोदर, पित्तोदर, प्लीहोदर, जलोदर, क्षतोदर आदि गरेका रोग उत्पन्न गराउँछन्- रुद्ध्वा स्वेदाम्बुवाहिन्या दोषाः स्रोतांसि सञ्चिताः । प्राणान्गपानान् संदूष्य जनयन्त्युदरं नृणाम् ॥ मा.नि.।
उदरग्रन्थि	(पुं.) पेटको गोला ।
उदरत्राण	(न.) कमरबन्दी / पटुका ।
उदरम्भरि	(विशे.) घिचुवा / पञ्चयज्ञ नगरी एवं भिक्षुक, पाहुनालाई नदिई आफ्नो पेट भर्ने ।
उदरिन्	(विशे.) पेटमा रोग हुने / जलोदरादि उदररोग हुने ।
उदर्क	(पुं.) परिणाम / नतिजा ।
उदवसित	(न.) घर ।
उदश्चित्	(न.) दहीमा आधा पानी हाली मथेको मही ।
उदात्त	(पुं.) १. उदात्तस्वर / तालु आदि स्थानका ऊर्ध्व भागमा उत्पन्न भएको स्वर, २. असल, ३. ठूलो / बडो, ४. दाता ।
उदान	(पुं.) उदानवायु / कण्ठमा रहने वायु ।
उदार	(विशे.) १. ठूलो, २. असल, ३. दाता ।

उदावर्त	(पुं.) उदावर्तरोग । अपानवायु दिसा, पिसाब, हाई, आँसु, हाछ्युँ, डकार, वान्ता, शुक्र, क्षुधा, तिर्खा, श्वास र निद्रा यी कुरा आउन लागेमा आउन दिएन (वेग रोक्न) भने उदावर्त नाम गरेको वातरोग हुन्छ । दिसा, पिसाब र अपानवायु बन्द हुन्छ । पेटमा गुडगुड शब्द हुन्छ । नातागती र दर्द समेत हुन्छ - वातविण्मूत्रजुम्भाश्रु- क्षवोद्गारवमीन्द्रियैः । क्षुचृण्णोच्छ्वासनिद्राणाम् धृत्योदावर्तसंभवः ॥ वातमूत्रपुरीषाणाम् सङ्गो ध्याने क्लमो रुजा ॥
उदासिन्	(विशे.) १. जेसुकै होस् भनी तटस्थ हुने, २. नीच मार्ने ।
उदाहरण	(न.) उदाहरण / दृष्टान्त ।
उदाहार	(पुं.) १. बोल्नु, २. उपोद्घात / वर्णन हुन लागेको र वर्णन भै नसकेका विषयको सम्बन्ध ।
उदित	(विशे.) १. भनिएको, २. प्रकट भएको, ३. उदाएको ।
उदीच्य	(पुं.) उदीच्य देश / शरावती नदीको उत्तर-पश्चिम देश ।
उदीच्य	(न.) सुगन्धबाल / औषधिविशेष ।
उदीरण	(न.) बोल्नु ।
उदीर्ण	(विशे.) १. ठूलो, २. बढेको ।
उदुम्बर	(पुं.) डुम्री ।
उदुम्बर	(न.) ताँबो / धातुविशेष ।
उदूखल	(न.) ओखल ।
उदूढ	(विशे.) उचालिएको ।
उद्गत	(विशे.) १. उठेको, २. उत्रेको ।
उद्गमनीय	(न.) धोएको धोती/उपना ।
उद्गाढ	(विशे.) १. घेरै, २. गाढा ।
उद्गात्	(पुं.) सामवेदी ऋत्विक् ।
उद्गार	(पुं.) १. उकेल्नु, २. डकार ।

उद्गीथ	(पुं.) सामवेदको अवयव ।
उद्गूर्ण	(विशे.) उजाएको ।
उद्घ	(पुं.) १. असल, २. हस्तपुट / पसर ।
उद्घन	(पुं.) अचानो ।
उद्घर्षण	(न.) दल्लु ।
उद्घाट	(पुं.) माल कचहरी / सरकारी अड्डा ।
उद्घाटन	(न.) उघार्नु ।
उद्घात	(पुं.) १. प्रारम्भ, २. मुग्रो, ३. ठक्कर, ४. घन ।
उद्दान	(न.) बाँध्नु ।
उद्दामन्	(विशे.) १. दाम्लोबाट फुस्केको, २. स्वतन्त्र/ मनपरी गर्ने ।
उद्दाल	(पुं.) बोहरी / लसौडा/ औषधिविशेष ।
उद्दिष्ट	(विशे.) १. देखाएको, २. ताकेको ।
उद्दीपन	(न.) १. उज्यालो पार्नु, २. उद्दीपन विभाव/ साहित्यमा प्रसिद्ध स्थायी भावलाई बढाउने चन्द्रादि वस्तु ।
उद्देश	(पुं.) १. ठाउँ, २. खोज्नु, ३. इच्छा ।
उद्देशतस्	(अव्य.) सङ्केपले ।
उद्भाव	(पुं.) भागनु ।
उद्योत	(पुं.) उज्यालो ।
उद्भूत	(विशे.) १. ठेकिएको, २. ठाडो, ३. चकचके ।
उद्भरण	(न.) १. उचाल्नु, २. उभार्नु, ३. उद्धार गर्नु / दुःखबाट बचाउनु, ४. ऋण तिर्नु, कतैबाट कसैको अंश जस्ताको तस्तै लिनु, ५. कुनै कृतिबाट कसैको भनाइ जस्ताको तस्तै लिनु ।
उद्घर्ष	(पुं.) उत्सव / मङ्गल, चाड कल्याण ।
उद्घर्षण	(न.) १. खुसी पार्नु, २. उत्साह बढाउनु, ३. खुसी हुनु ।
उद्भव	(पुं.) १. यज्ञको अग्नि, २. उत्सव / चाड-कल्याण, ३. कृष्णका मन्त्री / उद्भव ।
उद्भस्त	(विशे.) हात ठाडो पार्ने ।
उद्भान	(न.) चुल्हो ।
उद्भार	(पुं.) १. उद्धार गर्नु / विपत्तिबाट बचाउनु,

२. उचाल्नु, ३. उगाउनु, ४. चन्दा लिनु,
५. उठाउनु, ६. ऋण तिर्नु, ७. अंश-वण्डामा
अंश बाहेकको जेठाले पाउने भाग ।

(विशे.) १. बलियो, २. ठूलो, ३. भारो
उचाल्ने ।

(विशे.) १. हल्लाएको, २. हल्लेको ।

(न.) १. हल्लाउनु, २. हल्लनु ।

(न.) धूँवा दिनु ।

(न.) १. फुस्को पार्नु, २. धुलो पदार्थ शरीरमा
दल्लु ।

(विशे.) १. उचालिएको, २. उचाइएको,
३. विपत्तिबाट बचाइएको, ४. उठाइएको,
५. चन्दाबाट असुल गरिएको, ६. तिरिएको ।

(न.) चुल्हो ।

(पुं.) नदविशेष ।

(न.) मर्नाका निमित्त गलामा पासो लाउनु ।

(विशे.) १. फुलेको, २. ब्युँझेको, ३. सम्झेको ।

(विशे.) १. फुलाउने, २. ब्युँताउने,
३. सम्झाउने ।

(पुं.) १. नाङ्ग्लो, २. श्रेष्ठ, ३. ग्रन्थमा
नदेखिएको लोकप्रसिद्ध भएको / फाटफुटे
श्लोक ।

(पुं.) १. उत्पत्ति, २. उत्पत्ति हुने स्थान,
३. उत्पत्तिबाट उम्कने / मुक्त हुने ।

(विशे.) उत्पन्न हुने ।

(न.) १. कल्पना गर्नु, २. उत्पन्न गर्नु,
३. प्रकाश गर्नु ।

(विशे.) भूमिमा उम्रने तृण, गुल्म, लता आदि ।

(विशे.) भूमिमा उम्रने तृण, गुल्म, लता आदि ।

(विशे.) भूमिमा उम्रने तृण, गुल्म, लता आदि ।

(विशे.) १. उम्रेको, २. प्रकाश भएको,
३. फुटेको ।

(विशे.) १. प्रकट भएको, २. प्रत्यक्ष हुने
गरी पैदा भएको ।

(पुं.) १. प्रकट हुनु, २. उम्रनु ।

उद्भ्रान्त	(विशे.) १. भ्रान्तिमा परेको, २. हडबडाएर यता-उति रिंग्ने, ३. माथि-माथि घुम्ने ।
उद्यत्	(विशे.) १. उदाउन लागेको, २. उन्नति गर्न लागेको, ३. उठ्न लागेको ।
उद्यत	(विशे.) १. उद्योग गर्न लागेको, २. उज्याएको, ३. उचालिएको ।
उद्यम	(पुं.) १. उद्योग, २. मिहिनेत, ३. उज्याउनु ।
उद्यान	(न.) बगैँचा ।
उद्यापन	(न.) व्रतसमाप्तिकर्म / व्रतप्रतिष्ठा ।
उद्योग	(पुं.) उद्यम / आफ्नो इष्टसिद्धिका निमित्त गरिने काम ।
उद्योगिन्	(विशे.) उद्योग गर्ने ।
उद्योजक	(विशे.) १. उद्योग गराउने, २. प्रवृत्त गराउने ।
उद्	(पुं.) जलमार्जार / पानी बिरालो / ऊद ।
उद्रिक्त	(विशे.) बढेको / बढ्ता भएको / उब्रेको ।
उद्रेक	(पुं.) १. बढ्नु, २. उब्रनु ।
उद्वपन	(न.) १. दिनु, २. तौलनु, ३. उखेलनु ।
उद्वयस्	(विशे.) अन्नको उत्पत्तिमा अनुकूल भएको वायु ।
उद्वर्तन	(न.) उबटन / शरीरको स्वेद, दौर्गन्ध्य र मल नाश गर्न उपयोग गरिने बुकुवा आदि ।
उद्वर्तनीय	(विशे.) उद्वर्तन गर्ने द्रव्य / बुकुवा आदि ।
उद्वर्हण	(न.) उखेलनु ।
उद्वह	(पुं.) १. कुलको कल्याण गर्ने छोरो, २. सात प्रकारका वायुमण्डलमध्येको छैठौँ वायु, ३. विवाह ।
उद्वहन	(न.) १. बोक्नु, २. विवाह गर्नु ।
उद्वान्त	(विशे.) १. छाडेको, २. ओकलेको ।
उद्वाप	(पुं.) १. झिक्नु, २. उठाउनु, ३. मुण्डन गर्नु / खौरनु ।
उद्वासन	(न.) १. घपाउनु, २. मार्नु, ३. देवताको विसर्जन गर्नु, ४. ठाउँ सर्नु ।
उद्वाह	(पुं.) विवाह ।
उद्वाहित	(विशे.) विवाह भएको ।
उद्विग्न	(विशे.) दिग्दार भएको ।

उद्वीक्षण	(न.) १. उत्प्रेक्षा / सम्भावना, २. माथितिर हेर्नु ।
उद्वृत्त	(विशे.) १. दुराचारी, २. बढ्ता, ३. छच-ल्लिएको ।
उद्वेग	(पुं.) १. दिक्दारी, २. डर, ३. व्याकुलता ।
उद्वेग	(न.) सुपारीको फल ।
उद्वेजित	(विशे.) १. दिग्दार भएको, २. डराएको, ३. दिग्दार पारिएको, ४. व्याकुल पारिएको, ५. तर्साइएको ।
उद्वेल	(विशे.) मर्यादा नाघ्ने ।
उद्वेष्टन	(न.) १. बेर्नु, २. बटारिनु, ३. बाउँडिनु ।
उद्वोढ	(विशे.) १. विवाह गर्ने, २. बोक्ने ।
उन्दुर(रु)	(पुं.) मुसो ।
उन्दूर(रु)	(पुं.) मुसो ।
उन्न	(विशे.) १. भिजेको, २. ओसिएको ।
उन्नत	(विशे.) १. अग्लो, २. ठूलो, ३. बढेको ।
उन्नतानत	(विशे.) अग्लो-होचो ।
उन्नति	(स्त्री.) १. उँचाइ, २. वृद्धि ।
उन्नद्ध	(विशे.) १. चढेको, २. बढेको ।
उन्नमन	(न.) १. उठ्नु, २. बढ्नु ।
उन्नमित	(विशे.) १. उठाएको, २. उचालेको, ३. बढाएको ।
उन्नय	(पुं.) १. उचाल्नु, २. उठाउनु ।
उन्नयन	(न.) १. तर्क गर्नु / ठान्नु, २. उठाउनु ।
उन्नस	(विशे.) १. उचो नाक हुने, २. नाक ठाडो गर्ने / जोरी-पारीका अगाडि लब्धप्रतिष्ठ व्यक्ति ।
उन्नाय	(पुं.) १. उचाल्नु, २. उठाउनु ।
उन्निद्र	(विशे.) १. निद्रा नपरेको व्यक्ति / ब्युँझ्ने, २. फुलेको ।
उन्नीत	(विशे.) १. उचालिएको, २. तर्कित / ठहराइएको ।
उन्नेत्	(पुं.) सोढ ऋत्विक्मध्येको एउटा ऋत्वि-ग्विशेष ।
उन्नेत्	(विशे.) १. उचाल्ने, २. उठाउने, ३. ठहराउने ।

उन्नेय	(विशे.) १. उचाल्न लायक, २. उठाउन लायक, ३. ठहराउन / ठम्याउन लायक।
उन्मज्जक	(पुं.) पानीमा घाँटीसम्म शरीर डुबाएर खडा भई तपस्या गर्ने तपस्वी ।
उन्मज्जन	(न.) पानीमा डुबेको पदार्थ उत्रनु ।
उन्मत्त	(पुं.) धतुरो ।
उन्मत्त	(विशे.) १. ज्यादा घमन्ड गर्ने, २. उन्माद भएको / बौलाहा ।
उन्मथन	(न.) १. मार्नु, २. मर्दन गर्नु, ३. खुब हुँडल्नु ।
उन्मद	(विशे.) उन्मत्त भएको / मस्ती चढेको ।
उन्मदिष्णु	(विशे.) १. अति घमन्डी, २. उन्मादवाला/ बौलाहा ।
उन्मनस्	(विशे.) उत्कण्ठित/उत्सुक भएको ।
उन्मनी	(स्त्री.) योगीको अवस्थाविशेष । प्रपञ्चबाट उदासीन भएर संकल्प-विकल्पहरू छाडेमा उन्मनीनामक अवस्था हुन्छ - उन्मन्यवस्थाधिगमाय विद्वन् ! उपायमेकं तव निर्दिशामि । पश्यन्नुदासीनतया प्रपञ्चं संकल्पमुन्मूलय सावधानः ॥ (योगी याज्ञवल्क्ये)
उन्मर्दन	(न.) १. माड्नु, २. माड्ने उपकरण ।
उन्माथ	(पुं.) कूटयन्त्र / मृग-व्याघ्रादिलाई फंसाउने पासो आदि, २. मार्नु ।
उन्माद	(पुं.) उन्माद रोग / आवेशहरूले भएको विक्षिप्तपन ।
उन्मान	(न.) १. ठाडो नाप्ने प्रमाण, २. प्रमाण ।
उन्मार्ग	(विशे.) १. मार्गबाट हटेको, २. आचारबाट चुकेको ।
उन्मिषित	(विशे.) १. फुलेको, २. केही खुलेको, ३. फुकेको ।
उन्मीलन	(न.) १. नेत्र आदि उघार्नु, २. फुल्नु ।
उन्मीलित	(विशे.) १. फुलेको, २. प्रकाशमान भएको/ खुलेको, ३. फुकेको ।

उन्मुक्त	(विशे.) बन्धनबाट छुटेको ।
उन्मुख	(विशे.) १. उँभो मुख गर्ने, २. सम्मुख हुने, ३. उद्योग गर्ने / कुनै वस्तुतर्फ लाग्ने ।
उन्मूलन	(न.) १. उन्मूलन गर्नु / जरासमेत उखेल्नु । २. फेरि नपलाउने गरी नष्ट पार्नु ।
उन्मूलित	(विशे.) १. उखेलिएको, २. फेरि जन्म नसक्ने गरी नष्ट पारिएको ।
उन्मेय	(विशे.) १. जोख्न लायक, २. ठाडो नाप्न लायक ।
उन्मेष	(पुं.) १. नेत्र आदि खोल्नु, २. फुल्नु ।
उन्मोचन	(न.) १. बन्धनबाट फुकाउनु, २. उकास्नु ।
उप	(अव्य.) १. अधिकता, २. हीनता, ३. समीपता, ४. सादृश्य, ५. प्रतियत्न / गुणाधान, ६. व्यापकता, ७. आदर, ८. शक्ति, ९. आरम्भ, १०. दान, ११. दोषाख्यान, १२. आचार्यकरण, १३. ध्वंस यी तेह कुराको द्योतन उपपदले गर्छ - १) उप च त्रयोदशो मासः । तेहौं महिना अधिक हो । २) उपहरिं सुराः । देवताहरू हरि भन्दा हीन छन् । ३) उपकुम्भं कंसः । गाग्राले समीप गिलास छ । ४) उपदेवः, उपवाचकः, उपनाम । देवताजस्तो, वाचकजस्तो, नामजस्तो । ५) उप त्वा नेष्ट्ये । तिमिलालाई उपनयन/गायत्रीप्रदान गरे ब्राह्मण्यगुणको आधान गर्छु । ६) उपकिरति करकाः करालगर्जितो मेघः । डरलाग्दो गर्जना गर्ने मेघले चारैतर्फ/सबै तर्फ असिन बसाउँछ । ७) उपचरति हरिं ध्रुवः शिशुः सन् । केटाकेटी भएर पनि ध्रुव हरिको आदर/पूजा-सेवा गर्दछन् । ८) उपकरोति दीनान् धनिकः । दुःखीको धनी उपकार गर्न सक्छ । ९) उपक्रमते भोक्तुम् । खान आरम्भ गर्दछ । १०) उपहरति तपस्विने फलानि । तपस्वीलाई फलफूल दिन्छ । ११) उष्णाभितप्तस्य जले प्रवेशाद् ।

	दृशोर्द्वयं द्रागुपहन्यते नृणाम् ।। गर्मीले संतप्त पारेका बेलामा झट्ट पानीमा पस्यो भने दुबै आँखा खराब हुन्छन् । १२) उपदिशति । उपदेश गर्छ / सिकाउँछ, गुरु हुन्छ । १३) उपरमति । ध्वस्त हुन्छ, नष्ट हुन्छ-मर्छ ।	उपक्रिया (स्त्री.) उपकार ।
उपक	(पुं.) अनुकम्पित / अनुगृहीत भएको उपेन्द्रदत्त / व्यक्तिविशेष । यसै अर्थमा उपड, उपक, उपिय, उपिल, उपेन्द्र-दत्तक यस्ता रूप पनि हुन्छन् ।	उपक्रोश (पुं.) निन्दा / बदख्याइँ ।
उपकण्ठ	(न.) १. नजिक, २. घाँटीनेर ।	उपक्रोष्ट (पुं.) गधा ।
उपकरण	(न.) सर्जाम ।	उपक्षेप (पुं.) दाखिल गर्नु ।
उपकर्ण	(न.) १. नजिक, २. काननेर ।	उपग (विशे.) प्राप्त हुने / पुग्ने ।
उपकर्तृ	(वि.) उपकार गर्ने ।	उपगत (विशे.) १. स्वीकार गरिएको, २. प्रतिज्ञा गरिएको, ३. पुगेको, ४. जानिएको ।
उपकल्पन	(न.) १. तयार पार्नु, २. बनाउनु ।	उपगम (पुं.) १. स्वीकार, २. प्रतिज्ञा, ३. पुग्नु, ४. जानु ।
उपकार	(पुं.) उपकार / भलाइ गर्नु ।	उपगातृ (पुं.) यज्ञमा गानगर्ने ऋत्विग्विशेष ।
उपकारक	(विशे.) उपकार गर्ने ।	उपगाभिन् (विशे.) १. स्वीकार गर्ने, २. प्रतिज्ञा गर्ने, ३. पुग्ने, ४. जाने ।
उपकार्य	(विशे.) उपकार गर्न लायक ।	उपगीति (स्त्री.) आर्याच्छन्दको उत्तरार्ध जस्तै दुबै अर्धा हुने छन्द / पहिलो र तेस्रो पाउमा बाह्र मात्रा र दोस्रो चौथो पाउमा पन्ध्र मात्रा हुने छन्द ।
उपकार्या	(स्त्री.) १. राजाको दरबार, २. वस्त्रको घर/पाल ।	उपगूढ (विशे.) आलिङ्गन गरिएको ।
उपकुञ्चिका	(स्त्री.) १. कालो जिरा, २. सुकुमेल, ३. नीलो तुथो ।	उपगूहन (न.) आलिङ्गन ।
उपकुर्वाण	(पुं.) ब्रह्मचर्यपूर्वक वेदाध्ययन गरिसकेपछि समावर्तन नगर्दै गुरुदक्षिणा दिने ब्रह्मचारी ।	उपगोह्य (विशे.) आलिङ्गन गर्न लायक ।
उपकुर्वाण	(विशे.) उपकार गर्न लागेको ।	उपग्रह (पुं.) १. कैद, २. अनुकूलता, ३. कैदी, ४. मुख्यग्रह भन्दा सानो अर्को ग्रह ।
उपकुल्या	(स्त्री.) पिप्ला / पिपला ।	उपग्रहण (न.) समालु ।
उपकुश	(पुं.) गिजा पोल्ने, पाक्ने, रगत बराबर आउने, मुख गनाउने र दाँत हल्लने दन्तरोग ।	उपग्राह (पुं.) सौगात ।
उपकृत	(विशे.) उपकार गरिएको ।	उपग्राह्य (विशे.) सौगातको वस्तु ।
उपकृत	(न.) उपकार ।	उपघात (पुं.) नाश ।
उपकृत्य	(विशे.) १. तयार पारिएको, २. बनाइएको ।	उपघातक (विशे.) नाश गर्ने ।
उपक्रम	(पुं.) १. उपायपूर्वक आरम्भ, २. पहिलो आरम्भ, ३. उपाय, ४. चिकित्सा ।	उपघ्न (पुं.) समीपाश्रय / लहराको थाँक्रो जस्तो आश्रय ।
उपक्रमणिका	(स्त्री.) उपोद्घात / भूमिका ।	उपचक्षुस् (न.) चस्मा ।
उपक्रान्त	(विशे.) थालिएको ।	उपचतुर (विशे.) चार अङ्कका नजिकको ५ र ३ ।
		उपचय (पुं.) १. वृद्धि, २. उन्नति ।
		उपचरित (विशे.) १. सेवा गरिएको, २. उपचार/लक्षणावृत्तिले बुझाइएको ।
		उपचर्य (विशे.) सेवा गर्न लायक ।
		उपचर्या (स्त्री.) सेवा ।

उपचाय्य (पुं.) यज्ञको अग्नि राख्ने स्थानविशेष ।	उपदेष्ट (विशे.) उपदेश गर्ने / सिकाउने ।
उपचार (पुं.) १. पूजामा चढाउने आवाहन, आसन, पाद्य, अर्घ्य आदि, २. रोगीको उचित सेवा, ३. व्यवहार, ४. धर्माचरण, ५. असत्य बोलेर फुल्याउनु फकाउनु, ६. अभिधावृत्तिले नबुझिने अर्थलाई लक्षणावृत्तिले बुझाउनु, ७. घुस ।	उपदेह (पुं.) १. बढ्नु, २. च्याप-च्याप लाग्नु ।
उपचित् (विशे.) शरीर बढाउने रोग / सुज, श्लीपद, गाँड आदि ।	उपदोह (पुं.) दुहुने भाँडो / गबुवा ।
उपचित (विशे.) १. मिसिएको, २. जम्मा भएको, ३. बढेको ।	उपद्रव (पुं.) १. भूकम्प, उल्कापात आदि उत्पात, २. प्रधानरोगमा आइपुग्ने क्षुद्ररोग / ज्वर आएमा आउने पिपासा, अरति र अनिद्रता जस्ता, ३. काटमार, लुटपिट आदि दुःख दिने कर्म ।
उपचिति (स्त्री.) १. बढ्नु, २. जम्मा हुनु, ३. मिसिनु ।	उपद्रष्ट (विशे.) साक्षी / साछी ।
उपचित्रा (स्त्री.) १. मुसाकाने जडी, २. स्वातीनक्षत्र, ३. दन्ती/ अजयपाल, ४. हस्तानक्षत्र ।	उपद्रुत (विशे.) उपद्रवले पीडित भएको ।
उपजाति (स्त्री.) भिन्न भिन्न छन्दको संकर / छ्यास-मिस भएको छन्द ।	उपधर्म (पुं.) वैदिक धर्मबाहेकको धर्म ।
उपजाप (पुं.) सामादि चार उपाय मध्येको एक उपाय ।	उपधा (स्त्री.) १. स्थापना/राख्नु, २. राजाले गर्नुपर्ने मन्त्री, राजकुमार र सेनापति आदिको गुप्त परीक्षा, ३. छल-कपट, ४. उपाय, ५. अन्तिम वर्णभन्दा पहिलो वर्ण ।
उपजिह्वा (स्त्री.) लिंगलिंगे ।	उपधान (न.) १. तकिया / बालिष्ट / सिरानी, २. विशेष / अधिकता, ३. प्रेम ।
उपजीवक (विशे.) अर्काको आश्रयले बाँच्ने ।	उपधारण (न.) १. कर्तव्य-निर्णय, २. आकर्षण / तान्नु ।
उपजीविका (स्त्री.) जीविका / जीवनवृत्ति ।	उपधि (पुं.) छल-कपट ।
उपजीविन् (विशे.) आश्रित / नोकरचाकर ।	उपध्मानीय (पुं.) प-फ पर हुँदा अधि रहने अर्ध-विसर्ग ।
उपजीव्य (विशे.) आश्रय ।	उपनत (विशे.) १. झुकेको, २. आइलागेको / आइपरेको ।
उपजोषम् (अव्य.) १. खुसीसाथ, २. चुपचाप ।	उपनय (पुं.) व्रतबन्ध ।
उपज्ञा (स्त्री.) आद्यज्ञान / पहिले जान्नु ।	उपनयन (न.) व्रतबन्ध ।
उपढौकन (न.) कोसेली, नजराना वा सौगात लैजानु ।	उपनागरिका (स्त्री.) माधुर्य झल्काउने वर्णले युक्त भएको वृत्त्यनुप्रासको वृत्तिविशेष ।
उपतप्त (विशे.) १. रोगग्रस्त, २. संताप गर्ने ।	उपनाय (पुं.) व्रतबन्ध ।
उपतप्त (पुं.) १. रोग, २. सन्ताप ।	उपनायक (पुं.) काव्य र इतिहासका नायकको सहायक हुने ठूलो व्यक्ति / रामचन्द्रको सुग्रीव जस्तो ।
उपताप (पुं.) १. हतपत, २. रोग, ३. सन्ताप ।	उपनाह (पुं.) वीणा आदि बाजाको तार कस्ने किला ।
उपत्यका (स्त्री.) पर्वतको वरिपरि ।	उपनिधि (पुं.) नासो ।
उपदंश (पुं.) १. खाद्य वस्तुको उपकरण/सितन, २. पुरुषेन्द्रिय/लिङ्गको रोग / सुजाक ।	उपनिषद् (स्त्री.) १. धर्म, २. गोप्य कुरा, ३. वेदको
उपदा (स्त्री.) १. घुस, २. कोसेली ।	
उपदिष्ट (विशे.) उपदेश गरिएको / सिकाइएको ।	
उपदेशक (विशे.) उपदेश गर्ने ।	
उपदेश्य (विशे.) उपदेश गर्न लायक ।	

ज्ञानकाण्ड ।		उपसर	(पुं.) गर्भधारणको लक्षण स्पष्ट हुनु ।
उपनिष्कर	(न.) नगरको राजमार्ग ।	उपसर्ग	(पुं.) उत्पात / भूकम्प र उल्कापात आदि ।
उपन्यास	(पुं.) १. वाक्यारम्भ, २. काव्यको एकभेद ।	उपसर्जन	(न.) अप्रधान ।
उपपति	(पुं.) जार ।	उपसर्ग्या	(स्त्री.) गर्भधारणका लागि तयार गाई ।
उपबर्ह	(पुं.) तकिया / बालिष्ट ।	उपसूर्यक	(न.) १. घरबादल / सूर्यका वरिपरि लाग्ने मण्डल, २. मण्डल, ३. एक प्रकारको वस्तुलाई अर्को प्रकारबाट उपस्थापन गर्नु, ४. कपट ।
उपभृत्	(पुं.) सुरो ।	उपस्कर	(पुं.) तरकारी अचार आदिमा राख्ने मसला ।
उपभोग	(पुं.) सुख र दुःखादिको भोग ।	उपस्थ	(पुं.) भग र लिङ्ग ।
उपमा	(स्त्री.) १. सादृश्य, २. अलङ्कार भेद ।	उपस्पर्श	(पुं.) आचमन गर्नु ।
उपमान	(न.) सादृश्य ।	उपहार	(पुं.) १. कोसेली, २. भेटी ।
उपयम	(पुं.) विवाह ।	उपह्व	(न.) एकान्त, २. नजिक ।
उपयाम	(पुं.) विवाह ।	उपांशु	(अव्य.) एकान्त ।
उपरक्त	(पुं.) ग्रहण लागेका सूर्य र चन्द्रको नाम ।	उपाकरण	(न.) विधिपूर्वक वेदारम्भ ।
उपरक्त	(विशे.) आपद्ग्रस्त व्यक्ति ।	उपाकृत	(पुं.) यज्ञमा विधिपूर्वक मारिन लागेको पशु ।
उपरक्षण	(न.) चौकिदारी गर्नु ।	उपात्यय	(पुं.) १. पालो उछिनु, २. अतिक्रमण गर्नु ।
उपरम	(पुं.) १. थालेको काम बन्द हुनु, २. निवृत्त हुनु ।	उपादान	(न.) १. कुनै वस्तुलाई कतैबाट हटाउनु, २. उपादानकारण ।
उपराग	(पुं.) सूर्यग्रहण र चन्द्रग्रहण ।	उपाधि	(पुं.) १. धर्मचिन्ता, २. कुटुम्बपालनमा व्यग्र कुटुम्बी ।
उपराम	(पुं.) १. निवृत्त हुनु, २. प्रारम्भ गरेको काम बन्द हुनु ।	उपाध्याय	(पुं.) अध्यापक ।
उपल	(पुं.) प्रस्तरखण्ड / ढुङ्गा ।	उपाध्याया	(स्त्री.) अध्यापिका ।
उपलब्धि	(स्त्री.) १. बुद्धि, २. ज्ञान, ३. प्राप्ति ।	उपाध्यायी	(स्त्री.) अध्यापिका ।
उपलम्भ	(पुं.) अनुभव ।	उपाध्यायानी	(स्त्री.) पढाउने गुरुकी पत्नी ।
उपला	(स्त्री.) चिनी ।	उपानह	(स्त्री.) जुत्ता ।
उपवन	(न.) १. बगैँचा, २. वनको समीप ।	उपाय	(पुं.) साम, दान, दण्ड र भेदको सामूहिक नाम ।
उपवर्तन	(न.) देशको नाम ।	उपायन	(न.) १. कोसेली, २. भेटी ।
उपवर्ह	(पुं.) तकिया ।	उपावृत्त	(विशे.) भुईँमा लडिबुडी खेल्ने घोडा आदि ।
उपवास	(पुं.) निराहार व्रत ।	उपासङ्ग	(पुं.) धनुषको ठोक्रो ।
उपविषा	(स्त्री.) उत्तीस / वनस्पतिविशेष ।	उपासन	(न.) १. बाण प्रहारको सिकाई, २. सेवा, ३. आराधना ।
उपवीत	(न.) धारण गरिएको सव्य जनै ।	उपासना	(स्त्री.) १. सेवा, २. आराधना ।
उपशल्य	(न.) ग्रामान्त / गाउँको छेउ ।	उपासित	(विशे.) सेवा गरिएको ।
उपशाय	(पुं.) पालै पालोसँग सुत्नु ।		
उपश्रुत	(विशे.) प्रतिज्ञा गरिएको ।		
उपसंपन्न	(विशे.) १. यज्ञमा आलम्भन गरिएको पशु, २. पाकेर तयार भएको अन्न ।		
उपसंव्यान	(न.) अधोर्वस्त्र / धोती, साडी आदि ।		

उपाहित	(पुं./विशे.) मिलाइएको वस्तु ।
उपेन्द्र	(पुं.) विष्णु ।
उपोदका	(स्त्री.) पवै / सागभेद ।
उपोदिका, उपोदीका	(स्त्री.) पवै / सागभेद ।
उप्तकृष्ट	(विशे.) बिउ छरेर राम्ररी खनजोत गरिएको जग्गा ।
उभयद्युस्	(अव्य.) दुई दिन ।
उभयेद्युस्	(अव्य.) दुई दिन ।
उम्	(अव्य.) प्रश्नवाचक अव्ययपद ।
उमा	(स्त्री.) पार्वती ।
उम्य	(विशे.) आलस हुने जग्गा ।
उरःसूत्रिका	(स्त्री.) नाभिसम्म पुग्ने मोतीको गहना ।
उरग	(पुं.) सर्प ।
उरण	(पुं.) भेडा ।
उरणाक्ष	(पुं.) ताप्रे ।
उरणाख्य	(पुं.) ताप्रे ।
उरभ्र	(पुं.) भेडा ।
उररी	(अव्य.) स्वीकार ।
उररीकृत	(न.) कबुल गरिएको ।
उरश्छद	(पुं.) कवच ।
उरस्	(न.) छाती ।
उरसिल	(विशे.) चौडा छाती भएको व्यक्ति ।
उरस्य	(पुं./स्त्री.) औरस पुत्र वा पुत्री ।
उरस्वत्	(विशे.) चौडा छाती भएको व्यक्ति ।
उरीकृत	(विशे.) स्वीकृत ।
उरु	(विशे.) ठूलो ।
उरुवूक	(पुं.) एरण्ड / अँडिरको रुख ।
उर्वरा	(स्त्री.) धेरै अन्न उब्जने भूमि ।
उर्वशी	(स्त्री.) अप्सराविशेष ।
उर्वारु	(स्त्री.) काँक्रो ।
उर्वी	(स्त्री.) पृथ्वी ।
उलप	(पुं.) धेरै हाँगा पात भएर झाँगिने लहरो ।
उलूक	(पुं.) लाटोकोसेरो ।

उलूखल	(न.) ओखल ।
उलूखलक	(पुं.) गोकुलधूप / वनस्पतिविशेष ।
उलूपिन्	(पुं.) सोंस / डल्फिन माछो ।
उल्का	(स्त्री.) १. ज्वालापुञ्ज, २. उत्पातविशेष, ३. दशाविशेष ।
उल्मुक	(न.) अगुल्टो ।
उल्ब	(न.) गर्भस्थानमा जमेको वीर्य र रजको नाम ।
उल्बण	(विशे.) सफा देखिने र सुनिने वस्तु ।
उल्लाघ	(पुं.) भर्खर बिरामी भएर स्वस्थ भएको व्यक्ति ।
उल्लोच	(पुं.) चंदुवा ।
उल्लोल	(पुं.) कल्लोल वा ठूलो तरङ्ग ।
उशनस्	(पुं.) शुक्राचार्य / दैत्यका गुरु ।
उशीर	(पुं./न.) खस ।
उषणा	(स्त्री.) पिप्ला / औषधिविशेष ।
उषर्वुध	(पुं.) आगो ।
उष	(पुं.) प्रातः काल / बिहान ।
उषस्	(न.) प्रातःकाल / बिहान ।
उषा	(अव्य./स्त्री.) प्रातःकाल / बिहान ।
उषा	(स्त्री.) कसौँडी ।
उषापति	(पुं.) चन्द्रमा ।
उषित	(विशे.) डढेको वस्तु ।
उष्ट्र	(पुं.) उँट ।
उष्ण	(पुं.) १. ग्रीष्मऋतु, २. जाँगरिलो पुरुष ।
उष्ण	(विशे.) तातो वस्तु ।
उष्णारश्मि	(पुं.) सूर्य ।
उष्णिक्का	(स्त्री.) जौको माड ।
उष्णीष	(न.) १. पगरी, २. किरिट / मुकुट ।
उष्णोपगम	(पुं.) ग्रीष्मऋतु ।
उष्मक	(पुं.) ग्रीष्मऋतु ।
उस्त्र	(पुं.) किरण ।
उस्त्रा	(स्त्री.) गाई ।

ऊ

ऊष्माणानुग्रहोत्थेन जनितैः स्वेदबिन्दुभिः ।
अभिरम्यकपोलाय सुमुखाय नमो नमः ॥

ऊ	(अव्य.) १. संबोधन, २. वाक्यारम्भ, ३. दया, ४. रक्षा ।
ऊ	(पुं.) १. महादेव, २. चन्द्रमा ।
ऊत	(विशे.) १. उनेको, २. सिएको ।
ऊति	(स्त्री.) १. बुनाइ, २. सिलाइ, ३. रक्षा, ४. शुभाशुभ कर्मवासना ।
ऊधस्	(न.) धुन / कचौडो ।
ऊधस्य	(न.) दूध ।
ऊन	(विशे.) १. कम, २. हीन ।
ऊम्	(अव्य.) १. क्रोधोक्ति / क्रोधमा बोलिने हूँ शब्द, २. प्रश्न, ३. निन्दा, ४. स्पर्धा ।
ऊररी	(अव्य.) १. अङ्गीकार, २. विस्तार ।
ऊरव्य	(पुं.) वैश्यजाति ।
ऊरारी	(अव्य.) १. अङ्गीकार, २. विस्तार ।
ऊरीकृत	(विशे.) अङ्गीकार गरिएको ।
ऊरु	(पुं.) तिघ्रा ।
ऊरुज	(पुं.) वैश्यजाति ।
ऊरुपर्वन्	(न.) घुँडा ।
ऊरुस्तम्भ	(पुं.) तिघ्रा पक्डने बाथरोग ।
ऊर्ज	(पुं.) १. कार्तिक, २. उत्साह, ३. बल, ४. जिन्दगी ।
ऊर्ज	(न.) जल ।
ऊर्ज	(विशे.) बलवान् ।
ऊर्जस्	(न.) उत्साह बढाउने बल ।
ऊर्जस्वल	(विशे.) बलवान् ।
ऊर्जा	(स्त्री.) १. बल, २. उत्साह, ३. वृद्धि ।
ऊर्जित	(विशे.) १. बलयुक्त, २. चढेको / बढेको ।
ऊर्जित	(न.) १. बल, २. उत्साह, ३. वृद्धि ।
ऊर्णनाभ	(पुं.) माकुरो ।

ऊर्णनाभि	(पुं.) माकुरो ।
ऊर्णघ्नदस्	(विशे.) पस्मिना जस्तो मुलायम वस्तु ।
ऊर्णा	(स्त्री.) ऊन ।
ऊर्णायु	(विशे.) ऊन हुने वस्तु ।
ऊर्णायु	(पुं.) भेडा ।
ऊर्ध्व	(विशे.) १. ठाडो, २. माथिल्लो ।
ऊर्ध्वग	(विशे.) १. माथि पुग्ने, २. परमेश्वर, ३. धर्मात्मा ।
ऊर्ध्वजानु	(विशे.) घुँडा अग्ला हुने ।
ऊर्ध्वदेह	(पुं.) मरेपछि पुण्य र पापको भोगका निमित्त लिनुपर्ने शरीर ।
ऊर्ध्वनभस्	(न.) आकाश माथि रहने वायु ।
ऊर्ध्वपुण्ड्र	(पुं.) निधारमा ठाडो गरी लाइने चन्दनादि। यो नलगाई गरेको जप पाठपूजा आदिकर्म व्यर्थ हुन्छ - यज्ञो दानं जपो होमः स्वाध्यायः पितृकर्म च । वृथा भवति विप्रेन्द्र ! ऊर्ध्वपुण्ड्रं विना कृतम् ॥ (बृहन्नारदीय०)
ऊर्ध्वपृश्नि	(पुं.) ठाडा र सेता रोम-बिन्दु भएको अश्वमेध यज्ञको तृतीययूपमा बाँधेर आलम्भन गर्नु पर्ने मृग ।
ऊर्ध्वम्	(अव्य.) माथितिर ।
ऊर्ध्वमन्थिन्	(पुं.) ब्रह्मचारी ।
ऊर्ध्वमान	(न.) १. जोख्ता वजन छुट्याउने वस्तु/ ढक, २. उचाइ नाप्ने हात, गज र फीट आदि वस्तु ।
ऊर्ध्वरेतस्	(पुं.) १. महादेव, २. सनकादि, ३. कुमार,

४. ब्रह्मचारी ।	
ऊर्ध्वलोक (पुं.) स्वर्ग ।	
ऊर्ध्ववात (पुं.) डकार ।	
ऊर्ध्वशोषम् (अव्य.) ठाडै सुक्ने गरी । यो णमुलन्त देखि परतिर शुष् धातुको अनुप्रयोग नगरी हुँदैन, जस्तै- ऊर्ध्वशोषं तृणवद्विशुष्कः तृणञ्चै ठाडै सुक्ने गरी सुक्यो ।	
ऊर्ध्वस्रोतस् (पुं.) ब्रह्मचारी ।	
ऊर्मि (स्त्री./पुं.) १. तरङ्ग, २. वेग, ३. मुजा, ४. पीडा, ५. उत्कण्ठा, ६. बुभुक्षा र पिपासा आदि छ धर्म, ७. लहर लागेर हिँडेका घोडाको गतिविशेष - 'बुभुक्षा च पिपासा च प्राणस्य मनसः स्मृतौ । शोकमोहौ, शरीरस्य जरामृत्यू षडूर्मयः ॥' 'पङ्कीकृतानामश्वानां नमनोन्नमनाकृतिः । अतिवेगसमायुक्ता गतिरूर्मिरुदाहृता ॥'	
ऊर्मिका (स्त्री.) औंठी ।	
ऊर्मिमत् (विशे.) १. खाँचिएको / मुजापरेको, चाउरिएको, २. ऊर्मि (ऊर्मिशब्द-हेरौं) हुने वस्तु ।	

ऊर्मिमालिन् (पुं.) समुद्र ।	
ऊर्मिला (स्त्री.) लक्ष्मणकी पत्नी ।	
ऊर्व (पुं.) १. वडवाग्नि, २. ऊर्व / और्वनामक ऋषि, ३. समुद्र ।	
ऊर्व (विशे.) १. ठूलो, २. फैलिएको ।	
ऊर्वङ्ग (पुं.) छत्राक / च्याउ ।	
ऊर्वशी (स्त्री.) नारायणका ऊरुबाट उत्पन्न भएकी प्रसिद्ध अप्सरा ।	
ऊर्वष्ठीव (न.) तिघ्रा र घुँडाको जोनी ।	
ऊर्व्य (पुं.) वडवानलमा रहने रुद्र ।	
ऊष (पुं.) १. प्रातःकाल, २. क्षारमृत्तिका / खारमाटो, ३. शुक्रधातु ।	
ऊषण (न.) १. मरिच, २. पिप्लामूल, ३. सुठो, ४. चितु, ५. पिप्ला, ६. चाँभो ।	
ऊषर (विशे.) ऊसर / खारमाटो हुनाले कुनै चिजको खेती नहुने जमिन ।	
ऊषवत् (विशे.) ऊसर जमिन ।	
ऊष्मण (विशे.) १. घमन्डी, २. गर्माहट (तातो) हुने वस्तु ।	
ऊष्मन् (पुं.) १. ग्रीष्मऋतु, २. बाफ, ३. गर्मी, ४. श, ष, स, ह यी चार वर्ण ।	
ऊह (पुं.) तर्क ।	
ऊहिनी (स्त्री.) एकत्रित स्त्रीव्यक्ति ।	

ऋ

ऋद्धिसिद्धिसमेताय सकलाभीष्टदायिने ।
ऋषिभिर्नित्यसेव्याय गणाध्यक्षाय ते नमः ।।

ऋक्थ	(न.) धन ।
ऋक्ष	(पुं.) १. टटेला, २. भालु ।
ऋक्ष	(न.) तारा वा नक्षत्र ।
ऋक्षगन्धा, ऋष्यगन्धा	(स्त्री.) त्रिधारा ।
ऋक्षगन्धिका	(स्त्री.) सेतो बिराले लहरा ।
ऋच्	(स्त्री.) ऋग्वेद ।
ऋचीष	(न.) ताबा, ताई, ताप्के जस्ता पीठाको परिकार पकाउने भाँडा ।
ऋजीष	(न.) ताबा, ताई, ताप्के जस्ता पीठाको परिकार पकाउने भाँडा ।
ऋजु	(विशे.) १. सोझो, २. सरल ।
ऋजुरोहित	(न.) सोझो इन्द्रेणी ।
ऋण	(न.) रीन ।
ऋत	(न.) १. सत्य, २. सिला खोजेर खाने वृत्ति ।
ऋतीय	(स्त्री.) १. धिन, २. दया ।
ऋतु	(पुं.) १. वसन्त आदि ऋतु, २. स्त्रीको मासिक रज ।
ऋतुमती	(स्त्री.) रजस्वला स्त्री ।

ऋते	(अव्य.) विना ।
ऋत्वक्	(पुं.) यज्ञार्थ यजमानले वरण गरेको ब्राह्मण ।
ऋद्ध	(न.) भर्खर झँटेर थुप्याएको धान आदि ।
ऋद्धि	(स्त्री.) १. समृद्धि, २. पातेझुला/औषधिविशेष ।
ऋभु	(पुं.) देवता ।
ऋभुक्षिन्	(पुं.) इन्द्र ।
ऋश्य वा ऋष्य	(पुं.) मृगविशेष ।
ऋश्यकेतु वा ऋष्यकेतु	(पुं.) अनिरुद्ध ।
ऋषभ	(पुं.) १. सात स्वरमध्येको एक स्वर, २. साँढे, ३. हिमालमा पाइने साँढेको सिङ जस्तो आकार भएको बुटी जसलाई गुनाभा पनि भन्छन् ।
ऋषभ	(विशे.) उत्तम ।
ऋषि	(पुं.) १. तपस्याद्वारा शुद्धात्मा, २. सत्य-वादी र साङ्गोपाङ्ग वेदज्ञाता ।
ऋष्टि	(पुं.) तरबार ।
ऋष्यप्रोक्ता	(स्त्री.) १. कुरिलो, २. काउछो ।

ए

गुणिने गुणसंज्ञाय गुणातीताय ते सते ।

शिवाम्बिकासुपुत्राय नमस्ते धूम्रकेतवे ।।

एक	(विशे.) १. मुख्य, २. अर्को, ३. एउटा, ४. केवल, ५. एकलो ।
एकक	(विशे.) एकलो ।
एकगुरु	(पुं.) सतीर्थ अथवा एउटै गुरुको शिष्य ।
एकतान	(विशे.) एक सुर भएर चित्तलाई कुनै वस्तुमा केन्द्रित गर्ने व्यक्ति ।
एकताल	(पुं.) गीत एवं वाद्यहरूका लयको मिलान ।
एकदन्त	(पुं.) गणेश ।
एकदा	(अव्य.) एक चोटि ।
एकधुर	(विशे.) धेरै मिलेर एक भारी बोक्ने ।
एकधुरावह	(विशे.) धेरै मिलेर एक भारी बोक्ने ।
एकधुरीण	(विशे.) धेरै मिलेर एक भारी बोक्ने ।
एकपदी	(स्त्री.) बाटो अथवा पद्धति ।
एकपिङ्ग	(पुं.) कुबेर ।
एकयष्टिका	(स्त्री.) एकलुङ्गे हार ।
एकसर्ग	(विशे.) एकाग्र ।
एकहायनी	(स्त्री.) एक वर्षको गाई ।
एकाकिन्	(विशे.) एकलो ।
एकाग्र	(विशे.) एक सुर भएर चित्तलाई कुनै वस्तुमा केन्द्रित गर्ने व्यक्ति ।
एकाग्र्य	(पुं./न./स्त्री.) एक सुर भएर चित्तलाई कुनै वस्तुमा केन्द्रित गर्नु ।
एकान्त	(न.) अति धेरै ।
एकाब्दा	(स्त्री.) एक वर्षको गाई ।
एकायन	(विशे.) एकाग्र ।
एकायनगत	(पुं./न./स्त्री.) एकाग्र हुनु ।
एकावली	(स्त्री.) एक लुङ्गे हार ।
एकाष्ठील	(पुं.) गुम्पाती / वनस्पतिविशेष ।

एकाष्ठीला	(स्त्री.) गुर्जेगानो ।
एड	(विशे.) बहिरो व्यक्ति ।
एडक	(पुं.) भेडो ।
एडगज	(पुं.) ताप्रे ।
एडमूक	(विशे.) बोल्न र सुन्न नसक्ने लाटो एवं बहिरो ।
एडूक	(न.) १. बौद्ध स्तूप, २. हाड घुसारेको भित्तो ।
एडोक	(न.) १. बौद्ध स्तूप, २. हाड घुसारेको भित्तो ।
एण	(पुं.) मृग ।
एत	(पुं.) चित्रवर्ण ।
एत	(विशे.) चित्रवर्ण हुने ।
एतर्हि	(अव्य.) अहिले ।
एध्	(पुं.) समिधा ।
एधस्	(न.) दाहुरा ।
एधा	(स्त्री.) वृद्धि ।
एधित	(विशे.) बढेको वस्तु ।
एनस्	(न.) पाप ।
एरण्ड	(पुं.) अँडिर ।
एर्वास्	(स्त्री.) काँक्रो ।
एलगज	(पुं.) ताप्रे ।
एला	(स्त्री.) अलैंची ।
एलापर्णी	(स्त्री.) गाईतिहारे ।
एलावालुक	(न.) सिलटिमुल ।
एवम्	(अव्य.) १. तुल्यता, २. यसरी, ३. निश्चय, ४. अङ्गीकार, ५. सही थाप्नु ।
एषणिका	(स्त्री.) सुन चाँदी जोख्ने काँटा ।

ऐ

ऐरावतादिभिर्नित्यं सौवबुद्ध्या गजेश्वरैः ।
वीक्षितं परमानन्दमयं वन्दे गजाननम् ॥

ऐकागारिक	(पुं.) चोर ।
ऐङ्गुद	(स.) चिउरीको फल ।
ऐडविड, ऐलविल	(पुं.) कुवेर ।
ऐण	(विशे.) मृगको चर्म, मासु आदि ।
ऐणोय	(विशे.) मृगीको चर्म, मासु आदि ।
ऐतिह्य	(न.) इतिहास ।
ऐन्द्रियक	(विशे.) इन्द्रियद्वारा ग्रहण गरिने वस्तु ।

ऐरावण	(पुं.) ऐरावत हात्ती ।
ऐरावत	(पुं.) १. इन्द्रको हात्ती, २. पूर्वदिशाको दिग्गज, ३. सुन्तला ।
ऐलेय	(न.) सिलटिमुर् ।
ऐश्वर्य	(न.) अणिमा आदि ऐश्वर्य ।
ऐषमस्	(अव्य.) वर्तमान वर्ष / असौ ।

ओ

औषधीशामधीशेन शीतलीकृतमस्तकम् ।
नमामि भालचन्द्रं तं प्रणवाकारमीश्वरम् ॥

ओकस्	(न.) १. घर, २. पानी, ३. दूध ।
ओकस्	(पुं.) आश्रय ।
ओघ	(पुं.) १. द्रुतगतिले गाउनु बजाउनु र नाच्नु, २. समूह, ३. पानीको वेग ।
ओङ्कार	(पुं.) प्रणव ।
ओजस्	(न.) १. तेज, २. बल ।
ओण्ड्रपुष्प	(न.) जपापुष्प / बाह्रमासे ।

ओतु	(पुं.) बिरालो ।
ओदन	(पुं./न.) भात ।
ओम्	(अव्य.) स्वीकार ।
ओष	(पुं.) डड्नु ।
ओषधी	(स्त्री.) फल पाकेर सुक्ने धान आदि ।
ओषधीश	(पुं.) चन्द्रमा ।
ओष्ठ	(पुं.) ओठ ।

औ

औत्तानपादिनाऽरण्ये चिन्तिताय भयावहे ।

बालेन बालरूपाय गणेशाय नमो नमः ॥

औक्षक	(न.) साँढेहरूको समूह ।
औचित्ती	(स्त्री.) औचित्य ।
औचित्य	(न.) उचित कर्म अथवा भाव ।
औत्तानपादि	(पुं.) ध्रुव ।
औदनिक	(विशे.) भान्से ।
औदरिक	(विशे.) पेट पाल्न मात्र काम गर्ने/उन्नति- पराङ्मुख ।
औदुम्बर	(न.) तामो ।
औपगवक	(न.) उपगु गोत्र हुनेका सन्तान ।
औपयिक	(विशे.) नाशय वस्तु ।
औपवस्त	(न.) निराहार व्रत ।
औपवस्त्र	(न.) निराहार व्रत ।
औमीन	(विशे.) आलसको खेत अथवा बारी ।

औरभ्रक	(न.) भेडाको बथान ।
औरस	(पुं./स्त्री.) आफूले जन्माएको सन्तति ।
औरस्य	(पुं./स्त्री.) आफूले जन्माएको सन्तति ।
और्ध्वदेहिक	(विशे.) प्रेतका निमित्त गरिने कर्म वा दान ।
और्ध्वदैहिक	(विशे.) प्रेतका निमित्त गरिने कर्म वा दान ।
और्व	(पुं.) वडवानल / समुद्रको आगो ।
औशीर	(पुं.) चमरको डाँठ ।
औशीर	(न.) १. बिच्छ्याना, २. आसन ।
औषध	(न.) ओखती ।
औष्टक	(न.) उँटहरूको समूह ।

क

कश्चन कल्मषकवलीकरणकलाकर्मठः करिराट् ।

करुणकटाक्षकर्मा करोति कल्याणकल्लोलान् ।।

क	(पुं.) १. ब्रह्मा, २. सूर्य, ३. दक्षप्रजापति, ४. वायु, ५. आत्मा, ६. यमराज, ७ मयूर, ८. अग्नि ।
क	(न.) १. सुख, २. शिर, ३. जल ।
कंस	(पुं./न.) १. काँसो धातु, २. पानपात्र/ जल आदि पिउने गिलास, अम्बोरा आदि ।
कंसक	(न.) हीराकसी ।
कंसकार	(पुं./स्त्री.) काँसोका भाँडा बनाउने ।
कंसाराति	(पुं.) कृष्ण ।
ककुद्	(पुं./न.) १. राजचिह्न / छत्र-चामर आदि, २. प्रधानता / मुख्यत्व, ३. सँढिको जुरो ।
ककुद्गत्	(विशे.) १. जुरो भएको सँढि., २. राजचिह्न भएको, ३. मुख्यत्व भएको ।
ककुद्गती	(स्त्री.) कटि ।
ककुन्दर	(न.) प्राय मोटा मानिसमा ज्यादा देखिने पुष्ट फिलामा परेका खाल्डा ।
ककुभ्	(स्त्री.) दिशा ।
ककुभ	(पुं.) १. खरी / वृक्षविशेष, २. वीणा-सितारहरूको तुम्बा ।
कक्कोलक	(न.) फलकपूर / वनकपूर ।
कक्खट	(विशे.) कडा / सारो ।
कक्ष	(पुं.) १. काखी, २. वन, ३. इयाम्टा/ सुकेको घाँसपात, ४. जलप्राय देश/पानी धेरै भएको ठाउँ, ५. काछ/घोतीको छेउ, ६. डेउडी /ढोका ।
कक्षा	(स्त्री.) १. काखी, २. दर्जा, ३. ढोका, ४. हात्ती कस्ने डोरी, ५. कर्दनी/कन्धनी, ६. साम्य/समता ।

कक्षावेक्षक	(विशे.) ढोकाको हेरचाह गर्ने सिपाही/ढोके ।
कक्ष्या	(स्त्री.) १. ढोका, २. दर्जा, ३. हात्ती कस्ने डोरी, ४. कन्धनी, ५. बिर्ही/औषधिविशेष ।
कङ्क	(पुं.) दुङ्गाफोर / पक्षिविशेष ।
कङ्कट	(पुं.) कवच ।
कङ्कण	(न.) कङ्कण / बाला / कङ्कन ।
कङ्कत	(न.) काँगियो / कपाल कोर्ने ।
कङ्कतिका	(स्त्री.) काँगियो / कपाल कोर्ने ।
कङ्कमुख	(पुं.) सनासो ।
कङ्काल	(पुं.) अस्थिपञ्जर / छाला मासु नभएको प्राणिशरीर ।
कङ्कु (कङ्कु)	(पुं.) कागुनो / ककुनी ।
कङ्कुल	(पुं.) असौ / वृक्षविशेष ।
कङ्कुल्लि	(पुं.) असौ / वृक्षविशेष ।
कङ्कुलि	(पुं.) असौ / वृक्षविशेष ।
कच	(पुं.) १. केश / रौं, २. सुकेको घाउ, ३. बृहस्पतिपुत्र, ४. बाँध्ने डोरी ।
कचा	(स्त्री.) हतिनी / हथिनी ।
कच्चर	(विशे.) मैलो ।
कच्चित्	(अव्य.) प्रश्न / के ? ।
कच्छ	(पुं.) १. जलप्राय देश /जल धेरै हुने ठाउँ, २. काछ / घोतीको छेउ, ३. दुनी/ वृक्षविशेष, ४. तट / तीर, ५. दुङ्गाको अवयव, ६. देशविशेष, ७. वाराहीकन्द, ८. इयार्केरी ।
कच्छप	(पुं.) कछुवा / ठोटर ।
कच्छरुहा	(स्त्री.) दुबो ।
कच्छुर	(विशे.) १. लुतो हुने, २. परस्त्रीमा जाने ।
कच्छुरा	(स्त्री.) १. सिस्नो, २. काउछा ।

कच्छू	(स्त्री.) लुतो ।
कच्छूरा	(स्त्री.) वेश्या ।
कज्जल	(न.) गाजल ।
कज्जलरोचक	(पुं.) कजरबट्टा / गाजल थाप्ने बट्टा ।
कञ्चुक	(पुं.) १. कवच, २. चोलो, ३. काँचुली ।
कञ्चुकिन्	(पुं.) १. सर्प, २. बदमास, ३. अन्तःपुरका रानीहरूको रक्षाका निमित्त खटाइएको चौकीदार ।
कञ्चुलिका	(स्त्री.) चोलो ।
कञ्ज	(न.) कमल ।
कट	(पुं.) १. हात्तीको गण्डस्थल, २. कम्मर, ३. मुर्दा, ४. तृणासन / झारपातको आसन, चटाइ, गुन्डी, सुकुल, शीतल पाटी इत्यादि, ५. शवरथ/मुर्दा बोक्न बनाइएको खट ।
कटम्बरा	(स्त्री.) कुट्मिरो ।
कटक	(पुं./न.) १. राजधानी, २. पर्वतको मध्यभाग, ३. चुरा, ४. सेनानिवेश / छाउनी, ५. बाला ।
कटप्रोथ	(पुं.) फिला ।
कटभी	(स्त्री.) १. मालकागुनो, २. अपराजिता ।
कटम्भरा	(स्त्री.) १. टटेलो, २. आकाशबेली ।
कटाक्ष	(पुं.) कटाक्ष / आँखाका छेउले हेर्नु ।
कटाह	(पुं.) कराही ।
कटि	(स्त्री.) कटि / कम्मर ।
कटित्र	(न.) पटुका ।
कटिसूत्र	(न.) कर्दनी / कन्दनी ।
कटी	(स्त्री.) कटि / कम्मर ।
कटु	(पुं.) १. पिरो, २. रायो ।
कटु	(विशे.) १. पिरो भएको वस्तु, २. कडा भएको वचन आदि ।
कटुकन्द	(पुं.) १. अदुवा, २. सजिवन ।
कटुका	(स्त्री.) १. सस्युँ, २. रायो, ३. कुटकी / औषधिविशेष ।
कटुकी	(स्त्री.) कुटकी / औषधिविशेष ।
कटुतिक्तक	(पुं.) निम ।

कटुत्रय	(न.) त्रिकटु / सुठो, पिपला र मरिचको समूह ।
कटुतुम्बी	(स्त्री.) तुम्बा ।
कटुफल	(पुं.) परवर ।
कटुरोहिणी	(स्त्री.) कुट्मिरो ।
कटुफल	(पुं.) कुट्मिरो ।
कटुफल	(पुं.) काफल ।
कट्टार	(पुं.) कटारी / हतियारविशेष ।
कट्वङ्ग	(पुं.) टटेलो ।
कठिञ्जर	(पुं.) कालो पात हुने बाबरी ।
कठिल्लक	(पुं.) करेला ।
कठिनी	(स्त्री.) खरी / सेतो लेख्ने पत्थर ।
कठोर	(विशे.) कडा / सारो ।
कडङ्गर	(पुं.) भुसा / पपटा, भुस ।
कडङ्गरीय	(विशे.) भुसा खान लायक भएका गाई भैंसी आदि ।
कडम्ब	(पुं.) डाँठ ।
कडम्बी	(स्त्री.) करेमु / सागविशेष ।
कडार	(पुं.) कैलो वर्ण ।
कण	(पुं.) १. कनिका, २. सानो टुक्रा ।
कणा	(स्त्री.) १. पिपला, २. जिरा ।
कणभक्ष	(पुं.) १. भँगेरा, २. कणाद मुनि ।
कणिका	(स्त्री.) १. कनिका, २. मानेरीवृक्ष ।
कणिश	(न.) धान्यमञ्जरी / बाला ।
कणीयस्	(विशे.) अति सानो ।
कणे	(अव्य.) ठूलो अभिलाषा ।
कणेर	(पुं.) काठे चाँपो ।
कण्टक	(पुं.) १. काँडो, २. क्षुद्रशत्रु / सानो शत्रु, ३. रोमाञ्च / रोमहर्ष ।
कण्टकारिका	(स्त्री.) बिहीँ ।
कण्टकिफल	(पुं.) कटहर ।
कण्ठ	(पुं.) घाँटी ।
कण्ठभूषा	(स्त्री.) घाँटीको गहना ।
कण्ठिका	(स्त्री.) कण्ठा / घाँटीको मालाविशेष ।
कण्ठीरव	(पुं.) सिंह ।

कण्डन	(न.) ढिकी, ओखल आदिमा घान आदि कुट्टनु ।
कण्डनी	(स्त्री.) १. ढिकी, २. ओखल / मुसल ।
कण्डिका	(स्त्री.) वेदको मन्त्र ।
कण्डु	(स्त्री.) १. कन्याइ, २. चिलाइ ।
कण्डुर	(विशे.) १. कन्याउने, २. चिलाइ भएको ।
कण्डुरा	(स्त्री.) काउछो ।
कण्डू	(स्त्री.) १. चिलाइ, २. कन्याइ ।
कण्डूति	(स्त्री.) १. चिलाइ, २. कन्याइ ।
कण्डूयन	(न.) १. चिलाइ, २. कन्याइ ।
कण्डूया	(स्त्री.) १. चिलाइ, २. कन्याइ ।
कण्डूधन	(पुं.) १. राजवृक्ष, २. सेतो सस्यु ।
कण्डूरा	(स्त्री.) काउछो ।
कण्डूल	(विशे.) १. चिलाएको, २. कोक्याउने, ३. चिलचिलाउने ।
कण्डोल	(पुं.) १. डोका, २. डाला ।
कण्डोलवीणा	(स्त्री.) पोडेहरूले बजाउने बीणा / सारङ्गी ।
कतक	(पुं.) निर्मली / औषधिविशेष ।
कतम	(विशे.) धेरैमध्येको कुन चाहिं ।
कतर	(विशे.) दुईमध्येको कुन चाहिं ।
कति	(विशे.) कति ।
कतिपय	(विशे.) १. कति, २. केही ।
कत्तृण	(न.) रोहिस / तृणविशेष ।
कत्तोय	(न.) जाँड ।
कत्थन	(विशे.) धाक लाउने ।
कथङ्कारम्	(अव्य.) कसो गरेर ।
कथञ्चन	(अव्य.) कुनै रूपले ।
कथञ्चित्	(अव्य.) कुनै रूपले ।
कथम्	(अव्य.) कसरी / कसो गरी ।
कथमपि	(अव्य.) कुनै तरहले ।
कथा	(स्त्री.) १. कथा, २. बोल्नु ।
कथाप्रसङ्ग	(पुं.) १. वार्तालाप, २. विषयवैद्य / विषको झारफुक औषधि गर्ने ।
कदध्वन्	(पुं.) खराब बाटो ।

कदन	(न.) १. ठूलो युद्ध, २. मार्नु, ३. थिचथाच पार्नु ।
कदम्ब	(पुं.) कदम्बवृक्ष ।
कदम्ब(क)	(न.) समूह / थुप्रो ।
कदम्बक	(पुं.) तोरी ।
कदर	(पुं.) सेतो खयर ।
कदर्थित	(विशे.) १. दिक्क पारिएको, २. खराब पारिएको ।
कदर्य	(विशे.) १. छुद्र २. कन्जूस/कृपण । आफ्नो जिउ र छोराछोरीको राम्रो पालना नगरी धन थुपार्ने ।
कदली	(स्त्री.) १. केरा, २. मृगविशेष ।
कदा	(अव्य.) कहिले ।
कदाचित्	(अव्य.) कहिल्यै / कुनै कालमा ।
कदाचन	(अव्य.) कुनै कालमा ।
कदुष्ण	(विशे.) मनतातो ।
कद्रु	(स्त्री.) नागकी आमा ।
कद्वद	(विशे.) घटिया बोल्ने ।
कनक	(न.पुं.) १. सुवर्ण, २. घतुरो ।
कनकाध्यक्ष	(विशे.) सुवर्णको अध्यक्ष ।
कनकालुका	(स्त्री.) सुराही / जलपात्रविशेष ।
कनकाह्वय	(पुं.) घतुरो ।
कनिष्ठ	(विशे.) १. अति थोरै, २. अति सानो, ३. कान्छो ।
कनिष्ठा	(स्त्री.) कान्छी औंला ।
कनीनिका	(स्त्री.) १. आँखाको नानी, २. कान्छी औंला ।
कनीयस्	(विशे.) १. अति थोरै, २. अति सानो, ३. कान्छो ।
कन्तु	(पुं.) कामदेव ।
कन्तु	(विशे.) सुखी ।
कन्था	(स्त्री.) १. थाड्नु, २. मृत्तिकाभित्ति / माटाको गारो ।
कन्द	(पुं.) मेघ ।
कन्द	(पुं./न.) कन्द / भुईँभित्र गाँठा हुने तरुल

आदि ।	कपिवल्ली (स्त्री.) गजपिपली ।
कन्दर (पुं./स्त्री.) गुफा ।	कपिश (पुं.) कैलो वर्ण ।
कन्दराल (पुं.) गिठा ।	कपिश (विशे.) कैलो वर्ण हुने ।
कन्दर्प (पुं.) कामदेव ।	कपीतन (पुं.) १. अमारो, २. गिठो, ३. सिरीस।
कन्दल (पुं./स्त्री./न.) १. समूह, २. नयाँ अङ्कुर/दुसा, ३. ग्रहण ।	कपूय (विशे.) घटिया ।
कन्दली (स्त्री.) १. मृगविशेष, २. पताका, ३. कमलको बिउ, ४. मधुरशब्द ।	कपोत (पुं.) परेवा ।
कन्दु (पुं./स्त्री.) १. कराही २. भुट्ने हाँडी ।	कपोतक (न.) सुर्मा/आँखाको औषधिविशेष घातु।
कन्दुक (पुं.) १. भकुण्डो, २. गाले तकिया ।	कपोतपालिका (स्त्री.) खट्प्याल ।
कन्धर (पुं.) मेघ ।	कपोतपाली (स्त्री.) मालकागुनो ।
कन्धरा (स्त्री.) घाटी ।	कपोतारि (पुं.) बाज ।
कन्यका (स्त्री.) कन्या / कुमारी ।	कपोल (पुं.) गाला ।
कन्यकाजात (विशे.) कन्या अवस्थामा जन्मेको सन्तान।	कफ (पुं.) कफ ।
कन्या (स्त्री.) कन्या / अविवाहिता स्त्री ।	कफणि (पुं./स्त्री.) कुहिनो ।
कपट (पुं./न.) कपट ।	कफोणि (पुं./स्त्री.) कुहिनो ।
कपटिन् (विशे.) कपटी ।	कबन्ध (पुं./न.) मुर्कट्टा ।
कपर्द (पुं.) १. महादेवको जटा, २. कौडी ।	कबन्ध (न.) पानी ।
कपर्दिका (स्त्री.) कौडी ।	कबित्थ (पुं.) कैथ ।
कपर्दिन् (पुं.) महादेव ।	कम् (अव्य.) १. जल, २. सुख, ३. शिर ।
कपाट (न./स्त्री.) द्वार / ढोका ।	कमठ (पुं.) कछुवा / ठोटी ।
कपाल (पुं./न.) १. कपाल, २. योगीहरूको भिक्षापात्र, ३. फग्ल्याँटो, ४. खप्पर ।	कमठी (स्त्री.) कच्छुवी / ठोटीको पोथी ।
कपालभृत् (पुं.) महादेव ।	कमण्डलु (पुं./न.) १. कमण्डलु, २. करुवा ।
कपालिका (स्त्री.) माटाका भाँडाको फग्ल्याँटो ।	कमन (विशे.) १. विषयको अभिलाषा गर्ने, २. राम्रो ।
कपि (पुं.) १. वानर, २. रक्तचन्दन ।	कमनीय (विशे.) सुन्दर / मनपर्दो ।
कपिकच्छू (स्त्री.) काउछो ।	कमल (न.) १. कमल, २. पानी ।
कपिञ्जल (पुं.) गौरतित्तिर / सेतो तित्तिर ।	कमल (पुं.) १. मृगविशेष, २. सारसपक्षी ।
कपित्थ (पुं.) कैथ ।	कमला (स्त्री.) लक्ष्मी ।
कपिल (पुं.) १. कैलो वर्ण, २. कपिलमुनि, ३. अग्नि ।	कमलालया (स्त्री.) लक्ष्मी ।
कपिल (विशे.) कैलो वर्ण हुने ।	कमलासन (पुं.) ब्रह्मा ।
कपिला (स्त्री.) १. कैली गाई, २. सिसौवृक्ष, ३. आग्नेयदिशाको पुण्डरीक नाम भएको दिग्गजकी स्त्री ।	कमलिनी (स्त्री.) १. कमललता, २. कमलिनी ।
	कमित् (पुं./स्त्री./न.) कामना गर्ने / इच्छा गर्ने ।
	कम्प (पुं.) कम्प / काँप्नु ।
	कम्पन (न.) काँप्नु ।
	कम्पन (विशे.) काँप्ने ।
	कम्पिल्ल (पुं.) कपिला / औषधिविशेष ।

कम्प्र	(विशे.) काँप्ने ।
कम्बल	(पुं.) १. सास्ना / गाईगोरुका घाँटीको माल, २. पाखी, ३. राडी ।
कम्बल	(न.) पानी ।
कम्बलिवाह्य(क)	(न.) गोरुगाडा ।
कम्बि	(स्त्री.) डाडु ।
कम्बु	(पुं./न.) १. शङ्ख, २. बाला, ३. हात्ती, ४. घाँटी, ५. निधार ।
कम्बुकण्ठी	(स्त्री.) तीन रेखा परेको घाँटी हुने स्त्री ।
कम्बुग्रीवा	(स्त्री.) तीन रेखा परेको घाँटी हुने स्त्री ।
कम्बुपुष्पी	(स्त्री.) शङ्खपुष्पी / सिनकाउली / औषधिविशेष ।
कम्प्र	(विशे.) मैथुनको इच्छा गर्ने ।
कर	(पुं.) १. हात, २. किरण, ३. हात्तीको सुँड, ४. मालपोत, ५. हस्तनक्षत्र ।
करक	(पुं.) १. दारिम, २. कमण्डलु, ३. करुवा ।
करक	(न./पुं.) अस्थिपञ्जर / छाला मासु नभएको मृतशरीर ।
करक	(पुं./स्त्री.) असिना ।
करग्रह	(पुं.) विवाह ।
करङ्ग	(पुं.) १. अस्थिपञ्जर / छाला मासु नभएको मृतशरीर, २. पान आदि हाल्ने बट्टा ।
करज	(पुं.) १. गिठोली / औषधिविशेष, २. समुद्रकर्कटी / औषधिविशेष, ३. नख/नङ ।
करञ्ज	(पुं.) गिठोली / औषधिविशेष ।
करट	(पुं.) १. काग, २. हात्तीको गण्डस्थल, ३. प्रेतश्राद्ध / काट्टो ।
करटिन्	(पुं.) हात्ती ।
करण	(न.) १. करण/कारण/सहाय, २. खेतबारी, ३. शरीर, ४. इन्द्रिय, ५. गर्नु, ६. बब आदि एघार करण ।
करण	(पुं.) वैश्यबाट शूद्रकन्यामा जन्मेको सन्तान ।

करणाधिप	(पुं.) १. जीव, २. आत्मा ।
करण्ड	(पुं.) १. पेटारी/प्याङ, २. कँडाली / पूजाको सामान हाली झुण्ड्याउने भाँडो, ३. महको चाका ।
करतल	(न.) हत्केला ।
करताल	(न.) १. कर्ताल, २. ताल ।
करतालिका	(स्त्री.) ताल ।
करतोया	(स्त्री.) नदीविशेष ।
करपत्र	(न.) करौंती ।
करपाल	(पुं.) तरबार ।
करपालिका	(स्त्री.) खुँडा ।
करबाल	(पुं.) तरबार ।
करबालिका	(स्त्री.) खुँडा ।
करभ	(पुं.) १. उँट, २. करभ/नाडीदेखि कान्छी औंलासम्म हत्केला बाहिरको स्थान ।
करमर्द	(पुं.) पनेरु / वृक्षविशेष ।
करम्ब	(विशे.) १. मिसिएको, २. मिसिनु ।
करम्बित	(विशे.) मिसिएको ।
करम्भ	(पुं.) दही मिसिएको सातु ।
कररुह	(पुं.) नख / नङ ।
करवीर	(पुं.) करबीर ।
करशाखा	(स्त्री.) औंला ।
करशीकर	(पुं.) हात्तीका सुँडले फुर्र उडाएको छिटा ।
करहाट	(पुं.) १. मैडल, २. कमलको जरा ।
करहाटक	(पुं.) १. मैडल, २. कमलको जरा ।
कराल	(विशे.) १. भयङ्कर, २. ऊचो नीचो परेको, ३. अग्लो ।
करास्फोट	(पुं.) ताल ठोक्नु ।
करिक	(पुं.) गनाउने खयर ।
करिका	(स्त्री.) नङले कोरेको घाउ ।
करिणी	(स्त्री.) हथिनी / हतिनी ।
करिन्	(पुं.) हात्ती ।
करीर	(पुं./न.) बाँसको टुसा / तामा ।
करीष	(पुं./न.) गुइँठा ।
करुण	(पुं.) करुणरस । यस रसको स्थायी भाव

	शोक हो, विलापादि अनुभावले जानिने, चितादर्शनादि उद्दीपनले बढाएको सोही शोक 'करुणरस' भनिन्छ ।
करुण	(विशे.) १. दया गर्ने, २. दुःखी, ३. अनाथ ।
करुणा	(स्त्री.) दया ।
करुणविप्रलम्भ	(पुं.) स्त्रीपुरुषको परस्पर वियोग भएको शृङ्गार ।
करेदु	(पुं.) सारसविशेष ।
करेणु	(पुं.) हात्ती ।
करेणु	(स्त्री.) ढोई / हतिनी ।
करोट	(पुं./न.) खप्पर ।
करोटि	(स्त्री.) खप्पर ।
करोटी	(स्त्री.) खप्पर ।
कर्क	(पुं.) १. सेतो घोडा, २. कर्कतन / रत्नविशेष, ३. अग्नि, ४. ऐना, ५. घडा, ६. कर्कटराशि, ७. गँगटो ।
कर्कट	(पुं.) १. गँगटो, २. कर्कटराशि ।
कर्कटशृङ्गी	(स्त्री.) काँकडासिङ्गी / औषधिविशेष ।
कर्कटि (टी)	(स्त्री.) ककडी / काँक्रोविशेष ।
कर्करेदु	(पुं.) सारसविशेष ।
कर्कन्धू	(स्त्री.) बयर ।
कर्कर	(पुं.) कंकड / दुङ्गा आदिको टुक्रा ।
कर्करी	(स्त्री.) करुवा ।
कर्कश	(विशे.) १. खस्रो, २. सारो, ३. कडा, ४. निर्दय ।
कर्कारु	(स्त्री.) कुभिन्दो ।
कर्कारु	(स्त्री.) कुभिन्दो ।
कर्चूर	(पुं.) कचुर / गन्धपलाश ।
कर्चूरक	(पुं.) कचुर ।
कर्ण	(पुं.) १. कान, २. पतबारी / नाउ ख्याउने काठ ।
कर्णगूथ	(न.) कानेगुजी ।
कर्णजलूका	(स्त्री.) कन्सुल्लो ।
कर्णजाह	(न.) कर्णमूल / कन्सिरी ।
कर्णधार	(पुं.) माझी ।

कर्णपाली	(स्त्री.) कानको लोती ।
कर्णपूर	(पुं.) कर्णफूल / गहनाविशेष ।
कर्णवेध	(पुं.) कान छेड्नु ।
कर्णवेष्ट	(पुं.) कुण्डल / चौगडी ।
कर्णवेष्टक	(पुं.) कुण्डल / चौगडी ।
कर्णवेष्टन	(न.) कुण्डल / चौगडी ।
कर्णशङ्कुली	(स्त्री.) कानको गोलाइ ।
कर्णशूल	(पुं.) कर्णशूल । कानका नसा नसामा घुसेको कफ, पित्त र रक्तले सहित भएको वायुले कानमा चारैतिर दर्द गराउँछ, कष्टसाध्य भएको सो रोगलाई 'कर्णशूल' भनिन्छ-
समीरणः	श्रोत्रगतोऽन्यथा चरन् समन्ततः शूलमतीव कर्णयोः ।
करोति दोषैश्च यथास्वमावृतः	सःकर्णशूलःकथितो दुराचरः॥
	(मा.नि.)
कर्णिका	(स्त्री.) १. कुण्डल, २. हातको माझको औँलो, ३. कमलगट्टा, ४. हात्तीका सुँडको टुप्पो, ५. कुटुनी ।
कर्णिकार	(पुं.) काठे चाँपो ।
कर्णिरथ	(पुं.) स्वास्नीमानिस चढ्ने पर्दा भएको रथ / बग्गी / गाडा ।
कर्णेजप	(विशे.) छुल्याहा ।
कर्तन	(न.) १. कात्नु / घागो झिक्नु, २. काट्नु ।
कर्तरी	(स्त्री.) १. कतर्नु / कैची, २. कर्तरीयोग/ क्रूर दुई ग्रहका मध्येमा रहेको चन्द्र अथवा लग्न ।
कर्तु	(विशे.) १. गर्ने, २. गराउने ।
कर्त्री	(स्त्री.) १. कटारी, २. गर्ने, ३. गराउने ।
कर्दम	(पुं.) १. हिलो, २. प्रजापतिविशेष, ३. पाप ।
कर्पट	(पुं.) पुराना मैला लुगा ।
कर्पटिक	(विशे.) पुराना मैला लुगा लाउने ।
कर्पर	(पुं.) खप्पर ।
कर्पराल	(पुं.) ओखर ।

कर्परी	(स्त्री.) तुतो / चुत्राको क्षारले बनाएको आँखाको औषधिविशेष ।
कर्पास	(पुं./न.) कपास / कवास ।
कर्पासफल	(न.) कपास / कवास ।
कर्पूर	(पुं./न.) कपूर ।
कर्बुर	(पुं.) १. चित्रवर्ण, २. राक्षस, ३. पाप ।
कर्बुर	(विशे.) चित्रवर्ण हुने ।
कर्बुर	(न.) १. सुवर्ण, २. पानी ।
कर्मकर	(विशे.) ज्याला लिई काम गर्ने ।
कर्मकाण्ड	(पुं./न.) वेदले विधान गरेको कर्मसमूह ।
कर्मकार	(विशे.) ज्याला नलिई काम गर्ने ।
कर्मठ	(विशे.) क्रियाकुशल / काम गर्न सिपालु ।
कर्मण्य	(विशे.) काम गर्न सिपालु / कर्मठ ।
कर्मण्या	(स्त्री.) ज्याला ।
कर्मन्	(न.) १. काम, २. कर्म / व्याकरणप्रसिद्ध कर्ताको इष्टतम कारक ।
कर्मरङ्ग	(पुं.) कमरख / मदानीको आकार भएको अमिलो फलविशेष ।
कर्मविपाक	(पुं.) पुण्य-पापको परिणाम भएको सुखदुःख ।
कर्मव्यतिहार	(पुं.) क्रियाविनिमय / एउटाले गर्नुपर्ने काम अर्काले गर्नु ।
कर्मन्दिन्	(पुं.) संन्यासी ।
कर्मशील	(विशे.) काम गर्ने स्वभाव भएको ।
कर्मशूर	(विशे.) काम नसिध्याई नछोड्ने ।
कर्मसाक्षिन्	(पुं.) कर्मसाक्षी । प्राणीले गरेका पुण्य-पापका साक्षी भएका सूर्य, चन्द्र, यम, काल, पृथिवी, जल, अग्नि, वायु, र आकाश यी देवता ।
कर्माध्यक्ष	(पुं.) कामको जिम्मा लिएको प्रमुख व्यक्ति ।
कर्मार	(पुं.) बाँस ।
कर्मिष्ठ	(विशे.) क्रियाकुशल / काममा सिपालु ।
कर्मेन्द्रिय	(न.) कर्मेन्द्रिय । वाक्, पाणि/हात, पाद, गुद र उपस्थ/लिङ्ग, योनि, पाँच कर्मेन्द्रिय

हुन् । वाक्पाणिपादपायूपस्थानि कर्मेन्द्रियाण्याहुः । (तत्त्व.कौ.)	
कर्बुर	(पुं.) १. राक्षस, २. बाघ ।
कर्बूरी	(स्त्री.) हिङ्बुक्षको पात ।
कर्बूरी	(पुं.) १. चित्रवर्ण, २. राक्षस, ३. पाप ।
कर्बुर	(विशे.) चित्रवर्ण हुने ।
कर्बुरा	(स्त्री.) कालो भन्टा ।
कर्बूर	(न.) हरिताल ।
कर्ष	(पुं./न.) १. कर्ष / ८० लाल प्रमाण भएको (१ तोला) प्रमाण, २. कर्षप्रमाण भएको सुवर्णादि ।
कर्षक	(पुं.) कृषीवल / खेतीले जीविका गर्ने ।
कर्षफल	(पुं.) बरौ ।
कर्षिणी	(स्त्री.) घोडाका लगामको फलाम ।
कर्षू	(पुं.) गुइँठाको आगो ।
कर्षू	(स्त्री.) १. जीविका, २. कुलो, ३. नदी ।
कर्हि	(अव्य.) कुनै कालमा ।
कल	(विशे.) अस्पष्ट मधुरशब्द गर्ने ।
कल	(पुं.) अस्पष्ट मधुरशब्द ।
कल	(न.) १. अस्पष्ट मधुरशब्द, २. वीर्य, ३. अजीर्ण ।
कलकल	(पुं.) कलकल / कोलाहल, कोहोलो ।
कलकण्ठ	(पुं.) १. कोइली, २. हाँस, ३. परेवा ।
कलङ्क	(पुं.) १. चिह्न, २. अपवाद / लोकनिन्दा, ३. कसर ।
कलञ्ज	(पुं.) १. विष लाएका शस्त्रले मारिएको सिकार, २. सुर्ती / तमाखु बनाइने काँचो पात ।
कलत्र	(न.) १. कटि, २. भार्या / स्त्री / स्वास्नी / पत्नी ।
कलधौत	(न.) १. सुवर्ण, २. चाँदी ।
कलन	(न.) १. गन्ध, २. गुन्ध, ३. लिनु, ४. जानु ।
कलभ	(पुं.) १. धतुराको रुख, २. छावा / हात्तीको बच्चा ।
कलम	(पुं.) कलमघान्य / डाँठ मोटो हुने सेतो

कलम्ब	धान । (पुं.) १. बाण, २. शाकदण्ड / सागको डाँठ, ३. कदम्बवृक्ष ।	कलापिन्	(पुं.) मयूर / मुजुर ।
कलम्बी	(स्त्री.) करेमु / सागविशेष ।	कलाय	(पुं.) मटर / केराउ ।
कलरव	(पुं.) १. परेवा, २. कोइली ।	कलि	(पुं.) १. झगडा, २. लडाईँ, ३. बरौं / वृक्षविशेष, ४. शूरो, ५. कलियुग ।
कलल	(पुं./न.) गर्भस्थानमा जमेको शुक्र-शोणितपिण्ड ।	कलिका	(स्त्री.) कोपिला
कलविङ्क	(पुं.) १. भँगेरा, २. इन्द्रजौ ।	कलिङ्ग	(पुं.) १. इन्द्रजौ, २. दियालो / पक्षिविशेष, ३. कलिङ्गनामक देशविशेष ।
कलश	(पुं./न.) १. घडा, २. कलश ।	कलिङ्गक	(पुं.) इन्द्रयव / इन्द्रजौ ।
कलशी(शि)	(स्त्री.) १. घडा, २. कलश ।	कलित	(विशे.) १. जानेको, २. पाएको, ३. गनेको ।
कलस	(पुं.) घडा ।	कलिद्रुम	(पुं.) बरौंवृक्ष ।
कलह	(पुं./न.) १. झगडा, २. लडाईँ ।	कलिन्द	(पुं.) १. बरौंवृक्ष, २. सूर्य, ३. पर्वतविशेष ।
कलहंस	(पुं.) १. राजहंस / रजहाँस, २. तेह अक्षरको पाउ हुने छन्दोविशेष ।	कलिप्रिय	(विशे.) झगडिया ।
कलहान्तरिता	(स्त्री.) कलहान्तरिता । प्रेमकोपले पतिलाई पन्छाएर पछुतो मात्रै स्त्रीलाई 'कलहान्तरिता' भन्दछन् । कोपात्कान्तं पराणुद्य पश्चात्तापसमन्विता । कलहान्तरिता प्रोक्ता मानिनी पतिवल्लभा ॥ (सा.द.)	कलिमारक	(पुं.) काँडे गिठौली ।
कला	(स्त्री.) १. सोह्र भागको एक भाग, २. कालको सूक्ष्मांशविशेष । अर्थात् तीस काष्ठाको एक कला हुन्छ । अठार निमेषको एक काष्ठा हुन्छ । त्यसैले कला भनेको पाँच सय चालीस निमेष (पलक) हो, ३. अवयव, ४. शिल्प / सिप ।	कलिल	(विशे.) १. गहिरो, २. बाक्लो ।
कलाद	(पुं.) सुवर्णकार / सुनार / बाँडा ।	कलुष	(न.) पाप ।
कलानिधि	(पुं.) चन्द्रमा ।	कलुष	(विशे.) १. धमिलो, २. मैला ।
कलाप	(पुं.) १. गहना, २. चन्द्रमा, ३. मयूरको प्वाँख, ४. समूह, ५. कलापव्याकरण, ६. कलापनामक ग्रामविशेष ।	कलेवर	(न.) शरीर ।
कलापक	(न.) चार श्लोकमा एक वाक्य हुने काव्यविशेष । कलापकं चतुर्भिः स्यात्	कल्क	(पुं./न.) १. दम्भ, २. कीट, ३. विष्ठा, ४. पाप, ५. कानेगुजी, ६. औषधिमा जल हालेर थिच्दा आएको रस ।
		कल्प	(पुं.) १. प्रलय, २. ब्रह्माको एक दिन, ३. विधि, ४. वेदका छ अङ्गमध्येको एक अङ्ग, ५. पक्ष ।
		कल्पन	(न.) १. काट्नु, २. बनाउनु, ३. कल्पना गर्नु ।
		कल्पना	(स्त्री.) १. अनुमान गर्नु, २. कल्पना गर्नु, ३. बनाउनु, ४. चढ्नका निमित्त हात्ती घोडाहरू कसी तयार गर्नु ।
		कल्पनी	(स्त्र.) कैची ।
		कल्पपादप	(पुं.) कल्पवृक्ष ।
		कल्मष	(न.) १. पाप, २. मैला ।
		कल्माष	(पुं.) चित्रवर्ण ।
		कल्माष	(विशे.) १. चित्रवर्ण हुने, २. कालो ।
		कल्य	(न.) १. प्रातःकाल, २. मह ।

कल्य	(विशे.) १. निरोगी, २. तयार, ३. सिपालु, ४. बहिरो-लाटो, ५. मीठो वचन ।
कल्यवर्त	(पुं.) बिहानको भोजन / पानी पियाइ ।
कल्याण	(न.) १. मङ्गल, २. सुवर्ण ।
कल्याणबीज(पुं.)	मसुरो ।
कल्याणी	(स्त्री.) १. माषपर्णी / औषधिविशेष, २. असल स्त्रीव्यक्ति, ३. गाई ।
कल्लोल	(पुं.) १. ठूलो तरङ्ग, २. हर्ष ।
कवक	(न.) च्याउ ।
कवच	(पुं./स्त्री.) कवच / योद्धाहरूले लडाइँमा लाउने तनुत्र ।
कवर	(पुं./स्त्री./न.) चुल्हो ।
कवर	(विशे.) छिबिरी ।
कवरा	(स्त्री.) बाबरी ।
कवरी	(स्त्री.) १. चुल्हो, २. बाबरी, ३. वृक्षको पात, ४. हिङ्ग ।
कवल	(पुं.) गास ।
कवलित	(विशे.) खाइएको ।
कवाट	(न./स्त्री.) द्वार / ढोका ।
कवि	(पुं.) १. काव्यकर्ता, २. सूर्य, ३. विष्णु, ४. शुक्राचार्य, ५. पण्डित ।
कविका	(स्त्री./न.) लगाम ।
कविता	(स्त्री.) कविता / कविले बनाएको काव्य ।
कविय	(न.) लगाम ।
कवि	(स्त्री.) लगाम ।
कवीय	(न.) लगाम ।
कवोष्ण	(विशे.) मनतातो / मन्दोष्ण ।
कव्य	(न.) पितृलाई चढाइने वस्तु ।
कव्यवाह(ह)	(पुं.) पितृगणाध्यक्षविशेष ।
कशा	(स्त्री.) कोर्दा, चाबुक ।
कशार्ह	(विशे.) कोर्दाले पिट्ने लायकको ।
कशिपु	(पुं.) खानु-लाउनु । यो शब्द दुबैलाई भनिदा द्विवचनान्त छ, प्रत्येक, खानु-लाउनुलाई भनिदा एकवचनान्त पनि छ ।
कशेरु	(पुं./न.) पृष्ठास्थि / डँडाल्लो ।

कशेरु(क)	(न.) कशेरु / मोथेविशेष ।
कशेरुका	(स्त्री.) कशेरु / मोथेविशेष ।
कशेरु	(स्त्री.) कशेरु / मोथेविशेष ।
कश्चन	(अव्य.) कोही ।
कश्चित्	(अव्य.) कोही ।
कश्मल	(न.) १. मूर्छा, २. पाप, ३. मोह ।
कश्मल	(विशे.) मैलो ।
कश्मीरजन्मन्	(न.) काश्मीरी केशर ।
कश्य	(न.) १. घोडाको पीठ, २. मदिरा, ३. अज्ञान ।
कश्य	(विशे.) कोर्दा ठोक्न लायकको ।
कष	(पुं.) कसी / सुन जाँच्ने ढुङ्गो ।
कषण	(न.) घस्तिनु / रगडिनु ।
कषा	(स्त्री.) कोर्दा / चाबुक ।
कषाय	(पुं./न.) १. टर्छो रस, २. काँडा ।
कषाय	(पुं.) १. टटेलो, २. विषयानुराग, ३. मलिनता, ४. वासना, ५. लाल / रातो, ६. घर्घरो ।
कषायित	(विशे.) १. मलिन, २. रातो, ३. सुगन्धित, ४. विषयानुरक्त ।
कषेरुका	(स्त्री.) पृष्ठास्थि / डँडाल्लो ।
कष्ट	(न.) दुःख ।
कष्टम्	(अव्य.) अपसोस । हा ! कष्ट ! विनष्टं मे धनम् ।
कष्ट	(विशे.) दुःखदायक ।
कस्तूर	(न.) राङ्ग ।
कस्तूरी	(स्त्री.) कस्तूरी मृगको नाभिमा हुने सुगन्धित द्रव्य ।
कस्तूरिका	(स्त्री.) कस्तूरी ।
कह्लार	(न.) १. सेतो फूल हुने कमल, २. गन्धका ।
कह्ल	(पुं.) बकुल्लो ।
काँस्य	(न.) काँसो / धातुविशेष ।
काँस्यकार	(पुं.) काँसोका भाँडा बनाउने / काँसारी ।
काँस्यनील	(पुं.) नीलो तुथो ।
काक	(पुं.) काग / कौवा ।

काक (पुं.) कागको बथान ।	काकोदुम्बर (पुं.) काठेडुम्री ।
काकचिञ्चा (स्त्री.) रातीगेडी ।	काकोदुम्बरिका (स्त्री.) काठेडुम्री ।
काकजङ्घा (स्त्री.) काकजङ्घा / औषधिविशेष ।	काकोदर (पुं.) सर्प ।
काकजम्बू (स्त्री.) सानो जामुनो ।	काकोल (पुं./न.) १. सर्प, २. कालो काग ।
काकणन्ती (स्त्री.) रातीगेडी ।	काकोली (स्त्री.) १. क्षीरकाकोली नाम भएको औषधिविशेष, २. सर्पिणी, ३. कागिनी ।
काकतालीय (न.) काकताली / अतर्कित संयोग ।	काक्षी (स्त्री.) तोरी ।
काकतित्ता (स्त्री.) रातीगेडी ।	काच (न.) १. काँच, २. मैना, ३. खारानुना ।
काकतिन्दुक (पुं.) कुचिला / औषधिविशेष ।	काच (पुं.) १. काँच, २. शिक्का / खाने कुरा झुण्ड्याइ राख्ने शिकहर, ३. नेत्ररोगविशेष/ बादल ।
काकतुण्डिका (स्त्री.) रातीगेडी ।	काचस्थाली (स्त्री.) पाडरी / वृक्षविशेष ।
काकतुण्डी (स्त्री.) रातीगेडी ।	काचित (विशे.) शिक्कामा झुण्ड्याएको ।
काकनासिका (स्त्री.) कौवाठोरी / काकतुण्डी ।	काञ्चन (न.) सुवर्ण ।
काकपक्ष (न.) जुल्फी ।	काञ्चन (पुं.) १. कोइरालो, २. चाँपो, ३. घतुरो, ४. नागकेशर, ५. डुम्री ।
काकपद (न.) काकपद आसन । स्त्रीका दुई खुट्टा आफ्ना काँधमा चढाएर गरिने संभोगलाई 'काकपद' भन्दछन् ।	काञ्चनार (पुं.) कोइरालो ।
काकपर्णी (स्त्री.) मुद्रपर्णी / औषधिविशेष ।	काञ्चनी (स्त्री.) १. हलेदो, २. गोलोचन ।
काकपीलु (पुं.) कुचिला ।	काञ्ची (स्त्री.) १. स्त्रीहरूको सुनचाँदीको कर्दनी/ कन्दनी, २. काञ्ची देश / शिवकाञ्ची, विष्णुकाञ्ची ।
काकमाची (स्त्री.) कबाई / औषधिविशेष ।	काञ्जिक (न.) काञ्ची / पानी, माड आदिमा रायो, नुन आदि राखेर अमिल्याएको औषधिविशेष ।
काकमुद्गा (स्त्री.) वनमुगी ।	काण्ड (पुं./न.) १. लहुरो, २. बाण, ३. खराब, ४. वर्ग / खण्ड, ५. अवसर, ६. पानी ।
काकयव (पुं.) फोस्रो जौ / धान्यविशेष ।	काण्डपृष्ठ (पुं.) शस्त्रवृत्ति / हतियार बाँधी जिउ पाल्ने ।
काकरुहा (स्त्री.) ऐंजेरु ।	काण्डवत् (पुं.) धनुर्धारी ।
काकल (न.) रुद्रघण्टी ।	काण्डीर (पुं.) धनुर्धारी ।
काकली (स्त्री.) मधुर सानो आवाज ।	काण्डेक्षु (पुं.) तालमखाना / वनस्पतिविशेष ।
काकलीद्राक्षा (स्त्री.) किसमिस ।	कातर (विशे.) कातर / डरपोक ।
काकाङ्गी (स्त्री.) काकजङ्घा / वृक्षविशेष ।	कात्यायनी (स्त्री.) १. दुर्गा, २. गेरुवा वस्त्र लाउने अधबैँसे विधवा स्त्री ।
काकिणी (स्त्री.) पैसाको चतुर्थांश / एक दाम ।	कादम्ब (पुं.) घरहाँस ।
काकिल (पुं.) १. रुद्रघण्टी, २. सम्भोगको आसनविशेष ।	
काकु (स्त्री.) स्वरविकार / शोक, हर्ष र क्रोध आदिमा बोल्दा हुने स्वरविकार ।	
काकुत्स्थ (पुं.) ककुत्स्थ राजाको सन्तान ।	
काकुद (न.) तालु ।	
काकेन्दु (पुं.) कुचिला / औषधिविशेष ।	
काकेक्षु (पुं.) काश / सिरु ।	
काकेष्ट (पुं.) निम्ब / निम ।	

कादम्बरी	(स्त्री.) मदिरा ।
कादम्बिनी	(स्त्री.) मेघमाला / बादलको लस्कर ।
काद्रवेय	(पुं.) १. सर्प, २. नाग ।
कानन	(न.) जङ्गल ।
कानीन	(विशे.) कन्याको सन्तान / विवाह नभएकी कन्याले जन्माएको ।
कान्त	(विशे.) १. राम्रो, २. प्यारो ।
कान्त	(पुं.) पति ।
कान्तलक	(पुं.) टुनीवृक्ष ।
कान्ता	(स्त्री.) १. राम्री स्त्री, २. प्यारी स्त्री ।
कान्तार	(पुं./न.) १. ठूलो जङ्गल, २. दुर्गमस्थान ।
कान्तारक	(पुं.) कालो उखु ।
कान्ति	(स्त्री.) १. कान्ति / तेज, २. इच्छा ।
कान्दविक	(विशे.) भान्से ।
कान्दिशीक	(विशे.) भयव्याकुल / डराएर कतातिर भागौं भन्नात्रे ।
कापथ	(पुं.) खराब बाटो ।
कापोत	(न.) १. परेवाको बथान, २. सुर्मा / नेत्रौषधिविशेष ।
कापोत	(पुं.) सज्जिखार / औषधिविशेष ।
कापोताञ्जन	(न.) सुर्मा / नेत्रौषधिविशेष ।
काम	(न.) १. इच्छा, २. कामदेव ।
काम	(न.) १. अङ्गीकार / हुन्छ भन्नु, २. शुक्र/घातु, ३. यथेच्छ / चाहिने जति ।
कामगामिन्	(विशे.) १. मनपर्दो गरी हिँड्ने, २. खुब हिँड्ने ।
कामन	(विशे.) इच्छा गर्ने ।
कामपाल	(पुं.) बलभद्र ।
कामम्	(अव्य) अकामानुमति । मन नपरीकन हुन्छ भन्नु, जस्तै- कामं दुःखानि सन्तु मे । हुन्छ दुःख परून् मलाई ।
कामयितु	(विशे.) इच्छा गर्ने ।
कामिनी	(स्त्री.) १. कामाकुल भएकी स्त्री, २. ऐजेरु ।
कामुक	(पुं.) कामुक / स्त्री खोज्ने ।
कामुका	(स्त्री.) इच्छावती स्त्री / पतिबाहेक अरू

चिज चाहने स्त्री ।	
कामुकी	(स्त्री.) पोइ खोज्ने स्त्री ।
काम्पिल्य	(पुं.) कपिला / औषधिविशेष ।
काम्बल	(विशे.) कम्बलले ढाकेको रथ ।
काम्बविक	(विशे.) शङ्खको गहना आदि बनाउने कारिगर ।
काम्बोज	(पुं.) कम्बोज देशको घोडा / काबुली घोडा ।
काम्बोजी	(स्त्री.) वनमास ।
काम्यदान	(त.) काम्यदान / केही फल चिताई गरेको दान ।
काय	(पुं.) शरीर ।
काय	(न.) कायतीर्थ / दाहिने हातका कान्छी औंलाको फेदनेरको स्थान ।
कायस्थ	(पुं.) १. कायस्थ / वैश्यजातिविशेष, २. परमात्मा ।
कायस्था	(स्त्री.) १. हर्षो, २. अमला ।
कारण	(न.) कारण ।
कारणा	(स्त्री.) कडा दुःख ।
कारणिक	(विशे.) परीक्षक / हेरविचार गरी काम गर्ने ।
कारण्डव	(पुं.) कोणेरपक्षी ।
कारम्भा	(स्त्री.) प्रियङ्गु / दैंगालो ।
कारवी	(स्त्री.) १. सहस्रजरी / औषधिविशेष, २. सुप, ३. कालो जिरा, ४. हिङ्का वृक्षको पात ।
कारवेल्ल	(पुं.) करेला ।
कारा	(स्त्री.) झ्यालखाना ।
कारिका	(स्त्री.) १. ठूलो दुःख, २. कारिका/मूलको अभिप्रायअनुसारको व्याख्यानग्रन्थ ।
कारीष	(न.) गुइँठाको थुप्रो ।
कारु	(पुं.) कारिगर ।
कारुणिक	(विशे.) दयालु ।
कारुण्य	(न.) दया ।
कारोत्तर	(पुं.) जाँडको माड / कट ।

कार्तस्वर	(न.) सुवर्ण ।	कालधर्म	(पुं.) मरण ।
कार्तान्तिक	(विशे.) ज्योतिष जात्रे ।	कालनिर्यास	(पुं.) गोकुलधूप ।
कार्तिक	(विशे.) कार्तिक महिना ।	कालपृष्ठ	(न.) कर्णको धनु ।
कार्तिकिक	(पुं.) कार्तिक महिना ।	कालमेशिका	(स्त्री.) मजिटो / वृक्षविशेष ।
कार्तिकेय	(पुं.) स्वामी कार्तिक ।	कालमेषी	(स्त्री.) बाकुची / वृक्षविशेष ।
कार्पटिक	(विशे.) जात्रु / यात्री ।	कालरात्रि	(स्त्री.) बाकुची / वृक्षविशेष ।
कार्पास	(पुं.) कवास ।	कालशेय	(न.) मही / गोरस ।
कार्म	(विशे.) काम गरिरहने ।	कालसूत्र	(न.) नरकविशेष ।
कार्मण	(न.) टुना-मुना गर्नु ।	कालस्कन्ध	(पुं.) १. तमालवृक्ष, २. तिन्दु, ३. जीवक- वृक्ष, ४. डुम्री ।
कार्मिक	(विशे.) छिपुवा / छिपेको ।	कालागुरु	(न.) कृष्णागुरु / कालो धूपी ।
कार्मुक	(न.) धनु ।	कालानुनादिन्	(पुं.) १. भ्रमर, २. भंगेरा, ३. काकाकुल, ४. गौरतित्तिरि ।
कार्मुक	(पुं.) १. धनु बनाउने बाँस, २. सेतो खयर ।	कालानुसारिन्	(पुं.) शिलाजित ।
कार्मुक	(विशे.) काम गर्न सक्ने ।	कालानुसार्य	(पुं.) १. शिलाजित, २. धूपी ।
कार्य	(न.) काम ।	कालायस	(न.) फलाम ।
कार्य	(विशे.) १. गर्न योग्य, २. गर्न सकिने ।	कालिक	(विशे.) समयमा भएको ।
काश्मरी	(स्त्री.) खमारीवृक्ष ।	कालिका	(स्त्री.) १. काली देवी, २. कृष्णता / कालोपन, ३. मेघ, ४. मेघपङ्क्ति, ५. मसी, ६. कुहिरा / हुस्सु ।
काश्य	(पुं.) १. सालवृक्ष, २. कचुर, ३. बडहर ।	कालिङ्ग	(न.) तर्बुजा ।
काश्य	(पुं.) दुब्ल्याई ।	कालिन्दक	(नु.) तर्बुजा ।
कार्षापण	(पुं.) रूपियाँ । सोह्र पैसा जाने चवन्नीलाई र एक पैसालाई पनि कोही कार्षापण भन्दछन् ।	कालिन्दी	(स्त्री.) यमुना नदी ।
कार्षिक	(पुं.) कार्षापण ।	कालिन्दीभेदन	(पुं.) बलभद्र ।
कार्ष्य	(पुं.) सालवृक्ष ।	काली	(स्त्री.) १. काली देवी, २. मेघ, ३. कृष्णता/ कालोपन ।
काल	(पुं.) १. काल / समय, २. कालोवर्ण, ३. यमराज, ४. कोइली, ५. शनैश्वर, ६. मृत्यु ।	कालीय (क)	(पुं.) चुत्रो ।
काल	(न.) फलाम ।	कालीयक	(न.) अगुरु / धूपी ।
कालकण्ठ (क)	(पुं.) १. नीलकण्ठपक्षी, २. महादेव, ३. कालो काग ।	कालेय (क)	(पुं.) १. चुत्रो, २. कुकुर ।
कालकर्णी	(स्त्री.) १. काकविष्टा, २. अलक्ष्मी / अलच्छिन ।	काल्यक	(पुं.) कचुर / औषधिविशेष ।
कालकूट	(न./पुं.) कालकूटनामक विष ।	काल्या	(स्त्री.) साँढे खोज्ने गाई ।
कालखञ्जन	(न.) कलेजा ।	कावचिक	(न.) कवच लाउनेको समूह ।
कालखण्ड	(न.) कलेजा ।	कावारी	(स्त्री.) घाँसपातको छाता / घुमा ।
		कावेरी	(स्त्री.) १. कावेरी नदी, २. हलेदो, ३. वेश्या ।

काव्य	(पुं.) शुक्राचार्य / दैत्यगुरु ।
काव्य	(न.) दोष नभएको, गुण भएको, अलंकृत अर्थ भएको पदावली ।
काव्या	(स्त्री.) १. पूतना राक्षसी, २. बुद्धि ।
काश	(पुं.) १. काँस / तृणविशेष, २. खोकी ।
काशीश	(न.) हीराकसी ।
काश्मरी	(स्त्री.) खमारी / वृक्षविशेष ।
काश्मर्य	(न.) खमारी / वृक्षविशेष ।
काश्मीर	(न.) काश्मीरी केशर ।
काश्मीरज	(न.) १. काश्मीरी केशर, २. कूट ।
काश्मीरजन्मन्	(न.) काश्मीरी केशर ।
काश्मीरी	(स्त्री.) खमारी / वृक्षविशेष ।
काश्यपि	(पुं.) अरुण / देवविशेष ।
काश्यपी	(स्त्री.) पृथिवी / पृथ्वी ।
काष्ठ	(न.) काठ
काष्ठकीट	(पुं.) घुन ।
काष्ठकुट्ट	(पुं.) काठकोरा / काठ ठुँगिरहने पक्षी ।
काष्ठकुहाल	(पुं.) नाउ, डुङ्गाहरूको मैला खुर्कने काठको साधन ।
काष्ठतक्ष	(पुं.) काठको काम गर्ने ।
काष्ठमल्ल	(पुं.) मलामी / मुर्दालाई श्मशान पुर्‍याउने ।
काष्ठा	(स्त्री.) १. दिशा, २. अवस्था, ३. सीमा, ४. अठार निमेषको काल, ५. पञ्च निमेषको काल ।
काष्ठाम्बुवाहिनी	(स्त्री.) ढूँड ।
काष्ठीला	(स्त्री.) कदलीवृक्ष / केरा ।
कास	(पुं.) खोकी ।
कासघ्नी	(स्त्री.) बिर्ही / औषधिविशेष ।
कासजित्	(स्त्री.) भारङ्गी / औषधिविशेष ।
कासनाशिनी	(स्त्री.) कर्कटशृङ्गी / औषधिविशेष ।
कासमर्द	(पुं.) औषधिविशेष ।
कासमर्दन	(पुं.) परवर ।
कासर	(पुं.) राङ् ।
कासार	(पुं.) ताल / पोखरी ।
कासीस	(न.) हीराकसी ।

कासू	(स्त्री.) १. शक्ति / अस्त्रविशेष, २. रोग, ३. बुद्धि ।
काहल	(न.) अस्पष्ट वचन ।
काहली	(स्त्री.) तरुणी ।
काहारक	(पुं.) कहार / मधेसमा प्रसिद्ध डोली बोक्ने जातिविशेष
किम्	(अव्य.) १. किन, २. के का निमित्त ।
किम्	(विशे.) १. को, २. के ।
किंवदन्ती	(स्त्री.) लोकवाद / दुनियाँमा फैलिएको खबर ।
किंवा	(अव्य.) विकल्प / अथवा ।
किंशारु	(पुं.) धान, जौहरूको ढुँडो ।
किंशुक	(पुं.) पलाशवृक्ष ।
किकिदिवि	(पुं.) ठेउवा / एक प्रकारको चरा ।
किकीदिवि	(पुं.) ठेउवा / एक प्रकारको चरा ।
किङ्कर	(विशे.) चाकर ।
किङ्किणी	(स्त्री.) क्षुद्रघण्टी/घुँगुरा ।
किङ्किरात	(पुं.) १. अशोकवृक्ष, २. कामदेव, ३. कोइली ।
किञ्च	(अव्य.) प्रारम्भ ।
किञ्चन	(अव्य.) १. केही, २. अलिकति ।
किञ्चित्	(अव्य.) १. केही, २. अलिकति ।
किञ्चिलिक	(पुं.) गँड्यौला ।
किञ्चलक	(पुं.) गँड्यौला ।
किञ्चलुक	(पुं.) गँड्यौला ।
किञ्चल्क	(पुं.) कमलको केशर ।
किटि	(पुं.) सुँगुर ।
किटिभ	(पुं.) केशकीट / जुम्रा/ लिखा ।
किट्ट	(न.) किट / लोहादिधातुको मल ।
किण	(पुं.) ठेला ।
किणि	(स्त्री.) अपामार्ग / वृक्षविशेष ।
किणिही	(स्त्री.) अपामार्ग / वृक्षविशेष ।
किण्व	(न.) १. सुराबीज / जाँड पार्दा हाल्ने वस्तु/मर्चा आदि, २. पाप ।
कितव	(पुं.) १. जुवाडे, २. घतुरो, ३. ठग ।

किन्तु	(अव्य.) तर ।
किन्नर	(पुं.) गणदेवताविशेष । मानिसको जस्तो मुख, घोडाको जस्तो अरू अङ्ग हुने देवताविशेष ।
किन्नरेश	(पुं.) कुबेर ।
किन्तु	(अव्य.) १. प्रश्न / के ?, २. तर्क / के ?
किम्	(अव्य.) १. प्रश्न / के ? २. निन्दा / के चिज ? ।
किम्	(विशे.) १. को, २. के ।
किमु	(अव्य.) १. तर्क / के ?, २. प्रश्न/के ?
किमुत	(अव्य.) १. अतिशय / ज्यादा । दर्शन-मपि न लभ्यते किमुत धनम् दर्शन पनि पाइँदैन धन कहाँ, यहाँ दर्शन भन्दा धन ज्यादा ठूलो बुझिन्छ, २. तर्क । जस्तै- लभ्येय किमुत धनम् 'धन पाउँला कि?' यहाँ तर्क बुझिन्छ, ३. विकल्प । जस्तै- स गतः किमुत आस्ते 'त्यो गयो कि बसेको छ' यहाँ विकल्प बुझिन्छ ।
किम्पच	(विशे.) कृपण / छुद्र ।
किम्पचान	(विशे.) कृपण / छुद्र ।
किम्पुरुष	(पुं.) किन्नर / देवविशेष ।
कियत्	(विशे.) कति ।
कियदेतिका	(स्त्री.) उत्साह ।
किरण	(पुं.) किरण / सूर्य, चन्द्र, मणिहरूको कान्ति ।
किरात	(पुं.) १. किरात/जातिविशेष, २. चिराइतो ।
किराततिक्त	(पुं.) चिराइतो ।
किरि	(पुं.) बँदेल ।
किरीट	(पुं./न.) मुकुट ।
किर्मीर	(पुं.) छिबिरी रङ्ग हुने ।
किर्मीर	(विशे.) छिबिरी वर्ण ।
किल	(अव्य.) १. वातरिम्भ । जस्तै- स किल भ्रात्रा भार्यया च सह काननाभिमुखं प्रतस्थे । 'ती भाइ र स्त्रीसँग जङ्गलतर्फ

लागे' यहाँ किलशब्दको अर्थ; वाता/हालखबर हो, २. निश्चय । जस्तै- स गतः किल 'त्यो गइसक्यो' यहाँ किलको अर्थ 'निश्चय' हो, ३. तर्क । जस्तै- वत्स! त्वं किल भगवतो वाल्मीकेः कुमारः! 'बाबु ! तिम्रो वाल्मीकि मुनिका कुमार हो? यहाँ किलको अर्थ 'तर्क' हो ।

किलकिञ्चित (न.) स्त्रीहरूको लीलाविशेष । हाँसु, रुनु, डराउनु, रिसाउनु इत्यादि क्रियाको साङ्कर्य/छ्यासमिस हुने, तरुनीहरूको शृङ्गारलीलालाई किलकिञ्चित भन्दछन् ।

किलकिला (स्त्री.) हर्षको खित्का ।

किलाट (पुं.) कुराउनी / खुवा ।

किलाटी (स्त्री.) मलाइ / दूधको तर ।

किलास (न.) दुभी / रोगविशेष ।

किलासी (विशे.) दुभीरोग हुने ।

किलिञ्च (न.) छेस्को / सूक्ष्मकाष्ठ ।

किलिञ्च (क) (पुं.) ढकिया / तृणपात्र ।

किलिञ्च (न.) दाउराका स-साना कप्टेरा ।

किल्विष (न.) १. पाप, २. रोग, ३. अपराध ।

किशलय (पुं./न.) पालुवा / पाउला ।

किशोर (पुं./स्त्री.) केटाकेटी ।

किष्कु (पुं./स्त्री.) एक बित्ता ।

किसलय (पुं./न.) पालुवा / पाउला ।

कीकस (न.) हाड ।

कीकि (पुं.) ठेउवापक्षी ।

कीचक (पुं.) १. हावा लाग्दा बज्ने बाँस, २. नर्कट ।

कीट (पुं.) किरौ ।

कीटजा (स्त्री.) लाहा ।

कीदृश् (विशे.) कस्तो ।

कीदृश (विशे.) कस्तो ।

कीनाश (पुं.) यमराज ।

कीनाश (विशे.) १. किसान / खेती गर्ने / कर्षक, २. चुत्थो, ३. पशु मार्ने ।

कीर (पुं.) सुगा ।

कीर्ण	(विशे.) छरिएको ।
कीर्तन	(न.) प्रशंसा गर्नु ।
कीर्ति	(स्त्री.) १. कीर्ति, २. फैलाउ, ३. हिलो, ४. प्रसिद्धि ।
कील	(पुं./स्त्री.) १. ज्वाला, २. कीलो, ३. कुहुनु / कुहिनो / हातको मध्य ।
कीलक	(पुं.) १. कीलो, २. काँडा ।
कीला	(स्त्री.) ज्वाला ।
कीलाल	(न.) १. पानी, २. रगत, ३. अमृत, ४. मह ।
कीलित	(विशे.) १. बाँधिएको, २. गाडिएको ।
कीश	(पुं.) बानर ।
कु	(अव्य.) १. खराब, २. पाप, ३. अलिकति ।
कु	(स्त्री.) पृथिवी ।
कुकर	(विशे.) हात डुँडो भएको ।
कुकुन्दर	(न.) चाकका फिलामा हुने खाल्डा ।
कुकुन्दर	(पुं.) १. कुखुराको भाले, २. चाकका फिलामा हुने खाल्डा ।
कुकूल	(न.) काँडा भएको ठाउँ ।
कुकूल	(पुं.) भुसको आगो ।
कुक्कुट	(पुं.) कुखुरा ।
कुक्कुभ	(पुं.) कालिजपक्षी ।
कुक्कुर	(पुं.) कुकुर ।
कुक्षि	(पुं.) १. कोखा, २. पेट ।
कुक्षिम्भरि	(विशे.) आफू मात्र पेट भर्ने अरूको वास्ता नराख्ने ।
कुङ्कुम	(न.) केशर ।
कुच	(पुं.) आइमाईको थुन/स्त्रीस्तन ।
कुचन्दन	(न.) रक्तचन्दन ।
कुचफल	(पुं.) दारिमको रुख ।
कुचर	(विशे.) अरूको निन्दा गरी कुवाच्य बोल्ने ।
कुचाग्र	(न.) स्तनको मुटो ।
कुज	(पुं.) १. मङ्गलग्रह, २. नरकासुर ।
कुज	(विशे.) पृथिवीबाट उत्पन्न भएको ।
कुज्झटिका	(स्त्री.) कुहिरो / हुस्सु ।

कुञ्चि	(पुं.) आठ मुठी प्रमाण ।
कुञ्चिका	(स्त्री.) १. रातीगेडी, २. कालो जिरा, ३. ताल, ४. साँचो, ५. चाबी ।
कुञ्चित	(न.) खुम्च्याउनु ।
कुञ्चित	(विशे.) १. खुम्चिएको, २. खुम्च्याइएको ।
कुञ्ज	(पुं./न.) १. लतागृह / लहरा चारैतिर भएको स्थान, २. चिउँडो, ३. हात्तीको दाँत ।
कुञ्जर	(पुं.) हात्ती ।
कुञ्जराशन	(पुं.) पिपलवृक्ष ।
कुञ्जल	(न.) काञ्जिक । चावल, गहुँ, जौ आदिमा पानी राखी कुहाएको औषधिविशेष ।
कुट	(पुं./न.) घडा / गाग्रो ।
कुट	(पुं.) वृक्ष ।
कुट	(विशे.) बाझो ।
कुटक	(न.) हलाको फाली ।
कुटज	(पुं.) ठूलो कुरो ।
कुटन्नट	(न.) कसुर / मोथे ।
कुटन्नट	(पुं.) टटेलो ।
कुटिल	(विशे.) बाझो ।
कुटी	(स्त्री.) छाप्रो ।
कुटीचक	(पुं.) १. छोराको कमाइ खाने, २. प्रथम कक्षाको संन्यासी ।
कुटीर	(पुं.) सानो छाप्रो ।
कुटुम्ब	(पुं.) परिवार / जहान-बच्चा ।
कुटुम्बव्यापृत	(विशे.) जहान-बच्चाको पोषण गर्ने ।
कुटुम्बिनी	(स्त्री.) पति, पुत्र आदि भएकी स्त्री / घरकी बूढी ।
कुटुम्बिन्	(पुं.) गृहस्थ ।
कुट्टन	(न.) कुट्टनु / थिचथाच पार्नु ।
कुट्टनी	(स्त्री.) कुट्टनी ।
कुट्टमित	(न.) स्त्रीचेष्टाविशेष । पति वा प्रेमीले स्तनमर्दन / कुच माड्ने, केशग्रहण, अघर-दशन / ओठ टोक्ने इत्यादि गर्दा खुसी लागे पनि, खुसी नलागेझैं फुत्कन खोजेझैं गर्नुलाई 'कुट्टमित' भन्दछन् ।

कुट्टिम	(पुं./न.) दुङ्गा, ईट र वज्र ठोकी पक्का बनाएको भुईँ ।	कुतप	(पुं./न.) १. मध्याह्न, २. दिनको आठौँ भाग, ३. खगौतो, ४. पाखी, ५. चाँदी, ६. कुश, ७. तिल, ८. गाई, ९. दौहित्र / छोरीको छोरो ।
कुठ	(पुं.) वृक्ष ।	कुतुक	(न.) रमणीय वस्तु हेर्नका लागि भएको चित्तचाञ्चल्य ।
कुठर	(पुं.) मही मथ्दा मदानी अड्याउने काठ/थामहरू ।	कुतुप	(पुं.) छालाको स्निग्ध पदार्थ घ्यू, तेल हाल्ने सानो भाँडा/कुप्पा ।
कुठार	(पुं./न.) बन्चरो ।	कुतू	(स्त्री.) घिउ-तेल हाल्ने छालाको ठूलो भाँडो / सौधिया / सिरिया ।
कुठेरक	(पुं.) काला पात हुने बाबरी ।	कुतूहल	(न.) रमणीय वस्तु हेर्नका लागि भएको चित्तचाञ्चल्य ।
कुठेरज	(पुं.) सेता पात हुने तुलसी ।	कुत्र	(अव्य.) कहाँ ?
कुडव	(पुं.) कुडवप्रमाण । बत्तीस तोलालाई वैद्यकमतमा 'कुडव' भन्दछन् । व्यवहारमा एक कुरुवालाई 'कुडव' भनिन्छ ।	कुत्रचित्	(अव्य.) कहाँ ।
कुड्मल	(पुं.) कोपिला ।	कुत्सा	(स्त्री.) निन्दा ।
कुड्य	(न.) भित्तो ।	कुत्सित	(विशे.) खराब ।
कुड्यभेदिन्	(विशे.) भित्ता फोर्ने चोर ।	कुथ	(पुं./स्त्री.) १. कुश, २. हात्तीका पीठको झुल ।
कुड्यमत्सी	(स्त्री.) माउसुली ।	कुद्दाल	(पुं.) कोदालो ।
कुड्यमत्स्य	(पुं.) माउसुली ।	कुनटी	(स्त्री.) १. मनःशिला / धातुविशेष, २. धनियाँ ।
कुणप	(पुं./न.) मुर्दा ।	कुनाशक	(पुं.) सिस्नो ।
कुणप	(विशे.) मासु कुहिएको जस्तो गनाउने ।	कुनत	(पुं.) भाला ।
कुणि	(पुं.) १. टुनीवृक्ष, २. डुँडो ।	कुन्तल	(पुं.) केश ।
कुण्ठ	(विशे.) काममा ढिला गर्ने / जुंसो ।	कुन्द	(पुं.) १. कुन्दपुष्पको रुख, २. कुबेरका नौ निधिमध्येको एक निधि, ३. पालुङ्गो साग, ४. विष्णु ।
कुण्ठत	(विशे.) १. कुँडिएको, २. काम गर्न नसक्ने ।	कुन्द	(न.) कुन्दपुष्प ।
कुण्ड	(पुं.) पोइ छँदै अर्को जारबाट जन्मेको सन्तान ।	कुन्दुरु	(पुं.) पालुङ्गो साग ।
कुण्ड	(न.) १. घ्याम्पो, २. कुण्ड ।	कुन्दुरुकी	(स्त्री.) साजवृक्ष ।
कुण्डकीट	(पुं.) कमारीको पोइ ।	कुपथ	(पुं.) १. खराब बाटो / कुबाटो / अबाटो, २. कुचाल, ३. पाखण्डमत ।
कुण्डङ्ग	(पुं.) लतागृह ।	कुपूय	(विशे.) खराब वस्तु ।
कुण्डल	(न.) कुण्डल / चौगेडी ।	कुप्य	(न.) चाँदी र सुन बाहेकको धन ।
कुण्डलिन्	(पुं.) सर्प ।	कुबेर	(पुं.) कुबेर ।
कुण्डलिनी	(स्त्री.) १. मूलाधारचक्रमा हुने ध्येय-देवताविशेष, २. जिलेबी / मिष्टान्नविशेष ।		
कुण्डाशिन्	(विशे.) १. स्वास्नीलाई वेश्यावृत्तिमा लगाएर पेट पाल्ने/भगभक्षक, २. जारपुत्रको अन्न खाने ।		
कुण्डी	(स्त्री.) १. कसौँडी, २. कमण्डलु ।		

कुबेरक	(पुं.) टुनीवृक्ष ।
कुबेराक्षी	(स्त्री.) पाल / पाडरीवृक्ष ।
कुब्ज	(विशे.) कुजो ।
कुब्जक	(पुं.) कटसरैया / वृक्षविशेष ।
कुमार	(पुं.) १. कुमार केटो, २. स्वामी कार्तिकेय, ३. राजकुमार ।
कुमारक	(पुं.) १. बालक, २. सिप्लिकान ।
कुमारी	(स्त्री.) १. कन्या, २. बाह्र वर्षकी कन्या, ३. ध्यूकुमारी, ४. पार्वती, ५. अपराजिता ।
कुमुद	(न.) सेतो कमल ।
कुमुद	(न.) राती फुल्ने सेतो कमल ।
कुमुदबान्धव	(पुं.) चन्द्रमा ।
कुमुदिका	(स्त्री.) काफल ।
कुमुदिनी	(स्त्री.) १. राती फुल्ने कमलको लता, २. राती फुल्ने कमल हुने वाटिका, ३. राती फुल्ने कमलको समूह ।
कुमुदिनीपति	(पुं.) चन्द्रमा ।
कुमुद्वत्	(विशे.) कुमुद हुने ठाउँ ।
कुमुद्वती	(स्त्री.) कुमुदिनी ।
कुम्बा	(स्त्री.) वर्जित जाति र व्यक्तिले देख्न नपाओस् भनी यज्ञशालामा बारेको बार/ पर्दा ।
कुम्भ	(पुं.) १. गाग्रो, २. हात्तीको गण्डस्थल, ३. कुम्भराशि ।
कुम्भ	(न.) गुग्गुलु / गोकुलधूप ।
कुम्भक	(पुं.) दाहिने हातका औंलाले नाकका दुई प्वाल थुनी गरेको प्राणायाम ।
कुम्भकार	(पुं.) कुमाले ।
कुम्भसम्भव	(पुं.) अगस्त्य मुनि ।
कुम्भिका	(स्त्री.) ठूला पात हुने कमलविशेष ।
कुम्भीनस	(पुं.) विषालु सर्प ।
कुम्भीर	(पुं.) ग्राह ।
कुरङ्ग	(पुं.) मृग ।
कुरङ्गनाभि	(पुं.) कस्तूरी ।
कुरङ्गम	(पुं.) मृग ।

कुरट	(पुं.) साकीं / मिजार / चमार ।
कुरण्टक	(पुं.) पहुँलो कटसरैयावृक्ष ।
कुरबक	(पुं.) रातो कटसरैयावृक्ष ।
कुरर	(पुं.) न्याउलीपक्षी ।
कुरुबक	(पुं.) रातो झिन्टी ।
कुरुबिन्द	(न./पुं.) १. खारानुन, २. भटमास, ३. माणिक ।
कुरुबिन्द	(पुं.) १. मोथे, २. माष ।
कुरुबिस्त	(पुं.) एक पल सुवर्ण / पाँच तोला चार मासा ।
कुल	(न.) १. कुल / खानदान, २. सजातीय समुदाय / एकै जातका वस्तुको बथान, ३. घर ।
कुलक	(पुं.) १. कारिगरको नाइके, २. कुचिला ।
कुलक	(न.) १. परवर, २. पाँच श्लोकले एक वाक्य हुने काव्य ।
कुलज	(विशे.) कुलीन ।
कुलटा	(स्त्री.) वेश्या ।
कुलत्थ	(पुं.) गहत ।
कुलत्थिका	(स्त्री.) गहत ।
कुलत्थिका	(स्त्री.) कुलीन स्त्री ।
कुलपति	(पुं.) दश हजार चेला पाली पढाउने गुरु ।
कुलस्त्री	(स्त्री.) कुलीन स्त्री ।
कुलसंभव	(विशे.) कुलमा जन्मेको ।
कुलाय	(पुं.) पक्षीको गुँड ।
कुलायिका	(स्त्री.) चिडियाखाना / पक्षिशाला ।
कुलाल	(पुं.) कुमाले ।
कुलाली	(स्त्री.) गहत अन्न ।
कुलिङ्ग	(पुं.) दियालोपक्षी ।
कुलिङ्गक	(पुं.) भँगेरा ।
कुलिश	(पुं. न.) वज्र ।
कुली	(स्त्री.) बिहीं ।
कुलीन	(विशे.) ठूलो कुलमा जन्मेको ।
कुलीन	(पुं.) उत्तम जातको घोडा ।
कुलीर	(पुं.) १. गँगटो, २. कर्कटराशि ।

कुलमाष	(न.) काञ्जिक । चामल, गहुँ, जौ आदिमा पानी राखी अमिल्याएको औषधिविशेष।
कुलमाष	(पुं.) १. भटमास, २. उसिनेको अन्न, अर्धस्विन्नास्तु गोधूमा अन्येऽपि चणकादयः । कुलमाषा इति कथ्यन्ते शब्दशास्त्रेषु पण्डितैः ॥ (शब्दार्थच.) ।
कुलमाषाभिषुत	(न.) काञ्जिक ।
कुल्य	(न.) १. हाड, २. आमिष / हविष्यमा नलिएको वस्तु ।
कुल्य	(विशे.) ठूलो कुलमा जन्मेको ।
कुल्या	(स्त्री.) १. कुलीन स्त्री, २. पनालो, ३. कुलो ।
कुवल	(पुं./स्त्री./न.) बयरको फल ।
कुवल्य	(न.) १. चन्द्रकमल, २. भूमण्डल ।
कुवाद	(विशे.) अवाच्य बोल्ने दुर्मुख ।
कुविन्द	(पुं.) जोलाहा/जुलाहा/लुगा बुन्ने/बुनकर।
कुवेणी	(स्त्री.) ढडिया / माछा राख्ने पेटारी/प्याङ।
कुश	(पुं./न.) १. कुश, २. पानी ।
कुशल	(न.) कुशल / क्षेम ।
कुशल	(विशे.) सिपालु ।
कुशी	(स्त्री.) हलाको फाली ।
कुशीलव	(पुं.) राजाको कीर्ति वर्णन गर्दै हिँड्ने नट / कथक ।
कुशेशय	(न.) कमल ।
कुष्ठ	(न.) १. कूट / औषधिविशेष, २. कोर/ रोगविशेष ।
कुष्ठ	(पुं.) कोर / रोगविशेष ।
कुष्ठिन्	(विशे.) कोर रोग हुने ।
कुसीद	(न.) ब्याजमा लगाएर रोजगार गरी जीवनवृत्ति गर्नु / वृद्धिजीविका ।
कुसीदिक	(विशे.) ब्याज लाउने वृत्तिले जिउ पाल्ने।
कुसुम	(न.) फूल ।
कुसुमाञ्जन	(न.) पितलको किट ।

कुसुमेषु	(पुं.) कामदेव ।
कुसुमबाण	(पुं.) कामदेव ।
कुसुम्भ	(न.) कुसुम फूल ।
कुसुम्भ	(पुं.) कमण्डलु ।
कुसूल	(पुं.) धान राख्ने सानो भकारी / कोठा ।
कुशूल	(पुं.) धान राख्ने सानो भकारी / कोठा।
कुसति	(स्त्री.) छलकपट / बदमासी ।
कुस्तुम्बुरु	(न.) धनियाँ ।
कुहक	(न.) माया / छलकपट ।
कुहना	(स्त्री.) अर्कालाई ठग्न गरेको धर्म / ढोंग।
कुहर	(न.) १. गुफा, २. प्याल ।
कुहू	(स्त्री.) चन्द्रकला कत्ति नभएको अमावास्या/औंसी ।
कुहूकण्ठ	(पुं.) कोइली ।
कूकुद	(विशे.) कन्यालाई सिंगारेर सत्कारपूर्वक कन्यादान गर्ने ।
कूजित	(न.) पक्षीको शब्द ।
कूट	(पुं./न.) १. थुप्रो, २. पर्वतको टाकुरो, ३. इन्द्रजाल, ४. कपट, ५. फलाम ठोके घन, ६. पासो, ७. हलाको फाली राख्ने ठाउँ, ८. कहिल्यै नबिग्रने, ९. झुटो ।
कूटयन्त्र	(न.) १. पासो, २. धराप, ३. खोर ।
कूटशाल्मलि	(पुं.) कालो सिमल ।
कूटस्थ	(विशे.) १. सधैं एकनास रहने नित्य पदार्थ, २. परमात्मा ।
कूटसाक्षिन्	(विशे.) झुटो साक्षी ।
कूप	(पुं.) कुवा / इनार ।
कूपक	(पुं.) १. नाउको वर्दमान टाड्न माझमा ठड्याएको काठ / गुनधरा, २. सुकेको जलाशयमा पानी अड्याउन खनेको खाल्डो, ३. मोटो मानिसका चाकका फिलामा परेको खाल्डो ।
कूर	(पुं.) भात ।
कूबर	(पुं.) रथका अग्रभागको जुवा / तेर्सो काठ / अड्याउने ठाउँ ।

कूच	(पुं./न.) १. दारीजुँगा, २. दुई आँखीभौको माझ, ३. कुचो ।
कूचशीर्ष	(पुं.) गुनाभा / औषधिविशेष ।
कूचिका	(स्त्री.) कुराउनी ।
कूर्दन	(न.) क्रीडा / खेलु ।
कूर्पर	(पुं.) कुहुनु / हातको अवयव ।
कूर्पासक	(पुं./न.) चोलो ।
कूर्म	(पुं.) कछुवा / ठोटरी ।
कूल	(न.) जलाशयको तीर / पाखा ।
कूलङ्कष	(विशे.) तीर भत्काउने ।
कूष्माण्डक	(पुं.) कुम्भिन्दो ।
कृकण	(पं.) पक्षिविशेष ।
कृकलास	(पुं.) छेपारो ।
कृकवाकु	(पुं.) कुखुरो ।
कृकाटिका	(स्त्री.) १. रुद्रघण्टी, २. गर्दनको माझ ।
कृच्छ्र	(न.) १. दुःख, २. पाप, ३. व्यसन / लत ।
कृच्छ्र	(पुं./न.) चान्द्रायण आदि शरीर सुकाउने व्रत ।
कृत	(न.) सत्ययुग ।
कृतम्	(अव्य.) पर्याप्ति / अलम् ।
कृत	(विशे.) गरिएको ।
कृतक	(विशे.) कृत्रिम / कीर्ते ।
कृतकृत्य	(विशे.) काम फत्ते गर्ने ।
कृतघ्न	(विशे.) बेइमान ।
कृतज्ञ	(विशे.) इमानदार ।
कृतपुङ्ख	(विशे.) बाणले तारो हान्दा नबिराउने / सोझो तारो हान्ने, हतियार चलाउन सिपालु ।
कृतपूर्विन्	(विशे.) १. पहिले गर्ने, २. पहिले बनाउने ।
कृतमाल	(पुं.) राजवृक्ष ।
कृतमुख	(विशे.) कुशल / सिपालु ।
कृतलक्षण	(विशे.) गुणले प्रख्यात भएको ।
कृतवेधक	(पुं.) घिरौलो ।
कृतहस्त	(विशे.) १. हतियार चलाउन सिपालु, २. तारो हान्दा नबिराउने ।

कृतान्त	(पुं.) १. यमराज, २. दैव, ३. खराब काम, ४. सिद्धान्त / ठहर्‍याइएको कुरो, ५. शनैश्चर ।
कृतार्थ	(विशे.) कृतकृत्य ।
कृति	(स्त्री.) १. गर्नु, २. हिंसा, ३. बीस अक्षरको एक पाठ हुने छन्द, ४. कतर्नो / कैची ।
कृतिन्	(विशे.) १. पुण्यात्मा, २. कृतकृत्य, ३. सिपालु, ४. पण्डित ।
कृत	(विशे.) १. काटिएको, २. छिनिएको, ३. चुँडाएको ।
कृत्ति	(स्त्री.) १. छाला, २. कृत्तिकानक्षत्र, ३. बोक्रो ।
कृत्तिका	(स्त्री.) कृत्तिकानक्षत्र ।
कृत्तिवासस्	(पुं.) महादेव ।
कृत्या	(स्त्री.) १. क्रिया / काम, २. देवता, मुनिहरूद्वारा क्रोधले उत्पन्न गरिने भयङ्कर देवता ।
कृत्य	(न.) १. कार्य, २. प्रयोजन ।
कृत्य	(विशे.) १. गर्न लायक, २. घन आदिले मेल छुटाई आफूतिर मिलाएको शत्रु ।
कृत्रिम	(विशे.) १. कृत्रिम / बनावटी, २. कीर्ते ।
कृत्रिमधूप	(पुं.) बनाएको दशाङ्गादि धूप ।
कृत्रिमपुत्र(क)	(पुं.) १. आफूले जन्माएको पुत्र बाहेक दत्तक, क्षेत्रज आदि पुत्र, २. केटा-केटीहरूले खेलाउने पुतली ।
कृत्स्न	(विशे.) सबै ।
कृन्तन	(न.) काट्नु ।
कृपण	(विशे.) १. कृपण/ छुचो/छुद्र, २. दुःखी, ३. अज्ञानी, ४. खराब ।
कृपा	(स्त्री.) दया ।
कृपाण	(पुं.) तरबार ।
कृपाणिका	(स्त्री.) १. खुकुरी, २. कटारी, ३. सानो तरबार ।
कृपालु	(विशे.) दयालु ।

कृपीट	(न.) १. पेट, २. पानी, ३. जङ्गल, ४. काठ ।
कृपीटयोनि	(पुं.) आगो ।
कृमि	(पुं.) १. किरा, २. कमिला ।
कृमिकोशोत्थ	(विशे.) रेसमी वस्त्र ।
कृमिज	(न.) अगुरु / धूपी ।
कृमिजा	(स्त्री.) लाहा ।
कृमिला	(स्त्री.) धेरै छोरा छोरी पाउने स्त्री ।
कृमिघ्न	(पुं.) वायुविडङ्ग ।
कृश	(विशे.) १. सानो, २. दुब्लो ।
कृशर	(पुं.) तिल चामल मिसिएको ।
कृशरा	(स्त्री.) खिचडी ।
कृशानु	(पुं.) आगो ।
कृशानुरेतस्	(पुं.) महादेव ।
कृशाश्विन्	(पुं.) नट / नटुवा ।
कृषक	(विशे.) १. खनजोत गर्ने, २. खेतीको वृत्ति गर्ने ।
कृषि	(स्त्री.) खेती ।
कृषिक	(विशे.) खेतीको वृत्ति गर्ने ।
कृषीबल	(विशे.) खेतीको वृत्ति गर्ने ।
कृष्ट	(विशे.) खनजोत गरेको ।
कृष्टपच्य	(विशे.) खनजोत गरी, रोपी, छरी पाक्ने धान आदि अन्न ।
कृष्टि	(स्त्री.) १. तानु, २. कोर्नु, ३. जोत्नु, ४. खन्नु ।
कृष्टि	(पुं.) पण्डित ।
कृष्ण	(पुं.) १. कृष्ण, २. कालो वर्ण ।
कृष्ण	(न.) मरिच ।
कृष्ण	(विशे.) कालो वर्ण हुने ।
कृष्णपाकफल	(पुं.) पनेरु / औषधिविशेष ।
कृष्णफला	(स्त्री.) बकुची / औषधिविशेष ।
कृष्णभेदी	(स्त्री.) कुट्मिरो / औषधिविशेष ।
कृष्णालक	(पुं.) गुञ्जा / रातीगेडी ।
कृष्णाला	(स्त्री.) गुञ्जा / रातीगेडी ।
कृष्णालोहित	(पुं.) धूम्रवर्ण / घ्वाँसे वर्ण ।

कृष्णालोहित	(विशे.) धूम्रवर्ण हुने वस्तु ।
कृष्णवर्त्मन्	(पुं.) १. आगो, २. चितुवृक्ष ।
कृष्णवर्त्मन्	(विशे.) १. दुराचारी, २. कृष्णभक्त, ३. राहु ।
कृष्णवृन्ता	(स्त्री.) १. पाख्री / पाडरी, २. कुवेराक्षी-नामक औषधिविशेष ।
कृष्णशार	(पुं.) कृष्णसार मृग ।
कृष्णसार	(पुं.) कृष्णसार मृग ।
कृष्णा	(स्त्री.) १. नीरको रुख, २. कालो जिरा, ३. द्रौपदी, ४. पिपला ।
कृष्णागुरु	(न.) कालो धूपी ।
कृष्णायस	(न.) कालो फलाम ।
कृष्णार्जक	(पुं.) कालो पात हुने बाबरी ।
कृष्णिका	(स्त्री.) रायो / साग ।
कृसर	(पुं.) तिल-चामल मिसिएको खिचडी/खिच्रो ।
कृसरा	(स्त्री.) तिल-चामल मिसिएको खिचडी/खिच्रो ।
केकर	(विशे.) अवकासे /डेडो ।
केका	(स्त्री.) मयूरको बोली ।
केकाबल	(पुं.) मयूरपक्षी ।
केकिन्	(पुं.) मयूरपक्षी ।
केचित्	(अव्य.) कुनै ।
केचन	(अव्य.) कुनै ।
केतक	(पुं.) १. केतुके, २. केंवरा / पुष्पविशेष ।
केतकी	(स्त्री.) १. केतुके, २. केंवरा / पुष्पविशेष ।
केतन	(न.) १. ध्वजा, २. काम, ३. घर, ४. निमन्त्रण ।
केतु	(पुं.) १. केतुग्रह २. पताका / ध्वजा, ३. चिह्न ४. किरण ।
केदर	(पुं.) व्यवहारपदार्थ / काम लाग्ने वस्तु ।
केदार	(पुं.) १. खेत, २. खेतको जलाशय / कुवा, ३. केदारक्षेत्र, ४. केदारका महादेव, ५. आलवाल / वृक्षका फेदमा पानी अड्याउन बनाएको खाल्डो ।

केनिपात(क) (पुं.)	पतबार / नाउ ख्याउने काठ ।
केन्द्र (न.)	१. मेषादि लग्न, २. गोलको मध्यस्थान, ३. लग्न, चतुर्थ, सप्तम र दशम स्थान ।
केयूर (न.)	अङ्गद / बाजु ।
केलि (पुं.)	१. क्रीडा, २. ठट्टा ।
केलिकिल (विशे.)	ठट्टा गर्न सिपालु ।
केवल (विशे.)	१. एक्लो, २. सबै ।
केवल (न.)	फगत / केवल ।
केश (पुं.)	केश / रैं ।
केशपर्णी (स्त्री.)	अपामार्ग / वृक्षविशेष ।
केशघ्न (पुं.)	खोइरो / इन्द्रलुप्तारोग ।
केशपाश (पुं.)	चुल्लो ।
केशपाशी (स्त्री.)	चुल्लो
केशमार्जनी (स्त्री.)	१. थाँक्रो, २. काँगियो ।
केशर (पुं.)	१. नागकेशरवृक्ष, २. फूलको केशर, ३. सिंहको गर्दनका रैं ।
केशव (पुं.)	विष्णु ।
केशवेश (पुं.)	चुल्लो ।
केशिक (विशे.)	राम्रा केश हुने ।
केशिन् (विशे.)	राम्रा केश हुने ।
केशिनी (स्त्री.)	शङ्खपुष्पी ।
केशाकेशि (न.)	परस्पर केश समाती दुईजनाद्वारा गरिने युद्ध ।
केसर (न.)	१. नागकेशरपुष्प, २. फूलको धुलो, ३. हीराकसी, ४. सुवर्ण ।
केसर (पुं./न.)	१. नागकेसरवृक्ष, २. सिंहका गर्दनका रैं, ३. घोडाको जगर, ४. फूलको धुलो, ५. हिङ् ।
केसरिन् (पुं.)	१. सिंह, २. घोडा, ३. नागकेशर ।
कैटभजित् (पुं.)	विष्णु ।
कैटर्य (पुं.)	काफल ।
कैडर्य (पुं.)	काफल ।
कैतव (न.)	१. कपट, २. जुवा ।
कैदार (न.)	खेतको फाँट / क्षेत्रसमूह ।

कैदारिक (न.)	खेतको फाँट / क्षेत्रसमूह ।
कैदार्य (न.)	खेतको फाँट / क्षेत्रसमूह ।
कैरव (न.)	सेतो चन्द्रकमल ।
कैरविणी (न.)	१. सेतो चन्द्रकमल, २. सेतो चन्द्रकमल हुने जलाशयविशेष / वापी, पोखरी आदि ।
कैलास (पुं.)	कैलास पर्वत ।
कैवर्त (पुं.)	माझी ।
कैवर्तमुस्तक (न.)	सेतो मोथे ।
कैवर्तिमुस्तक (न.)	सेतो मोथे ।
कैवर्तीमुस्तक (न.)	सेतो मोथे ।
कैवल्य (न.)	मुक्ति ।
कैशिक (न.)	केशसमुदाय ।
कैशिकी (स्त्री.)	नाटकको वृत्ति / चालविशेष ।
कैशिकीवृत्ति	अर्थात् शृङ्गाररसमा योग्य भएको वृत्ति ।
कैशोर (न.)	किशोरावस्था / दसौं वर्षदेखि पन्ध्रौं वर्षसम्मको अवस्था ।
कैश्य (न.)	केशसमुदाय ।
कोक (पुं.)	१. चखेबा, २. ब्याँसो, ३. भ्यागुतो ।
कोकनद (न.)	रातो कमल ।
कोकिल (पुं.)	कोइली ।
कोकिलाक्ष (पुं.)	तालमखाना ।
कोजागर (पुं.)	कोजाग्रतपूर्णमा / आश्विन पूर्णिमा ।
कोटर (पुं./न.)	कोटर / रुखको टोड्को ।
कोटवी (स्त्री.)	नाङ्गी स्त्री ।
कोटि (स्त्री.)	१. टुप्पो, २. उत्कर्ष, ३. करोड, ४. रेखाको छेउ, ५. धनुको टुप्पो, ६. कुनो ।
कोटिवर्षा (स्त्री.)	लङ्कोट्र / सागविशेष ।
कोटिश (पुं.)	डल्ला फोर्ने / डल्लेठो ।
कोटी (स्त्री.)	१. टुप्पो, २. उत्कर्ष, ३. करोड, ४. धनुको टुप्पो, ५. रेखाको छेउ, ६. कुनो ।
कोटीर (पुं.)	१. किरीट / श्रीपेच, २. जटा ।

कोट्टार	(पुं.) इनार ।	निया, ५. अण्ड, ६. चराको फुल ।
कोठ	(पुं.) १. टाटेकोर / रोगविशेष, २. शरीरमा उठेका डाबर / बारुला, बछ्युँले टोकेझैं आउने टाटा ।	कोशकार (पुं.) माकुरो ।
कोण	(पुं.) १. बाजा बजाउने / नखी, गजा इत्यादि, २. टुप्पो, ३. कुनो, ४. मङ्गलग्रह, ५. शनैश्चर ।	कोशफल (न.) फलकपूर / कङ्कोल ।
कोणकुण	(पुं.) उडुस ।	कोशलिक (न.) कोसेली ।
कोथ	(पुं.) गुदद्वार कुहाउने भगन्दर रोगविशेष ।	कोशातकी (स्त्री.) धिरौला / तोरिया ।
कोदण्ड	(न.) धनु ।	कोशाम्न (पुं.) जङ्गलमा हुने सानो जातको आँपा ।
कोद्रव	(पुं.) कोदो ।	कोशी (स्त्री.) मोजा ।
कोप	(पुं.) रिस ।	कोष (पुं./न.) १. कोपिला, २. तरबार, खुकुरी आदिको दाप, ३. ढुकुटी, ४. दिव्य/निया, ५. अण्ड, ६. चराहरूको फुल ।
कोपना	(स्त्री.) रिसाही स्त्री ।	कोष(श)पान (न.) निया । “तीन अँजुली पानी मन्त्रे झगडियालाई खुवाई सात दिनभित्रमा त्यस झगडियालाई केही दैवदण्ड पच्यो भने हराउनु नत्र जिताउनु” यस दिव्य/निया लाई ‘कोशपान’ भन्दछन् ।
कोपी(पिन्)	(विशे.) रिसाहा पुरुष / क्रोधी ।	कोष्ठ (पुं.) १. कोठा, २. पर्खाल, ३. हृदय, ४. पेट ।
कोमल	(विशे.) १. कमलो/मुलायम, २. सुन्दर ।	कोष्ण (विशे.) मन्दोष्ण / मनतातो ।
कोमल	(न.) जल / पानी ।	कौक्कुटिक (विशे.) १. दाम्भिक / अर्कालाई ठग धर्म गर्ने, २. नजिकैको मात्र हेर्ने / अदूरदर्शी, ३. किरा, फट्याङ्ग्रा आदि कुल्चिएलान् भन्ने डरले हेरी हेरी पाइला राख्ने योगी ।
कोयष्टिक	(पुं.) हुटिह्याउँपक्षी ।	कौक्षेयक (पुं.) खड्ग / तरबार ।
कोरक	(पुं./न.) कोपिला ।	कौटक्ष (पुं.) स्वाधीन सिकर्मी ।
कोरङ्गी	(स्त्री.) सुकुमेल / सूक्ष्मैला ।	कौटिक (पुं.) मांसजीवी / कसाइ ।
कोरदूष	(पुं.) कोदो ।	कौटिल्य (न.) १. बाझो हुनु, २. कुटिलता / छल कपट ।
कोल	(न.) १. बयर, २. एक तोला, ३. मरिच, ४. चाँभो ।	कौटिलिक (पुं.) १. व्याघा, २. कामुक ।
कोल	(पुं.) १. बँदेल, २. डुङ्गा ।	कौटुम्बिक (विशे.) जहान-बच्चावाला ।
कोलक	(न.) १. कङ्कोल / फलकपूर, २. मरिच ।	कौडविक (विशे.) १. एक कुडव, २. एक कुरवा बिउ जाने खेतबारी ।
कोलदल	(न.) नखी / गन्धद्रव्यविशेष ।	कौणप (पुं.) राक्षस ।
कोलम्बक	(पुं.) तार नलगाएका बीणा, सितार ।	कौतुक (न.) १. उत्सव / चाडवाड, २. रमणीय वस्तु देख्न र सुन्न पाउनका निमित्तको
कोला	(स्त्री.) जलपिप्पली / चाभो ।	
कोला	(स्त्री.) १. पिपला, २. चाभो ।	
कोलाहल	(पुं.) १. कोलाहल / कोकोहोलो, २. कङ्कलाशब्द ।	
कोलि(ली)	(पुं./स्त्री.) बयरको रुख ।	
कोविद	(पुं.) पण्डित ।	
कोविदार	(पुं.) १. कोइरालो, २. पारिजात ।	
कोश	(पुं./न.) १. कोपिला, २. तरबार-खुकुरी आदिको दाप, ३. ढुकुटी, ४. दिव्य /	

	चित्तचाञ्चल्य, ३. मङ्गलाचार, ४. ठट्टा, ५. हर्ष ।
कौतूहल	(न.) रमणीय वस्तु देख्न र सुन्न पाउनका निमित्तको चित्तचाञ्चल्य ।
कौद्रवीण	(विशे.) कोदो हुने ठाउँ ।
कौन्तिक	(पुं.) कुन्तधारी / भाला लिने योद्धा ।
कौन्ति(न्ती)	(स्त्री.) कवाफ चिनी / औषधिविशेष ।
कौपीन	(न.) १. पाप, २. लिङ्ग, ३. लँगौटी ।
कौमार	(न.) कुमार अवस्था / पाँच वर्षसम्म कुमारावस्था रहन्छ । सोह्र वर्षसम्म कुमारावस्था रहन्छ भन्ने पनि कहीं पाइन्छ ।
कौमार	(पुं.) कुमारीपति / कुमारग्रह उतार्ने पति ।
कौमारी	(स्त्री.) कुमारग्रह उतारिएको स्त्री ।
कौमुदी	(स्त्री.) १. चन्द्रिका / जून, २. उत्सव ।
कौमोदकी	(स्त्री.) विष्णुको गदा ।
कौलटिनेय	(विशे.) भिख माग्नका निमित्त घर-घर डुल्ने पतिव्रता स्त्रीको सन्तान ।
कौलटेय	(विशे.) भिख माग्नका निमित्त घर-घर डुल्ने पतिव्रता स्त्रीको सन्तान ।
कौलटेर	(विशे.) व्यभिचारका निमित्त घर-घर डुल्ने स्त्रीको सन्तान ।
कौलिक	(पुं.) वस्त्र बनाउने / जुलाहा ।
कौलिक	(विशे.) १. कुलधर्म जान्ने, २. कुलमा मानिएको, ३. कुलमा चलिआएको ।
कौलीन	(न.) १. लोकापवाद, २. पशु, सर्प र पक्षी आदिको युद्ध, ३. कुलीनको कर्म ।
कौलेयक	(पुं.) कुकुर ।
कौलेयक	(विशे.) कुलीन / ठूलो खानदानको ।
कौल्माषीण	(विशे.) भटमास हुने ठाउँ ।
कौल्य	(विशे.) कुलीन / ठूलो खानदानको ।
कौशल	(न.) १. कुशलता / चातुर्य, २. मङ्गल ।
कौशली	(स्त्री.) कोसेली ।
कौशिक	(पुं.) १. इन्द्र, २. गोकुलधूप, ३. लाटो कोसेरो, ४. विश्वामित्र मुनि, ५. सर्प समाले मदारी ।

कौशेय	(विशे.) रेसमी वस्त्र आदि ।
कौसुतिक	(विशे.) चटक गर्ने ।
कौस्तुभ	(पुं.) विष्णुका वक्षस्थलको मणि ।
क्रकच	(पुं./न.) १. करौंती, २. क्रकच नाम भएको योग । शनिवार षष्ठी, शुक्रवार सप्तमी, गुरुवार अष्टमी, बुधवार नवमी, भौमवार दशमी, सोमवार एकादशी र रविवार द्वादशी पक्षो भने क्रकचयोग हुन्छ ।
क्रकर	(पुं.) १. तित्राविशेष, २. करीर / वृक्ष-विशेष ।
क्रतु	(पुं.) १. यज्ञ, २. इच्छा, ३. आषाढ महिना, ४. बुद्धि ।
क्रतुध्वंसिन्	(पुं.) महादेव ।
क्रतुभुज्	(पुं.) देवता ।
क्रथन	(न.) मार्नु ।
क्रन्दन	(न.) रुनु / कराउनु ।
क्रन्दित	(न.) १. कराउनु, २. बोलाउनु ।
क्रम	(पुं.) १. विधि, २. पालो, ३. सामर्थ्य, ४. पाइला ।
क्रमुक	(पुं.) १. सुपारी, २. किम्बु ।
क्रमेलक	(पुं.) उँट ।
क्रय	(पुं.) खरिद / किनु ।
क्रयविक्रयिक	(विशे.) खरिद-बिक्री गर्ने ।
क्रयिक	(विशे.) खरिददार / किन्ने, ग्राहक ।
क्रय्य	(विशे.) बजारमा बेच्न राखेको वस्तु ।
क्रव्य	(न.) मासु ।
क्रव्याद्	(पुं.) १. राक्षस, २. सिंह, ३. चिताको आगो, ४. बाघ, ४. बाज, ५. गिद्ध ।
क्रव्याद	(पुं.) १. राक्षस, २. सिंह, ३. चिताको आगो, ४. बाघ, ४. बाज, ५. गिद्ध ।
क्रायिक	(विशे.) खरिददार / ग्राहक ।
क्रान्त	(विशे.) आक्रमण गरिएको / थिचिएको/ दबाइएको ।
क्रिमि	(पुं.) १. किरा, २. जुका, ३. चुर्ना ।
क्रिया	(स्त्री.) १. प्रारम्भ, २. प्रायश्चित्त, ३. शिक्षा,

क्रियावत्	(विशे.) काम गर्न लागेको ।	क्लीब (व) (पुं./न.) १. नपुंसक, २ नामर्द ।
क्रीडा	(स्त्री.) १. खेल, २. ठट्टा ।	क्लेद (पुं.) आर्द्रता / चिसो हुनु ।
क्रीत	(विशे.) किनिएको ।	क्लेश (पुं.) दुःख ।
कुञ्च	(पुं.) कच्याङ्कुरुङ चरो ।	क्लोमन् (न.) फोक्सो ।
कुध्	(स्त्री.) रिस ।	क्व (अव्य.) कहाँ ।
कुद्ध	(विशे.) रिसाएको ।	क्वचित् (अव्य.) कहीं ।
कुष्ट	(न.) रुनु कराउनु ।	क्वण (पुं.) १. वीणाको शब्द, २. शब्द ।
क्रूर	(विशे.) १. निष्ठुर, २. सारो ।	क्वणन (न.) शब्द ।
क्रेतव्य	(विशे.) किन्न लायक ।	क्वथित (विशे.) पकाएको ।
क्रेतृ	(विशे.) खरिददार / किन्ने ।	क्वाण (पुं.) शब्द ।
क्रोड	(स्त्री./न.) १. छाती, २. मध्यभाग / बिचा	क्वाथ (पुं.) औषधि राखी पकाएको काढा ।
क्रोड	(पुं.) १. बँदेल, २. शनैश्चर ।	क्षण (पुं.) १. क्षण / दश पला, २. एकछिन, ३. उत्सव, ४. फुर्सद, ५. मौका, ६. बिचा
क्रोध	(पुं.) रिस ।	क्षणदा (स्त्री.) १. रात्री, २. हलेदो ।
क्रोधन	(विशे.) रिसाहा ।	क्षणन (न.) हिंसा ।
क्रोष्टु	(पुं.) स्याल ।	क्षणप्रभा (स्त्री.) बिजुली ।
क्रोष्टुविन्ना	(स्त्री.) चाल्लेसिस्नो ।	क्षणभङ्गुर (विशे.) एकछिनमा नाश हुने ।
क्रोष्ठी	(स्त्री.) स्यालिनी ।	क्षणिक (विशे.) एकछिन मात्रै रहने ।
क्रौञ्च	(पुं.) कच्याङ्कुरुङ चरो ।	क्षत (न.) १. घाउ, २. चोट ।
क्रौञ्चदारण	(पुं.) स्वामी कार्तिकेय ।	क्षत (विशे.) १. घाउ लागेको, २. चोट लागेको, ३. नाश भएको ।
क्लम	(पुं.) थकाइ ।	क्षतज (न.) १. रगत, २. पीप ।
क्लमथ	(पुं.) थकाइ ।	क्षतव्रत (विशे.) व्रत छाड्ने ।
क्लान्त	(विशे.) १. थाकेको, ३. गलेको ।	क्षति (स्त्री.) १. नोक्सान, २. नाश ।
क्लिन्न	(विशे.) भिजेको ।	क्षत् (पुं.) १. सारथि, २. द्वारपाल, ३. दासीपुत्र
क्लिन्नाक्ष	(विशे.) चिप्रा लागि रहने / चिप्रे ।	कमारीको छोरो, ४. क्षत्रियकन्यामा शूद्रबाट
क्लिशित	(विशे.) १. दुःख पाएको, २. परस्पर विरुद्ध वाक्य ।	जन्मेको सन्तान ।
क्लिष्ट	(विशे.) १. दुःख पाएको, २. परस्पर विरुद्ध वाक्य ।	क्षत्र (पुं.) क्षत्रिय ।
क्लिषित	(विशे.) परस्परविरुद्ध वाक्य । जस्तै - मेरी आमा बाँझी छन्, मेरा बाबु आजन्म ब्रह्मचारी छन्, म मौनी छु इत्यादि ।	क्षत्रगन्धु (पुं.) जातिमात्रले क्षत्रिय ।
क्लीतक	(न.) जेठीमधु ।	क्षत्रिय (पुं.) क्षत्रिय / छेत्री ।
क्लीतकिका	(स्त्री.) १. जेठीमधु, २. नीरको रुख ।	क्षत्रिया (स्त्री.) क्षत्रिय जात भएकी स्त्री ।
		क्षत्रियाणी (स्त्री.) क्षत्रिय जात भएकी स्त्री ।
		क्षत्रियी (स्त्री.) क्षत्रियकी स्त्री ।
		क्षन्त (विशे.) सहनशील ।
		क्षपणक (पुं./स्त्री.) १. नङ्गा, २. बौद्ध संन्यासी,

	३. निर्लज्ज ।
क्षपा	(स्त्री.) १. रात्रि, २. हलेदो ।
क्षपाकर	(पुं.) चन्द्रमा ।
क्षम	(न.) मुनासिब / मनासिब ।
क्षम	(विशे.) समर्थ ।
क्षमा	(स्त्री.) १. क्षमा / सहनु, २. पृथिवी ।
क्षमिन्	(विशे.) सहनशील ।
क्षमिन्	(विशे.) सहनशील ।
क्षय	(पुं.) १. क्षयरोग, २. घट्नु, ३. प्रलय ।
क्षय्य	(विशे.) क्षय गराउन सकिने/ क्षय गराउन योग्य ।
क्षर	(विशे.) नाश हुने वस्तु ।
क्षरण	(न.) १. फुक्नु / फुस्कनु, २. नाश हुनु, ३. चुहुनु ।
क्षव	(पुं.) १. छिक्का, २. खोकी, ३. रायो ।
क्षवथु	(पुं.) १. छिक्का, २. खोकी, ३. रायो ।
क्षान्त	(विशे.) सहनशील ।
क्षान्ति	(स्त्री.) सहनु ।
क्षाम	(विशे.) १. दुब्लाएको, २. क्षीण भएको ।
क्षार	(न.) १. बिरेनुन, २. जवाखार ।
क्षार	(पुं.) १. खार, २. नुन, ३. सज्जी-खार आदि, ४. खरानी, ५. काँच, ६. स्वाग ।
क्षारक	(पुं.) फलफूलको चिचिलो ।
क्षारमृत्तिका	(स्त्री.) नुनिलो माटो ।
क्षारित	(विशे.) १. बात लागेको, २. निथ्प्राएको ।
क्षालन	(न.) पखाल्नु ।
क्षिति	(स्त्री.) १. नोकसान, २. बास / बस्नु, ३. गति / हिँड्नु, ४. नाश, ५. पृथ्वी ।
क्षिप्त	(विशे.) १. मिल्काएको, २. उछिट्याएको, ३. हुल्याएको, ४. हेला गरिएको, ५. निन्दा गरिएको ।
क्षिपा	(स्त्री.) १. उछिट्याउनु, २. निन्दा गर्नु, ३. हुल्याउनु, ४. मिल्काउनु, ५. हेला गर्नु ।
क्षिप्र	(न.) चाँडो ।
क्षिप्र	(विशे.) चाँडो गर्ने ।

क्षिया	(स्त्री.) १. नाश, २. घट्नु ।
क्षीण	(विशे.) १. घटेको, २. दुब्लाएको ।
क्षीब	(विशे.) १. बौलाएको, २. मदिराले मत्त भएको ।
क्षीर	(न.) १. पानी, २. दूध ।
क्षीरकण्ठ	(पुं./स्त्री.) दूध नछोडेका केटाकेटी ।
क्षीरविदारी	(स्त्री.) भुईँकुभिन्दो ।
क्षीरशुक्ला	(स्त्री.) भुईँकुभिन्दो ।
क्षीराब्धितनया	(स्त्री.) लक्ष्मी ।
क्षीरावी	(स्त्री.) दुधिलो ।
क्षीरिका	(स्त्री.) १. खिर्नी/फलविशेष, २. खीर ।
क्षीरोद	(पुं.) क्षीर समुद्र ।
क्षीरिवृक्ष	(पुं.) दूध आउने वर, डुम्री आदि वृक्ष ।
क्षीब	(विशे.) १. बौलाएको, २. मदिराले मत्त भएको ।
क्षुध्	(स्त्री.) १. छिक्का, २. खोकी ।
क्षुध्	(स्त्री.) भोक ।
क्षुत	(न.) छिक्का / छिँक / हाच्छिउँ ।
क्षुताभिजनन	(पुं.) कालो सस्युँ ।
क्षुद्र	(पुं.) कनिका ।
क्षुद्र	(विशे.) १. कृपण, २. तुच्छ, ३. दरिद्र, ४. निष्ठुर ।
क्षुद्रघण्टिका	(स्त्री.) घुँघुरा ।
क्षुद्रा	(स्त्री.) १. बिहीं, २. अङ्गमा खोट हुने स्त्री, ३. नाच्ने स्त्री, ४. वेश्या, ५. माहुरी ।
क्षुधा	(स्त्री.) भोक ।
क्षुधित	(विशे.) भोकाएको ।
क्षुधाभिजनन	(पुं.) रायो ।
क्षुधाभिजनन	(विशे.) भोक जगाउने वस्तु ।
क्षुप	(पुं.) सानो वृक्ष ।
क्षुमा	(स्त्री.) १. अतसी / आलस, २. सन ।
क्षुर	(पुं.) १. छुरा, २. तालमखाना, ३. खुर, ४. गोखुर, ५. बाण ।
क्षुरक	(पुं.) तिल्के / औषधिविशेष ।
क्षुरप्र	(पुं.) १. बाणविशेष, २. खुरपाँ ।

क्षुरिन्	(पुं.) नाउ / कपाल खौरने हजाम ।
क्षुल्लक	(विशे.) १. नीच, २. चुत्थो, ३. मूर्ख, ४. बदमास ।
क्षेत्र	(न.) १. खेत, २. स्त्री, ३. शरीर ।
क्षेत्रज्ञ	(पुं.) १. आत्मा, २. विद्वान् ।
क्षेत्राजीव	(विशे.) खेतीले जिउ पाल्ने ।
क्षेपण	(न.) १. मिल्काउनु, २. निन्दा गर्नु ।
क्षेपणी	(स्त्री.) बहना / नाउ ख्याउने काठ ।
क्षेपिष्ठ	(विशे.) अति चाँडो ।
क्षेम	(पुं./न.) १. कुशल, २. कमाएको धनको रक्षा, ३. मोक्ष, ४. गन्धपलाश ।
क्षेम	(विशे.) कुशल हुने ।
क्षोणि(णी)	(स्त्री.) पृथिवी/ पृथ्वी ।
क्षोद	(पुं.) १. चूर्ण / घुलो, २. पिन्नु/पिँच्नु ।

क्षोदिष्ठ	(विशे.) अत्यन्त सानो ।
क्षोदीघस्	(विशे.) अत्यन्त सानो ।
क्षोभ	(पुं.) चाञ्चल्य / हडबड ।
क्षौणि(णी)	(स्त्री.) पृथिवी ।
क्षौद्र	(न.) १. मह, २. पानी ।
क्षौम	(विशे.) पट्टवस्त्र / पाटको वस्त्र ।
क्षौम	(पुं./न.) कौसी / अटाली ।
क्षौर	(न.) छेवर / मुण्डन ।
क्षणुत	(विशे.) सान लाउन उध्याएको ।
क्ष्मा	(स्त्री.) पृथिवी ।
क्ष्माभृत्	(पुं.) १. राजा, २. पर्वत ।
क्ष्वेड	(पुं.) १. शब्द, २. कर्णरोग, ३. विष ।
क्ष्वेडा	(स्त्री.) १. सिंहनाद, २. बाँसको कपेटो ।
क्ष्वेडित	(न.) सिंहनाद / वीरको गर्जना ।

ख

खर्वयन् खलसङ्घातं खनन् दुःखद्वुमावलीः ।
खेलया ख्यातिखञ्जत्वं खण्डयेत् खाण्डपार्श्वः ॥

ख	(न.) १. इन्द्रिय, २. आकाश, ३. सहर, ४. खेत, ५. शून्य, ६. लग्नको दशमराशि, ७. अभ्रक, ८. चैतन्यानन्दमय ब्रह्म, ९. छिद्र।
खग	(पुं.) १. सूर्य, २. सलह, ३. देवता, ४. ग्रह, ५. पक्षी, ६. वायु ।
खगेश्वर	(पुं.) गरुड ।
खगोल	(न.) आकाशमण्डल ।
खचर	(पुं.) १. मेघ, २. वायु, ३. राक्षस, ४. सूर्य।
खजाका	(स्त्री.) १. डाडु, २. चम्चा ।
खञ्ज	(विशे.) लङ्गडो ।
खञ्जन (खञ्जरीट)	(पुं.) खञ्जनपक्षी / बाहुनी चरी ।
खट	(पुं.) १. अँध्यारो इनार, २. दुङ्गा फोर्ने हतियार / छिनो, ३. कफ, ४. ठक्कर ।
खटिका (खटिनी)	(स्त्री.) खरी / सेतो कमलो दुङ्गो।
खटी (डी)	(स्त्री.) खरी / सेतो कमलो दुङ्गो ।
खट्टिक	(पुं.) चराको सिकार गरी जिउ पाल्ने एक जाति ।
खट्वा	(स्त्री.) १. खाट, २. पलङ ।
खट्वाङ्ग	(पुं.) खाटको खुट्टाजस्तो हतियारविशेष।
खड्ग	(पुं.) १. तरबार, २. खुँडा, ३. गैंडाको खाग, ४. गैंडा ।
खड्गिन्	(पुं.) गैंडा ।
खड्गिन्	(विशे.) तरबार भिर्ने ।
खण्ड	(पुं./न.) १. टुक्रा, २. समूह ।
खण्ड	(पुं.) सखर / खाँड ।
खण्डपर्शु (खण्डपरशु)	(पुं.) १. विष्णु, २. राहु, ३. महादेव, ४. परशुराम ।
खण्डिक	(पुं.) केराउ ।
खण्डित	(विशे.) १. काटिएको, २. टुटेको ।

खण्डिता (स्त्री.) अरू स्त्रीसँग मैथुन गरेर मैथुनको चिह्न समेत लिई आएको पति देख्दा घमण्ड तोडिएको स्त्री ।
पार्श्वमेति प्रियो यस्या अन्यसंभोगचिह्नितः ।
सा खण्डितेति कथिता धीरेरीर्ष्याकषायिता ।
(सा.द.)

खदिर (पुं.) १. खयर, २. इन्द्र, ३. चन्द्र ।
खदिरा (स्त्री.) लज्जालु / लज्जावती ।
खदिरिका (स्त्री.) लज्जालु / लज्जावती ।
खदिरि (स्त्री.) लज्जालु / लज्जावती ।
खद्योत (पुं.) १. सूर्य, २. जुनकिरी ।
खनक (पुं.) १. मुसो, २. भित्तो फोर्ने चोर ।
खनक (विशे.) खन्ने ।
खनि (नी) (स्त्री.) १. खानी, २. खाल्डो ।
खनित्र (न.) खन्ती ।
खपुर (पुं.) सुपारीको रुख ।
खपुर (न.) गन्धर्वनगर । ध्वजा-पताका-तोरण सहित भएको र अनेक रङ्गको सहर आकाशमा देखिन्छ, जुन ठूलो रूपमा देखियो भने मानिस, घोडा, हात्तीको रगतले पृथ्वी भिजे गरी जनसंहार हुन्छ -
अनेकवर्णाकृति खे प्रकाशते
पुरं पताकाध्वजतोरणान्वितम् ।
यदा तदा नागमनुष्यवाजिनाम्
पिबत्यसृग्भूरि रणे वसुन्धरा ॥
(बृहत्संहिता)

खर (विशे.) १. तीक्ष्ण, २. कडा ।
खर (पुं.) गघा ।
खरणस् (खरनस) (विशे.) तिखो नाक हुने ।

खरपुष्पा	(स्त्री.) बाबरी ।
खरमञ्जरी	(स्त्री.) अपामार्ग / अपाङ्ग / दतिउन ।
खरा	(स्त्री.) वनतोरिया / औषधिविशेष ।
खराश्वा	(स्त्री.) सहस्रजरी / औषधिविशेष ।
खर्जु	(स्त्री.) १. चिलाइ, २. सुके लुतो ।
खर्जूघ्न	(पुं.) १. धतुरो, २. आँक, ३. ताप्रे औषधि ।
खर्जूर	(पुं./स्त्री.) १. खजुर, २. बिच्छी / खजुरो, ३. छोहोरा ।
खर्जूर	(न.) १. खजुरको फल, २. छोहोराको फल, ३. चाँदी ।
खर्व (र्ब)	(पुं.) १. कुबेरका नौ निधिमध्ये एक निधि, २. खर्वसंख्या ।
खर्व (र्ब)	(न.) खर्वसंख्या ।
खर्व (र्ब)	(विशे.) १. पुड्को, २. सानो / चुत्थो ।
खल	(न.) खलो / दाँड गर्ने ठाउँ ।
खल	(विशे.) नीच / दुर्जन ।
खलति	(पुं.) खल्वाट / कपाल खुइलिएको ।
खलपू	(विशे.) झारबढार गर्ने / कुचो लाउने ।
खलि	(पुं.) पिना ।
खलिन (खलीन)	(पुं./न.) लगाम ।
खलिनी	(स्त्री.) खलाको समूह / खलैखला ।
खलीकार	(पुं.) १. अपकार, २. हैरानी / दुःखविशेष ।
खलु	(अव्य.) १. निषेध, २. वाक्यालङ्कार प्रश्न, ३. अनुनय / फुल्याउनु, ४. निश्चय । जस्तै- खलूक्त्वा खलु वाचिकम् 'सन्देश भन्नु पर्दैन' । यहाँ एउटा खलुशब्दको निषेध अर्थ हो, अर्को खलुशब्द वाक्यालङ्कार/थेगो हो । खल्वधीते वेदम् 'वेद पढ्छ?' । यहाँ खलुको अर्थ प्रश्न हो । खलु पठत वत्सकाः 'पढ बाबु हो' । यहाँ खलुको अर्थ अनुनय हो । आगमिष्यति वार्द्धक्यं खलु 'बुढ्याई आउने नै छ' । यहाँ खलुको अर्थ निश्चय हो ।
खलेधानी (खलेवाली)	(स्त्री.) मेह / मिही । दाईं गर्न खलाका माझमा गाडेको कीलो ।

खल्या	(स्त्री.) खलाको समूह / खलैखला ।
खल्ली	(स्त्री.) बाउँडिनु/पिडौला बटारिनु, फर्कनु ।
खस्खस (खाखस)	(पुं.) जरतिल ।
खाण्डिक	(पुं.) हलुवाई ।
खात	(न.) पोखरी ।
खातक	(न.) खाल्डो ।
खादित	(विशे.) खाइएको ।
खानि	(स्त्री.) खानी ।
खारी	(स्त्री.) चार द्रोण / चौसठ्ठी पाथी ।
खारीक (खारीवाप)	(विशे.) एक खारी/चौसठ्ठी पाथी बिउ छर्नु/रोप्नु पर्ने जग्गा ।
खिन्न	(विशे.) दिग्दार भएको ।
खिल	(विशे.) १. सारसंक्षिप्त, २. खनजोत नगरेको जग्गा, ३. समाप्त / खतम ।
खुर	(पुं.) १. खुर, २. छुरा, ३. खाटको खुट्टा /खुरा, ४. सिंभी / औषधिविशेष ।
खुरणस्	(विशे.) थेप्चो नाक हुने ।
खुरप्र	(पुं.) १. बाणविशेष, २. खुर्पा ।
खुरली	(स्त्री.) शस्त्राभ्यास / हतियार चलाउन सिक्नु / चाँदमारी ।
खेट	(पुं./न.) १. सिकार, २. ढाल, ३. खेती गर्ने / मानिसको गाउँ, ४. फलेक ।
खेट	(पुं.) ग्रह ।
खेट	(विशे.) खराब ।
खेटक	(पुं.) १. सिकार, २. ढाल, ३. खेती गर्ने मानिसको गाउँ, ४. फलेक ।
खेद	(पुं.) १. शोक, २. दिग्दारी ।
खेय	(न.) किल्लाका चारैतिर खनेर पानी जमाउन बनाएको खाल्डो ।
खेला	(स्त्री.) खेल / खेल्नु ।
खेसर	(पुं.) खच्चर ।
खोड	(विशे.) खोरन्डो ।
ख्यात	(विशे.) प्रख्यात भएको ।
ख्यातगर्हण	(विशे.) बदनामी / दुर्नाम चलेको ।
ख्याति	(स्त्री.) १. प्रसिद्धि, २. ज्ञान ।

ग

गीर्वाणग्रामणीर्गेयगुणगौरवगुम्फितः ।
गतागतगदग्लानान् गोपायतु गजाननः ॥

ग	(न.) गीत / गाना ।
ग	(पुं.) १. गणेश, २. गन्धर्व ।
ग	(विशे.) हिंङ्ने ।
गगन	(न.) १. आकाश, २. अभ्रक ।
गङ्गा	(स्त्री.) १. गङ्गानदी/भागीरथी, २. शरीरका इडा, पिङ्गला, सुषुम्णानामक तीन नाडीमध्ये बायाँपट्टिको इडा नाडी ।
गङ्गाधर	(पुं.) महादेव ।
गज	(पुं.) हात्ती ।
गजच्छाया	(स्त्री.) योगविशेष । त्रयोदशीतिथिका दिन मघानक्षत्रमा चन्द्रमा र हस्तानक्षत्रमा सूर्य रहे भने गजच्छाया योग हुन्छ । सूर्यचन्द्रको ग्रहणकाललाई पनि गजच्छाया भनिन्छ । अमावास्याको दिन ढल्केपछि (मध्याह्न हुने बित्तिकै) गजच्छाया भनिन्छ । यी तीन प्रकारका गजच्छाया श्राद्धकर्ममा उत्तम छन् ।
गजता	(स्त्री.) हात्तीको समुदाय/बथान ।
गजदधन	(विशे.) उचाइमा हात्तीजति प्रमाण भएको हात्तीडुबाउ ।
गजद्वयस	(विशे.) हात्तीजति प्रमाण भएको ।
गजपिप्पली	(स्त्री.) गजपिप्पला / चाभाको फल ।
गजपुट	(पुं./न.) गजपुट/सवाहात/तीस अङ्गुल, लम्बा-चौडा औषधि पुट गर्ने खाल्डो ।
गजबन्धनी	(सत्री.) हात्ती बाँध्ने मौलो ।
गजभक्ष्या	(स्त्री.) सल्लो / तले सल्लो ।
गजाजीव	(पुं.) माहुते ।
गजानन	(पुं.) गणेश ।
गजाशन	(पुं.) अश्वत्थवृक्ष / पिपल ।

गजास्य	(पुं.) गणेश ।
गजाह्वा	(स्त्री.) गजपिप्पला / चाभो ।
गञ्ज	(पुं./न.) १. भण्डार / गोदाम, २. खानी ।
गञ्जा	(स्त्री.) १. मदिरागृह / भट्टी, २. खानी ।
गडक	(पुं.) माछाविशेष / गडका माछा ।
गडलवण	(न.) सौचरनुन ।
गडि	(पुं.) १. बहर, २. बलियो भएर पनि काम नदिने दुष्ट गोरु ।
गडु	(पुं.) १. गल-गण्ड / गाँड, २. फोको, ३. गँड्यौला ।
गडुल (गडुर)	(विशे.) कुँजो / पिठ्युँमा मासु पोको परेर उठ्न बस्न नसके ।
गडुरिका	(स्त्री.) भेडाको ताँती / एक पछि एक लागेको लहर ।
गण	(पुं.) १. सामान्य समुदाय, २. ज्योतिषमा प्रसिद्ध भएका देवगण, राक्षसगण, मनुष्य-गण, ३. व्याकरणप्रसिद्ध भ्वादि, अदादि आदि गण, ४. पुराणप्रसिद्ध रुद्रगण, मरुद्गण आदि, ५. छन्दःप्रसिद्ध मगण, यगण आदि आठ गण, ६. सेनाविशेष । २७ हात्ती, २७ रथ, ८१ घोडा, १३५ सिपाही भएको समुदाय ।
गणक	(विशे.) गन्ने ।
गणक	(पुं.) ज्योतिषी ।
गणदीक्षिन्	(पुं.) ग्रामयाजक / धेरै घरमा पुरोहित्याई गर्ने ।
गणदेवता	(स्त्री.) गणदेवता । यी गणदेवता - १२ आदित्य, १० विश्वेदेव, ८ वसु, ३६ तुषित, ६४ आभास्वर, ४९ मरुत्, २२० महाराजिक,

	१२ साध्य, ११ रुद्र हुन् ।
गणन	(न./स्त्री.) १. गन्तु, २. टेर्नु ।
गणनीय	(विशे.) १. गन्त लायक, २. गन्त सकिने, ३. टेर्न लायक, ४. टेर्न सकिने ।
गणपति	(पुं.) १. गणेश, २. गणको मालिक ।
गणरात्र	(न.) रात्रिसमूह / धेरै रात ।
गणरूप	(पुं.) आँक / वृक्षविशेष ।
गणहासक	(पुं.) चोरक / समयनामको वनौषधि ।
गणिका	(स्त्री.) वेश्या / पात्तर ।
गणिकारिका	(स्त्री.) गिंदेरीवृक्ष ।
गणित	(न.) १. गणित / अङ्कगणित-बीजगणित-रेखागणित, २. साधारण गन्तु ।
गणित	(विशे.) १. गनिएको, २. टेर्नुछर गरिएको ।
गण्य	(विशे.) १. गन्त सकिने, २. गन्त योग्य ।
गणेश	(पुं.) १. गणेश, २. गणको मालिक ।
गण्ड	(पुं.) १. हात्तीको गण्डस्थल, २. गाला, ३. गैँडा, ४. पेटारी / प्याङ, ५. चिह्न, ६. वीर, ७. घोडाको साज, ८. पानीको फोका, ९. गाँड, १०. स्फोटक / फोडा, खटिरा, ११. नाटकको वीथीनामक अङ्गका तेह्र अङ्गमध्ये आठौँ गण्डनामक अङ्ग, १२. विष्कुम्भादि सत्ताईस योगमध्ये दशम गण्डयोग, १३. नक्षत्रविशेषको अशुभ भाग / खण्ड ।
गण्डक	(पुं.) १. गैँडा, २. गाँड, ३. यन्त्र / जन्तर, ४. खड्ग, ५. विघ्न ।
गण्डकारी	(स्त्री.) खयरको रुख ।
गण्डमाला	(स्त्री.) खण्डमाला / घाँटीमा लहरै खटिरा हुने रोगविशेष ।
गण्डशैल	(पुं.) पहाडबाट लडेका ठूला-ठूला ढुङ्गा ।
गण्डाली	(स्त्री.) सेतो जातको दुबो ।
गण्डीर	(पुं.) सुथनी / सखरकन्द जस्तो बोट, आलु जस्तो कन्दविशेष ।
गण्डीरी	(स्त्री.) सिहुँडी ।
गण्डूपद	(पुं.) गँड्यौला ।

गण्डूपदी	(स्त्री.) गँड्यौली/सानो जातको गँड्यौला ।
गण्डूष	(पुं.) १. कुल्ला / मुखमा पानी औषधि-आदि हालेर कुलु कुलु गर्नु, २. हात्तीका सुँडको टुप्पो, ३. एक पसर ।
गण्डूषा	(स्त्री.) कुल्ला / मुखमा पानी औषधि-आदि हालेर कुलु कुलु गर्नु ।
गत	(न.) १. हिँड्नु, २. बुझ्नु, ३. चलाइ / चाल ।
गतनासिक	(विशे.) १. निर्लज्ज, २. नाक काटिएको/नकटो ।
गतागत	(न.) आवत-जावत ।
गतागत	(विशे.) जाने आउने ।
गति	(स्त्री.) १. हिँड्नु, २. पुण्य र पापको भोग, ३. बाटो, ४. ज्ञान, ५. कामको परिणाम/नतिजा, ६. प्रमाण, ७. उपाय, ८. स्वरूप ।
गत्वर	(विशे.) हिँडैया / खुब हिँड्ने ।
गद	(पुं.) १. रोग, २. कृष्णका भाइ ।
गदा	(स्त्री.) मुद्गलजस्तो हतियारविशेष ।
गदाग्रज	(पुं.) कृष्ण ।
गदाधर	(पुं.) विष्णु ।
गदिन्	(विशे.) १. रोगी, २. गदा लिने ।
गद्गद	(विशे.) भकभके ।
गद्गद	(क्रियाविशे.) भकभक गरेर बोलु ।
गद्य	(न.) पद्यबाहेकको रचना / श्लोकबद्ध नगरेर रचना गरिएको ।
गद्य	(विशे.) १. भन्न लायक, २. भन्न योग्य ।
गद्याणक	(पुं.) परिमाणविशेष / अठचालीस गुञ्जा। कसैले चौसठ्ठी गुञ्जाको एक गद्याणक हुन्छ भन्छन् ।
गन्त	(विशे.) हिँड्ने ।
गन्तु	(पुं.) पथिक / बटुवा / बाटो हिँड्ने ।
गन्त्री	(स्त्री.) १. गोरु लागेको गाडा, २. सानो सपना ।
गन्ध	(पुं.) १. गन्ध, २. लेश/अलिकति गन्ध-मात्र, ३. गन्धक, ४. सम्बन्ध, ५. घमन्ध ।

गन्धक	(पुं.) गन्धक / धातुविशेष ।
गन्धकुटी	(स्त्री.) मुरा औषधि / कालो जटामसी ।
गन्धन	(न.) १. उत्साह, २. सूचन/चुक्ली लाउनु, ३. मार्नु, ४. प्रकाश गर्नु ।
गन्धनाकुली	(स्त्री.) रास्ना औषधि / गाइ-तिहारे ।
गन्धपाषाण	(पुं.) गन्धक / धातुविशेष ।
गन्धफली	(स्त्री.) चाँपोको कोपिला ।
गन्धमांसी	(स्त्री.) जटामसी ।
गन्धमादन	(पुं./न.) गन्धमादन पर्वत ।
गन्धमादन	(पुं.) १. गन्धमादन पर्वत, २. भँवरो ।
गन्धमूली	(स्त्री.) गन्धपलाशवृक्ष / सेतो हलेदो ।
गन्धमैथुन	(पुं.) साँढे ।
गन्धरस	(पुं.) बोल / उपधातुविशेष ।
गन्धर्व	(पुं.) १. स्वर्गको गवैया जाति, २. घोडा, ३. यातना-शरीरधारी जीव / पुण्य-पापको भोग गर्ने सूक्ष्म शरीरधारी जीव, ४. कस्तूरी मृग, ५. कोइली, ६. चन्द्रमा, ७. साधारण गाउने, ८. तेजस्वी, ९. गन्धर्व/ देवताविशेष, १०. अँडिर / वृक्षविशेष ।
गन्धर्वहस्त(क)	(पुं.) अँडिर / वृक्षविशेष ।
गन्धवणिज्	(पुं.) गान्धिक / अन्तर आदि बास्ना आउने पदार्थ बेच्ने ।
गन्धवह	(पुं.) वायु / हावा ।
गन्धवहा	(स्त्री.) नासिका / नाक ।
गन्धवाह	(पुं.) १. वायु / हावा, २. कस्तूरी मृग ।
गन्धसार	(पुं.) श्रीखण्ड ।
गन्धाली	(स्त्री.) प्रसारणी / बिरी औषधिविशेष ।
गन्धाश्मन्	(पुं.) गन्धक / धातुविशेष ।
गन्धिनी	(स्त्री.) मुरा / शिलाकुड्म ।
गन्धोली	(स्त्री.) पहेंलो माखा ।
गभस्ति	(पुं.) १. किरण, २. सूर्य ।
गभीर	(विशे.) १. गहिरो, २. बाक्लो ।
गमक	(न.) मूर्छनामा पुगेको स्वरविशेष ।
गमक	(विशे.) १. पुच्याउने, २. बुझाउने, ३. हिँडाउने ।

गमन	(न.) १. हिँड्नु, २. स्त्रीप्रसङ्ग गर्नु ।
गम्भारी	(स्त्री.) खमारीवृक्ष ।
गम्भीर	(विशे.) १. गहिरो, २. बाक्लो ।
गम्भीरवेदिन्	(पुं.) कुदृता-पिदृता पनि कायल नहुने हात्ती ।
गम्य	(विशे.) १. जान योग्य, २. बुझ्न सकिने, ३. पुग्न सकिने ।
गर	(न.) १. कृत्रिम विष, २. बब, बालव आदि एघार करणमध्येको पाँचौ करण ।
गरल	(न.) विष ।
गरा	(स्त्री.) वनतोरियाँ / घिरौंला ।
गरी	(स्त्री.) वनतोरियाँ / घिरौंला ।
गरागरी	(स्त्री.) अति सानो वनतोरियाँ ।
गरिमन्	(पुं.) १. गुरुत्व / गहुड्गोपन, २. दूलोपना ।
गरिष्ठ	(विशे.) १. अति गह्रौं, २. अति दूलो ।
गरीयस्	(विशे.) १. अति गह्रौं, २. अति दूलो ।
गरुड	(पुं.) विष्णुवाहन / गरुड ।
गरुडध्वज	(पुं.) विष्णु ।
गरुडाग्रज	(पुं.) सूर्यसारथि / अरुण ।
गरुत्	(पुं.) पखेटा ।
गरुत्मत्	(पुं.) १. गरुडपक्षी, २. सामान्य पक्षी ।
गर्गरी	(स्त्री.) १. दधिमन्थनपात्र / दही मध्ये ठेकी, २. गाग्री ।
गर्जन	(न./स्त्री.) गर्जनु ।
गर्जर	(न.) गाजर / सुन्तलाजस्तो रातो वर्ण हुने र चमसुरको जस्तो पात भएको मूला-विशेष ।
गर्जित	(न.) गर्जनु ।
गर्जित	(विशे.) गर्जना गर्ने / गर्जने ।
गर्त	(पुं.) १. खाल्डो, २. नरकविशेष ।
गर्दभ	(पुं.) गधा / पशुविशेष ।
गर्दभाण्ड	(पुं.) १. पारिसपिपल / वनपिपल, २. पाख्री ।
गर्दभिका	(स्त्री.) मण्डलाकार / गोल फुलेको (उक्सेको) रातो बिबिरा धेरै हुने चर्मरोग-

विशेष ।		गवय	(पुं./स्त्री.) गौरी गाई ।
गर्ध	(पुं.) इच्छाविशेष / ज्यादा इच्छा ।	गवल	(पुं./स्त्री.) वनमहिष / अर्ना ।
गर्धन	(विशे.) लुब्ध / लोभी ।	गवल	(न.) भैंसी-राँगाको सिङ्ग ।
गर्भ	(पुं.) गर्भ ।	गवाक्ष	(पुं.) आँखीझ्याल ।
गर्भरूप	(विशे.) भर्खरको / सारै केटाकेटी ।	गवाक्षी	(स्त्री.) लौका / फलविशेष ।
गर्भवती	(स्त्री.) गर्भिणी ।	गवाशन	(पुं.) शूद्रविशेष ।
गर्भशय्या	(स्त्री.) पाठे घर ।	गवेधु(का)	(स्त्री.) बाजरा / अन्नविशेष ।
गर्भस्त्राव	(पुं.) गर्भस्त्राव / चार महिनाभित्र गर्भ गिर्नु ।	गवेषणा	(स्त्री.) खोज्नु ।
गर्भागार	(न.) घरभित्रका कोठा ।	गवेषित	(विशे.) खोजिएको ।
गर्भाधान	(न.) १. गर्भ राख्ने विधि, २. पेट बोक्नु ।	गव्य	(विशे.) गाईसम्बन्धी / गाईको दूध, दही, घ्यू, गहुँत, गोबर आदि ।
गर्भाशय	(पुं.) पाठे घर ।	गव्या	(स्त्री.) गाईगोरुको बथान ।
गर्भिणी	(स्त्री.) गर्भवती स्त्री ।	गव्यूति	(स्त्री.) दुई कोस बाटो ।
गर्भुत्	(स्त्री.) सामा आदि तृणधान्य ।	गहन	(न.) वन ।
गर्व	(पुं.) घमण्ड ।	गहन	(विशे.) १. पस्न नसकिने घना, २. जात्र नसकिने ।
गर्वित	(स्त्री.) घमण्ड गर्ने ।	गह्वर	(न.) १. गुफा, २. अरूलाई देखाएर ठग्न गरिएको धर्म ।
गर्हा	(स्त्री.) निन्दा ।	गह्वर	(पुं.) कुञ्ज / लतागृह ।
गर्हित	(विशे.) निन्दित / निन्दा गरिएको ।	गाङ्गेय	(न.) १. सुवर्ण/सुन, २. मोथे, ३. घतुरो ।
गर्ह्य	(विशे.) निन्दनीय / निन्दा गर्न लायक ।	गाङ्गेय	(पुं.) गङ्गापुत्र/भीष्म/स्वामी कार्तिकेय ।
गर्ह्यवादिन्	(विशे.) खराब कुरा गर्ने / बकवादी ।	गाङ्गेरुकी	(स्त्री.) नागबला / औषधिविशेष ।
गल	(पुं.) गला / घाँटी ।	गाढ	(न.) अतिशय, धेरै ।
गलकम्बल	(पुं.) गाईगोरुको घाँटीको माल ।	गाढ	(विशे.) धेरै भएको द्रव्य / वस्तु ।
गलगण्ड	(पुं.) रोगविशेष / गलगण्ड ।	गाणिक्य	(न.) गणिकासमूह / वेश्याको समुदाय ।
गलग्रह	(पुं.) १. घाँटी समातेर आलिङ्गन गर्नु, २. तिथिविशेष, ३. एकद्रो लाग्नु / आरम्भ गरेका भोलिपल्ट त्यो काम नहुनु, ४. गला लाग्नु, ५. रोगविशेष / हाँडे ।	गाण्डिव	(पुं./न.) १. सामान्य धनु, २. अर्जुनको गाण्डीव धनु ।
गलन्तिका	(स्त्री.) १. करुवा, २. झारी ।	गाण्डीव	(पुं./न.) १. सामान्य धनु, २. अर्जुनको गाण्डीव धनु ।
गलशुण्डिका	(स्त्री.) लिंगलिंगे ।	गातृ	(विशे.) १. गाउने, २. स्तुति गर्ने ।
गलस्तनी	(स्त्री.) बाख्री ।	गातु	(पुं.) १. भ्रमर, २. गन्धर्व, ३. गाना, ४. बाटो, ५. पृथिवी, ६. स्तुति, ७. उपाय, ८. कोइलीपक्षी ।
गलि	(पुं.) बलियो भएर पनि काममा लाउँदा बदमासी गर्ने गोरु ।	गातु	(विशे.) १. क्रोधी, २. स्तुति गर्ने, ३. गाउने ।
गलित	(विशे.) १. खसेको, २. झरेको ।		
गल्या	(स्त्री.) धेरैजनाको गला ।		
गल्वर्क	(पुं.) १. मदिरा पिउने भाँडो, २. मणिविशेष ।		

गात्र	(न.) शरीर ।	गालव	(पुं.) १. लोघवृक्ष, २. मुनिविशेष ।
गात्रमार्जनी	(स्त्री.) शरीर पुछ्ने वस्त्र / रुमाल ।	गालि	(पुं.) गाली ।
गाथक	(पुं.) गवैया / गाउने ।	गालित	(विशे.) छानिएको ।
गाथा	(स्त्री.) १. प्राकृत भाषाका श्लोक, २. सामान्य श्लोक, ३. गाना ।	गिर्	(स्त्री.) १. वचन, २. सरस्वती ।
गाध	(विशे.) तर्न सकिने / गहिरो नभएको ।	गिरि	(पुं.) १. पर्वत, २. तान्त्रिकविशेष/ऊर्ध्व- बाहु, दिगम्बर, मुक्तकेश रहने, स्त्रीमात्रमा इष्ट / शक्ति देवताको भावना गर्ने तान्त्रिक ३. नेत्ररोगविशेष, ४. संन्यासीको पदवी- विशेष / १) तीर्थ, २) आश्रम, ३) वन, ४) अरण्य, ५) गिरि, ६) पर्वत, ७) सागर, ८) पुरी, ९) सरस्वती, १०) भारती, यी दश पदवीमध्ये पाँचौं पदवी ।
गाधिपुर	(न.) कान्यकुब्जदेश / कन्नौज ।	गिरिकर्णी	(स्त्री.) सेतो फूल हुने अपराजिता / योनिको आकार भएको फूल हुने लता ।
गान	(न.) गीत / गाना ।	गिरिकदली	(स्त्री.) वनकेरा ।
गान्धर्व	(न.) गाना ।	गिरिका	(स्त्री.) डुहुरे मुसो ।
गान्धर्व	(पुं.) १. गन्धर्व / देवताविशेष, २. गान्धर्व विवाह / स्त्रीपुरुषको परस्पर खुसीराजीले भएको, बाबुआमाहरूको वास्ता नरहेको विवाह ।	गिरिज	(न.) १. अम्रक, २. शिलाजित, ३. गेरु, ४. फलाम ।
गान्धर्व	(विशे.) गन्धर्वसम्बन्धी वस्तु ।	गिरिजा	(स्त्री.) १. पार्वती, २. बिमिरो ।
गान्धार	(पुं.) १. सिन्दूर, २. देशविशेष/गान्धार, ३. स्वरविशेष । सात स्वरमध्येको बाखाको स्वरजस्तो तृतीय स्वर ।	गिरिजामल	(न.) अम्रक ।
गान्धार	(विशे.) गान्धार देशको वस्तु ।	गिरिनिम्ब	(पुं.) बकाइनो ।
गान्धिक	(विशे.) अन्तर आदि बास्ना आउने वस्तु बेच्ने ।	गिरिभिद्	(पुं.) पाषाणभेद / औषधिविशेष ।
गायत्री	(स्त्री.) १. छ अक्षरको पाठ हुने छन्द, २. गायत्री / वेदमन्त्रविशेष, ३. खयरको रुख ।	गिरिमल्लिका	(स्त्री.) ठूलो कुरो ।
गायन	(विशे.) गाना गरेर जीविका गर्ने ।	गिरिश/गिरीश	(पुं.) महादेव ।
गारुड	(वि.) गरुडसम्बन्धी ।	गिलित	(विशे.) १. निलिएको, २. खाइएको ।
गारुड	(न.) १. पन्ना / मणिविशेष, २. सुवर्ण, ३. विष ज्ञाने विद्या ।	गीत	(न.) गीत / गाना ।
गारुडिक	(पुं.) विषवैद्य / विषको औषधि/ झारफुक गर्ने ।	गीत	(विशे.) १. गीत गाइएको, २. कहिएको ।
गारुत्मत	(न.) पन्ना / मणिविशेष ।	गीति	(स्त्री.) १. गाना, २. आर्याच्छन्दविशेष ।
गार्दध्रपक्ष	(पुं.) गिद्धको प्वाँख लाएको बाणविशेष ।	गीर्ण	(विशे.) १. निलिएको, २. स्तुति गरिएको ।
गार्भिण	(न.) गर्भिणीहरूको समुदाय ।	गीर्णि	(स्त्री.) १. निल्नु, २. स्तुति गर्नु ।
गार्हपत्य	(पुं.) अग्निहोत्रका तीन अग्निमध्ये द्वितीय अग्नि / गार्हपत्याग्नि ।	गीर्पति	(पुं.) बृहस्पति ।
गार्हस्थ्य	(न.) गृहस्थाश्रमको कर्म ।	गीर्वाण	(पुं.) देवता ।
		गीःपति	(पुं.) बृहस्पति ।
		गीःपति	(पुं.) बृहस्पति ।

गुग्गुलु	(पुं.) गोकुलघूप / गुग्गुलघूप ।
गुच्छ(क)	(पुं.) १. गुच्छ / थुँगो, गुँथो, २. गुच्छा/मुठो, ३. बत्तीस लुङ (लङ) भएको हार।
गुच्छपुष्प	(पुं.) अशोक / असौवृक्ष ।
गुच्छफला	(स्त्री.) १. कबई, २. दाख, ३. केरा ।
गुच्छार्ध	(पुं.) चौबीस लुङ भएको हार ।
गुञ्जरी	(स्त्री.) रागिणीविशेष । भैरवरागको स्त्री रूप मानिएको रागिणी ।
गुञ्ज	(पुं.) फूलको थुँगो ।
गुञ्जन	(न.) भ्रमर आदिले गरेको अस्पष्ट शब्द-विशेष । गुन्गुन, घुन्न-घुन्न शब्द ।
गुञ्जा	(स्त्री.) १. रातीगेडी, २. परिमाणविशेष। 'दुई यव / जौ भरिको प्रमाणलाई एक गुञ्जा भन्नु' भनेर लीलावतीमा भास्कराचार्यको भनाइ छ- 'तुल्या यवाभ्यां कथिताऽत्र गुञ्जा ।' आठ सस्युको एक यव, चार यवको एक गुञ्जा हुन्छ भनेर शार्ङ्गधरमा भनिएको छ - यवोऽष्टसर्षपैः प्रोक्तो गुञ्जा स्यात्तच्चतुष्टयम् ।
गुञ्जित	(न.) भ्रमर आदिको शब्द ।
गुटिका	(स्त्री.) गोली ।
गुड	(पुं.) १. गुड / चाकु, २. डल्लो ।
गुडक	(पुं.) १. गुडक / चाकु, सखर आदिले डल्लो पारेको औषधि, २. गुज्जा / केटाकेटीले खेल्ने माटो, लाहा, ढुङ्गा, काँच आदिको डल्ला, ३. मट्याङ्ग्रा।
गुडत्वच्	(न.) बेतलौरी / तेजपातको रुख ।
गुडधेनु	(स्त्री.) गाईको आकार पारेर दान गरिने गुडको थुप्रो ।
गुडफल	(पुं.) दाँत ओखर ।
गुडाका	(स्त्री.) निद्रा ।
गुडूची	(स्त्री.) गुर्जो ।
गुण	(पुं.) १. सन्धि, विग्रह, यान, आसन, द्वैध, आश्रय, यो छ नीतिका गुण, २. शौर्य, धैर्य आदि प्राणिधर्म, ३. व्यवच्छेदक

गुणक	(पुं.) गुणन गर्ने / गुन्ने संख्या ।
गुणनिका	(स्त्री.) १. लिएको पाठ धोक्नु/गुण्डिका, २. माला, ३. नाच्नु, ४. मनले बराबर सम्झनु / गुन्नु ।
गुणलयनी	(स्त्री.) वस्त्रको घर / पाल ।
गुणवृक्षक	(पुं.) गुनधरा / नाउमा बर्दमान टाँगिने माझको लामो काठ ।
गुणित	(विशे.) गुनिएको ।
गुणिन्	(विशे.) गुणवान् / गुण हुने ।
गुणीभूत	(विशे.) अमुख्य भएको ।
गुणोत्कर्ष	(पुं.) गुणको प्रधानता ।
गुणितत	(विशे.) १. घेरिएको, २. मुछिएको ।
गुण्डक	(पुं./स्त्री.) चामल आदिको पीठो ।
गुत्स	(पुं.) १. गुच्छ / गुच्छा / गुँथो / थुँगो, २. बत्तीस लुङ भएको हार ।
गुत्सार्ध	(पुं.) चौबीस लुङ भएको हार ।
गुद	(न.) गुदद्वार ।
गुदकील	(पुं.) अर्श रोग / हर्सा ।
गुदभ्रंश	(पुं.) बेर्नु निस्कने रोग ।
गुन्त्र	(पुं.) शर / निगालो ।
गुप्त	(विशे.) १. रक्षा गरिएको, २. लुकाइएको।
गुप्ति	(स्त्री.) १. लुकाउनु, २. झ्यालखाना / जेल, ३. रक्षा गर्नु ।

गुम्फ	(पुं.) ग्रन्थन / गुँथु ।
गुम्फित	(विशे.) गुँथिएको / उनिएको ।
गुरण	(न.) उजाउनु / हात्रलाई ताक्नु ।
गुरु	(पुं.) १. बृहस्पति, २. बाबु, ३. गुरु ।
गुरु	(विशे.) १. गह्रौं, २. ठूलो, ३. पूज्य ।
गुर्जरी	(स्त्री.) भैरव रागको रागिणी ।
गुर्विणी	(स्त्री.) गर्भिणी स्त्री ।
गुल्फ	(पुं.) गोलीगाँठा ।
गुल्म	(पुं.) १. रोगविशेष । कोखामा, मुटुमा, नाभिस्थानमा, वस्तिस्थानमा र पेटमा जमेको गोलालाई गुल्म भन्दछन्, २. सेनाविशेष । नौ हात्ती, नौ रथ, सत्ताईस घोडा, पैतालीस सिपाहीहरूको समुदायलाई गुल्म भनिन्छ, ३. उद्भिज्जविशेष । हाँगे नहुने अथवा साना साना हाँगा हुने, धेरै पात हुने, झाँगिने, एउटै फेदबाट धेरै भएर उम्रने, बाँस आदिलाई गुल्म भन्दछन्, ४. मुख्य सेनाको रखवारी गर्ने सैनिक पुरुष, ५. राजाको हिफाजतका निमित्त रहेको सैन्य/ गारत ।
गुल्मिनी	(स्त्री.) झाँगिने लहरा ।
गुवाक	(पुं.) सुपारी ।
गुह	(पुं.) १. स्वामिकार्तिक, २. रामचन्द्रको मित्रविशेष / निषादाधिपति गुह, ३. घोडा ।
गुहा	(स्त्री.) १. गुफा, २. गहिरो खाल्डो, ३. हृदय, ४. बुद्धि, ५. चाल्नेसिस्नो ।
गुह्य	(न.) १. भग, २. लिङ्ग ।
गुह्य	(विशे.) गोप्य गरेर राख्नु पर्ने ।
गुह्यक	(पुं.) गुह्यक / देवयोनिविशेष ।
गुह्यकेश्वर	(पुं.) कुबेर ।
गूढ	(विशे.) १. गुप्त रहेको, २. थाहा नपाइने ।
गूढपाद	(पुं.) सर्प ।
गूथ	(न.) विष्ठा ।
गून	(विशे.) मल त्याग गरिसक्ने ।
गूरण	(न.) उजाउनु / कुटनु, हात्र ताक्नु ।
गृञ्जन	(न.) सलगम / डल्लो मूलाविशेष ।

गृञ्जन	(पुं.) लसुन ।
गृध्न	(विशे.) लोभी ।
गृध	(पुं.) गृध्रपक्षी / गिद्ध ।
गृधसी	(स्त्री.) वातरोगविशेष । फिला, कटि, तिघ्रा, घुँडा, पिडौंलाहरू जकडिएर दुख्ने वातरोग ।
गृष्टि	(स्त्री.) १. वाराही कन्द/गिटो, २. पहिलो वेत ब्याएकी गाई ।
गृह	(न.) घर ।
गृह	(पुं.) १. घर, २. पुलिङ्गमा गृहशब्द नित्य बहुवचनान्त छ । यौटै घरलाई भन्दा पनि बहुवचनै गर्नुपर्छ ।
गृहकन्या	(स्त्री.) धिउकुमारी ।
गृहगोधा	(स्त्री.) पल्ली / माउसुली ।
गृहपति	(पुं.) गृहस्थ ।
गृह्यालु	(विशे.) १. ग्रहण, २. गृहस्थाश्रमी ।
गृहाराम	(पुं.) घरको बगैंचा ।
गृहावग्रहणी	(स्त्री.) दैलो-वेला ।
गृहिणी	(स्त्री.) १. स्त्री / स्वास्नी, २. गृहकृत्यमा सिपालु भएकी / घर खाने स्त्री ।
गृहिन्	(पुं.) गृहस्थ / गृहस्थाश्रमी ।
गृहीत	(विशे.) १. ग्रहण गरिएको, २. लिइएको, ३. फेला पारिएको, ४. जानिएको ।
गृह्य(क)	(विशे.) १. घरमा भएको, २. पक्षपाती, ३. घरलाई फाइदा गर्ने, ४. अस्वतन्त्र / पराधीन ।
गेन्दुक	(पुं.) १. भकुन्डो, २. गलितक्रिया ।
गेय	(न.) गीत / गाना ।
गेय	(विशे.) १. गाउन लायक, २. गाउन सकिने ।
गेह	(न.) घर ।
गेहिन्	(पुं.) गृहस्थ / गृहस्थाश्रमी ।
गेहेनर्दिन् गेहेशूर	(पुं.) गृहशूर / आफ्ना घरमा गर्जने, अन्यत्र बोल्न सास नआउने ।
गैरिक	(न.) १. सुवर्ण, २. रेरु ।

गैरेय	(न.) शिलाजित ।	गोत्र	(पुं.) पर्वत ।
गो	(स्त्री.) १. नेत्र, २. बाण, ३. दिशा, ४. वचन, ५. पृथिवी, ६. गाई, ७. जल।	गोत्रभिद्	(पुं.) इन्द्र ।
गो	(पुं.) १. स्वर्ग, २. गोरु, ३. किरण, ४. वज्र, ५. चन्द्रमा, ६. केश ।	गोत्रा	(स्त्री.) पृथिवी ।
गोकण्टक	(पुं.) गोखुर / औषधिविशेष ।	गोद	(पुं.) गिदी ।
गोकर्ण	(पुं.) १. मृगविशेष, २. परिमाणविशेष/ अनामिका र अङ्गुष्ठ मिलाएर नापेको लम्बाइ, ३. खच्चर, ४. सर्प, ५. तीर्थविशेष।	गोदारण	(न.) १. हलो, २. कोदालो ।
गोकर्णी	(स्त्री.) भोलोवृक्ष ।	गोदुह	(विशे.) गाई दुहुने ।
गोकील	(पुं.) १. हलो, २. मुसल ।	गोदोहनी	(स्त्री.) गबुवा ।
गोकुल	(न.) १. गाईको बथान, २. तीर्थविशेष, ३. गोठ ।	गोधन	(न.) गाईको समूह ।
गोक्षुर	(पुं.) गोखुर / औषधिविशेष ।	गोधा	(स्त्री.) १. भोल्टा । धनुर्धारीहरूले ताँदाको चोट बचाउनलाई नाडीमा बाँधेको छाला, २. गोहोरो/ पाँच नङ भएको प्राणिविशेष।
गोखुर(क)	(पुं.) गोखुर / औषधिविशेष ।	गोधापदी	(स्त्री.) रातो पात हुने लज्जावती ।
गोचर	(पुं.) १. इन्द्रियले ग्रहण गरिने रूप, रस, गन्ध आदि वस्तु, २. गाई चर्ने भूमि/ गोचर, ३. ग्रहहरूको तत्तत् राशिमा सञ्चरण।	गोधि	(पुं.) ललाट / निधार ।
गोचर्म	(न.) १. गाईको छाला, २. परिमाणविशेष। सात हातको लग्गा एक दण्ड हुन्छ । तीस दण्डको एक निवर्तन हुन्छ। दश निवर्तनले चौतर्फ नापिएको क्षेत्र (खेत) एक गोचर्म हुन्छ ।	गोधिका	(स्त्री.) गोहोरो / पाँच नङ हुने प्राणिविशेष।
गोजल	(न.) गोमूत्र / गउँत ।	गोधूम	(पुं.) गहुँ / अन्नविशेष ।
गोजिह्वा	(स्त्री.) जम्प्रेटो गाइजिम्प्रे / औषधिविशेष।	गोधूलि	(स्त्री.) गोधूलिकाल । हेमन्त र शिशिर ऋतुमा सूर्यास्तका समयमा सूर्यमण्डल तेजोहीन भएर रातो डल्लोजस्तो देखिएपछि, वसन्त र ग्रीष्मऋतुमा सूर्यबिम्ब अस्ताएपछि, वर्षा र शरदऋतुमा सूर्यबिम्ब सबै अस्ताए- पछि गोधूलिकालको आरम्भ हुन्छ । गोधूलिकाल दुई घडीसम्म मात्र मानिन्छ।
गोडुम्ब	(पुं.) तरबुजो ।	गोनस	(पुं.) गाईको जस्तो नाक हुने सर्प / गोमना
गोडुम्बा	(स्त्री.) तितो बाटुलो काँक्रोविशेष ।	गोनास	(पुं.) गाईको जस्तो नाक हुने सर्प / गोमना
गोणी	(स्त्री.) १. आवपन / धान आदि अन्न राख्ने भाँडोविशेष, २. परिमाणविशेष । दुई द्रोण/बत्तीस पाथीको एक शूर्प हुन्छ; दुई शूर्पको/ चौसठ्ठी पाथीको एक गोणी हुन्छ ।	गोप	(पुं.) १. ग्वाला / अहिर, २. गोठालो, ३. राजा, ४. धेरै गाउँको अध्यक्ष / द्वारे, ५. बोल / औषधिविशेष ।
गोण्ड	(पुं.) १. नाइटामा बढेको मासुको डल्लो, २. पामर / असम्भ्य ।	गोपन	(न.) लुकाउनु ।
गोत्र	(न.) कुल / सन्तान ।	गोपनीय	(विशे.) १. लुकाउन सकिने, २. लुकाउन लायक ।
		गोपवधू	(स्त्री.) शारिवा / दुधकोशी / खनायो ।
		गोपानसी	(स्त्री.) गृहकाष्ठविशेष / बलो ।
		गोपाधित	(विशे.) रक्षा गरिएको ।
		गोपाल	(पुं.) १. गोठालो, २. ग्वाला, ३. राजा,

गोपालकर्कटी	(स्त्री.) काँक्रोविशेष / गोठाले काँक्रो।
गोपिका	(स्त्री.) १. शारिवा / दुधकोशी / खनायो, २. गोपपत्नी।
गोपी	(स्त्री.) १. गोपपत्नी, २. शारिवा।
गोपीथ	(पुं.) गार्इहरूले पानी पिउने ठाउँ / पानीघाट।
गोपुर	(न.) १. पुरद्वार/ सहरको ढोका/फाटक, २. मोथेविशेष / कैवर्ती मुस्ता।
गोप्ट	(विशे.) रक्षा गर्ने।
गोप्य	(विशे.) १. रक्षा गर्न लायक, २. लुकाउन लायक।
गोमय	(न.) गार्इको गोबर।
गोमत्	(विशे.) धेरै गार्इगोरु हुने।
गोमायु	(पुं.) स्याल।
गोमिन्	(विशे.) धेरै गार्इ-गोरु हुने।
गोमुख	(न.) १. बाजाविशेष, २. लेपन / लिप्पु/ पोत्नु, ३. जप गर्दा हात ढाक्ने वस्त्रविशेष/ गोमुखी।
गोमूत्र	(न.) गउँत।
गोमूत्रिका	(स्त्री.) चित्रकाव्यविशेष / बन्धकाव्य-विशेष।
गोमेद (क)	(पुं.) रत्नविशेष / कुमेद।
गोरक्ष	(पुं.) १. ऋषभक/ अष्टवर्गमध्ये दोस्रो औषधि, २. योगिविशेष / गोरखनाथ।
गोरक्षतण्डुला	(स्त्री.) नागबला / बलुविशेष।
गोरण	(न.) उड्याउनु / ताक्नु।
गोरस	(पुं.) गोरस / दूध, दही, मही, घ्यू।
गोरोचन	(न./स्त्री.) गोलोचन / गार्इको मस्तकको सुकेको पित्त।
गोर्द	(न.) गिदी।
गोल	(न.) डल्लो।
गोल (क)	(पुं./न.) १. डल्लो, २. पति मरेपछि विधवाले जारबाट जन्माएको पुत्र, ३. योग-विशेष। एक राशिमा ६/७ ग्रहको स्थिति।

गोला	(स्त्री.) १. सखी / सँगिनी, २. मनः शिला/ घातुविशेष, ३. डल्लो परेको / बाटुलो वस्तु, ४. घ्याम्पो।
गोलाङ्गूल	(पुं.) कालो बानर।
गोलीढ	(पुं.) घण्टापाटलि / पाडरी/पाँडर।
गोलोमी	(स्त्री.) १. वोझो, २. भूतकेशी, ३. सेतो दुबो।
गोवर	(न.) गोबर।
गोवशा	(स्त्री.) बन्ध्या गार्इ / वराँठ/बैला/थारो।
गोविश्	(स्त्री.) गोबर।
गोविन्द	(पुं.) विष्णु।
गोविन्दद्वादशी	(स्त्री.) फाल्गुण शुक्ल द्वादशी।
गोवृन्दारक	(पुं.) १. श्रेष्ठ गोरु, २. श्रेष्ठ गार्इ।
गोवृष	(पुं.) गार्इको साँढे।
गोशाल	(स्त्री./न.) गोठ।
गोशीर्ष	(न.) श्रीखण्ड।
गोष्ठ	(न.) गोठ।
गोष्ठश्च	(विशे.) आफ्नो घर बसेर अरुको द्वेष गर्ने / ख्याउँ-ख्याउँ गर्ने।
गोष्ठी	(स्त्री.) १. सभा, २. वार्तालाप।
गोष्पद	(न.) १. गार्इका खुलेले टेकेर भएको खाल्डो, २. धेरै समय गार्इ रहेको ठाउँ।
गोसर्ग	(पुं.) प्रातः काल।
गोस्तन	(पुं.) १. गार्इको कल्चौँडो, २. चार लुङ भएको हार।
गोस्तनी	(स्त्री.) दाख / मुनक्का।
गोस्थान (क)	(न.) गोठ।
गोह्य	(विशे.) गोपनीय / गुप्ति गर्न लायक।
गौड	(पुं.) देशविशेष / बङ्गदेशदेखि भुवनेश्वर-सम्म।
गौड	(विशे.) १. गौडदेशवासी, २. गुडविकार।
गौडी	(स्त्री.) १. गुड / चाकु/सखरको मदिरा, २. रागिणीविशेष, ३. काव्य-रीतिविशेष। आजोगुणप्रधान भएको, दीर्घ समास भएको, ख-छ-ठ-थ-फ, घ-झ-ढ-ध-भ, श-

ष-स यी अक्षर ज्यादा भएको रचना ।	ग्रन्थिल (पुं.) काँगियोवृक्ष ।
गौण (पुं.) अप्रधान / अमुख्य ।	ग्रस्त (विशे.) १. ग्रास गरिएको अन्न, २. रोग, भय, शङ्का आदिले व्याकुल गरिएको, ३. लुप्तवर्णपद भएको / डर, हर्ष आदिबाट वर्णलोप, पदलोप गरेर बोलिएको वाक्य ।
गौणी (स्त्री.) गुणसमबन्धमूलक लक्षणा ।	ग्रह (पुं.) १. मंगल, बुध आदि, नौ ग्रह, २. आग्रह / द्विपी, ३. ग्रहण, ४. स्कन्द-विशाख बालग्रह ।
गौतम (पुं.) गौतम / बुद्ध ।	ग्रहण (न.) १. ग्रहण / लिनु, २. आदर गर्नु, ३. जानु, ४. इन्द्रिय, ५. ग्रहण / सूर्य र चन्द्रको उपराग ।
गोधार (पुं.) गोधा / गोहोरो ।	ग्रहणी (स्त्री.) १. ग्रहणी / पाचक पित्त (अग्नि) रहने नाडी, २. रोगविशेष । पाचक अग्नि बिप्रेर खाएको पाक नहुने ग्रहणीरोग ।
गौधेय (पुं.) गोधा / गोहोरो ।	ग्रहणीरुज् (स्त्री.) ग्रहणी रोग ।
गौधेर (पुं.) गोधा / गोहोरो ।	ग्रहपति (पुं.) सूर्य ।
गौर (विशे.) गोरो ।	ग्रहयाग (पुं.) ग्रहशान्तिको होम ।
गौर (पुं.) १. चन्द्रमा, २. श्वेतवर्ण ।	ग्राम (पुं.) १. गाउँ, २. समुदाय, ३. स्वस्थानको भेद ।
गौरव (न.) १. गुरुत्व / भारीपन, २. उत्कर्ष/महत्त्व, ३. आदर ।	ग्रामणी (पुं.) १. नापित / नाउ, २. ग्रामाध्यक्ष/जमिनदार/द्वारे ।
गौरी (स्त्री.) १. पार्वती, २. आठ वर्षकी कन्या, ३. हलेदो, ४. गोरोचन, ५. दँगालो, ६. मजिटो, ७. रागिणी / मालवराग-पत्नी ।	ग्रामणी (विशे.) श्रेष्ठ ।
गौरुतल्पिक (पुं.) गुरुपत्नीको भोगकर्ता ।	ग्रामतक्ष (पुं.) गाउँको सिकर्मी ।
गौष्ठीन (न.) अधि गोठ गराएको स्थान ।	ग्रामता (स्त्री.) गाउँको समूह / पर्गना ।
ग्रथित (विशे.) १. गाँथिएको, २. गुँथिएको, ३. मारिएको, ४. गाँठो पारिएको ।	ग्रामयाजक (पुं.) धेरै घरमा पुरोहित्याई गर्ने ।
ग्रन्थ (पुं.) गुम्फन / गाँथ्नु/गुँथ्नु ।	ग्रामान्त (पुं.) गाउँको छेउ ।
ग्रन्थन (न.) गुम्फन / गाँथ्नु/गुँथ्नु/कथ्नु ।	ग्रामिन् (विशे.) गाउँले ।
ग्रन्थि (पुं.) १. गाँठो, २. उखु, बाँस आदिको आँखा, ३. बाँध्नु, ४. रोगविशेष । वात-पित्त आदिको कोपले मांस, रक्त, मेद खराब हुँदा उठेको नाना स्थानको बाटुलो सुज भएको ग्रन्थि / गिल्टी ।	ग्रामीण (विशे.) गाउँले ।
ग्रन्थिक (न.) पिप्लामूल ।	ग्रामीणा (स्त्री.) नीली / नीर ।
ग्रन्थिक (पुं.) १. ज्योतिषी, २. विराटका घरमा गुप्तवास बस्ने नकुल पाण्डव, ३. करील-वृक्ष ।	ग्रामेयक (विशे.) गाउँले / ग्राम्य ।
ग्रन्थित (विशे.) १. रचना गरिएको, २. गाँथिएको, ३. उनिएको, ४. गाँठो पारिएको ।	ग्राम्य (विशे.) १. पाखे, २. गाउँमा भएको, ३. मूर्ख ।
ग्रन्थिपर्ण (न.) भेडे कुरो ।	ग्राम्यधर्म (पुं./न.) मैथुन ।
ग्रन्थिमत्फल (पुं.) बडहर ।	ग्राम्यपशु (पुं.) ग्राम्यपशु । गाई, गोरु, बोका, बाख्रा, भेडा, मनुष्य, घोडा, खच्चर, गधा यी
ग्रन्थिमत् (पुं.) अस्थिसंहारक ।	

	सातलाई ग्राम्यपशु भन्दछन् ।
ग्रावन्	(पुं.) १. पत्थर / ढुङ्गा, २. पर्वत ।
ग्रास	(पुं.) ग्रास / गास ।
ग्राह	(पुं.) १. ग्रहण / समालु, २. ग्राह / जलजन्तुविशेष ।
ग्राहक	(विशे.) १. ग्रहण गर्ने, २. ग्रहण गराउने, ३. बुझ्ने, ४. बुझाउने, ५. किन्ने / खरिद गर्ने ।
ग्राहिन्	(विशे.) १. ग्रहण गर्ने, २. प्रतिकूल / रोकावट गर्ने, ३. मलरोधन / कब्जियत गर्ने, ४. बुझ्ने ।

ग्रीवा	(स्त्री.) घाँटी ।
ग्रीष्म	(पुं.) १. गर्मी, २. ग्रीष्मऋतु / ज्येष्ठ-आषाढ ।
ग्रैव	(न.) घाँटीको गहना ।
ग्रैवेय (क)	(न.) घाँटीको गहना ।
ग्लस्त	(विशे.) खाइएको ।
ग्लह	(पुं.) थपनी / जुवामा थापिएको वस्तु ।
ग्लान	(विशे.) गलेको ।
ग्लानि	(स्त्री.) ग्लानि / गल्लु ।
ग्लास्तु	(विशे.) गल्ने ।
ग्लौ	(पुं.) १. चन्द्रमा, २. कपूर ।

घ

घस्त्रे घस्त्रे विघ्नराजो घृणावान् घोषघर्घरः ।

घनविघ्नघटाघातघटनायां घटेत नः ॥

घ	(पुं.) १. घण्ट, २. घर्घरशब्द ।
घट	(पुं.) १. गाग्रो, २. परिमाणविशेष / बीस द्रोण, ३. कुम्भराशि, ४. योगको अवस्था-विशेष ।
घटक	(पुं.) १. मिल्नु, २. मिलाउनु, ३. जोर्नु, ४. पर्नु ।
घटा	(स्त्री.) १. समुदाय / बथान, २. योजना / तन्दुरुस्त पार्नु, ३. हात्ती तयार पार्नु । हात्तीहरूलाई कसीवरी कामका निमित्त तयार गर्नु,
घटिका	(स्त्री.) १. घडी, २. गाग्री ।
घटी	(स्त्री.) १. घडी, २. गाग्री ।
घटीयन्त्र	(न.) १. कालज्ञान गराउने यन्त्रविशेष / घडी, २. घटीयन्त्र । इनारबाट पानी झिक्नलाई लामा बाँसहरूमा झुण्ड्याएको घडा-डोल ।
घट्ट	(पुं.) घाट ।
घट्टना	(स्त्री.) ठक्कर ।
घण्टा	(स्त्री.) १. घण्टा, २. घण्टापाटलि / पाडरी, ३. ठूलो बलु ।
घण्टापथ	(पुं.) १. दशघनु, २. घण्टापथ / राजमार्ग। चालीस हात चौडा भएको सडकलाई राजमार्ग / घण्टापथ भन्दछन् । दशधन्वन्तरो राज मार्गो घण्टापथः स्मृतः । (श.चा.)
घण्टापाटलि	(स्त्री.) पाडरी / वृक्षविशेष ।
घण्टिका	(स्त्री.) लिगलिगे ।
घन	(न.) १. ठोकेर बजाउनु पर्ने काँसोका इयाली, घण्ट आदि बाजा, २. नृत्य र

घन	गीतको गतिविशेष । द्रुत, विलम्बित र मध्य यी तीन गाउनु, बजाउनु र नाच्नुका गति छन्, ती मध्ये मध्यम गतिको गाउनु, बजाउनु र नाच्नुलाई घन भनिन्छ ।
घन	(पुं.) १. मेघ, २. मोथे, ३. फलामको घन, ४. अभ्रक, ५. जमावट, ६. गणित-क्रियाविशेष, ७. वेदपाठविशेष ।
घन	(विशे.) १. बाक्लो, २. बलियो ।
घनद्रुम	(पुं.) काँडा हुने वृक्ष ।
घनमूल	(न.) घनमूल / गणित-क्रियाविशेष ।
घनरस	(पुं.) १. पानी, २. कपूर, ३. बाक्लो झोल ।
घनसार	(पुं.) कपूर ।
घनाघन	(पुं.) १. इन्द्र, २. घातक / खुनी हात्ती आदि, ३. पानी बर्सेने मेघ ।
घनाघना	(स्त्री.) काकमाची / कबई ।
घरट्ट	(पुं.) १. जाँतो २. घट्ट ।
घर्घर	(पुं.) १. ढोका, २. लाटोकोसेरो, ३. घर्घरशब्द, ४. नदविशेष, ५. भुसको आगो ।
घर्घरा	(स्त्री.) १. भागीरथी, २. क्षुद्रघण्टिका / घुँघुरा, ३. घाघरा / सरयू ।
घर्म	(पुं.) १. पसिना, २. घाम, ३. ग्रीष्मऋतु, ४. गर्मी ।
घर्मविचर्चिका	(स्त्री.) घमौरा ।
घर्षण	(न.) घोटिनु / रगडिनु ।
घर्षणाल	(पुं.) लोहोरो ।
घर्षणी	(स्त्री.) १. पिँध्ने ढुङ्गो, २. हलेदो ।
घसि	(पुं.) आहार / खानु ।

घस्मर	(विशे.) खबैया / धेरै खाने / धिचुवा ।
घस्त्र	(न.) कुङ्कुम ।
घस्त्र	(पुं.) दिन ।
घस्त्र	(विशे.) घातक ।
घाट	(पुं.) १. घाँटी, २. जोर्नी ।
घाटा	(स्त्री.) १. रुद्रघण्टी, २. गर्दनका बिचको हाड ।
घाण्टिक	(विशे.) घण्टा बजाउने ।
घाण्टिक	(पुं.) धतुरो ।
घात	(पुं.) १. घात / ठोकाइ, २. घात/गणित-क्रियाविशेष, ३. लूट, ४. दण्ड, ५. मरण, ६. मारण, ७. नोक्सान ।
घातक	(विशे.) १. मार्ने, २. लुट्ने, ३. नाश गर्ने ।
घातन	(न.) १. मार्नु, २. मराउनु ।
घातन	(विशे.) १. मार्ने, २. मराउने ।
घातुक	(विशे.) १. घातक, २. क्रूर ।
घात्य	(विशे.) मार्न लायक ।
घार्तिक	(विशे.) घ्यूको पदार्थ ।
घास	(पुं.) घाँस ।
घुट	(पुं.) १. घुँडा, २. गोलीगाँठा ।
घुटि(टी)	(स्त्री.) गोलीगाँठा ।
घुटिका	(स्त्री.) गोलीगाँठा ।
घुण	(पुं.) कृमिविशेष / घुन ।
घुणबल्लभा	(स्त्री.) अतिविषा / अतीस/औषधिविशेष ।
घुण्ट	(पुं.) गोलीगाँठा ।
घुण्टिक	(न.) वनमा सुकेको गाई-गोरुको मल/गुईठा ।
घुर्घुर	(पुं.) १. घुर्घुरशब्द, २. बँदेल सुँगुरको शब्द ।
घुलञ्च	(पुं.) बाजरा / अन्नविशेष ।
घुषित	(न.) शब्द ।
घुषित	(विशे.) १. शब्द भएको, २. बजेको, ३. बोलिएको ।
घुष्ट	(विशे.) १. शब्द भएको, २. बोलेको,

३. बजेको ।	
घुसृण	(न.) कुङ्कुम / काश्मिरी केशर ।
धूक	(पुं.) लाटोकोसेरो ।
धूकारि	(पुं.) काग ।
धूर्णन	(न.) १. घुम्नु, २. घुर्नु ।
धूर्णि	(स्त्री.) १. घुम्नु, २. घुर्नु ।
धूर्णित	(विशे.) १. घुमेको, २. घुरेको ।
धृणा	(स्त्री.) १. दया, २. धिन ।
धृणि	(पुं.) १. किरण, २. जल ।
धृणि	(विशे.) देदीप्यमान ।
धृत	(पुं./न.) घिउ ।
धृत	(विशे.) १. उज्यालो वस्तु, २. सेचन गर्ने ।
धृतकरञ्ज	(पुं.) करञ्जविशेष / गुलियो गिठौली ।
धृतकुमारी	(स्त्री.) घिउकुमारी ।
धृतपूर	(पुं.) घेवर / मिठाइविशेष ।
धृतमण्डा	(स्त्री.) कबिराली / औषधिविशेष ।
धृताची	(स्त्री.) धृताची अप्सरा ।
धृताह्व	(पुं.) सल्लाको खोटो ।
धृतोद	(पुं.) घृतसमुद्र ।
धृष्ट	(विशे.) घोटिएको ।
धृष्टि	(पुं.) १. बँदेल, २. सुँगुर ।
धृष्टि	(स्त्री.) १. घोट्नु, २. वाराहीकन्द / गिठो, ३. स्पर्धा ।
घोट(क)	(पुं.) घोडा ।
घोणा	(स्त्री.) १. नाक, २. घोडाको थुनु ।
घोणिन्	(पुं.) १. बँदेल, २. सुँगुर ।
घोण्टा	(स्त्री.) सुपारी ।
घोर	(विशे.) डरलाग्दो ।
घोर	(पुं.) शिव ।
घोल	(न.) पानी नहालेर मथेको दही ।
घोष	(पुं.) १. शब्द, २. अहिर/ग्वालाको टोल ३. अहिर / ग्वाला, ४. व्याकरणप्रसिद्ध बाह्यप्रयत्नान्तर्गत प्रयत्न ।
घोष	(न.) काँसो / धातुविशेष ।

घोषक	(पुं.) तोरियाँ / घिरौलो ।
घोषणा	(स्त्री.) १. ठूलो शब्द, २. उर्दी फिराउनु ।
घोषवती	(स्त्री.) वीणा / वाद्यविशेष ।
घोषा	(स्त्री.) १. सुप, २. कर्कटशृङ्गी / काकडासिंगी ।

घ्राण	(न.) १. नाक, २. सुँघ्नु ।
घ्राण	(विशे.) सुँघिएको ।
घ्राणतर्पण	(विशे.) मीठो बास्ना आउने ।
घ्रात	(विशे.) सुँघिएको ।
घ्राति	(स्त्री.) सुँघ्नु ।

ङ

अङ्गीकृत्य दयालुत्वं तरङ्गयतु सर्वतः ।

अभङ्गुरं मङ्गलं नो मतङ्गजमुखः प्रभुः ॥

ङ (पुं.) १. भैरव / ब्रह्माको दर्पदलन
गर्न भयानक रूप धारण गर्ने शङ्कर,

२. विषय / भोग्यवस्तु, ३. विषयभोग
गर्ने इच्छा ।

च

चरेच्चराचरचमत्कृतिचिच्चारुचेष्टितः ।

चन्द्रचूडचिरञ्जीवी चिररात्राय चेतसि ॥

च

(अव्य.) १. अन्वाचय, २. इतरेतरयोग, ३. समाहार, ४. समुच्चय । मुख्यमा अमुख्यको सम्बन्ध बुझाउँदा अन्वाचय हुन्छ । जस्तै भिक्षाम् अट, गाञ्ज आनय (भिक्षा माग्न हिंड, गाई पनि ल्याऊ) यहाँ भिक्षाटन मुख्य, गाई ल्याउनु अमुख्य बुझिन्छ । समूहलाई समाहार भन्दछन् । जस्तै- 'संज्ञा र परिभाषाको समूह' भन्नु पर्‍यो भने संज्ञा च परिभाषा च, संज्ञा-परिभाषम् यस्तो प्रयोग गर्छन् । अनेकको एक वस्तुमा अन्वय हुँदा इतरेतरयोग हुन्छ । जस्तै- 'घर्घैरो र खयर काठ' भन्दा धवश्च खदिरश्च धवखदिरौ, तौ च्छिन्धि । यहाँ धव र खदिर दुबैको छिन्धिमा अन्वय भयो । परस्पर सम्बन्ध नभएका अनेकको एकमा अन्वय हुँदा समुच्चय हुन्छ; जस्तै- 'ईश्वर र गुरुलाई भज' भन्दा परस्पर सम्बन्ध नभएका ईश्वर र गुरुको भजनमा अन्वय बुझिने ईश्वरं गुरुं च भजस्व । यो समुच्चयको उदाहरण हो ।

च

(अव्य.) पद्यपादपूरण । श्लोकको रचनामा सुगमता गर्नलाई निरर्थक वर्ण त्यसै राख्नु । यस कामलाई तु हि च स्म ह वै यी मध्ये कुनै प्रयुक्त हुन्छ ।

चकित

(विशे.) भयभीत भएको / झस्केको ।

चकित

(न.) स्त्रीहरूको स्वाभाविक चेष्टाविशेष । पतिका सामु अलिकति मात्र डरको कारण हुँदैमा धेरै डर लागे जस्तो भान पर्ने नखराविशेषलाई चकित भन्दछन् ।

चकोर

(पुं.) च्याखुरोपक्षी ।

चक्र

(न.) १. पाङ्ग्रा, २. समुदाय, ३. राष्ट्र/राज्य, ४. दम्पविशेष / अर्काको आँखामा छारो हालेर आफ्नो धाक/शक्ति जमाउनु, ५. कुमालेले भाँडा बनाउँदा माटो राखेर घुमाउने बाटुलो चक्का, ६. अस्त्रविशेष, ७. योगशास्त्रमा प्रसिद्ध भएका मूलाधार आदि छ चक्र, ८. मन्त्रशास्त्रमा प्रसिद्ध भएका कुलाकुलचक्र आदि छ चक्र, ९. तन्त्रमा प्रसिद्ध भएका कोटचक्र आदि चक्र ।

चक्रकारक

(न.) नख नाम भएको गन्धद्रव्यविशेष / समुद्रकर्कटी ।

चक्रपाणि

(पुं.) विष्णु ।

चक्रमर्दं(क)

(पुं.) ताप्रे / औषधिविशेष ।

चक्रयान

(न.) पाङ्ग्रा लागेको बग्गी, बाइसाइकिल आदि यातायात साधन ।

चक्रला

(स्त्री.) १. श्वेतगुञ्जा, २. नागर मोथे ।

चक्रवर्तिन्

(पुं.) चक्रवर्ती राजा / सबै राजाभन्दा ठूलो राजा ।

चक्रवर्तिनी

(स्त्री.) पद्मावती / औषधिविशेष ।

चक्रवाक

(पुं.) चखेवा ।

चक्रवाल

(न.) मण्डल / घेरा ।

चक्रवाल

(पुं.) लोकालोक पर्वत ।

चक्राङ्ग

(पुं.) हाँसपक्षी ।

चक्राङ्गी

(स्त्री.) कुटकी / औषधिविशेष ।

चक्रिन्

(पुं.) १. सर्प, २. विष्णु, ३. कुमाले ।

चक्रीवत्

(पुं.) गधा ।

चक्षुःश्रवस्

(पुं.) सर्प ।

चक्षुस्	(न.) आँखा ।
चक्षुष्या	(स्त्री.) गहत / अत्रविशेष ।
चञ्चरीक	(पुं.) भमरा ।
चञ्चल	(विशे.) चञ्चल / चकचके ।
चञ्चला	(स्त्री.) बिजुली ।
चञ्चु	(पुं.) चुचो / चराहरूको मुखको टुप्पो ।
चटक	(पुं.) १. अँडिर, २. सागविशेष / गोनाडी ।
चटक	(पुं.) भँगेरोपक्षी ।
चटका	(स्त्री.) १. भँगेराको पोथी, २. भँगेराकी बच्ची ।
चटकाशिरस्	(न.) पिपलामूल / औषधिविशेष ।
चटु	(पुं./न.) १. वचनविशेष / प्रेमले बोलेको झुटो वचन, २. पेट ।
चटुल	(विशे.) चञ्चल ।
चटुला	(स्त्री.) बिजुली ।
चणक	(पुं.) चना / अत्रविशेष ।
चण्ड	(विशे.) रिसाहा / क्रोधी ।
चण्ड	(पुं.) १. अमिलीको रुख, २. रातो करबीर, ३. जङ्गली बँदेल, ४. भेडे कुरो ।
चण्डा	(स्त्री.) १. गन्धपलाश / औषधिविशेष, २. शङ्खपुष्पी / औषधिविशेष, ३. श्वेतदूर्वा / सेतो दुबो ।
चण्डात	(पुं.) १. करबीर, २. रुदन्ती / औषधिविशेष ।
चण्डातक	(पुं./न.) लहँगा / वस्त्रविशेष ।
चण्डाल	(पुं.) चण्डाल / ब्राह्मणीमा शूद्रबाट जन्मेको वर्णसंकर अधम शूद्र, पोडे ।
चण्डालवल्लकी	(स्त्री.) चण्डालले बजाउने वीणा-विशेष ।
चण्डांशु	(पुं.) सूर्य ।
चण्डिका	(स्त्री.) १. दुर्गा, २. रिसाही स्त्री ।
चण्डिल	(पुं.) १. नापित / नाउ, २. बेथु साग ।
चण्डी	(स्त्री.) १. दुर्गा, २. काटमार गर्ने स्त्री, ३. रिसाही स्त्री ।
चतुर्	(विशे.) चार / संख्याविशेष ।

चतुःशाल	(न.) चौघरा ।
चतुर	(विशे.) १. चतुरो/चलाख, २. नेत्रगोचर/आँखाले देखेको ।
चतुरङ्ग	(न.) १. हात्ती, घोडा, रथ, सिपाही, यो चार सेनाका अङ्ग, २. अक्षक्रीडाविशेष / पासाले खेल्ने रङ्ग ।
चतुरङ्गिणी	(स्त्री.) सेनाविशेष । हात्ती, घोडा, रथ, पदाति / सिपाही; यति चार थोक हुने सेनालाई चतुरङ्गिणी भनिन्छ ।
चतुरङ्गल	(पुं.) राजवृक्ष ।
चतुरम्ल	(न.) चतुरम्ल । अम्लबेत, वृक्षाम्ल, ज्यामिर, कागती; यी चार अमिलालाई चतुरम्ल भनिन्छ ।
चतुरश्र	(विशे.) चारकुने / चारकुना परेको ।
चतुरानन	(पुं.) ब्रह्मा ।
चतुरूपण	(न.) सुठो, मरिच, पिपला, पिपलामूल; यी चारको समूह ।
चतुर्थ	(विशे.) चौथा / चारौं ।
चतुर्थांश	(पुं.) चौथाइ ।
चतुर्थी	(स्त्री.) १. चौथीतिथि, २. चौथो स्त्रीव्यक्ति ।
चतुर्दन्त	(पुं.) ऐरावत हात्ती ।
चतुर्दन्त	(विशे.) चार दाँत हुने ।
चतुर्दशन्	(विशे.) चौघ बटा ।
चतुर्दश	(विशे.) चौघौं ।
चतुर्दशी	(स्त्री.) १. चतुर्दशीतिथि, २. चौघौं स्त्रीव्यक्ति ।
चतुर्धा	(अव्य.) चार प्रकार ।
चतुर्बीज	(न.) चतुर्बीज । मेथी, चमसुर, कालो, जिरा, ज्वानो; यी चारलाई चतुर्बीज भन्छन् ।
चतुर्भद्र	(न.) धर्म, अर्थ, काम र मोक्ष; यी चारको समूह ।
चतुर्भुज	(पुं.) विष्णु ।
चतुर्भुज	(विशे.) चार हात हुने ।
चतुर्मुख	(पुं.) ब्रह्मा ।

चतुर्मुख	(विशे.) चार मुखे ।
चतुर्वर्ग	(पुं.) धर्म, अर्थ, काम र मोक्ष ।
चतुर्विध	(पुं.) चतुर्वेदी / चार वेद पढ्ने ।
चतुष्क	(न.) १. चारपाटा परेको वस्तु, २. चार अवयव हुने वस्तु, ३. चौपाइ, ४. चौतारा ।
चतुष्टय	(न.) चार संख्या ।
चतुष्टय	(विशे.) चार अवयव हुने वस्तु ।
चतुष्पथ	(न.) चौबाटो ।
चतुष्पद	(पुं.) चौपाया / चारखुट्टे ।
चतुष्पदी	(स्त्री.) चतुष्पदी / चार पाउ हुने पद्य ।
चतुस्त्रिंश	(विशे.) चौतीसौं ।
चतुस्त्रिंशत्	(स्त्री.) चौतीस ।
चतुस्त्रिंशत्तम	(विशे.) चौतीसौं ।
चत्वर	(न.) १. साधारण चौतारो, २. आँगन ।
चत्वारिंश	(विशे.) चालीसौं ।
चत्वारिंशत्	(स्त्री.) चालीस ।
चत्वारिंशत्तम	(विशे.) चालीसौं ।
चत्वाल	(पुं.) १. होमकुण्ड, २. कुश, ३. गर्भ ।
चदिर	(पुं.) १. हात्ती, २. चन्द्रमा, ३. कपूर, ४. सर्प ।
चन्द	(पुं.) चन्द्रमा ।
चन्दन	(पुं./न.) चन्दन / श्रीखण्ड ।
चन्दिर	(पुं.) १. चन्द्रमा, २. हात्ती ।
चन्द्र	(पुं.) १. चन्द्रमा, २. कपूर, ३. सुवर्ण, ४. मयूरका प्वाँखको चन्द्राकार बुट्टा ।
चन्द्रकान्त	(पुं.) चन्द्रकान्तमणि / चन्द्रको किरण पर्दा पानी बग्ने रत्नविशेष ।
चन्द्रभागा	(स्त्री.) नदीविशेष ।
चन्द्रमस्	(पुं.) चन्द्रमा ।
चन्द्ररेखा	(स्त्री.) सोमराजी / औषधिविशेष / बकुची ।
चन्द्रवाला	(स्त्री.) अलैंची ।
चन्द्रशाला	(स्त्री.) बुर्जा ।
चन्द्रशूर	(न.) चमसुर / चंसुर ।
चन्द्रशेखर	(पुं.) महादेव ।

चन्द्रसंज्ञ	(पुं.) कपूर ।
चन्द्रसंभव	(स्त्री.) सानो अलैंची / सुकुमेल ।
चन्द्रहास	(पुं.) १. खड्ग, २. रावणको खड्ग ।
चन्द्रिका	(स्त्री.) १. चन्द्रिका / जून, २. अलैंची ।
चन्द्रिल	(पुं.) १. महादेव, २. बेथु, ३. नापित / नाउ ।
चपल	(विशे.) चञ्चल ।
चपल	(पुं.) १. पारो, २. माछो ।
चपला	(स्त्री.) १. लक्ष्मी, २. पिप्पली/ पिप्ला, ३. बिजुली, ४. जिह्वा, ५. मदिरा ।
चपेट	(पुं.) लपटो / औला फैलिएको हत्केला ।
चमत्कार	(पुं.) चमत्कार / आश्चर्य ।
चमर	(पुं.) चौरीको साँढे ।
चमरिक	(पुं.) कोइरालो ।
चमरी	(स्त्री.) चौरीगाई ।
चमस	(पुं./न.) चमस / यज्ञपात्रविशेष ।
चमसी	(स्त्री.) पिँदेको मूँग, माष आदि/ मस्यौटो ।
चमू	(स्त्री.) सेना । ७२९ हात्ती, ७२९ रथ, २१८७ घोडा, ३६४५ सिपाही; भएको सेनाविशेष ।
चमूरु	(पुं./स्त्री.) मृगविशेष ।
चम्प	(पुं.) कोइरालो ।
चम्पक	(पुं.) चाँप ।
चम्पक	(न.) चाँपको फूल ।
चय	(पुं.) १. समुदाय / थुप्रो, २. माटाको ढिस्किलो ।
चर	(पुं.) चर / जासुस ।
चर	(विशे.) जङ्गम / हिँडडुल गर्ने ।
चरक	(पुं./न.) चरक मुनिले बनाएको ग्रन्थ ।
चरण	(न.) १. हिँड्नु, २. खानु, ३. चाल ।
चरण	(पुं./न.) १. पाउ/ खुट्टा, २. श्लोकपाद/ श्लोकको पाउ, ३. गोत्र ।
चरणायुध	(पुं.) कुखुरो ।
चरम	(विशे.) पछिल्लो ।
चरमक्षमाभृत्	(पुं.) अस्ताचल ।

चरमाचल	(पुं.) अस्ताचल ।
चराचर	(न.) सम्पूर्ण जगत् ।
चराचर	(विशे.) जङ्गम / हिंद्ने प्राणी ।
चरित	(न.) चरित्र / चाल ।
चरित्र	(न.) चरित्र / चाल
चरिष्णु	(विशे.) जङ्गम / हिंद्ने ।
चरु	(पुं.) चरु / होमद्रव्य ।
चर्चरी	(स्त्री.) गीतविशेष ।
चर्चा	(स्त्री.) १. विचार, २. चन्दनादिलेपन ।
चर्मकषा	(स्त्री.) सिउँडीविशेष ।
चर्मकार	(पुं.) चमार / सार्की ।
चर्मकृत्	(पुं.) चमार / सार्की ।
चर्मचटका	(स्त्री.) चमेरो ।
चर्मन्	(न.) १. छाला, २. ढाल ।
चर्मपादुका	(स्त्री.) जुता ।
चर्मप्रभेदिका	(स्त्री.) बाग / छाला काट्ने हतियार ।
चर्मप्रसेविका	(स्त्री.) खलाँती ।
चर्ममुण्डा	(स्त्री.) चामुण्डा देवी ।
चर्मिन्	(पुं.) १. ढाल लिने, २. भुजापात ।
चर्या	(स्त्री.) १. सदाचार, २. चाल, ३. खबाइ/ खानु, ४. हिंडाइ / हिंद्नु ।
चर्वण	(न.) चपाउनु ।
चर्वित	(विशे.) १. चपाइएको, २. खाइएको ।
चर्व्य	(विशे.) चपाउन लायक ।
चर्षणि	(पुं.) १. मनुष्य जाति, २. दिव्य ज्ञानी
चल	(विशे.) चञ्चल ।
चलदल	(पुं.) पिप्पल ।
चलन	(न.) १. चलनु / हल्लनु, २. हिंद्नु ।
चलन	(विशे.) १. चल्ने / हल्लने, २. हिंद्ने ।
चलपत्र	(पुं.) पिप्पल ।
चला	(स्त्री.) लक्ष्मी ।
चलाचल	(विशे.) चञ्चल ।
चलित	(विशे.) १. चलेको/हल्लेको, २. हिंडेको ।
चवि(का)	(स्त्री.) चामो / वृक्षविशेष ।
चव्य	(न.) चामो / वृक्षविशेष ।

चव्या	(स्त्री.) १. चामो / वृक्षविशेष, २. बोझो, ३. कपास ।
चषक	(पुं./न.) १. मदिरा पिउने भाँडो, २. मदिरा ।
चषाल	(पुं.) यूपकटक / यज्ञका मौलामा राखेको बाटुलो काठ ।
चाकचक्य	(न.) प्रकाशविशेष / झकाझक ।
चाक्रिक	(पुं.) १. घण्टा/घडी बजाउने, २. तेली, ३. चक्रोपजीवी / पाङ्ग्रा भएको गाडा, रिक्सा आदि वस्तुबाट जीविका गर्ने ।
चाक्षुष	(न.) चक्षुरिन्द्रियजन्य प्रत्यक्षज्ञान / आँखाले प्रत्यक्ष गर्नु ।
चाक्षुष	(विशे.) आँखाले देखिने वस्तु ।
चाङ्गेरी	(स्त्री.) चरीअमिलो ।
चाचलि	(विशे.) १. बारम्बार चल्ने, २. खुब चल्ने ।
चाञ्चल्य	(न.) चञ्चलत्व / चञ्चलपन ।
चाट	(पुं.) धूर्त / धुताहा, ठग ।
चाटकैर	(पुं.) भँगेराको भाले बच्चा ।
चाटु	(पुं./न.) प्रेमले बोलेको मीठो-झुठो वचन / खुसामदी कुरा ।
चाटुपटु	(विशे.) खुसामदी ।
चाणकीन	(विशे.) चना उब्जने जमिन ।
चाणूरमर्दन	(पुं.) कृष्ण ।
चाण्डाल	(पुं./स्त्री.) १. पोडे, २. पोडेनी ।
चातक	(पुं.) काकाकुल ।
चातुरी	(स्त्री.) चातुर्य / चलाखी ।
चातुर्जातक	(न.) दालचिनी, अलैंची, तेजपात, नागकेशर; यी चारथोकको मेल ।
चातुर्भद्र	(न.) सुठो, अतीस, मोथे, गुर्जो; यी चारथोकको मेल ।
चातुर्मास्य	(न.) १. यज्ञविशेष, २. आषाढ शुक्ल, एकादशी, पूर्णिमादेखि अथवा श्रावण-संक्रान्तिदेखि चार महिना ।
चातुर्वर्ण्य	(न.) १. ब्राह्मण, क्षत्रिय, वैश्य, शूद्र; यी चार वर्ण, २. यिनै चार वर्णको धर्म ।

चातुर्वेद्य	(पुं.) चतुर्वेदपाठी / चार वेद पढ्ने ।
चात्वाल	(पुं./न.) १. खाल्डो, २. अग्निहोत्रको उपकरण / सामग्री ।
चान्द्र	(न.) चान्द्रायणव्रत । यसमा चन्द्रमाका कलाको वृद्धि र हासका अनुसारले ग्रासको वृद्धि र हास गरिन्छ । यसका - पिपीलिका-मध्यचान्द्रायण, यवमध्यचान्द्रायण, यति-चान्द्रायण, शिशुचान्द्रायण; यी चार भेद धर्मशास्त्रमा लेखिएका छन् । एकैकं हासयेत् पिण्डं कृष्णो शुक्ले तु वर्धयेत् । उपस्पृशस्त्रिसवर्ण- मेतच्छान्द्रायणं स्मृतम् ॥ इत्यादि।
चान्द्री	(स्त्री.) चन्द्रिका / जून ।
चाप	(पुं./न.) १. धनु, २. धनुराशि ।
चापल	(न.) चाञ्चल्य / चञ्चलता ।
चापल्य	(न.) चाञ्चल्य / चञ्चलता ।
चापली	(स्त्री.) चाञ्चल्य / चञ्चलता ।
चामर	(पुं./न.) चमर ।
चामीकर	(न.) १. चम्पक / चाँप, २. नागकेशर, ३. सुवर्ण ।
चाम्पेयक	(न.) फूलको केशर ।
चार	(पुं.) १. व्यवहार, २. हिंडाइ, ३. चिरौंजी, ४. व्यवहार, ५. बन्धन ।
चारक	(पुं.) १. बन्धन, २. चिरौंजी, ३. जासुस, ४. व्यवहार ।
चारक	(विशे.) १. चालक, २. हिंडाउने ।
चारटी	(स्त्री.) स्थलकमलिनी ।
चारण	(पुं.) १. नटविशेष / नटुवा, २. देवता-विशेष, ३. जासुस ।
चारित्र	(न.) चरित्र / चाल ।
चारु	(विशे.) सुन्दर / राम्रो ।
चारुपर्णी	(स्त्री.) बिरी / औषधिविशेष ।
चारुलोचन	(पुं.) हरिण ।
चारिचक्य	(न.) चन्दनादिविलेपन ।

चार्मण	(न.) छालाको समूह ।
चार्वाक	(पुं.) चार्वाक । 'पृथिवी, जल, वायु, अग्नि; यी चार पदार्थले समग्र जगत् बन्दछ। यिनैका संयोगले, पीठो, पानी र सखरको संयोगले मदशक्ति/नसा उत्पन्न भएझैं चेतना उत्पन्न हुन्छ, आत्मा ईश्वर केही छैन, प्रत्यक्षमात्रै प्रमाण हो' भन्ने नास्तिकविशेष ।
चाल	(पुं.) घरको छाना ।
चालक	(विशे.) १. चलाउने, २. हिंडाउने ।
चालन	(न.) १. चलाउनु, २. हिंडाउनु, ३. चाल्नु/छान्नु ।
चालनी	(स्त्री.) चालनी / चाल्नु ।
चाष	(पुं.) पक्षिविशेष / ठेउवा ।
चिकित्सक	(पुं.) वैद्य / कविराज / डाक्टर ।
चिकित्सका	(स्त्री.) चिकित्सा गर्ने / औषधि गर्ने स्त्रीव्यक्ति ।
चिकित्सा	(स्त्री.) रोग-निवारण-यत्न / औषधि गर्नु ।
चिकित्सित	(न.) रोग-निवारण-यत्न / औषधि गर्नु ।
चिकित्सित	(विशे.) औषधि गरिएको रोगी ।
चिकिन	(विशे.) नेष्टो नाक हुने ।
चिकिल	(पुं.) हिलो ।
चिकीर्षा	(स्त्री.) गर्ने इच्छा ।
चिकीर्षु	(विशे.) काम गर्नको इच्छा गर्ने / गर्न खोज्ने ।
चिकुर	(पुं.) १. केश / कपालको रौं, २. सर्प, ३. घरैया न्याउरे मुसो, ४. पर्वत ।
चिकुर	(विशे.) हत्पते ।
चिक्क	(विशे.) थेंजो नाक हुने ।
चिक्कण	(विशे.) चिल्लो मसिनो वस्तु ।
चिचिण्ड	(पुं.) चिचिण्डो ।
चिञ्चा	(स्त्री.) अमिली ।
चित्	(स्त्री.) बुद्धि ।
चित्	(अव्य.) असाकल्य/अपूर्णता । जस्तै-कश्चित्, केनचित्, इत्यादिमा किं शब्दार्थको

	असाकल्य/अपूर्णता बुझिन्छ ।
चित	(विशे.) १. बटुलिएको, २. थुप्रिएको, ३. छोपिएको, ४. ढाकिएको ।
चिता	(स्त्री.) चिता / मुर्दा जलाउनलाई रचेको काष्ठसमूह ।
चिति	(स्त्री.) १. समूह, २. चिता ।
चित्त	(न.) चित्त ।
चित्तविप्लव	(पुं.) उन्माद / बौलाउनु / बहुलाउनु/ पागल हुनु ।
चित्तविभ्रम	(पुं.) उन्माद / बौलाउनु/पागल हुनु ।
चित्तसमुन्नति	(स्त्री.) मान / अभिमान ।
चित्ताभोग	(पुं.) चित्तको दौड / मनसुबा ।
चित्य	(न.) चिता ।
चित्या	(स्त्री.) चिता ।
चित्र (क)	(न.) १. चित्र / तस्विर, २. सिंदुर, चन्दन आदिको टीका, ३. आश्चर्य, ४. छिबिरे रङ्ग ।
चित्र	(विशे.) १. आश्चर्यजनक / आश्चर्य गराउने, २. चित्रवर्ण / छिबिरे रङ्ग हुने ।
चित्रक	(पुं.) १. पाटे बाघ, २. चितुवा, ३. चितु/ औषधिविशेष, ४. आँडर / औषधिविशेष ।
चित्रकण्ठ	(पुं.) परेवा ।
चित्रकम्बल	(पुं.) गलैँचा ।
चित्रकार	(पुं.) चित्रकार / तस्विर लेख्ने ।
चित्रकाय	(पुं.) १. पाटे बाघ, २. चितुवा ।
चित्रकार	(पुं.) चित्रकार / तस्विर लेख्ने ।
चित्रतण्डुल	(पुं./स्त्री) वायुविडङ्ग / औषधिविशेष ।
चित्रत्वच्	(पुं.) भुजापात ।
चित्रपक्ष	(पुं.) तित्रो / पक्षिविशेष ।
चित्रपर्णी	(स्त्री.) पृश्निपर्णीनामक औषधिविशेष / चाल्ने सिस्ना ।
चित्रपिच्छ (क)	(पुं.) मयूरपक्षी ।
चित्रपृष्ठ	(पुं.) १. बिही, २. कण्टकारी, ३. इन्द्राणी, ४. चिचिन्दो ।
चित्रफला	(स्त्री.) १. बिही, २. कण्टकारी, ३. इन्द्रेणी,

	४. चिचिन्दो ।
चित्रभानु	(पुं.) १. अग्नि, २. सूर्य, ३. आँक ।
चित्रशिखण्डिज	(पुं.) बृहस्पति ।
चित्रशिखण्डिन्	(पुं.) सप्तर्षि । मरीचि, अङ्गिरा, अत्रि, पुलस्त्य, पुलह, क्रतु र वशिष्ठ यी सात ऋषि-
	मरीचिरङ्गिरा अत्रिः पुलस्त्यः पुलहः क्रतुः । वसिष्ठश्चेति सप्तैते ज्ञेयाश्चित्रशिखण्डिनः ॥
चित्रा	(स्त्री.) १. चित्रानक्षत्र, २. गोलकाँक्री, ३. मुसली, ४. गण्डदूर्वा / दुबोविशेष, ५. मजिटो ।
चित्राक्षी	(स्त्री.) मैना / पक्षिविशेषको पोथी ।
चित्राङ्ग	(न./पुं.) १. सर्प, २. चितु, ३. पाटेबाघ ।
चित्रिणी	(स्त्री.) स्त्रीविशेष । पद्मिनी, चित्रिणी, शङ्खिनी, हस्तिनी; यी चार प्रकार मध्येकी दोस्रो प्रकारकी, नज्यादा अग्ली, नज्यादा पुड्की, चिल्लो नरम शरीर भएकी, कमलको दल जस्ता राम्रा नेत्र भएकी, अत्यन्त पुष्ट स्तन भएकी, असल स्वभाव भएकी, रतिकलाकुशल स्त्री ।
चिन्ता	(स्त्री.) १. चिन्ता / फिक्री, २. सम्झनु/ स्मरण, ३. ध्यान ।
चिन्तित	(न.) १. चिन्ता, २. स्मरण, ३. ध्यान ।
चिन्तित	(विशे.) १. चिताइएको, २. सम्झिएको, ३. ध्यान गरिएको ।
चिन्तिया	(स्त्री.) चिन्ता ।
चिपिट	(पुं.) चिउरा ।
चिपिट	(विशे.) १. चेप्टो, २. चेप्टो नाक हुने ।
चिपिटक	(पुं.) चिउरा ।
चिप्प	(पुं.) नखरोगविशेष / नडभित्रको मासु पाक्ने रोग ।
चिबुक	(न.) चिउँडो ।
चिरम्	(अव्य.) १. धेरै काल, २. ढिलो ।

चिरक्रिय	(विशे.) दीर्घसूत्री / ढिलो, जुम्सो ।
चिरजीविन्/चिरञ्जीविन् (पुं.)	१. विष्णु, २. काग, ३. सतिसाल, ४. मार्कण्डेय, ५. सिमलको रुख, ६. बलि, ७. विभीषण, ८. हनुमान्, ९. व्यास, १०. कृपाचार्य, ११. परशुराम, १२. प्रह्लाद ।
चिरजीविन् (विशे.)	धेरै बाँच्ने ।
चिरञ्जीविन् (विशे.)	धेरै बाँच्ने ।
चिरण्टी	(स्त्री.) स्त्रीविशेष / तरुनी हुँदा पनि माइतै बस्न खोज्ने, प्राय घर नजाने स्वास्नी-मानिस ।
चिरतित्त	(पुं.) चिराइतो / औषधिविशेष ।
चिरल	(विशे.) पुरानो ।
चिरपाकिन्	(पुं.) कैथ / फलविशेष ।
चिरमेहिन्	(पुं.) गधा ।
चिरम्भण	(पुं.) चिलपक्षी ।
चिररात्र	(न.) धेरै काल ।
चिररात्राय	(अव्य.) चिरकाल / धेरै काल ।
चिरविल्व	(पुं.) करञ्ज / गिठौली ।
चिरसूता	(स्त्री.) १. ढिलो ब्याउने गाई, २. बकेर्नो गाई ।
चिरस्थायिन् (विशे.)	दिगो रहने / धेरै काल रहने ।
चिरस्य	(अव्य.) चिरकाल / धेरै काल ।
चिराटी (टिका)	(स्त्री.) श्वेतपुनर्नवा / सेतो पुनर्नवा ।
चिरात्	(अव्य.) चिरकाल / धेरै काल ।
चिरायुस्	(अव्य.) चिरकाल / धेरै बाँच्ने ।
चिरिण्टी	(स्त्री.) स्त्रीविशेष / तरुनी भएपछि पनि माइतै बस्न खोज्ने, प्राय घर नआउने स्त्री ।
चिरिविल्व	(पुं.) करञ्ज / गिठौली ।
चिरेण	(अव्य.) चिरकाल / धेरै काल ।
चिर्भटी	(स्त्री.) काँक्रो ।
चिर्भटा	(स्त्री.) दूधे काँक्रो / सेतो काँक्रो ।
चिलिचिम	(पुं.) झार भएको थोरै पानीमा हुने साना-साना माछाविशेष ।
चिल्ल	(पुं.) चिलपक्षी ।

चिल्ला	(विशे.) आँखामा चिप्रा लागि रहने प्राणी/चिप्रे ।
चिवुक	(न.) चिउँडो ।
चिह्न	(न.) १. चिह्न, २. ध्वजा ।
चिह्नित	(विशे.) चिह्नयुक्त / चिह्न भएको ।
चीन	(पुं.) १. देशविशेष/ चीन, २. वस्त्रविशेष/ रेसमी वस्त्र, ३. धान्यविशेष/ चिनियाघान, ४. तन्तु / घागो, ५. मृगविशेष ।
चीनक	(पुं.) १. कागुनो, २. सिसा, ३. चिनिया कपूर ।
चीनपिष्ट	(न.) फुस्रो सिन्दूर ।
चीर	(न.) १. वृक्षको बोक्रा, २. पुरानो वस्त्र, ३. रेखाविशेष, ४. सिसा, ५. गाईको थुन ।
चीरी	(स्त्री.) झ्याउँकरी ।
चीरुका	(स्त्री.) झ्याउँकरी ।
चीवर	(न.) भिक्षुवस्त्र / गेरुवा वस्त्र ।
चुक्र	(न.) १. चुक्रअमिलो, २. भक्तिअमिलो, ३. चरीअमिलो, ४. काञ्जिक / सख्खर, पानी, जौ, गहुँ आदि मिलाएर कुहाएको औषधिविशेष ।
चुक्र	(पुं.) १. अमिलो रस, २. अम्लवेतस / पदमचाल्ने ।
चुक्रक	(न.) सागविशेष ।
चुक्रा	(स्त्री.) १. चरीअमिलो, २. अमिली ।
चुक्रामृत	(न.) भक्तिअमिलो / भक्तिम्लो ।
चुक्रिका	(स्त्री.) चरीअमिलो ।
चुचुक	(न.) कुचाग्र / स्त्रीका स्तनको टुप्पो ।
चुचुक	(न.) स्त्रीका स्तनको अग्रभाग ।
चुञ्चु	(पुं.) १. छुचुन्द्रो, २. सागविशेष/ गोनाडी ।
चुति	(स्त्री.) गुदद्वार / चाकको प्याल ।
चुन्दी	(स्त्री.) कुट्टिनी / कुट्टनी ।
चुम्बक	(पुं.) फलाम तान्ने धातु ।
चुम्बक	(विशे.) १. चुम्बन गर्ने / म्याइँ खाने, २. ठग / धूर्त ।
चुम्बन	(न.) चुम्बन / म्याइँ खानु ।

चुलुक	(पुं.) पसर ।
चुलुम्प	(पुं.) शिशुलालन / केटाकेटी खेलाउनु ।
चुल्ल	(पुं.) चिप्रे आँखा ।
चुल्ल	(विशे.) आँखामा चिप्रा लागि रहने / चिप्रे ।
चुल्लि	(स्त्री.) चुलो ।
चुल्ली	(स्त्री.) चुलो ।
चूचुक	(न.) स्त्रीका स्तनको अग्रभाग ।
चूडा	(स्त्री.) १. टुप्पो, २. चुल्हो, ३. शिखा / टुपी ।
चूडामणि	(पुं.) १. शिरोरत्न / शिरमा लाउने मणि, २. योगविशेष / सूर्य (आइत)वारका दिन सूर्यग्रहण र सोम(चन्द्र)वारका दिन चन्द्रग्रहण, पत्थो भने अनन्त-फलदायक चूडामणि योग हुन्छ ।
चूडाल	(विशे.) १. टुपीवाला, २. टुप्पोवाला, ३. चुल्होवाला ।
चूडाला	(स्त्री.) १. नागरमोथे, २. श्वेतगुञ्जा / सेती गेडी ।
चूत	(पुं.) १. आम्र / आँप, २. गुदद्वार / चाकको प्वाल ।
चूर्ण	(न.) १. धुलो, २. अबिर, ३. चुन ।
चूर्ण	(पुं.) १. धुलो, २. अबिर, ३. चुन ।
चूर्णक*	(न.) गद्य / चरणबद्ध नभएको रचना ।
चूर्णक	(पुं.) सतु / सातु ।
चूर्णकुन्तल	(पुं.) कुटिलकेश / अलक ।
चूर्णि	(स्त्री.) १. महाभाष्य, २. कौडी, ३. सय कौडी, ४. गद्यरचना ।
चूलक	(पुं.) केश / रैं ।
चूला	(स्त्री.) १. चन्द्रशाला / बुर्जा, २. चुल्हो, ३. टुपी ।
चूलिका	(स्त्री.) १. हस्तिकर्ण पलाशको जरो, २. नाटकको अर्थोपक्षेपक प्रबन्ध । विष्कम्भ, चूलिका, अङ्क, अङ्कास्य, अङ्कावतार, प्रवेशक; यी मध्येको पर्दा-भित्रैबाट पात्रहरूले भूतमविष्यद्वृत्तान्त

चेट	सूचना गरिने प्रबन्धविशेष । (पुं.) दास केटी / कमारो ।
चेटिका	(स्त्री.) दासी केटी / कमारी ।
चेत्	(अव्य.) पक्षान्तर / यसो हो भने । जस्तै- न पठिष्यसि चेत् प्राप्स्यसि चपेटाम् । पढेनौ भने थप्पड पाउला । यहाँ पढेनौ भने मात्र थप्पड पाउनु यो पक्षान्तर हो ।
चेतस्	(न.) चित्त ।
चेतकी	(स्त्री.) तीन घर्सा हुने हर्षोविशेष ।
चेतन	(पुं.) १. आत्मा, २. प्राणी ।
चेतना	(स्त्री.) १. बुद्धि, २. चैतन्य / होस ।
चेल	(न.) वस्त्र ।
चेल	(विशे.) अधम / चुल्हो ।
चेष्टा	(स्त्री.) शारीरिक व्यापार / नेत्रादिचेष्टा ।
चेष्टित	(न.) चेष्टा ।
चैतन्य	(न.) चेतना / होस ।
चैत्य	(पुं.) १. बुद्ध, २. बिम्ब / प्रतिबिम्ब पर्ने वस्तु, ३. आत्मा, ४. गाउँको मुख्य ठूलो वृक्ष ।
चैत्य	(न.) १. घर, २. देवमन्दिर, ३. चिता ।
चैत्र	(न.) १. यज्ञभूमि, २. देवमन्दिर ।
चैत्र	(पुं.) १. चैत्र महिना, २. बौद्ध संन्यासी, ३. पर्वतविशेष ।
चैत्ररथ	(न.) कुबेरको बगैँचा ।
चैत्रिक	(पुं.) चैत महिना ।
चोक्ष	(विशे.) १. शुद्ध / चोखो, २. सिपाहु, ३. कडा / तिखो, ४. राम्रो ।
चोच	(न.) १. बेतलौरी, २. तेजपात, ३. खाएर बाँकी रहेको फलको अवयव / बियाँ, ४. नरिवल, ५. केराको फल, ६. तालको फल, ७. बोक्रो ।
चोदना	(स्त्री.) प्रेरणा ।
चोद्य	(न.) १. आश्चर्य, २. प्रश्न ।
चोद्य	(विशे.) प्रेरणा गर्न लायक ।
चोर(क)	(पुं.) १. चोर, २. गन्धद्रव्यविशेष ।

चोरपुष्पी	(स्त्री.) शङ्खपुष्पी ।
चोरिका	(स्त्री.) चोरी / चोरिनु ।
चोल	(पुं.) १. चोलो, २. चोलदेश / अचेल 'तंजौर' भनिने देश ।
चोलक	(पुं.) कवच / युद्धमा लाउने वस्त्र ।
चोष	(पुं.) पोल्नु / तातो लाग्नु ।
चौर	(पुं.) १. चोर, २. गन्धद्रव्यविशेष ।
चौरिका	(स्त्री.) चोरी हुनु ।

चौरी	(स्त्री.) १. चोरी हुनु, २. चोरको काम ।
चौर्य	(न.) १. चोरी हुनु, २. चोरको काम ।
चौलकर्म	(न.) चूडाकर्म ।
च्युत	(विशे.) १. खसेको, २. चुहेको, ३. चुकेको ।
च्युति	(स्त्री.) १. भाग, २. गुदद्वार, ३. खस्नु, ४. चुह्नु, ५. चुक्नु ।
च्योत	(पुं.) १. खस्नु, २. चुह्नु, ३. चुक्नु ।

छ

छन्दःप्रशंसितयशाश्छेकश्लाघ्यतरच्छविः ।

छायिछुच्छुन्दरारूढश्छिनत्तु छद्मसंहतीः ॥

छगल	(पुं.) बोको ।
छगला	(स्त्री.) वृद्धदारक / त्रिधारा ।
छगलान्त्री	(स्त्री.) वृद्धदारक / त्रिधारा ।
छगली	(स्त्री.) बाख्रो ।
छटा	(स्त्री.) १. समूह, २. कान्ति ।
छत्र	(न.) छाता ।
छत्रधार	(पुं.) छाते / छाता ओढाउने ।
छत्रपत्र	(न.) स्थलकमल ।
छत्रा	(स्त्री.) १. सुप, २. च्याउ, ३. कुकुरमुत्ते झार, ३. धनिया, ५. मजिटो ।
छत्राक	(न.) च्याउ ।
छत्रिका	(स्त्री.) च्याउ ।
छत्रिन्	(पुं.) नापित / नाउ ।
छत्रिन्	(विशे.) छाता लिने ।
छत्वर	(पुं.) १. घर, २. लतागृह / कुञ्ज ।
छद	(पुं.) १. पात, २. छानो, ३. पखेटा ।
छदन	(न.) पात ।
छदिस्	(न.) छानो ।
छद्मन्	(न.) १. कपट, २. छल, ३. बहाना ।
छन्द	(पुं.) १. अभिप्राय / आशय, २. इच्छा ।
छन्दस्	(न.) १. वेद, २. इच्छा, ३. छन्द / गायत्री, उष्णिक्, अनुष्टुप् इत्यादि नाम भएको पद्यप्रबन्ध ।
छन्दोग	(पुं.) सामवेदी ।
छन्दोविचिति	(स्त्री.) छन्दःशास्त्र ।
छन्न	(न.) एकान्त ।
छन्न	(विशे.) १. छाइएको, २. छोपिएको, ३. ढाकिएको, ४. लुकेको ।
छमण्ड	(पुं.) मृतपितृक / बाबु मरेको टुहुरो ।

छर्दन	(न.) छादनु ।
छर्दन	(पुं.) १. निम्ब / निमवृक्ष, २. मैनफल/ मैडल ।
छर्दन	(विशे.) छदाउने ।
छर्दि	(स्त्री.) छर्दिरोग / छद आइरहने रोग ।
छर्दिस्	(स्त्री.) छद ।
छर्दिका	(स्त्री.) छद / वान्ता ।
छर्दिघ्न	(पुं.) निम्बवृक्ष / निमको रुख ।
छल	(पुं./न.) १. छल, २. निहुँ ।
छल्लि	(स्त्री.) छाला ।
छवि	(स्त्री.) १. कान्ति, २. शोभा ।
छाग	(पुं.) बोको ।
छागरथ	(पुं.) अग्निदेवता ।
छागल	(पुं.) बोको ।
छागी	(स्त्री.) बाख्रो ।
छात	(विशे.) सुकेको / मासु नभएको दुब्लो ।
छात्र	(पुं.) छात्र / विद्यार्थी ।
छादन	(न.) १. ढकना, २. बिकोँ, ३. ढाक्नु ।
छादित	(विशे.) १. छाइएको, २. ढाकिएको ।
छान्दस	(पुं.) १. वेदपाठी / वेद पढ्ने, २. वेदा (विशे.) १. वेदसम्बन्धी, २. वेदमा भएको, ३. वेदपाठी ।
छान्दस	(विशे.) १. वेदसम्बन्धी, २. वेदमा भएको, ३. वेदपाठी ।
छाया	(स्त्री.) १. छाया / छहारी, २. सूर्यको कान्छी पत्नी, ३. शोभा, ४. छाया/ प्रतिबिम्ब, ५. सादृश्य / तुल्यता ।
छायातनय	(पुं.) शनैश्चर / ग्रहविशेष ।
छायातरु	(पुं.) छहारी भएको रुख ।
छायापुरुष	(पुं.) उपासनाविशेषले छायामा देखिने पुरुष ।

छिक्कनी	(स्त्री.) छिउँके झार ।
छिक्का	(स्त्री.) छिक्का / हाछ्युँ ।
छिद्	(विशे.) काट्ने ।
छित	(विशे.) काटिएको ।
छित्त्वर	(पुं./स्त्री./न.) १. काट्ने भाँडो, २. घूर्त/ठग, ३. शत्रु ।
छिदा	(स्त्री.) छेदन / काट्नु ।
छिदि	(स्त्री.) कुठार / बन्चरो ।
छिदिर	(पुं.) १. तरबार, २. बन्चरो, ३. अग्नि, ४. डोरी ।
छिदुर	(पुं./स्त्री./न.) १. काट्ने भाँडो, २. घूर्त, ३. शत्रु ।
छिद्र	(न.) १. छेद / प्वाल, २. छिद्र / भुलचुक, ३. नवम संख्या, ४. लाग्नेदेखि अष्टम स्थान ।
छिद्राफल	(न.) माजु फल ।
छिद्रित	(विशे.) १. छेडिएको, २. प्वाल परेको ।
छिन्न	(विशे.) १. काटिएको, २. छेडिएको ।
छिन्नमस्ता	(स्त्री.) दश महाविद्यामध्येकी एउटी

भगवती ।	
छिन्नरुहा	(स्त्री.) १. गुर्जो, २. सुनकेवँरा / फूल-विशेष, ३. साज / वृक्षविशेष ।
छिन्ना	(स्त्री.) १. गुर्जो, २. वेश्या ।
छिन्नोद्भवा	(स्त्री.) गुर्जो ।
छुछुन्दर	(पुं./स्त्री.) १. छुचुन्द्रो, २. छुचुन्नी ।
छुरिका	(स्त्री.) छुरी / कर्द, स्याँगी, चक्कु आदि ।
छुरित	(विशे.) १. मिलेको, २. काटिएको ।
छेक	(विशे.) १. ग्राम्यपक्षी / गाउँ र सहरको आड नभई नबस्ने पक्षी, २. विदग्ध / सदरिया ।
छेकोक्ति	(स्त्री.) सदरिया बोली ।
छेद	(पुं.) १. काट्नु, २. टुक्रा ।
छेदन	(न.) काट्नु ।
छेदनीय	(विशे.) काट्न लायक ।
छेदित	(विशे.) १. कटाइएको, २. प्वाल परेको ।
छेमण्ड	(पुं./स्त्री.) पितृहीन / बाबु नभएको टुहुरो ।
छोटिका	(स्त्री.) चुट्की / तर्जनी र अङ्गुष्ठको शब्द ।

ज

जरज्जम्पतिजीवातुर्जपाज्योतिर्जगत्प्रभुः ।

जागर्तु जीवजडिमजक्षणाय गजाननः ॥

ज	(पुं.) १. वेग, २. उत्पत्ति, ३. पिशाच, ४. तेज, ५. विष्णु, ६. शङ्कर, ७. भोग ।
ज	(विशे.) १. पैदा भएको, २. दौडेको ।
जक्षण	(न.) भक्षण / खानु ।
जक्ष्म	(पुं.) १. सामान्य रोग, २. क्षयरोग ।
जक्ष्मन्	(पुं.) १. सामान्य रोग, २. क्षयरोग ।
जगच्चक्षुस्	(पुं.) सूर्य ।
जगत्	(न.) जगत् / लोक ।
जगत्	(पुं.) शिव ।
जगत्	(विशे.) हिँड्ने ।
जगत्कर्तृ	(पुं.) ब्रह्मा ।
जगत्प्राण	(पुं.) वायु / बतास ।
जगत्साक्षिन्	(पुं.) १. सूर्य, २. परमेश्वर ।
जगती	(स्त्री.) १. जगत् / लोक, २. पृथिवी / भुईँ, ३. बाह्र अक्षरको एक पाठ हुने छन्द ।
जगदम्बा	(स्त्री.) १. दुर्गा भगवती, २. लक्ष्मी भगवती ।
जगदम्बिका	(स्त्री.) १. दुर्गा भगवती, २. लक्ष्मी भगवती ।
जगदीश	(पुं.) ईश्वर ।
जगद्योनि	(पुं.) ईश्वर ।
जगन्नाथ	(पुं.) १. जगत्का मालिक / ईश्वर, २. जगन्नाथ / 'ठाकुरजी' भनी प्रसिद्ध भएका चार धाममध्ये एक धाम जगन्नाथका प्रभु ।
जगर	(पुं.) कवच / युद्धमा लाउने वस्त्र ।
जगल	(पुं.) १. जाँड रक्सीको छोक्रा, २. कवच ।
जगल	(विशे.) धूर्त / ठग ।
जगल	(न.) गोबर / गाईको मल ।

जग्ध	(विशे.) खाइएको ।
जग्धि	(स्त्री.) भक्षण / खुवाइ ।
जघन	(न.) १. नाभिस्थान देखि उँघोको भाग, २. कटिभाग ।
जघनेफला	(स्त्री.) काठेदुम्री ।
जघन्य	(विशे.) १. पछिल्लो, २. अधम / चुत्थो, ३. निन्दा गरिएको ।
जघन्यज	(पुं./स्त्री.) शूद्र ।
जघन्यज	(विशे.) १. कान्छो, २. पछिल्लोबाट भएको ।
जघ्नि	(पुं.) काट्ने भाँडो ।
जघ्नु	(विशे.) मार्ने ।
जङ्गम	(विशे.) जरायुज, स्वेदज, अण्डज र उद्भिज्ज; यी चार प्रकारका प्राणी ।
जङ्गमकुटी	(स्त्री.) छाता ।
जङ्गल	(विशे.) पानी अति थोरै हुने देश ।
जङ्गला	(स्त्री.) मासु ।
जङ्गुल	(न.) विष ।
जङ्घा	(स्त्री.) पिडौँला ।
जङ्घाकरिक	(विशे.) यताउति दौडेर जिउ पाल्ने ।
जङ्घाल	(विशे.) दौड्ने / दगुर्ने ।
जञ्जपूक	(विशे.) १. बारम्बार जप गर्ने, २. धेरै जप गर्ने ।
जटा	(स्त्री.) १. जटा / जोगीको शिरका लामा केश, २. वृक्षको जरा, ३. जटामसी, ४. कुरिलो, ५. काउछो, ६. वेदविकृतिविशेष ।
जटा	जटा, पाठ ।
जटाजूट	(पुं.) जटाको समूह ।
जटाटीर	(पुं.) शिव ।

जटामासी	(स्त्री.) जटामसी ।	जनक	(विशे.) पैदा गर्ने ।
जटायु	(पुं.) १. रामचन्द्रका समयको पक्षिविशेष, २. गोकुलधूप / गुग्गुलधूप ।	जनकजा	(स्त्री.) सीता ।
जटायुस्	(पुं.) १. रामचन्द्रका समयको पक्षिविशेष, २. गोकुलधूप / गुग्गुलधूप ।	जनङ्गम	(पुं.) चण्डाल / पोडे ।
जटाल	(विशे.) जटाधारी / जटा पाल्ने ।	जनता	(स्त्री.) १. जनको समूह, २. जनको भाव/ धर्म ।
जटाला	(स्त्री.) जटामसी ।	जनन	(न.) १. पैदा हुनु, २. जन्मनु ।
जटि	(पुं.) पाख्रीवृक्ष ।	जनन	(विशे.) १. पैदा गर्ने, २. जन्माउने ।
जटिल	(पुं.) १. सिंह, २. ब्रह्मचारी ।	जननी	(स्त्री.) जन्माउने आमा ।
जटिल	(विशे.) १. दुर्भेद्य / फोर्न नसकिने, २. जटाधारी / जटापाल्ने ।	जनपद	(पुं.) देशविशेष / जिल्ला ।
जटिन्	(पुं.) पाख्रीवृक्ष ।	जनप्रवाद	(पुं.) १. लोकापवाद, २. निन्दा ।
जटिन्	(विशे.) जटाधारी / जटा पाल्ने ।	जनयित्री	(स्त्री.) जन्माउने आमा ।
जटी	(स्त्री.) १. पाख्रीवृक्ष, २. जटामसी ।	जनरव	(पुं.) १. लोकापवाद, २. निन्दा ।
जटुल	(पुं.) जन्मैदेखिको शरीरका कुनै अङ्गको कालो टाटो ।	जनश्रुति	(स्त्री.) किंवदन्ती / दुनियाँमा चलेको होवा ।
जठर	(विशे.) १. कडा / गाँठिएको, २. सारो ।	जनस्थान	(न.) दण्डकारण्यको देशविशेष / शूर्पण- खाको नाक काटेको ठाउँ ।
जठर	(पुं./न.) १. पेट, २. उदर रोग / पेटको रोगविशेष ।	जनान्तिक	(न.) त्रिपताकाकार (छेउ छेउमा एक- एक, माझमा तीन औंला राखेको हात)ले गालातिर (अर्काले देब्रे पट्टि) छेकेर साउती गर्नु / सुस्त-सुस्त कुरा गर्नु ।
जड	(न.) जल / पानी ।	जनार्दन	(पुं.) विष्णु भगवान् ।
जड	(विशे.) १. चिसो, २. मूर्ख, ३. नचल्ने/ अकडिएको ।	जनाश्रय	(पुं.) मण्डप । २/४, १०/८, इत्यादि जना बसेर आराम लिने चौतारा आदि स्थान ।
जडता	(स्त्री.) १. अकडिनु, २. निश्चेष्ट हुनु, ३. मूर्खता ।	जनि	(स्त्री.) १. उत्पत्ति, २. जन्म ।
जडिमन्	(पुं.) १. मूर्खता, २. स्तब्धता / अकडिनु ।	जनित	(विशे.) १. जन्मेको, २. जन्माइएको, ३. उत्पन्न भएको, ४. उत्पन्न गराइएको ।
जडुल	(पुं.) शरीरको जन्मैदेखिको कालो टाटो ।	जनितृ	(पुं.) पिता / बाबु ।
जतु (क)	(न.) १. लाहा, २. हिड ।	जनित्री	(स्त्री.) जन्म दिने आमा ।
जतुका	(स्त्री.) १. लाहा, २. चमेरो ।	जनी	(स्त्री.) १. वधू / बुहारी, २. भर्खर विवाह भएकी दुलही, ३. स्वास्नी, ४. पद्मावती/ औषधिविशेष ।
जतुकृत्	(स्त्री.) पद्मावती / औषधिविशेष ।	जनु	(स्त्री.) १. जन्म, २. पैदाइस ।
जतूका	(स्त्री.) पद्मावती / औषधिविशेष ।	जनुस्	(न.) १. जन्म, २. पैदाइस ।
जत्रु	(न.) काँधको जोड/जोर्नी / खगाले हाड ।	जन्तु	(पुं.) प्राणी ।
जन	(पुं.) १. लोक / जना, २. जनलोक / महर्लोकमन्दा माथिल्लो लोक ।	जन्तुघ्न	(न.) १. वायुविडङ्ग / औषधिविशेष,
जनक	(पुं.) १. बाबु / जन्माउने पिता, २. जनक राजा ।		

	२. हिङ ।
जन्तुधन	(पुं.) बिमिरो ।
जन्तुफल	(पुं.) डुम्रीवृक्ष ।
जन्मन्	(न.) १. जन्म, २. पैदाइस ।
जन्म	(न.) १. जन्म, २. पैदाइस ।
जन्मान्तर	(न.) अर्को जन्म ।
जन्मिन्	(पुं.) प्राणी ।
जन्य	(न.) १. हाट / बजार, २. लडाइँ, ३. निन्दा ।
जन्य	(पुं.) १. पिता, २. शरीर, ३. दुलही-पट्टिको ।
जन्य	(विशे.) १. पैदा हुने, २. जन्मने, ३. जन-जनको हित गर्ने ।
जन्या	(स्त्री.) १. आमाकी सखी, २. प्रीति ।
जन्त्यु	(पुं.) १. प्राणी, २. अग्नि, ३. ब्रह्मा, ४. उत्पत्ति ।
जप	(पुं.) जप ।
जपा	(स्त्री.) जपापुष्प / बाह्रमासे ।
जम्पति	(पुं.) दम्पती / जोई-पोइ । जम्पतिशब्द नित्य द्विवचनान्त छ ।
जम्बाल	(पुं.) १. शिवाली / जलको काइविशेष, २. हिलो, ३. केतकवृक्ष / केवडाको रुख ।
जम्बीर	(पुं.) १. ज्यामिर, २. सानो पात हुने तुलसीविशेष ।
जम्बु	(न.) जामुनको फल ।
जम्बुक	(पुं.) १. स्याल, २. वरुण, ३. जामुनाको रुख, ४. सुनकैवरा ।
जम्बूद्वीप	(पुं.न.) पृथिवीका सात द्वीप / टापु मध्येको एक द्वीप ।
जम्बू	(स्त्री.) जामुनो / फणिर ।
जम्बूक	(पुं.) स्याल ।
जम्बूलमालिका	(स्त्री.) विवाहमा वरपट्टिका स्त्रीको रत्यौली / रतेली ।
जम्भ	(पुं.) १. ज्यामिर, २. हाइ गर्नु / जृम्भा, ३. खानु, ४. अंश, ५. चिउँडो, ६. ठोक्रो/

बाण राख्ने भाँडो, ७. दैत्यविशेष ।	
जम्भक	(विशे.) कामुक / स्त्री धेरै चाहने ।
जम्भका	(स्त्री.) जृम्भा / हाइ ।
जम्भभेदिन्	(पुं.) इन्द्र ।
जम्भल	(पुं.) ज्यामिर ।
जम्भला	(स्त्री.) राक्षसीविशेष । समुद्रका उत्तर किनारामा बस्ने, स्मरणमात्रले गर्भिणीलाई हलुका पारिदिने, प्रसूति गराइदिने, राक्षसी। समुद्रस्योत्तरे तीरे
	जम्भला नाम राक्षसी ।
	तस्याः स्मरणमात्रेण
	विशल्या गर्भिणी भवेत् ॥
जम्भा	(स्त्री.) जृम्भा / हाइ ।
जम्भिन्	(पुं.) ज्यामिर ।
जम्भीर	(पुं.) १. मरुवा / औषधिविशेष, २. ज्यामिर ।
जय	(पुं.) १. विजय / जीतबाजी, २. विष्णु, ३. विष्णुको सेवकविशेष, ४. शास्त्रविशेष। अठार पुराण, रामायण, वैष्णवशास्त्र, शैव-शास्त्र, महाभारत, सौरधर्म (सूर्योपासना-शास्त्र) यतिलाई जय भन्दछन् ।
जयन	(न.) १. सत्रद्ध हुनु / कसिकसाउ हुनु / तयार हुनु, २. जित्नु ।
जयन्त	(पुं.) १. इन्द्रपुत्र, २. विष्णु, ३. शिव, ४. चन्द्र ।
जयन्ती	(स्त्री.) १. दुर्गा, २. इन्द्रकन्या, ३. ध्वजा, ४. जयन्तीलता, ५. वज्रदन्ती / औषधिविशेष ।
जयिन्	(विशे.) जितवाला / जित्ने ।
जय्य	(विशे.) जित्न सकिने ।
जरठ	(विशे.) १. कडा / सारो, २. छिपिएको/ जर्खरिएको, ३. फुस्रो, ४. खस्रो, ५. बूढो ।
जरण	(न.) १. हिङ, २. कूट / औषधिविशेष, ३. जिरा ।

जरण	(विशे.) जीर्ण गर्ने / पचाइ दिने ।	जलरुह	(न.) १. कमल, २. मोथे ।
जरण	(स्त्री.) कालो जिरा ।	जलरुह	(न.) १. कमल, २. मोथे ।
जरत्	(विशे.) १. बूढो भएको, २. थोत्रो ।	जलवल्ली	(स्त्री.) सिँगडाको लहरा ।
जरती	(स्त्री.) बूढी	जलवाह	(पुं.) १. मेघ, २. मोथे ।
जरद्रव	(पुं.) बूढो गोरु ।	जलवाहक	(विशे.) पानी बोक्ने ।
जरा	(स्त्री.) बुढ्याई ।	जलवेतस	(पुं.) पानीबेत ।
जरायु	(पुं.) गर्भवेष्टनचर्म / साल ।	जलशायिन्	(पुं.) विष्णु ।
जरायुज	(विशे.) जरायुज प्राणी / सालनालले युक्त भई जन्मेका मनुष्य, घोडा, गाई, आदि ।	जलशायिन्	(विशे.) पानीमा सुत्ने ।
जरूथ	(न.) मासु ।	जलशुक्ति	(स्त्री.) सिपी ।
जर्जर	(विशे.) जीर्ण / थोत्रो ।	जलशूक	(पुं./न.) पानीको सिँवाली / झ्याऊ ।
जर्तिल	(पुं.) जङ्गली तिल ।	जलसर्पिणी	(स्त्री.) पानीको जुका ।
जल	(न.) १. पानी, २. सुगन्धवाल औषधि-विशेष, ३. गोजरायु / गाईको साल ।	जलाधार	(पुं.) जलाशय / पानी रहने नदी, तलाउ, कुवा आदि ।
जल	(विशे.) जड / मूर्ख ।	जलायुका	(स्त्री.) पानीको जुका ।
जलचर	(विशे.) १. पानीमा रहने, २. जलाशयको आश्रय नभई नबस्ने ।	जलार्द्रा	(स्त्री.) पानीले भिजेको पंखा ।
जलज	(न.) कमल ।	जलालुका	(स्त्री.) पानीको जुका ।
जलज	(पुं.) शङ्खु ।	जलाशय	(पुं.) पानी रहने नदी, तलाउ, कुवा, आदि ठाउँ ।
जलजन्तु	(पुं.) जलमा रहने जन्तु / जीव ।	जलाशय	(न.) उशीर / खस ।
जलजम्बू	(स्त्री.) पानी जामुनो / सानो जामुनो ।	जलुका	(स्त्री.) पानीको जुका ।
जलद	(पुं.) १. मेघ, २. मोथे ।	जलूका	(स्त्री.) पानीको जुका ।
जलदागम	(पुं.) वर्षाकाल ।	जलेचर	(विशे.) पानीमा रहने ।
जलधर	(पुं.) मेघ ।	जलेश्वर	(पुं.) १. वरुण, २. समुद्र ।
जलधि	(पुं.) समुद्र ।	जलोकस्	(स्त्री.) पानीजुका ।
जलधिजा	(स्त्री.) लक्ष्मी ।	जलोच्छ्वास	(पुं.) पानीको निकास ।
जलनिधि	(पुं.) समुद्र ।	जलोदर	(न.) जलोदर / पेटमा पानी भरिने रोग-विशेष ।
जलनिर्गम	(पुं.) पानीमा निकास ।	जलोद्भवा	(स्त्री.) सानो जातको ब्राह्मी / औषधि-विशेष ।
जलनीली	(स्त्री.) सिँवाली / जलको झ्याऊ ।	जलौकस्	(स्त्री.) पानीको जुका ।
जलप्राय	(न.) जलप्राय देश / पानी ज्यादा भएको देश ।	जलौका	(स्त्री.) पानीको जुका ।
जलफल	(न.) सिँगडा / जलमा हुने फलविशेष ।	जलौकस्	(विशे.) पानीमा घर हुने / जलनिवासी ।
जलबुदबुद	(पुं.) पानीको फोका ।	जल्प	(पुं.) १. कुराकानी, २. अरूको मत खण्डन गरेर आफ्नो मत स्थापना गर्नु ।
जलमुच्	(पुं.) १. मेघ, २. मोथे ।	जल्पाक	(विशे.) बहुगर्हवादी / धेरै खराब कुरा
जलयन्त्र	(न.) पानीको फोहोरा ।		

	बोल्ने ।
जल्पित	(विशे.) बोलिएको ।
जल्पित	(न.) बोल्नु ।
जव	(पुं.) वेग ।
जव	(विशे.) वेगवान् / वेग हुने ।
जवन	(विशे.) १. वेग गर्ने, २. दौडने ।
जवनाल	(न.) फलविशेष / जुनार ।
जवनिका	(स्त्री.) १. पर्दा, २. कलात / छेक्ने वस्त्रविशेष ।
जवनी	(स्त्री.) १. पर्दा, २. कलात / छेक्ने वस्त्रविशेष ।
जवस	(न.) घाँस / सामान्य तृण ।
जवा	(स्त्री.) पुष्पविशेष / बाह्रमासे ।
जविन्	(विशे.) वेगवान् / वेगहुने, दौडने ।
जहक	(पुं.) १. काल २. केटाकेटी / बालक, ३. काँचुली ।
जहक	(विशे.) १. मोह नहुने, २. त्यागी ।
जहा	(स्त्री.) काउछो ।
जहु	(पुं.) बच्चा / सन्तान ।
जहुतनया	(स्त्री.) जाहवी / भागीरथी नदी ।
जागर	(पुं.) जागरण / ननिदाउनु ।
जागरित्	(विशे.) १. जागरण गर्ने / ननिदाउने, २. सावधान रहने ।
जागरूक	(विशे.) १. जागरण गर्ने, २. सावधान रहने ।
जागर्या	(स्त्री.) १. सावधान रहनु / होसियारी रहनु, २. जागरण / ननिदाउनु ।
जागुड	(न.) काश्मीरी केशर ।
जागृवि	(पुं.) १. अग्निदेवता, २. राजा ।
जाग्रत्	(विशे.) १. जागा रहने, २. होसियार रहने ।
जाग्रिधा	(स्त्री.) १. होसियार रहनु, २. जागरण / ननिदाउनु ।
जाघनी	(स्त्री.) ऊरु / तिघ्रा ।
जाङ्गल	(पुं.) पानी थोरै हुने देश ।

जाङ्गल	(विशे.) स्थलचर पशु / थलमा रहने जीव ।
जाङ्गलिक	(पुं.) व्यालग्राही / सर्प समात्ने गारुडी / मदारी ।
जाङ्गुल	(न.) विष ।
जाङ्गुलिक	(पुं.) विषवैद्य / विष ज्ञाने / विषको औषधि गर्ने ।
जाङ्गिक	(विशे.) यताउति दौडनाको भरले जिउ पाल्ने ।
जाज्वल्यमान	(विशे.) देदीप्यमान / सारै तेजिलो ।
जाड्य	(न.) १. मूर्खता, २. स्तम्भ / अकडिनु, ३. चिसो हुनु ।
जात	(न.) १. जन्मनु, २. समुदाय ।
जातकर्म	(न.) संस्कारविशेष / पुत्र जन्मे पछि गर्नु पर्ने विधिविशेष ।
जातवेदस्	(पुं.) १. अग्नि, २. अन्तर्यामी / परमेश्वर, ३. चितुवृक्ष ।
जातरूप	(न.) १. सुवर्ण / सुन, २. धतुरो ।
जातरूप	(विशे.) राम्रो रूप भएको ।
जातापत्या	(स्त्री.) छोराछोरी पाउने स्त्री ।
जाति	(स्त्री.) १. जन्म, २. जाति / ब्राह्मणत्व आदि, ३. चमेली, ४. व्यक्तिवृत्ति धर्म / गोत्व मनुष्यत्वादि ।
जातिकोश	(पुं./न.) जाइफल ।
जातिकोष	(पुं./न.) जाइफल ।
जातिफल	(न.) जाइफल ।
जाती	(स्त्री.) चमेली फूल ।
जातीकोश	(पुं./न.) जाइफल ।
जातीकोष	(पुं./न.) जाइफल ।
जातीपत्र	(न./स्त्री.) जाइपत्री ।
जातीफल	(न.) जाइफल ।
जातीय	(विशे.) जातिमान् / जात भएको ।
जातु	(अव्य.) १. कदाचित्, २. निन्दा । जातुशब्दको निन्दा अर्थ बुझाउनलाई वाक्यमा भूतकालको क्रिया छ तापनि लट्

लकारको प्रयोग गर्नु पर्छ । जस्तै- व्यसने रमसे जातु	जारूथ्य (पुं.) तेव्वर दक्षिणा दिएर गरेको यज्ञ ।
जातु याचसि निस्त्रपः ।	जाल (नं.) १. जाल / माछा मार्ने, चरा समात्ने जाल, २. छलकपट, ३. आँखी झ्याल, ४. समुदाय, ५. पेरुङ्गो, ६. चटक / इन्द्रजाल ।
कुलतमा दङ्ग परेको थिइस् धिक्कार हो। गर्हायां लडपिजात्वोः - पाणिनि ।	जालक (नं.) १. नफुलेको कोपिला, २. छलकपट, ३. चराको गुँड, ४. सिकारीको जाल, ५. माकुरा आदिको जालो, ६. समूह, ७. जालाकार गरेर बनेको वंश/बाँस, वस्त्र/ लुगाको वस्तु / पेरुङ्गो, जालीलेट, आदि।
जातुष (विशे.) लाहले बनेको ।	जालगर्दभ (पुं.) अग्निवात / पित्तबाट उठेको, डहने, सर्वाङ्गमा फैलिने, खटिराविशेष ।
जातोक्ष (पुं.) दाएको बहर / काममा लाइएको नयाँ गोरु ।	जालपाद (पुं.) हाँसपक्षी ।
जात्य (विशे.) १. कुलीन / घरानिया, २. श्रेष्ठ, ३. राम्रो ।	जालिक (पुं.) १. माझी, २. ब्याघा, ३. माकुरो, ४. इन्द्रजाली / चटक गर्ने, ५. जाली/ जालझेल गरेर जिउ पाल्ने ।
जानकी (स्त्री.) सीता ।	जालिका (स्त्री.) १. घिरौलो / तोरिया, २. विधवा/ राँडी, ३. जुका, ४. जाल जस्तो गरेर बनेको वस्त्रविशेष / जाली-लेट, जाबी, आदि ।
जानपद (पुं.) १. जन / लोक, २. देश ।	जालिनी (स्त्री.) घिरौलो / तोरिया ।
जानु (नं.) घुँडा ।	जाली (स्त्री.) १. चिचिन्डो, २. सानो घिरौलो, ३. परवर ।
जाप (पुं.) जप ।	जाल्म (विशे.) असमीक्ष्यकारी / हेरविचार नगरेर काम गर्ने पामर ।
जापक (विशे.) जप गर्ने ।	जाहक (पुं.) १. सर्पाकार प्राणिविशेष / वाम, २. बिरालो, ३. खाट ।
जाबाल (पुं.) १. अजाजीव / बोका बाखा पालेर जीविका गर्ने, २. मुनिविशेष ।	जाह्वी (स्त्री.) गङ्गानदी / भागीरथी ।
जामदग्न्य (पुं.) परशुराम ।	जिगमिषा (स्त्री.) हिँड्ने इच्छा ।
जामातृ (पुं.) ज्वाइँ / छोरीको पति ।	जिगीषा (स्त्री.) जित्ने इच्छा ।
जामि (स्त्री.) १. दिदी बहिनी, २. कुलस्त्री / छोरी/बुहारी ।	जिघत्सा (स्त्री.) खाने इच्छा ।
जामी (स्त्री.) १. दिदी बहिनी, २. कुलस्त्री / छोरी/बुहारी ।	जिघत्सु (विशे.) भोकाएको ।
जाम्बव (नं.) जामुनाको फल ।	जिघांसा (स्त्री.) मार्ने इच्छा ।
जाम्बूनद (नं.) १. सुवर्ण / सुन, २. घतुरो ।	जिघांसु (विशे.) मार्न इच्छा गर्ने ।
जायक (नं.) पहेंलो धूपी ।	जिघ्र (विशे.) सुँच्ने ।
जाया (स्त्री.) भार्या / स्वास्नी ।	जिङ्गी (स्त्री.) मजिटो ।
जायाजीव (पुं.) १. नटुवा, २. स्वास्नीको कमाइले जीविका गर्ने ।	
जायापति (पुं.) दम्पती / जोईपोइ । जायापतिशब्द द्विवचनान्त छ ।	
जायु (पुं.) औषधि ।	
जार (पुं.) उपपति / नाठो ।	
जारज (विशे.) जारबाट जन्मेको ।	
जारणी (स्त्री.) ठूलो जातको जिरा ।	

जिज्ञासा	(स्त्री.) १. जान्ने इच्छा, २. सोध्नु ।
जिज्ञासित	(विशे.) जान्ने इच्छा गरिएको ।
जिज्ञासु	(विशे.) जान्नेलाई इच्छा गर्ने ।
जिज्ञास्य	(विशे.) जान्नेलाई इच्छा गर्न लायक ।
जित	(विशे.) जितिएको ।
जितकाशि	(पुं.) जित्ने उद्योग गरिरहने / जोरीपारीलाई बढ्न नदिने ।
जितकाशिन्	(पुं.) जित्ने उद्योग गरिरहने / जोरीपारीलाई बढ्न नदिने ।
जितेन्द्रिय	(विशे.) जितेन्द्रिय / इन्द्रिय जित्ने ।
जित्य	(पुं./स्त्री.) ज्यादा जोड गरेर तान्नु पर्ने गहुँगो लिंदुको / खनजोत गरेको खेत बारी आदिमा डल्ला फोर्ने, सम्प्याउने काष्ठविशेष ।
जित्तर	(विशे.) जित्ने ।
जिन	(पुं.) जैनहरूको उपास्य देवताविशेष ।
जिष्णु	(पुं.) १. विष्णु, २. अर्जुन ।
जिष्णु	(विशे.) जित्ने ।
जिह्वा	(विशे.) १. बाझो, २. अल्छी ।
जिह्वाग	(पुं.) १. सर्प, २. बदमास / दुष्ट ।
जिह्वाग	(विशे.) १. बिस्तारै हिँड्ने, २. अप्टेरो/टेढो चालले चल्ने / सोझो चालमा नचल्ने ।
जिह्व	(पुं./स्त्री.) जिह्वा / जिभ्रो ।
जिह्वल	(विशे.) जिभ्रे / मीठो मीठो खान खोज्ने ।
जिह्वामूलीय	(पुं.) जिह्वामूलीय विसर्ग । कवर्ग परहुने हरिःकरोति, कः खनति इत्यादि ठाउँको जस्तो विसर्ग ।
जीन	(विशे.) जीर्ण / बूढो ।
जीमूत	(पुं.) १. मेघ, २. पर्वत / पहाड ।
जीर	(पुं.) १. जिरा, २. तरबार ।
जीर	(विशे.) विद्यावान् / पण्डित ।
जीरक	(पुं.) जिरा ।
जीरण	(पुं.) जिरा ।
जीर्ण	(विशे.) १. जीर्ण/बूढो / थोत्रो, २. पचेको/पाक भएको ।

जीर्णोद्धार	(पुं.) जीर्णोद्धार / मरम्मत ।
जीव	(पुं.) १. प्राणधारण / बाँच्नु, २. प्राणी, ३. वृत्ति / जीविका, ३. कुचिला / वृक्षविशेष, ४. बृहस्पति, ५. जीवात्मा, ६. विष्णु ।
जीवक	(पुं.) अष्टवर्ग मध्येको पहिला औषधि / खिरौलो ।
जीवक	(विशे.) १. बाँच्ने, २. बचाउने ।
जीवञ्जीव	(पुं.) मयूर पक्षिविशेष ।
जीवन	(न.) १. बाँच्नु, २. पानी, ३. वृत्ति / जीविका ।
जीवन	(विशे.) बचाउने ।
जीवनी	(स्त्री.) १. काकोली / औषधिविशेष, २. जुही / फूलविशेष, ३. जिन्दगी / जीवनकाल, ४. सजिवन ।
जीवनीय	(न.) पानी ।
जीवनीय	(विशे.) १. बचाउने वस्तु । जीवनाय हितम् इत्यर्थे तस्मै हितम् इति छप्रत्ययः, २. बचाउनलाई योग्य भएको वस्तु, जीवयितुं योग्यं शक्यं वा इत्यर्थे तव्यत्तव्यानीयरः इत्यनीयरप्रत्ययः ।
जीवनीया	(स्त्री.) सजिवन ।
जीवनौषध	(न.) प्राण बचाउने औषधि ।
जीवन्तिका	(स्त्री.) १. सजिवन, २. जीवन्ती साग, ३. गुर्जो, ४. ऐजेरु ।
जीवन्ती	(स्त्री.) १. सजिवन, २. जीवन्ती साग, ३. गुर्जो, ४. ऐजेरु ।
जीवन्मुक्त	(विशे.) ब्रह्मज्ञानी ।
जीवपुत्रक	(पुं.) चिउरीको रुख ।
जीवसू	(स्त्री.) सन्तान बाँच्ने स्त्री ।
जीवा	(स्त्री.) १. सजिवन, २. घनुको ताँदो, ३. बोझो ।
जीवातु	(पुं.) १. प्राण बचाउने औषधि, २. बाँच्नु ।
जीवात्मन्	(पुं.) जीवात्मा / प्राणीको आत्मा ।
जीविका	(स्त्री.) वृत्ति / जीविका ।
जीवित	(न.) जिन्दगानी / जीवन ।

जीवित	(विशे.) बाँचेको ।	जोङ्गक	२. दुब्लो ।
जीवितकाल	(पुं.) आयु ।	जोष	(न.) धूपी / वृक्षविशेष ।
जीवितेश	(पुं.) १. सूर्य, २. चन्द्र, ३. प्राणनाथ / प्राणप्रिय / पति, ४. यमराज ।	जोषम्	(पुं.) १. प्रीति / खुसी हुनु, २. सेवा / आश्रयण गर्नु ।
जीवितेश	(विशे.) जिन्दगानीको मालिक ।	ज्ञ	(अव्य.) १. मौन / चुपलागनु, २. सुख ।
जुगुप्सा	(स्त्री.) निन्दा ।	ज्ञ	(पुं.) १. ब्रह्मा, २. बुधग्रह, ३. पण्डित ।
जुगुप्सित	(विशे.) निन्दा गरिएको ।	ज्ञ	(विशे.) जात्रे ।
जुङ्ग	(पुं.) त्रिधारा / औषधिविशेष ।	ज्ञप्त	(विशे.) १. जनाइएको, २. बिन्ती चढाइएको ।
जुष्ट	(न.) जुठो / उच्छिष्ट ।	ज्ञपित	(विशे.) १. जनाइएको, २. बिन्ती चढाइएको ।
जुष्ट	(विशे.) सेवा गरिएको ।	ज्ञप्ति	(स्त्री.) १. जनाउनु / बुझाउनु, २. बिन्ती गर्नु / निवेदन गर्नु ।
जुष्य	(विशे.) सेवा गर्न लायक ।	ज्ञात	(विशे.) जानिएको ।
जुहू	(स्त्री.) होम गर्ने अर्धचन्द्राकार सुरो ।	ज्ञातव्य	(विशे.) १. जान्नु पर्ने, २. जान्न सकिने ।
जू	(स्त्री.) १. आकाश, २. सरस्वती, ३. दौडनु, ४. हिंडनु ।	ज्ञातसिद्धान्त	(विशे.) सिद्धान्त / निर्णय जान्ने ।
जूट	(पुं.) गुँथो / समुदाय ।	ज्ञातृ	(विशे.) जान्ने ।
जूति	(स्त्री.) १. वेग, २. हिंडाइ ।	ज्ञाति	(पुं.) ज्ञाति / दाजुभाइ ।
जूष	(पुं.न.) क्वाथको रस ।	ज्ञातेय	(न.) १. ज्ञाति / दाजुभाइको धर्म / स्वभाव, २. ज्ञाति / दाजुभाइको कर्म ।
जृम्भ	(पुं./न./स्त्री.) जृम्भा / हाइ ।	ज्ञान	(न.) ज्ञान / जान्नु ।
जृम्भण	(न.) जृम्भा / हाइ ।	ज्ञानयोग	(पुं.) ज्ञानयोग / तत्त्वज्ञानले जीवको र ब्रह्मको एकता हुनु ।
जृम्भा	(स्त्री.) जृम्भा / हाइ ।	ज्ञानेन्द्रिय	(न.) ज्ञानेन्द्रिय / आँखा, कान, नाक, जिभ्रो, छाला (त्वक्) यी पाँच ।
जृम्भित	(न.) १. बढ्नु, २. हाइ गर्नु, ३. प्रकट हुनु ।	ज्ञापन	(न.) जाहेर गर्नु, बिन्ती गर्नु ।
जृम्भित	(विशे.) १. बढेको, २. हाइ गर्ने, ३. प्रकट भएको ।	ज्ञेय	(विशे.) जान्न पर्ने / जान्न योग्य / जान्न सकिने ।
जेतृ	(विशे.) जित्ने ।	ज्यानि	(स्त्री.) जीर्ण हुनु / बूढो हुनु ।
जेन्ताक	(पुं.) स्वेदनविधिविशेष / चरकसंहिता आदिमा निर्दिष्ट पसिना काढ्ने विधि ।	ज्यायस्	(विशे.) १. जेठो / उमेर बढ्ता भएको, २. अति असल / श्रेष्ठ ।
जेमन	(न.) खानु ।	ज्येष्ठ	(विशे.) १. जेठो, २. श्रेष्ठ ।
जेय	(विशे.) जित्न योग्य ।	ज्येष्ठ	(पुं.) जेठ महिना ।
जैत्र	(विशे.) जित्ने / विजय गर्ने ।	ज्येष्ठतात	(पुं.) जेठा बाबु ।
जैन	(पुं.) जिनको उपासना गर्ने / जैनमती ।	ज्येष्ठश्वश्रु	(स्त्री.) जेठी सासू ।
जैपाल	(पुं.) अजयपाल / उपविषविशेष ।		
जैवातृक	(पुं.) १. चन्द्रमा, २. कपूर, ३. पुत्र / छोरो, ४. औषधि ।		
जैवातृक	(विशे.) १. दीर्घायु / लामो आयु हुने,		

ज्येष्ठा	(स्त्री.) १. ज्येष्ठानक्षत्र, २. माझको औलो, ३. माउसुली, ४. ज्येष्ठा / अलच्छिनकी अधिष्ठात्री देवता-अलक्ष्मी ।
ज्येष्ठामूलीय	(पुं.) ज्येष्ठ महिना ।
ज्येष्ठी	(स्त्री.) माउसुली / पल्ली ।
ज्यैष्ठ	(स्त्री.) जेठ महिना ।
ज्यैष्ठी	(स्त्री.) ज्येष्ठ-शुक्लपूर्णिमा ।
ज्योतिस्	(न.) १. प्रकाश / ज्योति / उल्ल्यालो, २. नक्षत्र / तारा ।
ज्योतिरिङ्गण	(पुं.) जुनकिरी ।
ज्योतिष	(न.) ज्योतिषशास्त्र ।
ज्योतिषिक	(विशे.) १. ज्योतिष शास्त्र जान्ने, २. ज्योतिषशास्त्र पढ्ने ।
ज्योतिष्टोम	(पुं.) सोह्र जना ऋत्विक्ले गर्नुपर्ने यज्ञ- विशेष ।
ज्योतिष्मत्	(विशे.) प्रकाशवान् / उज्यालो ।
ज्योतिष्मती	(स्त्री.) मालकागुनो / औषधिविशेष ।
ज्योत्स्ना	(स्त्री.) १. चन्द्रिका / जून, २. घिरौलो / तोरियाँ ।
ज्योत्स्नी	(स्त्री.) १. उज्यालो रात, २. घिरौला / तोरियाँ ।
ज्यौतिषिक	(विशे.) १. ज्यौतिषशास्त्र जान्ने, २. ज्योतिष-

ज्यौत्स्नी	शास्त्र पढ्ने । (स्त्री.) उज्यालो रात ।
ज्वर	(पुं.) १. ज्वर / जरो, २. ताप / सन्ताप ।
ज्वरित	(विशे.) १. ज्वररोगी / जरो आउने रोगी, २. तापयुक्त / सन्तापवाला ।
ज्वरिन्	(विशे.) १. ज्वररोगी / जरो आउने रोगी, २. तापयुक्त / संतापवाला ।
ज्वल	(पुं.) दीप्ति / प्रकाश+उज्यालो ।
ज्वल	(विशे.) प्रकाशवान् / उज्यालो वस्तु ।
ज्वलत्	(विशे.) प्रकाशवान् / उज्यालो वस्तु ।
ज्वलन	(पुं.) १. आगो, २. चितु औषधि ।
ज्वलित	(न.) १. बल्नु, २. प्रकाशमान हुनु ।
ज्वलित	(विशे.) १. बलेको, २. प्रकाशमान भएको ।
ज्वलिनी	(स्त्री.) भोर्लाको लहरा ।
ज्वाल	(पुं./स्त्री.) अग्निको ज्वाला ।
ज्वाल	(विशे.) ज्वाला हुने ।
ज्वाला	(स्त्री.) अग्निको ज्वाला ।
ज्वालाजिह्व	(पुं.) अग्नि ।
ज्वालामुखी	(स्त्री.) आगाको ज्वाला निस्कने देवीको पीठविशेष ।

झ

झङ्कारिभ्रमरव्यूहझम्पदायिमदोदकः ।
झरायतां तापशान्त्यै झषकेतनधक्सुतः ॥

झ	(पुं.) १. शब्द, २. हुरी, ३. झञ्झावात / पानी-हुरी, ४. बृहस्पति ।
झङ्कार	(पुं.) भ्रमराहरूको शब्दविशेष / भुन भुन शब्द ।
झञ्झा	(स्त्री.) झ्याँ झ्याँ शब्द ।
झञ्झानिल	(पुं.) झ्याँ-झ्याँ शब्द गरेर आएको हुरी-पानी ।
झञ्झावात	(पुं.) झ्याँ-झ्याँ शब्द गरेर आएको हुरी-पानी ।
झटिति	(अव्य.) झट्ट / चाँडो ।
झम्प	(पुं.) १. डल्लो परेर हाम्फाल्नु, २. झ्वाम्प खस्नु ।
झम्पारु	(पुं.) वानर / बाँदर ।
झर	(पुं.) छहरा ।
झरा	(स्त्री.) छहरा ।
झरी	(स्त्री.) छहरा ।

झर्भर	(पुं.) झ्याली / झाँज-बाजाविशेष ।
झल्लरी	(स्त्री.) १. झ्याली / बाजाविशेष / झाँज, २. हुडुक्क / बाजाविशेष, ३. बालचक्र / बाजाविशेष ।
झष	(पुं.) १. माछा, २. ग्राह, ३. ताप / सन्ताप, ३. वन ।
झषकेतन	(पुं.) कामदेव ।
झाटल	(पुं.) पाडरी / वृक्षविशेष ।
झामक	(न.) डढेको कालो भएको ईँट / झाम ।
झार्भर	(विशे.) झ्याली पिट्ने / झाँज बजाउने ।
झिण्टी	(स्त्री.) १. झिण्टी / कपूरनली, २. नीलो झिण्टी / नीलो कपूरनली ।
झिल्लि(का)	(स्त्री.) झ्याउँकरी ।
झिल्ली	(स्त्री.) झ्याउँकरी ।
झीरुका	(स्त्री.) झ्याउँकरी ।

अ

अकारकोटिकुटिलबालेन्दूज्ज्वलभालकः ।
अदूरवर्ती तिरयेत्तमांसि हरबालकः ॥

अ	(पुं.) १. गवैयाविशेष / गाइने, २. गोरु,	३. शुक्रतारा, ४. वामबुद्धि / बाउँठो ।
---	--	---------------------------------------

ट

उट्टङ्क्यमानः पटुभिर्घटिताऽनेकमङ्गलः ।

टङ्कायतां विपत्तिपण्डपाटने धूर्जटेर्वटुः ॥

ट	(पुं.) १. बाउने, २. खुट्टो, ३. शब्दविशेष/ अस्पष्टशब्द ।
ट	(न.) शरीरको अस्थिपङ्कज / हाडको अखण्डित समूह ।
टङ्क	(पुं.) १. पिंडौला, २. पत्थर फोर्ने शस्त्र/ टाँकी, २. टङ्क / परिमाणविशेष- चार मासा, ४. घमन्ड ।
टङ्क	(पुं./न.) १. नीलो कैथ / वृक्षविशेष, २. खन्ती / खन्ने साधन, ३. स्वाग ।
टङ्कण	(पुं.) स्वाग ।
टङ्कार	(पुं.) १. आश्चर्य, २. ध्वनिविशेष/ टङ्-

टङ् ट्याङ्-ट्याङ् शब्द ।	
टट्टरी	(स्त्री.) दमाहा / बाजाविशेष ।
टट्टूर	(पुं.) भेरी / कर्नाल / बाजाविशेष ।
टलन	(न.) वैक्लव्य / टोलाउनु ।
टिट्टिभ	(पुं.) टिट्टिरी / हुटिट्याउँ पक्षिविशेष ।
टिप्पनी	(स्त्री./न.) संक्षिप्तटीका / टिप्पणी ।
टीका	(स्त्री.) व्याख्यानग्रन्थ / टीका ।
टुण्टुक	(पुं.) १. टटेलोवृक्ष, २. पक्षिविशेष ।
टुण्टुक	(विशे.) १. नीच / सानो, २. क्रूर / निष्ठुर ।
टेरक	(विशे.) कुटिलाक्ष / डेडो / डेरो ।

ठ

ठखण्डविलसत्कुम्भपिण्डद्योतितदिङ्मुखः ।

ठत्वं लुण्ठतु नो बुद्धेष्टजातः कोऽपि ठक्कुरः ॥

ठ	(पुं.) १. चन्द्रमण्डल, २. शिव, ३. ठूलो आवाज, ४. साधारण मण्डल / घेरा,
---	--

ठक्कुर	५. शून्य, ६. प्रत्यक्ष । (पुं.) ठाकुरजी / देउता ।
--------	--

ड

डिम्भो मृडस्य शुण्डाया दण्डेनोद्दण्डतां गतः ।
जडतायाः खण्डनः स्यात् पण्डाया मण्डनश्च नः ॥

ड	(पुं.) १. शिव, २. डर, ३. बडवाग्नि / समुद्रको अग्नि, ४. शब्द ।
डङ्गरी	(स्त्री.) काँक्राको एक भेद / हात्तीदाँत जत्रो फल हुने लामो काँक्रो ।
डम	(पुं.) डोम / पोडे ।
डमर	(पुं./न.) १. डाँका लाग्नु आदि देशोपद्रव, २. परचक्रभय, ३. विप्लव / विद्रोह ।
डमरु	(पुं.) १. बाजाविशेष / डमरु, २. चमत्कार / आश्चर्य ।
डयन	(न.) १. उड्नु, २. टोकरी, ३. हावा खाने रथ, ४. खट / देवताहरूलाई राखेर बोक्ने रथ, ५. पर्दा/छादन भएको जनाना मानिस चढ्ने रथ ।
डल्लक	(न.) १. डालो, २. टोकरी ।
डहु	(पुं.) बडहर / फलवृक्षविशेष ।
डाकिनी	(स्त्री.) डाइनी / बोक्सीको भेद ।
डामर	(पुं.) १. तन्त्रशास्त्रविशेष, २. चमत्कार / आश्चर्य, ३. घमन्ड, ४. आडम्बर / ढाँचा ।
डालिम	(पुं.) दारिम / वृक्षविशेष ।
डिङ्गर	(विशे.) १. धूर्त, २. सेवक, ३. खल / दुष्ट, ४. अग्लो ।

डिण्डिम	(पुं.) डिमडिमे बाजा ।
डिम	(पुं.) नाटकविशेष / रौद्ररस प्रधान भएको, वीर, बीभत्स, अद्भुत, करुण, भयानक; यी पाँच रस बिच बिचमा भएको, पुराणप्रसिद्ध देव गन्धर्व आदि सोह्र जना नायक भएको, इन्द्रजाल, संग्राम आदि चरित्र देखाइने, चार अङ्क भएको नाटकविशेष ।
डिम्ब	(पुं./न.) १. डर, २. देशोपद्रव, ३. जरायु/साल, ४. फियो, ५. फोक्सो, ६. चराको फुल ।
डिम्बाहव	(पुं.) अराजक लडाइँ / विद्रोह ।
डिम्भ	(पुं.) १. बालक, २. मूर्ख ।
डिम्भचक्र	(न.) शुभाशुभ बताउने मनुष्याकार चक्रविशेष ।
डिम्भा	(स्त्री./पुं.) सारै सानो / कोल्टो सुताउन नहुने बालक ।
डीन	(न.) डान / उड्नु ।
डुण्डुभ	(पुं.) विष नहुने सर्पविशेष ।
डुलि (ली)	(स्त्री.) कछुवाकी स्त्री / ठोटरी ।
डोम	(स्त्री.) डुम / जातिविशेष ।
डोरक	(न.) डोरो / घागाको डोरो ।

ढ

ढकारकुटिलप्रौढगाढमौढ्यकदर्थिता ।
ढौकतां मामिका बुद्धिर्दुण्डिराजाङ्घ्रिदुण्डनम् ॥

ढ (स्त्री.) १. नगरा / बाजाविशेष, २. कुकुर,
३. कुकुरको पुच्छर, ४. गुणवर्जित /
गुणहीन, ५. शब्द ।
ढक्का (स्त्री.) १. नगरा / बाजाविशेष, २. ढोल
बाजा ।
ढामरी (स्त्री.) हाँसको पोथी ।

ढाल (न.) ढाल / तरबारको चोट रोक्ने वस्तु।
दुण्डि (पुं.) गणेश ।
ढोल (पुं.) ढोल बाजा ।
ढौकन (न.) घुस दिनु / आफ्नो काम पटाउन
कसैलाई रूपैयाँ, पैसा, जिनिस-चिजबिज
दिनु ।

ण

णदायकप्रणामाय प्रणतक्लेशहारिणे ।
ब्रह्मणे प्रणतिर्नित्यं वारणाकारधारिणे ॥

ण (पुं.) १. भूषण, २. निर्गुण / गुण नभएको,

३. जलाशय, ४. ज्ञान, ५. निश्चय, ६. शब्द।

त

तपस्वितल्लजत्राता तपर्तुतपनद्युतिः ।

तनोतु त्र्यक्षतनयस्तमस्ततितिरस्कृतिम् ।

त	(न./स्त्री.) १. तर्नु, २. पुण्य ।	तडाग	(पुं./न.) तलाउ ।
त	(पुं.) १. चोर, २. अमृत, ३. पुच्छर, ४. बँदेल, ५. म्लेच्छ, ६. गर्भ, ७. रत्न, ८. सिपाही, ९. स्यालको पुच्छर ।	तडाघात	(पुं.) तडाघात / हात्तीले माथिबाट भुईँमा सुँड बजार्नु ।
तकिल	(विशे.) धूर्त / ठग ।	तडित्	(स्त्री.) बिजुली ।
तक्य	(विशे.) १. सहन योग्य, २. सहन सकिने ।	तडित्वत्	(पुं.) १. मेघ, २. मोथे ।
तक्र	(न.) दहीको चतुर्थांश / चौथाइ पानी राखेर बनाएको मही ।	तडित्वत्	(विशे.) बिजुली हुने वस्तु ।
तक्रकूर्चिका	(स्त्री.) छेना / मही हालेर फटाएको तातो दूध ।	तण्डक	(पुं.) १. खञ्जन / पक्षिविशेष, २. फिंज, ३. समास भएको दीर्घपद, ४. घरमा लाएका दलिन आदि काठ, ५. रुखको काम ।
तक्रमांस	(न.) मही हालेर पकाएको मांसविशेष / अखनी ।	तण्डक	(पुं./न.) १. परिस्कार / सिंगारपटार, २. रोगविशेष ।
तक्राट	(पुं.) मन्थनदण्ड / मधानी ।	तण्डुल	(पुं.) १. चामल, २. वायुविडङ्ग ।
तक्षक	(पुं.) १. तक्षकनाग, २. सिकर्मी / काठको काम गर्ने कर्मी ।	तण्डुला	(स्त्री.) १. वायुविडङ्ग, २. ठूलो जातको लज्जालु/लज्जावती औषधि, ३. मजिटो ।
तक्षक	(विशे.) १. ताछ्ने, २. काट्ने ।	तण्डुलाम्बु	(न.) चौलानी ।
तक्षण	(विशे.) १. ताछ्नु, २. काट्नु ।	तण्डुलीय	(पुं.) लुँडेको साग ।
तक्षणी	(स्त्री.) १. ताछ्ने हतियार / बसिला, २. रन्दा / काठ मसिनो पार्ने हतियार ।	तण्डुलीयक	(पुं.) १. वायुविडङ्ग, २. लुँडेको साग ।
तक्षन्	(पुं.) सिकर्मी / काठको काम गर्ने कारिगर ।	तत्	(विशे.) त्यो / प्रसिद्ध भएको, कथन गर्न लागिएको, अनुभव गरिएको ।
तगर	(न.) तगर औषधि ।	तत्	(न.) ब्रह्म / परमात्मा, परब्रह्म ।
तगर	(पुं.) तगर / पुष्पविशेष ।	तत्	(अव्य.) त्यसकारणले, त्यसो भने ।
तङ्क	(पुं.) १. रोग, २. संताप, ३. डर ।	तत	(विशे.) १. फैलिएको, २. व्याप्त भएको ।
तट	(पुं./स्त्री./न.) तीर ।	तत	(न.) तार लाएर बजाउनु पर्ने वीणा सितार आदि बाजा ।
तटस्थ	(विशे.) १. तटस्थ / किनारामा रहेको, २. तटस्थ / कुनै तर्फ पक्षपात नगर्ने ।	ततस्	(अव्य.) १. त्यसो हुनाले, २. त्यहाँबाट/ त्यहाँदेखि, ३. अनिपछि/ त्यसदेखि पछि, ४. उहाँपछि ।
तटाक	(पुं./न.) तलाउ ।	ततम	(विशे.) त्यो चाहिने / धेरै मध्येको त्यो
तटिनी	(स्त्री.) नदी ।		

ततर	एउटा । (विशे.) १. त्यो चाहिने, २. मध्येको त्यो	तनुरुह	(न.) १. रौं, २. पखेटा ।
ततस्त्य	एउटा । (विशे.) १. त्यहाँबाट भएको, २. त्यहाँ भएको ।	तनू	(स्त्री.) शरीर ।
तति	(स्त्री.) समुदायविशेष / ताँती ।	तनूज	(पुं.) पुत्र / छोरो ।
तत्काल	(पुं.) तत्काल / त्यसै समय, तुरुन्त ।	तनूजा	(स्त्री.) छोरी ।
तत्क्षण	(पुं.) तत्क्षण / तुरुन्त, त्यसै समय ।	तनूनपात्	(पुं.) १. अग्नि, २. चितु ।
तत्त्व	(न.) १. स्वरूप, २. परमात्मा, ३. साँचो कुरा, ४. पदार्थ / वस्तु ।	तनूरुह	(न.) १. रौं, २. पखेटा ।
तत्त्वज्ञान	(न.) साँचो कुरो जानु ।	तन्तु	(पुं.) १. धागो, २. सन्तान ।
तत्पर	(विशे.) तत्पर / त्यसैमा लागेको ।	तन्तुकीट	(पुं.) रेसम बनाउने कीरो ।
तत्परायण	(विशे.) तत्पर / त्यसैमा लागेको ।	तन्तुभ	(पुं.) १. सस्युं, २. बाछो ।
तत्र	(अव्य.) त्यहाँ ती मध्येमा ।	तन्तुल	(न.) मृणाल / कमलको डाँठ ।
तत्रत्य	(विशे.) त्यहाँ भएको ।	तन्तुवाप	(पुं.) तान लाउनु ।
तत्र भव	(विशे.) त्यहाँ भएको ।	तन्तुवाय	(पुं.) १. माकुरो, २. जुलाहा / कपडा बुन्ने जातिविशेष ।
तत्र भवत्	(विशे.) तपाईँ हजुर ।	तन्तुसन्तत	(विशे.) १. सिइएको, २. उनिएको ।
तथा	(अव्य.) १. त्यस प्रकारले / त्यसरी, २. त्यस्तो, ३. त्यसो ।	तन्त्र	(न.) १. कुटुम्बचर्चा/जहान् बच्चाको हेरचाह, २. सिद्धान्त / ठहरिएको कुरा, ३. औषधि, ४. मुख्य, ५. तान, ६. राष्ट्र/राज्य, ७. तन्त्र / दुई काम सिद्ध गर्ने एउटा काम, ८. सैन्य, ९. स्वराष्ट्रचिन्ता / आफ्ना राज्यको बन्दोवस्त, १०. करण/ कार्य-साधन - उपकरण, ११. शास्त्रविशेष/तन्त्रशास्त्र, १२. व्यवहार ।
तथागत	(पुं.) बुद्ध ।	तन्त्रक	(न.) तानबाट भर्खर झिकेको नयाँ वस्त्र ।
तथागत	(विशे.) त्यो अवस्था भएको ।	तन्त्रकाष्ठ	(न.) तुरी / कपडा बुन्ने काठविशेष ।
तथ्य	(विशे.) साँचो ।	तन्त्रवाप	(पुं.) तान लाउनु ।
तदा	(अव्य.) त्यस समयमा ।	तन्त्रवाय	(पुं.) जुलाहा / लुगा बुन्ने जात ।
तदात्व	(न.) त्यसकालमा ।	तन्त्रिका	(स्त्री.) १. गुर्जो / औषधिविशेष, २. डोरी, ३. त्यान्द्रो ।
तदानीम्	(अव्य.) त्यस समयमा ।	तन्त्री	(स्त्री.) तामो, पितल आदिको तार ।
तनय	(पुं.) छोरो ।	तन्द्रा	(स्त्री.) १. आलस्य, २. निद्राको पूर्वरूप ।
तनया	(स्त्री.) छोरी ।	तन्द्रालु	(विशे.) १. आलस्य हुने, २. तन्द्रा हुने ।
तनिष्ठ	(विशे.) सारै सानो ।	तन्त्रि (त्त्री)	(स्त्री.) १. आलस्य, २. तन्द्रा / जिठलठु हुनु ।
तनीयस्	(विशे.) सारै सानो ।	तन्मात्र	(न.) १. रूप, रस, गन्ध, स्पर्श र शब्द, यी पाँच को सूक्ष्मावस्था, २. त्यो मात्रै ।
तनु	(स्त्री.) शरीर ।		
तनु	(विशे.) १. सानो, २. पातलो ।		
तनुज	(पुं.) छोरो ।		
तनुजा	(स्त्री.) छोरी ।		
तनुत्र	(न.) कवच / लडाइँमा लाउने वस्त्र ।		
तनुत्राण	(न.) कवच / लडाइँमा लाउने वस्त्र ।		

तन्वी	(स्त्री.) १. कृशाङ्गी / पातलो जिउकी स्त्री, २. शालपर्णी / औषधिविशेष ।	झगडियालाई सुन झिक्न लाउदा नपोली फोका नउठी झिक्नो भने जीत, नत्र हार मानिने निया ।
तपस्	(न.) तपस्या / कृच्छ्रचान्द्रायण आदि शरीरक्लेशकारी पुण्यकर्म ।	तप्तमुद्रा (स्त्री.) तप्तमुद्रा । लोह आदि धातुको चक्र, शङ्ख आदि आकार भएको छाप बनाई त्यो बेसरी तताएर ठाउँ-ठाउँमा डाम्ने वैष्णवी पद्धति ।
तपस्	(पुं.) माघ महिना ।	तमस् (न.) १. तमोगुण, २. राहु, ३. अन्धकार, ४. पाप ।
तप	(पुं.) ग्रीष्म ऋतु / ज्येष्ठ-आषाढ महिना ।	तमस्विनी (स्त्री.) १. रात्रि, २. हलेदो ।
तपःक्लेशसह (विशे.)	दान्त / तपस्याको दुःख सहने ।	तमा (स्त्री.) १. रात्रि, २. हलेदो ।
तपन	(पुं.) १. सूर्य, २. ग्रीष्म ऋतु / ज्येष्ठ-आषाढ दुई महिना, ३. अर्कवृक्ष / आँक ।	तमाल (न.) तमालवृक्ष ।
तपन	(न.) १. तपस्या गर्नु, २. तपु / प्रकाशमान हुनु, ३. संतापयुक्त हुनु, ४. स्त्रीचेष्टाविशेष / पतिका विरहमा कामाकुल भएर छट्पटाउनु ।	तमालपत्र (न.) तिलक / टीका ।
तपनीय	(न.) सुवर्ण / सुन ।	तमि (मी) (स्त्री.) १. रात्रि, २. हलेदो ।
तपनेष्ट	(न.) ताम्र / ताम्रो ।	तमिस्र (न.) १. नरकविशेष, २. अन्धकार, ३. क्रोध ।
तपस्य	(पुं.) फाल्गुन महिना ।	तमिस्रा (स्त्री.) अँध्यारो रात ।
तपस्या	(स्त्री.) तपस्या / कृच्छ्रचान्द्रायण आदि शरीरक्लेश गर्ने पुण्य कर्म ।	तमोघ्न (विशे.) अन्धकार र पाप हटाउने ।
तपस्विनी	(स्त्री.) १. तपस्या गर्ने स्त्री, २. जटामसी, ३. दुःखिनी स्त्री, ४. दयापात्र स्त्री ।	तमोघ्न (पुं.) १. सूर्य, २. चन्द्र, ३. अग्नि, ४. विष्णु, ५. महादेव ।
तपस्विन्	(विशे.) १. तपस्या गर्ने, २. दयापात्र / दुःखी ।	तमोनुद् (पुं.) १. चन्द्र, २. अग्नि, ३. सूर्य, ४. बत्ती ।
तपात्यय	(पुं.) वर्षाकालको आरम्भ ।	तमोनुद् (विशे.) तम हटाउने ।
तपित	(विशे.) तताएको ।	तमोनुद (पुं.) १. चन्द्र, २. अग्नि, ३. सूर्य, ४. बत्ती ।
तपोधन	(विशे.) तपस्वी / तप गर्ने ।	तमोनुद (विशे.) तम हटाउने ।
तप्त	(विशे.) १. रन्केको, २. तातेको, ३. तप गर्ने ।	तर (पुं.) १. तर्नु, २. आगो ।
तप्तकुम्भ	(पुं.) नरकविशेष / ठूला ठूला घ्याम्मामा तेल तताएर पापीहरूलाई पकाउने नरक ।	तरक्षु (पुं.) चितुवा ।
तप्तकृच्छ्र	(पुं./न.) तप्तकृच्छ्रव्रत / तीन दिन तातो पानी, तीन दिन गाईको तातो दूध, तीन दिन गाईको तातो घिउ र तीन दिन तातो वायु, खाएर गर्नु पर्ने बाह्र दिनको व्रत ।	तरङ्ग (पुं.) तरङ्ग / पानीको लहरी ।
तप्तमाषक	(पुं./न.) तप्तमाषकदिव्य । भकभकी पाकेको घिउ तेलले भरेको लोहपात्रमा एक माषा सुनको डल्लो हालेर मन्त्र पढी	तरङ्गिणी (स्त्री.) नदी ।
		तरण (न.) १. तर्नु / पारी जानु, २. तर्नु / उत्रनु, नडुब्नु ।
		तरणि (पुं.) १. सूर्य, २. आँक ।
		तरणि (णी) (स्त्री.) १. नाउ / डुङ्गा, २. घिउकुमारी ।
		तरण्ड (पुं.) डुङ्गा ।

तरपण्य	(न.) तरेको ज्याला / खेवा ।
तरम्बुज	(न.) तरबुजो / फलविशेष ।
तरल	(विशे.) १. चक्चके / चञ्चल, २. गुन्डा, ३. उज्यालो ।
तरल	(पुं.) मध्यमणि / हारको माझको मणि-लर्कन ।
तरला	(स्त्री.) फाडो ।
तरलित	(विशे.) हल्लाइएको ।
तरवारि	(पुं.) खड्ग / तरबार ।
तरस्	(न.) १. बल, २. वेग ।
तरस	(न.) मासु ।
तरस्वत्	(विशे.) १. बलवान्, २. वेगवान् ।
तरस्विन्	(विशे.) १. बलवान्, २. वेगवान् ।
तरि	(स्त्री.) डुङ्गा ।
तरिक	(पुं.) डुङ्गा तरेको दस्तुर लिने ।
तरी	(स्त्री.) डुङ्गा ।
तरु	(पुं.) वृक्ष / रुख ।
तरुण	(विशे.) तरुण भएको / छिपिएको ।
तरुणी	(स्त्री.) १. तरुणी / सोह्र वर्षदेखि बत्तीस वर्षसम्मकी स्त्री, २. घिउकुमारी ।
तरुभुक्	(पुं.) ऐझेरु ।
तरुमृग	(पुं.) वानर ।
तरुराज	(पुं.) तार / तालवृक्ष ।
तरुरोहिणी	(स्त्री.) ऐझेरु ।
तर्क	(पुं.) १. तर्कना, २. अनुमान, ३. न्याय-शास्त्र ।
तर्कविद्या	(स्त्री.) न्यायशास्त्र ।
तर्कारी	(स्त्री.) जयन्ती / वज्रदन्ती ।
तर्कु	(स्त्री.) चर्खा / धागो काले यन्त्र ।
तर्जन	(न.) तर्साउने ।
तर्जनी	(स्त्री.) चोर औंला ।
तर्ण (क)	(पुं.) बाछो ।
तर्द	(पुं.) हातको आकार परेको काठको डाडु-पन्यु ।
तर्पण	(न.) १. तृप्त गर्नु, २. अघाउनु, ३. तर्पण/

तर्मन्	देव-पितृलाई उद्देश्य गरेर गरिने कर्मविशेष ।
तर्ष	(न.) मौलाको टुप्पो ।
तर्ष	(पुं.) १. अभिलाषा / इच्छा, २. लोभ, ३. प्यास ।
तर्षित	(विशे.) १. इच्छा गर्ने, २. लोभ गर्ने, ३. प्यासवाला ।
तल	(न.) १. तल / स्वरूप, २. तल्लो भाग ।
तल	(पुं.) हत्केला ।
तलातल	(न.) भूलोक भन्दा तलतिरका सात लोक मध्ये एउटा / चौथो लोक ।
तलिन	(विशे.) १. विरल / पातलो, २. थोरै, ३. सफा, ४. निफर ।
तल्प	(न.) १. शय्या / पलङ्ग, २. कौसी / घरको अटाली, ३. स्त्री ।
तल्लज	(पुं.) श्रेष्ठ / असल ।
तष्ट	(विशे.) १. ताछिएको, २. काटिएको ।
तष्ट	(विशे.) १. ताछ्ने, २. काट्ने ।
तस्कर	(पुं.) चोर ।
ताटङ्क	(पुं.) सुवर्णको कर्णाभरण / कानको गहना, सुन ।
ताटस्थ	(न.) तटस्थ हुनु / कुनै पक्षको अवलम्बन नगर्नु ।
ताडन	(न.) कुट्नु ।
ताडनी	(स्त्री.) कुट्ने चिज / छडी, कोरा आदि ।
ताण्डव	(पुं./न.) १. उद्धत नृत्य / लोग्ने मानिसको नाच, २. नाच ।
तात	(पुं.) १. पिता / बाबु, २. प्यारो गरेर ठट्टा गरेर दया गरेर 'बाबू !' भनिने, ३. मान गरेर पितृतुल्य मानिने ।
तात्कालिक	(विशे.) तत्काल भएको / त्यसै समय भएको ।
तादात्म्य	(न.) अभेद हुनु ।
तादृश्	(विशे.) त्यस्तो ।
तादृक्ष	(विशे.) त्यस्तो ।
तादृश	(विशे.) त्यस्तो ।

तान	(पुं.) १. फैलाउनु, २. तान / गाना छेड्नु।
तानव	(न.) कृशता / दुब्लोपन।
तान्त	(विशे.) थाकेको।
तान्त्रिक	(विशे.) १. शास्त्रको तत्त्व जान्ने, २. तन्त्र-शास्त्रमा भएको, ३. तन्त्रशास्त्र जान्ने।
ताप	(पुं.) १. ताप, २. दुःख।
तापस	(विशे.) तपस्वी / तप गर्ने।
तापसतरु	(पुं.) चिउरीको रुख।
तापिच्छ	(पुं.) तमालवृक्ष।
तापिच्छ	(न.) तमालको फूल।
ताप्य	(न.) सुनामकरी / धातुविशेष।
तामरस	(न.) १. कमल, २. सुवर्ण, ३. तामो।
तामलकी	(स्त्री.) भुईँअमला।
तामस	(विशे.) तमोगुणी / अभिमान, छल, आलस्य, उग्रताजस्ता दुर्गुणले युक्त भएको।
तामसी	(स्त्री.) १. अँध्यारो रात, २. दुर्गा, ३. जटामसी।
तामिस्र	(न.) अन्धकारमय भएको नरकविशेष।
तामिस्र	(विशे.) अन्धकारमय वस्तु।
ताम्बूल	(न.) पान।
ताम्बूलकरङ्क	(पुं.) ताम्बूलपात्र / पानबट्टा।
ताम्बूलवल्ली	(स्त्री.) पानको लहरा।
ताम्बूली	(स्त्री.) पानको लहरा।
ताम्र (क)	(न.) ताम्रधातु / तामो।
ताम्र	(विशे.) रातो वर्ण हुने।
ताम्रकर्णी	(स्त्री.) पश्चिमदिशाको दिगज / पुष्पदन्तकी स्त्री हतिनी / ढोई।
ताम्रकुट्टक	(पुं.) ताम्रकार / तामाका भाँडा बर्तन बनाउने।
ताम्रचूड	(पुं.) कुखुरो।
ताम्रपट्ट	(न.) ताम्रपत्र / तामापत्र।
ताम्रपल्लव	(पुं.) अशोकवृक्ष।
ताम्रिक	(पुं.) ताम्रकार / तामाको भाँडा बर्तन बनाउने।
ताम्रिक	(विशे.) तामोबाट बनेको चिज / तामाका

वस्तु।	
तार	(न.) १. चाँदी, २. मोती, ३. योगको सिद्धिविशेष / अध्यात्मविद्या उपस्थित हुनु।
तार	(विशे.) १. अति उँचो शब्द, २. निर्मल, ३. उँकार, ४. कूर्चबीज / हुम्।
तारक	(न.) १. नक्षत्र, २. तारकमन्त्र।
तारक	(विशे.) १. तारें, २. माझी।
तारकजित्	(पुं.) स्वामी कार्तिकेय।
तारका	(स्त्री.) १. तारा, २. आँखाको नानी।
तारण	(विशे.) तारें।
तारतम्य	(न.) न्यूनाधिक्य / घटीबढी।
तारा	(स्त्री.) १. नक्षत्र / तारा, २. बृहस्पतिकी स्त्री, ३. आँखाको नानी, ४. बलि / वानरकी पत्नी, ५. दश महाविद्या अन्तर्गत द्वितीयविद्या / तारा, ६. असल / पानीदार मोती।
तारापथ	(पुं.) आकाश।
तारावली	(स्त्री.) पाल कस्ने चारैतर्फको डोरी।
तारिका	(स्त्री.) ताडी / तालवृक्षको रस।
तारिणी	(स्त्री.) तारा भगवती।
तारिणी	(स्त्री.) तारें स्त्रीव्यक्ति।
तारुण्य	(न.) यौवन / जवानी।
तार्किक	(विशे.) तर्कशास्त्र जान्ने।
तार्क्ष्य	(पुं.) १. गरुड, २. अरुण, ३. घोडा।
तार्क्ष्य	(न.) रसाञ्जन / चुत्राको क्वाथ र दूध बराबर हालेर पकाएको आँखाको औषधि।
तार्क्ष्यशैल	(न.) रसाञ्जन / चुत्राको क्वाथ र दूध बराबर हालेर पकाएको आँखाको औषधि।
ताल	(न.) १. हरिताल, २. तालीसपत्र / औषधिविशेष, ३. तालको फल।
ताल	(पुं.) १. तालवृक्ष / तार, २. ताल। नाचगानमा काल र क्रिया/काम मिलाउनु, ३. मध्यमाङ्गुली र अङ्गुष्ठको नाप, ४. थपडी बजाउनु।
तालक	(न.) १. हरिताल, २. तालचा।

तालपत्र	(न.) स्त्रीहरूको कानको गहनाविशेष ।
तालपर्णी	(स्त्री.) तालपर्णी / शिलाकुङ्कुम ।
तालमूलिका	(स्त्री.) मुसलीकन्द ।
तालवृन्त	(न.) तारको पङ्खा ।
तालवृन्तक	(न.) पङ्खा ।
तालव्य	(विशे.) तालुमा भएको ।
तालि	(स्त्री.) भुइँअमला ।
ताली	(स्त्री.) ताल / ताडको रुख ।
तालिका	(स्त्री.) १. थपडी बजाउनु, २. साँचो ।
तालीशपत्र	(न.) औषधिविशेष ।
तालु	(न.) तालु ।
तावकीन	(विशे.) तिम्रो ।
तावत्	(अव्य.) १. साकल्य/सम्पूर्णता । जस्तै- विचारय तावत् 'पूर्णताले राम्ररी विचार गर, २. अवधारण/निश्चय । जस्तै- गच्छ तावत् 'जान त जाऊ' अर्थात् गइहाल, ३. अवधि/हद । जस्तै- मम तावन्मत- मिदम् मेरो त यो मत छ, ४. परिमाण/ इयत्ता । जस्तै- यावत् स्वर्णं तावद्रजतम् जति सुन उति चाँदी ।
तावत्	(विशे.) त्यति परिमाण ।
ताबुरि	(पुं.) वृषराशि ।
तिक्त	(विशे.) तितो रस हुने ।
तिक्त	(पुं.) तितो रस ।
तिक्तक	(पुं.) परवर ।
तिक्ता	(स्त्री.) कुटकी / औषधिविशेष ।
तिग्म	(न.) तीक्ष्ण / कडा, तातो ।
तिग्म	(विशे.) तीक्ष्ण वस्तु / कडा, तातो चिज ।
तिग्मांशु	(पुं.) सूर्य ।
तितउ	(पुं./न.) चालनी / चाल्नु ।
तितिक्षा	(स्त्री.) क्षान्ति / अर्काको अपराध सहनु/ क्षमा ।
तितिक्षु	(विशे.) सहनशील ।
तित्तिर	(पुं.) तित्रोपक्षी ।
तित्तिरि	(पुं.) तित्रोपक्षी ।

तिथि	(पुं./स्त्री.) तिथि / प्रतिपदा, द्वितीया आदि दिन ।
तिथी	(स्त्री.) तिथि / प्रतिपदादि ।
तिनिश	(पुं.) साँघन / वृक्षविशेष ।
तिन्तिडी	(स्त्री.) चुकअमिलो ।
तिन्दुक	(पुं.) तिन्दु / वृक्षविशेष ।
तिन्दुकी	(स्त्री.) तिन्दुवृक्ष ।
तिमि	(पुं.) माछाविशेष ।
तिमिङ्गल	(पुं.) तिमि नाउँ गरेको माछालाई सुलुक्क निल्ले माछाविशेष ।
तिमिङ्गलगिल	(पुं.) तिमिङ्गल माछालाई सुलुक्क निल्ले माछाविशेष ।
तिमित	(विशे.) आर्द्र / भिजेको ।
तिमिर	(न.) १. अन्धकार, २. नेत्ररोगविशेष / चतुर्थ पटलमा संचित भएका दोषले गर्दा इयाम्म अन्धकारले छोप्ने रोग ।
तिरस्	(अव्य.) १. अन्तर्धान हुनु, २. तेर्सो, ३. हेला गर्नु ।
तिरश्चीन	(विशे.) तेर्सो ।
तिरस्करिणी	(स्त्री.) १. पर्दा, २. कलात / छेके वस्त्रविशेष ।
तिरस्कार	(पुं.) तिरस्कार / अनादर ।
तिरस्कारिणी	(स्त्री.) १. पर्दा, २. कलात / छेके वस्त्रविशेष ।
तिरस्कृत	(विशे.) तिरस्कार गरिएको / हेला गरिएको ।
तिरस्क्रिया	(स्त्री.) तिरस्कार / अपमान ।
तिरीट	(पुं.) लोघवृक्ष ।
तिरीट	(न.) १. किर्रीट / शिरोभूषण, २. वेष्टन बेर्ने कुरो ।
तिरोधान	(न.) अन्तर्धान हुनु / अदृश्य हुनु ।
तिरोहित	(विशे.) १. छेकिएको, २. अन्तर्धान भएको ।
तिर्यच्	(अव्य.) तेर्सो ।
तिर्यञ्च	(विशे.) तेर्सो हिँड्ने प्राणी / पशु ।

तिल	(पुं.) तिल ।	असह्य ।
तिलक	(पुं.) १. तिलकवृक्ष / तिल्ले, २. तिल/ शरीरको कोठी, ३. क्लोम / पिपासा स्थान/ हृदयनिर रहने, उदकवह / जलवाही / नाडीको मूल स्थान, ४. बिरेनुन ।	तीक्ष्णगन्धक (पुं.) सजिवनवृक्ष ।
तिलक	(पुं./न.) तिलक / चन्दन, सिन्दूर आदिको टीका ।	तीक्ष्णगन्धा (स्त्री.) १. बोझो, २. रायो, ३. सुकुमेल ।
तिलकट	(पुं./न.) तिलको धुलो ।	तीक्ष्णतण्डुला (स्त्री.) पिप्ला ।
तिलकालक	(पुं.) शरीरको कोठी ।	तीक्ष्णपत्र (पुं.) टिमुर ।
तिलकिट्ट	(न.) तिलको पिना ।	तीक्ष्णफल (पुं.) टिमुर ।
तिलतण्डुलक	(न.) १. तिल चामल मिसिएको, २. तिल चामल मिसिए झैं भएर अङ्ग प्रत्यङ्ग जोरेर गरेको आलिङ्गन / अङ्गमाल ।	तीक्ष्णमूल (पुं.) १. सजिवनवृक्ष, २. कुलिञ्जन / औषधिविशेष ।
तिलतैल	(न.) तिलको तेल ।	तीक्ष्णा (स्त्री.) १. बोझो, २. काउछो, ३. माल-कागुनो ।
तिलधेनु	(स्त्री.) गाईको आकारले बनाएका तिलको दानविशेष ।	तीक्ष्णायस (न.) इस्पात / लोहविशेष ।
तिलपर्ण	(न.) रक्तचन्दन ।	तीर (न.) तीर नदीको / पाखा ।
तिलपिच्छट	(न.) तिलको छोप ।	तीरभुक्ति (पुं.) देशविशेष / तिरहुत ।
तिलपिञ्ज	(पुं.) निष्फल तिल / जर्तिल ।	तीर्ण (विशे.) १. उत्रेको, २. तरेको, ३. पार पुगेको ।
तिलपेज	(पुं.) निष्फल तिल / जर्तिल ।	तीर्थ (न.) १. गुरु, २. तीर्थ / पवित्र स्थानविशेष, ३. निपान / इनारका नजिकको जल भर्ने खाल्डो, ४. शास्त्र, ५. घाट ।
तिलित्स	(पुं.) गोनस / गाईको जस्तो नाक हुने सर्पविशेष- गोमन सर्प ।	तीर्थकर (पुं.) शास्त्रकार / ग्रन्थकर्ता ।
तिलोत्तमा	(स्त्री.) प्रत्येक वस्तुका सौन्दर्यको तिलतिल प्रमाण अंश लिएर ब्रह्माजीले बनाएकी एउटी अति सुन्दरी अप्सरा ।	तीवर (पुं.) १. समुद्र, २. व्याघा, ३. मनुष्य जातिविशेष ।
तिलौदन	(न.) तिल मिलाएको भात / खिचडी ।	तीव्र (न.) १. ज्यादा, २. लोहा ।
तिल्य	(विशे.) १. तिल राम्रो गरी उब्जने स्थान, २. तिललाई हित गर्ने वस्तु ।	तीव्र (विशे.) १. ज्यादा तातो, २. खपि नसक्नु, ३. कडा ।
तिल्वक	(पुं.) लोघवृक्ष ।	तीव्रगन्धा (स्त्री.) ज्वानो ।
तिष्ठदु	(पुं.) गाई दुहुने बेला / बेलुकाको सन्ध्याकाल ।	तीव्रा (स्त्री.) १. रायो, २. तुलसी, ३. कुट्मिरो, ४. मालकागुनो ।
तिष्य	(पुं.) पुष्य / तिष्यनक्षत्र ।	तु (अव्य.) १. पद्यपादपूरण / श्लोकको पाउ पूर्ण गर्नु, २. अवधारण / ठहर्‍याउनु, ३. भेद / फरक गर्नु ।
तीक्ष्ण	(पुं.) जवाखार / औषधिविशेष ।	तुगाक्षीरी (स्त्री.) वंशलोचन ।
तीक्ष्ण	(न.) १. विष, २. फलाम, ३. युद्ध ।	तुङ्ग (पुं.) १. पुत्रागवृक्ष / चिलाउनेको रुख, २. पर्वत, ३. नरिवल, ४. गैंडा ।
तीक्ष्ण	(विशे.) १. तीक्ष्ण / तिखो, २. कडा,	तुङ्ग (विशे.) अग्लो / उँचो ।
		तुङ्गा (स्त्री.) शमीको रुख ।

तुङ्गी	(स्त्री.) १. हलेदो, २. बाबरी ।
तुच्छ	(विशे.) १. हीन / चुत्थो, २. सानो ।
तुच्छधान्य	(न.) पपटा / फोस्रो अन्न ।
तुणि	(पुं.) टुनीको रुख ।
तुण्ड	(न.) १. मुख, २. चरा आदिका मुखको चुचो ।
तुण्डिकेरी	(स्त्री.) १. कपास, २. बिम्बी / गोल-काँक्री ।
तुण्डिभ	(विशे.) नाइटो ठूलो हुने ।
तुण्डिल	(विशे.) नाइटो ठूलो हुने ।
तुत्थ (क)	(न.) १. नीलो तुथो, २. रसाञ्जन / चुत्राको काढा र दूध बराबर मिलाएर पकाएको, आँखाको औषधिविशेष ।
तुत्था	(स्त्री.) १. नीरवृक्ष, २. सुकुमेल ।
तुत्थाञ्जन	(न.) रसाञ्जन ।
तुन्द	(न.) पेट ।
तुन्दकूपिका	(स्त्री.) नाइटो ।
तुन्दपरिमार्ज	(विशे.) आलस्य बाहेक अरु कारणले पेट सुम्सुम्याउने ।
तुन्दपरिमृज	(विशे.) अलछी / पेटभरी उकुस-मुकुस गरी खाएर पेट मात्रै सुम्सुम्याउने अरु काम नगर्ने अलछी ।
तुन्दिन्	(विशे.) भुँडे / ठूलो भुँडी हुने ।
तुन्दिक	(विशे.) भुँडे / ठूलो भुँडी हुने ।
तुन्दिभ	(विशे.) भुँडे / ठूलो भुँडी हुने ।
तुन्दिल	(विशे.) भुँडे / ठूलो भुँडी हुने ।
तुन्न	(पुं.) टुनीको रुख ।
तुन्न	(विशे.) १. दुखाइएको, २. दुःखी गराइएको ।
तुन्नवाय	(पुं.) सूचीकार / सिएर जीवनवृत्ति गर्ने ।
तुमुल	(न.) रणसङ्कुल / लडाइँको घमासान ।
तुमुल	(विशे.) आकुल-व्याकुल ।
तुम्बिका	(स्त्री.) तुम्बा / फलविशेष ।
तुम्बी	(स्त्री.) तुम्बा / फलविशेष ।
तुम्बुरु	(न.) १. घनियाँ, २. टिमुरको दाना ।

तुम्बुरु	(पुं.) १. टिमुरको रुख, २. गन्धर्वविशेष ।
तुर	(विशे.) वेगवान् / दौड्ने ।
तुरग	(पुं.) घोडा ।
तुरगगन्धा	(स्त्री.) अश्वगन्धा / औषधिविशेष ।
तुरगब्रह्मचर्यक	(न.) स्वास्नी न पाउन्जेलसम्मको ब्रह्मचर्य ।
तुरङ्ग	(पुं.) घोडा ।
तुरङ्गम	(पुं.) घोडा ।
तुरङ्गवदन	(पुं.) घोड-मुखा / प्राणिविशेष ।
तुरायण	(न.) १. यज्ञविशेष, २. आसक्त हुनु / लम्पट हुनु ।
तुरासाह	(पुं.) इन्द्रदेवता ।
तुरी	(स्त्री.) तन्त्रकाष्ठ / कपडा बुन्दा गजपट्टी, यता र उताबाट बराबर छिराई रहनु पर्ने धागो बेरेको काष्ठविशेष ।
तुरीय	(न.) ब्रह्म ।
तुरीय	(विशे.) चतुर्थ / चौथा ।
तुरुष्क	(पुं.) १. लोहबान / धूपविशेष, २. तुरुष्क-देशीय / तुर्क (टर्की) देशको मानिस ।
तुर्य	(विशे.) चतुर्थ / चौथा ।
तुलसी	(स्त्री.) तुलसी ।
तुला	(स्त्री.) १. सादृश्य / तुल्यता, २. जोखे भाडो / काँटा, ३. तुलाराशि ४. सय पल / चार सय तोला ।
तुलाकोटि	(स्त्री.) पाउजेब / पाउको गहनाविशेष ।
तुलापुरुष	(पुं.) तुलापुरुषदान / तोलादान ।
तुलाबीज	(न.) रातीगेडी ।
तुल्य	(पुं.) बराबर ।
तुवर	(पुं.) टर्रो रस ।
तुवर	(विशे.) टर्रो रस हुने वस्तु ।
तुवरिका	(स्त्री.) १. रहर / अन्नविशेष, २. बाबरी / तुलसीविशेष ।
तुष	(पुं.) १. भुस / अन्नसामान्यको बोक्रा, २. बराको रुख ।
तुषानल	(पुं.) भुसको आगो ।

तुषार	(पुं.) तुसारो / हिउँ ।
तुषार	(विशे.) चिसो हुनु ।
तुषित	(पुं.) छत्तीस जनाको डम्फा भएको गणदेवताविशेष ।
तुषोदक	(न.) काञ्जिक / पानी जौ, गुड, रायो आदि हालेर अमिल्याएको औषधिविशेष ।
तुष्ट	(विशे.) खुसी भएको ।
तुष्टि	(स्त्री.) १. सन्तोष, २. मातृकाविशेष ।
तुहिन	(न.) हिम / हिउँ ।
तुहिन	(विशे.) चिसो वस्तु ।
तूण	(पुं.) ठोक्रो / बाण राख्ने भाँडो ।
तूणी	(स्त्री.) १. ठोक्रो / बाण राख्ने भाँडो, २. दर्दविशेष / पाकस्थान, मूत्रस्थानबाट उठेर गुदद्वार मूत्रद्वारसम्म घेचौ जाने वेदना ।
तूणिन्	(पुं.) टुनीवृक्ष ।
तूणीर	(पुं./न.) ठोक्रो / बाण राख्ने भाँडो ।
तूतक	(न.) नीलो तुथो ।
तूद	(पुं.) तूद / वृक्षविशेष- किम्बु ।
तूर्णम्	(न.) चाँडो ।
तूर्ण	(विशे.) चाँडो गर्ने / छिटो ।
तूर्णि	(पुं.) १. मल/विष्टा, २. त्वरा/छिटो ।
तूर्णि	(विशे.) चाँडो गर्ने / छिटो ।
तूर्य	(न.) बाजा ।
तूल	(न.) तूद / पिपलको आकार भएको रुखविशेष ।
तूल	(पुं./न.) रुवो / कपास ।
तूलिका	(स्त्री.) १. डसन/ सुजनी, २. चित्रकारको कलम, २. पगालेको सुन चाँदी हाल्ने खोल्सो परेको ढुङ्गो ।
तूलिफला	(स्त्री.) सिमलको रुख ।
तूर	(पुं.) १. दारीजुंगा नआउने पुरुष / गोयमरु, २. सिङ नआउने पशु / मुण्डा पशु ।
तूष्णीम्	(अव्य.) मौन भाव / चूप लाग्नु ।
तूष्णीशील	(विशे.) चूप लाग्ने ।

तूष्णीक	(विशे.) चूप लाग्ने ।
तूष्णीकम्	(अव्य.) मौनभाव / चूपलाग्नु ।
तूस्त	(न.) १. धुलो, २. जटा, ३. पाप ।
तृष्	(स्त्री.) १. इच्छा, २. तृषा / तिर्खा ।
तृण	(न.) तृण / घाँस-सामान्य ।
तृणकुटी	(स्त्री.) घाँसपातले छाएको घर ।
तृणद्रुम	(पुं.) १. ताल, २. गुवाक, ३. ताली, ४. केतकी, ५. नारिकेल, ६. खजुरी, ७. खजूर, ८. हिन्ताल यी आठ वृक्ष । प्रत्येकको अर्थ तत्तत् शब्दमा लेखिन्छ ।
तृणधान्य	(न.) सामा आदि जङ्गली अन्न ।
तृणध्वज	(पुं.) बाँस ।
तृणपूली	(स्त्री.) चञ्चा / तृणले बनाएको, जान-वरहरूलाई तर्साउन खेतबारीमा उभ्याइने, मनुष्याकार प्रतिकृति ।
तृणराज	(पुं.) तालवृक्ष / ताड ।
तृणशून्य	(न.) बेली / फूलविशेष ।
तृण्या	(स्त्री.) तृण-समूह ।
तृतीय	(विशे.) तृतीय / तेस्रो ।
तृतीयाप्रकृति	(स्त्री.) नपुंसक / हिजडा ।
तृप्त	(विशे.) अघाएको ।
तृप्ति	(स्त्री.) अघाउनु ।
तृप्र	(पुं.) १. पुरोडाश / होम गरिने जौहरूको रोटीविशेष, २. घिउ ।
तृषा	(स्त्री.) १. इच्छा, २. तृषा / तिर्खा ।
तृषित	(स्त्री.) १. इच्छा गर्ने, २. तृषा हुने / तिर्खा लाग्ने ।
तृष्णाज्	(विशे.) लुब्ध / लोभ गर्ने ।
तृष्णा	(स्त्री.) १. तृष्णा / भोगेच्छा, २. प्यास ।
तृष्णाक्षय	(पुं.) शान्ति, / तृष्णात्याग ।
तेजस्	(न.) १. तेज / उग्रता, २. शुक्र / धातु, ३. पराक्रम, ४. द्रव्यविशेष / तृतीय द्रव्य तेज ।
तेजन	(पुं.) बाँस ।
तेजन	(न.) तेज पार्ने / तिखो पार्ने, रकाउने,

	उग्र गराउने ।
तेजनक	(पुं.) शर / निगालो ।
तेजनी	(स्त्री.) भोर्ला ।
तेजस्विन्	(विशे.) तेजस्वी / तेजिलो ।
तेजित	(विशे.) तेज गरेको / धार लाएको, सान लाएको, उध्याएका ।
तेजीयस्	(विशे.) तेजस्वी / तेजिलो, प्रतापी ।
तेम	(पुं.) आर्द्राभाव / भिजाउनु ।
तैक्ष्ण्य	(न.) तीक्ष्णता / कठोरता ।
तैजस	(न.) धातुद्रव्य / सुन, चाँदी, तामो, आदि ।
तैजस	(विशे.) तेजसम्बन्धी वस्तु ।
तैजस	(पुं.) अहङ्कारविशेष / तीन प्रकारको अहङ्कार मध्ये इन्द्रियादिको उत्पादक तैजसनामक द्वितीय अहंकार ।
तैजसावर्तनी	(स्त्री.) सुन चाँदी आदि धातु पगाल्ने भाँडो ।
तैतिल	(न.) बबादि एघार करण मध्येको चौथा करण ।
तैत्तिर	(न.) तित्तिरिसमूह / तित्राको बथान ।
तैल	(न.) तेल ।
तैलकार	(पुं.) तेली / तेलको जीविका गर्ने वर्णसंकर शूद्र जातिविशेष ।
तैलकिट्ट	(न.) पिना ।
तैलपर्णिक	(न.) श्रीखण्डविशेष / चिल्लो पात हुने श्रीखण्ड ।
तैलपायिका	(स्त्री.) गुहे कीरो ।
तैलफल	(पुं.) १. चिउरी, २. बर्रो ।
तैलम्पाता	(स्त्री.) स्वधा / पितृतर्पण, श्राद्ध ।
तैलिक	(पुं.) तेली / तेलले जीविका गर्ने वर्णसंकर शूद्रविशेष ।
तैलीन	(विशे.) तेलको उब्जनी हुने खेतबारी ।
तैष	(पुं.) पौष महिना ।
तैषी	(स्त्री.) पौष शुक्ल पूर्णिमा ।
तोक	(न.) अपत्य / सन्तान ।
तोक्म	(न.) कर्णमल / कानेगुजी ।

तोक्म	(पुं.) १. हरियो जड, २. अङ्कुर ।
तोत्र	(न.) १. कुट्ने लौरो, २. हात्ती पिट्ने दण्ड ।
तोद	(पुं.) व्यथा / दर्द ।
तोदन	(न.) १. कुट्ने लहुरो, २. व्यथा / दर्द ।
तोमर	(पुं./न.) शस्त्रविशेष / टुप्पामा तिखो भएको, झटारो हात्ने शस्त्रविशेष ।
तोय	(न.) १. पानी, २. पूर्वाषाढानक्षत्र ।
तोयकृच्छ्र	(न.) पानी मात्र खाने व्रतविशेष ।
तोयद	(पुं.) मेघ ।
तोयद	(विशे.) पानी दिने ।
तोयनिधि	(पुं.) समुद्र ।
तोयप्रसादन	(न.) निर्मलीको फल ।
तोरण	(पुं./न.) बहिर्द्वार / बाहिरको ढोका, फाटक ।
तोलक	(पुं./न.) एक तोला प्रमाण भएको ।
तोष	(पुं.) खुसी / सन्तोष ।
तौर्यत्रिक	(न.) नृत्य, गीत, वाद्य / नाच, गान-बजाउनु यी तीन थोकको समष्टि ।
तौलिकिक	(पुं.) चित्रकार ।
त्यक्त	(विशे.) छाडिएको ।
त्यत्	(विशे.) त्यो ।
त्याग	(पुं.) १. छाड्नु, २. दान ।
त्यागिन्	(विशे.) १. त्यागी / छाड्ने, २. दानी ।
त्याज्य	(विशे.) छाड्न लायक ।
त्रपा	(स्त्री.) लाज ।
त्रपिष्ठ	(विशे.) ज्यादा लाज मान्ने ।
त्रपीयस्	(विशे.) ज्यादा लाज मान्ने ।
त्रपु	(न.) सिसा / धातुविशेष ।
त्रपुस्	(न.) सिसा / धातुविशेष ।
त्रपुस	(न.) काँक्रो ।
त्रपुसी	(स्त्री.) काँक्रो ।
त्रय	(न.) तीन अवयव हुने ।
त्रयी	(स्त्री.) ऋग्वेद, यजुर्वेद र सामवेद यी तीनको समुदाय ।

त्रयीतनु	(पुं.) सूर्य ।
त्रयीधर्म	(पुं.) वेदोक्तधर्म ।
त्रयोदश	(विशे.) १. तेह संख्या हुने, २. तेहौं ।
त्रयोदशी	(स्त्री.) १. त्रयोदशीतिथि, २. तेहौं स्त्रीव्यक्ति ।
त्रस	(विशे.) जङ्गम / हिंड-डुल गर्ने प्राणी ।
त्रसर	(पुं.) १. धागो बेर्नु, २. तान लाउनु ।
त्रसरेणु	(पुं.) अणुविशेष / तीस परमाणुको समूह। कसैले तीन अणु अर्थात् छ परमाणुको एक त्रसरेणु हुन्छ भनेका छन् ।
त्रस्त	(विशे.) डराएको ।
त्रस्तु	(विशे.) डराउने / डरछेरुवा ।
त्राण	(न.) रक्षण / रक्षा गर्नु ।
त्रात	(विशे.) रक्षा गरिएको ।
त्रात	(न.) रक्षण / रक्षा गर्नु ।
त्रापुष	(विशे.) सिसाको विकार भएको / सिसा धातुले बनेको ।
त्रायन्ती	(स्त्री.) मुडिलो ।
त्रायमाणा	(स्त्री.) मुडिलो ।
त्रास	(पुं.) डर ।
त्रि	(विशे.) तीन संख्या भएको ।
त्रिंश	(विशे.) तीसौं ।
त्रिंशक	(विशे.) १. तीसको समूह, २. तीसले खरिद गरेको ।
त्रिंशत्	(स्त्री.) तीस संख्या ।
त्रिकुट	(न.) त्रिकूट पर्वत ।
त्रिक	(न.) तीन को समूह
त्रिकटु	(न.) सुठो, मरिच र पिप्लाको समूह ।
त्रिकण्टक	(पुं.) गोखुर / औषधिविशेष ।
त्रिका	(स्त्री.) इनारबाट पानी झिक्दा डोरी अड्याउने पाङ्गुरो ।
त्रिकालदर्शिन्	(विशे.) भूत, वर्तमान र भविष्यत् कालको कुरा जान्ने ।
त्रिकूट	(पुं.) त्रिकूट पर्वत ।
त्रिकोण	(न.) तीन कुना परेको रेखा ।

त्रिखट्व	(न.) तीन खाटको समुदाय ।
त्रिखट्वी	(स्त्री.) तीन खाटको समुदाय ।
त्रिगण	(पुं.) त्रिवर्ग / धर्म, अर्थ र काम ।
त्रिगुण	(न.) त्रिगुण / सत्त्व, रज र तम ।
त्रिगुण	(विशे.) तेवर ।
त्रिगुणाकृत	(विशे.) तीन पटक खनजोत गरेको खेतबारी ।
त्रिजातक	(न.) त्रिसुगन्धी / दालचिनी, अलैची, तेजपात ।
त्रिणता	(स्त्री.) घनु ।
त्रिणत	(विशे.) तीन ठाउँमा नम्र भएको / नुहेको।
त्रितक्ष	(न./स्त्री.) तीन सिकर्मीको समूह ।
त्रितय	(विशे.) तीन अवयव हुने समूह ।
त्रिदण्ड	(पुं.) संन्यासिविशेषले / दण्डीले लिने त्रिदण्ड ।
त्रिदण्डिन्	(पुं.) त्रिदण्ड लिने संन्यासी ।
त्रिदश	(पुं.) देवता ।
त्रिदशालय	(पुं.) स्वर्ग ।
त्रिदिव	(पुं.) स्वर्ग ।
त्रिदिव	(न.) आकाश ।
त्रिदिवेश	(पुं.) देवता ।
त्रिदोष	(न.) वात, पित्त र कफ ।
त्रिदोषज	(विशे.) तीनै दोष कुपित भएर उठेको।
त्रिधा	(अव्य.) तीन प्रकारले ।
त्रिधातु	(न.) वात, पित्त र कफ ।
त्रिधामन्	(पुं.) १. विष्णु, २. शिव, ३. अग्नि, ४. मृत्यु ।
त्रिधाम	(न.) स्वर्ग ।
त्रिनयन	(पुं.) शिव ।
त्रिनेत्र	(पुं.) शिव ।
त्रिनेत्रचूडामणि	(पुं.) चन्द्रमा ।
त्रिपथ	(न.) त्रिमुहानी / तीन तिर बाटो फाटेको ठाउँ ।
त्रिपथगा	(स्त्री.) गङ्गा / भागीरथी ।
त्रिपदी	(स्त्री.) हात्तीको खुट्टा बाँच्ने सिक्री ।

त्रिविष्टप	(न.) १. स्वर्ग, २. आकाश ।
त्रिपुट	(पुं.) १. केराउ, २. गोखुर, ३. खेसरी ।
त्रिपुटा	(स्त्री.) १. सुकुमेल, २. निशोथ ।
त्रिपुटी	(स्त्री.) ज्ञान, ज्ञाता र ज्ञेय को समष्टि ।
त्रिपुण्ड्र	(न.) तीन धर्का भएको ।
त्रिपुरभैरवी	(स्त्री.) दशमहाविद्या अन्तर्गत देवीविशेष ।
त्रिपुरा	(स्त्री.) त्रिपुरा देवी ।
त्रिपुरान्तक	(पुं.) शिव ।
त्रिफला	(स्त्री.) हर्रो, बर्रो र अमला ।
त्रिभण्डी	(स्त्री.) निशोथ ।
त्रिभद्र	(न.) सुरत / रति ।
त्रिमद	(पुं.) १. त्रिमद, २. मोथे, चितु, वायु र विडङ्ग, ३. विद्यामद, धनमद र कुलमद ।
त्रिमधु	(न.) घिउ, चिनी र महको समूह ।
त्रियामा	(स्त्री.) १. रात्रि, २. हलेदो ।
त्रियुग	(पुं.) विष्णु ।
त्रियुग	(न.) सत्य, त्रेता र द्वापर ।
त्रिलवण	(न.) सैन्धव / सिधेनुन, २. सौवर्चल / सौचरनुन र बिरेनुन ।
त्रिलोकी	(स्त्री.) स्वर्ग, मर्त्य र पाताल ।
त्रिलोकेश	(पुं.) १. विष्णु, २. महादेव, ३. इन्द्र ।
त्रिलोचन	(पुं.) महादेव ।
त्रिलोह	(न.) सुन, चाँदी र तामो ।
त्रिवर्ग	(पुं.) १. धर्म, अर्थ र काम, २. नीति-शास्त्रोक्त त्रिवर्ग- क्षय / घट्नु, स्थान / थामिनु र बृद्धि/बढ्नु । सत्त्व, रज र तम यी गुण ।
त्रिवलि	(स्त्री.) त्रिवलि / पेटको लुँदो ।
त्रिविक्रम	(पुं.) विष्णु ।
त्रिविष्टप	(न.) १. स्वर्ग, २. त्रैलोक्य ।
त्रिवृत्	(स्त्री.) निशोथ / औषधिविशेष ।
त्रिवृत्	(विशे.) तीन डोरो भएको / तीन पोथो भएको ।
त्रिवृता	(स्त्री.) निशोथ / औषधिविशेष ।
त्रिवेणी	(स्त्री.) १. गङ्गा, यमुना र सरस्वती नदीको

त्रिशिख	सङ्गमस्थान, २. तीन नदीको दोभान ।
(न.) त्रिशूल ।	
त्रिशिरस्	(पुं.) १. राक्षसविशेष, २. ज्वराधिष्ठाता देवविशेष ।
त्रिष्टुभ्	(स्त्री.) छ अक्षरको पाउ हुने छन्दोविशेष ।
त्रिसन्ध्य	(न.) पूर्वाह्न, मध्याह्न, अपराह्न यी तीन काल ।
त्रिसीत्य	(विशे.) तीन पटक हलाले जोतेको खेत आदि ।
त्रिसुगन्धि	(न.) त्रिसुगन्धी / दालचिनी, अलैंची, तेजपात, यी तीन थोक ।
त्रिहल्य	(विशे.) तीन पटक हलाले जोतेको खेत आदि ।
त्रिहायण	(स्त्री.) तीन वर्षको गाई ।
त्रुटि	(स्त्री.) १. सुकुमेल, २. त्रुटि / टुट्नु, ३. त्रसरेणुकाल ।
त्रेता	(स्त्री.) १. दक्षिणाग्नि, गार्हपत्याग्नि, आहवनीयाग्नि यी तीन अग्नि, २. त्रेतायुग ।
त्रेधा	(अव्य.) तीन प्रकारको ।
त्रैगुण्य	(न.) सत्त्व, रज र तम यी तीन गुणको धर्म / स्वभाव ।
त्रैध	(अव्य.) तीन प्रकारले ।
त्रैलोक्य	(न.) स्वर्ग, मर्त्य र पाताल ।
त्रैलोक्यविजया	(स्त्री.) भाङ ।
त्रैविद्य	(विशे.) तीन वेद ज्ञान ।
त्रोटि	(स्त्री.) पक्षीको मुखको चुचो ।
त्र्यक्ष	(पुं.) महादेव ।
त्र्यम्बक	(पुं.) महादेव ।
त्र्यम्बकसख	(पुं.) कुबेर ।
त्र्यहैहिक	(विशे.) तीन दिनलाई खानपिन पुग्ने घन भएको ।
त्र्याहिक	(विशे.) तेस्रो दिन आउने ।
त्र्यूषण	(न.) सुठो, मरिच र पिप्लाको समूह ।
त्व	(विशे.) १. भिन्न / अर्को, २. एउटा ।
त्वच् (त्वचा)	(स्त्री.) १. छाला, २. बोक्रो ।

त्वक्षीरी	(स्त्री.) वंशलोचन ।
त्वक्पत्र	(न.) तेजपातको रुख ।
त्वच	(न.) तेजपातको रुख ।
त्वचिष्ठ	(विशे.) १. बाक्लो छाला हुने, २. बाक्लो बोक्रा हुने ।
त्वचिसार	(पुं.) बाँस ।
त्वत्	(विशे.) भिन्न / अर्को ।
त्वदीय	(विशे.) तिम्रो ।
त्वरण	(न.) छिटो गर्नु / फुर्ती गर्नु ।
त्तरा	(स्त्री.) हतपत / छिटो गर्ने कोसिस ।
त्वरित	(विशे.) छिटो गर्ने ।
त्वरित	(न.) चाँडो / छिटो ।

त्वष्ट	(विशे.) १. ताछेको, २. काटेको ।
त्वष्ट	(पुं.) १. सूर्यविशेष, २. विश्वकर्मा, ३. महादेव, ४. सिकर्मी, ५. इन्द्र ।
त्वाष्ट्री	(स्त्री.) १. चित्रानक्षत्र, २. संज्ञानाम भएकी सूर्यपत्नी ।
त्विष्	(स्त्री.) १. शोभा, २. वचन, ३. व्यवसाय/ उद्योग, ४. जिगीषा / जित्ने इच्छा ।
त्विषांपति	(पुं.) सूर्य ।
त्विषा	(स्त्री.) कान्ति / शोभा ।
त्विषि	(स्त्री.) किरण ।
त्सरु	(पुं.) १. खड्गमुष्टि / तरबार आदिको मुठ, बिड, २. सर्प ।

थ

यथाजातत्वदवथुं पदपाथोजसेविनः ।

कथापथातीतशक्तिर्गणनाथः स थुर्वतु ॥

थ	(न.) १. मङ्गल, २. रक्षण, ३. भय ।
थुर्वण	(न.) १. हास्य / हाँस्नु, २. मार्नु ।

थूथू	(अव्य.) छी छी थूथू गर्नु ।
------	----------------------------

द

दयार्द्रतादत्तदृष्टिर्दिनादिदिनकृदद्युतिः ।

ददातु दूरदर्शित्वं देवो दन्तावलाननः ॥

द	(न.) भार्या / स्त्री ।
द	(पुं.) १. पर्वत, २. छेद / काट्नु ।
दंश	(पुं.) १. डाँस / कृमिविशेष, २. कवच/ युद्धमा लाउने वस्त्र, ३. टोकुनु, ४. दाँत, ५. टोकेको ठाउँ ।
दंशक	(विशे.) टोक्ने ।
दंशन	(न.) १. कवच / युद्धमा लाउने वस्त्र, २. टोकुनु, ३. टोकाउनु ।
दंशित	(विशे.) १. कवच लाएको, २. सन्नद्ध भएको / केही काम गर्न तयार भएको, ३. टोकाइएको ।
दंशी	(स्त्री.) सानो डाँस / प्यूसो ।
दंष्ट्रा	(स्त्री.) दाहा ।
दंष्ट्रिन्	(विशे.) दाहा हुने बँदेल आदि ।
दक्ष	(पुं.) १. दक्षप्रजापति, २. कुखुरो, ३. बल ।
दक्ष	(विशे.) १. सिपालु, २. दाहिने, ३. समर्थ ।
दक्षा	(स्त्री.) पृथिवी ।
दक्षाय्य	(पुं.) १. गरुडपक्षी, २. गृध्रपक्षी ।
दक्षाय्य	(विशे.) १. वर्धक / बढाउने, २. पूज्य ।
दक्षिण	(विशे.) १. सोझो चित्त हुने, २. दाहिने-तर्फको, ३. दक्षिणतर्फको, ४. दक्षिण-नायक / धेरै स्त्रीमा समान प्रेम गर्ने पति ।
दक्षिणकालिका	(स्त्री.) आद्या शक्ति / दक्षिणकालिका ।
दक्षिणतस्	(अव्य.) १. दक्षिणपट्टि, २. दाहिनेपट्टि ।
दक्षिणतीर	(ना.) १. दाहिनेपट्टिको तीर, २. दक्षिण-पट्टिको तीर ।
दक्षिणपूर्वा	(स्त्री.) पूर्व र दक्षिणदिशाको कोण / आग्नेयदिशा ।

दक्षिणस्थ	(पुं.) सारथि ।
दक्षिणस्थ	(विशे.) १. दाहिनेपट्टि रहेको, २. दक्षिण-पट्टि रहेको ।
दक्षिणा	(स्त्री.) १. यज्ञमूर्ति परमेश्वरकी स्त्री, २. दक्षिणदिशा, ३. दक्षिण / यज्ञादिमा ब्राह्मणहरूलाई दिइने द्रव्य, ४. पतिले अन्यथा गरे पनि आफूले पतिका विषयमा उस्तै आदर, प्रेम, सद्भाव गर्ने स्त्री ।
दक्षिणाग्नि	(पुं.) यज्ञका अग्निमध्येको एक अग्नि ।
दक्षिणाचार	(पुं.) शुद्ध वैदिक सदाचार ।
दक्षिणाचार	(विशे.) शिष्टहरूको चालमा चले ।
दक्षिणात्	(अव्य.) १. दक्षिणदिशापट्टि, २. दाहिने-पट्टि ।
दक्षिणापथ	(पुं.) दक्षिण तर्फको मुलुक ।
दक्षिणायन	(न.) श्रावणसंक्रान्तिदेखि माघसंक्रान्ति-सम्मको समय ।
दक्षिणार्ह	(विशे.) दक्षिणा दिन लायक / पात्र ।
दक्षिणीय	(विशे.) दक्षिणा दिन लायक / पात्र ।
दक्षिणेन	(अव्य.) १. दक्षिणतर्फ, २. दाहिनेतर्फ ।
दक्षिणेर्मन्	(पुं.) ब्याघ्राले दाहिने पट्टि घाइते गराएको मृग ।
दक्षिण्य	(विशे.) दक्षिणा दिन लायक / पात्र ।
दग्ध	(विशे.) १. डढेको, २. डढाइएको ।
दग्धा	(स्त्री.) ज्योतिषशास्त्रमा प्रसिद्ध भएका दिनविशेष ।
दग्धिका	(स्त्री.) डढेको भात आदि अन्न ।
दण्ड	(पुं./न.) १. लहुरो, २. छाता, चँवा आदिको डाँठ, ३. साम, दान, दण्ड र भेद नाम भएका चार उपाय मध्येको चतुर्थ

उपाय, ४. दण्ड / जरिवाना / सजाय, ५. सेना, ६. कालविशेष / एक घडी, ७. क्षेत्रमानविशेष / चार हात प्रमाण भएको लमाई, ८. सूर्यका पार्श्ववर्ती देवताविशेष।	उपाय, ४. दण्ड / जरिवाना / सजाय, ५. सेना, ६. कालविशेष / एक घडी, ७. क्षेत्रमानविशेष / चार हात प्रमाण भएको लमाई, ८. सूर्यका पार्श्ववर्ती देवताविशेष।
दण्डढक्का (स्त्री.) १. दमाहा / बाजाविशेष, २. नगर/ बाजाविशेष।	दधि (न.) दही। दधिकूर्चिका (स्त्री.) तातो दूधमा दही राखेर बनाएको कुराउनी।
दण्डधर (पुं.) १. यमराज, २. राजा।	दधिचार (पुं.) मधानी।
दण्डनायक (पुं.) सेनापति।	दधित्थ (पुं.) कैथ / वृक्षविशेष।
दण्डनीति (स्त्री.) अर्थशास्त्र / नीतिशास्त्र।	दधिधेनु (स्त्री.) दही आदि पदार्थले गाईको आकार बनाएर गर्नु पर्ने दानविशेष।
दण्डपारुष्य (न.) कसुरभन्दा बढी दण्ड गर्नु।	दधिफल (पुं.) कैथका रुख।
दण्डपाल (पुं.) लठ्ठी लिएर पहरा दिने सिपाही।	दधिमण्ड (पुं.) दहीको तर।
दण्डयात्रा (स्त्री.) लडाइँका निमित्त गरिने प्रस्थान।	दधिसार (न.) नौनी।
दण्डविष्कम्भ (पुं.) मधानी अड्याउने काठ।	दधृष् (विशे.) १. घृष्ट, २. अरूलाई हेप्ने।
दण्डादण्डि (अव्य.) लठ्ठी लठ्ठीले गरेको युद्ध।	दनुज (पुं.) दानव।
दण्डाहत (न.) तक्र / मही।	दन्त (पुं.) १. दाँत, २. पर्वतको फेदी, ३. कुञ्ज/ लतागृह, ४. पर्वतको टाकुरो।
दण्डिक (विशे.) १. दण्ड लिने, २. आशा / राज- चिह्नरूप दण्डविशेष लिने।	दन्तक (पुं.) १. पर्वतको टाकुरो, २. पर्वतबाट तेर्सो निस्केको दन्ताकार ढुङ्गा।
दण्डित (विशे.) दण्ड गरिएको।	दन्तकाष्ठ (न.) दतिउन।
दण्डिन् (विशे.) १. दण्ड लिने, २. आशा / राज- चिह्नरूप दण्डविशेष लिने।	दन्तच्छद (पुं.) ओठ।
दण्ड्य (विशे.) दण्ड दिन लायक।	दन्तधावन (न.) दाँत माझ्नु।
दत्त (न.) दान / दिनु।	दन्तधावन (पुं.) १. खयर, २. बकुल / मौलसिरीवृक्ष।
दत्त (विशे.) दिइएको।	दन्तपत्र (न.) कुण्डल / चौगेडी।
दत्तक (पुं.) औरस आदि बाह्य प्रकारका पुत्र- मध्येमा दत्तक लिएको (जन्मदाता बाबु- आमाले विधिपूर्वक दिएर पुत्र नहुनेले लिएको) पुत्र।	दन्तमल (न.) दन्तमल / दाँत मयल।
दत्तानपाकर्म (न.) काइदा साथ दिएको, तिर्नु पर्ने वस्तु, नतिरेर भएको झगडा / मुद्दा।	दन्तवस्त्र (न.) ओठ।
दत्ताप्रदानिक (न.) आफूले बेकाइदा गरेर दिएको वस्तु आफैले लिन खोज्दा भएको झगडा/मुद्दा।	दन्तवासस् (न.) ओठ।
दद्व (पुं.) १. कछुवा, २. दाद।	दन्तशठ (पुं.) १. ज्यामिर, २. कैथ, ३. कम्प्रख/ फलविशेष, ४. अमिलो।
दद्वघ्न (पुं.) ताप्रे / औषधिविशेष।	दन्तशठा (स्त्री.) चरीअमिलो।
दद्वण (विशे.) दद्वरोगी / दाद हुने रोगी।	दन्तशर्करा (स्त्री.) जमेर पत्थर र हाड जस्तो भएको दाँत मयल।
दद्व (पुं.) दाद / रोगविशेष।	दन्तशूल (न.) दाँत चर्कने रोगविशेष।
	दन्तहर्ष (पुं.) दाँतले चिसो तातो खप्न नसक्ने रोगविशेष।
	दन्तार्बुद (न.) दाँतको गिजा सुन्निने रोगविशेष।
	दन्तायुध (पुं.) बँदेल।
	दन्तालिका (स्त्री.) घोडाको लगाम।

दन्तावल	(पुं.) हात्ती ।
दन्तिका	(स्त्री.) दन्ती / अजयपालको रुख ।
दन्ती	(स्त्री.) अजेपाल ।
दन्तिन्	(पुं.) १. हात्ती, २. अजयपाल ।
दन्तुर	(विशे.) १. दन्तुर / लामा उँचा दाँत हुने छ्वाँके, २. उचा नीचा ।
दन्तोलूखलिक	(विशे.) ढिकी, जाँताले कुटे-पिनेको नखाने, केवल चपाएर खाने, वानप्रस्थ / तृतीयाश्रम धर्ममा रहने ।
दन्त्य	(विशे.) १. दन्तस्थान हुने इ,चु,य,श, यी वर्ण, २. दाँतलाई हित हुने वस्तु, ३. दाँतबाट उत्पन्न हुने ।
दन्दशूक	(पुं.) १. सर्प, २. राक्षस ।
दन्दशूक	(विशे.) १. डस्ने प्राणी, २. घातक प्राणी ।
दध्न	(विशे.) सानो ।
दध्न	(पुं.) समुद्र ।
दम	(पुं.) १. दण्ड / सजाय, २. तपस्याको क्लेश सहनु, ३. चक्षु, श्रोत्र आदि इन्द्रियलाई वश गर्नु, ४. हिलो ।
दमथ	(पुं.) १. दण्ड / सजाय, २. चक्षु आदि इन्द्रियलाई वश गर्नु ।
दमन (क)	(पुं.) दमना / पुष्पविशेष ।
दमित	(विशे.) १. तपस्याको क्लेश सहने, २. दुःखसहिष्णु ।
दमिन्	(विशे.) दम/इन्द्रियनिग्रह गर्ने ।
दमुनस्	(पुं.) अग्नि ।
दम्पति	(पुं.) दम्पती / जोईपोइ ।
दम्भ	(पुं.) कपट, अरूलाई ठग्न गरेको आडम्बर / ढाँचा ।
दम्भोलि	(पुं.) बज्र / इन्द्रको हतियारविशेष ।
दम्य	(विशे.) १. दण्ड दिन लायक, २. वश गर्न लायक ।
दम्य	(पुं.) नदाएको बहर ।
दया	(स्त्री.) दया / अर्काको दुःख हर्ने इच्छा ।
दयालु	(विशे.) दया गर्ने ।

दयित	(विशे.) प्यारो ।
दयित	(पुं.) पति ।
दयिता	(स्त्री.) भार्या / पत्नी ।
दर	(पुं./न.) १. डर, २. खाल्डो, ३. शङ्ख
दर	(पुं./स्त्री.) गुफा ।
दर	(अव्य.) अलिकति ।
दरणि	(पुं.) तीरभङ्ग / नदीको तीर चिरिदै भल्दै गर्नु ।
दर(द)	(स्त्री.) १. भीर, २. डर, ३. पर्वत, ४. पहिरो ।
दरद	(पुं./न.) हिङ्गुल / पारो र गन्धका योगले बनेको वस्तुविशेष ।
दरित	(विशे.) १. चिरिएको, २. डराएको ।
दरिद्र	(विशे.) दरिद्र / कंगाल ।
दरोदर	(पुं.) घूत / जुवा ।
दरु	(पुं.) १. भ्यागुतो, २. मेघ, ३. वाद्यभाण्ड/ छालाहरूले नमोडेको तबला, मादल आदि, ४. पर्वतविशेष, ५. अभ्रकविशेष ।
ददृ	(स्त्री.) दाद ।
ददृघ्न	(पुं.) ताप्रे / औषधिविशेष ।
ददृण	(विशे.) ददृरोगी / दाद हुने ।
दर्प	(पुं.) १. घमण्ड, २. कस्तूरी, ३. गर्माहट, ४. पर्पट्याउनु ।
दर्पक	(पुं.) कामदेव ।
दर्पण	(पुं.) ऐना ।
दर्भ	(पुं.) कुश ।
दर्वि	(स्त्री.) १. डाडु, २. गाजल ।
दर्वीकर	(पुं.) सर्पविशेष / डाडुको आकार परेको फणा हुने गोमन आदि सर्प ।
दर्श	(पुं.) अमावस्या / औँसी ।
दर्शक	(विशे.) १. हेर्ने, २. देखाउने ।
दर्शन	(पुं.) १. सूर्य, २. चन्द्र ।
दर्शन	(न.) १. आँखा, २. स्वप्न, ३. बुद्धि, ४. धर्म, ५. ज्ञान, ६. देख्नु, ७. देखाउनु, ८. शास्त्रविशेष / वैशेषिक, न्याय, मीमांसा,

दर्शनीय	(विशे.) १. दर्शन योग्य, २. राम्रो ।
दर्शयितृ	(विशे.) देखाउने ।
दर्शित	(विशे.) १. देखाइएको, २. प्रकट गराइएको ।
दल	(न.) १. पात, २. टुक्रा, ३. समुदाय, ४. खुकुरी आदिको दाप ।
दलाढक	(पुं.) १. नरोपीकन आफै उम्रेको तिल, २. गेरु, ३. फिज, ४. खाल्डो, ५. नागकेशर ।
दलित	(विशे.) १. फुलेको, २. फुटाएको, ३. फाल्याँटा छुट्याएको ।
दव	(पुं.) १. वन / जङ्गल, २. वनाग्नि / डढेलो, ३. सन्ताप ।
दवथु	(पुं.) १. उपताप / रोग, २. सन्ताप ।
दवाग्नि	(पुं.) डढेलो / वनाग्नि ।
दविष्ठ	(विशे.) ज्यादा टाढाको ।
दवीयस्	(विशे.) ज्यादा टाढाको ।
दशन्	(विशे.) दश / १० संख्या ।
दशति	(स्त्री.) सय / १०० संख्या ।
दशधा	(अव्य.) दश प्रकार ।
दशन	(न.) टोक्नु ।
दशन	(पुं./न.) दन्त / दाँत ।
दशनवासस्	(न.) ओठ ।
दशपुर	(न.) भुइँअमला जस्तो सेतो वर्ण हुने मोथेविशेष / कैवर्ती मुस्ता ।
दशबल	(पुं.) बुद्ध । दान, शील, क्षमा, वीर्य, ध्यान, बुद्धि, बल, उपाय, योग, ज्ञान यी दश गुणरूप बल हुनाले बुद्धलाई दशबल भन्दछन् ।
दानशीलक्षमावीर्य- ध्यानबुद्धिबलानि च । उपायः प्रणिधिर्ज्ञानम् दश बुद्धिबलानि च ॥ (अमरकोशटीकायाम्)	
दशम	(विशे.) दशम / दसौं ।

दशम	(स्त्री.) १. दशमीतिथि, २. दसौं स्त्रीव्यक्ति, ३. मुक्तावस्था, ४. मरणावस्था ।
दशमिन्	(विशे.) नब्बे वर्ष नाघेको वृद्ध ।
दशमीस्थ	(विशे.) १. क्षीणराग / राग द्वेष नभएको, २. नब्बे वर्ष नाघेको ।
दशमूल	(न.) दशमूल औषधि / बेल, टटेलो, खमारी, पाडरी, गिनेरी, शालिपर्णी, पृथ्वीपर्णी, बिहीं, कण्टकारी, गोखुर यी दश थोक ।
दशहरा	(स्त्री.) ज्येष्ठशुक्ल दशमीतिथि ।
दशा	(स्त्री.) १. अवस्था / हालत, २. दीपवर्ति/ दियो बाले बत्ती, धागोविशेष, ३. वस्त्रको छेउ / किनारा, ४. ग्रहदशा ।
दस्यु	(पुं.) १. चोर, २. शत्रु, ३. साहसी ।
दस्त्र	(पुं.) अधिनी कुमार । अधिनी कुमार दुई जना हुनाले दस्त्रशब्द द्विवचनान्त छ ।
दहन	(न.) १. डडाउनु, २. पोल्नु ।
दहन	(पुं.) १. अग्नि, २. चितु, ३. भलायो ।
दहर	(न.) १. सूक्ष्म, २. हृदयाकाश ।
दह	(पुं.) १. अग्नि, २. नरक, ३. वरुण, ४. हृदयाकाश, ५. पेट ।
दाक्षायणी	(स्त्री.) दक्ष प्रजापतिका छोरी । अधिनी भरणी आदि उनतीस तारा, सतीदेवी, अदिति आदि कश्यपका स्त्रीहरू इत्यादि ।
दाक्षाय्य	(पुं.) गिद्धपक्षी ।
दाक्षिणात्य	(विशे.) दक्षिण देशमा पैदा भएको ।
दाक्षिण्य	(न.) १. अनुकूलता / अनुकूल हुनु, २. सरलता / सोझो हुनु, ३. धेरै स्वास्नीमा समानभावले प्रेम गर्नु ।
दाक्ष्य	(न.) दक्षता / चातुर्य ।
दाडिम	(पुं./स्त्री./न.) दारिमको रुख ।
दाडिमपुष्पक	(पुं.) रोहितकवृक्ष / गुराँस ।
दाडिम्ब	(पुं.) दारिमको रुख ।
दाढा	(स्त्री.) बङ्गारो ।
दाढिका	(स्त्री.) दारीजुँगा ।
दाण्डाजिनिक	(विशे.) दाम्भिक / अरूलाई ठगन

दात	आडम्बर गर्ने / ढाँचावाल । (विशे.) १. छिनेको / काटेको, २. शुद्ध गरेको / सफा गरेको ।	दाय	(पुं.) १. दाइजो, २. बण्डा हुने धन, ३. दान, ४. छेदन ।
दातृ	(विशे.) दाता / दिने ।	दायक	(विशे.) दाता ।
दात्यूह	(पुं./स्त्री.) पानीकाग ।	दायभाग	(पुं.) अंशबण्डा ।
दात्यूह	(पुं./स्त्री.) पानीकाग ।	दायाद	(पुं.) १. पुत्र, २. बान्धव / दाजुभाइ ।
दात्र	(न.) १. काट्ने भाँडोविशेष / हँसिया+खुर्पा, २. दान ।	दारक	(पुं./स्त्री.) १. पुत्र, २. बालक ।
दाधिक	(विशे.) दहीले संस्कार गरेको / दहीले साँधेको ।	दारक	(विशे.) चिर्ने / विदारण गर्ने ।
दान	(न.) १. दान / दिनु, २. हात्तीको मदजल, ३. शुद्ध गर्नु, ४. रक्षा गर्नु, ५. काट्नु ।	दारण	(न.) चिर्नु / विदारण गर्नु/ दार्नु ।
दानव	(पुं./स्त्री.) दानव / काश्यप प्रजापतिबाट दनुनामकी स्त्रीमा उत्पन्न भएको सन्तान ।	दारण	(विशे.) चिर्ने / विदारण गर्ने / दार्ने ।
दानवज्र	(पुं.) वैश्य जाति ।	दारद	(पुं.) १. विषविशेष, २. पारो, ३. हिङ्गुला
दानवारि	(पुं.) देवता ।	दार	(पुं.) भार्या । यो शब्द पुलिङ्ग र नित्य बहुवचनान्त छ ।
दानशील	(विशे.) ठूलो दाता ।	दारिका	(स्त्री.) कन्या / छोरी ।
दानशौण्ड	(विशे.) ठूलो दाता / धेरै दिने ।	दारित	(विशे.) चिरिएको / फोरिएको, दारिएको ।
दानीय	(विशे.) दान दिइने ब्राह्मणादि / संप्रदान ।	दारिद्र्य	(न.) दारिद्र्य / कङ्काल हुनु ।
दानु	(विशे.) १. दाता, २. पराक्रमी, ३. देय/ दिइने वस्तु ।	दारी	(स्त्री.) रोगविशेष / हरिनास ।
दान्त	(विशे.) १. तपस्याको क्लेश सहने, २. जितेन्द्रिय, ३. तह लागेको / बदमासी नगर्ने, घोडा, हात्ती बहर आदि प्राणी ।	दारु	(पुं./न.) सामान्य काठ । यस शब्दको बाल्ने दाउरामा मात्र प्रयोग ठिक होइन ।
दापित	(विशे.) दिलाइएको ।	दारु	(न.) देवदारु / देवारको रुख ।
दामन्	(न.) १. डोरी, २. दाम्लो, ३. माला ।	दारु	(विशे.) कालिगडविशेष / सिकर्मी ।
दामनी	(स्त्री.) दाम्लो / पशुबन्धन-रज्जु ।	दारुक	(पुं.) कृष्णको सारथि ।
दामा	(स्त्री.) दाम्लो / पशुबन्धन-रज्जु ।	दारुका	(स्त्री.) काठको पुतली ।
दामाञ्जन	(न.) घोडा आदि पशुको खुट्टामा बाँध्ने डोरी ।	दारुण	(विशे.) डरलाग्दो ।
दामाञ्जल	(न.) घोडा अदि पशुको खुट्टामा बाँध्ने डोरी ।	दारुणक	(न.) खोइरो / रौं झर्ने रोगविशेष ।
दामोदर	(पुं.) कृष्ण ।	दारुनिशा	(स्त्री.) चुत्रोवृक्ष ।
दाम्भिक	(विशे.) दाम्भिक / अरूलाई ठग्न आडम्बर गर्ने-बकुला भगत ।	दारुपुत्रिका	(स्त्री.) काठको पुतली ।
		दारुसिता	(स्त्री.) दालचिनी ।
		दारुहरिद्रा	(स्त्री.) चुत्रोवृक्ष ।
		दारुहस्तक	(पुं.) काठको पन्युँ / दाबिलो ।
		दारुर्ध	(न.) दृढत्व / मजबुती ।
		दारुवाघाट	(पुं.) लाहाचे / पक्षिविशेष ।
		दारुवी	(स्त्री.) चुत्रो ।
		दारुषद	(विशे.) १. पत्थरमा भएको वस्तु, २. पत्थरको विकार भएको वस्तु ।
		दाल	(पुं.) कोदो / अन्नविशेष ।

दाल	(न.) महविशेष / फूलबाट आफै चुहेको फूलको रस ।	रविवार, उत्तरदिशामा बुधवार र मङ्गलवार
दाली	(स्त्री.) दाल / तिहुनविशेष ।	दक्षिणदिशामा बृहस्पतिवार दिक्शूल हुन्छ ।
दाव	(पुं.) १. जङ्गल, २. वनाग्नि / डढेलो, ३. ताप ।	दिगम्बर (पुं.) १. शिव, २. जैन संन्यासिविशेष ।
दावाग्नि	(पुं.) डढेलो ।	दिगम्बर (विशे.) नाङ्गो / नङ्गा ।
दावानल	(पुं.) डढेलो ।	दिग्गज (पुं.) दिग्गज/ऐरावत, पुण्डरीक, वामन, कुमुद, अञ्जन, पुष्पदन्त, सार्वभौम र सुप्रतीक यी आठ दिग्गज हुन् ।
दाविक	(विशे.) देविका नाम गरेको नदीमा भएको वस्तु ।	दिग्ध (विशे.) १. लेपन गरिएको, २. चोभेको ।
दाश	(पुं.) माझी / डुङ्गाबाट जीविका गर्ने शूद्रविशेष ।	दिग्वासस् (पुं.) शिव ।
दाशपुर	(न.) भुइँअमलाजस्तो सेतो मोथेविशेष/ कैवर्ती मुस्ता ।	दिग्वासस् (विशे.) नङ्गा / नाङ्गो ।
दाशरथि	(पुं.) दशरथका पुत्र ।	दित (विशे.) काटिएको ।
दाशार्ह	(पुं.) विष्णु ।	दिति (स्त्री.) १. काट्नु, २. दैत्यमाता ।
दाश्वस्	(विशे.) दिने / दिइ सक्ने ।	दितिज (पुं.) दैत्य ।
दास	(पुं.) १. चाकर, २. कमारो ।	दितिसुत (पुं.) दैत्य ।
दासी	(स्त्री.) १. चाकर्नी, २. कमारी, ३. झिन्टी/ औषधिविशेष / नीलो कपूरनली ।	दित्य (विशे.) काट्नु योग्य ।
दासीसभ	(न.) दासीहरूको सभा/ समुदाय/ डफ्फा ।	दिद्युत् (विशे.) देदीप्यमान / खुब उज्यालो ।
दासेय	(पुं.) चाकर ।	दिधिषु (पुं.) १. गर्भाधान गर्ने / पति, २. पुनर्विवाह गर्ने स्त्रीको पति ।
दासेर	(पुं.) १. पशुविशेष, २. चाकर ।	दिधिषू (स्त्री.) १. पुनर्विवाह गर्ने / अर्को बिहा गर्ने स्त्री, २. बहिनीको विवाह हुँदा पनि विवाह नभएको दिदी ।
दासेर	(विशे.) दासीको सन्तान ।	दिधिषूपति (पुं.) १. पुनर्विवाह गर्ने स्त्रीको पति, २. बहिनीको विवाह भइसके पछि विवाह भएको दिदीको पति, ३. दाजु मरेपछि भाउजू राख्ने ।
दास्य	(न.) दासत्व / चाकरी ।	दिन (न.) १. दिन / साठी घडीको प्रमाण भएको कालविशेष, अर्थात् एक अहोरात्र, २. सूर्यकिरणार्वाच्छन्न काल / सूर्यकिरण लाग्ने काल अर्थात् दिउँसो ।
दाह	(पुं.) १. पोल्नु, २. डढाउनु ।	दिनकर (पुं.) सूर्य ।
दाहक	(विशे.) १. पोल्ने, २. डढाउने ।	दिनमणि (पुं.) सूर्य ।
दिश	(स्त्री.) १. दिशा / पूर्व, पश्चिम आदि, २. दन्तक्षत / दाँतले टोकेको घाउ, ३. एकदेश-प्रदर्शन / दिग्दर्शन ।	दिनादि (पुं.) प्रातःकाल / बिहान ।
दिक्पति	(पुं.) दिक्पाल/इन्द्र, अग्नि, यम, निर्वृत्ति, वरुण, वायु, कुबेर, ईश, ब्रह्मा, अनन्त; यी दशलाई दिक्पाल भन्दछन् ।	दिनान्त (पुं.) साँझ ।
दिक्शूल	(न.) दिक्शूल / यात्रामा निषेध गराउने दिशा र वारको योग । पूर्वदिशामा-शनि-सोमवार । पश्चिमदिशामा शुक्रवार र	दिनावसान (न.) साँझ ।
		दिव् (स्त्री.) १. आकाश, २. स्वर्ग ।

दिवस	(पुं./न.) दिन ।	दिष्ट	(न.) भाग्य ।
दिवसकर	(पुं.) सूर्य ।	दिष्ट	(विशे.) १. दिइएको, २. बनाइएको ।
दिवसमुख	(न.) प्रातःकाल / बिहान ।	दिष्ट	(पुं.) काल / समय ।
दिवस्पति	(पुं.) इन्द्र ।	दिष्टान्त	(पुं.) मर्नु ।
दिवस्पृथिवी	(स्त्री.) आकाश-जमिन । यो शब्द द्विवचनान्त छ ।	दिष्ट्या	(अव्य.) १. आनन्द-प्रकाश, २. भाग्यले ।
दिवा	(अव्य.) दिन / दिउँसो ।	दीक्षा	(स्त्री.) १. व्रतधारण / व्रत लिनु, २. दीक्षा- ग्रहण / मन्त्रश्रवण ।
दिवाकर	(पुं.) १. सूर्य, २. आँकको रुख, ३. काग ।	दीक्षान्त	(पुं.) यज्ञान्त कर्म ।
दिवाकीर्ति	(पुं.) १. नापित / नाउ, २. चण्डाल / पोडे, ३. लाटोकोसेरो ।	दीक्षित	(विशे.) १. सोमयाजी, २. दीक्षा लिने ।
दिवाटन	(पुं.) १. काग, २. चण्डाल / पोडे ।	दीदिवि	(पुं.) भात ।
दिवातन	(विशे.) दिउँसो भएको ।	दीदिवि	(विशे.) बारंबार प्रकाशमान हुने ।
दिवान्ध	(पुं.) लाटोकोसेरो ।	दीधिति	(स्त्री.) किरण ।
दिवाभीत	(पुं.) १. लाटोकोसेरो, २. चोर ।	दीन	(विशे.) १. दरिद्र/कङ्गाल, २. दुःखी ।
दिवि	(पुं.) चाषपक्षी / ठेउवा-नीलकण्ठ ।	दीनार	(पुं.) व्यावहारिक सुवर्णमुद्रा / व्यवहारका निमित्त बनाइएको सुवर्ण मुद्रा / असर्प- गित्री आदि ।
दिविज	(विशे.) १. स्वर्गमा भएको, २. आकाशमा भएको ।	दीपक	(पुं.) बत्ती ।
दिविषद्	(पुं.) देवता ।	दीपक	(न.) प्रस्तुत र अप्रस्तुतको एउटा धर्ममा सम्बन्ध हुँदा मानिएको दीपकालङ्कार ।
दिविषद्	(विशे.) स्वर्गमा बस्ने ।	दीपक	(पुं.) १. चरा समात्नलाई सिकारीले पालेको सिकाएको चरा, २. दीपकारण, ३. तालविशेष ।
दिविष्ठ	(विशे.) स्वर्गमा बस्ने ।	दीपखोरी	(स्त्री.) दियो बाल्ने भाँडो ।
दिवोकस्	(पुं.) १. देवता, २. चालकपक्षी / काकाकुल ।	दीपन	(विशे.) दीप्त गराउने / बाल्ने-जगाउने ।
दिवौकस्	(पुं.) १. देवता, २. चातकपक्षी / काकाकुल ।	दीपनी	(स्त्री.) मेथी साग ।
दिव्य	(न.) शपथ ।	दीपनीय	(विशे.) भोक जगाउने ।
दिव्य	(विशे.) १. स्वर्गीय / स्वर्गमा हुने, २. असल ।	दीपवृक्ष	(पुं.) पानस ।
दिव्यचक्षुस्	(विशे.) दिव्यचक्षु हुने / ज्ञानचक्षु ।	दीपशिखा	(स्त्री.) बत्तीको ज्वाला ।
दिव्यचक्षुस्	(न.) १. ज्ञानरूपी चक्षु, २. राम्रो आँखा ।	दीपिका	(स्त्री.) बत्ती ।
दिव्यरथ	(पुं.) विमान ।	दीप्त	(न.) १. सुवर्ण, २. हिङ ।
दिव्योदक	(न.) बर्सेको पानी ।	दीप्त	(पुं.) नाकबाट तातो धुवाँ जस्तो श्वास आउने रोगविशेष ।
दिव्योपपादुक	(विशे.) स्वर्गीय प्राणी / स्वर्गवासी ।	दीप्त	(विशे.) १. बलेको, २. जागेको ।
दिश	(स्त्री.) पूर्वादिदिशा ।	दीप्ताग्नि	(विशे.) जठराग्नि प्रदीप्त हुने प्राणी ।
दिशा	(स्त्री.) पूर्वादिदिशा ।	दीप्ति	(स्त्री.) १. कान्ति, २. बल्लु, ३. जागु,
दिश्य	(विशे.) दिशामा भएको वस्तु ।		

दीप्य	४. ज्यादा बढेको कान्ति । (पुं.) १. ज्वानो, २. सहस्रजरी / औषधि-विशेष ।	दुकूल	३. कण्टकारी । (न.) १. पट्टवस्त्र / साटन, २. मसिनो वस्त्र ।
दीप्यक	(न.) १. अजमोदा, २. सहस्रजरी, ३. ज्वानो ।	दुग्ध	(न.) दूध ।
दीप्र	(विशे.) दीप्तिमान् / उज्यालो / जागेको / बलेको ।	दुग्ध	(विशे.) दुहिएको / घुतिएको ।
दीर्घ	(विशे.) लामो मात्राले उच्चारण गरिने ।	दुग्धिका	(स्त्री.) दूधिलोवृक्ष ।
दीर्घकोशि(षि)का	(स्त्री.) पानीजुका जस्तो जलचर प्राणिविशेष ।	दुद्धम	(पुं.) हरियो प्याज ।
दीर्घदर्शिन्	(पुं.) पण्डित ।	दुन्दुभि	(पुं.) १. नगरा, २. वरुण, ३. दैत्यविशेष ।
दीर्घदर्शिन्	(विशे.) १. पछिको कुरा थाहा पाउने, २. टाढाको कुरा देख्ने ।	दुन्दुभि	(स्त्री.) पासा / खेल्ने वस्तुविशेष ।
दीर्घनिद्रा	(स्त्री.) मरण / मर्नु ।	दुरध्व	(पुं.) खराब बाटो ।
दीर्घपृष्ठ	(पुं.) सर्प ।	दुराधर्ष	(विशे.) १. हेप्न नसकिने, २. सेतो सस्यु ।
दीर्घवृन्त	(पुं.) टटेलोवृक्ष ।	दुरारुह	(विशे.) चढ्न सहजै नसकिने ।
दीर्घसक्थ	(विशे.) लामो तिघ्रा हुने ।	दुरारोह	(विशे.) चढ्न सहजै नसकिने ।
दीर्घसूत्र	(विशे.) चिरकारी / ढिलो / जुम्सो ।	दुरालभा	(स्त्री.) दुरालभा / औषधिविशेष ।
दीर्घसूत्रिन्	(विशे.) चिरकारी / ढिलो / जुम्सो ।	दुरालम्भा	(स्त्री.) दुरालभा / औषधिविशेष ।
दीर्घायुस्	(पुं.) १. काग, २. सिमलको वृक्ष, ३. मार्कण्डेय आदि आठ चिरञ्जीवी ।	दुरासद	(विशे.) हतपती फेला नपारिने ।
दीर्घायुस्	(विशे.) धेरै बाँच्ने ।	दुरित	(न.) पाप ।
दीर्घिका	(स्त्री.) विहार गर्न बनेको सानो वापी / तलाउविशेष ।	दुरित	(विशे.) पापवान् / पापी ।
दीर्ण	(विशे.) चिरिएको ।	दुरूह	(विशे.) बडो कठिनले जानिने ।
दुःख	(न.) दुःख ।	दुरैषणा	(स्त्री.) शाप / सराप्नु ।
दुःख	(विशे.) दुःखजनक / दुःख दिने ।	दुरोदर	(न.) जुवा ।
दुःखित	(विशे.) दुःख पाएको ।	दुरोदर	(विशे.) जुवाडे ।
दुःखिन्	(विशे.) दुःखी ।	दुर्ग	(न.) किल्ला / गढ / गढी ।
दुःषमम्	(अव्य.) निन्दनीय / खराब ।	दुर्गत	(विशे.) दरिद्र / कंगाल ।
दुःसह	(विशे.) १. खपि नसक्नु, २. सहन नसकिने ।	दुर्गति	(स्त्री.) १. नरकादिप्राप्ति, २. दारिद्र्य ।
दुःस्थ	(विशे.) खराब हालतमा रहेको ।	दुर्गन्ध	(विशे.) गनाउने ।
दुस्पर्श	(विशे.) छुन सहसा नसकिने ।	दुर्गम	(विशे.) सहसा जान नसकिने ।
दुःस्पर्शा	(स्त्री.) १. दुरालभा औषधि, २. काउछो,	दुर्गसञ्चर	(पुं.) दुर्गम मार्गमा हिँड्नु ।
		दुर्गा	(स्त्री.) १. पार्वती, २. नौ वर्षकी कन्या, ३. श्यामापक्षी, ४. नीली / नीर ।
		दुर्गाध्यक्ष	(पुं.) किल्लाको मालिक / अधिकृत ।
		दुर्जन	(पुं.) दुर्जन / दुष्ट ।
		दुर्जय	(विशे.) सहसा जित्न नसकिने ।
		दुर्जर	(विशे.) १. बडो मुस्किलले पुरानो हुने, २. बडो मुस्किलले पच्ने ।

दुर्जात	(विशे.) अकुलीन / घटियाबाट जन्मेको।	दुर्हृद	(पुं.) शत्रु।
दुर्जात	(न.) दुःखको समय।	दुर्हृद	(विशे.) दुष्ट चित्त भएको प्राणी।
दुर्दान्त	(विशे.) १. अशान्त / उद्धत, २. तह नलागेको।	दुर्हृदय	(विशे.) दुष्ट चित्त भएको प्राणी।
दुर्दिन	(न.) १. बादल लागेको दिन, २. वृष्टि / वर्षा, ३. कमसल / खराब दिन।	दुलि(ली)	(स्त्री.) कछुवाको स्त्री / पोथी-ठोठरी।
दुर्दुरुह	(पुं.) नास्तिक।	दुश्चर	(विशे.) १. सहसा गर्न नसकिने, २. सहसा पुग्न नसकिने, ३. सहसा खान नसकिने।
दुर्धर	(विशे.) १. बडो मुस्किलले उठाउन / उचाल्न/ सकिने, २. बडो मुस्किलले पाल्न सकिने, ३. बडो मुस्किलले थाप्न सकिने, ४. बडो मुस्किलले धारणा / ध्यान गर्न सकिने।	दुश्चर्मन्	(पुं.) लिङ्गको अग्रभाग (टुप्पो) कहिल्यै पनि नढाकिने पुरुष।
दुर्धर्ष	(विशे.) सहसा हेप्न सकिने।	दुश्चिक्क्य	(न.) लग्नदेखि तृतीय स्थान।
दुर्नामन्	(न.) अर्श रोग / हर्सा।	दुश्च्यवन	(पुं.) इन्द्र।
दुर्नामन्	(स्त्री.) पानीजुका जस्तो जन्तुविशेष।	दुश्च्यवन	(विशे.) सहसा च्युत गराउन / काँट्य विमुख गराउन नसकिने।
दुर्बल	(विशे.) दुब्लो / कमजोर।	दुष्कर	(विशे.) सहसा गर्न नसकिने।
दुर्भग	(विशे.) अभागि।	दुष्कर्मन्	(न.) दुष्कर्म / दुराचार।
दुर्भिक्ष	(न.) अनिकाल।	दुष्कर्मन्	(विशे.) दुष्कर्म गर्ने / दुराचारी।
दुर्मनस्	(विशे.) दिग्दार भएको।	दुष्कुलीन	(विशे.) खराब कुलमा जन्मेको।
दुर्मुख	(विशे.) दुर्मुख / नमीठो मुख हुने।	दुष्कृत	(न.) पाप।
दुर्मेधस्	(विशे.) १. खराब बुद्धि भएको, २. बुद्धि मन्द भएको।	दुष्कृत	(विशे.) खराब काम गर्ने।
दुर्लभ	(विशे.) सहसा नपाइने।	दुष्ट	(विशे.) खराब।
दुर्वच	(विशे.) सहसा बोल्न नसकिने।	दुष्ट	(अव्य.) खराब।
दुर्वचस्	(विशे.) दुर्वचन बोल्ने।	दुष्प्रधर्षिणी	(स्त्री.) १. बिहीं, २. कण्टकारी।
दुर्वचस्	(न.) घटिया बचन।	दुःस्पर्श	(विशे.) सहसा छुन नसकिने।
दुर्वर्ण	(न.) चाँदी / धातुविशेष।	दुःस्थ	(विशे.) दुःखी भएर रहेको।
दुर्वासस्	(विशे.) घटिया लुगा लाउने।	दुहितृ	(स्त्री.) छोरी।
दुर्वासस्	(पुं.) दुर्वासा मुनि।	दुह्य	(विशे.) १. दुहन योग्य, २. दुहन सकिने।
दुर्विध	(विशे.) १. दरिद्र / कङ्गाल, २. मूर्ख ३. दुष्ट।	दूडभ	(विशे.) दुःख पाएको।
दुर्विनीत	(विशे.) राम्रो तालिम नभएको उद्धत मनुष्य, घोडा आदि प्राणी।	दूडाश	(विशे.) दुःखले युक्त भएको।
दुर्वृत्त	(विशे.) दुराचार गर्ने।	दूढ्य	(विशे.) खराब / अधम।
दुर्वृत्त	(न.) खराब आचार।	दूणाश	(विशे.) सहसा नाश गर्न नसकिने।
		दूत	(पुं./स्त्री.) दूत-सन्देश लैजाने।
		दूत्य	(न.) १. दूतको कर्म / काम, २. दौत्य।
		दून	(विशे.) १. ताप गर्ने, २. थाकेको।
		दूर	(विशे.) टाढाको।
		दूरदर्शन	(विशे.) १. टाढाको कुरो देख्ने, २. पछिको कुरो देख्ने।

दूरदर्शिन्	(विशे.) १. टाडाको कुरो देख्ने, २. पछिको कुरो देख्ने ।	दृशि(शी)	(स्त्री.) १. आँखा, २. परमात्मा, ३. दर्शन शक्ति ।
दूरवेधिन्	(विशे.) टाडाको लक्ष्य / तारो भेदन गर्ने/ छेद्ने ।	दृश्य	(विशे.) १. हेर्न लायक, २. देख्न सकिने।
दूर्वा	(स्त्री.) दुबो ।	दृषद्	(स्त्री.) १. पत्थर / ढुङ्गो, २. सिलौटो ।
दूर्वाष्टमी	(स्त्री.) भाद्र शुक्ल अष्टमी ।	दृष्ट	(न.) १. स्वराष्ट्र-भय, २. परराष्ट्र-भय।
दूषक	(विशे.) १. बिगार्ने, २. दोष लाउने ।	दृष्ट	(विशे.) देखिएको ।
दूषण	(न.) १. दोष, २. बिगार्नु, ३. दोष लाउनु।	दृष्टरजस्	(स्त्री.) रजस्वला भएकी स्त्री ।
दूषिका	(स्त्री.) नेत्रमल / चिप्रा ।	दृष्टान्त	(पुं.) १. मरण, २. उदाहरण / दृष्टान्त / नजिर, ३. तुल्य-तुल्य वस्तुको बिम्ब-प्रतिबिम्ब भाव भएमा मानिएको अलङ्कार।
दूषित	(विशे.) १. दोषले युक्त भएको, २. दोष लाइएको, ३. बिगारिएको ।	दृष्टि	(स्त्री.) १. आँखा, २. हेर्नु, ३. बुद्धि ।
दूषी	(स्त्री.) औषधादि प्रयोगले, काल परिणामल शक्तिहीन भएको विष ।	देदीप्यमान	(विशे.) ज्यादा प्रकाशमान भएको ।
दूषीविष	(न.) पचेको, औषधिले शक्तिहीन गराइएको, हावा, घाम आदिले सुकाइएको, तत्काल मार्न नसक्ने क्रमशः विकार गर्ने विष ।	देय	(विशे.) १. दिनु पर्ने, २. दिन लायक, ३. दिने बेला भएको ।
दूष्य	(न.) वस्त्रको घर / पाल ।	देव	(न./पुं.) इन्द्रिय ।
दूष्य	(विशे.) १. बिगार्न योग्य, २. बिगार्न सकिने, ३. दोष लाउन योग्य, ४. दोष लाउन सकिने।	देवं	(पुं.) १. देवता, २. राजा, ३. मेघ, ४. पारो ।
दूष्या	(स्त्री.) हात्ती कस्ने डोरी ।	देवकी	(स्त्री.) कृष्ण भगवान्की आमा ।
दृश्	(स्त्री.) १. आँखा, २. हेर्नु, ३. बुद्धि ।	देवकीनन्दन	(पुं.) कृष्ण ।
दृश्	(विशे.) १. देख्ने, २. हेर्ने, ३. बुझ्ने ।	देवकीसूनु	(पुं.) कृष्ण ।
दृग्विष	(पुं.) देख्नेमा विष लाग्ने सर्पविशेष ।	देवकुल	(न.) देवल / देव मन्दिर ।
दृढ	(न.) खुब / ज्यादा ।	देवखात (क)	(न.) स्वयं बनेका पोखरी ताल ।
दृढ	(विशे.) बलियो, सारो / कडा ।	देवखातबिल	(न.) गुफा ।
दृति	(पुं.) १. छालाको थैलो / मशक, २. गाईको माल ।	देवच्छन्द	(पुं.) अष्टोत्तर / १०८ लुङ भएको हारा।
दृम्भू	(पुं.) १. बज्र, २. सूर्य, ३. राजा, ४. यमराज ।	देवतरु	(पुं.) मन्दार, पारिजात, सन्तान, कल्प-वृक्ष, हरिचन्दन यी पाँच स्वर्गीय वृक्ष ।
दृप्त	(विशे.) घमण्ड गर्ने ।	देवता	(स्त्री.) देवता / देउता ।
दृप्र	(विशे.) बलियो ।	देवताड	(पुं.) वन-तोरीया ।
दृब्ध	(विशे.) १. गाँठिएको, २. गाँठिएको, ३. उनीएको, ४. डराएको ।	देवत्रा	(अव्य.) १. देवताकन, २. देवतामा - देवशब्ददेखि द्वितीया र सप्तमीका अर्थमा त्राप्रत्यय विकल्प हुनाले देवत्राशब्दका पर्याय 'देवम्, देवौ, देवान्, देवे, देवयोः देवेषु, यी छ हुन्छन् ।
दृशान	(पुं.) १. गुरु, २. प्रकाश, ३. ब्राह्मण, ४. लोकपाल ।	देवदत्त	(पुं.) १. अर्जुनको शङ्खविशेष, २. हाइ गराउने वायु ।

देवदाली	(स्त्री.) वन-तोरिया ।
देवदारु	(पुं./न.) देवदारुवृक्ष / देवार ।
देवदूती	(स्त्री.) वन-बिमिरो ।
देवदेव	(पुं.) १. महादेव, २. ब्रह्मा, ३. विष्णु, ४. गणेश, ५. ईश्वर ।
देवद्यञ्च	(विशे.) १. देवताको पूजा गर्ने, २. देवताको नजिक जाने ।
देवधान्य	(न.) जुनेलो / अन्नविशेष ।
देवन	(न.) १. खेलु, २. प्रकाशमान हुनु, ३. स्तुति गर्नु, ४. हिँड्नु, ५. खुसी हुनु, ६. घमण्ड गर्नु, ७. सुत्नु, ८. इच्छा गर्नु, ९. जित्न कोसिस गर्नु, १०. व्यवहार गर्नु ।
देवन	(पुं.) खेल्ने पासा ।
देवभूय	(न.) देवभाव / देवता हुनु ।
देवमणि	(पुं.) १. कौस्तुभ मणि, २. चिन्तामणि, ३. घोडाको भुमरीविशेष / गर्दनमा हुने देवमणिनामक भुमरी ।
देवमातृक	(विशे.) वृष्टिका पानीको भरले खेतीपाती हुने / कुलो नचल्ने देश / देवशरण जमिन ।
देवयान	(न.) १. विमान, २. उपनिषद्मा प्रसिद्ध भएको, योगीहरूलाई मुक्ति दिने अर्चिरादि मार्ग ।
देवयोनि -	(पुं./स्त्री.) विद्याधर, अप्सरा, यक्ष, राक्षस, गन्धर्व, किन्नर, पिशाच, गुह्यक, सिद्ध र भूत यी दश देवयोनि भनिन्छन् ।
देवर	(पुं.) देवर ।
देवराज	(पुं.) इन्द्र ।
देवर्षि	(पुं.) नारद, अत्रि, मरीचि, भरद्वाज, पुलस्त्य, पुलह, क्रतु, भृगु, वसिष्ठ र प्रचेता यी दश जना ऋषिहरूलाई देवर्षि भनिन्छ ।
देवल (क)	(पुं.) पुजारी ।
देवसभा	(स्त्री.) देवताहरूको सुधर्मानामक सभा ।
देवस्व	(न.) देवतालाई अर्पण गरिएको धन ।
देवहू	(पुं.) वामकर्ण / बायाँ कान ।
देवृ	(पुं.) देवर ।

देवानां प्रिय	(विशे.) मूर्ख ।
देवायतन	(न.) देवालय / देबल ।
देवालय	(पुं.) देवालय / देबल ।
देविका	(स्त्री.) नदीविशेष ।
देवी	(स्त्री.) १. देवपत्नी, २. भोलेवृक्ष, ३. रानी ।
देश	(पुं.) देश / मुलुक ।
देशक	(विशे.) १. उपदेश गर्ने, २. दिने ।
देशरूप	(न.) देशानुसारको आचार ।
देशान्तर	(न.) १. देशान्तर / अर्को देश जहाँ बोली बदलिन्छ, जहाँ पर्वतले छेक्छ, जहाँ ठुलो/समुद्रगामिनी नदीको अन्तर पर्दछ त्यो देशान्तर हो । दश रात भित्र खबर नपुग्ने ठाउँ देशान्तर हो । साठी योजन/दुई सय चालीस कोश देशान्तर हो । चालीस योजन/एक सय साठी कोश देशान्तर हो । तीस योजन/एक सय बीस कोश देशान्तर हो । यस्ता अनेक पक्ष छन् । आशौचनिर्यमा देशान्तरका आशौचको बेग्लै व्यवस्था गर्नु पर्ने हुनाले माथि लेखिएका पक्षान्तरहरू भन्दा -
विप्राद् विंशैर्जिनैः खाग्निभिरपि	खरसैर्योजिनैः स्याद्विदेशः ।
	यो वचन अनुसार- ब्राह्मण वर्णलाई बीस योजन/असी कोशको देशान्तर, क्षत्रियलाई चौबीस योजन/छयानब्बे कोशको देशान्तर, वैश्यलाई तीस योजन/एक सय बीस कोशको देशान्तर, शूद्रलाई साठी योजन/दुई सय चालीस कोशको देशान्तर हुन्छ भन्ने पक्ष बहुसम्मत र आदरणीय छ, २. पृथिवीको मानचित्रमा उत्तरी ध्रुव र दक्षिणी ध्रुवका मध्यको सर्वमान्य मध्यरेखादेखि पूर्व वा पश्चिमको दूरी वा अन्तर ।
देशिक	(पुं.) १. पथिक/ बटुवा, २. उपदेशदाता/ गुरु ।

देशिनी	(स्त्री.) तर्जनी / चोर औंला ।	दोलायमान	(विशे.) १. झुलन लागेको, २. पक्षमा कहिले यता, कहिले उता लाग्ने ।
देश्य	(विशे.) देशमा भएको ।	दोष	(पुं.) १. दोष, २. वात, पित्त र कफ ।
देह	(पुं./न.) शरीर ।	दोषग्राहिन्	(विशे.) दोष मात्रै देख्ने गुण नदेख्ने ।
देहभृत्	(पुं.) शरीरधारी / जीव ।	दोषज्ञ	(पुं.) पण्डित ।
देहयात्रा	(स्त्री.) प्राणधारण गर्ने उपाय ।	दोषा	(अव्य.) रात्री ।
देहली	(स्त्री.) दैलाको ठेलो ।	दोषाकर	(पुं.) चन्द्रमा ।
देहिन्	(पुं.) शरीरधारी / जीव ।	दोषातन	(विशे.) रात्रीमा भएको ।
दैतेय	(पुं.) दैत्य ।	दोषैकदृश्	(विशे.) दोष मात्रै देख्ने, गुण नदेख्ने ।
दैत्य	(पुं.) दैत्य ।	दोह	(पुं.) १. दुहुनु, २. दुहुने भाँडो ।
दैत्यगुरु	(पुं.) शुक्राचार्य ।	दोहद	(पुं./न.) १. गर्भिणीको मनोरथ, २. इच्छा, ३. वृक्ष सपार्ने औषधि ।
दैत्या	(स्त्री.) मुरा/एक जातको गन्धयुक्त बुटी गद्बुटी ।	दोहदवती	(स्त्री.) गर्भधारण गरेको कारणले नाना प्रकारका वस्तुको इच्छा गर्ने गर्भिणी ।
दैत्यारि	(पुं.) १. विष्णु, २. देवता ।	दोहन	(न.) १. दुहुनु, २. दुहुने भाँडो ।
दैनन्दिन	(विशे.) दिन्दिनै / हररोज हुने ।	दोहनी	(स्त्री.) दुहुने भाँडो / गबुवा ।
दैनिक	(विशे.) १. दिनमा भएको, २. दिन-सम्बन्धी / दिनको ।	दोहीयस्	(विशे.) धेरै दुहन सक्ने ।
दैन्य	(न.) दीनता / दिग्दारी ।	दोह्य	(विशे.) १. दुहन योग्य, २. दुहन सकिने, ३. धुलन योग्य, ४. धुलन सकिने ।
दैर्घ्य	(न.) लामोपन ।	दौत्य	(न.) १. दूतको कर्म / काम, २. दूतपना ।
दैव	(न.) १. दैव / भाग्य, २. दैवतीर्थ / देवताको तर्पणमा जल खसाल्नु पर्ने ठाउँ अर्थात् औंलाहरूको टुप्पा ।	दौरात्य	(न.) १. दुरात्मा / दुष्टको कर्म, २. दुरात्मा/दुष्टको धर्म ।
दैव	(विशे.) देवतासम्बन्धी / देवताको ।	दौर्गन्ध्य	(न.) दुर्गन्धता ।
दैवज्ञ	(पुं.) ज्योतिषी ।	दौर्जन्य	(न.) दुर्जनता ।
दैवत	(पुं./न.) देवता ।	दौर्बल्य	(न.) दुर्बलता / दुब्लोपन ।
दैशिक	(विशे.) १. देशमा भएको, २. देश-सम्बन्धी / देशको ।	दौर्भागिनेय	(पुं./स्त्री.) अभागिनीको छोरा वा छोरी ।
दैष्टिक	(विशे.) दैव / भाग्यको भरोसामा रहने ।	दौर्भाग्य	(न.) दौर्भाग्य / बदनसिबी ।
दैहिक	(विशे.) १. देहमा भएको, २. देहसम्बन्धी/देहको ।	दौर्मनस्य	(न.) दिक्दारी ।
दोस्	(पुं./न.) हात ।	दौर्द्वन्द	(न.) १. मनसुबा, २. गर्भिणीको मनोरथ ।
दोग्ध	(विशे.) दुहुने ।	दौवारिक	(विशे.) ढोकाको रक्षा गर्न खटाइएको / ढोके-पाले ।
दोग्धी	(स्त्री.) दुहुनो गाई ।	दौष्कुलेय	(विशे.) खराब कुलमा जन्मेको ।
दोध	(पुं.) गाईको बाछो ।	दौहित्र	(पुं./स्त्री.) छोरीको छोरा वा छोरी ।
दोघूयमान	(विशे.) खुव हल्लने ।	द्यावापृथिवी	(स्त्री.) स्वर्ग र पृथिवी । यो शब्द द्विवचनान्त छ ।
दोला	(स्त्री.) १. झुलना, २. डोली ।		

द्यावाभूमि	(स्त्री.) स्वर्ग र पृथिवी । यो शब्द द्वि- वचनान्त छ ।
द्यु	(न.) १. दिन, २. आकाश, ३. स्वर्ग ।
द्युति	(स्त्री.) १. शोभा, २. तेज ।
द्युतित	(विशे.) प्रकाशमान भएको ।
द्युनिश	(न.) अहोरात्र / दिनरात ।
द्युमणि	(पुं.) १. सूर्य, २. आँक, ३. ताम्र घातु ।
द्युम	(न.) १. धन, २. बल, ३. अन्न ।
द्युसद	(विशे.) स्वर्गवासी ।
द्यूत	(पुं./न.) जुवा / अप्राणी-जड वस्तु पासा- कौडी आदिले बाजी थापेर खेलिने खेला ।
द्यूतकार (क)	(विशे.) जुवा खेलाउने / खाल थाप्ने ।
द्यूतकृत्	(विशे.) जुवा खेल्ने / जुवाडे ।
द्यून	(विशे.) क्षीण भएको ।
द्यून	(न.) लग्नदेखि सप्तम राशि ।
द्यो	(स्त्री.) १. स्वर्गलोक, २. आकाश ।
द्योत	(पुं.) १. प्रकाश / उज्यालो, २. घाम ।
द्योतित	(विशे.) १. प्रकाशमान गराइएको, २. प्रकाशमान भएको ।
द्रङ्गण	(पुं./न.) तोला / परिमाणविशेष ।
द्रढिमन्	(पुं.) दृढत्व / बलियोपन / सारोपन ।
द्रढिष्ठ	(विशे.) १. ज्यादा बलियो, २. ज्यादा सारो ।
द्रप्स	(न.) पँधेलो दही / छ्वाल्ल परेको दही ।
द्रव	(पुं.) १. खेल्नु, २. ठट्टा गर्नु, ३. भागनु, ४. दौड्नु, ५. हिंडनु, ६. द्रवत्वगुण / बग्ने वस्तु ।
द्रवण	(न.) १. हिंडनु, २. बग्नु, ३. भागनु, ४. दौड्नु ।
द्रवत्व	(न.) बग्ने द्रव्यको गुणविशेष ।
द्रवन्ती	(स्त्री.) मुसाकाने ।
द्रविण	(न.) १. धन, २. सुवर्ण, ३. बल ।
द्रव्य	(न.) १. वस्तुमात्र / चिजबिज, २. धन, ३. पृथिवी, अप, तेज, वायु, आकाश, काल, दिशा, मन र आत्मा यी नौ चिज,

४. मदिरा ।	
द्राक्	(अव्य.) चाँडै / झट्ट ।
द्राक्षा	(स्त्री.) दाख / मुनक्का ।
द्राधिमन्	(पुं.) दीर्घता / लामोपन ।
द्राधिष्ठ	(विशे.) ज्यादा दीर्घ / लामो ।
द्राव	(पुं.) १. पग्लनु, २. भागनु ।
द्रावक	(विशे.) १. पगाल्ने, २. भगाउने ।
द्रावण	(विशे.) १. पगाल्ने, २. भगाउने ।
द्राविडक	(पुं.) कर्चूर / कचूर ।
द्रु	(पुं.) वृक्ष / रुख ।
द्रुक्किलिम	(न.) देवदारु / देवारवृक्ष ।
द्रुघण	(पुं.) फलामे मुंग्रो ।
द्रुण	(पुं.) १. बिच्छी / विषालु कृमिविशेष, २. भ्रमर / भँवरो ।
द्रुणस	(विशे.) लामो/चुच्चे नाक हुने ।
द्रुणी	(स्त्री.) कनसुल्लो ।
द्रुत	(न.) चाँडै/झट्ट ।
द्रुत	(विशे.) १. छिटो/चाँडो गर्ने, २. भागेको, ३. पगलेको, ४. गीत, वाद्य र नृत्यको द्रुत गति ।
द्रुम	(पुं.) वृक्ष / रुख ।
द्रुमामय	(पुं.) १. लाहा, २. खोटो ।
द्रुमोत्पल	(पुं.) काठे चाँप ।
द्रुवय	(न.) परिमाण / नाप्नु, जोख्नु र भर्नु ।
द्रुहिण	(पुं.) ब्रह्मा ।
द्रूण	(पुं.) बिच्छी / विषालु कृमिविशेष ।
द्रोण	(पुं.) १. काग, २. सोह पाथी प्रमाण, ३. द्रोणाचार्य ।
द्रोणकाक	(पुं.) द्रोणकाग / डुम-काग ।
द्रोणक्षीरा	(स्त्री.) द्रोण/सोह पाथी दूध दिने गाई ।
द्रोणदुग्धा	(स्त्री.) द्रोण/सोह पाथी दूध दिने गाई ।
द्रोणपुष्पी	(स्त्री.) द्रोणपुष्प ।
द्रोणी	(स्त्री.) १. डुँड/काठको पानी बगाउने साधन, २. परिमाणविशेष / चार द्रोण/ चौसठ्ठी पाथी, ३. कोशमा काष्ठशब्द

	उपलक्षक हुनाले दुङ्गाले बनाएका पानी आदि बग्ने पनाला र, ईट-दुङ्गाले बनाएका पानी आदि बग्ने ढललाई कहदा पनि द्रोणीशब्दको प्रयोग गर्न सकिन्छ, ४. पर्वत-सन्धि/खोल्सो ।		यति तीन अङ्ग छोटा हुने; नाभि, स्वर र बुद्धि यति तीन गहिरो हुने; शिर, ललाट र छाती यति तीन अङ्ग विशाल हुने मानिस बत्तीस लक्षण भएको मानिन्छ ।
द्रोहचिन्तन	(न.) परद्रोहचिन्ता/अरुको नाश चिन्ताउनु ।		पञ्चदीर्घः पञ्चसूक्ष्मः
द्रोहिन्	(विशे.) द्रोह गर्ने / प्राणसम्म पनि सिध्याई दिन खोज्ने ।		सप्तरक्तः षडुन्नतः ।
द्रौणिक	(विशे.) १. द्रोण/सोह पाथी बिउ जाने जमिन, २. द्रोण अन्नले किनेको वस्तु, ३. द्रोण अन्न पकाउने ।		त्रिखर्वगम्भीरपृथु-
			द्वात्रिंशल्लक्षणस्त्विति ।।
			(सामु०)
द्वन्द्व	(न.) १. कलह/झगडा, २. स्त्री-पुरुषको जोडा, ३. युगल/एक जोर, ४. शीत-उष्ण, ५. मान-अपमान, ६. लाभ-हानि इत्यादि द्वन्द्व, ८. किल्ला, ९. रहस्य / गोप्य ।	द्वादशन्	(विशे.) बाह / १२ ।
द्वन्द्व	(पुं.) चार्थे द्वन्द्वः यस सूत्रले विधान गरिने इतरेतरयोग र समाहारमा हुने समास ।	द्वादश	(विशे.) बाहौ ।
द्वय	(न.) दुई / २ ।	द्वादशात्मन्	(पुं.) सूर्य ।
द्वयातिग	(विशे.) रजोगुण र तमोगुण नहुने / अर्थात् शुद्ध - सत्त्वगुणी ।	द्वादशी	(स्त्री.) १. बाहौ स्त्री-व्यक्ति, २. द्वादशीतिथि ।
द्वाःस्थ	(पुं.) द्वारपाल / ढोके ।	द्वापर	(पुं.) १. सन्देह / संशय, २. द्वापरयुग ।
द्वाःस्थित	(पुं.) द्वारपाल / ढोके ।	द्वार्	(स्त्री.) १. ढोका, २. द्वारा / मार्फत ।
द्वाचत्वारिंश	(विशे.) बयालिसौ ।	द्वार	(न.) १. ढोका, २. द्वारा / मार्फत ।
द्वाचत्वारिंशत्	(स्त्री.) बयालीस सङ्ख्या / ४२ सङ्ख्या ।	द्वारपाल	(विशे.) द्वारपाल / ढोके ।
द्वात्रिंश	(स्त्री.) बत्तीस सङ्ख्या / ३२ सङ्ख्या ।	द्वाविंशति	(स्त्री.) बाइस सङ्ख्या / २२ ।
द्वात्रिंशत्	(स्त्री.) बत्तीस / ३२ सङ्ख्या ।	द्वासप्तति	(स्त्री.) बहत्तर सङ्ख्या / ७२ ।
द्वात्रिंशल्लक्षण	(विशे.) बत्तीस लक्षणले युक्त भएको। नाक, भुजा, चिउँडो, नेत्र र घुँडा यति पाँच अङ्ग लामा; छाला, कपालका रौं, अन्यत्रका रौं, दाँत र औंलाका आँख्ला यति पाँच अङ्ग मसिना हुने; नेत्रको छेउ, पैताला, हक्केला, तालु, ओठ, जिभ्रो र नङ यति सात अङ्ग राता हुने; छाती, कुम, नङ, नाक, कटि र मुख यति छ अङ्ग उँचा हुने, घाँटी, पिंडौला र लिङ्ग	द्वास्थ	(विशे.) द्वारपाल / ढोके ।
		द्वि	(विशे.) दुई / २ । यो शब्द द्विवचनान्त छ ।
		द्विक	(न.) दुई / २ ।
		द्विक	(पुं.) काग ।
		द्विगु	(पुं.) सङ्ख्यापूर्वो द्विगुः यस सूत्रले द्विगुसंज्ञा गरिएको सङ्ख्यापूर्वक समास ।
		द्विगुण	(विशे.) दोब्बर ।
		द्विज	(पुं.) १. ब्राह्मण, क्षत्रिय र वैश्य, २. सदाचारी ब्राह्मण, ३. यथोक्त संस्कार गरिएको ब्राह्मण, ४. दाँत, ५. अण्डज/ फुलबाट जन्मने पक्षी, माछा आदि प्राणी ।
		द्विजन्मन्	(पुं.) १. ब्राह्मण, २. क्षत्रिय, ३. वैश्य, ४. अग्नि ।
		द्विजपति	(पुं.) १. चन्द्रमा, २. गरुड ।

द्विजराज	(पुं.) चन्द्रमा ।	द्विष्ट	(विशे.) दुई / दुई ठाउँमा रहने ।
द्विजाति	(पुं.) १. ब्राह्मण, क्षत्रिय र वैश्य, २. शुद्ध ब्राह्मण, ३. पक्षी ।	द्विहल्य	(विशे.) हलोलो दोहो-चाएर जोतेको खेत आदि ।
द्विजिह्व	(पुं.) १. सर्प, २. छुल्याहा ।	द्विहायनी	(स्त्री.) दुई वर्षकी गाई ।
द्विजिह्व	(विशे.) १. दुई जिभ्रो हुने, २. बोलीको ठेगान नहुने / कहिले एक थोक भन्ने, कहिले अर्को थोक भन्ने ।	द्वीप	(पुं.न.) टापु ।
द्वितय	(विशे.) दुई / २ अवयव हुने ।	द्वीपवती	(स्त्री.) नदी ।
द्वितय	(न.) दुई / २ ।	द्वीपिन्	(पुं.) १. बाघ, २. चितुवा ।
द्वितीय	(विशे.) दोस्रो ।	द्वीप्य	(विशे.) टापुमा भएको वस्तु ।
द्वितीया	(स्त्री.) १. भार्या, २. दोस्री, ३. द्वितीया- तिथि ।	द्वेधा	(अव्य.) दुई प्रकार ।
द्वितीयाकृत	(विशे.) दुई फेर खनजोत गरिएको खेत आदि ।	द्वेष	(पुं.) द्वेष / रिस ।
द्वित्र	(विशे.) दुई-तीन ।	द्वेषण	(न.) द्वेष / रिस ।
द्विदत्	(विशे.) दुई दाँत ।	द्वेषण	(विशे.) द्वेष गर्ने / रिस गर्ने ।
द्विधा	(अव्य.) दुई प्रकारले ।	द्वेषण	(पुं.) शत्रु ।
द्विप	(पुं.) हात्ती ।	द्वेषिन्	(पुं.) शत्रु ।
द्विपथ	(न.) दोबाटो ।	द्वेषिन्	(विशे.) द्वेष गर्ने / रिस गर्ने ।
द्विपद	(पुं.) १. मनुष्य, २. पक्षी, ३. देवता, ४. राक्षस ।	द्वेष्ट	(पुं.) शत्रु ।
द्विपाद्य	(न.) दोब्बर दण्ड / सजाय ।	द्वेष्ट	(विशे.) द्वेष गर्ने / रिस गर्ने ।
द्विमुखी	(स्त्री.) पानीजुका ।	द्वेष्य	(विशे.) १. द्वेष गरिने / रिस गरिने, २. मन नपरेको ।
द्विरद	(पुं.) हात्ती ।	द्वैगुणिक	(विशे.) साउँ बराबर ब्याज लिने साहु ।
द्विरसन	(पुं.) १. सर्प, २. दुष्ट ।	द्वैत	(न.) भेद-दृष्टि / फरक देख्नु ।
द्विरेफ	(पुं.) भ्रमर / भँवरो ।	द्वैतीयीक	(विशे.) दोस्रो ।
द्विशस्	(अव्य.) दुई/दुई गरेर ।	द्वैध	(न.) नीतिशास्त्रमा प्रसिद्ध चार उपाय - साम, दाम, भेद र दण्डमध्येको तेस्रो भेद- नामक उपाय अर्थात् शत्रुको डफफामा फुट उत्पन्न गराउनु ।
द्विशफ	(विशे.) खुरफट्टा/गाई, बाख्रो, महिष आदि ।	द्वैध	(अव्य.) दुई प्रकार ।
द्विष्	(पुं.) शत्रु ।	द्वैप	(विशे.) द्वीप / टापुमा भएको ।
द्विष्	(विशे.) द्वेष गर्ने / रिस गर्ने ।	द्वैप्य	(विशे.) द्वीप / टापुमा भएको ।
द्विषत्	(पुं.) शत्रु ।	द्वैमातुर	(पुं.) गणेश ।
द्विषत्	(विशे.) द्वेष गर्ने / रिस गर्ने ।	द्वैमातुर	(विशे.) दुई आमाको छोरो ।
द्विषन्तप	(विशे.) शत्रुलाई ताप दिने ।	द्वयञ्जल	(विशे.) दुई अन्जुली प्रमाण भएको ।
द्विष्ट	(विशे.) १. द्वेष गरिएको / रिस गरिएको, २. मन नपरेको ।	द्वयणुक	(न.) दुई परमाणुको मेल ।
		द्वयष्ट	(न.) ताम्र धातु / ताँबो ।
		द्व्याहिक	(विशे.) दुई दिनमा हुने ।

ध

धनाधीशसुहृत्पुत्रो धन्यताधायिधारणः ।
धुतधैर्यं धियो ध्वान्तं ध्वंसयेद् ध्यानगोचरः ॥

ध	(न.) धन ।	धनुर्धर	(पुं.) धनुर्धारी ।
ध	(पुं.) १. ब्रह्मा, २. कुबेर, ३. धर्म ।	धनुर्धारिन्	(विशे.) धनु लिने ।
धट	(पुं.) १. तुला/जोखे तराजु, २. तुलाराशि, ३. तुलापरीक्षा / दिव्य-निया ।	धनुर्भृत्	(विशे.) धनुर्धारी ।
धटक	(पुं.) १. परिमाणविशेष, २. तुलापरीक्षा/ झगडा छिन्दा विधिपूर्वक झगडियालाई जोखेर न्याय निर्णय गर्नु ।	धनुर्मध्य	(न.) धनुको माझ
धत्तूर	(पुं.) धतुरो ।	धनुर्वेद	(पुं.) धनुर्विद्या / धनु, खड्ग, गदा आदि शस्त्र-अस्त्रको निरूपण गर्ने यजुर्वेदको उपवेद/परिशिष्ट भएको धनुर्वेद ।
धन	(न.) धन ।	धनुष्पट	(पुं.) चिरौंजी ।
धनञ्जय	(पुं.) १. अग्नि, २. अर्जुन, ३. शरीर- पोषण गर्ने शारीरिक दश प्रकारका वायुमध्ये धनञ्जय वायु, ४. खरीको रुख, ५. गोत्र- प्रवर्तक ऋषिविशेष ।	धनुष्मत्	(विशे.) धनुर्धारी ।
धनद	(पुं.) कुबेर ।	धनू	(स्त्री.) धनु ।
धनपति	(पुं.) कुबेर ।	धनेश्वर	(पुं.) कुबेर ।
धनफल	(न.) १. दान, २. भोग ।	धन्य	(विशे.) १. पुण्यात्मा, २. पछि धन पाउने।
धनवत्	(विशे.) धनी ।	धन्याक	(न.) धनियौ ।
धनहरी	(स्त्री.) गन्धपलाश ।	धन्वन्	(न.) १. धनु, २. स्थल ।
धनाधिप	(पुं.) कुबेर ।	धन्वन्	(पुं.) १. मरुदेश, २. निर्जल देश ।
धनाध्यक्ष	(पुं.) १. कुबेर, २. खजान्ची ।	धन्व	(न.) धनु ।
धनिक	(विशे.) १. धनी, २. साहु/ ऋण दिने।	धन्वदुर्ग	(न.) १. चारैतर्फ निर्जलदेशले घेरिएको किल्ला, २. मरुदेश / निर्जलदेश ।
धनिष्ठा	(स्त्री.) तेइसौं नक्षत्र ।	धन्वन्तरि	(पुं.) १. धन्वन्तरि- आयुर्वेदको आविष्कार गर्ने, समुद्रमन्थन गर्दा समुद्रबाट निस्केका, नारायणावतार देववैद्य, २. विक्रमादित्य राजाका सभारत्न वैद्यविद्याविशारद पण्डित- विशेष ।
धनिन्	(विशे.) १. धनी, २. साहु / ऋण दिने ।	धन्वयास	(पुं.) दुरालभा औषधि ।
धनु	(पुं.) १. धनु, २. चार हात प्रमाण हुने, ३. धनुराशि ।	धन्विन्	(विशे.) धनुर्धारी ।
धनुस्	(न.) १. धनु, २. चार हात प्रमाण हुने, ३. धनुराशि ।	धन्विन्	(पुं.) १. दुरालभा औषधि, २. खरीको रुख, ३. बकुल / मौलसिरी ।
धनुःपट	(पुं.) चिरौंजी ।	धमन	(पुं.) नर्कट ।
धनुर्द्धम	(पुं.) बाँस ।	धमनि	(स्त्री.) १. वचन, २. नाडी / शरीरमा

	रहेका नसा ।
धमनी	(स्त्री.) १. नाडी / नसा, २. कालो हलेदो ।
धम्मिल्ल	(पुं.) बाँधिएको केश / जुरो / खोप ।
• धर	(पुं.) १. पर्वत, २. अष्टवसुमध्येको चतुर्थ वसु ।
धरण	(न./पुं.) परिमाणविशेष / चौबीस गुञ्जाभरको परिमाण, वैद्यकग्रन्थमा चार माषाको एक धरण हुन्छ भन्दछन् । माषा पनि चरक मुनिका मतमा एक गुञ्जाको, सुश्रुतका मतमा पाँच गुञ्जाको हुन्छ । त्यस हिसाबले चरकका मतमा चालीस गुञ्जाको, सुश्रुतका मतमा बीस गुञ्जाको एक धरण हुने भयो - माषैश्चतुर्भिःशाणः स्याद् धरणं तन्निगद्यते । चरकस्य मते माषो दशगुञ्जाभिरिष्यते ॥ इष्यते पञ्चगुञ्जाभिः सुश्रुतेन तु माषकः ॥ (वै.)
धरणि	(स्त्री.) पृथिवी ।
धरणिधर	(पुं.) १. पर्वत, २. विष्णु, ३. शेष, ४. कच्छपराज ।
धरणी	(पुं.) पृथिवी ।
धरणीधर	(पुं.) १. पर्वत, २. शेष, ३. वराहराज, ४. कच्छपराज ।
धरा	(स्त्री.) १. नाडी, २. गर्भाशय / पाठेघर, ३. पृथिवी ।
धराधर	(पुं.) १. पर्वत, २. शेष, ३. कच्छप ।
धरामर	(पुं.) ब्राह्मण ।
धरित्री	(स्त्री.) पृथिवी ।
धरुण	(पुं.) १. पानी, २. स्वर्ग, ३. ब्रह्मा, ४. अग्नि ।
धरुण	(विशे.) धारण गर्ने ।
धर्त्र	(न.) १. यज्ञ, २. धर्म ।
धर्त्र	(विशे.) धारण गर्ने ।

धर्म	(पुं./न.) १. पुण्य, २. स्वभाव, ३. आचारा ।
धर्म	(पुं.) १. युधिष्ठिर राजा, २. धर्मराज, ३. सत्कर्म, ४. देवताविशेष / ब्रह्माको दाहिने स्तनबाट उत्पन्न भएका, पुण्यका अधिष्ठाता, नर नारायणका पिता मानिने देवता ।
धर्मकर्मन्	(न.) धर्म / पुण्य पैदा गर्ने काम ।
धर्मचिन्ता	(स्त्री.) धर्मकर्मको चर्चा ।
धर्मध्वजिन्	(विशे.) पेट पाल्नाका निमित्त मात्र धर्मको आडम्बर गर्ने ।
धर्मपत्तन	(न.) मरिच / मसलामध्येको द्रव्यविशेष ।
धर्मपुत्र	(पुं.) १. युधिष्ठिर राजा, २. नर-नारायण ऋषि, ३. बाह् प्रकारका पुत्रमध्ये पोष्य पुत्र / धर्मपुत्र ।
धर्मराज	(पुं.) १. यमराज, २. युधिष्ठिर ।
धर्मवणिज्	(पुं.) फलको कामना गरेर धर्म गर्ने ।
धर्मवैतंसिक	(विशे.) धर्मात्माको आडम्बर बाहिर देखाएर भित्रभित्र पाप गर्ने ।
धर्मशास्त्र	(न.) वर्णाश्रमधर्मको निरूपण गर्ने, मनु, अत्रि, विष्णु, हारीत, याज्ञवल्क्य, उशान, अङ्गिरा, यम, आपस्तम्ब, संवर्त, कात्यायन, बृहस्पति, पराशर, व्यास, शङ्ख, लिखित, दक्ष, गौतम, शातातप र वशिष्ठजस्ता महात्माहरूले बनाएका छुट्टाछुट्टै धर्म-सम्बन्धी शास्त्र ।
धर्मसंहिता	(स्त्री.) धर्मशास्त्र ।
धर्मात्मन्	(विशे.) धर्मात्मा / पुण्यकर्ता ।
धर्मासन्द	(न.) मुद्दा मामिला हेर्दा राजा अधिकृतहरू बस्ने आसन ।
धर्मिन्	(विशे.) १. धर्मात्मा, २. गोत्व, मनुष्यत्व आदि धर्म हुने गाई, मनुष्य आदि ।
धर्म्य	(विशे.) धर्मानुसार भएको ।
धर्मक	(विशे.) धर्मण गर्ने / हेप्ने ।
धर्मण	(न.) धर्मण गर्नु / हेप्नु ।
धष(धि)णी	(स्त्री.) पोइल जाने स्त्री ।

धर्षित	(न.) मैथुन ।	धारु	राजा बस्ने सहर ।
धर्षित	(विशे.) धर्षण गरिएको / हेपिएको ।	धानुष्क	(विशे.) धनुषारी ।
धव	(पुं.) १. पति / पोइ, २. घयैरो ।	धान्य(क)	(न.) १. धनियाँ, २. धान, ३. साधारण अन्न ।
धवल	(पुं.) १. श्वेतवर्ण, २. हिन्दोलरागबाट उत्पन्न ।	धान्यमाय	(विशे.) १. धान भर्ने, २. अन्न भर्ने ।
धवल	(विशे.) श्वेतवर्ण हुने / गोरो ।	धान्याक	(न.) धनियाँ ।
धवला	(स्त्री.) श्वेतवर्ण हुने गाई ।	धान्याम्ल	(न.) काञ्जिक ।
धवली	(स्त्री.) सेतो वर्ण भएकी गाई ।	धामन्	(न.) १. तेज, २. घर, ३. शरीर, ४. प्रभाव / प्रताप ।
धवित्र	(न.) यज्ञशालाको आगो फुक्ने मृगको छालाको पङ्खा ।	धामनिधि	(पुं.) सूर्य ।
धा	(विशे.) धारण गर्ने / उचाल्ने, बोक्ने ।	धामार्गव	(पुं.) १. अपामार्ग, २. तोरियाँ / चिरौंला ।
धाटी	(स्त्री.) १. गतिप्रकार / हिंडाङ्को ढाँचा, २. शत्रुका तर्फ आक्रमण गर्नु ।	धाय	(विशे.) १. धारण गर्ने, २. राख्ने, ३. पाल्ने ।
धातकी	(स्त्री.) धयैरोवृक्ष ।	धाय्य	(पुं.) पुरोहित ।
धातृ	(पुं.) १. ब्रह्मा, २. विष्णु, ३. महेश्वर ।	धाय्या	(स्त्री.) अग्निप्रदीप्त गराउँदा यज्ञमा पढ्नु पर्ने मन्त्र ।
धातृ	(विशे.) १. धारण गर्ने, २. पालन गर्ने ।	धारक	(विशे.) धारण गर्ने ।
धातु	(पुं.) १. कफ, वात र पित्त, २. रस, रक्त, मांस, मेद, अस्थि, करङ र शुक्र, यी सात, ३. पृथिवी, जल, तेज, वायु, आकाश यी पाँच तत्त्व, ४. गन्ध, रस, रूप, स्पर्श, शब्द यी पाँच गुण, ५. घ्राण, रसना, चक्षु, त्वक्, श्रोत्र यी पाँच इन्द्रिय, ६. पत्थरको विकारविशेष भएका हरिताल, गेरु, मनःशिला आदि, ७. सुवर्ण, चाँदी, ताँबो, काँसो, सिसा, राङ, फलाम र पितल यी आठ धातु, ८. कृदन्तशब्दको मूलकारण भएका भू-सत्तायाम्, एघ वृद्धौ, अद भक्षणे इत्यादि धातु ।	धारण	(न.) धारण गर्नु / लिनु, समात्नु ।
धात्री	(स्त्री.) १. आमा, २. घाई, ३. पृथिवी ।	धारणा	(स्त्री.) १. बुद्धि, २. न्यायमार्ग स्थिति / काइदामा रहनु, ३. देशबन्धश्चित्तस्य धारणा यो पातञ्जलयोगसूत्रानुसार कुनै ठाउँमा चित्तलाई एकाग्र गरी लगाउनु ।
धात्रेयिका	(स्त्री.) १. घाई, २. घाईकी छोरी ।	धारा	(स्त्री.) १. पानी आदि बग्ने पदार्थको खसाइ, २. ताँती लाग्नु, ३. शस्त्र / खड्ग, खुकुरी, कर्द आदिको धार, ४. घोडाको हिँडाइ, ५. वस्तुमात्रको प्रान्तभाग / धार ।
धाना	(स्त्री.) १. भुटेको जौ, २. धनियाँ ।	धाराकदम्ब	(पुं.) वर्षामा हुने कदमवृक्ष ।
धानी	(स्त्री.) १. राख्ने भाँडो । जस्तै- मसी राख्ने मसीधानी / मस्यानी, दीप राख्ने दीपधानी/लालटेन, राजा राख्ने- राजधानी/	धारातीर्थ	(न.) लडाईँ ।
		धाराधर	(पुं.) १. मेघ, २. खड्ग ।
		धारासंपात	(पुं.) धारा लाग्नेगरी / च्वार् हुने गरी भएको वृष्टि ।
		धारिणी	(स्त्री.) पृथिवी ।
		धारिन्	(विशे.) १. धारण गर्ने, २. धार भएको खड्ग आदि, ३. सुनेको देखेको सम्झिराख्ने ।
		धारु	(विशे.) पान गर्ने / पिउने ।

धारोष्ण	(न.) दुहुँदा दुहुँदैको तातो दूध ।	श्रवण - श्रवणको इच्छा, ग्रहण- सुनेको	
धार्तराष्ट्र	(पुं.) १. खुट्टा र चुच्चो कालो हुने हाँस, २. धृतराष्ट्रका छोरा ।	कुरा लिनु, धारण - संझिराख्नु, ऊह - तर्क गर्नु, अपोह- कुतर्कको त्याग गर्नु, अर्थविज्ञान - मतलब बुझ्नु, तत्त्वज्ञान- साँचो कुरो ठम्याउनु यी आठ गुणलाई धीशक्ति भन्दछन् ।	
धार्मिक	(विशे.) धर्म गर्ने ।	धीसख	(पुं.) मन्त्री ।
धार्य	(विशे.) १. धारण गर्न योग्य, २. धारण गर्न सकिने ।	धुत	(विशे.) १. छाडिएको, २. हल्लेको, ३. हल्लाइएको ।
धावक	(विशे.) १. घाउने / दौड्ने, २. धुने / सफा गर्ने ।	धुनी	(स्त्री.) नदी ।
धावन	(न.) १. घाउनु / दौड्नु, २. धुनु / सफा गर्नु ।	धुन्धुमार	(पुं.) १. कृमिविशेष / वीरबहूटी, २. गृहधूम / ध्वांसो, ३. राजविशेष ।
धावनि	(स्त्री.) पृश्निपर्णी औषधि ।	धुर्	(स्त्री.) रथको अग्रभाग / धुर ।
धावित	(विशे.) १. धुवाइएको, २. दौडाइएको, ३. दौडेको ।	धुरन्धर	(विशे.) १. भार उठाउने, २. अभिमारा लिन सक्ने ।
धिक्	(अव्य.) धिक्कार ।	धुरीण	(विशे.) १. भार उठाउने, २. अभिमारा लिन सक्ने ।
धिक्कार	(पुं.) धिक्धिक् गर्नु ।	धुर्य्य	(विशे.) १. भार उठाउने, २. अभिमारा लिन सक्ने ।
धिक्कृत	(विशे.) धिक्कार गरिएको ।	धुवित्र	(न.) यज्ञमा अग्निप्रदीप्त गर्ने मृगचर्म आदिको पङ्खा ।
धिषण	(पुं.) बृहस्पति ।	धुस्तूर	(पुं.) धतुरो ।
धिषणा	(स्त्री.) १. बुद्धि, २. स्तुति, ३. पत्थर ।	धूत	(विशे.) १. छाडिएको, २. हल्लेको, ३. झॉटिएको, ४. हप्काइएको ।
धिष्य	(न.) १. घर, २. नक्षत्र, ३. स्थान, ४. अग्नि ।	धूप	(पुं.) १. धुवाँ दिने / गुग्गुलु श्रीखण्ड आदि वस्तु, २. धुवाँ दिनु / धूप दिनु।
धी	(स्त्री.) बुद्धि ।	धूपित	(विशे.) १. धूप दिइएको, २. संताप दिइएको, ३. ताप गर्ने ।
धीत	(विशे.) पान गरिएको / पिइएको ।	धूम	(पुं.) धुवाँ ।
धीन्द्रिय	(न.) मन, नेत्र, कर्ण, त्वक्, जिह्वा र नासिका, यी छ ज्ञानेन्द्रिय ।	धूमकेतन	(पुं.) अग्नि ।
धीमत्	(विशे.) बुद्धिमान् ।	धूमकेतु	(पुं.) १. उत्पातसूचन गर्ने धूमकेतु / पुच्छे तारा, २. अग्नि ।
धीर	(विशे.) १. विद्वान्, २. सुस्त-सुस्त बग्ने/ हिँड्ने पानी हावा आदि, ३. धैर्यवान्, ४. गहिरो, ५. शिक्षित / तालिम गरिएको।	धूमयोनि	(पुं.) १. मेघ, २. मोथे, ३. चिसो काठ, ४. अग्नि ।
धीवन्	(पुं./स्त्री.) कर्मकर / काम गर्ने ।	धूमल	(पुं.) ध्वाँसे वर्ण ।
धीवर	(पुं.) माझी ।		
धीशक्ति	(स्त्री.) बुद्धिका आठ गुण - शुश्रूषा श्रवणं चैव ग्रहणं धारणं तथा । ऊहापोहोऽर्थविज्ञानं तत्त्वज्ञानं च धीगुणाः ॥		

धूमल	(विशे.) ध्वाँसे रङ्ग हुने वस्तु ।	धेनु	किसिमका बहाना गर्ने धृष्टनायक ।
धूमावती	(स्त्री.) दश महाविद्यामध्येकी एक भगवती ।	धेनुका	(स्त्री.) भर्खर ब्याएकी गाई ।
धूम्य	(विशे.) धुवाँ गर्ने वस्तु ।		(स्त्री.) १. भर्खर ब्याएकी गाई, २. हस्तिनी/ हतिनी ।
धूम्या	(स्त्री.) धुवाँको समूह / मुस्तो ।	धेनुष्या	(स्त्री.) कर्जा लिनेले बन्धक राखेकी गाई ।
धूम्याट	(पुं.) पक्षिविशेष / दियालो ।	धैनुक	(न.) गाईको बथान ।
धूम्र	(पुं.) १. लोहवान् / धूपविशेष, २. ध्वाँसे वर्ण ।	धैर्य	(न.) धैर्य / ठूला ठूला विघ्न आइपर्दा पनि आफ्नो कर्तव्यबाट नडगनु ।
धूम्र	(विशे.) ध्वाँसे रङ्ग हुने वस्तु ।	धैवत	(पुं.) सातस्वरमध्येको छैठौं घोडाको स्वरजस्तो धैवत स्वर ।
धूम्रक	(पुं.) उँट / पशुविशेष ।	धोरण	(न.) १. वाहन / घोडा, हात्ती, रथ आदि चढ्ने सवारी, २. घोडाको प्रथम गति / हिँडाइको प्रारम्भ ।
धूम्रलोचन	(पुं.) १. परेवापक्षी, २. दैत्यविशेष ।	धोरणि(णी)	(स्त्री.) १. परम्परा / ढर्ग, २. ढाँचा ।
धूर्जटि	(पुं.) महादेवी ।	धौत	(विशे.) १. धोइएको, २. सफा गरिएको, ३. उजाइएको ।
धूर्त	(विशे.) १. धतुरो, २. चोरनामक औषधि, ३. जुवाडे, ४. खारनुन, ५. एउटी स्त्रीमा गाढ प्रेम राखेर अर्की स्त्रीमा लोलोपोतो गर्ने शठ नायक ।	धौत	(न.) १. चाँदी ।
धूर्तक	(पुं.) स्याल ।	धौतकाशे(षे)	य (न.) धोइएको रसमी वस्त्र ।
धूर्वह	(विशे.) १. भारी बोक्ने, २. अभिभारा लिने ।	धौरित(क)	(न.) १. घोडाको चतुरगति, २. चलाख हिँडाइ ।
धूलि(ली)	(स्त्री.) १. धुलो, २. फूलको धुलो ।	धौरैय	(विशे.) १. भारी बोक्ने, २. अभिभारा लिने ।
धूलिध्वज	(पुं.) वायु ।	ध्मात	(विशे.) १. जागेको / बलेको / आगो आदि, २. जागेको / क्रोधले चूर भएको प्राणी, ३. फुकिएको र बजाइएको शङ्ख आदि ।
धूलिपुष्पी	(स्त्री.) केतकी / केँवरा फूल ।	ध्यात	(विशे.) १. संझिएको, २. ध्यान गरिएको ।
धूलिकदम्ब	(पुं.) १. हिउँदे कदम, २. धुलाको मुस्तो ।	ध्यान	(न.) १. ध्यान गर्नु / सम्झनु, २. ध्येय पदार्थ / सम्झनुपर्ने वस्तुमा लागेको मन, ३. अरू पदार्थमा नलागनु / चित्तको ध्येयविषयैकाग्रता हुनु / रूप ध्यान ।
धूसर	(पुं.) धुस्रो वर्ण ।	ध्यानयोग	(पुं) ध्यान गर्नु ।
धूसर	(विशे.) धुस्रो वर्ण हुने वस्तु ।	ध्याम(क)	(न.) रौहिस / तृणविशेष ।
धूसरपत्रिका	(स्त्री.) निउरो ।	ध्येय	(विशे.) १. ध्यान गर्न योग्य, २. सम्झन योग्य ।
धृति	(स्त्री.) १. धारण, २. धैर्य, ३. सन्तोष, ४. अठार अक्षरको एक पाठ हुने छन्द, ५. अठार संख्या ।		
धृष्णाज्	(विशे.) १. धृष्ट / ढिटो, २. निर्लज्ज ।		
धृष्णु	(विशे.) १. धृष्ट / ढिटो, २. निर्लज्ज ।		
धृष्ट	(विशे.) १. धृष्ट / ढिटो, २. निर्लज्ज, ३. अरू स्त्रीसँग माया गरेर पनि शङ्का नगर्ने, हप्काउदा पनि लाज नमान्ने, कसुर (अन्य स्त्रीसम्भोग) देखिँदा पनि नाना		

ध्रुव	(न.) १. निश्चय / पक्का, २. उत्प्रेक्षा/ सम्भावना, ३. उत्तरा र रोहिणीनक्षत्र।
ध्रुव	(विशे.) १. स्थिर २. निश्चित / पक्का हुने ।
ध्रुव	(पुं.) १. नडगने किलो, २. अष्टवसु-मध्येको दोस्रो वसु / देवताविशेष, ३. ज्योतिषप्रसिद्ध ध्रुवयोग, ४. गीतप्रसिद्ध ध्रुव, ५. नाकको टुप्पो, ६. घोडाको निघारको दक्षिणावर्त भुमरी, ७. भूगोल-अनुसार दुई केन्द्र माथि रहेको ताराविशेष/ ध्रुवतारा, ८. ध्रुवतारा ।
ध्रौव्य	(न.) स्थिरता / थिरत्व ।
ध्वंस	(पुं.) ध्वंस / नाश ।
ध्वंसन	(न.) नाश गर्नु ।
ध्वज	(पुं./न.) १. ध्वज, २. लिङ्ग नउठ्ने नामर्दीको रोग ।

ध्वजभङ्ग	(पुं.) ध्वज/लिङ्ग नउठ्ने नामर्दीको रोग।
ध्वजाहत	(विशे.) लडाइँ जितेर ल्याएको वस्तु।
ध्वजिन्	(पुं.) १. राजा, २. रथ, ३. ब्राह्मण, ४. घोडा, ५. सर्प, ६. मदिरा बेच्ने जाति-विशेष / कलवार, ७. मयूर ।
ध्वजिनी	(स्त्री.) सेना / फौज ।
ध्वनि	(पुं.) १. वाच्यार्थको भन्दा व्यङ्ग्यार्थको चमत्कार बढ्ता भएको उत्तम काव्य, २. अव्यक्तशब्द / आवाज ।
ध्वस्त	(विशे.) १. खसेको, २. नष्ट भएको / बिग्रिएको ।
ध्वाङ्क्ष	(पुं.) १. काग, २. बकुल्लो, ३. भिक्षुक, ४. आनन्दादि अठाइस योग मध्येको छैठौँ योग ।
ध्वान	(पुं.) ध्वनि / आवाज ।
ध्वान्त	(न.) अन्धकार ।

न

नरनारायणमुखैर्निखिलैर्निजरैर्नतात् ।

नागाननागसुतानन्दनात्रेतरं नुमः ॥

न	(अव्य.) अभाव / नहुनु ।
न	(पुं.) रत्न / मणि ।
नकुल	(पुं.) १. न्याउरे मुसो, २. काँहिलो पाण्डव / नकुल ।
नकुलेष्टा	(स्त्री.) तितेपाती ।
नक्त	(न.) १. रात्रि, २. नक्तभोजनव्रत । रात्रि-भोजन गर्ने व्रत र, आफ्नो शरीरको भन्दा दोबर प्रमाण भएको/ सात हातको छाया भएको वेलामा अर्थात् अपराह्न कालको केही अंशमा भोजन गर्ने व्रत ।
नक्तक	(पुं.) पुरानो, जीर्ण र मैलो वस्त्र ।
नक्तचारिन्	(पुं.) १. लाटोकोसेरो, २. बिरालो ।
नक्तञ्चर	(पुं.) १. राक्षस, २. चोर, ३. लाटो-कोसेरो, ४. बिरालो ।
नक्तञ्चर	(विशे.) राति हिँड्ने ।
नक्तन्दिव	(न.) रातदिन ।
नक्तम्	(अव्य.) राति / रात ।
नक्तमाल	(पुं.) कुबेराक्षवृक्ष ।
नक्र	(पुं.) ग्राह / जलजन्तुविशेष ।
नक्षत्र	(न.) तारा ।
नक्षत्रनेमि	(पुं.) १. ध्रुवतारा, २. विष्णु ।
नक्षत्रमाला	(स्त्री.) १. सत्ताईस दाना मोतीले बनाएको कण्ठी / मालाविशेष, २. नक्षत्रको समुदाय ।
नक्षत्रसूचक	(पुं.) तिथिसाधन, ग्रहसाधन आदि ज्योतिःसिद्धान्तको मर्म नजान्ने, फगत टपटुप्याँका भरले ज्योतिषी बनेको-अविदित्वैव यः शास्त्रं दैवज्ञत्वं प्रपद्यते ।
	स पङ्क्तिदूषकः पापो

ज्ञेयो नक्षत्रसूचकः ॥

(वराहसंहिता)

नक्षत्रेश	(पुं.) चन्द्रमा ।
नख	(पुं./न.) १. नख / नङ्, २. नङ्ग्रा ।
नखकुट्ट	(पुं.) नापित / हजाम / नाउ ।
नखनिकृन्तन	(न.) नङ काट्ने साधन ।
नखर	(पुं./न.) १. नख / नङ्, २. नङ्ग्रा ।
नखी	(स्त्री.) नखी ।
नग	(पुं.) १. पर्वत, २. वृक्ष ।
नगर	(न./स्त्री.) नगर / सहर ।
नगौकस्	(पुं.) १. पक्षी, २. सिंह, ३. शरभ । 'अष्टापदः शरभः सिंहघाती' यो वचनानुसार सिंह मार्ने आठखुट्टे प्राणिविशेष ।
नग्न	(विशे.) १. नाङ्गो, २. वेदोक्त सनातनधर्म नमान्ने, ३. बौद्धविशेष, ४. केही पुँजो नभएको / नङ्गा ।
नग्न	(पुं.) बन्दी / राजस्तुति पाठक ।
नग्नहु (हु)	(पुं.) १. सुराबीज / जाँड बनाउदा राख्नु पर्ने वस्तुविशेष, २. धेरै औषधिविशेषको संयोगविशेष, ३. जाँड, रक्सी खानाले बौलाएका मानिसको बोलाहट ।
नग्निका	(स्त्री.) १. रजस्वला नभएको ठिटी, २. नाङ्गी स्वास्नी मानिस ।
नञ्	(अव्य.) १. सादृश्य, २. अभाव, ३. अन्यत्व, ४. अल्पत्व, ५. अप्राशस्त्य, ६. विरोध । जस्तै-क्रमैले १) अब्राह्मणः यहाँ ब्राह्मणसदृश क्षत्रिय बुझिने हुनाले नञ्को अर्थ सादृश्य भयो, २) न अस्ति

यहाँ नञ्को अभाव अर्थ भयो, ३) अघटः पटः यहाँ घट भित्र पट बुझिनाले नञ्को अन्यत्व अर्थ भयो, ४) अलवणा यवागूः नुन नभएको फाँडो, यहाँ नुन नपुगेको भन्ने बुझिनाले नञ्को अर्थ अल्पत्व भयो, ५) अकाले अधीते अकालमा पढ्दछ। यहाँ पढ्न नहुने खराब समय बुझिनाले नञ्को अप्राशस्त्य/अप्रशंसनीयता अर्थ बुझियो, ६) असुर यहाँ सुर/देवविरोधी दैत्य बुझिनाले नञ्को अर्थ-विरोध भयो।	नदीसर्ज (पुं.) खरीको रुख । नद्ध (विशे.) १. बाँधिएको, २. कसिएको । नद्धी (स्त्री.) छालाको डोरी / हल्लुँडो आदि। नन(ना)न्द (स्त्री.) पतिभगिनी / नन्द, आमाजू पतिस्वसा, पतिभगिनी इत्यादि सामान्य वचनबाट भगिनीको दिदी, बहिनी दुई दुवै अर्थ हुनाले ननन्द -ननान्दशब्दको नन्द अर्थ मात्र हो, आमाजूलाई -ननन्द- ननान्दशब्दले कहँदै न भन्ने कुरा प्रमाणसिद्ध होइन ।
नट (पुं.) १. नट / नटुवा, २. अशोकवृक्ष, ३. टटेलोवृक्ष, ४. नर्कट, ५. मैनफल/ मैडल ।	ननु (अव्य.) १. प्रश्न, २. अवधारण, ३. अनुमति, ४. अनुनय, ५. आमन्त्रण। जस्तै क्रमैले- ननु? अध्येष्याम हे यहाँ- पढौं कि ? भन्दा प्रश्न बुझियो । ननु अयं योगी यहाँ पक्का योगी हो भन्ने अर्थ बुझिनाले अवधारण बुझियो । ननु गच्छ यहाँ 'लौ जाउन' यस्तो अनुमति बुझियो । ननु ! मोदकं गृहाण यहाँ 'ला लड्डु समात' यस्तो अनुनय (फुल्याउनु) बुझियो । ननु पण्डित ! यहाँ 'ए पण्डितजी' यस्तो संबोधन बुझियो ।
नटी (स्त्री.) १. नाच्ने/नटुवी, २. नटीनामक औषधि ।	नन्दक (पुं.) विष्णुको खड्ग । नन्दथु (पुं.) आनन्द । नन्दन (पुं./स्त्री.) १. छोरा, २. छोरी । नन्दा (स्त्री.) १. प्रतिपदा, षष्ठी, एकादशीतिथि, २. नन्दा देवी, ३. बुधवार परेको सूर्य संक्रान्ति, ४. अलिन्जर / घ्याम्पो, ५. पार्वती, ६. भिउँट / माटाको पात्रविशेष।
नड (पुं.) नर्कट ।	नन्दि (पुं./स्त्री.) १. आनन्द, २. दुनीवृक्ष । नन्दिन् (पुं.) १. गिठो, २. महादेवको वाहन वृष, ३. महादेवको द्वारपाल, ४. वटवृक्ष। नन्दिन् (विशे.) १. खुसी हुने, २. विष्णु । नन्दिकेश्वर (पुं.) १. महादेवको द्वारपालविशेष, २. महादेवको वाहन वृष । नन्दिनी (स्त्री.) १. छोरी, २. पार्वती, ३. गङ्गा,
नडकीय (विशे.) नर्कट हुने ठाउँ ।	
नडप्राय (विशे.) नर्कट ज्यादा हुने ठाउँ ।	
नड्या (स्त्री.) नर्कटको समूह ।	
नड्वत् (विशे.) नर्कट हुने स्थान ।	
नड्वल (विशे.) नर्कट हुने ठाउँ ।	
नत (विशे.) १. बाझिएको, २. झुकेको, ३. नुहेको ।	
नत (न.) नगरपादिक ।	
नतनासिक (विशे.) थेंचो नाक हुने / नेष्टो ।	
नति (स्त्री.) १. नमस्कार, २. झुक्नु, ३. नहुनु, ४. बाझिनु ।	
नद (पुं.) नद / सिन्धु, शोण, ब्रह्मपुत्र आदि नद । प्राग्वहा नद्यः, प्रत्यग्वहा नदाः यो वचनानुसार मूलबाट पूर्व बग्ने नदी, पश्चिम बग्ने नद भनिन्छन् ।	
नदीमातृक (विशे.) नदीमातृक / नदीको कुलो लागेर उब्जेका धान आदिले पालिएको देश अर्थात् पटुवा जमिन ।	
नदीष्ण (विशे.) सिपालु ।	

नन्दावर्त	४. कामधेनु गाईकी छोरी, ५. कबाफ चिनी, ६. नन्द ।	नरकजित्	(पुं.) कृष्ण ।
नपुंसक	(पुं.) १. नगरवृक्ष, २. दाहिनेपट्टि तीन अलिन्द / पिंढी, दलान र बरन्डा भएको पश्चिमपट्टि ढोका भएको बाटुलो / गोलघरा ।	नरदेव	(पुं.) राजा ।
नपु	(पुं./न.) नपुंसक ।	नरपति	(पुं.) राजा ।
नभश्चर	(पुं./स्त्री.) १. पौत्र/पुत्रको पुत्र, २. पौत्री/पुत्रकी पुत्री, ३. दौहित्र / छोरीको छोरा, ४. दौहित्री / छोरीकी छोरी ।	नरवाहन	(पुं.) कुबेर ।
नभश्चर	(पुं.) १. मेघ, २. वायु, ३. पक्षी, ४. ग्रह ।	नरसिंह	(पुं.) १. पुरुषश्रेष्ठ, २. नृसिंहावतारी विष्णु ।
नभस्	(विशे.) आकाशमा हिँड्ने ।	नरेन्द्र	(पुं.) १. राजा, २. विषवैद्य ।
नभस्	(पुं.) १. पिकदानी, २. श्रावण महिना, ३. मेघ ।	नरोत्तम	(पुं.) १. श्रेष्ठ पुरुष, २. भगवद्भक्त, ३. राजा ।
नभस्	(न.) आकाश ।	नर्तक	(पुं.) १. नटुवा, २. हात्ती ।
नभस	(न.) आकाश ।	नर्तकी	(स्त्री.) १. नाच्ने वेश्या, २. हत्तिनी ।
नभसङ्गम	(पुं.) पक्षी ।	नर्तन	(न.) नाच ।
नभस्य	(पुं.) भाद्रमहिना ।	नर्मन्	(न.) १. क्रीडा / खेल, २. ठट्टा ।
नभस्वत्	(पुं.) वायु / बतास ।	नल	(पुं.) १. नर्कट, २. दमयन्तीपति नल राजा ।
नभ्राज्	(पुं.) मेघ ।	नलक	(न.) शाखास्थित / शरीरका मूल हाडका हाँगा, करङ आदि ।
नमस्	(अव्य.) नमस्कार ।	नलकूबर	(पुं.) कुबेरका छोरा ।
नमस्य	(विशे.) नमस्कार गर्न लायक ।	नलद	(न.) १. उशीर, २. जटामसी ।
नमस्या	(स्त्री.) १. नमस्कार, २. सत्कार, ३. पूजा ।	नलमीन	(पुं.) झार भएको छिपछिपे पानीमा हुने माछाविशेष / चिण्डी ।
नमुचिद्विष्	(पुं.) इन्द्र ।	नलिका	(स्त्री.) १. दुङ्ग्रो, २. द्वाड, ३. बन्दूक, ४. नली औषधि ।
नमेरु	(पुं.) १. रुद्राक्ष, २. पुत्रागवृक्ष ।	नलिन	(न.) कमल ।
नम्र	(विशे.) १. नम्र / नुहेको, २. नमस्कार गर्ने ।	नलिन	(पुं.) पानी अमला ।
नय	(पुं.) १. नीतिशास्त्र, २. न्याय / कायदा ।	नलिनी	(स्त्री.) १. कमलको लता, २. कमल हुने पोखरी, ३. वामनासिका / बायाँ नाक ।
नयन	(न.) १. पुन्याउनु, २. लैजानु, ३. बोक्नु, ४. नेत्र / आँखा ।	नली	(स्त्री.) नली औषधि ।
नर	(पुं.) १. मानिस, २. परमात्मा, ३. विष्णु, ४. अर्जुन, ५. धर्मपुत्र, ऋषिविशेष ।	नल्व	(पुं.) चार सय हात प्रमाण भएको ।
नरक	(पुं.) १. वराहावतार लिने विष्णुबाट पृथिवीका गर्भमा पैदा भएको नरकासुर, २. पापीहरूले दुःखको भोग गर्ने स्थान ।	नवन्	(विशे.) नौ / ९ ।
		नव	(विशे.) नयाँ ।
		नव	(पुं.) स्तुति गर्नु ।
		नवति	(स्त्री.) नब्बे / ९० ।
		नवतितम	(विशे.) नब्बेऔँ / उनान्नब्बेपछिको संख्येय ।
		नवदल	(न.) नयाँ पात ।

नवनीत	(न.) नौनी / मक्खन ।
नवम	(विशे.) नवौं / आठ संख्यापछिको संख्येय ।
नवमल्ली	(स्त्री.) नेवारीपुष्प ।
नवमालिका	(स्त्री.) नेवारीपुष्प ।
नवमी	(स्त्री.) १. नवमीतिथि, २. नवौं स्त्रीव्यक्ति ।
नवयौवना	(स्त्री.) तरुणी स्त्री ।
नवरत्न	(न.) नौरत्न- मोती, माणिक, वैदूर्य, गोमेद, हीरा, मुगा, पद्मराग, पत्रा र नीर ।
नवरात्र	(न.) नवरात्र / नौरथा ।
नवसूति	(स्त्री.) भर्खरकी सुत्केरी ।
नवान्न	(न.) नवान्न / न्वागी ।
नवाम्बर	(न.) नयाँ वस्त्र ।
नवार्चिस्	(पुं.) मङ्गलग्रह ।
नवीन	(विशे.) नयाँ ।
नवोढा	(स्त्री.) भर्खर विवाह भएकी स्त्री / दुलही ।
नवोद्धत	(विशे.) भर्खर झिकिएको ।
नव्य	(विशे.) १. नयाँ, २. स्तुति गर्न योग्य ।
नश्यत्प्रसूतिका	(स्त्री.) प्रसूति बिग्रने स्त्री ।
नश्वर	(विशे.) नाशवान् / अवश्य नाश हुने ।
नष्ट	(विशे.) १. नाश भएको, २. नदेखिएको, ३. बिग्रिएको, ४. भ्रष्ट भएको ।
नष्टचेष्टता	(स्त्री.) १. मूर्च्छा, २. प्रलय ।
नष्टाग्नि	(पुं.) प्रमाद गरेर आधान गरेको अग्नि निभाउने अग्निहोत्री ।
नस्त	(पुं.) नासिका / नाक ।
नस्ता	(स्त्री.) नाकको प्वाल ।
नस्तित	(विशे.) नाक छेडेर डोरी लाएको राँगो आदि / नाथिएको प्राणी ।
नस्तोत	(विशे.) नाक छेडेर डोरी लाएको गोरु, राँगो आदि / नाथिएको प्राणी ।
नस्य	(न.) नस / नाकमा हालिने वस्तुविशेष ।
नस्या	(स्त्री.) नासिका / नाक ।
नस्योत	(विशे.) नाक छेडेर डोरी लाएको गोरु, राँगो आदि / नाथिएको प्राणी ।

नहि	(अव्य.) निषेध / नाई / नाहिँ / अहँ ।
नाक	(पुं.) १. स्वर्ग, २. आकाश ।
नाकिन्	(विशे.) स्वर्ग-निवासी ।
नाकु	(पुं.) घमिराले उठाएको माटो ।
नाकुली	(स्त्री.) तितेपाती ।
नाक्षत्र	(विशे.) नक्षत्रसम्बन्धी वस्तु ।
नाग	(पुं./न.) १. सिसा घातु, २. ज्योतिष-प्रसिद्ध नागकरण ।
नाग	(पुं.) १. नाग / सर्पविशेष, २. हात्ती, ३. मेघ, ४. नागकेशर, ५. मोथे, ६. डकार आउनुमा कारण भएको शरीरको वायु, ७. देशविशेष / नागको मुलुक, ८. सिसा, ९. ज्योतिषको नाग करण १०. श्रेष्ठ / उत्तरपद भएको नागशब्दले मात्र श्रेष्ठता बुझाउँछ ।
नागकेशर	(पुं.) नागकेशर ।
नागज	(न.) फुस्रो सिँदुर ।
नागजिह्वा	(स्त्री.) शारिवा / खनायो ।
नागजिह्विका	(स्त्री.) मनःशिला घातु ।
नागदन्त	(पुं.) १. हात्तीको दाँत, २. भित्तामा तेर्सो गाडेको काठ / खुँटी ।
नागदन्ती	(स्त्री.) भुरुण्डी ।
नागद्व	(पुं.) सिउँडी ।
नागर	(न.) १. सुठो, २. मोथे ।
नागर	(विशे.) शहरिया / सदरिया ।
नागरक	(पुं.) १. सहरवासी पुरुष, २. नगरबन्ध/शृङ्गारका चौरासी आसन मध्येका, स्त्रीका दुई तिघ्ना पुरुषका काँधमा राखेर सम्भोग गर्ने आसन ।
नागरक्त	(न.) फुस्रो सिँदुर ।
नागरङ्ग	(पुं.) नारङ्गी / सुन्तोला/सुन्तला ।
नागलोक	(पुं.) पाताल ।
नागवल्ली	(स्त्री.) पान ।
नागसम्भव	(न.) फुस्रो सिँदुर ।
नागान्तक	(पुं.) गरुड ।

नागाशन	(पुं.) गरुड ।		
नागी	(स्त्री.) १. नागिनी, २. हतिनी ।		
नागोदर	(न.) नागोदर । वायुले फुलाएको शुक्र- शोणित निर्जोव भएर बह्दै गएर गर्भको शंका गराउने गर्भरोग ।	नाणक	जाँदा, छिटो निको नहुने, रगत पीप आइ रहने, नाडी/नसामा पुगेको व्रण । (न.) राजनामाङ्कित मुद्रा राजाको नामले युक्त भएको टक/रूपैयाँ, असर्फी, सुकी, मोहर आदि छापे वस्तु ।
नाटक	(न.) दृश्यकाव्यविशेष । प्रख्यात वंशमा उत्पन्न राजर्षिलाई नायक राखिएको, मुख, प्रतिमुख, गर्भ, विमर्श, उपसंहार यी पाँच सन्धिले युक्त भएको, शृङ्गार अथवा वीर रसप्रधान गराएर अरू रसले प्रसङ्ग राम्रो पारिएको, तल्लो पाँच अङ्क, उपल्लो दश अङ्क भएको, अन्त्यमा अद्भुत रस भएको काव्यविशेष, नाटक ।	नाथ	(पुं.) मालिक ।
नाटिका	(स्त्री.) दृश्यकाव्यविशेष । प्रख्यात राज- वंशीय नायकलाई प्रधान पटरानीदेखि डराउँदै नवानुरागिणी तरुणीमा आसक्त देखाइएको, अन्त्यमा दुबैको प्रेम प्रकाशित भएर सङ्गम भएको नाटकानामक उपरूपक ।	नाथ	(विशे.) प्रार्थनीय / प्रार्थना गरिने ।
नाट्य	(न.) नाच / नाटक / थिएटर ।	नाथवत्	(विशे.) १. पराधीन, २. स्वामीले सहित/ सनाथ भएको ।
नाट्यशाला	(स्त्री.) नाचघर / थिएटर हाउस ।	नाथहरि	(पुं.) नाथिएको/नाक छेडेर डोरी लाइएको पशु ।
नाट्योक्ति	(स्त्री.) नाटकको बोली / अन्यत्रको बोली भन्दा संस्कृत नाटकमा बोली फरक फरक हुन्छ अन्यत्र वेश्यालाई गणिका भन्दछन्, नाटकमा अञ्जुका भन्दछन् । अन्यत्र आमालाई माता भन्दछन्, नाटकमा अम्बा भन्दछन् । अन्यत्र सङ्गिनी/सखीलाई सखी भन्दछन्, नाटकमा हला भन्दछन् । यस्तै प्रकारको नाटकमा मात्र प्रयोग गरिने उक्ति नाट्योक्ति भनिन्छ ।	नाद	(पुं.) शब्द ।
नाडी	(स्त्री.) १. शरीरको नाडी, २. साग आदिको डाँठ, ३. एक घडी प्रमाण भएको काल ।	नादेय	(विशे.) १. नदीमा भएको वस्तु, २. लिन अयोग्य वस्तु ।
नाडीव्रण	(पुं.) पाकेको घाउलाई पनि पाकेको छैन भनेर प्रमाद / भुलले प्रतीक्षा गर्दा, अथवा घाउ चिरफार गर्दा ज्यादा गहिरो गरी चिरिन	नादेय	(न.) सिधेनुन ।
		नादेयी	(स्त्री.) १. नारङ्गी / सुन्तला, २. भाँग, ३. ध्वजा, ४. पानी बेत, ५. जामुनो, ६. गिनेरी, ७. बाह्रमासे फूल, ८. काठे जामुनो ।
		नाना	(अव्य.) १. अनेक, २. उभय, ३. वर्जन/ बाहेक । जस्तै क्रमैले - नाना गतिः कर्मणाम् यहाँ 'कर्मको गति नाना/ अनेक हुन्छ' भन्ने बुझिन्छ । नाना- विधगुणो वायुः यहाँ वायुशब्द र स्पर्श र गुण भएको भन्ने बुझिन्छ । विष्णुं नाना मोक्षदो नास्ति देवः । यहाँ 'विष्णु बाहेक मोक्ष दिने देवता छैन' भन्ने बुझिन्छ ।
		नानारूप	(विशे.) अनेक तरहको ।
		नानावर्ण	(विशे.) छिर्बिर वर्ण हुने ।
		नानाविध	(विशे.) अनेक तरहको ।
		नान्तरीयक	(विशे.) १. अवश्य हुने, २. व्याप्त भएको ।
		नान्दी	(स्त्री.) १. समृद्धि / चाड, कल्याण, २. नाटकका आरम्भको मङ्गलाचरण ।
		नान्दीमुख	(न.) वृद्धिश्राद्ध, सीमन्तोत्तन, पुंसवन, पुत्रजन्म, अन्नप्राशन, चूडाकर्म, उपनयन,

वेदारम्भ, समावर्तन, विवाह, देवप्रतिष्ठा, वृक्षप्रतिष्ठा, तडागादिप्रतिष्ठा, गृहप्रवेश, तीर्थयात्रा, महादान इत्यादि कर्ममा गर्नु पर्ने आभ्युदयिक श्राद्ध ।	भुवन देखेभन्दा नामशब्दको अर्थ हुन्छ- आश्चर्य ।
नान्दीवादिन् (विशे.) १. मङ्गल बाजा बजाउने, २. मङ्गल / माँगल गाउने, ३. मङ्गल पाठ गर्ने ।	नामन् (न.) नाम / नाउँ ।
नापित (पुं.) नापित / हजाम ।	नामकरण (न.) नामकरण / न्वारान ।
नाभि (पुं.) १. नीतिमा बताइएका बाह्र प्रकारका राजामध्येको मुख्य राजा, २. पाङ्ग्राको मध्यभाग / पिण्डी, ३. आग्नीध्रराजाका छोरा, ४. मुख्य ।	नामधेय (न.) नाम / नाउँ ।
नाभि (पुं./स्त्री.) नाइटो ।	नामशेष (विशे.) नाममात्र शेष रहेको / अर्थात् मरेको ।
नाभि(भी) (स्त्री.) कस्तूरी ।	नायक (पुं.) १. नेता / नाइके, २. मालिक, ३. हारका माझको ठूलो मणि, ४. शृङ्गार रसमा स्त्रीका रतिको / प्रेमको आलम्बन विभावस्वरूप भएको पुरुष ।
नाभिजन्मन् (पुं.) ब्रह्मा ।	नायिका (स्त्री.) शृङ्गाररसमा पतिका रतिको / प्रेमको आलम्बनस्वरूप भएकी स्त्री ।
नाम (अव्य.) १. प्रसिद्धि, २. सम्भावनीय, ३. क्रोध, ४. सक्रोधाङ्गीकार, ५. निन्दा, ६. विस्मय । जस्तै क्रमैले- हिमालयो नाम नगाधिराजः । यहाँ हिमालय भनेर प्रसिद्ध गिरिराज भन्दा नामशब्दको अर्थ हुन्छ - प्रसिद्धि । युद्धं नाम भविष्यति यहाँ युद्ध हुन्छ कि? भन्ने सम्भावना बुझिन्छ र नामशब्दको अर्थ हुन्छ - सम्भावनीय । ममापि नाम परे यहाँ म रावणको पनि शत्रु भन्दा क्रोध बुझिन्छ र नामशब्दको अर्थ हुन्छ - क्रोध । मम वैरी रावणो नाम यहाँ मेरो वैरी रावण होइन ? भन्दा क्रोधपूर्वक वैरिताको अङ्गीकार बुझिन्छ र नामशब्दको अर्थ हुन्छ - सक्रोधाङ्गीकार । को नाम वामनयनाप्रतिरुद्धचेताः । यहाँ स्त्रीहरूका विषयमा चित्त रोक्ने कुन चाहिने छुसी हो यस्तो बुझिनाले यहाँ नामशब्दको अर्थ हुन्छ - निन्दा । अन्धोऽपि नाम भुवनानि निरीक्षते स्म । यहाँ 'अन्ध भएका धृतराष्ट्रले पनि सम्पूर्ण	नार (न.) जीवको समूह ।
	नार (विशे.) नर/परमात्मासम्बन्धी यावद्दस्तु ।
	नार (पुं.) १. बाछो, २. पानी ।
	नारक (पुं.) नरक ।
	नारक (विशे.) नरक भोग्ने ।
	नारकिन् (विशे.) नरक भोग्ने ।
	नारङ्ग (पुं.) नारङ्गी / सुन्तला ।
	नारा (स्त्री.) पानी ।
	नाराच (पुं.) फलामको बाण ।
	नाराची (स्त्री.) जोखे तुला ।
	नारायण (पुं.) १. विष्णु, २. धर्मका पुत्र, बदरिकाश्रम निवासी, नरका भाइ ऋषि ।
	नारायणी (स्त्री.) १. शक्ति / भगवती, २. लक्ष्मी, ३. शतावरी, ४. नेपालको सप्तगण्डकी सम्मिलित नारायणीनामक पवित्र नदी ।
	नारिकेल (पुं.) नरिवलको रुख ।
	नारी (स्त्री.) स्वास्नी मानिस ।
	नारीकेल (पुं.) नरिवलको रुख ।
	नाल (पुं.नं.) १. डाँठ, २. कमलको डाँठ ।
	नाली (स्त्री.) १. नाडी/शरीरका नसा, २. डाँठ, ३. करेमुसाग, ४. छालाको कोरा, ५. चुलाको मुख, ६. बाँसको ढुङ्ग्रो,

नालीक	७. एक घडी प्रमाण भएको काल । (पुं.) टुप्पामा फलामको चुचो भएको खोक्रो बाण ।	निसरण	(न.) निकास / निस्कने ठाउँ ।
नाविक	(पुं.) नाउ चलाउने माझी ।	निसार	(विशे.) १. बल नभएको, २. सार / चुरो नभएको, ३. सार / स्थिरांश नभएको ।
नाव्य	(विशे.) १. नाउले तर्नु पर्ने, २. नाउले तर्न सकिने ।	निसारण	(न.) निकाल्नु ।
नाश	(पुं.) १. भाग्न, २. मर्नु, ३. फेला नपर्नु ।	निस्राव	(पुं.) माड / भातको रस ।
नासत्य	(पुं.) अश्विनी कुमार । नासत्यशब्द द्विवचनान्त छ ।	निःस्व	(विशे.) कङ्काल ।
नासा	(स्त्री.) १. नासिका / नाक, २. ढोकाको माथिल्लापट्टिको तेर्सो काठ ।	निकट	(न.) नजिक ।
नासिका	(स्त्री.) १. नाक, २. ङ-ज-ण-न-म यी वर्णको उत्पत्तिस्थान ।	निकट	(विशे.) नजिकमा रहने ।
नासिक्य	(विशे.) १. नासिकालाई फायदा गर्ने, २. नासिकामा भएको ।	निकर	(पुं.) १. समूह, २. खानी ।
नासीर	(न.) सेनामुख / सेनाको अधि हिंडने सेना ।	निकर्षण	(न.) चौर / खेती-पाती नगरेको मैदान ।
नास्तिक	(विशे.) परलोक, स्वर्ग, नरक केही छैन भन्नाले ।	निकष	(पुं.) १. कसी / सुन घस्ने पत्थर, २. शाण / शस्त्रको धार लाउने पत्थर ।
नास्तिकता	(स्त्री.) नास्तिकत्व / स्वर्ग, नरक र परलोक केही छैन भन्नाले ।	निकषण	(न.) घोट्नु ।
नास्तिक्य	(न.) नास्तिकता / स्वर्ग, नरक र परलोक केही छैन भन्नाले ।	निकषा	(अव्य.) १. नजिक, २. राक्षसकी माता, ३. माझ ।
नि	(अव्य.) १. निश्चय, २. निषेध ।	निकषात्मज	(पुं.) राक्षस ।
निर्	(अव्य.) १. निश्चय, २. निषेध, ३. अभाव ।	निकषोपल	(पुं.) १. कसी / सुन घस्ने पत्थर, २. शाण / शस्त्रको धार लाउने पत्थर ।
निस्	(अव्य.) १. निश्चय, २. निषेध ।	निकाम	(न.) १. यथेच्छ/चाहिए जति, २. ज्यादा ।
निःशलाक	(विशे.) एकान्तस्थान ।	निकाय	(पुं.) १. समान धर्म भएका/एकै थरी प्राणीको समूह, २. घर ।
निःशेष	(विशे.) निःशेष / सबै ।	निकाय्य	(पुं.) घर ।
निःशोध्य	(विशे.) १. शुद्ध पारिएको, २. केलाइएको ।	निकार	(पुं.) १. उपकार गर्नु, २. तिरस्कार गर्नु, ३. मार्नु, ४. घान आदि अन्न उँभोतिर उचालेर छर्कनु / बतास लागेमा घानको धुलो भुस आदि उडाउनलाई घान उराल्नु ।
निःश्रयणी	(स्त्री.) काठको भन्याङ ।	निकुञ्ज	(पुं.) लतागृह / लहरा झ्याम्म परेर भित्रपट्टि कोठा जस्तो परेको स्थान ।
निःश्रेणि	(स्त्री.) १. भन्याङ, २. सिढी ।	निकुम्भ	(पुं.) दन्ती / अजयपाल ।
निःश्रेयस	(न.) १. मुक्ति, २. कल्याण ।	निकुरम्ब	(पुं.) समुदाय ।
निःषम	(अव्य) खराब ।	निकृत	(विशे.) १. तिरस्कार गरिएको, २. पीडा गरिएको / पारिएको, ३. प्रत्याख्यान गरिएको / चौँहिदैँन भनी दूर गरिएको, ४. ठगिएको ।
निःसङ्ग	(विशे.) सर्वसङ्ग परित्याग गर्ने ।	निकृति	(स्त्री.) १. शाठ्य / शठपन / बदमासी,
निःसंपात	(विशे.) आवत-जावत गर्न नहुने स्थान ।		

निकृष्ट	२. तिरस्कार, ३. निन्दा, ४. दैन्य / दिग्दारी। (विशे.) १. जाति, गुण, वय आदिले न्यून/कमती भएको, २. निन्दा गरिएको।
निकेत	(पुं.) १. घर, २. साधारण बस्ने ठाउँ।
निकेतन	(न.) १. घर, २. बस्ने ठाउँ।
निकोचक	(पुं.) अङ्गोट।
निकोटक	(पुं.) अङ्गोट।
निक्कण	(पुं.) वीणाको शब्द।
निक्वाण	(पुं.) वीणाको शब्द।
निक्षिप्त	(विशे.) निक्षेप/नासो राखिएको।
निक्षेप	(पुं.) निक्षेप/नासो।
निखर्व	(पुं.) निखर्ब संख्या।
निखात	(विशे.) खनिएको।
निखिल	(विशे.) सम्पूर्ण / सबै।
निगड	(पुं.) नेल / हतकडी।
निगडित	(विशे.) नेल / हतकडीले बाँधिएको।
निगद	(पुं.) १. भाषण / बोली, २. शब्द।
निगम	(पुं.) १. बजार, २. सहर, ३. वेद, ४. प्रतिज्ञा, ५. बाटो, ६. तन्त्रशास्त्रविशेष।
निगर	(पुं.) भोजन / खानु।
निगार	(पुं.) भोजन / खानु।
निगाल	(पुं.) घोडाको घाँटी।
निगूढ	(विशे.) १. गुप्तारहेको, २. आलिङ्गन गरिएको।
निगृहीत	(विशे.) १. तर्साइएको, २. पक्डिएको, ३. रोकिएको, ४. थुनिएको।
निग्रह	(पुं.) १. भर्त्सन / तर्साउनु, २. बाँध्नु, ३. दण्ड गर्नु, ४. चिकित्सा गर्नु / औषधिले निको पार्नु, ५. रोकनु, ६. थुनु, ७. मार्नु।
निग्राह	(पुं.) तेरो अनिष्ट होस् भनी सराप्नु।
निघ	(विशे.) लम्बाइ र चौडाइ बराबर भएको वस्तु।
निघण्टु	(पुं.) शब्दसंग्रह-ग्रन्थ / कोश।
निघस	(पुं.) आहार / खानु।
निघ्न	(विशे.) १. अधीन/पराधीन, २. गुनिएको।

निचय	(पुं.) १. थुप्रो, २. उन्नति।
निचाय	(पुं.) घान आदिको थुप्रो।
निचित	(विशे.) १. व्याप्त भएको, २. छयास- मिस भएको, ३. चिनिएको / गाहारो लाइएको।
निचुल	(पुं.) १. पानी बेत, २. बेत।
निचोल	(पुं.) १. ओछ्यान ढाक्ने वस्त्रविशेष/ तन्ना, २. डोली ढाक्ने ज्ञापन, ३. पर्दावाल स्त्रीहरूलाई छेक्ने वस्त्रविशेष।
निचोलक	(पुं.) १. लडाइँमा लाउने कवच, २. चोलो।
निज	(विशे.) १. आफ्नो, २. स्वाभाविक / स्वभावसिद्ध, ३. नित्य / अविनाशी।
नितम्ब	(पुं.) १. स्त्रीहरूको कटिपश्चाद्भाग / चाकभन्दा माथिल्लो कटिभन्दा तल्लो भाग, २. पर्वतको फेद।
नितम्बिनी	(स्त्री.) १. सामान्य स्त्री, २. चाक ठूलो हुने स्त्री।
नितराम्	(अव्य.) ज्यादा।
नितान्त	(न.) अत्यन्त / ज्यादा।
नित्य	(विशे.) १. उत्पत्ति र विनाश नभईकन रहने, २. सधैं गर्नुपर्ने, ३. नगर्दा पाप आइलाग्ने।
नित्यकर्म	(न.) नित्य नगर्दा पाप लाग्ने सन्ध्या- वन्दनादि कर्म।
नित्यदा	(अव्य.) सधैं / सदा।
निदर्शन	(न.) उदाहरण / नजिर।
निदर्शना	(स्त्री.) दुई सदृश वाक्यार्थमा एकताको आरोप गर्दा मानिएको अर्थालङ्कार।
निदाघ	(पुं.) १. गर्मी, २. ग्रीष्म ऋतु/ज्येष्ठ- आषाढ महिना।
निदाघकाल	(पुं.) गर्मीको समय।
निदान	(न.) १. आदि/मुख्य कारण, २. कारण, ३. बाछा-बाछीको दाम्लो, ४. आखिर/ पछिबाट।

निदिग्ध	(विशे.) १. बढेको, २. पुष्ट भएको ।	जस्तो। सिंहेन निभः यस्तो प्रयोग हुँदैन।
निदिग्धिका	(स्त्री.) कण्टकारीऔषधि ।	निभालन (न.) हेर्नु ।
निदिध्यासन	(न.) गुरुबाट सुनेका कुराको बारम्बार विचार ।	निभृत (विशे.) १. धारण गरिएको, २. नम्र भएको, ३. एकाग्र भएको, ४. निश्चल भएको, ५. अस्ताउन लागेको, ६. गुप्त भएको ।
निदेश	(पुं.) १. आज्ञा, २. नजिक, ३. राजाज्ञा/ हुकुम ।	निमज्जथु (पुं.) डुब्नु / डुबुल्की ।
निद्रा	(स्त्री.) निद्रा / निदाउनु ।	निमज्जन (न.) डुब्नु / डुबुल्की ।
निधन	(न.) १. नाश, २. कुल, ३. मरण, ४. लग्नबाट अष्टम स्थान ।	निमन्त्रण (न.) नबोलाए पाप लाग्ने ज्वाइँ, भानिज, दौहित्रहरूलाई श्राद्ध आदि काममा बोलाउनु / निम्ता गर्नु ।
निधान	(न.) १. खानी, २. राख्ने भाँडो / आधार।	निमान (न.) मूल्य / मोल ।
निधि	(पुं.) १. खानी, २. आधार ।	निमित्त (न.) १. हेतु / कारण, २. लक्ष्य / तारो, ३. शुभाशुभसूचक शकुन आदि, ४. फल/ क्रियाको उद्देश्य ।
निध्यान	(न.) विचारपूर्वक हेर्नु ।	निमिष (पुं.) १. निमेष / पलकप्रमाणको काल, २. आँखा चिम्लनु ।
निधुवन	(न.) रति / सम्भोग ।	निमीलन (न.) १. चिम्लनु, २. मर्नु ।
निनद	(पुं.) ध्वनि / शब्द ।	निम्न (विशे.) १. गहिरो, २. होचो, ३. तल्लो।
निनाद	(पुं.) ध्वनि / शब्द ।	निम्नगा (स्त्री.) नदी ।
निन्दा	(स्त्री.) निन्दा / दोष-कीर्तन ।	निम्नोन्नत (विशे.) उचनीच परेको ।
निन्दित	(विशे.) निन्दा गरिएको ।	निम्ब (पुं.) निम्ब/नीमवृक्ष ।
निपत्या	(स्त्री.) हिलो भएको भुइँ ।	निम्बू (स्त्री.) १. निबुवा, २. कागती ।
निपात	(पुं.) १. अधःपात / अवनति, २. खस्नु, ३. पछारिनु, व्याकरणप्रसिद्ध प्र, परा, च, वा इत्यादि निपात ।	निम्लोचन (न.) अस्ताउनु ।
निपान	(न.) कुवा नजिकको जलाशय ।	नियत (विशे.) १. निश्चित भएको, २. नियम निष्ठा गर्ने, ३. जितेन्द्रिय ।
निपीडित	(विशे.) पीडा गरिएको / पिरिएको ।	नियति (स्त्री.) १. भाग्य, २. नियम / निष्ठाकर्म व्रत आदि लिनु ।
निपुण	(विशे.) सिपालु ।	निघनृ (पुं.) १. सारथि, २. राजा, ३. ईश्वर ।
निबन्ध	(पुं.) १. संग्रहग्रन्थ, २. गद्यरचनाको एक भेद, ३. बाँध्नु, ४. मूत्र रोकिने आनाहरी।	निघनृ (विशे.) प्रेरणा गर्ने ।
निबन्धन	(न.) १. कारण, २. वीणा-सितार आदिका तार बाँधेर कस्ने ठाउँ / मुर्गा, ३. काममा रिझाइएका राजाबाट सन्तान दरसन्तानसम्म भोग गर्ने गरी बक्स भएको वस्तु, ४. बाँध्नु।	निघन्त्रित (विशे.) करमा परेको / कसैले स्वतन्त्रता गर्न नपाइने गराइएको ।
निभ	(विशे.) सदृश / तुल्य । यो शब्द कुनै/ समास भएका शब्दको उत्तरपद भएर मात्र प्रयुक्त हुन्छ, स्वतन्त्र रहेर सादृश्य बुझाउँदैन । जस्तै- सिंहतुल्यमन्दा सिंहनिभः हुन्छ, सिंहेन तुल्यः भने	नियम (पुं.) १. प्रतिज्ञा, २. व्रत, ३. शौच, सन्तोष, तप, स्वाध्याय, ईश्वरध्यान यी पाँच, ४. स्नान, मौन, इन्द्रियनिग्रह, उपवास,

देवपूजा इत्यादि पुण्यकर्म, ५. निश्चय, ६. नियम / थिति ।	निरवसित (विशे.) अधम शूद्रविशेष । जसले खाएको भाँडो संस्कार गर्नाले पनि शुद्ध हुँदैन त्यस्ता ती चण्डाल आदि अधम शूद्रलाई धर्मशास्त्रमा निरवसित भन्दछन् ।
नियमन (न.) १. बन्धन, २. नियम (थिति) गर्नु ।	निरसन (न.) १. परित्याग, २. प्रत्याख्यान / तँ चाहिँदैनस् जा भन्नु, ३. मार्नु, ४. निकाल्नु, ५. पन्साउनु ।
नियमित (विशे.) १. नियम गरिएको, २. बाँधिएको ।	निरस्त (विशे.) १. त्याग गरिएको, २. प्रत्याख्यान गरिएको, ३. मारिएको, ४. निकालिएको, ५. पन्साइएको, ६. मिल्काइएको ।
नियाम (पुं.) नियम / स्थिति ।	निराकरण (न.) १. हटाउनु, २. पन्साउनु ।
नियामक (विशे.) नियम गर्ने / निश्चय, स्थिति गर्ने ।	निराकरिष्णु (विशे.) निराकरण गर्ने / हटाउने, पन्साउने ।
नियुक्त (विशे.) खटाइएको / अहाइएको ।	निराकार (विशे.) आकार/अनुहार नभएको ।
नियुत (न.) नियुत संख्या ।	निराकृत (विशे.) १. प्रत्याख्यान गरिएको, २. हटाइएको, ३. पन्साइएको ।
नियुद्ध (न.) बाहुयुद्ध / कुस्ती ।	निराकृति (स्त्री.) १. प्रत्याख्यान गर्नु, २. हटाउनु, ३. पन्साउनु ।
नियोग (पुं.) १. अवधारण / निश्चय, २. आज्ञा, ३. विधवा भाउजुमा देवर लाउनु ।	निराकृति (विशे.) १. आकृति/आकार नभएको, २. गृहस्थले गर्नुपर्ने पञ्चयज्ञ नगर्ने ।
नियोजन (न.) खटाउनु ।	निरामय (विशे.) नीरोग / अरोगी ।
नियोज्य (विशे.) खटाइने अराइने नोकर-चाकर आदि ।	निरालम्ब (विशे.) अवलम्ब/आड केही नभएको ।
निरङ्कुश (विशे.) निरङ्कुश / कसैको अदबमा नरहने छाडा भएको ।	निराश (विशे.) आशा छुटेको / आशा गर्न छाड्ने ।
निरग्नि (विशे.) विधिपूर्वक अग्निको आधान नगर्ने ।	निराहार (विशे.) आहार नगर्ने ।
निरञ्जन (विशे.) अज्ञान नभएको ।	निरीक्षण (न.) १. हेर्नु, २. हेर्चाह गर्नु ।
निरत (विशे.) प्रवृत्त भएको / लागेको ।	निरीक्षित (विशे.) १. हेरिएको, २. हेर्चाह गरिएको ।
निरतिशय (विशे.) अतिशय / उत्कर्षको पराकाष्ठामा पुगेको / हद नाघेको ।	निरीह (विशे.) केही इच्छा नगर्ने ।
निरन्तर (विशे.) १. घना / बाक्लो, २. अनवधि, ३. सदासर्वदा रहने ।	निरुक्त (न.) १. वेदको अर्थ प्रकाश गर्ने ग्रन्थ-विशेष ।
निरपत्रप (विशे.) निर्लज्ज / लाज नहुने ।	निरुक्त (विशे.) अधि बनाइएको ।
निरपेक्ष (विशे.) अपेक्षा / वास्ता नराख्ने ।	निरुद्ध (विशे.) १. रोकिएको, २. छेक-थुन गरिएको ।
निरय (पुं.) नरक / पाप भोग्ने ठाउँविशेष ।	निरुद्धप्रकष (पुं.) छालाले मणि (लिङ्गको टुप्पो) ढाकेर मूत्रद्वार रोकिने लिङ्गको रोगविशेष ।
निरगल (विशे.) अनगल / रोक-टोक गर्ने आग्लो जस्तो कुनै नियन्ता नभएको ।	निरुद्योग (विशे.) कुनै उद्योग नगर्ने ।
निरर्थक (विशे.) १. वृथा / फजुल, २. अर्थ नभएको ।	निरुपम (विशे.) उपमा / सादृश्य नभएको ।
निरवग्रह (विशे.) स्वतन्त्र ।	
निरवद्य (विशे.) केही दोष नभएको ।	
निरवयव (पुं.) अवयव नहुने / परमाणु ।	
निरवशेष (विशे.) शेष/बाँकी नरहेको / सबै ।	

निरुपाख्य	(विशे.) अवर्णनीय / वर्णन गर्न नसकिने।	निर्जन	(विशे.) मानिस नभएको स्थान।
निरुपेक्ष	(विशे.) कसैको उपेक्षा (नीच माने काम) नगर्ने।	निर्जर	(पुं.) देवता।
निरूढ	(पुं.) रूढिमूलक लक्षणाले अर्थ बुझाउने शब्द।	निर्जर	(विशे.) बुढ्याई नष्ट भएको।
निरूढा	(स्त्री.) रूढि / व्याकरण-कोश-प्रसिद्धि रूप हेतुले मुख्य अर्थलाई छाडेर अर्को अर्थ बुझाउने लक्षणावृत्ति।	निर्भर	(पुं.) छहरा।
निरूपण	(न.) १. वर्णन गर्नु, २. हेर्नु, ३. विचार गर्नु।	निर्भरिणी	(स्त्री.) नदी।
निरूपित	(विशे.) १. निरूपण गरिएको / वर्णन गरिएको, २. हेरिएको, ३. विचार गरिएको, ४. खटाइएको।	निर्णय	(पुं.) निर्णय / निश्चय।
निर्ऋति	(स्त्री.) १. अलक्ष्मी / अलच्छिनकी अधिष्ठात्री देवी, २. पापकी अधिष्ठात्री देवी।	निर्णित	(विशे.) १. शुद्ध गरेको, २. घोइएको।
निर्ऋति	(पुं.) १. नैर्ऋत्यदिशाका स्वामी/दिक्पाल, २. मृत्यु, ३. राक्षस।	निर्णोजक	(पुं.) घोबी।
निरोध	(पुं.) १. नाश, २. रोकावट, ३. दुष्टलाई दण्ड गर्नु।	निर्दिष्ट	(विशे.) १. देखाइएको, २. ठहराइएको, ३. आज्ञा गरिएको।
निर्गत	(विशे.) निस्केको।	निर्देश	(पुं.) १. आज्ञा, २. सूचन / सान गरेर देखाउनु, ३. कथन / भन्नु।
निर्गुण	(विशे.) सत्त्व, रज, तम यी तीन गुण नभएको अर्थात् मुक्त।	निर्देष्ट	(विशे.) १. आज्ञा गर्ने, २. सूचन गर्ने, ३. कथन गर्ने।
निर्गुण्डी	(स्त्री.) १. सिँवालीवृक्ष, २. नेवारीपुष्पको रुख।	निर्धन	(पुं.) बूढो गोरु।
निर्ग्रन्थ	(पुं.) १. जैनसंन्यासी, २. बौद्धविशेष।	निर्धन	(विशे.) धन नहुने।
निर्ग्रन्थ	(विशे.) १. नङ्गा / अकिञ्चन, २. मूर्ख, ३. जुवारी, ४. ज्ञानी, ५. त्यागी।	निर्धारण	(न.) ठहर्‍याउनु।
निर्घण्टु	(पुं.) निघण्टु / कोश, शब्दसंग्रहग्रन्थ।	निर्धारित	(विशे.) ठहर्‍याइएको।
निर्घात	(पुं.) १. परस्पर ठक्कर खाएर आकाशबाट भुइँमा खस्ने वायुको प्रचण्ड शब्द-पवनः पवनाभिहतो गगनादवनौ यदा समापतति। भवति तदा निर्घातः स च पापः...।। (बृहत्संहिता)	निर्द्वन्द्व	(विशे.) शीतोष्ण, रागद्वेष, लाभालाभ, इत्यादि द्वन्द्व / परस्पर विरोधी भावयुगल जित्ने।
निर्घृण	(विशे.) १. घिन नमान्ने, २. दया नगर्ने।	निर्बन्ध	(पुं.) १. आग्रह, २. द्विपी।
		निर्बाध	(विशे.) केही बाधा नभएको।
		निर्भय	(विशे.) भय नभएको।
		निर्भर	(न.) अति / खुब।
		निर्भर	(विशे.) अति भएको / खुब, ज्यादा भएको।
		निर्मक्षिकम्	(अव्य.) माखा नभएको अर्थात् एकान्त।
		निर्मन्थ	(पुं.) अरणि / यज्ञमा अग्निमन्थन गर्ने काष्ठ।
		निर्मम	(विशे.) ममता / मेरो भन्ने बुद्धि नभएको।
		निर्मल	(विशे.) १. सफा, २. रागद्वेष आदि चित्तमल नभएको।
		निर्माण	(न.) रचना / बनाउनु।
		निर्मात्य	(न.) देवतोच्छिष्ट / देवतालाई चडि

	सकेको वस्तु ।		६. डुबेको, ७. वायुभिन्न वस्तु शान्त हुनु ।
निर्मुक्त	(पुं.) काँचुली फेरेको सर्प ।	निर्वात	(पुं.) चलेको / बगेको वायु / हावा ।
निर्मुक्त	(विशे.) बन्धनबाट छुटेको ।	निर्वाद	(पुं.) लोकापवाद / लोकमा चलेको बदनामी ।
निर्मोक	(पुं.) १. सर्पको काँचुली, २. मोचन / फुकाउनु, ३. सत्राह / कवच आदि लाएर तयार हुनु ।	निर्वापण	(न.) १. मार्नु, २. दिनु, ३. पितृप्रीतिका निमित्त पिण्ड, तर्पणादि दिनु ।
निर्याण	(न.) १. हात्तीको नेत्रको प्रान्तभाग / छेउ, २. पशुको खुट्टा बाँध्ने डोरी, ३. निर्गम/ घर आदि स्थानबाट हिँड्नु, निस्कनु, ४. मुक्त हुनु, ५. प्राण छाड्नु ।	निर्वासन	(न.) १. घपाउनु, २. मार्नु, ३. पठाउनु ।
निर्यातन	(न.) १. वैरशुद्धि / बैरभावको बदला लिनु, साटो फेर्नु, २. दिनु, ३. न्यास प्रत्यर्पण / नासो जसको थियो उसैलाई फिर्ता बुझाउनु ।	निर्वाह	(पुं.) १. समाप्त गर्नु, २. यथाकथंचित् कार्य गर्नु ।
निर्यास	(पुं.) १. वृक्षको चोप, २. खोटो ।	निर्विकल्प	(विशे.) १. आलोचन-ज्ञान / विशेष्य-विशेषणताको भान हुनु भन्दा पहिलेको केवल वस्तुमात्र प्रकाशनात्मक ज्ञान, २. ज्ञाता र ज्ञेयको विभागशून्य अखण्ड एकाकारक ज्ञान ।
निर्यूह	(पुं.) १. नागदन्त / भित्तामा तेर्सो गाडेको किलो, खुटी, २. ढोका, ३. शेखर / शिरोभूषण ।	निर्विकार	(विशे.) विकार नभएको ।
निर्व्ययनी	(स्त्री.) सर्पको काँचुली ।	निर्वृत	(विशे.) १. सुख पाएको, २. मुक्त भएको, ३. मरेको, ४. अस्ताएको ।
निर्वचन	(न.) शब्दको प्रकृति, प्रत्यय र अर्थ खोलेर व्याख्या गर्नु, यस्तो हो भनेर जाति, गुण, क्रिया, द्रव्यविषयक वर्णन गर्नु ।	निर्वृति	(स्त्री.) १. सुख, २. सुखपूर्वक रहनु, ३. मर्नु, ४. मुक्त हुनु, ५. अस्ताउनु ।
निर्वपण	(न.) १. दान, २. पितृप्रीति-निमित्तक पिण्ड, तर्पण आदि दान, ३. अन्नदान ।	निर्वृत्त	(विशे.) सिद्ध भएको / भइसकिएको ।
निर्वर्णन	(न.) आँखा गाडेर हेर्नु / विचारपूर्वक हेर्नु ।	निर्वेद	(पुं.) १. निर्वेद/अपमान आदि हुँदा 'छिः मलाई धिक्कार छ' इत्यादि प्रकारको आत्मापमान, २. यो लोक परलोक दुवैका भोग्य विषयमा अनित्यतादि दोष देखेनाले चित्तवृत्तिमा भएको दृढ वैराग्य / सांसारिक विषयमा वाक्क हुनु ।
निर्वहण	(न.) १. नाटकको निर्वहण-सन्धि / नाटकसमाप्तिमा प्रारम्भ देखि उठाइएका सब बृत्तान्त टुङ्ग्याउनु, २. थालेको कामकाज, कुराकानी टुङ्ग्याउनु ।	निर्वेश	(पुं.) १. भोग गर्नु/स्वप्न, चन्दन, वनिता इत्यादि मन परेको कुरा सुमर्नु, २. कामको ज्याला लिनु ।
निर्वाण	(न.) १. अस्ताउनु, २. सुख पाउनु, ३. हात्तीले नुहाउनु, ४. मुक्त हुनु, ५. भेट्नु, ६. हिँड्नु ।	निर्व्यथन	(न.) १. छिद्र / प्याल, २. पीडा गर्नु / पिर्नु ।
निर्वाण	(विशे.) १. अस्ताएको, २. सुख पाएको, ३. मुक्त भएको, ४. भेटिएको, ५. हिँडेको,	निर्व्यथन	(विशे.) पीडा नभएको ।
		निर्व्यूढ	(विशे.) निर्वाह गरिएको / पार लगाइएको ।
		निर्हरण	(न.) १. दाहको निमित्त मृतकलाई श्मशानतर्फ लैजानु, २. गाडिएको काँडा

निर्हार	आदिलाई झिक्नु । (पुं.) १. गाडिएको काँडा आदिलाई झिक्नु, २. मलमूत्र त्याग / हनु-मुत्तु, ३. मृतकलाई श्मशानतर्फ लैजानु ।	निवीतिन्	(विशे.) माला लाएजस्तो गरेर सोझो ।
निर्हारिन्	(पुं.) टाढासम्म फैलिने सुगन्ध ।	निवृत्त	(विशे.) १. फर्केको, २. केही कामबाट हटेको ।
निर्हारिन्	(विशे.) टाढासम्म मीठो बास्ना आउने वस्तु ।	निवृत्ति	(स्त्री.) १. फर्कनु, २. कामबाट हट्नु ।
निर्हाद	(पुं.) कडा शब्द ।	निवेदन	(न.) १. आवेदन / बिन्ती गर्नु, २. विज्ञापन / जाहेर गर्नु, ३. चढाउनु/ अर्पण गर्नु ।
निलय	(पुं.) १. घर, २. बस्ने ठाउँ ।	निवेदित	(विशे.) १. आवेदन / बिन्ती गरिएको, २. विज्ञापन / जाहेर गरिएको, ३. अर्पण गरिएको ।
निलिम्प	(पुं.) देवता ।	निवेश	(पुं.) १. प्रवेश / पस्नु, २. राख्नु, ३. विवाह गर्नु, ४. सेना बस्ने ठाउँ / छाउनी ।
निलीन	(विशे.) १. लुकेको, २. लागेको ।	निवेशन	(न.) १. घर, २. सहर, ३. प्रवेश, ४. परन्तु ।
निवपन	(न.) पितृहरूको उद्देश्य गरेर दान, तर्पण, श्राद्धादि गर्नु ।	निवेश्य	(विशे.) १. प्रवेश गराउन लायक, २. राख्न लायक, ३. विवाह गर्न लायक ।
निवसन	(न.) १. वस्त्र लाउनु, २. वस्त्र, ३. वस्तु, ४. बस्ने ठाउँ ।	निश्	(स्त्री.) १. रात्रि, २. हलेदो ।
निवह	(पुं.) समूह ।	निशमन	(न.) १. देख्नु, २. सुन्नु ।
निवात	(विशे.) १. हावा नभएको, २. अस्त्र-शस्त्रले नछेडिने कवच आदि ।	निशा	(स्त्री.) १. रात्रि, २. हलेदो ।
निवाप	(पुं.) १. पितृदान / पितृलाई उद्देश्य गरेर गरिने तर्पण आदि, २. अन्न / धान-मकै आदि छर्नु, रोप्नु ।	निशाकर	(पुं.) १. चन्द्रमा, २. कपूर ।
निवारण	(न.) निवारण / रोक्नु ।	निशाचर	(पुं.) १. राक्षस, २. चोर, ३. स्याल, ४. लाटो कोसेरो, ५. सर्प, ६. खखेवापक्षी ।
निवास	(पुं.) १. घर, २. रहने ठाउँ / आधार ।	निशाचर	(विशे.) राति हिँड्ने ।
निविड	(विशे.) १. निरवकाश / सारै बाक्लो, टम्म परेको, २. बलियो, ३. नाक थेप्चो हुने ।	निशाटन	(पुं.) लाटो कोसेरो ।
निविरीस	(विशे.) १. निरवकाश / सारै बाक्लो, टम्म परेको, २. बलियो, ३. नाक थेप्चो हुने ।	निशाटन	(विशे.) राति घुमफिर गर्ने ।
निविष्ट	(विशे.) १. पसेको, २. घुसेको / चित्तमा गडेको, ३. कसेको, ४. आविष्ट / भूत-प्रेतादिको आवेश परेको ।	निशात	(न.) धार लाउनु / सान लाउनु, उध्याउनु ।
निवीत	(न.) जनै ।	निशान	(न.) धारिलो/धार लाएर तोक्ष्ण पारिएको ।
निवीत	(विशे.) माला लाए जस्तो गरेर सोझो लाएको वस्तु ।	निशान्त	(न.) घर ।
		निशान्त	(पुं.) प्रातःकाल ।
		निशापति	(पुं.) १. चन्द्रमा, २. कपूर ।
		निशामन	(न.) १. देख्नु, २. सुन्नु ।
		निशाद्वा	(स्त्री.) हलेदो ।
		निशित	(न.) लोह / फलाम ।
		निशित	(विशे.) धारिलो / लाग्ने ।

निशीथ	(पुं.) अर्धरात्र / आधा रात ।	३. दरबारको अन्तःपुर / खोपी / जनान-खाना ।
निशीथिनी	(स्त्री.) १. रात्रि, २. हलेदो ।	
निश्चय	(पुं.) निश्चय / निर्णय ।	निष्कुटि (टी) (स्त्री.) अलैंची ।
निश्चल	(विशे.) नचल्ने ।	निष्कुषित (विशे.) १. चुँडाइएको, २. लुछिएको ।
निश्चिन्त	(विशे.) चिन्ता नगर्ने / बेफिक्री ।	निष्कुह (पुं.) कोटर / टोड्को ।
निश्चेष्ट	(विशे.) १. मूर्छा परेको, २. केही चेष्टा/अङ्गसंचालन नगर्ने ।	निष्कृति (स्त्री.) १. उम्कनु, २. बदला लिनु / साटो फेर्नु ।
निश्वास	(पुं.) निश्वास / मुखबाट आउने श्वास ।	निष्कृष्ट (विशे.) निचोड गरिएको / तेरिज गरिएको/ सारांश लिइएको ।
निषङ्ग	(पुं.) ठोक्रो / बाण राख्ने भाँडो ।	निष्कोषण (न.) भित्रको अवयव निकाल्नु / सुन्तला निबुवा आदि छोडाउनु ।
निषङ्गिन्	(विशे.) ठोक्रो भिर्ने ।	निष्क्रम (पुं.) १. बाहिर निस्कनु, २. बुद्धिको शुश्रूषा, श्रवण, ग्रहण, धारण, ऊह, अपोह, अर्थज्ञान, तत्त्वज्ञान, यी आठ गुण ।
निषण्ण	(विशे.) बसेको ।	निष्क्रमण (न.) १. बाहिर निस्कनु, २. चतुर्थ महिनामा गर्नुपर्ने बालकको निष्क्रमण कर्म ।
निषद्या	(स्त्री.) १. बजार, २. दोकान / पसल ।	निष्ठा (स्त्री.) १. नाटकको कथासमाप्ति, २. नाश, ३. उत्पत्ति, ४. तत्परता / तत्पर हुनु, ५. श्रद्धा, ६. स्थिति, ७ परिमाण/ नतिजा ।
निषद्वर	(पुं.) हिलो ।	निष्ठान (न) सितन / भोज्य पदार्थ मीठो पार्ने दही, दूध, घिउ, तरकारी, अचार आदि पदार्थ ।
निषाद	(पुं.) १. चण्डाल / पोडे, २. सात स्वर मध्येको हात्तीको स्वर जस्तो निषादस्वर, ३. निषाद जाति ।	निष्ठित (विशे.) निष्ठा भएको । हे० निष्ठा ।
निषादिन्	(पुं.) माहुते ।	निष्ठीव (पुं.) थुक्नु ।
निषिद्ध	(विशे.) निषेध गरिएको / रोकिएको, मनाही गरिएको ।	निष्ठीवन (न.) थुक्नु ।
निषूदन	(न.) मार्नु ।	निष्ठुर (विशे.) १. सारो / कडा, २. निष्ठुर / निर्दय ।
निषेक	(पुं.) गर्भाधान / पेट बोकाउनु ।	निष्ठ्यूत (विशे.) १. थुकिएको, २. मिल्काइएको ।
निषेध	(पुं.) निषेध / रोकावट / मनाही / मनाइ ।	निष्ठ्यूति (स्त्री.) थुक्नु ।
निष्क	(पुं.) १. एक सय आठ सुवर्ण [*] , २. सामान्य सुवर्ण / सुन मात्र, ३. छातीमा लाउने सुनको गहना, ४. एक दोनार / एक असर्फी, ५. एक पल प्रमाण सुवर्ण ।	निष्ठेव (पुं.) थुक्नु ।
निष्कर्ष	(पुं.) निचोड / सारांश ।	
निष्कला	(स्त्री.) नछुने हुन छाडेकी बूढी ।	
निष्कल	(विशे.) अवयवशून्य / परिपूर्ण ।	
निष्कासित	(विशे.) निकालिएको ।	
निष्कुट	(पुं.) १. घरका वरपरको बगैंचा, २. खेत,	

* ५ लालको १ माषा, १६ माषा सुनको १ कर्ष हुन्छ । १ कर्षप्रमाणको सुनलाई १ सुवर्ण भन्दछन् । १०८ सुवर्णको १ निष्क भन्नाले शास्त्रीय प्रमाणानुसार १०८ तोलाको १ निष्क भयो । आधुनिक प्रचलित प्रमाणले (१० लालको १ माषा, १० माषाको १ तोला) यो हिसाबले ८६ तोला ४ माषाको १ निष्क हुने भयो । + ४ कर्षको (३२० लालको) १ पल हुन्छ भन्नाले आधुनिक प्रमाणले ३ तोला २ माषाको १ पल हुने भयो ।

निष्ठेवन	(न.) धुक्नु ।	‘छुरिका’ भन्दछन् ।
निष्णात	(विशे.) १. सिपालु, २. पारङ्गत / पार पुगेको / पास भएको ।	निस्त्रिंश (विशे.) घातक / मार्ने ।
निष्पक्व	(विशे.) खुब पाकेको ।	निस्पन्द (विशे.) निश्चल / बिल्कुल नचल्ने ।
निष्पत्ति	(स्त्री.) १. सकिनु / समाप्त हुनु, २. हुनु ।	निस्य (व्य)न्द (पुं.) १. बग्नु, २. निचोड, ३. रस ।
निष्पन्न	(विशे.) १. सकिएको / समाप्त भएको, २. भएको ।	निस्त्राव (पुं.) भात आदिको माड ।
निष्पादन	(न.) १. गराउनु, २. समाप्त गराउनु ।	निस्वन (पुं.) शब्द / आवाज ।
निष्पाद्य	(विशे.) १. गराउन सकिने, २. उत्पन्न गराउन सकिने, ३. गराउन योग्य, ४. उत्पन्न गराउन योग्य ।	निस्वान (पुं.) शब्द / आवाज ।
निष्पाव	(पुं.) १. घान आदि बताउँदा नाङ्गला आदिबाट निस्केको बतास, २. घान आदिका भुस, धुलो पन्साउनु बनाउनु, ३. भटमास/ अन्नविशेष, ४. श्वेत शिम्बिधान्य / सेता, कोशा लागेर फल्ने, सिमी आदि अन्न ।	निहनन (न.) मार्नु ।
निष्पावी	(स्त्री.) बोडी / अन्नविशेष ।	निहव (पुं.) बोलाउनु / हपार्नु ।
निष्प्रभ	(विशे.) प्रभा / कान्तिरहित भएको ।	निहाका (स्त्री.) गोघा / गोहोरो ।
निष्प्रवाणि	(विशे.) भर्खर वानयन्त्र / लुगा बुन्ने यन्त्रबाट झिकेको अर्थात् नयाँ वस्त्र ।	निहित (विशे.) राखिएको ।
निष्फल	(विशे.) बेफाइदाको ।	निह्व (पुं.) भएको सत्यकुरा लुकाउनु / ढाँट्नु ।
निस्	(अव्य.) १. निषेध, २. निश्चय ।	निहाद (पुं.) कडा अव्यक्त / अस्पष्ट शब्द ।
निसर्ग	(पुं.) १. स्वभाव, २. स्वरूप, ३. सृष्टि ।	नीकाश (विशे.) तुल्य । यो शब्द पनि निमशब्द-जस्तै हुनाले समस्तपदको उत्तरपद भएर मात्र तुल्यता बुझाउँछ, जस्तै- ‘विष्णुले तुल्य’ भन्नु पच्यो भने विष्णुनीकाशः यस्तो समस्तपदको उत्तरपद गराएर प्रयोग हुन्छ, विष्णुना नीकाशः यस्तो प्रयोग हुँदैन ।
निसृष्ट	(विशे.) १. पठाइएको, २. छाडिएको ।	नीच (विशे.) १. जाति, विद्या, उमेर आदिले कम, २. होचो ।
निसृष्टार्थ	(पुं.) जहाँ पठाइएको हो, त्यसको र जसले पठाएको हो, त्यसको अभिप्राय बुझेर कामकाज ठिकठाक पारेर मिलाउने सिपालु दूत / सन्देशहर्ता ।	नीचैस् (अव्य.) १. नीच, २. सानो, ३. होचो ।
निस्तरण	(न.) निस्तार / उम्कने बाटो ।	नीड (पुं.) पक्षीको गुँड ।
निस्तरहण	(न.) मार्नु ।	नीडोद्भव (पुं.) पक्षी / चरो ।
निस्तल	(विशे.) बाटुलो / गोल ।	नीत (न.) १. पुर्‍याइएको, २. काइदा ।
निस्तार	(पुं.) १. तर्नु / काम सिद्ध गर्नु, २. उम्कनु ।	नीति (स्त्री.) १. न्याय/काइदा, २. पुर्‍याउनु ।
निस्त्रिंश	(पुं.) तीस अङ्गुल भन्दा बढ्ता लामो भएको शस्त्र / खड्ग । तीस अङ्गुलदेखि कम लामो भएको खुकुरी आदिलाई	नीतिशास्त्र (न.) न्याय / इन्साफको उपदेश गर्ने शास्त्र ।
		नीध (न.) १. छानाको छेउ, २. वन ।
		नीप (पुं.) १. कदमको रुख, २. बन्धूकवृक्ष/ दोपहरिया, ३. नीलो अशोक / असौ ।
		नीर (न.) पानी ।
		नीरज (न.) कमल ।
		नीरद (पुं.) १. मेघ, २. मोथे ।
		नीरधि (पुं.) समुद्र ।

नीरन्ध्र	(विशे.) १. घना / सारै बाक्लो, २. टम्म मिलेको ।	मानिसले लाएका धोतीको बायाँपट्टि पारेको ग्रन्थि / गाँठो ।
नीरस	(विशे.) १. रस / पानीको अंश नभएको/ सुक्खा, २. शृङ्गार आदि नव रस मध्येको कुनै नभएको ।	नीवृत् (पुं.) जनपद / देश, जिल्ला । नीशार (पुं.) जाडो बतासको रोकावट गर्ने, बाक्लो ठूलो ओढ्ने वस्त्र / रग, पाखी, घुस्सा, पट्टू आदि जाडोमा ओढ्ने ।
नीराजन	(न./स्त्री.) १. नीराजन गर्नु / आरती गर्नु, २. आश्विन महिनामा गर्नु पर्ने घोडाको पूजाविशेष / नीराजन कर्म ।	नीहार (पुं.) १. तुसारो, २. हिउँ ।
नीरुज्	(विशे.) नीरोगी ।	नु (अव्य.) १. विकल्प, २. अनुनय, ३. वितर्क, ४. प्रश्न, ५. अतीतत्व। जस्तै क्रमैले-स्वप्नो नु माया नु मतिभ्रमो नु यहाँ- 'स्वप्न हो कि, इन्द्रजाल हो कि, बुद्धिभ्रम हो कि,' यस्तो विकल्प नुशब्दले बुझाउँछ । शिशिरया दृशा सिञ्च नु प्रिये ! यहाँ 'शीतल दृष्टिले सेचन गरन प्यारी !' यस्तो अनुनय(सान्त्वना) नुशब्दले बुझाउँछ। अहिर्नु रज्जुनु पुरो विभाति यहाँ- 'सर्प हो अथवा रज्जु हो' यस्तो वितर्क नुशब्दले बुझाउँछ । देवदत्तः पठति यज्ञदत्तो नु यहाँ 'देवदत्त पढ्छ कि यज्ञदत्त पढ्छ' यस्तो प्रश्न नुशब्दले बुझाउँछ । अहं नु करोमि यहाँ 'मैले गरिसकें' यस्तो अतीतत्व / भूतकालिकत्व नुशब्दले बुझाउँछ। यहाँ नुशब्दको योग हुनाले भूतकालमा नन्वोर्विभाषा भन्ने सूत्रले विकल्पले लटलकार हुन्छ, पक्षमा अहं न्वकार्षम् यस्तो लुङ् पनि हुन्छ ।
नीरुज	(विशे.) नीरोगी ।	नुत (विशे.) स्तुति गरिएको ।
नील	(पुं.) १. नील वर्ण, २. नौ निधिमध्येको नीलनिधि, ३. शरीरभरमा लालवर्ण भएको, मुखमा र पुच्छरमा पाण्डुर वर्ण/ फुस्रो सेतो भएको, खुर र सिङ्गमा सेतो भएको बहर ।	नुति (स्त्री.) स्तुति ।
नील	(विशे.) १. नीलवर्ण हुने वस्तु, २. नीरले रंगाएको वस्तु ।	नुत्त (विशे.) १. पन्साइएको, २. प्रेरणा गरिएको ।
नीलकण्ठ	(पुं.) १. महादेव, २. मुजुर, ३. नीलकण्ठ/ ठेउवा ।	नुन्न (विशे.) १. पन्साइएको, २. प्रेरणा गरिएको ।
नीललोहित	(पुं.) १. महादेव, २. नीलो रातो मिलेको/ कलेजी वर्ण ।	नूत (विशे.) स्तुति गरिएको ।
नीललोहित	(विशे.) कलेजी रङ्ग हुने वस्तु ।	नूतन (विशे.) नयाँ ।
नीलाम्बर	(पुं.) १. बलभद्र, २. शनैश्वर ।	
नीलिनी	(स्त्री.) १. नीरको रुख, २. कालो निशोधा ।	
नीली	नीरको रुख ।	
नीलीराग	(पुं.) ज्यादा भड्किलो पनि नभएको, घट्ता पनि नघट्ने रामचन्द्र र सीताको जस्तो गाढा प्रेम ।	
नीवाक	(पुं.) धान्यसंचय/ महँगी अनिकाल परेमा महँगो बेचाँला, अथवा अनायासले घर खर्च चलाउँला भन्ने आशयले धान आदि अन्न जम्मा गरेर राख्नु ।	
नीवार	(पुं.) तृणधान्य / सामाधान आदि ।	
नीवी	(स्त्री.) १. मूलघन / साँउ, २. स्त्रीहरूको फरियाको मुजो बाँध्ने डोरी, ३. लोग्ने	

नूनम्	(अव्य.) १. तर्कना / उत्प्रेक्षा, २. निश्चय।	नेदिष्ठ	(विशे.) ज्यादा नजिक रहने।
नूपुर	(पुं./न.) पाउजेब / गहनाविशेष।	नेदीयस्	(विशे.) ज्यादा नजिक रहने।
नृ	(पुं.) १. मानिस, २. लोग्नेमानिस।	नेप	(पुं.) पुरोहित / प्रोहित।
नृचक्षस्	(पुं.) राक्षस।	नेपाल	(पुं.) नेपाल देश।
नृति	(स्त्री.) नाचु।	नेपालकम्बल	(पुं.) राडी-पाखी।
नृत्त	(न.) नाच / नाचु।	नेपालनिम्ब	(पुं.) १. बकाइनो, २. चिराइतो।
नृत्य	(न.) नाच / नाचु।	नेपालमूलक	(पुं.) प्यूठानी मुला।
नृदेव	(पुं.) राजा।	नेपालिका	(स्त्री.) मनःशिला धातु।
नृप	(पुं.) राजा।	नेपाली	(स्त्री.) मनःशिला धातु।
नृपति	(पुं.) राजा।	नेम	(विशे.) अर्को।
नृपसभ	(न.) १. राजा महाराजाहरूको सभा / संमेलन, २. राजा महाराजाहरूको दरबार।	नेम	(पुं.) आघा।
नृयज्ञ	(पुं.) अतिथिपूजन / पाहुनाको सत्कार।	नेमि	(पुं.) १. जिनविशेष, २. तिनिशवृक्ष / साधन, ३. दैत्यविशेष, ४. वज्र।
नृशंस	(विशे.) घातक / क्रूरप्रकृति।	नेमि	(स्त्री.) १. पाङ्ग्राको धार, २. प्रान्त भाग/ छेउ, ३. इनारमाथि रहने काठको पाङ्ग्रा।
नृसिंह	(पुं.) १. नृसिंहमूर्ति / सिंह र मनुष्य दुबैको आकार भएका विष्णु, २. श्रेष्ठ मनुष्य।	नेमी	(स्त्री.) १. प्रान्तभाग, २. चक्र / पाङ्ग्राको धार, ३. इनारमाथि रहने काठको पाङ्ग्रा।
नृसेन	(न./स्त्री.) मनुष्यको सेना / फौज।	नेष्ट	(पुं.) यज्ञको ऋत्विग्विशेष।
नृसोम	(पुं.) चन्द्रमा जस्तो आह्लाद गर्ने मनुष्य।	नैकटिक	(विशे.) नजिकमा रहने।
नृहरि	(पुं.) १. नृसिंहमूर्ति / सिंह र मनुष्यको आकार भएका विष्णु, २. श्रेष्ठ मनुष्य।	नैकट्य	(न.) निकटता / सामीप्य, समीप रहनेको भाव, कर्म।
नेजक	(विशे.) सफा गर्ने।	नैकभेद	(विशे.) अनेक प्रकारको।
नेतृ	(विशे.) १. पुर्न्याउने, २. नाइके।	नैकषेय	(पुं.) राक्षस।
नेत्र	(न.) १. आँखा, २. नेती / दही मध्ये डोरी, ३. वस्त्र, ४. वृक्षको फेद, ५. वस्ति- शलाका / लिङ्गद्वार र गुदद्वारमा हाल्ले वैद्यशास्त्रमा प्रसिद्ध सलाई-डुसहरू।	नैगम	(पुं.) १. बनियाँ, २. सहरवासी।
नेत्रच्छद	(पुं.) नेत्रको मण्डल ढाक्ने तल माथिको छाला।	नैगम	(विशे.) १. शास्त्रबाट सिद्ध भएको, २. शास्त्रोक्त।
नेत्रमल	(न.) चिप्रा।	नैचिकी	(स्त्री.) उत्तम जातको गाई।
नेत्ररञ्जन	(न.) गाजल।	नैज	(विशे.) आफ्नो।
नेत्राम्बु	(न.) आँसु।	नैपाल	(विशे.) नेपाल देशमा हुने।
नेत्री	(स्त्री.) १. कसैलाई कहीं पुर्न्याउने स्त्रीव्यक्ति, २. उपदेश गर्ने स्त्रीव्यक्ति, ३. हाँक्ने/ सबैलाई आफ्नो वचनानुसार चलाउने स्त्रीव्यक्ति।	नैपाली	(स्त्री.) मनःशिला धातु।
		नैपुण	(न.) निपुणता / सिपालुपन।
		नैपुण्य	(न.) निपुणता / सिपालुपन।
		नैमित्तिक	(विशे.) १. केही निमित्त पर्दा गर्नुपर्ने, २. कुनै निमित्तले भएको।
		नैमेय	(पुं.) विनिमय / साटासाट।

नैयग्रोध	(न.) न्यग्रोधफल / वरको फल ।
नैयायिक	(पुं.) १. न्यायशास्त्र पढ्ने, २. न्यायशास्त्र ज्ञात्री ।
नैरन्तर्य	(न.) निरन्तरता / लगातार हुनु ।
नैराश्य	(न.) निराशता / आशा नहुनु ।
नैऋती	(स्त्री.) नैऋत्य/दक्षिण पश्चिमको मध्यदिशा ।
नैर्मल्य	(न.) निर्मलता / सफाइ ।
नैवेद्य	(न.) देवतालाई अर्पण गरिने भक्ष्य वस्तु ।
नैष्कर्म्य	(न.) कर्मत्याग ।
नैष्किक	(विशे.) १. कोषाध्यक्ष / खजान्दी, २. टकशालाको अध्यक्ष ।
नैष्ठिक	(विशे.) निश्चल नियम गर्ने ।
नैसर्गिक	(विशे.) स्वाभाविक / स्वभावसिद्ध ।
नैस्त्रिंशक	(विशे.) खड्ग / तरबारले युद्ध गर्ने ।
नो	(अव्य.) १. अभाव/ नहुनु, २. निषेध / नाई / नाहिँ ।
नोपस्थातृ	(विशे.) तारीखमा हाजिर नहुने / तारिख गुजार्ने वादी-प्रतिवादी ।
नौ	(स्त्री.) नाउ / डुङ्गा ।
नौकादण्ड	(पुं.) नाउ ख्याउने काष्ठ / बहना, डाँडा ।
नौतार्य	(विशे.) १. नाउले तर्नु पर्ने, २. नाउले तर्न सकिने ।
न्यकारुका	(स्त्री.) विष्ठाकृमि / गुहेकीरो ।
न्यक्कार	(पुं.) तिरस्कार ।

न्यग्रोध	(पुं.) वटवृक्ष / वरको रुख ।
न्यग्रोधपरिमण्डला	(स्त्री.) कडा स्तन, फैलिएको चाक र सानो कम्मर भएको स्त्री ।
न्यङ्कु	(पुं.) सिङमा हाँगा फाट्ने हरिणविशेष ।
न्यञ्ज	(विशे.) १. पुड्को, २. ओरालोतिर हिड्ने, ३. अवनति / घट्दै जानु को बाटोमा लाग्ने ।
न्यच्छ	(न.) न्यच्छरोग / शरीरमा कालो अथवा सेतो टाटा हुने तर नदुख्ने क्षुद्ररोग ।
न्यञ्चित	(विशे.) ओरालिएको ।
न्यस्त	(विशे.) १. राखिएको, २. त्यागिएको/ छाडिएको ।
न्याद	(पुं.) भक्षण / खानु ।
न्याय	(पुं.) १. उचित / मुनासिब, २. न्याय/ काइदा, ३. न्यायशास्त्र, ४. नीतिशास्त्र, ५. युक्तिमूलक दृष्टान्त ।
न्याय्य	(विशे.) न्यायप्राप्त / उचित/मुनासिब ।
न्यास	(पुं.) १. नासो, २. राख्नु, ३. छाड्नु, ४. मन्त्रशास्त्रप्रसिद्ध न्यास, ध्यानमध्येको न्यास ।
न्युङ्कु	(पुं.) सामवेदमा उच्चारण गरिने छ प्रकारको ओंकार ।
न्युब्ज	(विशे.) घोप्टो परेको ।
न्यून	(विशे.) १. कमी भएको, २. न्यून/ चुथ्यो ।

प

प्रत्यूषपूषप्रतिमप्रभः पद्मिमुखः प्रभुः ।
प्रत्यूहान् प्रार्थनाप्रीतः प्रत्यहं प्रतिषेधतु ॥

प	(पुं.) १. वायु, २. पात, ३. पान/पिउनु।	पङ्क	(पुं./न.) १. हिलो, २. पाप ।
प	(विशे.) १. रक्षा गर्ने, २. पिउने ।	पङ्कज	(न.) कमल ।
पक्त	(विशे.) पकाउने ।	पङ्कजिनी	(स्त्री.) १. कमलको समूह, २. कमलको लता, ३. कमल हुने ताल ।
पक्ति	(स्त्री.) पाक / पाक्नु ।	पङ्केरुह	(न.) हिलो भएको स्थान ।
पक्त्रिम	(विशे.) पाक्नाले भएको ।	पङ्क्ति	(स्त्री.) १. दश संख्या/१०, २. सजातीय/ एक थरी वस्तुको पङ्क्ति/ताँती, लाम, ३. पाँच अक्षरको एक पाउ हुने छन्द, ४. दश अक्षरको एक पाउ हुने छन्द ।
पक्व	(विशे.) पाकेको ।	पङ्क	(विशे.) पुँडा लुलो हुनाले हिँड्न नसकेको ।
पक्वण	(पुं.) शबर / कुसुन्दोको घर ।	पङ्क	(पुं.) शनैश्चरग्रह ।
पक्ष	(पुं.) १. प्रतिपदादि पूर्णिमान्त, अमा- वास्यान्तकाल, २. पखेटा, ३. पार्श्व/पट्टि, ४. मित्र / आफ्नो पक्षको, ५. पक्ष / तर्फ, ६. जल, ७. न्यायशास्त्रप्रसिद्ध सन्दिग्ध- साध्यवान् पर्वतादि, ८. समूह । पक्षशब्दको समूह अर्थ केशवाचक शब्ददेखि पररहेमा बुझिन्छ । जस्तै- केशको समूह भन्दा 'केशपक्षः, चिकुरपक्षः, कुन्तलपक्ष इत्यादि स्वतन्त्र पक्षशब्दको समूह भन्ने अर्थ छैन।	पचनी	(स्त्री.) वनबिमिरो ।
पक्षक	(पुं.) १. पार्श्वद्वार / झ्याल, २. सहाय ।	पचम्पचा	(स्त्री.) चुत्रोवृक्ष ।
पक्षघात	(पुं.) १. एक पाखो नचल्ने वातरोग- विशेष / पक्षवात, २. सहायको नाश, ३. पखेटाको नाश ।	पचा	(स्त्री.) पाक / पकाउनु ।
पक्षति	(स्त्री.) १. पक्षमूल / पखेटाको फेद, २. प्रतिपदातिथि / परेवा ।	पचि	(पुं.) पाक / पकाउनु ।
पक्षद्वार	(न.) कुनै तर्फको सहायता ।	पचेलिम	(विशे.) अरूले प्रयास नगरिकन आफैं पाक्ने वस्तु ।
पक्षान्त	(पुं.) १. पूर्णिमा, २. औंसी ।	पचेलुक	(विशे.) भान्से ।
पक्षिणी	(स्त्री.) वर्तमान र आगामी (भोलि) दिनले युक्त भएको रात्री / अर्थात् बाह्र प्रहर ।	पच्छस्	(अव्य.) पाउ-पाउ / चौथाइ-चौथाइ ।
पक्षिन्	(पुं.) पक्षी / चरो ।	पज्ज	(पुं.) शूद्र ।
पक्षिल	(विशे.) सहायता दिने ।	पज्जटिका	(स्त्री.) १. क्षुद्रघण्टिका/धुँगुरा, २. एक पाउमा सोढा मात्रा हुने, नवम अक्षर गुरु रहने, मध्यगुरु गण (।५।) कहीं नराखिएको, छन्दोविशेष ।
पक्षमन्	(न.) आँखाको परेला ।	पञ्चक	(न.) १. पाँच अवयव हुने समुदाय, २. घनिष्ठा आदि पाँच नक्षत्र ।
		पञ्चकर्मन्	(न.) १. उत्क्षेपण, अवक्षेपण आदि न्यायप्रसिद्ध पाँच कर्म, २. वमन, विरेचन आदि आयुर्वेदप्रसिद्ध पाँच कर्म ।

पञ्चकषाय	(पुं./न.) जम्बु/जामुन, शाल्मलि/सिमल, वाट्यालक/बलु, वकुल/मौलसिरी, बदर/बयर; यी पाँचको समूह ।
पञ्चकोल	(न.) पिपला, पिपलामूल, चाभो, चितु र सुठो यिनको मेलन ।
पञ्चकोश(ष)	(पुं.) अन्नमय, प्राणमय, मनोमय, विज्ञानमय र आनन्दमय यी पाँच कोश/दाप, ढाक्ने वस्तुको अभिमानी जीव ।
पञ्चगव्य	(न.) गाईको दूध, दही, घ्यू, गउँत, गोबर यी पाँच ।
पञ्चजन	(पुं.) १. मनुष्य, २. दैत्यविशेष ।
पञ्चतत्त्व	(न.) १. पृथिवी, अप्, तेज, वायु र आकाश यी पाँच तत्त्व, २. वाममार्गीहरूका मद्य, मांस, मत्स्य, मुद्रा र मैथुन, यी पाँच वस्तु ।
पञ्चतपस	(विशे.) चारैतर्फ अग्नि राखी सूर्यतर्फ दृष्टि लाएर ग्रीष्मऋतुमा तपस्या गर्ने ।
पञ्चतन्मात्र	(न.) पृथिवी, अप्, तेज, वायु र आकाश यी पाँच तत्त्वको सूक्ष्म अवस्था ।
पञ्चतय	(विशे.) पाँच अवयव हुने समुदाय ।
पञ्चत्त्व	(न.) मरण / मर्नु ।
पञ्चता	(स्त्री.) मरण / मर्नु ।
पञ्चदश	(विशे.) पन्ध्रौं ।
पञ्चदशान्	(विशे.) पन्ध्र ।
पञ्चधा	(अव्य.) पाँच (५) प्रकार ।
पञ्चन्	(विशे.) पाँच / ५ ।
पञ्चनख	(पुं.) १. बाघ, २. हात्ती ।
पञ्चनख	(विशे.) पाँच नङ्गा हुने- खरायो, दुम्सी, गोहोरा, गैंडा र कछुवा । यी पाँचनङ्ग्रे मात्र भक्ष्य छन् । वानर आदि अरू अभक्ष्य छन् ।
पञ्चनद	(पुं.) शतद्रु, विपाशा, इरावती, चन्द्र-भागा, वितस्ता, यी पाँच नदीले युक्त भएको देश अर्थात् पञ्जाबदेश ।
पञ्चपल्लव	(न.) आँप, पिपल, वर, पाख्री, डुम्री यी

पाँचका पात । अथवा तान्त्रिक पद्धतिमा लेखिएको कटहर, आँप, पिपल, वर, मौलसिरी यी पाँचका पात ।	
पञ्चपात्र	(न.) पाद्यपात्र, अर्घ्यपात्र, आचमनीयपात्र स्नानीयपात्र, पुनराचमनीयपात्र यी पाँच पात्र/भाँडा । आजकल पञ्चपात्र मध्येको एउटा आचमनीय पात्रलाई नै पञ्चपात्र भन्दछन् । त्यो ठिक होइन ।
पञ्चम	(विशे.) पाँचौं ।
पञ्चमकार	(पुं.) तन्त्र (वाममार्ग)मा प्रसिद्ध भएका-मद्य, मांस, मत्स्य, मुद्रा र मैथुन यी पाँच वस्तु ।
पञ्चमहाभूत	(न.) पृथिवी, अप्, तेज, वायु, आकाश यी पाँच ।
पञ्चमहायज्ञ	(पुं.) १. पाठ / वेदवेदाङ्गको अध्ययन २. होम / वैश्वदेव होम, ३. आतिथ्य / अतिथि सत्कार, ४. तर्पण / पितृतर्पण नित्यश्राद्ध, ५. बलि/श्वान, काक, पिपीलिका आदिलाई अन्नदान ।
पञ्चरत्न	(न.) मुगा, हीरा, नीर, माणिक, मोती यी पाँच रत्न ।
पञ्चगाण	(पुं.) कामदेवका सम्मोहन, उन्मादन, शोषण, तापन, स्तम्भन यी पाँच काम गर्ने, कमल, अशोक, आँप, नवमल्लिका र नीलकमल यी पाँच थरी पुष्पबाण ।
पञ्चशाख	(पुं.) हात ।
पञ्चसूना	(स्त्री.) गृहस्थका घरको प्राणिवध हुने ठाउँ/ १) चुलो, २) पेषणी/सिलौटो जाँतो आदि, ३) उपस्कर / गृहसामग्री राख्ने भण्डार आदि, ४) कण्डनी / कुट्ने ढिकी, उर्गल आदि, ५) पानी राख्ने ठाउँ/गप्रेटो, यी पाँच ठाउँ ।
पञ्चाङ्ग	(न.) १. बोक्रो, पात, फूल, जरा, फल यी पाँच वृक्ष/औषधि जडीबुटीका अङ्ग, २. तन्त्रशास्त्रमा कहिएको जप, होम, तर्पण,

मार्जन र ब्राह्मणभोजन यी पाँच कर्म, ३. ज्योतिषप्रसिद्ध तिथि, वार, नक्षत्र, योग र करण यी पाँच कुराको संग्रह भएको पुस्तक ।		नेत्र बन्द हुने अथवा अस्पष्ट देखिने रोग।
पञ्चाङ्गल (पुं.) अँडिरको रुख ।	पटल (पुं.) १. ग्रन्थको प्रकरण, २. वृक्ष ।	
पञ्चामृत (न.) पञ्चामृत / दूध, दही, घ्यू, मह र चिनी यी पाँच थोक ।	पटलप्रान्त (पुं.) छानाको छेउ ।	
पञ्चाल (पुं.) देशविशेष / पंजाब पञ्चालशब्द बहुवचनान्त छ ।	पटली (स्त्री.) १. छाना, २. समुदाय ।	
पञ्चाली (स्त्री.) वस्त्रले बनाएको पुतली ।	पटवासक (पुं.) १. वस्त्रलाई सुगन्धित बनाउने केशर आदि सुगन्धी वस्तुको धुलो, २. आजकल केवल अबिरलाई कहँदा पनि पटवासक- शब्दको प्रयोग गर्दछन् ।	
पञ्चाशत् (स्त्री.) पचास संख्या ।	पटह (पुं.) १. पटह बाजा, २. समारम्भ / तयारी ।	
पञ्चाश (विशे.) पचासौं ।	पटिका (स्त्री.) सानो वस्त्र ।	
पञ्चाशत्तम (विशे.) पचासौं ।	पटिष्ठ (विशे.) ज्यादा सिपालु ।	
पञ्चास्य (पुं.) १. सिंह, २. महादेव ।	पटी (स्त्री.) सानो वस्त्र, २. पर्दा ।	
पञ्चीकरण (न.) वेदान्तमा निरूपण गरिएको आकाशादि पाँच तत्त्वको मिश्रण । आकाश आदि पाँच तत्त्वको प्रत्येकको, दुई-दुई भाग गर्नु । जम्मा दश भाग हुन्छन् । यी दश भागमध्येका पाँच भागको चार/चार भाग गर्नु ।	पटीयस् (विशे.) ज्यादा सिपालु ।	
पञ्जर (पुं.) १. पिंजरा, २. शरीरको अस्थिपञ्जर ।	पटीर (पुं.) १. चलनी, २. खेत, ३. चन्दन/ श्रीखण्ड, ४. खयर, ५. पेट, ६. कामदेव ।	
पञ्जिका (स्त्री.) १. प्रत्येक पदको व्याख्यान गरिएको टीका, २. आमदानी र व्यय लेख्ने बही / ढड्डा, ३. पात्रो / पञ्चाङ्ग, ४. पछि आउने विषयको सुगमताले बोध गराउने संक्षिप्त प्रबन्ध/पञ्जिका, विषयसूची ।	पटु (न.) नुन ।	
पट (पुं./स्त्री.) उत्तम वस्त्र / असल कपडा ।	पटु (पुं.) १. परबर, २. करेला, ३. चोरक औषधि ।	
पटकुटी (स्त्री.) वस्त्रको घर / पाल ।	पटु (विशे.) १. सिपालु, २. नीरोग/ अरोगी, ३. मिठो, ४. चड्का ।	
पटच्चर (न.) जीर्णवस्त्र / पुरानो लुगा ।	पटुजातीय (विशे.) सिपालु जस्तो ।	
पटच्चर (पुं.) चोर ।	पटुपर्णी (स्त्री.) पटुपर्णी ।	
पटमण्डप (पुं.) वस्त्रको घर / पाल ।	पटुरूप (विशे.) राम्रो सिपालु ।	
पटमण्डपिका (स्त्री.) वस्त्रको सानो घर / सानो पाल ।	पटोटज (न.) च्याउ ।	
पटल (न.) १. घरको छाना, २. समुदाय, ३. नेत्रको रोगविशेष/ नेत्रका चार पटल/ पर्दा मध्येमा कुनै पटलमा दोषसंचय हुँदा	पटोल (पुं.) परबरको लता ।	
	पटोल (न.) परबरको फल ।	
	पटोलिका (स्त्री.) सानो जातको धिरौंला ।	
	पट्ट (न.) १. सहर, २. चौबाटो, ३. शासन पत्र/पट्टा, ४. पिरुका / पिरका, ५. रेशम, ६. राजसिंहासन, ७. ढाल, ८. चट्टान/ पत्थरको विशाल स्थान ।	
	पट्टज (न.) रेशमी वस्त्र ।	
	पट्टन (न.) राजधानी ।	
	पट्टिन् (पुं.) रातो लोघको रुख ।	

पट्टिल	(पुं.) काँडेगिठौली ।	चरकसंहिता यी ग्रन्थ बनाउने शेषावतार मुनि ।
पट्टिश (स)	(पुं.) परशु / युद्धयोग्य बन्चरो ।	
पण	(पुं.) १. पैसा, २. जुवामा थापिने बाजी, ३. ज्याला, ४. घन, ५. मोल ।	पतत् (पुं.) पक्षी / चरो ।
पणन	(न.) व्यापार / खरिद-बिक्री ।	पतत्र (न.) पखेटा ।
पणव	(पुं.) कठताल बाजा ।	पतत्रि (पुं.) पक्षी / चरो ।
पणस	(पुं.) खरिद-बिक्रीको माल ।	पतत्रिन् (पुं.) पक्षी / चरो ।
पणाया	(स्त्री.) व्यापार खरिद-बिक्री	पतद्ग्रह (पुं.) फिकदानी / थुक्ने भाँडो ।
पणायित	(विशे.) १. स्तुति गरिएको, २. व्यवहार/ खरिद-बिक्री गरिएको ।	पतन (न.) १. खस्नु, २. जातिभ्रंश / जात जानु, ३. पाप ।
पणि	(पुं.) चोर ।	पतयालु (विशे.) १. खस्ने, २. जातिभ्रष्ट हुने / जात फाल्ने, ३. पाप गर्ने ।
पणित	(विशे.) १. स्तुति गरिएको, २. व्यवहार/ खरिद-बिक्री गरिएको ।	पताका (स्त्री.) १. ध्वजाविशेष / बाँस आदिका टुप्पामा झुन्ड्याइने त्रिकोणाकार वस्त्र, २. फौजको ध्वजाविशेष / निसान, ३. नाटकको आधिकारिक (मुख्य) वृत्तान्तका साथ दीर्घकालसम्म रहने प्रासङ्गिक वृत्तान्त अर्थात् रामचरित्र भएको नाटकमा प्रधान रामचरित्रका साथ साथ देखाइने सुग्रीव, विभीषणहरूको वृत्तान्त जस्तो प्रासङ्गिक (अमुख्य) वृत्तान्त, ४. भाग्य ।
पणितव्य	(विशे.) १. स्तुति गर्न लायक, २. व्यवहार/ खरिद-बिक्री गर्न लायक ।	पति (पुं.) भर्ता / विधिपूर्वक विवाह गर्ने पति ।
पण्य	(विशे.) खरिद-बिक्री गर्न योग्य ।	पति (विशे.) १. रक्षक/रक्षा गर्ने, २. मालिक ।
पण्ड	(पुं.) नपुंसक ।	पति वा पत्नी (स्त्री.) सधवा स्त्री ।
पण्डा	(स्त्री.) विवेकवती बुद्धि ।	पतिंवरा (स्त्री.) पतिको वरण गर्ने/पति रोज्ने स्वयंवर गर्ने स्त्री ।
पण्डित	(विशे.) विवेकवती बुद्धि भएको/पण्डित ।	पतिव्रता (स्त्री.) पतिव्रता स्त्री । पति दुःखित भएमा दुःखित हुने, प्रसन्न भएमा प्रसन्न रहने, प्रवास (परदेश) गएमा मलिन (नित्याउरी) र क्लान्त (दुब्लो) हुने, मरेमा मर्ने स्त्रीलाई पतिव्रता भन्दछन् -
पण्डितम्मन्य	(विशे.) आफू पण्डित छु भन्नात्रे ।	आर्तार्ते मुदिता दृष्टे
पण्डितमानिन्	(विशे.) आफू पण्डित छु भन्नात्रे ।	प्रोषिते मलिना कृशा ।
पण्य	(विशे.) खरिद-बिक्री गरिने वस्तु ।	मृते म्रियेत या पत्यौ
पण्यवीथिका	(स्त्री.) बजार ।	सा स्त्री ज्ञेया पतिव्रता ॥
पण्यशाला	(स्त्री.) पसल वा दोकान ।	पत्तन (न.) ठूलो सहर, २. मृदङ्ग बाजा ।
पण्यस्त्री	(स्त्री.) वेश्या / रन्डी / पातर / फुँडी ।	
पण्याङ्गना	(स्त्री.) वेश्या / रन्डी / पातर / फुँडी ।	
पण्याजीव	(पुं.) बनियाँ/खरिद-बिक्रीले जीविका गर्ने ।	
पण्याजीवक	(न.) १. हाट, २. बजार ।	
पतग	(पुं.) पक्षी / चरो ।	
पतङ्ग	(पुं.) १. पक्षी/चरा, २. सलह, ३. सूर्य, ४. उड्ने पुतली, ५. महुवाको रुख ।	
पतङ्गम	(पं.) १. पक्षी/चरो, २. सलह ।	
पतङ्गिका	(स्त्री.) उड्ने पुतली ।	
पतञ्जिका	(स्त्री.) धनुको ताँदो ।	
पतञ्जलि	(पुं.) योगसूत्र, व्याकरण, महाभाष्य र	

पत्ति	(पुं.) पैदल हिंड्ने योद्धा । पत्तिशब्द पैदल हिंड्ने योधालाई कहँदा कोशमा पुँल्लिङ्गी लेखिएको छ तापनि स्त्रीलिङ्गमा पनि महाकविहरूले प्रयोग गरेका छन् । पत्ति: शरधनुराढ्या संपत्तियोगिनामीड्या । स्फुरति क्षपितविपत्ति: काचन वृत्तिर्ममानिशं चित्ते ॥ (मुद्रलाचार्यकृत रामार्या)।	पत्रपा	(स्त्री.) लाज ।
पत्ति	(स्त्री.) सेनाविशेष । हात्ती, रथ, घोडा र पैदल सिपाहीको एक दललाई पत्ति भन्दछन् । आजकल फौजको एक सानो हिस्सालाई पट्टि भन्ने व्यवहार भएको देख्ता, हात्ती, घोडा, रथको सट्टामा पनि मानिसै भर्ना गरेर बाँधिएको त्यो दल नेवारजातीय संसर्गले तदनुसारको उच्चारण हुन जाँदा पत्तिको पट्टि हुन गएको हो कि? भन्ने संभव देखिन्छ । त्यस हिसाबले पत्तिशब्दको अर्थ सेनाको एक पट्टि ।	पत्रपाल	(पुं.) पातलो हतियारविशेष / स्याँगी ।
पत्नी	(स्त्री.) विधिपूर्वक विवाह गरिएको स्त्री ।	पत्रपाश्या	(स्त्री.) निधारमा लाउने सुवर्णको गहना-विशेष / पत्ती ।
पत्न्याट	(पुं.) स्त्रीको खास कोठा / खोपी ।	पत्रपुष्प	(पुं.) तुलसी ।
पत्र	(नं.) १. वाहन, २. पात, ३. पखेटा, ४. लेख्ने कागत, ५. सुन, तामो आदि धातुको पाता, ६. चिट्ठी ।	पत्रपुष्पक	(पुं.) भुजापात ।
पत्रक	(नं.) १. पात, २. पत्ररचना / कस्तूरी आदि सुगन्धितद्रव्यले गाला, स्तन आदि स्थानमा किसिम किसिमका बेलबुट्टा लेख्नु, ३. तेजपात ।	पत्रनाल	(पुं.) जोख्ने तुलाको डाँडी ।
पत्रकृच्छ्र	(पुं./नं.) पलाश, डुम्री, कमल, वेल र कुश पाँच वस्तुको कषाय/काढा क्रमैले खाएर रहनु पर्ने पाँच दिनको पत्रकृच्छ्रव्रत ।	पत्रभङ्ग	(पुं.) पत्ररचना / स्तन, गाला आदिमा कस्तूरी आदि सुगन्धित वस्तुले किसिम किसिमको बेलबुट्टा लेख्नु ।
पत्रघना	(स्त्री.) सिउँडीको रुख ।	पत्ररथ	(पुं.) पक्षी / चरा ।
पत्रदारक	(पुं.) करौँती / काठ चिर्ने हतियारविशेष ।	पत्रल	(विशे.) पातलो दही आदि वस्तु ।
पत्रपरशु	(पुं.) छिनो/सुन, चाँदी काट्ने हतियार-विशेष ।	पत्रलेखा	(स्त्री.) पत्ररचना / स्तन, गाला आदि स्थानमा कस्तूरी आदि सुगन्धित वस्तुले नाना प्रकारका बुट्टा लेख्नु ।
		पत्रवल्ली	(स्त्री.) पत्ररचना / स्तन, गाला आदि स्थानमा कस्तूरी आदि सुगन्धित वस्तुले नाना प्रकारका बुट्टा लेख्नु ।
		पत्रवाह	(पुं.) बाण ।
		पत्रवाह	(विशे.) चिठी पुर्‍याउने/हलकार/ हुलाकी ।
		पत्राङ्ग	(नं.) १. रक्तचन्दन, २. भुजा पात, ३. बकम / काष्ठविशेष ।
		पत्राङ्गुलि(ली)	(स्त्री.) पत्ररचना / स्तन, गाला आदि स्थानमा कस्तूरी आदि सुगन्धित वस्तुले नाना प्रकारका बुट्टा लेख्नु ।
		पत्राञ्जन	(नं.) मसी / लेख्ने वस्तुविशेष ।
		पत्रिका	(स्त्री.) १. पत्रिका / लेखिएको सानो कागज, २. पात ।
		पत्रिन्	(पुं.) १. बाण, २. पक्षी/चरो, ३. बाजपक्षी, ४. वृक्ष, ५. पर्वत, ६. रथी / रथमा बसेर युद्ध गर्ने, ७. तालवृक्ष ।
		पत्री	(स्त्री.) लेखिएको / चिना, तमसुक आदि कागत ।
		पत्रोर्ण	(नं.) घोइएको रेसमी वस्त्र ।
		पत्रोर्ण	(पुं.) टटेलाको रुख ।

पथिक	(विशे.) बाटो हिँड्ने / बास बस्ने गरी बाटो लाने ।	पद्मक	(न.) १. हात्तीका शरीरका सेता-सेता बिन्दुको समूह, २. पैर्यंकाठ र कूट औषधि।
पथिका	(स्त्री.) कैलो दाख ।	पद्मकाष्ठ	(न.) १. पैर्युँ, २. भुजापातको रुख ।
पथिन्	(पुं.) बाटो ।	पद्मचारिणी	(स्त्री.) स्थलकमलिनी ।
पथ्य	(विशे.) १. रोगीलाई हित गर्ने वस्तु, २. बाटो लागेका मानिसलाई बाटामा हित गर्ने वस्तु, ३. काइदा अनुसार चल्दा हित गर्ने वस्तु ।	पद्मगन्ध	(विशे.) कमलको जस्तो बास्ना आउने।
पथ्या	(स्त्री.) हरौं ।	पद्मगन्धि	(विशे.) कमलको जस्तो बास्ना आउने।
पद	(न.) १. उद्योग, २. रक्षा, ३. स्थान, ४. चिह्न, ५. चतुर्थांश/चौथाइ, ६. वस्तु, ७. सुबन्त, ८. तिडन्त ९. पाइला ।	पद्मगर्भ	(पुं.) विधाता / ब्रह्मा ।
पदक	(पुं.) वेदको पदपाठ गर्ने ।	पद्मनाभ	(पुं.) विष्णु ।
पदक	(न.) तक्मा ।	पद्मनाभि	(पुं.) विष्णु ।
पदग	(विशे.) पैदल हिँड्ने ।	पद्मबन्धु	(पुं.) १. सूर्य, २. भ्रमर ।
पदवी (वि)	(स्त्री.) १. बाटो, २. पदवी / दर्जा ।	पद्मभू	(पुं.) ब्रह्मा ।
पदष्ठीव	(न.) पाउ र घुँडा । यो शब्द पाउ घुँडा दुबैलाई कहँदा प्रयोग गरिन्छ, एकवद्भाव भएर एकवचनान्तै रहन्छ ।	पद्मराग	(पुं.) पद्मरागमणि / माणिक ।
पदाजि	(पुं.) पैदल योद्धा ।	पद्मलाञ्छन	(पुं.) १. सूर्य, २. ब्रह्मा, ३. राजा, ४. कुबेर ।
पदाति	(पुं.) पैदल योद्धा ।	पद्मबीज	(न.) कमलगट्टा ।
पदातिक	(पुं.) पैदल योद्धा ।	पद्मबीजाभ	(न.) मखाना / पानीमा हुने फलविशेष।
पदार्थ	(पुं.) वस्तु / चिज ।	पद्मा	(स्त्री.) १. लक्ष्मी, २. स्थलकमलिनी, ३. ल्वाङको लता, ४. कुसुमको रुख ।
पदिक	(पुं.) पैदल योद्धा ।	पद्माकर	(पुं.) तलाउ ।
पद्ग	(पुं.) पैदल योद्धा ।	पद्माक्ष	(न./पुं.) कमल गट्टा ।
पद्भति	(स्त्री.) १. बाटो, २. चाल, ३. कर्म-गराउने विधि / पद्धति ।	पद्माट	(पुं.) ताप्रे / औषधिविशेष ।
पद्भती	(स्त्री.) १. बाटो, २. चाल, ३. कर्म-गराउने विधि / पद्धति ।	पद्मालया	(स्त्री.) १. लक्ष्मी, २. ल्वाङको लता ।
पद्म	(न./पुं.) कमल ।	पद्मावती	(स्त्री.) १. स्थलकमलिनी, २. नदीविशेष।
पद्म	(पुं.) १. नौ निधि / खानीमध्येको दोस्रो पद्मनामक निधि, २. सुरतको आसनविशेष/ पद्मासन गरेर बसेका पुरुषले काखमा स्त्रीलाई राखेर गरिने सम्भोगको प्रकार, ३. हात्तीका शरीरमा देखिने सेता-सेता बिन्दु।	पद्मासन	(न.) पद्मासन / दुई तिग्रामाथि पैताला उत्तानो पारेर राख्नु, दुई हात पनि सोझो तिग्रामाथि उत्तानो पारेर राख्नु, दृष्टिलाई नाकका टुप्पामा लाउनु, राजदन्त/ अधिल्लिरका माथिल्ला दाँतका फेदमा जिप्रो अड्याउनु, छातीमा चिउँडो जोर्नु, अनि प्राणवायु उठाउनु यो आसन पद्मासन हो । उत्तानौ चरणौ कृत्वा ऊरुसंस्थौ प्रयत्नतः । ऊरुयुग्मे तथोत्तानौ पाणी कृत्वा तथा दृशौ । नासाग्रे विन्यसेद्राज-

दन्तमूले तु जिह्वया ।

संयोज्य चिबुकं वक्ष-

स्युत्थाप्य पवनं शनैः ।

इदं पद्मासनं प्रोक्तं

सर्वव्याधिविनाशनम् ।

दुर्लभं येन केनापि

धीमता लभ्यते भुवि ॥

पद्मिनी (स्त्री.) १. कमलको समूह, २. कमलको झाड, ३. कमलका पातजस्ता आँखा हुने, कमलको जस्तो बास्ना आउने, लामा लामा केश हुने, शरीर पातलो हुने, स्तन पुष्ट र जोरिएका हुने, मधुर बोली हुने, नाचगान मन पर्ने पद्मिनी, चित्रिणी, शङ्खिनी र हस्तिनी यी चार प्रकारका स्त्री मध्येकी प्रथम स्त्री, ४. तलाउ ।

पद्मिन् (पुं.) १. हात्ती, २. विष्णु ।

पद्म (न.) १. चार पाउ हुने छन्द, २. शाठ्य/बदमासी ।

पद्म (पुं.) शूद्र ।

पद्म (विशे.) पाउ बिझाउने ढुङ्गा आदि ।

पद्मा (स्त्री.) बाटो ।

पद्म (पुं.) ग्राम / गाउँ ।

पद्मत् (पुं.) कटहर ।

पनस (पुं.) कटहर

पनसिका (स्त्री.) कानभित्र खटिरा भई ज्यादा दुख्ने रोगविशेष ।

पन्न (विशे.) खसेको ।

पन्नग (पुं.) सर्प ।

पन्नगाशन (पुं.) गरुड ।

पन्नद्धा (स्त्री.) जुत्ता ।

पपी (पुं.) १. सूर्य, २. चन्द्र ।

पपु (पुं.) रक्षक / पालना गर्ने ।

पयस् (न.) १. दूध, २. पानी ।

पयस्य (विशे.) १. दूधको विकार दही, घ्यू कुराउनी आदि, २. दूध बढाउने / दूधलाई

हित गर्ने ।

पयस्या (स्त्री.) १. दुग्धिका/रुदिलो, २. काकोली/अष्टवर्ग मध्येको औषधिविशेष ।

पयस्विनी (स्त्री.) १. दुहुने गाई, २. काकोली / अष्टवर्गको औषधिविशेष, ३. जीवन्ती / औषधिविशेष, ४. रात्रि ।

पयोधर (पुं.) १. मेघ, २. स्त्रीको स्तन ।

पयोधस् (पुं.) १. समुद्र, २. जलको आधार ।

पयोनिधि (पुं.) समुद्र ।

पयोव्रत (न./पुं.) १. दूध मात्र पिउने, २. बाह्र दिन लाएर गर्नु पर्ने व्रतविशेष ।

पयोव्रत (विशे.) १. बाह्र दिनसम्म दूध मात्र खाएर व्रतविशेष गर्ने, २. दूध मात्र खाने ।

पयोष्णी (स्त्री.) दक्षिण देशको नदीविशेष ।

पर (विशे.) १. अर्को, २. टाढा, ३. श्रेष्ठ ४. पल्लो ।

पर (न.) १. तर/परन्तु, २. मोक्ष, ३. ब्रह्म ।

पर (पुं.) शत्रु ।

परःशत (विशे.) सयभन्दा बढ्ता ।

परश्वस् (अव्य.) पर्सि ।

परःसहस्र (विशे.) हजारभन्दा बढ्ता ।

परकीय (विशे.) पराइको ।

परकीया (स्त्री.) पराइकी स्त्री ।

परक्षेत्र (न.) १. पराइको खेत, २. परकीया स्त्री ।

परच्छन्द (विशे.) पराधीन ।

परजात (विशे.) एउटाले पाएर/जन्माएर अर्काले पालेको छोरा वा छोरी ।

परजात (पुं.) कोइलीपक्षी ।

परञ्च (पुं.) तैलयन्त्र / कोल ।

परञ्चय (विशे.) शत्रुलाई परास्त गर्ने ।

परतन्त्र (विशे.) पराधीन ।

परत्व (न.) १. भेद / फरक, २. न्यायशास्त्र-प्रसिद्ध चौबीस गुण मध्येको एक गुण / परत्व ।

परदार (पुं.) पराइकी स्त्री यो शब्द पुंलिङ्गी र

	बहुवचनान्त छ ।	परम्पराक	(न.) यज्ञीय पशुहिंसा / यज्ञमा गरिने पशुवध ।
परन्तप	(विशे.) शत्रुलाई संताप गर्ने ।	परम्परीण	(विशे.) परम्परादेखि चलिआएको ।
परपद	(न.) १. श्रेष्ठ स्थान, २. मुक्ति, ३. शत्रु राज्य ।	परलोक	(पुं.) परलोक / स्वर्ग, नरक आदि ।
परपाकयज्ञनिवृत्त	(विशे.) गृहस्थले गर्नुपर्ने पाँच ब्रह्मयज्ञ आदि यज्ञ नगरेर आफ्नो निमित्त पकाएर खाने ।	परवश	(विशे.) परवश / पराधीन ।
परपाकरत	(विशे.) पञ्चयज्ञ गरेर पनि अर्काको अन्नले जीविका गर्ने ।	परवाणि	(पुं.) धर्माध्यक्ष / धर्माधिकारी ।
परपिण्डद	(विशे.) अर्काको अन्नले जिउने ।	परवत्	(विशे.) पराधीन ।
परपुष्ट	(पुं.) कोइलीपक्षी ।	परशु	(पुं.) १. बञ्चरो, २. बन्चराको आकार भएको लामो शस्त्रविशेष / गँडासी ।
परपूर्वा	(स्त्री.) हीनवर्णको आफ्नो पतिलाई छाडेर उत्तमवर्णसँग पोइल लाने स्त्री ।	परशुराम	(पुं.) जमदग्निका छोरा भएर पृथिवी निःक्षत्रिय पार्ने परमेश्वरावतार ।
परभाग	(पुं.) गुणको उत्कर्ष / वृद्धि ।	परश्वस्	(अव्य.) पर्सि ।
परभृत्	(पुं.) काग / पक्षी ।	परश्वध	(पुं.) कुठार / बन्चरो ।
परभृत्	(विशे.) अरूको पालनपोषण गर्ने ।	परस्पर	(विशे.) परस्पर / उसले, उसलाई इत्यादि सबै विभक्ति ।
परभृत्	(पुं.) कोइलीपक्षी ।	परस्मैपद	(न.) व्याकरणप्रसिद्ध तिप्, तस्, झि इत्यादि ।
परभृता	(स्त्री.) कोइलीको पोथी ।	परा	(अव्य.) १. अनादर, २. हार्नु, ३. प्रधानता, ४. प्रत्यावृत्ति/फर्कनु, ५. धर्षण/ हेप्नु ।
परम्	(अव्य.) १. परितर, २. परन्तु, ३. पछिबाट ।	परा	(स्त्री.) मूलाधार चक्रबाट उत्पन्न भएको नादस्वरूप वर्ण ।
परम	(विशे.) १. श्रेष्ठ, २. मुख्य, ३. पहिलो ।	पराक	(पुं.) बाह्र दिन निराहार गर्ने व्रतविशेष ।
परमम्	(अव्य.) अङ्गीकार / होस्, लौ हुन्छ इत्यादि प्रकारले बुझिने मन्जुरी ।	पराञ्च	(विशे.) फर्कने / फिर्ता जाने ।
परमगति	(स्त्री.) मुक्ति ।	पराक्रम	(पुं.) पराक्रम / शत्रुलाई जित्नु ।
परमहंस	(पुं.) ब्रह्मसाक्षात्कार भइसकेको, विधि-निषेधका कब्जाबाट छुटेका उत्तम संन्यासी ।	पराग	(पुं.) फूलको धुलो ।
परमाणु	(पुं.) मूर्त पदार्थको / पृथिवी, अप, तेज र वायु यी चारको सबभन्दा सानो अवयव ।	पराङ्मुख	(विशे.) पराङ्मुख / विमुख भएको / पिट्युँ फर्केको ।
परमात्मन्	(पुं.) परब्रह्म ।	पराचित	(विशे.) अर्काले पालिएको ।
परमान्न	(न.) पायस / खीर / तस्मै ।	पराचीन	(विशे.) पराङ्मुख / विमुख भएको / पिट्युँ फर्केको ।
परमाद्युस्	(न.) पूर्ण / १०० वर्ष आयु ।	पराजय	(पुं.) पराजय / हार्नु ।
परमार्थ	(पुं.) साँचो कुरा ।	पराजित	(विशे.) हारेको / जितिएको ।
परमेश्वर	(पुं.) १. ईश्वर, २. विष्णु, ३. शिव ।	परादन	(पुं.) अरबी घोडा ।
परमेष्ठिन्	(पुं.) ब्रह्मा ।	पराधीन	(विशे.) पराधीन / अर्काको करमा रहने ।
परम्परा	(स्त्री.) १. अविच्छिन्न धारा / ताँती, २. उहिलेदेखिको चालचलन ।	परान्न	(विशे.) अर्कैको अन्नले जिउने ।

पराप	(विशे.) पानी हटिसकेको ठाउँ ।
परापर	(न.) १. वरपर, २. अधिपछि ।
पराभव	(पुं.) अनादर / तिरस्कार ।
पराभूत	(विशे.) १. जितिएको, २. अनादर गरिएको ।
परामर्श	(पुं.) १. युक्ति, २. विचार, ३. सल्लाह, ४. न्यायप्रसिद्ध व्याप्तिविशिष्टपक्षधर्मता-ज्ञान ।
परामृत	(विशे.) ब्रह्मज्ञानी ।
परामृष्ट	(विशे.) १. छोडिएको, २. सम्बन्ध गरिएको, ३. विचार गरिएको, ४. सल्लाह गरिएको ।
परायण	(विशे.) आसक्त भएको/तत्पर भएको ।
परायण	(न.) आधार/आश्रय ।
परायत्त	(विशे.) अर्काको अधीन रहेको ।
परारि	(अव्य.) परार / बितेको तेस्रो वर्ष ।
पारित्त	(विशे.) परार / बितेको तेस्रो वर्ष ।
पराध	(न.) १. परार्द्ध संख्या, २. ब्रह्माका आयुको आधा भाग ।
परार्द्ध	(विशे.) १. श्रेष्ठ / अति बहुमूल्य, २. परार्द्धसम्म मोल पर्ने ।
परावर्त	(पुं.) १. अदलबदल, २. साटासाट ।
परावह	(पुं.) पृथिवी भन्दा माथि रहने सात थरी वायुका आवरणमध्ये सबैभन्दा माथि रहने वायु ।
पराशरिन्	(विशे.) पराशर मुनिले बनाएको भिक्षुसूत्र/वेदान्तग्रन्थविशेष पढ्ने ।
पराश्रया	(स्त्री.) ऐजेरु / ऐजेरु ।
परासन	(न.) मार्नु ।
परासु	(विशे.) मरेको ।
परासुता	(स्त्री.) मरण / मर्नु ।
परास्कन्दिन्	(पुं.) चोर ।
परास्त	(विशे.) परास्त भएको / हारेको ।
पराह	(पुं.) पल्लो दिन / भोलिपल्ट ।
पराह्	(पुं.) अपराह्काल / दिनका तीन भागको पछिल्लो भाग ।

परि

(अव्य.) १. वर्जन, २. लक्षण, ३. भाग, ४. इत्थंभूताख्यान, ५. भूषण, ६. वीप्सा, ७. सर्वतोभाव । परिशब्दका यी अर्थ धातुविशेष र कारकविशेषका सम्बन्धले बुझिन्छन् । जस्तै क्रमैले- परि हरे संसारः यहाँ, 'हरिलाई छाडेर संसार' भन्दा परिको अर्थ वर्जन बुझियो अपपरी वर्जने भन्ने सूत्रले कर्मप्रवचनीय संज्ञा भएर पञ्चम्य-पाङ्परिभिः यस सूत्रले पञ्चमी कारक देखेकाले परिशब्दको अर्थ वर्जन वा निषेध रहेछ भनी बुझियो । वृक्षं परि विद्योतते विद्युत् यहाँ - 'वृक्षेण बिजुली चम्कन्छ' भन्दा बिजुली चम्कनुरूप लक्ष्यवस्तु (ज्ञेय पदार्थलाई) वृक्षरूपलक्षण (चिनाउने वस्तुले) लक्षित (ज्ञात) गराएको हुनाले परिशब्दको अर्थ लक्षण बुझियो भक्तो विष्णुं परि यहाँ 'विष्णुका विषयमा भक्तिमान् भएको' भन्नाले भक्तको इत्थंभूतता (यस्तो भएको भन्ने कुरा) को आख्यान (कथन) परिशब्दले बुझाउँछ । लक्ष्मीर्हरि परि यहाँ 'समुद्र-मन्थन गर्दा निस्केका नाना प्रकारका वस्तुमध्ये लक्ष्मी चाहिने हरिकी' भन्दा 'लक्ष्मी हरिको भाग लागेकी' भन्ने बुझिन्छ र परिको अर्थ भाग बुझियो । वृक्षं वृक्षं परिषिञ्चति यहाँ - 'वृक्ष-वृक्षकन सेचन गर्छ' भन्नाले सेचन क्रियाको वीप्सा (वृक्ष व्यापनेच्छा) लाई परिशब्दले बुझायो । लक्षणादि अर्थमा द्वितीया कारक हुन्छ । परिकम्पते यहाँ परिशब्द लाउनाले कम्पन क्रियाको सर्वतोभाव (सबैतिर हुनु) बुझिएर 'सबै शरीरभर काँप्दछ' यस्तो अर्थ भयो । परिष्कुरुते यहाँ 'सिँगार्दछ/शोभायमान गराउँछ' यो भूषण अर्थ परिशब्दबाट बुझिन्छ- त्यही अर्थमा संपरिभ्यां करोतौ भूषणे यस सूत्रले

परिकर	सुट् आगम पनि हुन्छ । अरू धातुहरूका योगले गर्दा परिशब्दका अनेक अर्थ हुन्छन्। (पुं.) १. पर्यङ्क / पलङ्क, २. परिवार / जहान-बच्चा, ३. सर्जाम, ४. समुदाय, ५. सहायक, ६. तयारी / केही काममा कम्मर कस्तु, ७. साभिप्राय विशेषण राख्ना मानिएको परिकरालङ्कार ।	परिचरण	(न.) सेवा, टहल ।
परिकर्मन्	(न.) शरीरसंस्कार/स्नान-अभ्यङ्ग आदिले शरीरको शोभा बढाउने काम ।	परिचर्या	(स्त्री.) सेवा टहल ।
परिक्रम	(पुं.) १. टहलिनु, २. प्रदक्षिणा गर्नु ।	परिचाय्य	(पुं.) यज्ञको अग्नि राख्ने स्थानविशेष ।
परिक्रिया	(स्त्री.) घेरिनु ।	परिचारक	(विशे.) सेवा टहल गर्ने ।
परिक्षिप्त	(विशे.) १. घेरिएको, २. बेहिएको।	परिचार्य	(विशे.) सेवा टहल गरिन योग्य ।
परिखा	(स्त्री.) किल्ला / शहरहरूका चारैतर्फ खनेर शत्रुहरूको आक्रमण रोक्न बनाएको कृत्रिम नदी ।	परिचित	(विशे.) चिनिएको / चिनापर्ची भएको ।
परिगणन	(न.) यति भनेर तोक्ने गरी गनु ।	परिचेय	(विशे.) चित्र योग्य ।
परिगत	(विशे.) १. युक्त भएको, २. वेष्टित भएको।	परिच्छद	(पुं.) १. उपकरण/सामग्री, २. परिवार, ३. आच्छादन / ढाक्ने ढक्ना ।
परिग्रह	(पुं.) १. स्त्री, २. परिवार, ३. नोकर-चाकर, ४. लिनु, ५. फेद, ६. शाप/सरापु, ७. शपथ/किरिया हाल्नु, ८. सेनाको पछिल्लो भाग ।	परिच्छन्न	(विशे.) १. उपकरणले / सामग्रीले युक्त-भएको, २. ढाकिएको, ३. घेरिएको ।
परिघ	(पुं.) १. शस्त्रविशेष / टुप्पामा फलाम लाएको एक हात लामो मोटो लठ्ठी, २. अग्लो, ३. चारैतर्फबाट हान्नु, ४. विष्कम्भादि सत्ताईस योगमध्येको उन्नीसौं योग, ५. मुद्रर / फलामको मुग्रो, ६. नाश ।	परिच्छेद	(पुं.) १. यसै हो भनी ठहराउनु, २. ग्रन्थको प्रकरणसमाप्ति ।
परिघात	(पुं.) १. परिघशस्त्र / टुप्पामा फलाम लाएको एक हात लामो मोटो लठ्ठी, २. घात / मार्नु ।	परिजन	(पुं.) १. नोकर-चाकर, २. परिवार ३. हेरचाह गर्नु पर्ने व्यक्ति ।
परिघातन	(न.) परिघशस्त्र / टुप्पामा फलाम लाएको एक हात लामो मोटो लठ्ठी ।	परिणत	(विशे.) १. परिपक्व भएको / पाकेको, २. बढेको, ३. अर्को अवस्थामा पुगेको ४. दाँतले सिँगौरी खेल्ने हात्ती ।
परिचय	(पुं.) परिचय / चिनारी/ चिनापर्ची ।	परिणय	(पुं.) विवाह / विहे ।
परिचर	(पुं.) १. सेनापति, २. सेवा, टहल गर्ने पुरुष व्यक्ति ।	परिणाम	(पुं.) १. अवस्थान्तर / अर्को अवस्था हुनु, २. परिणाम/पछि/परन्तु, ३. कुनै कार्यको सिद्धिका निमित्त उपमानको उपमेयतादात्म्य वर्णन गर्दा मानिएको अलङ्कारविशेष ।
		परिणामदर्शिन्	(विशे.) पछि परन्तुको कुरा देखे ।
		परिणामशूल	(पुं.) खाएको आहार पाक हुने बेलामा उत्पन्न हुने शूलरोगविशेष ।
		परिणाय	(पुं.) गोटी चाल्नु / पासा खेल्दा दाउ-अनुसार गोटी चाल्नु ।
		परिणाह	(पुं.) विस्तार / फैलावट/ चौडाइ ।
		परिणेतृ	(पुं.) पति / विवाह गर्ने खसम ।
		परितस्	(अव्य.) सबैतिर, सबैतिरबाट ।
		परिताप	(पुं.) १. दुःख, २. शोक, ३. डर, ४. संताप ।
		परितुष्ट	(विशे.) सन्तुष्ट भएको ।

परितोष	(पुं.) सन्तोष ।
परित्याग	(पुं.) सर्वथा त्याग गर्नु ।
परित्राण	(न.) १. आइलाग्नेलाई रोक्नु, २. रक्षा गर्नु ।
परिदान	(न.) विनिमय / साट्नु ।
परिदायिन्	(पुं.) दाजुको विवाह नहुँदै आफ्नो विवाह गर्ने भाइलाई कन्या दिने ।
परिदेवन	(न./स्त्री.) १. विलाप गर्नु, २. पछुतो गर्नु, ३. अपसोस गर्नु ।
परिधात	(न.) १. धारण गरिने / लगाइने वस्त्र, २. वस्त्र धारण गर्नु / लगा लगाउनु ।
परिधि	(पुं.) १. यज्ञका निमित्त पात्र र समिधाहरू बनाउनलाई लिइएको यज्ञियवृक्ष / पलाश, पिपल आदि यज्ञोपयोगी वृक्षको हाँगा, २. सूर्य र चन्द्रका वरिपरि लाग्ने मण्डल, ३. प्रान्त-भाग / छेउ, ४. गोल वस्तुका चारैतर्फको लमाइ ।
परिधिस्थ	(पुं.) युद्ध गर्न लागेका रथीको रक्षा गर्ने/ पार्श्वरक्षक, पृष्ठरक्षक ।
परिधेय	(विशे.) पहिरिन/लाउनलायक भएको वस्त्र आदि ।
परिपण	(पुं.) मूलधन / थैली / साउँ ।
परिपन्थक	(पुं.) शत्रु ।
परिपन्थिन्	(पुं.) शत्रु ।
परिपन्थिन्	(विशे.) प्रतिकूल / विरोधी-आँटिको काममा विघ्न गर्ने ।
परिपाक	(पुं.) १. परिपक्वता / केही काममा पाको सिपालु हुनु, २. पाक्नु ।
परिपाटि(टी)	(स्त्री.) १. क्रम/पालो, २. परिपाटी/चलन ।
परिपूत	(विशे.) १. खुब सफा गरिएको, २. खुब शुद्ध गरिएको ।
परिपूर्णाता	(स्त्री.) परिपूर्ण हुनु / पुग्नु ।
परिपेलव	(न.) भुइँअमला जस्तो सेतो मोथेविशेष/कैवर्ती मुस्ता/पानी मोथे ।

परिप्लव	(विशे.) चञ्चल / अस्थिर ।
परिप्लुत	(विशे.) १. चकचके, २. ढाकिएको ।
परिप्लुता	(स्त्री.) १. मदिरा / रक्सी, २. मैथुन गर्दा पीडा हुने योनि रोगविशेष ।
परिबर्ह	(पुं.) १. सर्जाम, २. राजमात्रयोग्य श्वेतच्छत्र चामरादि ।
परिभव	(पुं.) अनादर / तिरस्कार ।
परिभाव	(पुं.) अनादर / तिरस्कार ।
परिभाषण	(न.) १. निन्दा गरेर दुष्टवचन बोल्नु, २. नियमको कुरा गर्नु ।
परिभाषा	(स्त्री.) ग्रन्थमा पछि प्रतिपादन गर्नुपर्ने विषयको सुगमता गर्नलाई अधिबाट गरेको संक्षिप्त संकेत ।
परिभूत	(विशे.) तिरस्कार गरिएको ।
परिमण्डल	(विशे.) १. बादलो, २. अवयवशून्य भएको परमाणु ।
परिमल	(पुं.) १. मर्दन गर्नाले (माइनाले) उठेको मीठो बास्ना, २. सुगन्धी माला आदि शरीरमा लाएको बेलामा आउने मगमग बास्ना ।
परिमाण	(न.) १. नाप्नु, २. जोख्नु, ३. भर्नु ।
परिमाग्य	(विशे.) १. शुद्ध गर्न योग्य, २. शुद्ध गर्न सकिने ।
परिमार्जन	(न.) १. शुद्ध गर्नु, २. मार्जन गर्नु ।
परिमित	(विशे.) १. नापिएको, २. जोखिएको, ३. भरिएको, ४. युक्त / चाहिँदो ।
परिमृज्य	(विशे.) १. शुद्ध गर्न लायक, २. शुद्ध गर्न सकिने, ३. सुसुम्याउन लायक, ४. सुसुम्याउन सकिने ।
परिमेय	(विशे.) १. नाप्न, जोख्न, भर्न, योग्य । २. नाप्न, जोख्न, भर्न, सकिने ।
परिमोक्ष	(पुं.) १. मुक्त हुनु, २. छुटकारा पाउनु / उम्कनु ।
परिमोधिन्	(विशे.) चोर ।
परि(री)रम्भ	(पुं.) आलिङ्गन / अङ्गमाल ।

परिवत्सर	(पुं.) संवत्सरविशेष / संवत्सर, परिवत्सर, इडावत्सर, अनुवत्सर र उद्वत्सर यी पाँच-मध्येको शकाब्दमा पाँचले भाग लिंदा आउने क्रमिक (क्रमैले आएको) दोस्रो संवत्सर ।	नभएको दाजु ।
परिवर्जन	(न.) १. मार्नु, २. माया मारेर छाड्नु ।	परिवृढ (पुं.) मालिक ।
परि(री)वर्त	(पुं.) १. परिवर्तन / हेरफेर / अदलबदल, २. साटासाट ।	परिवेत् (पुं.) दाजुको विवाह नहुँदै विवाह गर्ने भाइ ।
परिवर्तन	(न.) १. परिवर्तन / हेरफेर/अदल बदल, २. साटासाट ।	परिविष्ट (विशे.) पस्किएको ।
परिवर्तिका	(स्त्री.) १. लिङ्गको टुप्पो ढाक्ने छालामा हुने खटिराको ग्रन्थि/गाँठो परेर मणि/लिङ्गको टुप्पो नङ्गा रहनु, २. मणि (लिङ्ग)को टुप्पोको प्रान्त भागमा दर्द हुने, डहने पाक्ने रोगविशेष ।	परिवेष (पुं.) सूर्य-चन्द्रको बिम्बका वरिपरि लाग्ने मण्डल ।
परिवसथ	(पुं.) ग्राम / गाउँ ।	परिवेषण (न.) पस्कनु / तयार भएको भोज्य वस्तु खान दिनलाई भोज्यपात्र / खाने भाँडामा हाल्नु ।
परिवह	(पुं.) भूतलभन्दा माथि रहने सात वायु-मण्डल मध्ये छैठौँ वायु ।	परिवेषिका (स्त्री.) पस्कने स्त्रीव्यक्ति ।
परि (री)वाद	(पुं.) निन्दा ।	परिवेष्टित (विशे.) घेरिएको ।
परिवादिनी	(स्त्री.) सात तार लाएको वीणा/बाजा-विशेष ।	परिव्याध (पुं.) पानी बेत ।
परिवादिन्	(विशे.) परनिन्दा गर्ने ।	परिव्रज्या (स्त्री.) १. संन्यास / घर-द्वार छाडेर संन्यास लिनु, २. घुमफिर गर्नु ।
परिवाप	(पुं.) १. बिउ छर्नु रोप्नु, २. मुण्डन गर्नु ।	परिव्राज् (पुं.) घर-द्वार छाडेर संन्यासी हुने ।
परिवापित	(विशे.) १. छरिएको, २. रोपिएको, ३. मुण्डन गराइएको ।	परिव्राजक (पुं.) घर-द्वार छाडेर संन्यासी हुने ।
परि (री)वार	(पुं.) १. परिजन/नोकर-चाकर, जहान-बच्चा, आशामुखी, २. खड्ग, कोश/तरबार आदिको दाप, ३. सामग्री / सर्जाम / सरजाम ।	परिशिष्ट (न.) बाँकी रहेको कुरा बुझाउने ग्रन्थ ।
परि(री)वाह	(पुं.) पानीको निकास ।	परिश्रम (पुं.) १. थकाइ, २. मिहिनेत ।
परिविन्न	(पुं.) भाइको विवाह हुँदा पनि विवाह नभएको दाजु ।	परिश्रय (पुं.) १. आश्रय, २. सभा ।
परिविण्ण	(पुं.) भाइको विवाह हुँदा पनि विवाह नभएको दाजु ।	परिश्रान्त (विशे.) थाकेको ।
परिवित्ति	(पुं.) भाइको विवाह हुँदा पनि विवाह	परिषद् (स्त्री.) १. सभा, २. धर्मोपदेश गर्ने एक्काईस जना वेदवेदाङ्गपारङ्गत ब्राह्मणको मण्डली ।
		परिषद्वल (विशे.) सभामा बस्ने / सभासद ।
		परिष्क(स्क)न्द (विशे.) अर्काले पालिएको ।
		परिष्कार (पुं.) १. शृङ्गार गर्नु / सिंगार्नु, २. शुद्ध गर्नु, ३. बिग्रेको वस्तुको जीर्णोद्धार गर्नु ।
		परिष्कृत (विशे.) १. शृङ्गार गर्नु / सिंगार्नु, २. शुद्ध गर्नु, ३. बिग्रेको वस्तुको जीर्णोद्धार गर्नु ।
		परिष्वङ्ग (पुं.) आलिङ्गन / अङ्गमाल ।
		परिसर (पुं.) प्रान्तभूमि / सहर, पर्वत, नदी आदिको नजिकको स्थान ।
		परिसर्या (स्त्री.) चारैतिर फैलिनु ।

परिस्क(ष्क)न्द (पुं.) अर्काले पालिएको ।

परिस्तोम(ष्टोम) (पुं.) हात्तीका पिठ्युमा ढाक्ने
चित्रवस्त्र / झुल ।

परिस्पन्द (पुं.) १. फूल आदि वस्तुको राम्रो रखाइ/
सम्याइ, मिलाइ राख्ने काम, ३. सबैतर्फ
हल्लनु, ४. सर्जाम-मर्दन / माड-मुड
पार्नु ।

परिस्तुत (स्त्री.) मदिरा / रक्सी ।

परिस्तुत (विशे.) चुहेको ।

परिस्तुता (स्त्री.) मदिरा / रक्सी ।

परि(री)हार (पुं.) १. आइलागेको दोष हटाउनु,
२. लुकाउनु, ४. गाउँका छेउको गोचरनलाई
छाडेको पर्ती जमिन, ४. त्याग / छाड्नु ।

परिहार्य (विशे.) १. हटाउन सकिने, २. हटाउन
लायक, ३. छाड्न योग्य, ४. छाड्न
सकिने, ५. लुकाउन योग्य, ६. लुकाउन
लायक ।

परि(री)हास (पुं.) ठट्टा ।

परीक्षक (विशे.) परीक्षा गर्ने / जाँच्ने ।

परीक्षण (न.) परीक्षा गर्नु / जाँच्नु ।

परीक्षा (स्त्री.) परीक्षा / जाँच ।

परीणाय (पुं.) पासाको खेल गर्दा गोटी चाल्नु ।

परीत (विशे.) घेरिएको ।

परीतत् (विशे.) चारैतर्फ फैलिएको ।

परीभाव (पुं.) अनादर / तिरस्कार ।

परीरम्भ (पुं.) आलिङ्गन / अङ्गमाल ।

परीवर्त (पुं.) १. विनिमय / साटासाट, २. परि-
वर्तन / अदल-बदल ।

परीवाद (पुं.) १. अपवाद / निन्दा, २. बदनामी ।

परीवार (पुं.) १. परिजन / नोकर-चाकर, जहान-
वच्चा, आशामुखी, २. तरबार आदिको
दाप, ३. सामग्री / सर्जाम ।

परीवाह (पुं.) पानीको निकास ।

परीष्टि (स्त्री.) १. खोज्नु, २. सेवा गर्नु, ३. खायस
गर्नु ।

परीसार (पुं.) चारैतर्फ फैलिनु ।

परीहास (पुं.) ठट्टा ।

परुत् (अव्य.) गतवर्ष / पोहोर ।

परुत् (विशे.) गतवर्ष (पोहोर) भएको ।

परुष (विशे.) १. कडा, २. खस्रो, ३. रूक्ष /
रुखो ।

परुष (न.) कठोर वचन ।

परुस् (न.) ग्रन्थि / गाँठो / आख्ला ।

परुषक (न.) फालसा / फलविशेष ।

परेत (विशे.) मरेको ।

परेतराज (पुं.) यमराज ।

परेद्यवि (अव्य.) परदिन / भोलि ।

परेद्युस् (अव्य.) परदिन / भोलि ।

परेप (विशे.) पानी हटिसकेको ठाउँ ।

परेष्टुका (स्त्री.) धेरै बेत ब्याउने गाई ।

परैधित (विशे.) अर्काले पालेको ।

परोक्ष (न.) अप्रत्यक्ष / पिठ्युपरि ।

परोक्ष (विशे.) प्रत्यक्ष नभएको ।

परोपकार (पुं.) अर्काको हित ।

परोवरीण (विशे.) परका र वरका, अधिका र
पछिका वस्तुको अनुभव गर्ने बूढो पाको ।

परोष्णी (स्त्री.) विष्ठा कृमि / गुहे किरा ।

पर्कटि (स्त्री.) पाख्रीवृक्ष ।

पर्कटी (स्त्री.) पाख्रीवृक्ष ।

पर्कटिन् (पुं.) पाख्रीवृक्ष ।

पर्जनी (स्त्री.) चुत्रोवृक्ष ।

पर्जन्य (पुं.) १. इन्द्र, २. बर्सने मेघ, ३. गर्जने
मेघ ।

पर्जन्या (स्त्री.) चुत्रोवृक्ष ।

पर्ण (न.) १. पात, २. पखेटा, ३. ताम्बूल /
पान ।

पर्ण (पुं.) पलाशवृक्ष ।

पर्णकृच्छ्र (पुं./न.) पलाश, डुम्री, कमल, बेल, कुश
यी पाँचको काढा क्रमैसँग खानुपर्ने पाँच
दिनको व्रत ।

पर्णखण्ड	(पुं.) पात मात्र ज्यादा काम लाग्ने, फलफूल नहुने वृक्ष ।				र जङ्घा / पिडौला यति तीन ठाउँ बाँध्ने गरी बेरेको वस्त्रबन्धन ।
पर्णचोरक	(पुं.) चोरक ।	पर्यटन	(न.) घुम-फिर गर्नु ।		
पर्णनर	(पुं.) मरेका मानिसको लास / मुर्दा नपाइएमा दाह गर्नाका निमित्त सिरु र पलाशका पातले बनाएको, ऊनको धागाले बुनेको, जौका पीठाले लेपिएको मानिसको आकार ।	पर्यनुयोग	(पुं.) एउटाले गरेका प्रश्नको टक्कर दिनालाई अर्काले गरेको प्रश्न ।		
पर्णभेदिनी	(स्त्री.) प्रियङ्गु / दँगालो ।	पर्यन्त	(पुं.) प्रान्तभाग / छेउ ।		
पर्णलता	(स्त्री.) पानको लहरा ।	पर्यन्तभू	(स्त्री.) प्रान्तभाग / छेउ ।		
पर्णवल्ली	(स्त्री.) पानको लहरा ।	पर्यय	(पुं.) १. शास्त्रानुसारको आचार र लौकिक आचारको उल्लङ्घन, २. अन्तिम गति / बित्तु ।		
पर्णमृग	(पुं.) रुख चढ्ने बाँदर आदि चारखुट्टे पशु ।	पर्यवस्था	(स्त्री.) १. विरोध गर्नु, २. ओठे जवाफ दिनु ।		
पर्णशाला	(स्त्री.) पातले छाएको सानो घर / कुटी ।	पर्यस्त	(विशे.) १. उल्टो भएको, २. चारैतर्फ छरिएको ।		
पर्णाशिन	(पुं.) मेघ ।	पर्याण	(न.) घोडाको काठी ।		
पर्णाश(स)	(पुं.) वनतुलसी ।	पर्याप्त	(विशे.) १. पुगेको / चाहिंदो जति भएको, २. समर्थ भएको ।		
पर्णिनी	(स्त्री.) माषपर्णी र पृश्निपर्णी / औषधि ।	पर्याप्त	(ने.) अलम् / भो, पुग्यो ।		
पर्णिन्	(पुं.) वृक्ष ।	पर्याप्ति	(स्त्री.) १. मार्न जाइलाग्नेलाई रोक्नु, २. मर्न लागेकालाई बचाउनु, ३. पुगु/ चाहिंदो जति हुनु, ४. न्यायप्रसिद्ध स्वरूप-सम्बन्धविशेष, ५. सामर्थ्य ।		
पर्णोटज	(न.) पातले छाएको कुटी ।	पर्याय	(पुं.) १. क्रम / पालो, २. अवसर / मौका, ३. समान अर्थ भएको अर्को शब्द, ४. एक वस्तुको अनेक आधारमा अथवा अनेक वस्तुको एक आधारमा स्थिति भएको वर्णन गर्दा मानिएको पर्यायालङ्कार ।		
पर्द	(पुं.) १. केशको समूह, २. पाद / अपान-वायु ।	पर्यायशयन	(न.) पालैसँग सुत्नु ।		
पर्दन	(न.) अपान वायु छाड्नु / पादनु ।	पर्युदञ्चन	(न.) ऋण / कर्जा ।		
पर्प	(न.) १. नयाँ तृण, २. घर, ३. खञ्ज/ कुँजाहरूले हातमा लिएर हिँड्ने काठ ।	पर्युदस्त	(विशे.) निवारण गरिएको । पर्युदासले, विधिको प्राधान्य, निषेधको अप्राधान्य बुझाउन उत्तरपदमा लागेको नञ्जले निषेध गरिएको । जस्तै - अब्राह्मणम्-आनय यहाँ ब्राह्मणशब्दरूप उत्तरपदमा लागेको नञ्जले (नञ् समास भएर नकारको लोप		
पर्पट	(पुं.) १. पित्त पापडा / कैरुवा औषधि, २. पापड ।				
पर्पटी	(स्त्री.) १. पापड, २. पद्मावती / औषधि-विशेष ।				
पर्पिक	(विशे.) पर्प / दुई हातले, समातेर टेक्दै हिँड्ने काठको लौरोको भरमा हिँड्ने खञ्ज/ खोरन्डो ।				
पर्यङ्क	(पुं.) १. खाट, २. पलङ, ३. योगपट्ट/ योगाभ्यासीहरूले आसन स्थिर गराउन बाँधेको आसनविशेष ।				
पर्यङ्कबन्ध	(पुं.) योगीहरूले पृष्ठ/पिठ्युँ, जानु/घुंटा				

हुँदा बाँकी रहेका अकारले)	ब्राह्मणभित्र
ब्राह्मणसदृश क्षत्रियदिको आनयन (ल्याउनु)	रूप विधिको मुख्यता(प्राधान्य) बुझाएर
निषेधको/ब्राह्मणभित्रको अप्राधान्य	बुझाउँछ अर्थात् - निषेधको प्राधान्य बुझिने
भए 'ब्राह्मणलाई न ल्याऊ' यस्तो बोध	हुनु पर्ने हो, यस्तो बोध नभएर ब्राह्मण-
भित्र 'क्षत्रिय आदिलाई ल्याऊ' यस्तो बोध	हुनाले आनयनरूप विधिको प्राधान्य
बुझिन्छ ।	
पर्युदास	(पुं.) विधिको प्राधान्य, निषेधको
अप्राधान्य बुझाउने उत्तरपदमा लागेका	नजुले गरेको निषेध -
प्राधान्यं हि विधेर्यत्र	प्रतिषेधेऽप्रधानता ।
पर्युदासः स विज्ञेयो	यत्रोत्तरपदेन नञ् ॥
पर्युषित	(विशे.) बासी/अधिल्ला दिन पाकेर भोलि,
पर्सि आदि पछिको कालसम्म राखेको ।	
पर्युषितभोजिन्	(विशे.) बासी खाने ।
पर्येषणा	(स्त्री.) खोज्नु ।
पर्वत	(पुं.) १. पर्वत / पहाड, २. पर्वतनामक
ऋषि, ३. गिरि-पुरी आदि दश नाम भएका	संन्यासी मध्येको ब्रह्मज्ञान भएको पर्वतमा
वास गर्ने पर्वत-पदवी हुने संन्यासी ।	
पर्वतीय	(विशे.) पर्वतमा भएको / पहाडी ।
पर्वन्	(न.) १. उत्सव, २. ग्रन्थि / आँख्ला,
३. पूर्णिमा, संक्रान्ति, ग्रहण आदि पुण्य-	काल, ४. खण्ड ।
पर्वसन्धि	(पुं.) १. पूर्णिमा र प्रतिपदा, २. अमावस्या
र प्रतिपदाको सन्धि / जोड, ३. पूर्णिमा-	अमावास्याको अन्तिम साढे चार घडी र
प्रतिपदाको आरम्भको साढे चार घडी काल	पर्वसन्धि कहिन्छ ।
पर्शु	(पुं.) बन्चरो / फर्सा / गँडासी ।

पर्शुका	(स्त्री.) करडको हाड ।
पर्षद	(स्त्री.) १. धर्मोपदेश गर्ने एक्काईस जना
वेदवेदाङ्गपारङ्गत विद्वान्हरूको मण्डली,	२. सभा ।
पल	(न.) १. चार कर्षप्रमाण / सोह्र मासा र
असी लालको एक कर्ष हुन्छ, २. मासु,	३. एक पला काल ।
पलगण्ड	(पुं.) लिपपोत गर्ने / लिउन-कर्म ।
पलङ्कट	(पुं.) अतिभीरु / डरछेरुवा ।
पलङ्कष	(पुं.) १. राक्षस, २. धुलो गोकुलधूप ।
पलङ्कषा	(स्त्री.) १. गोखुर, २. पलाश, ३. लाहा,
४. गाईतिहारे, ५. गोकुलधूप, ६. झिँगे/	माखा, ७. गोरखमुण्डी ।
पलभा	(स्त्री.) विषुवत् संक्रान्तिका दिनको
मध्याह्नको बाह्र अङ्गुलका शङ्कुको छाया।	
पलल	(न.) १. मासु, २. हिलो, ३. तिलको
चूर्ण / छोप ।	
पलल	(पुं.) राक्षस ।
पलाण्डु	(पुं.) प्याज ।
पलाद	(पुं.) राक्षस ।
पलान्न	(न.) अन्नसमेत मिलाएर पकाएको
मासुविशेष / पुलाउ ।	
पलायन	(न.) भागनु ।
पलायित	(विशे.) भागेको ।
पलाल	(पुं/न.) पराल ।
पलाश	(न.) पात ।
पलाश	(पुं.) पलाशवृक्ष ।
पलाश	(विशे.) १. हरियो वर्ण हुने वस्तु,
२. मासु खाने ।	
पलाशी	(स्त्री.) १. लाहा, २. गन्धपलाशवृक्ष ।
पलिक्नी	(स्त्री.) १. बूढी भएकी स्वास्नी मानिस,
२. भर्खर गर्भिणी भएकी गाई ।	
पलिघ	(पुं.) १. काँचको घडा / काँचको कुम्पी
सिसी, सिसी, २. पर्खाल, ३. सहरको	ढोका / फाटक ।

पलित	(न.) केशपाक / रौं फुल्लु ।	पवनाशन	(विशे.) वायु मात्र खाने ।
पलित	(विशे.) रौं फुलेको ।	पवमान	(पुं.) वज्र ।
पल्यङ्क	(पुं.) पलङ्क / खाट ।	पवित	(न.) शुद्ध भएको ।
पल्ययन	(न.) घोडाको काठी ।	पवित	(न.) मरिच ।
पल्ल	(पुं.) धान राख्ने सानो भकारीविशेष / कोठा ।	पवित्र	(न.) १. वर्षा / वर्षा ऋतु, २. ताम्र धातु, ३. कुश, ४. पानी, ५. जनै, ६. घ्यू, ७. मह, ८. दूध, ९. द्रुप्यो समेतको, अन्तर्गर्भ / भित्र अर्को कुश नभएका, एक कुरेत लामो भएका, दुई कुश मिलाएर ग्रन्थि पारेको श्राद्ध आदिमा हस्तार्घमा चाहिने, होम (हवन)मा आज्यसंस्कारका निमित्त चाहिने, कुशाग्रयुगल / पवित्र ।
पल्लव	(पुं./न.) १. वृक्षको नयाँ पात / पालुवा, २. विस्तार / फैलावट, ३. देशविशेष ।	पवित्र	(विशे.) शुद्ध ।
पल्लवित	(विशे.) १. नयाँ पात / पालुवाले युक्त भएको, २. फैलिएको ।	पवित्र	(पुं.) १. तिलको रुख, २. पुत्रजीवीको रुख ।
पल्ली	(स्त्री.) १. क्षुद्रग्राम / साना साना छाप्रा मात्र भएको गाउँ, २. पल्ली / माउसुली ।	पवित्रा	(स्त्री.) १. तुलसी, २. हलेदो ।
पल्वल	(न.) सानो पोखरी / मृगशिरानक्षत्रमा सूर्य जाँदा (प्राय ज्येष्ठ महिनाको आधा आधीमा 'मृगशीर्षेऽर्कः' हुन्छ, त्यसै दिनदेखि 'आर्द्रायामर्कः' नहुन्जेल) पानी निःशेष भएर सुक्ने पोखरीलाई पल्वल भन्छन् - अल्पं सरः पल्वलं स्याद् यत्र चन्द्रर्क्षगे रवौ । न तिष्ठति जलं किञ्चित् तत्रत्यं वारि पाल्वलम् ॥ वै ।	पवित्रक	(न.) सनपाटका डोरीले बनाएको जाला ।
पव	(पुं.) १. धान आदि अन्न बत्ताउनु/घुलो-भुस आदि उडाएर सफा गर्नु, २. वायु/बतास ।	पवित्रक	(पुं.) १. पिपल, २. डुम्री, ३. कुश, ४. दमनकवृक्ष ।
पवन	(न.) १. धान आदि अन्न बत्ताउनु/घुलो-भुस आदि उडाएर सफा गर्नु, २. कुम्हालेले काँचा भाँडा पोल्ने ठाउँ, ३. पानी ।	पवित्रारोपण	(न.) श्रावणशुक्ल द्वादशीका दिन विष्णु भगवान्लाई यज्ञोपवीत/जनै चढाउनु पर्ने व्रतविशेष ।
पवन	(पुं.) बतास ।	पशव्य	(विशे.) गाई, भैंसी आदि पशुलाई हित गर्ने वस्तु ।
पवन	(विशे.) पवित्र गर्ने ।	पशु	(अव्य.) सम्यक् / राम्ररी ।
पवनव्याधि	(पुं.) १. वातरोग, २. कृष्णका मन्त्री उद्धव ।	पशु	(पुं.) १. प्राणी / मनुष्य, गाई, बाख्रा आदि, २. लोमवल्लाङ्गलवान् प्राणी/ घेरौ रौं भएको पुच्छर हुने गाई, भैंसी आदि चारखुट्टे, ३. बोको ।
पवनात्मज	(पुं.) १. हनुमान्, २. भीमसेन, ३. अग्नि ।	पशुक्रिया	(स्त्री.) मैथुन ।
पवनाश	(पुं.) सर्प ।	पशुपति	(पुं.) महादेव ।
पवनाशन	(पुं.) सर्प ।	पशुपाशक	(पुं.) स्त्रीलाई पशुतुल्य दुई हात र दुई खुट्टा टेक्ने गराएर उभिएका पुरुषले गरिने सम्भोग ।
		पशुरज्जु	(स्त्री.) पशुलाई बाँध्ने दाम्लो ।

पशुराज	(पुं.) सिंह ।
पश्चात्	(अव्य.) १. पश्चिमदिशा, २. पछिबाट, ३. पछि ।
पश्चान्ताप	(पुं.) पछुतो ।
पश्चार्ध	(पुं.) १. पछिल्लो भाग, २. पछिल्लो आधा भाग ।
पश्चिम	(विशे.) १. पछिल्लो, २. पश्चिमदिशामा भएको, ३. पछिबाट भएको ।
पश्चिमा	(स्त्री.) पश्चिमदिशा ।
पश्य	(विशे.) १. हेर्ने, २. देख्ने, ३. जान्ने ।
पश्यतोहर	(पुं.) देखादेखी धन दौलत लैजाने चोर/ डाँकु ।
पश्यत्	(विशे.) १. हेर्ने, २. देख्ने, ३. जान्ने ।
पश्यन्ती	(स्त्री.) मूलाधारबाट उठेर हृदयमा पुगेको नादरूप वर्ण ।
पश्चाचार	(पुं.) वेदोक्त विधिले शक्तिको उपासना गरिने मार्ग ।
पस्त्य	(न.) घर ।
पा	(विशे.) १. रक्षा गर्ने / बचाउने, २. पान गर्ने / पिउने ।
पांशव	(पुं.) पाँसानुन ।
पांशु	(पुं.) घुलो ।
पांशुचामर	(पुं.) चौर / दुबो भएको मैदान ।
पांशुज	(न.) पाँसानुन ।
पांशुपत्र	(न.) बेथुको साग ।
पांशुर	(पुं.) १. डाँस, २. दुई हातमा काठको खुट्टा जस्तो लिएर फटाफट हिँड्ने खञ्ज/ पङ्ख ।
पांशु(सु)र	(विशे.) १. घुलाले युक्त भएको, २. दोषले मलिन भएको ।
पांशु(सु)ल	(विशे.) १. घुलाले युक्त भएको, २. दोषले मलिन भएको ।
पांशु(सु)ला	(स्त्री.) १. कुलटा / वेश्या, २. रजस्वला स्त्री ।
पांसन	(विशे.) दूषित गर्ने / बिगार्ने ।

पांसु	(पुं.) घुलो ।
पाक	(पुं.) सात प्रकारको पाक । भर्जन-खाली भाँडामा मकै, धान आदि वस्तु हालेर भुट्टु, तलन- घिउ, तेलमा हालेर पुरी सेल पकाउनु, स्वेदन- बफाउनु- आलु-पिंडालु आदि बफाउनु, पचन- पानीमा हालेर चावल, मासु आदि पकाउनु, क्वथन- क्वाथ गरेर रसमात्र उपयोगी हुने गरी औषधि आदि पकाउनु, तान्दूर- मुख ढाकेको आगो भर्मराउने भएको पाकयन्त्र/ पकाउने चुल्हो भित्रपट्टि राखेर पकाउनु पर्ने बिस्कुट आदि, पुटपाक- तल माथि आगो राखेका खाल्डाको माझमा राखेर पकाउनु पर्ने औषधोपयोगी लोह, ताम्र आदि - भर्जनं तलनं स्वेदः पचनं क्वथनं तथा । तान्दूरं पुटपाकश्च पाकः सप्तविधो मतः ॥
पाक	(पुं.) १. शुभा-शुभकर्मको परिणाम / नतिजा, २. बच्चा / शिशु / बालक, ३. पकाउने भाँडो ।
पाककृष्ण	(पुं.) पानी अमला ।
पाकभाण्ड	(न.) पकाउने भाँडा ।
पाकयज्ञ	(पुं.) चरुपाक गरेर गर्नु पर्ने वृषोत्सर्ग - अष्टकादि स्मार्त र श्रौत यज्ञ ।
पाकरञ्जन	(न.) तेजपात ।
पाकल	(न.) कुष्ठ / कूट औषधि ।
पाकल	(पुं.) हात्तीलाई आउने ज्वरविशेष ।
पाकल	(विशे.) घाउ आदि पकाइदिने वस्तु ।
पाकशाला	(स्त्री.) पकाउने ठाउँ / भान्सा ।
पाकशासन	(पुं.) इन्द्र ।
पाकशासनि	(पुं.) इन्द्रपुत्र / जयन्त एवं अर्जुन ।
पाकस्थान	(न.) भान्सा ।
पाकिम	(विशे.) पाकले (पाकनाले) भएको ।

पाक्य	(न.) १. बिरेनुन, २. पाँगानुन ।	पाटलि	(स्त्री.) पाटलि / वृक्षविशेष/ पाल ।
पाक्य	(पुं.) जबाखार ।	पाटलि	(स्त्री.) पाँडरवृक्ष ।
पाक्य	(विशे.) १. पकाउनु योग्य, २. पकाउन सकिने ।	पाटव	(न.) १. आरोग्य / नीरोगता, २. पटुत्व/ कुशलता ।
पाक्षायण	(विशे.) १. पक्षसम्बन्धी, २. पक्षपाती ।	पाटित	(विशे.) १. चिरिएको, २. चिरेको ।
पाक्षिक	(विशे.) १. विकल्पले भएको एक पक्षमा हुने, २. पक्ष लिने/ पक्षपात गर्ने, ३. पक्षीको सिकार गर्ने, ४. पक्ष/पन्ध्र दिन लगाएर भएको, ५. पक्ष-पक्ष(पन्ध्र-पन्ध्र दिन)मा हुने ।	पाटी	(स्त्री.) १. परिपाटी / चाल, २. बलुको रुख ।
पाखण्ड	(पुं.) वेदोक्त सनातन धर्मबाहेक अरू धर्मको आश्रयण गर्ने ।	पाटीर	(पुं.) श्रीखण्ड ।
पागल	(पुं.) पागल / बौलाहा ।	पाठ	(पुं.) पाठ / पढ्नु-पढाउनु ।
पाचक	(विशे.) पकाउने ।	पाठक	(पुं.) पढाउने गुरु ।
पाचक	(न.) पाचक / खाएको पकाउने पित्त ।	पाठक	(विशे.) १. पढ्ने, २. पढाउने ।
पाचन	(न.) १. प्रायश्चित्त, २. पाक गराउने विधि/ तरकिब ।	पाठशाला	(स्त्री.) विद्यालय / महाविद्यालय ।
पाचन	(विशे.) पकाउने ।	पाठा	(स्त्री.) गुँदेरगानु औषधि ।
पाचन	(पुं.) अग्नि ।	पाठिन्	(पुं.) चितुवृक्ष ।
पाञ्चजन्य	(पुं.) १. विष्णुको शङ्ख, २. अग्नि ।	पाठिन्	(विशे.) पढ्ने ।
पाञ्चाल	(न.) शास्त्र ।	पाठीन	(पुं.) धेरै दाँत हुने माछाविशेष ।
पाञ्चाल	(विशे.) पञ्चाल / पंजाब देशमा भएको ।	पाठ्य	(विशे.) १. पढ्न योग्य, २. भन्न योग्य, ३. पढ्न सकिने, ४. भन्न सकिने ।
पाञ्चालिका	(स्त्री.) १. वस्त्र, काठ र हात्तीदाँत आदिले बनाएको पुतली, २. पाँच/छ पदसम्म समास भएको ओजो गुण र कान्तिले युक्त भएको माधुर्य र सौकुमार्यले सहित भएको वैदर्भी, गौडी, पाञ्चाली र लाटीनामक चार रीतिमध्येको तेस्रो काव्यरचना रीति ।	पाण	(पुं.) १. हात, २. पण / जुवामा थापिने वस्तु, ३. कबुलियत ।
पाट्	(अव्य.) सम्बोधन / ए ! ओ !	पाणि	(पुं.) हात/नाडिदेखी टुप्पापट्टिको भाग, पञ्जा ।
पाटच्चर	(पुं.) चोर ।	पाणिगृहीता	(स्त्री.) हात समातिएकी स्त्रीव्यक्ति ।
पाटन	(न.) छेदन / काट्नु ।	पाणिगृहीती	(स्त्री.) विधिपूर्वक विवाह गरिएको स्त्री ।
पाटल	(पुं.) गुलाफको फूल ।	पाणिग्रहण	(न.) विवाह ।
पाटल	(पुं.) १. गुलाफी वर्ण, २. धान ।	पाणिघ	(पुं.) १. हात बजाउन (ताल दिन) सिपालु भएको / तालज्ञानी, २. हातले बजाउनुपर्ने मृदङ्ग आदि बाजा बजाउन जान्ने ।
पाटल	(विशे.) गुलाफी रङ्ग हुने वस्तु ।	पाणितल	(न.) १. दुई तोला प्रमाण, २. हत्केला ।
पाटला	(स्त्री.) पाटलि / पाल / वृक्षविशेष ।	पाणिनि	(पुं.) व्याकरणशास्त्रको मूल सूत्रग्रन्थ (अष्टाध्यायी) बनाउने महामुनि ।
		पाणिनीय	(विशे.) पाणिनि मुनिले बनाएको व्याकरण-शास्त्र जान्ने ।
		पाणिन्धम	(विशे.) थपडी बजाउँदै हिँड्नु पर्ने / सर्प आदि प्राणी रहने सम्भव हुनाले

पाणिन्ध्य	तिनीहरू-लाई हटाउने थपडी बजाउनु पर्ने अर्थात् अन्धकार हुनाले केही नदेखिने बाटो। (विशे.) हातले पिउने / लोहोटा, अंखोरा केही नचाहिने ।	पातञ्जल	(न.) योगशास्त्र ।
पाणिपीडन	(न.) विवाह ।	पातञ्जल	(विशे.) पतञ्जलि मुनिसम्बन्धी ।
पाणिसर्ग्या	(स्त्री.) डोरी ।	पातन	(न.) १. खसाल्नु, २. पछार्नु ।
पाणौकरण	(न.) विवाह ।	पाताल	(न.) पृथिवीभन्दा तल रहने अतल, वितल, सुतल, तलातल, महातल, रसातल र पातालनामक सात लोकमध्येको तल्लो लोक ।
पाण्डर	(पुं.) श्वेतवर्ण ।	पाति	(पुं.) प्रभु / रक्षक / मालिक ।
पाण्डर	(विशे.) श्वेतवर्ण हुने ।	पातिली	(स्त्री.) पासो / मृगहरू बल्झाउने थापेको बन्धन ।
पाण्डव	(पुं.) पाण्डु राजाका क्षेत्रजपुत्र युधिष्ठिर आदि पाँच ।	पातुक	(विशे.) खस्ने / गिर्ने ।
पाण्डु	(पुं.) १. श्वेतवर्ण, २. केही पहुँलो, धेरै सेतो भएको वर्ण, ३. परबरको लहरा, ४. पाण्डु राजा ।	पात्र	(न.) १. नदीको पाट, २. पात, ३. राजाको प्रधानमन्त्री, ४. योग्य / सत्पात्र, ५. यज्ञका भाँडा, ६. भाँडा-बर्तन, ७. नाटकमा / थियेटरमा अनुकरण गर्ने ।
पाण्डु	(विशे.) १. श्वेतवर्ण भएको, २. केही पहुँलो, धेरै सेतो वर्ण भएको ।	पात्री	(स्त्री.) भाँडा ।
पाण्डुकम्बलिन्	(पुं.) पाण्डुवर्ण भएका कम्बलले ढाकेको रथ ।	पात्रेसमित	(विशे.) खाने बेलामा तयार रहने र कामका बेलामा बेपत्ता हुने ।
पाण्डुभूम	(विशे.) पाण्डुवर्ण भएको माटो हुने देश/ फुस्रो माटो हुने देश ।	पात्र	(विशे.) पतितरक्षक / पतित भएका पापीको रक्षा गर्ने ।
पाण्डुर	(पुं.) १. श्वेतवर्ण भएको, २. केही पहुँलो, धेरै सेतो वर्ण भएको ।	पात्रता	(स्त्री.) विद्या, तप र सदाचार यी तीन कुराले युक्त हुनु ।
पाण्डुर	(विशे.) १. श्वेतवर्ण भएको, २. केही पहुँलो, धेरै सेतो वर्ण भएको, ३. पाण्डुरोग भएको ।	पाथस्	(न.) पानी ।
पाण्डुपृष्ठ	(विशे.) लक्षणहीन / लच्छिन नभएको।	पाथेय	(विशे.) बाटो लागेका बेलामा उपयोग गरिने (सुमरिने) वस्तु ।
पाण्य	(विशे.) १. स्तुति गर्न लायक, २. स्तुति गर्न सकिने ।	पाद्	(पुं.) १. खुट्टा, २. श्लोक-चतुर्थांश, ३. चतुर्थांश / चौथाइ ।
पात	(पुं.) १. पतन / खस्नु, २. अवनत हुनु/ उन्नतिबाट च्युत हुनु, ३. सूर्य चन्द्रलाई ढाक्ने राहु / छाया ।	पाद	(पुं.) १. खुट्टा, २. श्लोकको चतुर्थांश, ३. चौथाइ, ४. वृक्षको फेद ।
पात	(विशे.) रक्षा गरिएको ।	पादकटक	(पुं.) कल्ली ।
पातक	(न.) पाप ।	पादकृच्छ्र	(पुं.) एक दिन एकभक्त, एक दिन नक्त भोजन, एक दिन अयाचित भोजन र एक दिन निराहार गर्नु पर्ने चार दिनको व्रत ।
पातङ्गि	(पुं.) सूर्यपुत्र / शनैश्वर, यमराज, कर्ण आदि ।	पादग्रहण	(न.) पाउ परेर प्रणाम गर्नु ।
		पादचारिन्	(विशे.) पैदल हिँड्ने ।

पादत्राण	(न.) जुत्ता ।	पानात्यय	(पुं.) मदात्यय / मदिरा आदि पिउनाले उत्पन्न भएको रोग ।
पादप	(पुं.) वृक्ष ।	पानीय	(न.) पानी ।
पादपीठ	(न.) सिंहासनभन्दा तल राखिने पाउ अड्याउने पिका ।	पानीय	(विशे.) १. पिउन योग्य, २. पिउन सकिने, ३. रक्षा गर्न योग्य, ४. रक्षा गर्न सकिने ।
पादमूल	(न.) पाउको तल्लो भाग ।	पानीयफल	(न.) मखाना / पानीमा हुने फलविशेष ।
पादरज्जु	(स्त्री.) हात्ती आदिको खुट्टा बाँध्ने डोरी ।	पानीयशाला	(स्त्री.) पानीको सदावर्त राखेको घर / पौशाला ।
पादवल्मीक	(न.) श्लोपद रोग / हात्तीपाइले नाम भएको खुट्टा सुन्निने रोग ।	पान्थ	(विशे.) १. बास बस्ने गरी बाटो लागेको, २. सधैं बाटो हिड्ने ।
पादविक	(विशे.) पथिक / बास बस्ने गरी बाटो लागेको ।	पाप	(विशे.) पापी / पाप गर्ने ।
पादविरजस्	(स्त्री.) खुट्टामा लाउने खराउ / कठपाउ ।	पाप	(न.) पाप / श्रुति र स्मृतिले निषेध गरेको काम गर्दा आइलाग्ने अपूर्व वस्तु ।
पादशस्	(अव्य.) १. पाउ-पाउ गरेर, २. चौथाइ-चौथाइ गरेर ।	पापकृत्	(विशे.) पाप गर्ने / पापी ।
पादशैल	(पुं.) प्रत्यन्तपर्वत / ठूला पर्वतका नजिकको सानो पर्वत ।	पापचेलिका	(स्त्री.) गुँदेरगानु / औषधिविशेष ।
पादस्फोट	(पुं.) गोडा फुट्ने रोग ।	पापति	(विशे.) १. बारम्बार खस्ने, २. खुब जोरसँग खस्ने ।
पादाग्र	(न.) खुट्टाको टुप्पा ।	पापपति	(पुं.) उपपति / जार ।
पादाङ्गद	(न.) पाउजेब गहना ।	पापद्धि	(स्त्री.) सिकार खेल्नु ।
पादात	(न.) पदाति (पैदल हिँड्ने) को समुदाय ।	पापात्मन्	(विशे.) पापात्मा / अन्तःकरण पापी हुने ।
पादात	(पुं.) पैदल हिँड्ने फौज ।	पापिन्	(विशे.) पापी / पाप गर्ने ।
पादाति	(पं.) पैदल हिँड्ने फौज ।	पाप्मन्	(पुं.) पाप / स्मृति र श्रुतिले निषेध गरेको काम गर्दा आइलाग्ने अपूर्व वस्तु ।
पादुक	(विशे.) हिँड्ने ।	पामन्	(न./स्त्री.) खटिरा हुने र खुब चिलाउने रोगविशेष / लुतो ।
पादुका	(स्त्री.) १. खराउ, २. जुत्ता ।	पामघ्न	(पुं.) गन्धक ।
पादू	(न.) जुत्ता ।	पामन	(विशे.) लुतो रोग हुने / लुते ।
पादोदक	(न.) देवता, गुरु, ब्राह्मण आदिको चरणामृत ।	पामर	(विशे.) १. नीच / लुते, २. मूर्ख ।
पाद्य	(न.) पाउ पखाल्ने पानी ।	पामारि	(पुं.) गन्धक ।
पाद्यन	(न.) १. पान / पिउनु, २. रक्षा गर्नु, ३. पिइने वस्तु, ४. तरबार आदि काट्ने भाँडामा लाइने पाइन ।	पायस	(पुं./न.) १. खीर / तस्मै, २. सल्लाको खोटो ।
पानक	(न./पुं.) सर्बत ।	पायु	(पुं.) गुदद्वार ।
पानगोष्ठी	(स्त्री.) मदिरा आदि पेय वस्तु पिउनलाई जम्मा भएका मानिसको मण्डली (सभा) ।	पायु	(विशे.) रक्षा गर्ने ।
पानभाजन	(न.) पानपात्र / पिउने गिलास आदि भाँडा ।	पाय्य	(न.) मान / परिमाण ।
		पाय्य	(विशे.) १. पियाउन योग्य, २. पियाउन

पार	सकिने, ३. निन्दनीय / खराब ।
पार	(न.) नदी आदि तरिए पछि पुगिने ठाउँ / पार ।
पार	(पुं./न.) प्रान्त भाग / छेउ ।
पारक्य	(न.) परलोकमा हित गर्ने कर्म ।
पारक्य	(विशे.) पराइको ।
पारग	(विशे.) १. पार पुग्ने, २. पास हुने ।
पारगत	(विशे.) १. पार पुगेको, २. पास भएको ।
पारङ्गत	(विशे.) पार पुगेको, पास भएको ।
पारजायिक	(विशे.) परस्त्रीगमन गर्ने ।
पारटीट	(पुं.) पत्थर / ढुङ्गा ।
पारण	(न./स्त्री.) १. व्रतसमाप्तिमा विधिले गरिने भोजन, २. कर्मसमाप्ति / काम सक्नु ।
पारतन्त्र्य	(न.) परतन्त्रता / पराधीन हुनु ।
पारद	(पुं.) पारो ।
पारदारिक	(विशे.) परस्त्रीगमन गर्ने ।
पारदार्य	(न./स्त्री.) परस्त्रीगमन ।
पारदेश्य	(विशे.) परदेशमा भएको ।
पारमहंस्य	(विशे.) परमहंस (उत्तम संन्यासी) सम्बन्धी ।
पारमहंस्य	(न.) परब्रह्म ।
पारमार्थिक	(विशे.) १. परमार्थ / साँचो कुरा, २. परमार्थलाई हित गर्ने अर्थात् साँचो कुरा दिलाउने, ३. साँचो कुरा जान्ने, ४. साँचो भएको वस्तु ।
पारम्पर्य	(न./स्त्री.) परम्पराले चलिआउनु ।
पारम्पर्योपदेश	(पुं.) परम्पराले चलिआएको फेद फेला नपर्ने कुरा ।
पारलौकिक	(विशे.) परलोकमा हित गर्ने कर्म ।
पारशव	(पुं.) शूद्रजातीय स्त्रीमा ब्राह्मणबाट जन्मेको पुत्र ।
पारशव	(विशे.) परशुसम्बन्धी ।
पारसीक	(विशे.) पारसदेशमा भएको / पारसी ।
पारस्त्रैण्य	(विशे.) परस्त्रीमा उत्पन्न भएको छोरा-छोरी आदि ।
पारापत	(पुं.) परेवापक्षी ।

पारापार	(पुं.) समुद्र ।
पारायण	(न.) १. आश्रय / आधार, २. पुराण, वेद आदि पाठ गर्नु ।
पारायणिक	(विशे.) पारायण (पाठ) गर्ने ।
पारावत	(पुं.) १. परेवापक्षी, २. बानर ।
पारावताङ्गि	(पुं.) मालकागुनो ।
पारावार	(पुं.) समुद्र ।
पारावार	(न.) वारपार । यो शब्द दुई किनारालाई कहने हुनाले द्विवचनान्त छ ।
पारावारीण	(विशे.) १. वारपार गर्ने / तर्न सक्ने, २. पारङ्गत भएको / पास भएको ।
पाराशरिन्	(पुं.) संन्यासी । ब्रह्मचर्य, गार्हस्थ्य र वानप्रस्थ यी तीन आश्रमको सेवन गरेर, अथवा ब्रह्मचर्य गर्दैमा वैराग्य आउँदा पाराशर मुनिले बनाएको भिक्षुसूत्र पढेर वैराग्य परिपूर्ण भई संन्यास लिने ।
पाराशर्य	(पुं.) व्यासमुनि ।
पारिकाङ्क्षिन्	(पुं.) १. मौनव्रत लिएर ब्रह्मविचार गर्ने मुनि, २. संन्यासी ।
पारिजात	(पुं.) मन्दार, पारिजात, सन्तान, कल्पवृक्ष र हरिचन्दन यी पाँच स्वर्गमा हुने वृक्ष मध्येको दोस्रो वृक्ष ।
पारिणाय्य	(विशे.) विवाहमा पाएको धन ।
पारिणाह्य	(विशे.) गृहोपकरण / खाट, सन्दुक, पिका आदि घरमा चाहिने यावत् सर्जामा ।
पारितथ्या	(स्त्री.) स्त्रीको चुल्हामा लाउने सुवर्णको गहना ।
पारितोषिक	(विशे.) खुसी हुँदा दिइने वस्तु / इनाम, बकस, तक्मा आदि ।
पारिन्त्र	(पुं.) सिंह ।
पारिपन्थिक	(पुं.) बाटो ढुक्ने चोर ।
पारिपात्रिक	(पुं.) विन्ध्य पर्वतदेखि पश्चिमको मालवा देशको साँध भएको पर्वत ।
पारिपार्श्विक	(विशे.) देवता, राजा र महाराजाहरूका हजुरिया ।

पारिप्लव	(पुं.) चञ्चल / अस्थिर ।	पार्वण	(न.) अमावास्या आदि पर्वमा गर्नु पर्ने श्राद्ध ।
पारिभद्र	(पुं.) १. निम्ब / निमको रुख, २. देवदारु/ देबार ।	पार्वत	(पुं.) बकाइनो / वृक्षविशेष ।
पारिभद्र	(न.) कुष्ठ / कूटनामक औषधि ।	पार्वत	(विशे.) पर्वतमा भएको ।
पारिभाव्य	(न.) १. कुष्ठ / कूटनामक औषधि, २. जमानी / यसले दिने कुरा दिएन भने म दिउँला, यो हाजिर भएन भने म हाजिर गराउँला भनी कबुल गर्नु ।	पार्वती	(स्त्री.) १. पार्वती / शङ्करपत्नी, २. द्रौपदी/ पाण्डव-पत्नी, ३. सल्लोवृक्ष, ४. जीवनी औषधि / सजिवन, ५. सानो जातको पाषाणभेद, ६. सिंहल (सिलोन)मा हुने पिप्ला, ७. सुराष्ट्र (सुरत) देशको माटो, ८. पर्वतमा जन्मेको स्त्रीव्यक्ति, ९. धर्यौरी।
पारिभाषिक	(विशे.) परिभाषा / संकेतबाट मात्र बुझिने।	पार्वतीनन्दन	(पुं.) स्वामी कार्तिक / कुमार ।
पारिमाण्डल्य	(न.) परमाणुको परिमाण ।	पार्वतेय	(पुं.) सूर्यावर्तपुष्प / सूर्यभक्ति फूल ।
पारिमुखिक	(वि.) संमुख रहने ।	पार्वतेय	(विशे.) पर्वतमा भएको ।
पारियानिक	(पुं.) सधैं चलिरहने रथ / भाडा लिने गरी राखेका, बग्गी, एक्का, टमटम, रेल, मोटर आदि ।	पार्श्व	(विशे.) परशु (बन्चरो), फर्सा र गँडासीले युद्ध गर्ने ।
पारिश	(पुं.) गिठो ।	पार्श्व	(न.) १. काखीको सोझो तल्लो भाग / कोखा, २. अगल बगल / दुईपट्टि नजिकै, ३. करङ्को समुदाय, ४. टेढो उपाय ।
पारिषद	(विशे.) सभास्तार / सभामा बस्ने भलादमी/ सभासद् ।	पार्श्वक	(विशे.) टेढो उपाय / छलकपट गरेर दौलत कमाउन खोज्ने ।
पारिषद्य	(विशे.) सभास्तार / सभामा बस्ने भलादमी / सभासद् ।	पार्श्वतस्	(अव्य.) १. बगलमा, २. बगलतिर, ३. बगलतिरबाट ।
पारिहार्य	(पुं.) बाला / हातको गहनाविशेष, कडा।	पार्श्वभाग	(पुं.) २ कोखा ।
पारी	(स्त्री.) १. हात्तीको खुट्टा बाँध्ने बन्धन, २. पानपात्र / गिलास आदि, ३. जल-प्रवाह, ४. दोहनपात्र / गबुवा ।	पार्श्वस्थि	(न.) करङ् ।
पारीण	(विशे.) १. पार पुग्ने, २. कार्यसिद्ध गर्ने, ३. पास हुने ।	पार्श्वती	(स्त्री.) द्रौपदी / द्रुपदपुत्री ।
पारीन्द्र	(पुं.) १. सिंह, २. अजिँगर सर्प ।	पार्श्वद	(विशे.) सभास्तार / सभामा बस्ने भलादमी / सभासद् ।
पारुष्य	(न.) कठोरता / कडाइ ।	पार्श्वद्य	(विशे.) सभास्तार / सभामा बस्ने भलादमी/ सदस्य ।
पार्थ	(पुं.) १. पृथा(कुन्ती)पुत्र युधिष्ठिरादि, २. खरीको रुख, ३. राजा ।	पार्श्वि	(पुं./स्त्री.) १. कुर्कुच्चा, २. सैन्यको पृष्ठ भाग, ३. जिगीषा / जित्ने इच्छा ।
पार्थिव	(पुं.) राजा / पृथिवीपति ।	पार्श्विग्राह	(पुं.) राजाको सौँधियार शत्रु अर्थात् सीमाना जोरिएका मुलुकको राजा ।
पार्थिव	(विशे.) १. पृथिवीमा भएको, २. पृथिवी (माटो)सम्बन्धी ।	पार्श्वित्र	(न.) पृष्ठरक्षक सैन्य / पछिल्लो गारत ।
पार्थिव	(न.) तगरको पुष्प ।	पाल	(विशे.) १. पालना गर्ने, २. रक्षा गर्ने ।
पार्थिवी	(स्त्री.) सीता / रामकी पत्नी ।		

पाल	(पुं.) पिकदानी / थुक्ने भाँडो ।
पालक	(विशे.) १. पालना गर्ने, २. रक्षा गर्ने ।
पालकाप्य	(पुं.) गजशास्त्रकार । हात्तीका विषयको लक्षण-परीक्षा, विनयाधान र चिकित्साहरू लेखिएको शास्त्र बनाउने मुनिविशेष ।
पालघ्न	(पुं.) कुकुरमुते झार ।
पालङ्क	(पुं.) पालुङ्गो / सागविशेष ।
पालङ्की	(स्त्री.) १. पालुङ्गो / सागविशेष, २. कुन्डु / फलशाकविशेष ।
पालङ्क्य	(न.) पालुङ्गो / सागविशेष ।
पालङ्क्या	(स्त्री.) १. कुन्डु / फलशाकविशेष, २. पालुङ्गो / सागविशेष ।
पालन	(न.) १. पाल्नु, २. रक्षा गर्नु ।
पालाश	(न.) तेजपात ।
पालाश	(विशे.) १. पलाशसम्बन्धी / पलाशको, २. हरियो वर्ण भएको ।
पालाश	(पुं.) हरियो वर्ण ।
पालि(ली)	(स्त्री.) १. कानको लोती, २. कुना, ३. पङ्क्ति / ताँती, ४. जुका, ५. जुँघा हुने स्त्री, ६. छेउ, ७. काख, ८. प्रशंसा, ९. पुल, १०. पर्वतको थुम्को, ११. खानलाई पस्केको अन्न ।
पालित	(विशे.) १. रक्षा गरिएको, २. पालिएको ।
पालिन्दी	(स्त्री.) निशोथ / औषधिविशेष ।
पावक	(पुं.) १. अग्नि, २. चित्तु, ३. भलायो, ४. वायुविडङ्ग ।
पावक	(विशे.) शुद्ध गर्ने ।
पावकि	(पुं.) स्वामी कार्तिक / कुमार ।
पावन	(न.) १. पवित्र गर्नु / शुद्ध गर्नु / चोख्याउनु, २. पानी, ३. गोबर, ४. रुद्राक्ष, ५. प्रायश्चित्त ।
पावन	(पुं.) १. अग्नि, २. शुद्ध गर्नु / चोख्याउनु ।
पावनी	(स्त्री.) १. हरौं, २. तुलसी, ३. गाई, ४. गङ्गा ।
पाश	(पुं.) पाश / बाँध्ने वस्तु । यो पाशशब्दले केशवाचक शब्ददेखि पर रहेमा समूह भन्ने

अर्थ बुझाउँछ । 'केशपाशः- चिकुरपाशः' इत्यादिमा 'केशको समूह' यो अर्थ हो । कर्ण / कानवाचक शब्दको पछि राखेमा प्रशंसा / तारिफ बुझाउँछ 'कर्णपाशः- श्रवणपाशः' इत्यादिमा 'प्रशंसा गरिने कान' यो अर्थ हो । 'याप्ये पाशप्' भन्ने सूत्रले निन्दा अर्थमा विधान गरिने पाशप् प्रत्ययको पाशशब्द प्रत्येक शब्ददेखि पर रहेर निन्दा बुझाउँछ जस्तै - 'निन्दित वैद्य' भन्दा 'भिषक्पाशः' इत्यादि ।

पाशक	(पुं.) १. खेलका लागि बनाइएको हात्ती दाँत आदिको पासा, २. बाँध्ने पासा ।
पाशपाणि	(पुं.) वरुण देवता ।
पाशित	(विशे.) पासामा परेको / बाँधिएको ।
पाशिन्	(पुं.) वरुण देवता ।
पाशुपत	(पुं.) गुमपातीवृक्ष ।
पाशुपत	(विशे.) पाशुपत व्रत गर्ने / भस्म धारण गरेर पशुपतिको / शिवको पूजा, पाठ, जप, ध्यान गर्नु पर्ने व्रतविशेष गर्ने ।
पाशुपाल्य	(न.) पशु / गाई, भैँसी, भेडा, बाख्रा आदि पालेर गरिने वृत्ति ।
पाश्चात्य	(विशे.) १. पश्चिमदिशामा भएको, २. पछिल्लो समयमा भएको ।
पाश्या	(स्त्री.) पाश / बन्धनको समूह ।
पाष(ख)ण्ड	(पुं.) वेदोक्त सनातन धर्म नमान्ने ।
पाष(ख)ण्डिन्	(पुं.) वेदोक्त सनातन धर्म नमान्ने ।
पाषाण	(पुं.) पत्थर / ढुङ्गा ।
पाषाणगर्दभ	(पुं.) कनपट्टीमा सुन्निने कफ-वातजन्य रोगविशेष ।
पाषाणदारक	(पुं.) पत्थर फोर्ने शस्त्रविशेष / टाँकी ।
पाषाणभेदन	(पुं.) पाषाणभेदक औषधि ।
पाषाणी	(स्त्री.) जोख्ने ढक ।
पिक	(पुं.) कोइलीपक्षी ।
पिकप्रिया	(स्त्री.) ठूलो जातको कालो जामुनो / महाजम्बू ।

ठाउँ अर्थात् बूढी औंला र चोर औंलाको फेदको माझ, २. पितृहरूलाई तृप्त गराउने गया आदि तीर्थ ।	आदि ।
पितृपति (पुं.) यमराज ।	पिनाक (पुं.) १. महादेवको धनु, २. महादेवको त्रिशूल ।
पितृप्रसू (स्त्री.) सायं सन्ध्या / साँझ ।	पिनाकिन् (पुं.) महादेव ।
पितृबान्धव (पुं.) पितृबान्धव । बाबुका फुपूका छोरा, बाबुका, सानिमा ठूली आमा र आमाका दिदी-बहिनीका छोरा, बाबुका मामाका छोरा, यी तीनलाई पितृबान्धव भन्दछन् ।	पिपासा (स्त्री.) प्यास / तृषा ।
पितृयज्ञ (पुं.) तर्पण-श्राद्ध आदि ।	पिपासु (विशे.) प्यासले युक्त भएको / पिउन इच्छा गर्ने ।
पितृवन (न.) श्मशान / मसान ।	पिपीतकी (स्त्री.) वैशाखशुक्लद्वादशी ।
पितृवसति (स्त्री.) १. श्मशान / मसान, २. बाबुको घर ।	पिपीलक (पुं.) ठूलो जातको कमिला ।
पितृव्य (पुं.) बाबुका दाजु-भाइ / काका । कहीं-ज्येष्ठपितृव्यलाई ज्येष्ठतातः कान्छा पितृव्यलाई- खुल्लतातः भन्नु भन्ने वचन देखिन्छ ।	पिपीलिका (स्त्री.) सानो जातको कमिला ।
पितृष्वसु (स्त्री.) बाबुका दिदी बहिनी / फुपू ।	पिप्पल (न.) १. पानी, २. वस्त्रखण्ड / घरो, रुमाल आदि ।
पितृष्वस्रीय (पुं./स्त्री.) फुपूका छोरा-छोरी ।	पिप्पल (पुं.) पिपलवृक्ष ।
पितृसन्निभ (विशे.) पितृतुल्य पुत्र आदि / बाबुजस्तो भएको छोरो आदि ।	पिप्पलक (न.) १. स्त्रीका स्तनको मन्दो / टुप्पो, २. लुगा सिउने धागो ।
पितृहु (पुं.) दक्षिणकर्ण / दाहिने कान ।	पिप्पलि(ली) (स्त्री.) पिप्ला / औषधिविशेष ।
पित्त (न.) पित्त / शरीरमा रहने वस्तुविशेष ।	पिप्पलि(ली)मूल (न.) पिप्लामूल / पिप्लाको जरो ।
पित्तरक्त (न.) रक्तपित्त रोग ।	पिप्पिका (स्त्री.) दन्तमल / दाँति मयल ।
पित्तल (न.) १. पित्तल धातु, २. भुजापात ।	पिप्पु (पुं.) जन्मैदेखिको शरीरका कुनै स्थानको कालो टाटो ।
पित्तल (विशे.) १. पित्त ज्यादा भएको, २. पित्त बढाउने ।	पियाल (पुं.) चिरौंजी / मेवाविशेष ।
पित्र्य (विशे.) १. बाबुको, २. बाबुबाट आएको, ३. पितृहरूलाई मन पर्ने ।	पिल्ल (पुं.) चिप्रा लागि रहने आँखा ।
पित्सत् (पुं.) पक्षी / चरा ।	पिल्ल (विशे.) आँखाको चिप्रा लागि रहने व्यक्ति/चिप्रे ।
पित्सत् (विशे.) खस्न आँटोको / गिर्न आँटोको ।	पिशङ्ग (विशे.) कैलो वर्ण हुने ।
पित्सल (न.) मार्ग / बाटो ।	पिशाच (पुं.) १. देवयोनिविशेष/पिशाच, २. प्रेत ।
पिधान (न.) १. ढाक्नु, २. ढकना / बिको ।	पिशाची (स्त्री.) १. जटामसी, २. स्त्रीजातको प्रेत ।
पिनद्ध (विशे.) १. ढाकिएको, २. छोपिएको, ३. पहिरिएको / शरीरमा लगाइएको माला	पिशित (न.) मांस / मासु ।
	पिशिताशिन (विशे.) मांसभक्षक / मासु खाने ।
	पिशुन (न.) काश्मीरी केशर ।
	पिशुन (विशे.) १. छुल्याहा, २. क्रूर / निर्दय ।
	पिशुना (स्त्री.) पृक्का / लङ्कोद्र / सागविशेष ।
	पिष्ट (न.) पीठो ।
	पिष्ट (विशे.) पिनिएको ।
	पिष्टक (पुं.) पुवा-मालपुवा आदि पीठोको

पाकप्रकार ।

पिष्टप	(न.) लोक / चौध प्रकारको भुवन ।
पिष्टपचन	(न.) पीठाको प्रकार पकाउने भाँडा / ताबा, ताई, ताप्के, कराही आदि ।
पिष्टवर्ति	(स्त्री.) पानी हालेर पिनेको माष, मुगी आदि / मस्यौटो ।
पिष्टात (क)	(पुं.) वस्त्रलाई सुगन्धित पार्ने केशर आदि वस्तुको धुलो । आजकल केवल अबिरलाई कहँदा पनि पिष्टातकशब्दको प्रयोग हुन्छ ।
पिष्टिक	(ने.) पानी हालेर पिनेको चामलका पीठाको द्रव / झोल ।
पिष्टिका	(स्त्री.) पानी हालेर पिनेको माष मुगी आदि / मस्यौटी ।
पिहित	(विशे.) १. पहिरिएको / शरीरमा लगाइएको वस्त्र आदि, २. ढाकिएको ।
पीठ	(न.) १. आसन पिका आदि बस्ने वस्तु, २. देवताको सान्निध्य भएको ठाउँ/पीठ ।
पीठमर्द	(पुं.) १. शृङ्गार आदि रसको मुख्य नायक (नेता) भन्दा तल्लो दर्जाको नायकको मित्र/सुग्रीव, विभीषण जस्तो, २. ज्यादा घृष्ट भएको ।
पीठसर्पिन्	(पुं.) १. हातमा लिएका काठका पीठले हिँड्ने, अर्थात् पङ्ख, २. खड्ग ।
पीठी	(स्त्री.) पीरा / पिका ।
पीडन	(न.) १. पीडा गर्नु / दुःख दिनु, २. पाउ आदि दान्नु, ३. पीठो आदि माड्नु, ४. निचोर्नु ।
पीडा	(स्त्री.) दुःख ।
पीडित	(विशे.) १. निचोरिएको, २. भिजिएको, ३. पीडा गरिएको, ४. माडिएको ।
पीत	(न.) १. पान / पिउनु, २. हरिताल ।
पीत	(विशे.) १. पहुँलो वर्ण हुने, २. पिइएको, ३. पिउने ।
पीत	(पुं.) पहुँलो वर्ण ।
पीतक	(न.) १. हरिताल, २. काश्मीरी केशर,

३. धूपी, ४. पद्मकाष्ठ / पैयूँ, ५. पितल, ६. सोना मकवी, ७. टटेलो, ८. पहुँलो सालवृक्ष, ९. टुनीवृक्ष, १०. किंकिरात / पहुँलो सहचरवृक्ष ।	
पीतक	(विशे.) पहुँलो वर्ण भएको ।
पीतदारु	(न.) देवदारु / देबार ।
पीतद्रु	(पुं.) १. सल्लो, २. चुत्रो ।
पीतन	(न.) १. काश्मीरी केशर, २. हरिताल, ३. अँबारो / वृक्षविशेषको फल ।
पीतन	(पुं.) १. प्लक्ष / पाख्री, २. अमारो ।
पीतसा(शा)ल	(पुं.) सतिसाल ।
पीतसार	(पुं.) गोमेदमणि ।
पीता	(स्त्री.) १. हलेदो, २. चुत्रो, ३. कागुनो, ४. दँगालो, ५. पहुँलो सिसौ, ६. अतीस, ७. पहुँलो वर्ण भएकी स्त्री ।
पीताम्बर	(पुं.) विष्णु ।
पीताम्बर	(विशे.) पहुँलो लुगा लगाउने ।
पीति	(स्त्री.) १. पान / पिउनु, २. हात्तीको सुँड ।
पीति (न)	(पुं.) घोडा ।
पीथ	(न.) १. पानी, २. ध्यू ।
पीथ	(पुं.) १. अग्नि, २. सूर्य, ३. काल ।
पीथि	(पुं.) घोडा ।
पीथिन्	(विशे.) पान गर्ने / पिउने ।
पीन	(विशे.) माटो ।
पीनस	(विशे.) पिनास रोग ।
पीनोघ्नी	(स्त्री.) ठूलो कचौँडो हुने गाई आदि ।
पीयूष	(न.) अमृत ।
पीयूष	(पुं./न.) सात दिनभित्रको बिगौती दूध ।
पीलु	(पुं.) १. परमाणु, २. हात्ती, ३. हाडको टुक्रा, ४. कृमि, ५. सानो दाँति ओखर, ६. पुष्प / फूल, ७. बाण, ८. तालवृक्षको फेददेखि पात नआउन्जेलसम्मको बिचको ठाउँ ।
पीलुपर्णी	(स्त्री.) १. भोर्ला, २. गोलकाँक्री ।

पीवन्	(विशे.) मोटो ।
पीवर	(विशे.) मोटो ।
पीवा	(स्त्री.) पानी ।
पुँलिङ्ग	(न.) पुरुषतत्त्वको (भालेपनको) चिह्न (लिङ्ग) ।
पुँश्चल	(पुं.) व्यभिचारी / रन्डीवाज ।
पुँश्चली	(स्त्री.) कुलटा / वेश्या ।
पुंसवन	(न.) गर्भ रहेका तेस्रो महिनामा छोरै जन्मोस् भन्ने इच्छाले गरिने कर्मविशेष ।
पुँस्कोकिल/पुंस्कोकिल	(पुं.) कोइलीपक्षीको भाले ।
पुंस्त्व	(न.) पुरुषत्व / भालेपन ।
पुक्कस(श)	(पुं.) चाण्डाल / पोडे ।
पुङ्ख	(पुं./न.) बाणको फेद ।
पुङ्गव	(पुं.) १. साँढे, २. श्रेष्ठ / श्रेष्ठता बुझाउनलाई पुङ्गवशब्द कुनै शब्दको उत्तरपद गरेर राखिन्छ । नरश्रेष्ठ भन्दा नरपुङ्गव हुन्छ इत्यादि ।
पुच्छ	(पुं./न.) पुच्छर ।
पुञ्ज	(पुं.) १. थुप्रो, २. समुदाय ।
पुट	(पुं./न.) घोडा आदि एक शफ (खुर) हुने पशुको टाप ।
पुट	(पुं.) १. सम्बन्ध, २. आच्छादन ।
पुट	(न.) १. जाइफल, २. औषधि पुट गर्ने भाँडो ।
पुट	(पुं./स्त्री./न.) पत्रपात्र / पातको खोचो, दुना, बोहोता आदि ।
पुटपाक	(पुं.) १. पुट गरेर / चारैतर्फ बन्द गरेर औषधि आदि पकाउनु, २. भस्म गर्नु ।
पुटभेद	(पुं.) १. ठूलो सहर, २. नदीको पानी भुँवरी परेर तलतिर खाँदिनु, ३. ठोकेर बजाउने बाजा ।
पुटभेदन	(न.) ठूलो सहर ।
पुटिका	(स्त्री.) अलैंची ।
पुटित	(विशे.) १. गाँसिएको / दुई छेउ जोरिएको, २. पुट गरिएको/चारैतर्फ ढाकेर

पुटी	(स्त्री.) १. कौपीन / लगौँटी, २. आच्छादन / ढकना, ३. पत्रपात्र / पातको दुना, खोचा, बोहोता आदि ।
पुटोटज	(न.) राजयोग्य श्वेतच्छत्र ।
पुण्ड	(पुं.) तिलक / निधारमा लाइने विभूति चन्दन आदिको टीका ।
पुण्डरिन्	(पुं.) १. स्थलकमल, २. गुणकेशरी ।
पुण्डरीक	(न.) १. श्वेतकमल, २. कुष्ठरोगविशेष ।
पुण्डरीक	(पुं.) १. व्याघ्र/बाघ, २. आग्नेयदिशाको दिग्गज, ३. आम्रवृक्ष/आँप, ४. कमण्डलु, ५. राजिलसर्प / विष नहुने सर्प, ६. दमनक-वृक्ष / दमना, ७. सेतो टाटा हुने कुष्ठरोग, ८. हात्तीलाई आउने ज्वररोग, ९. यज्ञविशेष, १०. नागविशेष ।
पुण्डरीकाक्ष	(पुं.) विष्णु ।
पुण्डरीकाक्ष	(विशे.) कमलजस्ता नेत्र हुने ।
पुण्डर्य	(न.) स्थलकमल ।
पुण्ड्र (क)	(पुं.) १. गौँवरा उखु, २. माघवी लता/वासन्तीपुष्प, ३. देशविशेष, ४. तिलक / भस्म, चन्दन आदिको टीका ।
पुण्य	(न.) १. धर्म, २. पवित्र / शुद्ध गराउने ।
पुण्य	(विशे.) १. पवित्र / शुद्ध, २. पुण्यवान्/धर्मात्मा ।
पुण्यजन	(पुं.) १. राक्षस, २. पुण्य गर्ने जन ।
पुण्यजनेश्वर	(पुं.) कुबेर ।
पुण्यदर्शन	(विशे.) पुण्यदर्शन / जसको दर्शनले पुण्य हुन्छ ।
पुण्यदर्शन	(पुं.) चाषपक्षी / नीलकण्ठ / ठेउवा ।
पुण्यभू (मि)	(स्त्री.) आर्यावर्त देश / हिमालय र विन्ध्यपर्वतको मध्यभूमि ।
पुण्यवत्	(विशे.) पुण्यात्मा / धार्मिक ।

पुण्यश्लोक	(विशे.) पुण्यश्लोक । जसको कीर्तन गर्नाले पुण्य हुन्छ, ती- विष्णु, नलराजा, युधिष्ठिर, सीता इत्यादि ।
पुण्या	(स्त्री.) १. तुलसी, २. पवित्र स्त्री ।
पुण्यात्मन्	(विशे.) पवित्र अन्तःकरण हुने / धर्मात्मा ।
पुण्याह	(न.) पुण्य (पवित्र) गर्ने दिन ।
पुत्तलक	(स्त्री.) पुतला / पीठो आदिले बनाएको मनुष्यादिको आकार ।
पुत्तलिका	(स्त्री.) पुतला / पीठो आदिले बनाएको मनुष्यादिको आकार ।
पुत्तली	(स्त्री.) पुतला / पीठो आदिले बनाएको मनुष्यादिको आकार ।
पुत्तिका	(स्त्री.) १. उड्ने पखेटा भएको कृमि / पुतली, २. धमिरो / देउका ।
पुत्र (त्र)	(पुं.) छोरा र छोरी । यो शब्द द्विवचनान्त छ ।
पुत्र (त्र)	(पुं.) छोरा ।
पुत्रक	(पुं.) प्यारो छोरा ।
पुत्रकन्दा	(स्त्री.) लक्ष्मणा औषधि ।
पुत्रका	(स्त्री.) छोरी ।*
पुत्रञ्जीवक	(पुं.) पुत्रञ्जीवीवृक्ष ।
पुत्रदात्री	(स्त्री.) बन्ध्याकर्कोटिका / चटेल ।
पुत्रसू	(स्त्री.) छोरो जन्माउने स्त्री ।
पुत्रिका	(स्त्री.) १. छोरी, २. पुतली, ३. छोरा नहुने की छोरी ।
पुत्रिकापुत्र	(पुं.) छोरा नहुने मानिसकी छोरीको छोरा/ यो पुत्रतुल्य छ ।
पुत्रिणी	(स्त्री.) पुत्रवती स्त्री ।
पुत्रिन्	(पुं.) पुत्रवान् पिता ।
पुत्रीय	(विशे.) १. पुत्रदायक, २. पुत्रसम्बन्धी ।
पुत्रेष्टि	(स्त्री.) पुत्रप्राप्तिका निमित्त गरिने यज्ञ ।
पुद्गल	(पुं.) १. शरीर, २. आत्मा, ३. परमाणु ।
पुद्गल	(विशे.) १. सुन्दर / राम्रो, २. रूप-रस

पुनर्

गन्ध आदि गुण हुने द्रव्य ।
(अव्य.) १. दोस्रो आदि, २. भेद, ३. पक्षान्तर, ४. निश्चय । जस्तै क्रमैले- पुनरपि जननं पुनरपि मरणम् । पुनरपि जननीजठरे शयनम् ॥ यहाँ 'फेरि पनि जन्म, फेरि पनि मरण, फेरि पनि गर्भवास' यस्तो अर्थबाट पुनःशब्दको अप्रथम / अर्को, फेरि, दोस्रो आदि अर्थ बुझियो । 'अयमनादेयः, अयं पुनरादेयः' यहाँ 'यो लिन लायक छैन, यो त फेरि लिन लायक छ' यस्तो अर्थबाट पुनः शब्दको भेद/परक अर्थ बुझियो - व्यसनानि सेवमानः

प्रान्ते दुःखेन तप्यसे गुरुणा ।

आसादयिष्यसि सुखम्

स्थिरबुद्धिः पुनरधीयानः ॥

यहाँ 'कुलतको सेवा गन्यौ भने आखिरमा ठूलो दुःखले सन्ताप गर्नेछौं, स्थिरबुद्धि भएर पढ्यौ भने ता सुख पाउने छौ' । यस्तो अर्थ हुनाले पुनः शब्दको पक्षान्तर/ पढेको पक्षमा यस्तो अर्थ छ ।

उद्धरिष्यति पुनर्हरिः !

पाहि मामिति कृतध्वनिं जनम् ॥ यहाँ 'हरे ! मां पाहि', यस्तो आर्तनाद गर्ने जनको हरि अवश्य उद्धार गर्ने छन्' भन्दा पुनः शब्दको अर्थ निश्चय बुझियो ।

पुनःपुनर् (अव्य.) बारम्बार ।

पुनःपुना (स्त्री.) गयाप्रान्तको नदीविशेष ।

पुनःसंस्कार (पुं.) दोस्रो पटक गरिने उपनयन (व्रत-बन्ध) आदि संस्कार । पुनर्वसु-नक्षत्रमा उपनयन गरिएमा फेरि उपनयन गर्नु पर्दछ, कर्मनाशा नदीको जलस्पर्श भयो भने फेरि उपनयनादि संस्कार गर्नु पर्दछ, अङ्ग, बङ्ग,

* पुत्रशब्दात् स्त्रीत्वे विवक्षिते शाङ्करवादित्वात् डीनि स्वार्थिके कप्रत्यये 'केण' इति ह्रस्वे टापि निष्पन्नस्य पुत्रिकाशब्दस्य 'सूतका पुत्रिके' त्यादिवार्तिकेनाऽकार इकारस्थाने ।

कलिङ्ग, सौराष्ट्र र मगध -यी देशमा तीर्थ यात्रा बाहेकको काममा गएमा पुनः संस्कार गर्नु पर्दछ, इत्यादि ।	
पुनरुक्त (विशेष.) दोहो-चाएर भनिएको ।	
पुनरुक्त (न.) फेरि भन्नु ।	
पुनर्नवा (स्त्री.) पुनर्नवा / सागविशेष ।	
पुनर्भव (पुं.) १. नख / नङ् / नङ्गा, २. पुनर्जन्म / अर्को जन्म ।	
पुनर्भू (स्त्री.) विधवा भएर दोस्रो विवाह गर्ने स्त्री । अक्षत-योनि (मैथुन नपाएकी विधवा स्त्री)को पुनर्विवाह शास्त्रसम्मत छ ।	
पुनर्वसु (पुं.) १. विष्णु, २. शङ्कर, ३. कात्यायन मुनि, ४. पुनर्वसुनक्षत्र । पुनर्वसुनक्षत्रलाई भन्दा पुनर्वसुशब्द द्विवचनान्त छ ।	
पुत्राग (पुं.) पुत्रागवृक्ष ।	
पुत्राट (पुं.) ताप्रे औषधि ।	
पुत्राड (पुं.) ताप्रे औषधि ।	
पुष्फुस (पुं.) प्राणीको बायाँपट्टिको कोष्ठविशेष / मलाशय ।	
पुमान् (पुम्स्) (पुं.) १. मनुष्य, २. आत्मा ।	
पुर (स्त्री.) १. सहर, २. शरीर ।	
पुर (न./स्त्री.) १. सहर, २. शरीर, ३. घर ।	
पुर (पुं.) गुग्गुलु / गोकुलधूप ।	
पुरस् (अव्य.) १. अधिलित्तर, २. पूर्वतिर, ३. पहिले ।	
पुरःसर (विशेष.) १. अघि लाग्ने, २. अगुवा, ३. मुख्य ।	
पुरञ्जन (पुं.) जीवात्मा ।	
पुरञ्जनी (स्त्री.) बुद्धि ।	
पुरट (न.) सुवर्ण / सुन ।	
पुरतस् (अव्य.) १. अधिलित्तर, २. अधिवाट, ३. पूर्वतिर, ४. पूर्वतिरवाट ।	
पुरद्वार (न.) सहरको ढोका / फाटक ।	
पुरद्विप् (पुं.) महादेव ।	
पुरन्दर (पुं.) इन्द्र ।	

पुरन्दर (विशेष.) १. सहर भत्काउने, २. भित्ता फोर्ने चोर ।	
पुरन्धि (स्त्री.) कुटुम्बिनी / पति-पुत्र-पुत्री आदि जहान भएको स्त्री ।	
पुरन्धी (स्त्री.) कुटुम्बिनी / पति-पुत्र-पुत्री आदि जहान भएको स्त्री ।	
पुरश्चरण (न.) देवताको पूजा, ध्यान, मन्त्र, जप, होम, तर्पण, मार्जन, ब्राह्मणभोजनले मन्त्र सिद्धि गर्ने कर्म ।	
पुरस्कार (पुं.) १. अघि लाउनु, २. मुख्य गराउनु, ३. सत्कार गर्नु, ४. शत्रुमाथि चढाइ गरिएको ।	
पुरस्तात् (अव्य.) १. पूर्वतिर, २. पूर्वतिरवाट, ३. अधिलित्तर, ४. अधिवाट / पहिले ।	
पुरा (अव्य.) १. अघि / धेरैकाल पहिलेको कुरा, २. पहिले, ३. पक्का / निश्चय, ४. चाँडै, ५. पछि हुने ।	
जस्तै क्रमैले-	
१) बहिर्विकारं प्रकृतेः पृथग्विदुः पुरातनं तं पुरुषं पुराविदः ॥ यहाँ पुराविदशब्दको 'धेरै काल पहिलेको कुरा जान्ने' यो अर्थ हो ।	
२) सृष्टेः पुरा वस्तु नासीदद्वितीयम् यहाँ पुराशब्दको अर्थ पहिले हो ।	
३) पुरा वर्पति वारिदः यहाँ 'मेघ चाँडै वसने छ' यस्तो अर्थ बुझिन्छ र पुराशब्दको अर्थ निश्चित आसन्न भविष्यत्काल हो । निश्चित आसन्न भविष्यत्कालमा पुराशब्दको योग हुँदा 'यावत्पुरानिपातयोर्लट्' यो सूत्रले लटलकार हुन्छ ।	
पुराण (न.) पुराण / सर्ग, प्रतिसर्ग, वंश, मन्वन्तर, वंशानुचरित, यति पाँच कुरा वर्णन गरिएको व्यासादिमुनिकृत शास्त्र । सर्ग, विसर्ग, स्थान, पोषण, ऊति, मन्वन्तरकथा, ईश्वरकथा, निरोध, मुक्ति र	

पुराण	आश्रय गरी दस लक्षण भएको व्यासादि मुनिकृत शास्त्रलाई महापुराण भन्दछन् ।
पुराण	(विशे.) पुरानो ।
पुराण	(पुं./न.) पैसा / एक कर्ष अर्थात् असी लाल प्रमाण भएको राजमुद्राङ्कित (छापे) ताम्रखण्ड ।
पुराणपुरुष	(पुं.) १. विष्णु, २. ईश्वर ।
पुरातन	(विशे.) पुरानो ।
पुराध्यक्ष	(पुं.) नगरपाल / सहरको रक्षामा नियुक्त भएको अधिकृत / कोतवाल ।
पुरारि	(पुं.) महादेव ।
पुरावृत्त	(न.) इतिहास / पुरानो कुरा ।
पुरी	(स्त्री.) सहर । खास राजा रहने सहरलाई पुरी भन्दछन् । वाणिज्य व्यवसायी-महाजन ज्यादा रहने राजा नबस्ने सहरलाई पुर भन्दछन् भनी श्रीधरस्वामीले भृगु ऋषिको नृपावासः पुरी प्रोक्ता विशां पुरमपीष्यते । यो वचन उद्धृत गरेका छन् ।
पुरीतत्	(न./पुं.) आन्द्रा ।
पुरीष	(न.) १. विष्टा, २. पानी ।
पुरीषण	(न.) विष्टा ।
पुरु	(विशे.) धेरै ।
पुरुत्रा	(अव्य.) १. धेरैकन, २. धेरैमा ।
पुरुदंशस्	(पुं.) इन्द्र ।
पुरुष	(पुं.) १. लोग्ने मानिस, २. पुत्रागवृक्ष, ३. आत्मा ।
पुरुषक	(पुं.) पछिल्ला खुट्टा टेकेर घोडाझैं खडा हुनु ।
पुरुषकार	(पुं.) पुरुषप्रयत्न / मानिसले गर्ने यत्न (कोसिस) ।
पुरुषत्रा	(अव्य.) पुरुषकन / पुरुषमा ।*
पुरुषदध्न	(विशे.) एक पुरुष प्रमाण भएको / एक

पुर्सा	अर्थात् हात ठड्याएका लोग्ने मानिसको जति प्रमाण / नाप हुने ।
पुरुषद्वयस	(विशे.) एक पुरुष प्रमाण भएको / एक पुर्सा अर्थात् हात ठड्याएका लोग्ने मानिसको जति प्रमाण / नाप हुने ।
पुरुषमाष	(विशे.) एक पुरुष प्रमाण भएको / एक पुर्सा अर्थात् हात ठड्याएका लोग्ने मानिसको जति प्रमाण / नाप हुने ।
पुरुषव्याघ्र	(पुं.) श्रेष्ठ पुरुष । व्याघ्र, शार्दूल, सिंह आदि शब्द समस्तपदका उत्तरपद भएर रहेमा पूर्वपद वाच्यको व्याघ्रादि-समानता बुझाउँछन् ।
पुरुषाधम	(पुं.) पुरुषाधम / अधम पुरुष । एक जुवाडे, कथक, चेर्याले मात्र प्रशंसा गरिएको मानिस पुरुषाधम भनिन्छ - कितवा यं प्रशंसन्ति यं प्रशंसन्ति चारणाः । गणिका यं प्रशंसन्ति स पार्थ! पुरुषाधमः ॥ (भार०)
पुरुषार्थ	(पुं.) पुरुषले गर्नुपर्ने विषय । धर्मार्जन अर्थार्जन, कामोपभोग, मोक्षलाभ ।
पुरुषोत्तम	(पुं.) १. विष्णु, २. जगन्नाथ / ठाकुरजी । ३. उत्तम पुरुष । राजा, पण्डित, तपस्वीले प्रशंसा गरिएको मानिस पुरुषोत्तम हो- राजानो यं प्रशंसन्ति यं प्रशंसन्ति कोविदाः । साधवो यं प्रशंसन्ति स पार्थ! पुरुषोत्तमः ॥ (भार०)
पुरुह	(विशे.) खुब प्रशस्त / खुब धेरै ।
पुरुहु	(विशे.) खुब प्रशस्त / खुब धेरै ।
पुरुहूत	(पुं.) इन्द्र ।
पुरुवस्	(पुं.) १. पार्वण श्राद्धका विश्वदेव / देवताविशेष, २. चन्द्रवंशीय राजाहरूका

* देव-मनुष्य-पुरुष-पुरु-मर्त्येभ्यो द्वितीयासप्तम्योर्बहुलम्' यो सूत्रले द्वितीया र सप्तमी विभक्तिको अर्थमा त्र प्रत्यय विकल्प हुन्छ, त्यो हुनाले पुरुषत्राशब्दको पर्याय- 'पुरुषम्, पुरुषौ, पुरुषान्, पुरुषे, पुरुषयोः पुरुषेषु, यौ ६ हुन्छन् । त्यस्तै पुरुशब्द ।

पुरोग	मूल पुरुष भएका, बुध / चन्द्रपुत्रका छोरा महाराजा पुरुरवा ।	पुरोग	(विशे.) १. अग्रगामी/अधि अधि हिंङ्ने, २. अगुवा / मार्गदर्शक, ३. मुख्य ।	पुष्कर	भाग, ६. कमल, ७. तरबारको दाप, ८. पुष्करनामक प्रसिद्ध तीर्थ, ९. सात द्वीप मध्येको पछिल्लो द्वीप, १०. कुष्ठ-नामक औषधि / कूट ।
पुरोगम	(विशे.) १. अग्रगामी / अधि अधि हिंङ्ने, २. अगुवा / मार्गदर्शक, ३. मुख्य ।	पुरोगम	(विशे.) १. अग्रगामी / अधि अधि हिंङ्ने, २. अगुवा / मार्गदर्शक, ३. मुख्य ।	पुष्कर	(पुं.) १. रोगविशेष, २. सारसपक्षी, ३. सात द्वीप मध्येको पछिल्लो द्वीप, ४. पुष्करतीर्थ ।
पुरोगामिन्	(विशे.) १. अग्रगामी / अधि अधि हिंङ्ने, २. अगुवा / मार्गदर्शक, ३. मुख्य ।	पुरोगामिन्	(विशे.) १. अग्रगामी / अधि अधि हिंङ्ने, २. अगुवा / मार्गदर्शक, ३. मुख्य ।	पुष्करमूल	(न.) १. पुष्करमूलनामक औषधि, २. कूटको जरा ।
पुरोडाश	(पुं.) यज्ञमा होम गरेर शेष रहेको पीठाको रोटी आदि ।	पुरोडाश	(विशे.) पुरोडाश पकाउन लायकको पवित्र अन्नादि ।	पुष्कराह्न	(पुं.) १. सारसपक्षी, २. पुष्करमूल औषधि ।
पुरोडाश्य	(विशे.) पुरोडाश पकाउन लायकको पवित्र अन्नादि ।	पुरोडाश्य	(विशे.) पुरोडाश पकाउन लायकको पवित्र अन्नादि ।	पुष्करिणी	(स्त्री.) १. स्थलकमलिनी, २. पुष्कर-मूल औषधि, ३. हस्तिनी / हतिनी, ४. कमलको बोट, ५. कमल हुने पोखरी ।
पुरोधस्	(पुं.) पुरोहित / प्रोहित ।	पुरोधस्	(पुं.) पुरोहित / प्रोहित ।	पुष्करिन्	(पुं.) हात्ती ।
पुरोहित	(पुं.) पुरोहित / प्रोहित । वेदवेदाङ्गको तत्त्व ज्ञान, जप, होम आदिमा तत्पर भएको, आर्शीवाद-मङ्गलवचन बोल्ने, यस्तो राजपुरोहित हुन्छ ।	पुरोहित	(पुं.) पुरोहित / प्रोहित । वेदवेदाङ्गको तत्त्व ज्ञान, जप, होम आदिमा तत्पर भएको, आर्शीवाद-मङ्गलवचन बोल्ने, यस्तो राजपुरोहित हुन्छ ।	पुष्कलक	(पुं.) कस्तूरी मृग ।
पुरोभागिन्	(विशे.) दोष मात्र देख्ने	पुरोभागिन्	(विशे.) दोष मात्र देख्ने	पुष्कल	(विशे.) १. श्रेष्ठ, २. धेरै ।
पुलक	(पुं.) १. रोमहर्ष / रोमाञ्च, २. तुच्छ-धान्य / पबटा, ३. हरिताल, ४. हात्तीलाई खुवाउने अन्नको ग्रास / गास ।	पुलक	(पुं.) १. रोमहर्ष / रोमाञ्च, २. तुच्छ-धान्य / पबटा, ३. हरिताल, ४. हात्तीलाई खुवाउने अन्नको ग्रास / गास ।	पुष्कल	(न.) १. चार ग्रास प्रमाण भएको भिक्षात्र, २. छ माना चार मुठी प्रमाण भएको भिक्षात्र-अष्टमुष्टिर्भवेत्कुञ्जिः
पुलाक	(पुं.) १. तुच्छधान्य / पबटा, २. थोरै अंश, ३. भातको सीता, ४. छिटोपन ।	पुलाक	(पुं.) १. तुच्छधान्य / पबटा, २. थोरै अंश, ३. भातको सीता, ४. छिटोपन ।	पुष्कल	(न.) १. चार ग्रास प्रमाण भएको भिक्षात्र, २. छ माना चार मुठी प्रमाण भएको भिक्षात्र-अष्टमुष्टिर्भवेत्कुञ्जिः
पुलिन	(न.) १. पानीले भर्खर छाडेको तट, २. नदीका बिच बिचमा देखिने पानीले भर्खर छाडेको टापु ।	पुलिन	(न.) १. पानीले भर्खर छाडेको तट, २. नदीका बिच बिचमा देखिने पानीले भर्खर छाडेको टापु ।	पुष्कल	(न.) १. चार ग्रास प्रमाण भएको भिक्षात्र, २. छ माना चार मुठी प्रमाण भएको भिक्षात्र-अष्टमुष्टिर्भवेत्कुञ्जिः
पुलिन्द	(पुं.) चण्डालविशेष ।	पुलिन्द	(पुं.) चण्डालविशेष ।	पुष्कल	(न.) १. चार ग्रास प्रमाण भएको भिक्षात्र, २. छ माना चार मुठी प्रमाण भएको भिक्षात्र-अष्टमुष्टिर्भवेत्कुञ्जिः
पुलोमजा	(स्त्री.) इन्द्राणी / इन्द्रपत्नी ।	पुलोमजा	(स्त्री.) इन्द्राणी / इन्द्रपत्नी ।	पुष्कल	(न.) १. चार ग्रास प्रमाण भएको भिक्षात्र, २. छ माना चार मुठी प्रमाण भएको भिक्षात्र-अष्टमुष्टिर्भवेत्कुञ्जिः
पुलोमजित्	(पुं.) इन्द्र ।	पुलोमजित्	(पुं.) इन्द्र ।	पुष्कल	(न.) १. चार ग्रास प्रमाण भएको भिक्षात्र, २. छ माना चार मुठी प्रमाण भएको भिक्षात्र-अष्टमुष्टिर्भवेत्कुञ्जिः
पुलोमभिद्	(पुं.) इन्द्र ।	पुलोमभिद्	(पुं.) इन्द्र ।	पुष्कल	(न.) १. चार ग्रास प्रमाण भएको भिक्षात्र, २. छ माना चार मुठी प्रमाण भएको भिक्षात्र-अष्टमुष्टिर्भवेत्कुञ्जिः
पुषित	(विशे.) पालनपोषण गरिएको ।	पुषित	(विशे.) पालनपोषण गरिएको ।	पुष्कल	(न.) १. चार ग्रास प्रमाण भएको भिक्षात्र, २. छ माना चार मुठी प्रमाण भएको भिक्षात्र-अष्टमुष्टिर्भवेत्कुञ्जिः
पुष्कर	(न.) १. हात्तीका सुँडको अग्रभाग, २. वाद्यभाण्डमुख / बाजाको ठोकिने फुकिने ठाउँ, ३. आकाश, ४. पानी, ५. खड्ग आदिको फल / चापट, चेष्टो	पुष्कर	(न.) १. हात्तीका सुँडको अग्रभाग, २. वाद्यभाण्डमुख / बाजाको ठोकिने फुकिने ठाउँ, ३. आकाश, ४. पानी, ५. खड्ग आदिको फल / चापट, चेष्टो	पुष्कल	(न.) १. चार ग्रास प्रमाण भएको भिक्षात्र, २. छ माना चार मुठी प्रमाण भएको भिक्षात्र-अष्टमुष्टिर्भवेत्कुञ्जिः

पुष्पधन्वन्	(पुं.) कामदेव ।
पुष्पन्धय	(पुं.) भ्रमर / भँवरो ।
पुष्पन्धय	(विशे.) फूल चुन्ने ।
पुष्पपुर	(न.) पटना सहर ।
पुष्परस	(पुं.) मह ।
पुष्पराग	(पुं.) पुष्पराज रत्न ।
पुष्पलाव	(पुं.) माली ।
पुष्पलावी	(स्त्री.) मालिनी ।
पुष्पलिह	(पुं.) भ्रमर / भँवरो ।
पुष्पवती	(स्त्री.) रजस्वला भएकी स्त्री ।
पुष्पवत्	(पुं.) सूर्य-चन्द्र । पुष्पवत्शब्दको सूर्य-चन्द्रलाई कहँदा पुष्पवन्तौ, पुष्पवन्तौ, पुष्पवद्भ्याम्, इत्यादि द्विवचनान्त मात्र रूप हुन्छन् ।
पुष्पवत्	(विशे.) फूलवाला / फूल हुने ।
पुष्पवाटी	(स्त्री.) फूलबारी ।
पुष्पशकटी	(स्त्री.) आकाशवाणी ।
पुष्पशर	(पुं.) कामदेव ।
पुष्पशरासन	(पुं.) कामदेव ।
पुष्पा	(स्त्री.) कर्ण (राधेय)को नगरी । आजकाल त्यसलाई भागलपुर भन्छन् ।
पुष्पाञ्जलि	(पुं.) फूल भरेको अञ्जुली ।
पुष्पिका	(स्त्री.) १. दन्तमल/दाँत मल, २. लिङ्ग-मल / लिङ्गको कस ।
पुष्पिता	(स्त्री.) रजस्वला भएकी स्त्री ।
पुष्पित	(विशे.) फुलेको रुख आदि ।
पुष्पेषु	(पुं.) कामदेव ।
पुष्य	(पुं.) पुष्य / तिष्यनक्षत्र ।
पुष्परथ	(पुं.) लडाइँ बाहेको काममा / हावा खाँदा, प्रवास जाँदा, यात्रा-उत्सव पर्दा चढिने चक्रयान अर्थात् पाङ्ग्रा लागेको सवारी-बग्गी, एक्का, टमटम, मोटर आदि ।
पुस्त	(न.) लिप, पोत, सिलाइ, पुतलीनिर्माण, चित्रलेखन, इत्यादि सिपको काम ।

पुस्तक	(पुं./न.) पुस्तक ।
पूग	(न.) सुपारीको फल ।
पूग	(पुं.) १. सुपारीको रुख, २. समूह ।
पूगमात्र	(न.) पिकदानी ।
पूजक	(विशे.) पूजा गर्ने ।
पूजन	(न.) पूजा गर्नु ।
पूजा	(स्त्री.) १. पूजा, २. सत्कार ।
पूजार्ह	(विशे.) १. पूजालायक, २. आदरलायक ।
पूजित	(विशे.) १. पूजा गरिएको, २. सत्कार गरिएको ।
पूज्य	(विशे.) १. पूजालायक, २. सत्कारलायक ।
पूत	(विशे.) पवित्र / शुद्ध ।
पूतना	(स्त्री.) १. सिन्धदेश र मगधदेशमा पैदा हुने बोक्रो पातलो भएको लेपनकर्मका निमित्त उत्तम ठहरिएको हर्षो, २. पूतना-नामक बालग्रह ।
पूति	(स्त्री.) १. पवित्रता, २. दुर्गन्ध ।
पूति	(विशे.) दुर्गन्ध आउने ।
पूतिक	(पुं.) काँढे गिठौली ।
पूतिकरज	(पुं.) काँढे गिठौली ।
पूतिकरञ्ज	(पुं.) काँढे गिठौली ।
पूतिकर्णक	(पुं.) पाकेर गनाउने कर्णरोग ।
पूतिका	(स्त्री.) १. बिराली / बिरालाको पोथी, २. सागविशेष / पोई ।
पूतिकाष्ठ	(न.) १. देवदारु / देबार, २. सल्लो ।
पूतिगन्ध	(विशे.) दुर्गन्ध आउने ।
पूतिगन्धि	(विशे.) दुर्गन्ध आउने ।
पूतिनस्य	(पुं.) नाकभित्र पाकेर दुर्गन्ध आउने रोगविशेष ।
पूतिकली	(स्त्री.) सोमराजी / बाकुची ।
पून	(विशे.) नष्ट भएको ।
पूप	(पुं.) पुवा, मालपुवा आदि पिष्टपाक ।
पूय	(न.) पीप ।
पूयरक्त	(पुं.) निधारमा चोट लागेर नाकद्वारा पीप रगत आउने रोगविशेष ।

पूयारि	(पुं.) निम्ब / निमको रुख ।
पूयालस	(पुं.) सन्धि / जोर्नीमा खटिरा भएर पीप बगिरहने रोगविशेष ।
पूर	(पुं.) १. जलसमूह, २. बिमिरो, ३. पूरण / पूर्ण गर्नु / भर्नु ।
पूरक	(पुं.) १. बिमिरो, २. बाहिरको वायु कोष्ठमा भर्ने प्राणायाम, ३. गुणन गर्ने अङ्क ।
पूरक	(विशे.) पूर्ण गर्ने / पुर्‍याउने ।
पूरण	(न.) १. पूर्ण गर्नु, २. पुर्‍याउनु, ३. भर्नु ।
पूरण	(विशे.) १. पुर्‍याउने, २. भर्ने, ३. पूर्ण गर्ने ।
पूरण	(पुं.) १. समुद्र, २. पुल ।
पूरणी	(स्त्री.) शाल्मलि वृक्ष / सिमल ।
पूरिका	(स्त्री.) पुरी / रोटीविशेष ।
पूरित	(विशे.) १. पूर्ण गरिएको, २. भरिएको ।
पूरुष	(पुं.) १. पुरुष / लोग्ने मानिस, २. आत्मा ।
पूर्ण	(विशे.) भरिएको ।
पूर्णकुम्भ	(पुं.) भरिएको घडा ।
पूर्णपात्र	(न.) १. हर्षका समयमा दिइने वस्त्र-अलंकार आदि, २. यज्ञ यागादिमा ब्रह्मालाई यजमानले दिनु पर्ने दुई सय छपत्र मुठी अन्नले भरिएको पात्र अथवा दुई सय छपत्र मुठी अन्न दिन नसक्नेले दिनु पर्ने एक जना खबैया मानिस अघाउने अन्नले भरिएको पात्र ।
पूर्ण(र्णि)मा	(स्त्री.) पूर्णिमातिथि ।
पूर्णमास	(पुं.) पौर्णमास याग ।
पूर्णमासी	(स्त्री.) पूर्णिमातिथि ।
पूर्णा	(स्त्री.) १. पञ्चमी, २. दशमी, ३. पूर्णिमा, ४. अमावास्या ।
पूर्त	(न.) पूर्तकर्म / पाटी, पौवा, तलाउ, पोखरी, धारा, देवालय, पुल, पाठशाला, आरोग्यशाला, वैद्यखाना, अस्पताल आदि बनाएर उत्सर्जन गर्नु ।
पूर्त	(विशे.) भरिएको / पूर्ण भएको ।

पूर्व	(विशे.) १. पहिलो, २. अघिल्लो, ३. पहिले ।
पूर्व	(पुं.) पिता-पुर्खा । यो शब्द यस अर्थमा बहुवचनान्त छ ।
पूर्वज	(पुं.स्त्री.) १. दाजु, २. दिदी ।
पूर्वज	(पुं.) पिता-पुर्खा । यो शब्द यस अर्थमा बहुवचनान्त छ ।
पूर्वदेव	(पुं.) दैत्य ।
पूर्वपक्ष	(पुं.) १. शुक्लपक्ष, २. झगडिया वादी-प्रतिवादीमध्ये वादीको पक्ष, ३. शास्त्रार्थको शङ्काकोटि ।
पूर्वपर्वत	(पुं.) उदयाचल ।
पूर्वफाल्गुनी	(स्त्री.) सत्ताईस नक्षत्रमध्येको एघारौं पूर्वाफाल्गुनीनक्षत्र । पूर्वाफाल्गुनीशब्द द्विवचनान्त छ ।
पूर्वभाद्रपदा	(स्त्री.) सत्ताईस नक्षत्र मध्येको पच्चीसौं पूर्वाभाद्रानक्षत्र । पूर्वभाद्रपदा शब्द द्विवचनान्त छ ।
पूर्वरङ्ग	(पुं.) नाटकको प्रस्तावना ।
पूर्वराग	(पुं.) परस्पर दर्शन, अथवा श्रवणद्वारा आसक्त (आसिक) भएका नायक र नायिकाको फेरि परस्पर योग / रति नहुन्जेलसम्मको प्रेमातुर अवस्था ।
पूर्वरात्र	(पुं.) रात्रिको पूर्वभाग / आधा रातभन्दा पहिलेको समय ।
पूर्वरूप	(न.) १. रोगको पूर्वलक्षण, २. व्याकरण-प्रसिद्ध 'एङःपदान्तादति' इत्यादि सूत्रले पूर्वपरका स्थानमा हुने पूर्वसवर्ण ।
पूर्वसर	(विशे.) १. अघि लाग्ने, २. अघि सर्ने ।
पूर्वा	(स्त्री.) पूर्वदिशा ।
पूर्वाषाढा	(स्त्री.) सत्ताईस नक्षत्र मध्येको बीसौं नक्षत्र ।
पूर्वाह्न	(पुं.) दिनका तीन भागको पहिलो भाग। कसै कसैले दिनको दुई भागको पहिला भागलाई पूर्वाह्न भनेको छ ।

पूर्वाह्नेतन	(विशे.) पूर्वाह्नकालमा हुने ।
पूर्वेद्युस्	(अव्य.) अघिल्ला दिन ।
पूषन्	(पुं.) १. सूर्य, २. पूषा प्रजापति ।
पृक्का	(स्त्री.) लङ्कोट्र / सागविशेष ।
पृक्त	(विशे.) सम्पर्क भएको / छोडिएको ।
पृक्ति	(स्त्री.) सम्पर्क / छातछुत ।
पृच्छा	(स्त्री.) प्रश्न / सोध्नु ।
पृतना	(स्त्री.) १. सामान्य सेना, २. दुई सय त्रिचालीस हात्ती, दुई सय त्रिचालीस रथ, सात सय उनन्तीस घोडा, बाह्र सय पन्ध्र सिपाहीको समुदाय भएको सेना ।
पृतनासाह	(पुं.) इन्द्र ।
पृथक्	(अव्य.) १. फरक, २. अलग ।
पृथक्त्व	(न.) १. न्यायशास्त्रप्रसिद्ध चौबीस गुण मध्येको, 'पृथक्' प्रतीतिको असाधारण कारण, गुण, २. फरक हुनु ।
पृथक्पर्णी	(स्त्री.) पृश्निपर्णी औषधि / चाल्ने-सिस्नो ।
पृथगात्मता	(स्त्री.) विवेक / व्यक्ति ।
पृथगात्मिका	(स्त्री.) व्यक्ति / जातिमद्वस्तु ।
पृथग्जन	(पुं.) १. मूर्ख, २. नीच ।
पृथग्विध	(विशे.) नाना प्रकारको ।
पृथिवी	(स्त्री.) पृथिवी / भूमि ।
पृथिवीपति	(पुं.) राजा ।
पृथिवीपाल	(पुं.) राजा ।
पृथु	(स्त्री.) १. कालो जिरा, २. जिम्बु, ३. अफिम ।
पृथु	(पुं.) वेनको बाहुमन्थन गर्दा विष्णुका अंशावतारले उत्पन्न भएका राजा ।
पृथु	(विशे.) ठूलो ।
पृथुक	(पुं.) १. चिपिटान्न / चिउरा, २. बालक ।
पृथुका	(स्त्री.) हिङ्गुपत्री / जिम्बु ।
पृथुरोमन्	(पुं.) माछा ।
पृथुल	(विशे.) १. ठूलो, २. मोटो ।
पृथुदर	(पुं.) भेडा ।

पृथुदर	(विशे.) ठूलो पेट हुने / भुँडे ।
पृथ्वी	(स्त्री.) १. पृथिवी / भूमि, २. कालो जिरा, ३. जिम्बु, ४. अलैंची, ५. पुनर्नवा ।
पृथ्वीका	(स्त्री.) १. अलैंची, २. कालो जिरा, ३. जिम्बु ।
पृदाकु	(पुं.) सर्प / साँप ।
पृश्नि	(विशे.) १. अल्पतन्तु / सानो गाँठीको प्राणी, २. श्वेतवर्ण हुने, ३. तेजस्वी / तेजिलो ।
पृश्नि	(स्त्री.) १. किरण, २. जल, ३. अमृत, ४. वेद, ५. अन्न ।
पृश्निपर्णी	(स्त्री.) पृश्निपर्णी औषधि / चाल्नेसिस्नो ।
पृषत्	(पुं.) १. मृगविशेष / चित्तल, २. द्रुपद राजाका बाबु, ३. छिबिरे सेतो वर्ण भएको सर्प ।
पृषत्	(न.) जलबिन्दु / पानीको छिटा ।
पृषत	(पुं.) १ मृगविशेष / चित्तल, २. द्रुपद राजाका बाबु, ३. सेतो छिबिरे वर्ण हुने सर्प, ४. पानीको छिटा ।
पृषती	(स्त्री.) चित्तल मृगकी स्त्री / पोथी ।
पृषत्क	(पुं.) बाण ।
पृषदश्च	(पुं.) वायु ।
पृषदाज्य	(न.) दही मिलाएको घिउ ।
पृषन्ति	(पुं.) जलबिन्दु / पानीको छिटा ।
पृषातक	(न.) दही मिलाएको घिउ ।
पृषोदर	(विशे.) बिन्दु-गर्भित / बिच बिचमा थोप्लाले युक्त भएको, रागेपाटे भएको ।
पृष्ठ	(न.) १. शरीरको पश्चाद्भाग / पिठ्युँ, २. यावद्स्तुको पछिल्लो भाग, ३. वैदिक स्तोत्रविशेष ।
पृष्ठतस्	(अव्य.) १. पिठ्युँपट्टि, २. पीठपरि ।
पृष्ठमांसाद	(विशे.) १. पिठ्युँपट्टिको मासु खाने, २. चुक्ली गर्ने / छुल्याहा ।
पृष्ठवंश	(पुं.) डँडाल्लो ।
पृष्ठवाह	(विशे.) पिठ्युँले भारी बोक्ने ।

पृष्ठोदय	(पुं.) मेष, वृष, कर्कट, धनु, मकर, मीन लग्न ।	पैत्तिक	(विशे.) १. पित्तबाट उठेको, २. पित्त बढाउने ।
पृष्ठय	(न.) १. पृष्ठको / पिठ्युँको, २. वैदिक स्तोत्रविशेषको समूह ।	पैत्र	(विशे.) पितृसम्बन्धी / पितृको ।
पृष्ठ्य	(पुं.) १. पिठ्युँमा भारी बोक्ने, २. लट्टु घोडा ।	पैशाच	(पुं.) आठ प्रकारका विवाह मध्येको आठौँ प्रकारको अधम विवाह / सुतेकी बेहोस भएकी कन्यामा बलात्कारपूर्वक गमन गर्नुलाई पैशाच विवाह भन्दछन् ।
पृष्णि	(विशे.) अल्पतनु / सानो गाँठी हुने ।	पैशाच	(विशे.) पिशाच/प्रेतसम्बन्धी / पिशाचको ।
पृष्णि	(पुं.) कुर्कुच्चा ।	पैशुन्य	(न.) पिशुनता / छुल्याइँ ।
पेचक	(पुं.) १. हस्तिपुच्छमूल / हात्तीका पुच्छरको फेद, २. लाटोकोसेरो / झुल्का ।	पैष्टिक	(स्त्री.) पिष्टको मद्य / जाँड ।
पेटक	(पुं.) बाँस, वेत आदिले बनाएको पेटारी, पेटी, प्याङ आदि ।	पैष्टी	(स्त्री.) पिष्टको मद्य / जाँड ।
पेटी	(स्त्री.) बाँस, वेत आदिले बनाएको पेटारी, पेटी, प्याङ आदि ।	पोगण्ड	(पुं.) पाँच वर्षदेखि दश वर्ष नपुगुन्जेल-सम्मको बालक ।
पेत्व	(न.) १. अमृत, २. घिउ ।	पोगण्ड	(विशे.) न्यूनाधिकाङ्ग / अङ्गुलि आदि अङ्ग कम्ती हुने अथवा बढ्ता हुने ।
पेत्व	(पुं.) बोको ।	पोट	(पुं.) गृहभूमि / घडेरी ।
पेय	(विशे.) पिउन योग्य ।	पोटगल	(पुं.) १. नर्कट, २. माछा, ३. राजिल/निर्विष सर्प र गोनस/गाईको जस्तो नाक हुने सर्पको वर्णसंकर सर्प ।
पेयूष	(पुं./न.) सात दिनभित्रको बिगौती दूध ।	पोटलिका	(स्त्री.) पोको ।
पेरोज	(न.) रत्नविशेष / पिरोज ।	पोटा	(स्त्री.) दारीजुँगा भएकी स्त्री ।
पेलव	(विशे.) १. विरल / अलिअलि / पातलो, २. कोमल / सुकुमार ।	पोटली	(स्त्री.) पोको ।
पेशल	(विशे.) १. राम्रो, २. चतुर, ३. सुकुमार, ४. धूर्त ।	पोत	(पुं.) १. बालक / बच्चा, २. जहाज, ३. दश वर्षको हात्ती, ४. गृहभूमि / घडेरी, ५. बहना ।
पेशस्कारिन्	(पुं.) कुमालकोटी / कृमिविशेष ।	पोतकी	(स्त्री.) सागविशेष / पोई ।
पेशस्कृत्	(पुं.) कुमालकोटी / कृमिविशेष ।	पोतज	(विशे.) आमाका पेटबाट बच्चै जन्मने अर्थात् अण्डज बाहेक / जरायुज प्राणी ।
पेशी	(स्त्री.) १. पक्षीको अण्ड / फुल, २. फुल्ल लागेको कोपिला, ३. तरबार आदि काट्ने भाँडाको दाप, ४. शरीरमा रहेको मांसपिण्ड ।	पोतवणिज्	(पुं.) जहाजी महाजन ।
पेषण	(न.) १. पिँध्नु, २. पिँध्ने भाँडो / लोहोरो, बच्चा आदि ।	पोतवाह	(पुं.) बहनाले नाउ ख्याउने माझी ।
पेषणी	(स्त्री.) सिलौटो ।	पोत्	(पुं.) ऋत्विग्विशेष ।
पैतृक	(विशे.) १. बाबुको, २. बाबुदेखि आएको ।	पोताधान	(न.) साना साना माछाको बथान ।
पैतृष्वस्त्रीय	(पुं./स्त्री.) फुफूका छोरा-छोरी ।	पोत्र	(न.) १. बँदेलको थुतुनो, २. हलाको टुप्पा, ३. बज्र, ४. नाउ ख्याउन काष्ठविशेष/बहना / डाँडा ।
पैतृष्वस्त्रेय	(पुं./स्त्री.) फुफूको छोरो वा छोरी ।		

पोत्रिन्	(पुं.) बँदेल ।
पोलिका	(स्त्री.) तावामा पकाइने पुरीभन्दा ठूलो मोटो रोटीविशेष ।
पोषण	(न.) पालन-पोषण गर्नु ।
पोष्ट	(विशे.) पालन-पोषण गर्ने ।
पोष्य	(विशे.) पालन-पोषण गर्न योग्य ।
पोष्यपुत्र	(पुं.) दत्तक लिएर पाल्नाले आफ्नो बनाएको परपुत्र ।
पौंस	(न.) १. पुंस्त्व / पुरुषत्व, २. धैर्य ।
पौंस	(विशे.) १. पुरुषबाट आएको, २. पुरुषमा हुने ।
पौण्ड	(न.) पाँच देखि दश वर्षसम्मको उमेर ।
पौण्डरीक	(न.) १. स्थल कमल, २. गुनकेशरी, ३. कफ प्रधान भएको कुष्ठरोगविशेष ।
पौण्डरीक	(पुं.) यज्ञविशेष ।
पौण्डर्य	(न.) १. स्थलकमल, २. गुनकेशरी ।
पौण्ड्र	(पुं.) १. देशविशेष / चन्देल, २. गेंबरा उखु, ३. भीमसेनको शङ्ख ।
पौत्तिक	(न.) पुतलीविशेषले बनाएको सेतो मह ।
पौत्र	(पुं.) नाति ।
पौत्री	(स्त्री.) नातिनी ।
पौनःपुनिक	(विशे.) बारम्बार भएको ।
पौनःपुन्य	(न.) बारम्बार ।
पौनर्भव	(पुं.) १. विधवा स्त्रीले द्वितीय विवाह गरेर पाएको पुत्र, २. पतिद्वारा त्याग गरिएकी स्त्रीले पोइल गएर पाएको पुत्र ।
पौर	(न.) रोहिषतृण / रामकपूर ।
पौर	(विशे.) १. सहरमा भएको, २. सहरवासी ।
पौरस्त्य	(विशे.) १. पहिलो, २. पूर्वदिशामा भएको ।
पौराणिक	(विशे.) १. पुराण ज्ञान, २. पुराणमा भएको ।
पौरुष	(न.) पराक्रम ।
पौरुष	(विशे.) १. पुरसा / हात ठड्याएर उभिएका लोग्ने मानिस जति प्रमाण भएको, २. पुरुषले बोकिने ।

पौरुषेय	(विशे.) १. पुरुषले गरेको, २. पुरुषले बनाएको, ३. पुरुषको ।
पौरुषेय	(पुं.) १. पुरुषको समूह, २. पुरुषको वध, ३. पुरुषको विकार ।
पौरोगव	(पुं.) महानसाधिकारी / भान्साको तैनात वाला ।
पौर्णमासी	(स्त्री.) पूर्णिमातिथि ।
पौर्वाहिक	(विशे.) १. पूर्वाह्नकालमा भएको, २. पूर्वाह्नकालसम्बन्धी ।
पौलस्त्य	(पुं.) १. कुवेर, २. रावण, ३. विभीषण, ४. कुम्भकर्ण ।
पौलि	(पुं.) हरियै अवस्थामा / खड्गग्रह भएर नसुकैमा भुटिएका पोलिएका मकै, चना, जौ, गहुँ आदि अन्न ।
पौलोमी	(स्त्री.) इन्द्रपत्नी / इन्द्राणी ।
पौष	(पुं.) पौष महिना ।
पौषी	(स्त्री.) १. पौषशुक्ल पूर्णिमा, २. पुष्य-नक्षत्रले युक्त भएको पूर्णिमा ।
पौष्करमूल	(न.) पुष्करमूल / औषधिविशेष ।
पौष्टिक	(विशे.) १. पुष्ट गराउने वस्तु, २. बढाउने वस्तु ।
प्याद्	(अव्य.) सम्बोधन / ए ! ओ ! हे !
प्र	(अव्य.) १. आरम्भ, २. गति, ३. उत्कर्ष, ४. सर्वतोभाव, ५. प्राथम्य, ६. ख्याति, ७. उत्पत्ति, ८. व्यवहार यी आठ अर्थ प्र उपसर्गका छन्, यिनको स्पष्टता भिन्नार्थक धातुविशेषको योगले हुन्छ जस्तै क्रमैले-प्रक्रमते, तिष्ठते, प्रवहति, प्रवर्षति, प्रारभते, प्रसिध्यति, प्रभवति, प्रहरति इत्यादि ।
प्रकट	(विशे.) प्रकट भएको / जाहेर भएको ।
प्रकटित	(विशे.) प्रकट गरिएको ।
प्रकम्पन	(पुं.) वायु / बतास ।
प्रकर	(पुं.) समूह ।
प्रकरण	(न.) १. प्रस्ताव / मौका / प्रसङ्ग,

	२. प्रकरण / शास्त्रको एउटा विषय प्रतिपादन गर्ने सन्दर्भ, ३. दश प्रकारका रूपक (दृश्य काव्य) मध्येको दोस्रो-कविकल्पित नायकको चरित्रवर्णन गरिएको दृश्यकाव्य-विशेष ।		४. राज्यका सात अङ्ग/राजा, मन्त्री, राजधानी, राष्ट्र, कोष (खजाना), दुर्ग (किल्ला), बल (फौज), ५. प्रजा, ६. मायाशक्ति ।
प्रकरी	(स्त्री.) नाटकको प्रादेशिक (स्वल्प-काल व्यापी) प्रासङ्गिक इतिवृत्त । रामायणको नाटकमा, मन्थरा, गुह, शूर्पणखा, शबरी इत्यादिको इतिवृत्त (चरित्र) जस्तो सानो चरित्र ।	प्रकृष्ट	(विशे.) उत्तम / असल ।
प्रकर्ष	(पुं.) उत्कर्ष / आधिक्य ।	प्रकोष्ठ	(पुं.) १. कुहिनादेखि उँघो पञ्जादेखि उँभोको अवयव, २. प्रकोष्ठक / कोठाजस्तो परेको स्थान ।
प्रकाण्ड	(पुं./न.) १. फेददेखि हाँगा नफाटुन्जेल-सम्मको रुखको भाग, २. असल / उत्तम। असललाई कहँदा प्रकाण्डशब्दको जातिवाचक शब्दसँग प्रशंसावचनैश्च सूत्रले समास हुन्छ । जातिवाचक शब्द जुन लिङ्गको भएपनि प्रकाण्डशब्द पुं.नपुंसक लिङ्गै रहन्छ । जस्तै- प्रशस्ता गौः भन्दा गोप्रकाण्डः गोप्रकाण्डम् इत्यादि ।	प्रक्रम	(पुं.) १. प्रारम्भ, २. क्रम / पालो ।
प्रकाम	(न.) यथेष्ट / चाहिंदो ।	प्रक्रान्त	(विशे.) थालिएको / आरम्भ गरिएको ।
प्रकार	(पुं.) १. तरह, २. सादृश्य ।	प्रक्रिया	(स्त्री.) अधिकार / तैनाती ।
प्रकाश	(पुं.) उज्यालो ।	प्रक्वण	(पुं.) वीणाको शब्द ।
प्रकाशक	(विशे.) १. प्रकाश गर्ने, २. उज्यालो पार्ने ।	प्रक्वाण	(पुं.) वीणाको शब्द ।
प्रकाशित	(विशे.) १. प्रकाशित गरिएको, २. उज्यालो पारिएको ।	प्रक्षर	(पुं.) अश्वसन्नाह / घोडा कसेर तयार गर्नु ।
प्रकीर्ण (क)	(न.) चमर ।	प्रक्षालन	(न.) पखाल्नु ।
प्रकीर्ण	(पुं.) पूतिकरञ्ज / काँडेगिठौली ।	प्रक्षेप	(पुं.) हाल्नु ।
प्रकीर्ण	(विशे.) १. छरिएको, २. छ्यासमिस भएको, ३. फैलिएको ।	प्रक्ष्वेडन	(पुं.) फलामे बाण ।
प्रकीर्य	(पुं.) पूतिकरञ्ज / काँडेगिठौली ।	प्रखर	(विशे.) १. ज्यादा कडा, २. ज्यादा तिखो ।
प्रकृत	(विशे.) प्रस्तुत / चर्चा गरिएको ।	प्रख्य	(विशे.) तुल्य / सदृश, उस्तै ।
प्रकृति	(स्त्री.) १. स्वभाव, २. साङ्ख्यशास्त्र-प्रसिद्ध गुणत्रयको साम्यावस्था, ३. कारण,	प्रख्यात	(विशे.) प्रसिद्ध / मसहूर ।
		प्रगण्ड	(विशे.) कुहिनादेखि काखीसम्मको अवयव ।
		प्रगण्डी	(स्त्री.) किल्लाको पर्खाल ।
		प्रगतजानुक	(विशे.) घुँडाको भर नहुने / घुँडो बेकम्मा भएको ।
		प्रगल्भ	(विशे.) प्रत्युत्पन्नमति / मौकामा बुद्धि पुर्‍याएर बोल्ने ।
		प्रगाढ	(विशे.) १. धेरै, २. कृच्छ / दुःसाध्य ।
		प्रगुण	(विशे.) सोझो ।
		प्रगृह्य	(न.) सन्धिकार्य निषिद्ध भएको पद ।
		प्रगे	(अव्य.) प्रातःकाल / बिहान ।
		प्रगेतन	(अव्य.) प्रातःकालमा हुने ।
		प्रग्रह	(पुं.) १. घोडाको लगाम, २. जोख्खा खेरि समात्न पर्ने तराजुको डोरी, ३. डोरी ।
		प्रग्राह	(पुं.) १. घोडाको लगाम, २. तराजुको,

प्रघण	जोख्ता खेरि समात्त पर्ने डोरी, ३. डोरी। (पुं.) खड्केली / ढोकाको बाहिरपट्टिको स्थान।	प्रज्ञप्ति	(स्त्री.) १. संकेत, २. ज्ञान।
प्रघाण	(पुं.) खड्केली / ढोकाको बाहिरपट्टिको स्थान।	प्रज्ञा	(स्त्री.) १. बुद्धि, २. बुद्धिमती स्त्री।
प्रचण्ड	(विशे.) दुर्धर्ष / हेप्न नसकिने / मापाको।	प्रज्ञाचक्षुस्	(पुं.) जन्मान्ध।
प्रचय	(पुं.) समूह।	प्रज्ञान	(न.) १. बुद्धि, २. चिह्न, ३. चैतन्य।
प्रचलाकिन्	(पुं.) मयूरपक्षी / मयूर।	प्रज्ञु	(विशे.) घुँडाको भर नहुने / घुँडो बेकम्मा भएको।
प्रचलायित	(विशे.) घुर्ने।	प्रज्वलित	(विशे.) बलेको।
प्रचार	(पुं.) १. चल्ती, २. चर्ने ठाउँ।	प्रडीन	(न.) उडाइको आरम्भ।
प्रचुर	(विशे.) धेरै।	प्रण	(विशे.) पुरानो।
प्रचेतस्	(पुं.) १. वरुण, २. प्राचीनबर्हि राजाका छोरा।	प्रणत	(विशे.) नम्र।
प्रचोदनी	(स्त्री.) कण्टकारी औषधि।	प्रणति	(स्त्री.) प्रणाम / नमस्कार।
प्रचोदित	(विशे.) प्रेरणा गरिएको।	प्रणय	(पुं.) १. प्रेमपूर्वक प्रार्थना, २. गाढा हुँदै गएको प्रेम, ३. विश्वास।
प्रच्छद	(पुं.) ओढ्ने।	प्रणयिन्	(विशे.) प्रेम गर्ने / प्रेम।
प्रच्छन्न	(न.) झ्याल।	प्रणव	(पुं.) अङ्कार।
प्रच्छन्न	(विशे.) १. लुकेको, २. गुप्त भएको।	प्रणाम	(पुं.) ढोग्नु। यो प्रणाम चार प्रकारको हुन्छ। अभिवादन - दुई हातले कान समातेर पाउमा फेरि नाम गोत्रको उच्चारण गरेर ढोग्नु, साष्टाङ्ग प्रणाम - पाउ, हात, घुँडा, छाती, शिर भुईँमा लम्पसार पारेर ढोग्नु, पञ्चाङ्ग प्रणाम - दुई हात दुई घुँडा टेकेर शिर झुकाएर ढोग्नु, हरशिरः - संयोग प्रणाम - दुई हात जोरेर टाउकामा राखेर ढोग्नु।
प्रच्छर्दिका	(स्त्री.) वमन / वान्ति।	प्रणाध्य	(विशे.) असम्मत / मन नपरेको।
प्रच्छादन	(न.) १. ढाक्नु, २. ढकना, ३. ओढ्नु, ४. ओढ्ने, ५. लुकाउनु।	प्रणाली	(स्त्री./पुं.) १. पानी निस्कने बाटो / ढुँड-पनाला आदि, २. चलन।
प्रजन	(पुं./न.) गाई, भैँसी आदि पशुको साँढे, राँगो आदिसँग सङ्गम (मैथुनकर्म)।	प्रणिधान	(न.) चित्तको एकाग्रता।
प्रजनन	(न.) जन्म।	प्रणिधि	(पुं.) १. चर / जासुस, २. एकाग्रता।
प्रजनन	(विशे.) सन्तान पैदा गर्ने।	प्रणिपात	(पुं.) प्रणति / नम्रता।
प्रजल्प	(पुं.) बहुभाषण / बडबड।	प्रणिहित	(विशे.) १. राखिएको, २. एकाग्रताले ध्यान गरिएको, ३. जम्मा भएको।
प्रजविन्	(विशे.) ज्यादा वेग हुने।	प्रणीत	(पुं.) मन्त्रले सँस्कार गरिएको अग्नि।
प्रजा	(स्त्री.) १. सन्तान, २. जन, ३. दुनियाँ।	प्रणीत	(विशे.) १. पकाएर तयार पारेको भक्ष्य भोज्य, २. बनाएको, ३. पुर्‍याएको।
प्रजागर	(पुं.) १. प्राणवायु, २. जागृ / ब्युँझि-रहुनु।		
प्रजाता	(स्त्री.) सुत्केरी।		
प्रजापति	(पुं.) १. राजा, २. ब्रह्मा, ३. दक्ष, कश्यप आदि प्रजापति।		
प्रजावती	(स्त्री.) भ्रातृपत्नी / भाउजूर भाइ-बुहारी।		
प्रज्ञ	(विशे.) १. विद्वान्, २. जात्रे।		

प्रणुत	(विशे.) स्तुति गरिएको ।	प्रतिकूल	(विशे.) अनुकूल नभएको, अर्थात् कार्यसिद्धि हुन नदिने ।
प्रणय	(विशे.) वश्य / वश परेको ।	प्रतिकृति	(स्त्री.) १. प्रतिमा / पत्थरको र धातुको मूर्ति, तस्विर आदि, २. प्रतिनिधि / सट्टा, ३. सादृश्य ।
प्रतन	(विशे.) पुरानो ।	प्रतिकृष्ट	(विशे.) निकृष्ट / खराब ।
प्रतल	(पुं.) १. चपेटा / हातको लपेटा, २. हत्केला फैलाएर जोरेका दुई हात ।	प्रतिक्षणम्	(अव्य.) क्षण क्षणमा / छिनछिनमा ।
प्रतान	(पुं.) १. लताको कुटिल तन्तु / लहराका आँख्ला आँख्लामा उम्रने धागा जस्ता बाझा डोरा, २. फैलावट ।	प्रतिक्षिप्त	(विशे.) १. निवारण गरिएको/रोकिएको, २. पठाइएको, ३. निन्दा गरिएको ।
प्रतानिनी	(स्त्री.) फैलिने लता ।	प्रतिग्रह	(पुं.) १. लिनु, २. दान लिनु, ३. सेनाको पृष्ठभाग / पछिल्लिर, ४. पिकदानी ।
प्रताप	(पुं.) १. पौरुष, २. तेज, ३. कोष (खजाना) र दण्ड (फौज) प्रशस्त हुनाले उत्पन्न भएको राजतेज ।	प्रतिग्राह	(पुं.) १. पिकदानी, २. लिनु ।
प्रतापन	(पुं.) कुम्भीपाक नरक ।	प्रतिघ	(पुं.) क्रोध ।
प्रतापन	(विशे.) संताप गराउने ।	प्रतिघातन	(न.) मार्नु ।
प्रतारक	(विशे.) वञ्चक / ठग ।	प्रतिच्छन्दस्	(न.) १. अभिप्रायानुसार, २. अनुरोध / मुलाहिजा ।
प्रतारण	(स्त्री./न.) वञ्चना / ठगनु ।	प्रतिच्छाया	(स्त्री.) १. प्रतिमा / तस्विर, धातु, पाषाण आदिको मूर्ति, २. सादृश्य / तुल्यता ।
प्रतारित	(विशे.) वञ्चित / ठगिएको ।	प्रतिजागर	(पुं.) रखवारी गर्नु / कुर्नु ।
प्रति	(अव्य.) १. लक्षण, २. इत्थंभूताख्यान, ३. वीप्सा, ४. प्रतिदान, ५. प्रातिनिध्य, ६. भाग, ७. आधिमुख्य, ८. अल्पता, ९. प्रतिक्रिया । जस्तै क्रमैले - वृक्षं प्रति विद्योतते विद्युत् यहाँ लक्षण बुझिन्छ। भक्तो विष्णुं प्रति यहाँ इत्थंभूताख्यान बुझिन्छ । वृक्षं वृक्षं प्रतिसिञ्चति यहाँ वीप्सा । तिलेभ्यः प्रतियच्छति माषान् यहाँ प्रतिदान / साटो दिनु । प्रद्युम्नः कृष्णात्प्रति यहाँ प्रातिनिध्य/प्रतिनिधित्व। लक्ष्मीर्हरिं प्रति यहाँ भाग । व्याघ्रं प्रति गच्छति यहाँ आधिमुख्य/ अभिमुखता। शाकप्रति यहाँ अल्पता । प्रतिताडयति, प्रतिवदति यहाँ प्रतिक्रिया। इत्यादि ।	प्रतिज्ञा	(स्त्री.) स्वीकार / अङ्गीकार / कबुल ।
प्रतिकर्मन्	(न.) अङ्गसंस्कार - स्नान, अभ्यङ्ग, वस्त्र, भूषण आदिले शरीर सुन्दर पार्नु ।	प्रतिदान	(न.) १. साटो दिनु, २. दिएको फिर्ता गर्नु ।
प्रति(ती)कार	(पुं.) बदला लिनु / साटो फेर्नु ।	प्रतिध्वनि	(पुं.) प्रतिध्वनि / कतै ठक्कर खाएर फर्केको शब्द ।
प्रति(ती)काश	(विशे.) तुल्य / समान ।	प्रतिध्वान	(पुं.) प्रतिध्वनि / कतै ठक्कर खाएर फर्केको शब्द ।
		प्रतिनिधि	(पुं.) सट्टा ।
		प्रतिपक्ष	(पुं.) १. शत्रु, २. प्रतिवादी ।
		प्रतिपत्ति	(स्त्री.) १. ज्ञान, २. आदर, ३. प्रगल्भता, ४. प्राप्ति, ५. इतिकर्तव्यताको ज्ञान / यसै गर्नुपर्छ भन्ने निश्चयात्मक ज्ञान ।
		प्रतिपद्	(स्त्री.) परेवातिथि ।
		प्रतिपदा	(स्त्री.) परेवातिथि । आबन्त प्रतिपदाशब्द कोशमा देखिँदैन तापनि पुराणमा बहुधा देखिन्छ । प्रतिपदशब्ददेखि भागुरि मुनिको

प्रतिपत्र	मतमा टाप्प्रत्यय गरेर समाधान गर्नु पर्छ। (विशे.) १. जानिएको, २. स्वीकार गरिएको, ३. कबुल गरिएको।
प्रतिपादन	(न.) १. दिनु, २. बुझाउनु, ३. उत्पन्न गर्नु।
प्रतिपालन	(न.) १. रक्षा गर्नु, २. पाल्नु।
प्रतिप्रसव	(पुं.) निषिद्धको विधान। जस्तै- रविशुक्रदिने चैव द्वादश्यां श्राद्धवासरे। सप्तम्यां जन्मदिवसे नकुर्यात्तिलतर्पणम् ॥ यो वचनले निषिद्ध भएको तिल तर्पणको तीर्थे तिथिविशेषे च गङ्गायां प्रेतपक्षके। निषिद्धेऽपि दिने कुर्यात् तर्पणं तिलमिश्रितम् ॥ यो वचनले प्रतिप्रसव/पुनर्विधान हुन्छ।
प्रतिफल	(न.) १. प्रतिबिम्ब, २. कामको नतिजा।
प्रतिबन्ध	(पुं.) रोकावट।
प्रतिबन्धक	(विशे.) रोकावट गर्ने।
प्रतिबल	(विशे.) जोडको तोड भएको।
प्रतिभय	(विशे.) भयङ्कर।
प्रतिभा	(स्त्री.) कल्पनाकुशल बुद्धि।
प्रतिभान्वित	(विशे.) प्रगल्भ/समयमा उचित जबाफ दिने।
प्रतिभू	(पुं.) जमानी/घनजमानी, हाजिरजमानी।
प्रतिम	(विशे.) तुल्य/समान।
प्रतिमा	(स्त्री.) १. धातु, पत्थर आदिको मूर्ति, २. प्रतिच्छाया/प्रतिबिम्ब।
प्रतिमान	(न.) १. हात्तीका दुई दाँतको मध्यभाग, २. सादृश्य/तुल्यता, ३. दृष्टान्त।
प्रतिमुक्त	(विशे.) पहिरिएको/लाइएको वस्त्र आदि।
प्रतियत्न	(पुं.) १. इच्छा, २. उपग्रह/अनुकूल पार्नु, ३. गुणाधान/संस्कार।
प्रतियातना	(स्त्री.) प्रतिच्छाया/प्रतिबिम्ब।

प्रतियोग	(पुं.) १. विरोध, २. दोस्रो पटकको उद्योग।
प्रतियोगिन्	(विशे.) १. विरोधी, २. जसको अभाव छ त्यो।
प्रतिरूपक	(न.) प्रतिबिम्ब।
प्रतिरोधिन्	(पुं.) चोर।
प्रतिलम्भ	(पुं.) लाभ/प्राप्ति।
प्रतिलोम	(विशे.) १. उल्टो, २. प्रतिकूल।
प्रतिवचस्	(न.) प्रत्युक्ति/जवाफ-उत्तर।
प्रतिवचन	(न.) प्रत्युक्ति जवाफ-उत्तर।
प्रतिवादिन्	(विशे.) प्रत्युत्तर दिने/प्रतिवादी।
प्रतिवासिन्	(विशे.) छिमेकी/पडोसी।
प्रतिबिम्ब	(न.) प्रतिबिम्ब/छाया।
प्रतिविषा	(स्त्री.) अतीस/औषधिविशेष।
प्रतिवेश	(पुं.) छिमेक।
प्रतिवेशिन्	(विशे.) छिमेकी।
प्रतिश्याय	(पुं.) पिनास रोग।
प्रतिश्रय	(पुं.) १. समा, २. घर, ३. आश्रय।
प्रतिश्रव	(पुं.) अङ्गीकार/कबुल।
प्रतिश्रुत्	(स्त्री.) प्रतिध्वनि/कतै ठक्कर खाएर फर्केको ध्वनि।
प्रतिश्रुत	(विशे.) अङ्गीकार/कबुल, प्रतिज्ञा गरिएको।
प्रतिषिद्ध	(विशे.) निषेध गरिएको।
प्रतिषेध	(विशे.) निषेध गर्ने/रोक्ने।
प्रतिष्क	(पुं.) दूत/सन्देशहारी।
प्रतिष्कश	(घ) (पुं.) १. सहाय, २. दूत/सन्देशहारी, ३. अग्रगामी/अगुवा।
प्रतिष्ठम्भ	(पुं.) प्रतिबन्ध/रोकावट।
प्रतिष्ठा	(स्त्री.) १. गौरव/इज्जत, २. स्थिति, ३. आश्रय, ४. शरीर, ५. देवताको स्थापना (प्रतिष्ठा), ६. व्रत आदि पुण्यकर्मको समाप्ति (प्रतिष्ठा)।
प्रतिसर	(पुं.) १. सैन्यको पश्चाद्भाग, २. हातमा बाँध्ने रक्षासूत्र।
प्रतिसर्ग	(पुं.) ब्रह्माका छोराहरूले गरेको सृष्टि।

प्रतिसीरा	(स्त्री.) छेक्ने पट / पर्दा ।	इत्यादि पक्षी ।	
प्रतिसूर्य	(पुं.) १. छेपारो, २. सूर्य-चन्द्रका वरिपरि लाग्ने मण्डल ।	प्रतोद	(पुं.) घोडा आदिलाई कुट्ने चाबुक आदि वस्तु ।
प्रतिहत	(विशे.) मनोहत भएको / खिस्त्रिक परेको ।	प्रतोली	(स्त्री.) मूल सडक ।
प्रतिहस्तक	(पुं.) प्रतिनिधि / सट्टा ।	प्रत्त	(विशे.) दिइएको ।
प्रतिहार	(पुं.) १. द्वारपाल, २. चटकी / चटक गर्ने, ३. द्वार / ढोका ।	प्रत्न	(विशे.) पुरानो ।
प्रतिहास	(पुं.) करबीरवृक्ष ।	प्रत्यक्	(अव्य.) १. पश्चिमदिशा, २. पछिल्लो काल ।
प्रतीक	(पुं.) १. एकदेश / एकछेउ, २. अङ्ग / अवयव / हस्त, पाद आदि ।	प्रत्यक्पर्णी	(स्त्री.) अपामार्ग / दतिउन ।
प्रतीक	(विशे.) प्रतिकूल / कार्यको रोकावट गर्ने विरोधी ।	प्रत्यक्पुष्पी	(स्त्री.) अपामार्ग / दतिउन ।
प्रतीकार	(पुं.) १. बदला लिनु / साटो फेर्नु, २. उपाय प्रयोग गर्नु ।	प्रत्यक्श्रेणी	(स्त्री.) दन्तीवृक्ष ।
प्रतीक्षा	(स्त्री.) १. सत्कार, २. पर्खनु ।	प्रत्यक्ष	(विशे.) इन्द्रियले ग्रहण गरिने ।
प्रतीक्ष्य	(विशे.) १. सत्कार गर्न योग्य / पूज्य, २. पर्खन योग्य ।	प्रत्यग्र	(विशे.) भर्खरको नयाँ ।
प्रतीची	(स्त्री.) पश्चिमदिशा ।	प्रत्यञ्च	(विशे.) १. पश्चिमदिशा, २. पश्चिम देश, ३. पछिल्लो काल, ४. अन्तर्यामी ।
प्रतीचीन	(विशे.) पश्चिमदिशामा भएको ।	प्रत्यङ्ग	(न.) अङ्ग, हात, पाउ आदिको अङ्ग औंला आदि ।
प्रतीच्य	(विशे.) पश्चिमदिशामा भएको ।	प्रत्यनीक	(पुं.) १. शत्रु, २. विरोधी ।
प्रतीत	(विशे.) १. प्रख्यात भएको, २. आदर गरिएको, ३. खुसी भएको, ४. जानिएको ।	प्रत्यनीक	(न.) १. शत्रुको सैन्य, २. खास शत्रुमाथि पराक्रम गर्न नसकेर शत्रुका आत्मीयमाथि पराक्रम गरेको वर्णन गर्दा मानिएको प्रत्यनीकालङ्कार ।
प्रतीति	(स्त्री.) १. ज्ञान, २. ख्याति / प्रसिद्धि, ३. आदर, ४. हर्ष ।	प्रत्यन्त	(पुं.) १. म्लेच्छदेश, २. राज्यप्रान्त ।
प्रतीप	(विशे.) प्रतिकूल / कार्यप्रतिबन्ध गर्ने ।	प्रत्यन्तपर्वत	(पुं.) प्रधानपर्वतको वरिपरिका पर्वत ।
प्रतीप	(न.) प्रसिद्ध उपमानलाई उपमेय मान्दा मानिएको प्रतीपालङ्कार ।	प्रत्यभियोग	(पुं.) अपराध गर्नेमाथि गरेको अपराधा
प्रतीपदर्शिनी	(स्त्री.) कर्क नजरले हेर्ने स्त्री ।	प्रत्यभिवादन	(न.) अभिवादन (प्रणाम, साष्टाङ्ग प्रणाम आदि) को बदलामा दिनु पर्ने आशीर्वाद-आशिष आदि ।
प्रतीर	(न.) तट / पाखा ।	प्रत्यय	(पुं.) १. अधीन, २. शपथ, ३. ज्ञान, ४. विश्वास, ५. कारण, ६. व्याकरणप्रसिद्ध घञ्, टाप, अण् इत्यादि प्रत्यय, ७. छिद्र ।
प्रतीवाप	(पुं.) हाल्नु / निःक्षेपण गर्नु ।	प्रत्यर्थिन्	(पुं.) १. शत्रु, २. प्रतिवादी ।
प्रतीहार	(पुं.) १. द्वारपाल, २. द्वार / ढोका ।	प्रत्यर्पित	(विशे.) प्रत्यर्पित / जोसँग लिइएको हो, उसैलाई फर्काइदिएको वस्तु ।
प्रतिहारिन्	(विशे.) द्वारको रक्षा गर्ने / द्वारपाल ।	प्रत्यवसान	(न.) खानु ।
प्रतीहारी	(स्त्री.) जनाना द्वारपाल ।		
प्रतुद	(पुं.) ठुँगी ठुँगी खाने-गिद्ध, बाज, काग, लाटोकोसेरो, मयूर, परेवा, भँगरा, कोइली		

प्रत्यवसित	(विशे.) खाइएको ।
प्रत्यवाय	(पुं.) पाप ।
प्रत्याख्यात	(विशे.) प्रत्याख्यान गरिएको / चाहिंदैन भनी दूर गरिएको ।
प्रत्याख्यान	(न.) प्रत्याख्यान गर्नु / चाहिंदैन भनेर दूर गर्नु ।
प्रत्यागम	(पुं.) फर्केर आउनु ।
प्रत्यादिष्ट	(विशे.) प्रत्याख्यान गरिएको / चाहिंदैन भनेर दूर गरिएको ।
प्रत्यादेश	(पुं.) प्रत्याख्यान गर्नु / चाहिंदैन भनी हटाउनु ।
प्रत्याध्मान	(पुं.) कोखा र मुटुबाहेक पेट फुलेर आउने आमाशयबाट उठेको रोगविशेष ।
प्रत्यालीढ	(न.) दाहिने पाउ खुम्च्याएर बायाँ पाउ ठड्याएर बस्नुपर्ने धनुर्धरहरूको युद्धासन ।
प्रत्याशा	(स्त्री.) आशा / तृष्णा ।
प्रत्यासन्न	(विशे.) नजिक आइपुगेको ।
प्रत्यासार	(पुं.) सैन्यका व्यूहको पछिल्लो भाग ।
प्रत्याहार	(पुं.) १. विषयबाट इन्द्रियलाई खिच्नु, २. व्याकरणप्रसिद्ध अच्, हल्, इत्यादि प्रत्याहार ।
प्रत्युक्ति	(स्त्री.) उत्तर / जबाफ ।
प्रत्युत	(अव्य.) वैपरीत्य / बरु ।
प्रत्युत्क्रम	(पुं.) १. कुनै कामको आरम्भमा गरिने पहिला पटकको कोसिस (यत्न), २. युद्धको पहिला आक्रमण (हमला), ३. प्रधान कार्य सिद्धिका निमित्त गरिने अवान्तर (बिच-बिच)का अरू यत्न (कोसिस) ।
प्रत्युत्तर	(न.) प्रत्युत्तर / जबाफ ।
प्रत्युत्थान	(न.) आफूभन्दा ठूला आएमा उठेर गर्नुपर्ने सत्कार ।
प्रत्युत्पन्नमति	(विशे.) समयअनुसारको योग्य बुद्धि हुने ।
प्रत्युद्गमनीय	(न.) धोएका दुई वस्त्र / घोती र उपनी ।
प्रत्युद्गम	(पुं.) आफूभन्दा ठूला आएमा उठेर सामुने भएर गरिने सत्कार ।

प्रत्युषस्	(न.) प्रातःकाल / विहान ।
प्रत्यूष	(पुं.) १. प्रातःकाल / विहान, २. सूर्य, ३. आठ वसुमध्येको एक वसु ।
प्रत्यूषस्	(न.) प्रातःकाल / विहान ।
प्रत्यूह	(पुं.) विघ्न / प्रतिबन्ध ।
प्रथम	(विशे.) १. पहिलो, २. मुख्य ।
प्रथा	(स्त्री.) १. ख्याति / प्रसिद्धि, २. चलन ।
प्रथित	(विशे.) प्रख्यात भएको ।
प्रथिमन्	(पुं.) मोटाइ / मोटोपन ।
प्रद	(विशे.) दिने ।
प्रदक्षिण	(न./स्त्री.) दाहिने पारेर घुम्नु ।
प्रदर	(पुं.) १. रोगविशेष / स्त्रीहरूको रजोरोग, २. भङ्ग / चिरिनु / फाट्नु, ३. बाण ।
प्रदान	(न.) दिनु ।
प्रदीप	(पुं.) बत्ती ।
प्रदीपन	(न.) नौ प्रकारका विषयमध्येको एक विष ।
प्रदेश	(पुं.) ठाउँ ।
प्रदेशन	(न.) कोसेली / नजराना / सौगात ।
प्रदेशिनी	(स्त्री.) चोरऔला ।
प्रदेह	(पुं.) विलेपन / लेपन गर्नु ।
प्रदोष	(पुं.) दिनको अन्तिम / पछिल्लो दुई घडी काल ।
प्रद्युम्न	(पुं.) १. कामदेव, २. कृष्णपुत्रविशेष ।
प्रद्योतन	(पुं.) सूर्य ।
प्रद्राव	(पुं.) पलायन / भागनु ।
प्रधन	(न.) युद्ध / लडाइँ ।
प्रधान	(न.) १. मुख्य, २. सांख्यशास्त्रप्रसिद्ध प्रकृति ।
प्रधान	(पुं.) महापात्र / ठूलो दर्जा भएका मन्त्री-सेनापति-कोषाध्यक्ष आदि ।
प्रधि	(पुं.) चक्र / पाङ्ग्राको प्रान्त (धार) ।
प्रधी	(विशे.) असल बुद्धि हुने ।
प्रपञ्च	(पुं.) १. संसार, २. विस्तार / फैलावट, ३. विपर्यास हुनु / विपरीत हुनु / भ्रान्ति

हुनु ।	प्रभु (पुं.) १. शिव, २. पारो ।
प्रपञ्चित (विशे.) १. फैलिएको, २. भ्रान्तिग्रस्त भएको ।	प्रभु (विशे.) १. समर्थ, २. मालिक, ३. श्रेष्ठ ।
प्रपद (न.) पाउको अग्रभाग ।	प्रभुता (स्त्री.) प्रभुत्व / सामर्थ्य ।
प्रपन्न (विशे.) शरणागत भएको ।	प्रभूत (विशे.) धेरै ।
प्रपा (स्त्री.) पानीयशाला / पौशाला ।	आदि (विशे.) लगायत / उपरान्त आदि ।
प्रपात (पुं.) १. खस्नु, २. भीर ।	प्रभेद (पुं.) प्रकार / तरिका ।
प्रपितामह (पुं.) जिजूबाजे ।	प्रभ्रष्टक (न.) १. शिखा, २. चुल्लामा झुन्ड्याएर लाइने माला ।
प्रपितामही (स्त्री.) जिजूबज्यै ।	प्रमत्त (विशे.) प्रमाद गर्ने / गाफिल पर्ने ।
प्रपुञ्जाट (ड) (पुं.) ताप्रे औषधि ।	प्रमथ (पुं.) शिवजीका पार्श्व ।
प्रपौण्डरीक (न.) १. स्थलकमल, २. गुनकेशरी ।	प्रमथन (न.) १. मार्नु, २. हैरान पार्नु, ३. हात्ने-हुत्ने पार्नु ।
प्रपौत्र (पुं.) पनाति ।	प्रमद (पुं.) हर्ष / आनन्द ।
प्रपौत्री (स्त्री.) पनातिनी ।	प्रमदवन (न.) दरबारको जनाना लायकको बगैँचा ।
प्रफुल्ल (विशे.) फुलेको / फूल आदि ।	प्रमदा (स्त्री.) १. स्त्री, २. मस्त भएकी स्त्री ।
प्रबन्ध (पुं.) कथा / रामायणादि ।	प्रमनस् (विशे.) हर्षले युक्त भएको ।
प्रबाल (पुं./न.) मुगा / रत्नविशेष ।	प्रमा (स्त्री.) १. यथार्थ ज्ञान, २. प्रमाण ।
प्रबाहु (पुं.) कुहुनादेखि तल्लो भाग ।	प्रमाण (न.) १. हेतु/ज्ञापक, २. मर्यादा, ३. शास्त्र, ४. इयत्ता (यत्ति) भन्ने तोक, ५. प्रमात/सत्यवादी ।
प्रबाहुकम् (अव्य.) १. त्यसै समयमा, २. माथि ।	प्रमातामह (पुं.) आमाका बाबुका बाबु ।
प्रबुद्ध (विशे.) १. बुझ्ने भएको, २. फुलेको ।	प्रमातामही (स्त्री.) आमाका बाबुकी आमा ।
प्रबोध (न.) ब्युँझनु ।	प्रमाथ (पुं.) १. भुईँमा पछार्नु, २. हात्ने-हुत्ने पार्नु ।
प्रबोधन (न.) १. ब्युँझनु, २. ब्युँझाउनु, ३. गन्ध उडेका वस्तुको उपायविशेषले फेरि गन्ध आउनु ।	प्रमाद (पुं.) अनवधान / भुल ।
प्रबोधनी (स्त्री.) दुरालभा औषधि ।	प्रमादिन् (विशे.) प्रमाद गर्ने / गाफिल पर्ने ।
प्रबोधिनी (स्त्री.) कार्तिकको शुक्ल एकादशी ।	प्रमापण (न.) मार्नु ।
प्रभञ्जन (पुं.) वायु / बतास ।	प्रमित (विशे.) १. जानिएको, २. परिमित भएको/ ठिक्कैगरी पुगेको ।
प्रभव (पुं.) १. उत्पत्ति, २. उत्पत्तिस्थान ।	प्रमिति (स्त्री.) यथार्थ ज्ञान ।
प्रभविष्णु (विशे.) समर्थ ।	प्रमीढ (विशे.) १. बाक्लो, २. मूत्रित / मुतेको ।
प्रभा (स्त्री.) १. कान्ति, २. तेज ।	प्रमीत (विशे.) मरेको ।
प्रभाकर (पुं.) १. सूर्य, २. अग्नि, ३. चन्द्र ।	प्रमीला (स्त्री.) तन्द्रा / निद्राको पूर्वरूप ।
प्रभात (न.) प्रातःकाल / बिहान ।	प्रमुख (न.) सम्मुख / सामुन्ने ।
प्रभाव (पुं.) १. प्रताप, २. कोष (खजाना) र दण्ड (फौज) प्रशस्त हुनाले उत्पन्न हुने राजतेज, ३. शक्ति ।	प्रमुख (विशे.) १. मुख्य, २. श्रेष्ठ, ३. प्रथम/
प्रभिन्न (विशे.) मद चुहाउने हात्ती ।	

प्रमुदित	पहिलो ।
प्रमेह	(विशे.) खुसी भएको ।
प्रमोद	(पुं.) प्रमेह / मूत्र, घातु रोग ।
प्रमोदित	(पुं.) १. ठूलो हर्ष, २. ठूलो सुगन्ध ।
	(विशे.) १. खुब खुसी भएको, २. खुब सुगन्ध भएको ।
प्रयत	(विशे.) १. शुद्ध भएको, २. नम्र भएको ।
प्रयत्न	(पुं.) १. यत्न / कोसिस, २. वर्णको उत्पत्ति हुँदा हुने बाह्य र आभ्यन्तर प्रयत्न ।
प्रयाग	(पुं.) १. यज्ञ, २. इन्द्र, ३. घोडा, ४. तीर्थविशेष ।
प्रयाण	(न.) हिँड्नु ।
प्रयात	(विशे.) हिँडेको ।
प्रयाम	(पुं.) धान्य-संचय / अनिकाल परेमा महँगो बेचौंला, अथवा अनायासले घर खर्च चलाउँला भन्ने आशयले धान आदि अन्न जम्मा गरेर राख्नु ।
प्रयास	(पुं.) आयास / मिहिनेत / यत्न ।
प्रयुक्त	(विशे.) १. खटाइएको, २. गरिएको ।
प्रयुक्ति	(स्त्री.) नियोजन / लाउनु, खटाउनु ।
प्रयुत	(न.) दशलाखको संख्या ।
प्रयोक्त	(विशे.) १. प्रयोग गर्ने, २. ऋण दिने/ साहु, लगानी गर्ने ।
प्रयोग	(पुं.) १. लगाइनु, २. टुनामुना गर्नु, ३. शब्द व्यवहार, ४. अभिनय / नाटक आदिमा नकल गर्नु, ५. लगानी लाउनु ।
प्रयोगार्थ	(पुं.) १. कार्यका आरम्भको पहिलो प्रयास, २. युद्धको पहिला हमला, ३. अवान्तर प्रयत्न / बिच बिचका प्रयास ।
प्रयोजक	(विशे.) १. प्रयोग गर्ने / लाउने / गराउने, २. नियन्ता / अराउने, ३. कर्ता ।
प्रयोजन	(न.) १. कारण, २. फल / निमित्त ।
प्रयोग्य	(विशे.) १. प्रयोग गर्न लायक / प्रयोगमा लाउन लायक, २. प्रयोगार्थ अराउन लायक ।
प्ररूढ	(विशे.) १. चढेको, २. बढेको, ३. बढ-

प्ररोह	मूल भएको / जरा हालेर बलियो भएर जमेको ।
प्रलम्बघ्न	(पुं.) अङ्कुर / टुसा ।
प्रलय	(पुं.) बलभद्र / बलराम ।
प्रवचन	(पुं.) १. संहार, २. बौलाहा र सन्निपात आदि ज्वरग्रस्त रोगीहरूको अर्थशून्य वचन ।
प्रवचनीय	(न.) १. वेदव्याख्यान, २. व्याख्यान, ३. वेद ।
प्रवचनीय	(विशे.) व्याख्यान गर्ने / अर्थ-प्रकाश गर्ने ।
प्रवण	(विशे.) १. क्रमैले ओरालो परेको ठाउँ/ पानीढलो, २. तत्पर भएको ।
प्रवयस्	(विशे.) १. वृद्ध (बूढा-बूढी) भएको, २. पुरानो ।
प्रवर	(विशे.) श्रेष्ठ ।
प्रवर	(न.) धूपीकाठ ।
प्रवर	(पुं.) १. सन्तानविशेष, २. गोत्रप्रवर्तक मुनिहरूको हाँगा छुट्याउने मुनिगण ।
प्रवर्ग (र्य)	(पुं.) होमागिनी ।
प्रवर्तक	(विशे.) प्रवृत्त गराउने / लगाउने / पठाउने/ जोताउने ।
प्रवर्तन	(न./स्त्री.) प्रवृत्त गराउनु / लाउनु / अराउनु/ जोताउनु ।
प्रवर्ह	(विशे.) श्रेष्ठ ।
प्रवह	(पुं.) पृथ्वीदेखि माथि रहने सात प्रकारका वायुमण्डल मध्येको दोस्रो वायुमण्डल ।
प्रवहण	(न.) युद्धबाहेकको रथ / हावा खाने, यात्रा, उत्सव आदिमा चढ्ने बग्गी आदि ।
प्रवहिका/प्रबहिका	(स्त्री.) प्रहेलिका । झट्ट सुन्दाखेरि एउटा अर्थ बुझिने, वास्तविक अर्थ गुप्त रहने गरी दुई अर्थ पारेको प्रश्नजातिलाई प्रहेलिका भन्दछन् । जस्तै- आलिङ्गन गरी स्त्रीले चढाएको नितम्बमा । को मन्द शब्द गर्ला लौ

गुरुजन्का समीपमा ।।

यहाँ झट्ट सुन्ने बित्तिकै सुरतको आरम्भरूप
अर्थ बुझिन्छ । स्त्रीले काखमा चढाएर
आँगालो हालिएको, आफ्ना मान्य जन-
हरूका समीपमा छचल्किने घडा/गाग्रो को
वृत्तान्त रूप वास्तव अर्थ गुप्त छ ।

व्यक्तीकृत्य कमप्यर्थ

स्वरूपार्थस्य गोपनात् ।

यत्र बाह्यान्तरावर्थौ

कथ्येते सा प्रहेलिका ।।

(विदग्ध-मुख-मण्डन)

प्रवाच्	(विशे.) बोल्न सिपालु ।
प्रवाणि	(स्त्री.) वानयन्त्र / लुगा बुन्ने यन्त्र ।
प्रवाद	(पुं.) १. परस्पर कथन, २. जनवाद / हौरा ।
प्रवारण	(न.) १. काम्यदान / मन पर्ने उत्तम वस्तु दिनु, २. स्वर्गादिको कामनाले दान गर्नु ।
प्रवास	(पुं.) विदेशमा बस्नु ।
प्रवासन	(न.) १. वध / मार्नु, २. घपाउनु / देश निकाला गर्नु ।
प्रवासिन्	(विशे.) परदेश जाने ।
प्रवाह	(पुं.) १. जल आदि बग्नु, २. एक- रूपले चलिरहनु, एकनाससँग चलिरहनु ।
प्रवाहिका	(स्त्री.) ग्रहणीरोग ।
प्रविदारण	(न.) १. लडाईँ, २. फोरफार पार्नु ।
प्रविश्लेष	(पुं.) वियोग / विरह ।
प्रवीण	(विशे.) कुशल / सिपालु ।
प्रवीर	(पुं.) पराक्रमी / बहादुर ।
प्रवृत्त	(विशे.) १. लागेको, २. चलेको ।
प्रवृत्ति	(स्त्री.) १. हालखबर, २. प्रवर्तन / केही काममा लाग्नु, ३. कृति / यत्न ।
प्रवृद्ध	(विशे.) १. खुब बढेको, २. बूढो भएको ।
प्रवेक	(विशे.) उत्तम / असल ।
प्रवेणि (णी)	(स्त्री.) १. हात्तीको पीठ ढाक्ने कपडा- विशेष / झुल, २. चुल्हो ।

प्रवेश	(पुं.) भित्र पस्नु ।
प्रवेष्ट	(पुं.) १. बाहु / हात, २. हात्तीका दाँतको फेदको मासु ।
प्रव्यक्त	(विशे.) स्पष्ट ।
प्रव्रज्या	(स्त्री.) संन्यास ।
प्रव्रज्यावसित	(पुं.) संन्यासधर्मबाट भ्रष्ट भएको ।
प्रशंसा	(स्त्री.) स्तुति / प्रशंसा ।
प्रशम	(पुं.) १. शान्ति, २. विलय / विलाउनु- हराउनु ।
प्रशमन	(न.) १. मार्नु, २. शान्त हुनु, ३. बन्दोबस्त गरेर स्थिर पार्नु ।
प्रशस्त	(विशे.) १. प्रशंसा गरिएको, २. असल ।
प्रशस्य	(विशे.) प्रशंसा लायकको ।
प्रशान्त	(विशे.) खुब शान्त भएको ।
प्रशास्तु	(पुं.) १. ऋत्विग्विशेष, २. शासन / हुकुमत गर्ने, ३. मित्र ।
प्रश्न	(पुं.) सोध्नु / प्रश्न ।
प्रश्रय	(पुं.) १. नम्रता, २. प्रेम, ३. विश्वास ।
प्रष्ट	(विशे.) प्रश्नकर्ता / सोध्ने ।
प्रष्ठ	(विशे.) १. अधि हिँड्ने, २. मुख्य ।
प्रष्ठवाह	(पुं.) दाउन लागेको गोरु ।
प्रष्ठौही	(स्त्री.) पहिला बेत कम्प्लाएकी गाई ।
प्रसक्त	(विशे.) १. लागेको, २. आसक्त (लम्पट) भएको ।
प्रसङ्ग	(पुं.) १. मौका, २. अर्को काम गर्दा अर्को काम अनायासले सिद्ध हुने मौका, ३. प्रस्ताव / कुरा चल्नु, ४. मैथुन ।
प्रसज्यप्रतिषेध	(पुं.) क्रियापदमा लागेका नञ्जले बुझाईने क्रियाको अभावविशेष । जस्तै - न गच्छेज्जैनमन्दिरम् यहाँ गमनक्रियाको अभाव/निषेध गच्छेत् पदमा लागेका नञ्जले बुझाउँछ ।
प्रसत्ति	(स्त्री.) १. प्रसन्नता, २. निर्मलता ।
प्रसन्न	(विशे.) १. खुसी भएको, २. निर्मल ।
प्रसन्नता	(स्त्री.) १. खुसी हुनु, २. निर्मल हुनु ।

प्रसन्ना	(स्त्री.) मदिरा ।
प्रसभ	(न.) बलात्कार / जबर्दस्ती ।
प्रसर	(पुं.) १. विस्तार / फैलावट, २. वेग, ३. समूह ।
प्रसरण	(न.) १. फैलिनु, २. दाउरा, पानी आदिका निमित्त फौज चारैतर्फ फैलिनु ।
प्रसर्पण	(न.) १. हिंडनु, २. फैलिनु ।
प्रसव	(पुं.) १. गर्भमोचन / ब्याउनु / सुत्केरी हुनु, २. गर्भग्रहण/कम्लाउनु, ३. सन्तान, ४. उत्पत्ति, ५. फल, ६. फूल, ७. आज्ञा ।
प्रसवबन्धन	(न.) भेटनु / फलफूलको मूल ।
प्रसवितृ	(पुं.) जन्म दिने पिता / बाबु ।
प्रसवित्री	(स्त्री.) जन्माउने आमा ।
प्रसव्य	(विशे.) १. प्रतिकूल / कार्यविरोधी, २. दाहिने ।
प्रसह	(पुं.) खोसमोस गरेर आहार गर्ने काग, गिद्ध, लाटोकोसेरो, चिल र बाज आदि पक्षी ।
प्रसहन	(पुं.) मासु खाने जातको पशुपक्षी ।
प्रसहन	(विशे.) सहन गर्ने / सहने ।
प्रसहन	(न.) सहनु ।
प्रसह्य	(अव्यं.) बलात्कार / जबर्दस्ती ।
प्रसह्यचौर	(पुं.) १. डाकु, २. लुटेरा ।
प्रसाद	(पुं.) १. प्रसन्नता, २. निर्मलता, ३. अनुग्रह, ४. देवता - गुरुलाई चढेको वस्तु, ५. सरल-मधुर पदरचनामा रहने अति चाँडो अर्थप्रतीति गराएर विलक्षण (लोकोत्तर) आह्लाद (चमत्कार) गराउने काव्यगुण ।
प्रसादन	(न./स्त्री.) १. प्रसन्न गराउनु, २. सेवा गर्नु ।
प्रसाधन	(न.) १. सिद्ध गर्नु / सिध्याउनु, २. शृङ्गार गर्नु / सिँगार्नु, ३. काँगियो/कपाल कोर्ने वस्तु ।
प्रसाधनी	(स्त्री.) काँगियो / कपाल कोर्ने वस्तु ।

प्रसाधिका	(स्त्री.) शृङ्गार गरिदिने / सिँगारी दिने स्त्री ।
प्रसाधित	(विशे.) १. शृङ्गार गरिएको / सिँगारिएको, २. सिद्ध गराइएको ।
प्रसारण	(न.) १. फैलाउनु, २. हात, खुट्टा आदि अङ्ग पसारनु ।
प्रसारणी	(स्त्री.) १. बिरी / औषधिविशेष, २. लज्जावती / औषधिविशेष ।
प्रसारिन्	(विशे.) १. फैलिने, २. पसारिने ।
प्रसित	(विशे.) तत्पर भएको ।
प्रसिति	(स्त्री.) १. बन्धन / डोरी आदि, २. अग्नि-ज्वाला ।
प्रसिद्ध	(विशे.) १. प्रख्यात भएको, २. सिँगारिएको, ३. राम्ररी बनेको ।
प्रसिद्धि	(स्त्री.) १. प्रख्यात हुनु, २. सिँगारिनु, ३. राम्ररी बन्नु ।
प्रसू	(स्त्री.) १. आमा, २. घोडी, ३. केराको बोट, ४. लता ।
प्रसूत	(विशे.) पैदा भएको ।
प्रसूता	(स्त्री.) पैदा गर्ने स्त्री/ ब्याउने स्त्री/ सुत्केरी हुने स्त्री ।
प्रसूति	(स्त्री.) १. प्रसव / पैदाइस, २. सन्तान, ३. उत्पत्तिस्थान ।
प्रसूतिका	(स्त्री.) सुत्केरी ।
प्रसूतिज	(न.) दुःख ।
प्रसून	(न.) १. पुष्प / फूल, २. फल ।
प्रसून	(विशे.) पैदा भएको ।
प्रसृत	(न.) दुई पल-प्रमाण / आठ कर्ष ।
प्रसृत	(पुं.) एक प्रसर (पसर) ।
प्रसृत	(विशे.) १. फैलिएको, २. पसारिएको ।
प्रसृता	(स्त्री.) जङ्घा / पिँडौला ।
प्रसृति	(स्त्री.) १. पसर / खाल्डो पर्ने गरी फैलाएको हात, २. दुई पल-प्रमाण / आठ कर्ष ।
प्रसेक	(पुं.) १. मुखबाट पचपचाउँदो पानी आउने

प्रसेव(क)	रोगविशेष, २. सेचन गर्नु, ३. चुहनु । (पुं.) १. थैला / धोक्रा / बोरा, २. वीणा सितार आदिको तुम्बा, ३. वीणाको टुप्पाको बाझो भाग ।	प्रहत	(विशे.) १. क्षुण्ण / परिचित भएको, २. ठोकिएको, ३. मारिएको, ४. बजाइएको ।
प्रस्तर	(पुं.) १. पत्थर / ढुङ्गा, २. मणि ।	प्रहर	(पुं.) दिन-रातको आठ भागको एक भाग/ पहर ।
प्रस्तार	(पुं.) १. तृणवन / घाँसको जङ्गल, २. घाँस-पातले बनाएको ओछ्यान, ३. छन्दःशास्त्रमा छन्दोभेदको बोध गराउने छवटा प्रत्यय मध्येको प्रथम प्रत्यय / प्रस्तार ।	प्रहरण	(न.) १. अस्त्र / हतियार, २. युद्ध ।
प्रस्तार्यर्मन्	(न.) नेत्रगोलको सेतो भागमा हुने सानो, बढ्दै जाने, रातो, कैलो बिन्दुरूप रोग ।	प्रहर्षिणी	(स्त्री.) १. हल्लेदो, २. तेह्र अक्षरको पाठ हुने छन्दोविशेष ।
प्रस्ताव	(पुं.) १. मौका, २. कुरा चल्नु / प्रसङ्ग ।	प्रहस्त	(पुं.) १. चपेटा / लबटा, २. रावणको सेनापतिविशेष ।
प्रस्तावना	(स्त्री.) नाटक आदिका आरम्भको सूत्रधार नटी आदिको नाटकको वृत्तान्तसूचक संवाद / पूर्ववङ्ग ।	प्रहार	(पुं.) दण्ड, शस्त्र आदिले हान्नु ।
प्रस्तीत	(विशे.) संहत / जम्मा भएको ।	प्रहास	(पुं.) १. ठट्टा, २. अट्टहास ।
प्रस्तीम	(विशे.) संहत / जम्मा भएको ।	प्रहि	(पुं.) कूप / कुवा-इनार ।
प्रस्तुत	(विशे.) १. प्रकरण-प्राप्त / प्रसङ्ग चलेको, २. वर्णन गरिएको, ३. उपस्थित भएको/ हाजिर भएको / तयार भएको ।	प्रहित	(विशे.) पठाइएको ।
प्रस्थ	(पुं./न.) १. पर्वतको थुम्को, २. फैलावट ।	प्रहीण	(विशे.) १. छाडिएको, २. ज्यादा हीन भएको ।
प्रस्थ	(पुं.) परिमाणविशेष/ आढकको चतुर्थांश/ पाथी ।	प्रहुत	(न.) पाँच महायज्ञ मध्येको भूतयज्ञ / भूत (प्राणी)लाई तृप्त गराउन दिएको बलि ।
प्रस्थपुष्प	(पुं.) मरुबकवृक्ष / मरुवा ।	प्रहेलिका	(स्त्री.) प्रहेलिका । यसको विवरण प्रवह्निका शब्दमा लेखिएको छ ।
प्रस्थान	(न.) १. हिँड्नु, २. विजययात्राको उद्देश्यले प्रस्थान गर्नु ।	प्रह्व	(विशे.) १. नम्र, २. तत्पर ।
प्रस्फुट	(विशे.) १. स्पष्ट, २. फुलेको ।	प्राक्	(अव्य.) १. पूर्वदिशा, २. पूर्वदेश, ३. पूर्वकाल ।
प्रस्फोटन	(न.) १. नाङ्ग्लो, २. कपास आदि फड्कनु, ३. टुप्पी आदि फट्कार्नु, ४. चामल आदि निफन्नु ।	प्रांशु	(विशे.) अग्लो ।
प्रस्रवण	(न.) छहरा खस्ने ठाउँ / छहराको मूल ।	प्राकाम्य	(न.) इच्छानुसार गर्नु ।
प्रस्रवण	(पुं.) पसिना ।	प्राकार	(पुं.) पर्खाल ।
प्रस्त्राव	(पुं.) मूत्र / मुत ।	प्राकृत	(न.) भाषाविशेष ।
प्रस्वेद	(पुं.) पसिना ।	प्राकृत	(विशे.) १. नीच, २. मूर्ख, ३. प्रकृति (माया)ले गरेको, ४. प्रकृति (कारण)बाट उत्पन्न भएको ।
		प्राकृतप्रलय	(पुं.) ब्रह्माको एक सय वर्ष पुग्दा हुने प्रलय ।
		प्राकृतमित्र	(न.) स्वाभाविक मित्र ।
		प्राकृतशत्रु	(पुं.) स्वाभाविक शत्रु ।
		प्राक्तन	(विशे.) अघि भएको ।
		प्रागभाव	(पुं.) कार्योत्पत्तिभन्दा पहिलेको कार्यभाव ।

प्रागुदीची	(स्त्री.) पूर्वोत्तरदिशा / ईशानदिशा ।
प्राग्भार	(पुं.) १. उत्कर्ष / वृद्धि, २. परभाग / सीमा ।
प्राग्रहर	(विशे.) श्रेष्ठ ।
प्राग्र्य	(विशे.) श्रेष्ठ ।
प्राग्वंश	(पुं.) यज्ञमण्डपको हविर्गेह भन्दा पूर्वपट्टिको यजमानहरू बस्ने स्थान ।
प्राधार	(पुं.) यज्ञयागमा अग्निमाथि घिउको धारा चुहाउनु ।
प्राघुण(क)	(पुं.) अतिथि / पाहुना ।
प्राघुणिक	(पुं.) अतिथि / पाहुना ।
प्राघूर्णिक	(पुं.) अतिथि / पाहुना ।
प्राङ्गण	(न.) १. आँगन, २. चोक, ३. पटाङ्गन/ पटाङ्गिनी ।
प्राचिका	(स्त्री.) वनमक्षिका / डाँस ।
प्राची	(स्त्री.) पूर्वदिशा ।
प्राचीन	(विशे.) १. पूर्वदिशामा भएको, २. पूर्व देशमा भएको, ३. पूर्वकालमा भएको ।
प्राचीना	(स्त्री.) गुदेरगानु औषधि ।
प्राचीनामलक	(न.) पानी अमला ।
प्राचीनावीत	(न.) अपसव्य गरेर लाएको जनै ।
प्राचीनावीती	(विशे.) अपसव्य गरेर जनै लाउने ।
प्राचीर	(न.) घर, बारी आदिको वेष्टन / बार / टाट / पर्खाल ।
प्राचेतस	(पुं.) १. वाल्मीकि मुनि, २. दक्ष प्रजापति ।
प्राच्य	(पुं.) शरावती नदीदेखि पूर्व र दक्षिणतर्फको देश ।
प्राच्य	(विशे.) पूर्वतिर भएको / पुर्विया ।
प्राजक	(पुं.) सारथि ।
प्राजन	(न.) गाई गोरु आदि घपाउने लौरो ।
प्राजापत्य	(न.) पहिलो तीन दिनसम्म बेलुका रात परेपछि २२/२२ गास खाने, त्यसपछि तीन दिन पूर्वाह्नकालमा २६/२६ गास खाने, त्यसपछि तीन दिन अयाचित/ नमागेका अन्नको २४/२४ गास खाने, त्यसपछि तीन

प्राजितृ	दिन निराहार गर्ने, एवं रीत्या जम्मा बाह्र दिन लाएर गर्नु पर्ने प्राजापत्य कृच्छ्रव्रत ।
प्राज्ञ	(पुं.) सारथि ।
प्राज्ञ	(पुं.) पण्डित ।
प्राज्ञ	(विशे.) ज्ञात्रे ।
प्राज्ञमानिन्	(विशे.) जान्दछु भन्नात्रे ।
प्राज्ञा	(स्त्री.) बुद्धिमती स्त्री ।
प्राज्ञी	(स्त्री.) १. पण्डितिनी/ पण्डितेनी, २. स्वयं बुद्धिमती स्त्री ।
प्राज्य	(विशे.) धेरै ।
प्राञ्च	(विशे.) १. पूर्वदिशा, २. पूर्वदेश, ३. पूर्वकाल, ४. प्राचीन ।
प्राञ्जल	(विशे.) सोझो / सरासर आशय बुझिने ।
प्राच्छ (ट्)	(विशे.) प्रश्नकर्ता / सोच्ने ।
प्राङ्ग्विवाक	(पुं.) मुद्दा मामिला हेर्ने डिड्डा, विचारी, अधिकृत, न्यायाधीश आदि ।
प्राण	(पुं.) १. हृदयको वायु, २. प्राणवायु / नासिकाद्वारबाट प्रवेश-निर्गम गर्ने वायु । प्राणवायुलाई कहँदा यो शब्द बहुवचनान्त छ, ३. बल ।
प्राणनाथ	(पुं.) पति / लोग्ने ।
प्राणन	(न.) बाँच्नु / जिउनु ।
प्राणायाम	(पुं.) रेचक, पूरक, कुम्भक र केवल कुम्भकद्वारा प्राणवायु रोक्नु ।
प्राणिद्युत	(न.) बाजी राखेर भेडा, कुखुरा, बटुई-आदि प्राणीलाई लडाउनु (जुधाउनु) ।
प्राणिन्	(विशे.) प्राणी / प्राणवान् ।
प्राणेश	(पुं.) पति / लोग्ने ।
प्रातर्	(अव्य.) बिहान ।
प्रातःकृत्य	(विशे.) बिहान गर्नुपर्ने कर्म ।
प्रातराश	(पुं.) बिहानको खाना / पानी पियाइ ।
प्रातर्भोजन	(न.) बिहानको खाना / पानी पियाइ ।
प्रातिका	(स्त्री.) जपापुष्प / बाह्रमासे ।
प्रातिपदिक	(पुं.) अग्नि ।
प्रातिपदिक	(न.) अर्थवदधातुरप्रत्ययः प्राति-

पदिकम् ।। कृत्तद्धितसमासाश्च सूत्रद्वारा उद्देश गरिएको, धातु, प्रत्यय र प्रत्ययान्त भिन्न अर्थवान् शब्दस्वरूप र, कृदन्त, तद्धितान्त, समासरूप शब्दस्वरूप ।	प्राभृत (क) (न.) नजराना / कोसेली / सैगात ।
प्रातिभाव्य (न.) जमानत / जमानी हुनु ।	प्रामाणिक (न.) १. प्रमाणसिद्ध तथ्य, २. प्रमाणसिद्ध कुरा गर्ने ।
प्रातिस्विक (न.) प्रत्येक व्यक्तिको धर्म ।	प्रामाण्य (न.) प्रमाणत्व / यथार्थ ज्ञान उत्पन्न गर्नु ।
प्रातिहारिक (पुं.) १. चटक गर्ने, २. छल गर्ने ।	प्राय (पुं.) १. मर्नु, २. मर्नाका निमित्त आहार छाड्नु, ३. बहुधा / अकसर, ४. तुल्या ।
प्राथमकल्पिक (पुं.) भर्खर वेदारम्भ गरेको छात्र ।	प्रायस् (अव्य.) बाहुल्य / अकसर ।
प्राथमिक (विशे.) प्रथम / पहिले भएको ।	प्रायश्चित (न.) पापशोधन गर्ने कर्म ।
प्राथम्य (न.) प्रथमत्व / पहिलोपन ।	प्रायिक (विशे.) प्राय / अकसर / बहुधा हुने ।
प्रादुर्भाव (पुं.) प्रकट हुनु ।	प्रायोपविष्ट (विशे.) अनशन व्रत (खाँदै नखाने व्रत) गरेर प्राण त्याग गर्न बसेको (रहेको) ।
प्रादुस् (अव्य.) प्रकटत्व / प्रकाश हुनु ।	प्रायोपवेश (पुं.) अनशनव्रत (खाँदै नखाने व्रत) गरेर प्राण छाड्न बसेको ।
प्रादेश (पुं.) एक कुरेत प्रमाण ।	प्रारब्ध (न.) प्रारब्ध / भाग्य ।
प्रादेशन (न.) दान / दिनु ।	प्रारब्ध (विशे.) आरम्भ गरिएको (थालिएको) ।
प्रादोषिक (विशे.) प्रदोषकालमा भएको ।	प्रारम्भ (पुं.) थाल्नु ।
प्राधान्य (न.) प्रधानत्व / मुख्यता ।	प्रार्थन (न./स्त्री.) १. माग्न, २. प्रार्थना गर्नु, ३. लड्न (युद्ध गर्न) हाँक दिनु ।
प्राध्वम् (अव्य.) अनुकूल पर्ने / सजिलो हुने गरी ।	प्रार्थनीय (विशे.) १. माग्न लायक, २. प्रार्थना गर्न लायक, ३. हाँक दिन लायक ।
प्राध्व (विशे.) बाटो काटेको / हिड्नु पर्ने धेरै हिँडेको ।	प्रार्थित (विशे.) १. मागिएको, २. प्रार्थना गरिएको, ३. हाँक दिइएको ।
प्रान्ततस् (अव्य.) छेउतर्फ ।	प्रालम्ब (न.) गलामा लाएको सोझो झुन्डिने माला ।
प्रान्तर (न.) टाढासम्म एकलास भएको स्थान ।	प्रालम्बिका (स्त्री.) गलामा लगाउँदा नाभिसम्म पुग्ने सुवर्णको सिक्री आदि गहना ।
प्रापण (न.) १. पुर्‍याउनु, २. लैजानु ।	प्रालेय (न.) हिम / हिउँ ।
प्रापणिक (पुं.) बनियाँ / व्यापारी ।	प्रालेयांशु (पुं.) चन्द्रमा ।
प्रापणीय (विशे.) पुर्‍याउन योग्य ।	प्रावट (पुं.) जौ / धान्यविशेष ।
प्राप्त (विशे.) १. पुगेको, २. भेटाइएको, ३. फेला पारिएको ।	प्रावरण (न.) उत्तरीय / ओढ्ने, उपर्ना, दोपट्टा, पछ्यौरा, दोलाइँ आदि ।
प्राप्तपञ्चत्व (विशे.) मरेको ।	प्रावार (पुं.) उत्तरीय / ओढ्ने, उपर्ना, दोपट्टा, पछ्यौरा, दोलाइँ आदि ।
प्राप्तरूप (विशे.) १. पण्डित, २. राम्रो ।	प्रावृत (विशे.) ओढिएको ।
प्राप्ति (स्त्री.) १. पाउनु, २. फेला पार्नु, ३. भेटाइनु ।	प्रावृष् (स्त्री.) वर्षाकाल ।
प्राप्य (विशे.) १. पाइन योग्य / पाइन सकिने, २. भेटाइन योग्य / भेटाइन सकिने, ३. फेला पार्न योग्य / फेला पार्न सकिने ।	प्रावृषायणी (स्त्री.) काउछो ।
प्राभव (न.) प्रभुत्व / सामर्थ्य ।	

प्रावृषेण्य	(विशे.) वर्षाकालमा भएको ।
प्रावृषेण्या	(स्त्री.) १. काउछो, २. पुनर्नवा ।
प्राशित	(विशे.) खाइएको ।
प्राशित	(न.) पितृयज्ञ / तर्पण, नित्यश्राद्धादि ।
प्राशिनक	(पुं.) सभा / इजलासमा बसेर प्रश्न गर्ने/वादी-प्रतिवादीलाई सोध्नु पर्ने कुरा सोच्ने सभ्यजन ।
प्रास	(पुं.) कुन्त / भाला ।
प्रासङ्ग	(पुं.) हलाको जुवा ।
प्रासङ्ग्य	(पुं.) जुवा बोक्न सक्ने (जोल सक्ने) गोरु ।
प्रासाद	(पुं.) १. राजाको दरबार, २. देवताको मन्दिर ।
प्रासिक	(विशे.) भालाले लडाइँ गर्ने ।
प्रास्थिक	(विशे.) १. एक प्रस्थ (पाथी) प्रमाण भएको, २. एक प्रस्थ अट्टाउने, ३. एक प्रस्थ पकाउने, ४. एक प्रस्थ बिउ जाने खेत आदि, ५. एक प्रस्थ अन्नले किनिएको, ६. एक प्रस्थ खाने ।
प्राह	(पुं.) पूर्वाह्न / दिनका तीन भागको पहिलो भाग ।
प्राह्णे	(अव्य.) पूर्वाह्नकाल ।
प्राह्नेतन	(विशे.) पूर्वाह्नकालमा भएको ।
प्राह्नेतमाम्	(अव्य.) बिहानै / झिस्मिसे उज्यालो हुँदाको समय ।
प्रिया	(पुं.) १. पति, २. ज्वाइँ ।
प्रिय	(विशे.) प्यारो ।
प्रियंवद	(विशे.) मीठो बोल्ने ।
प्रियक	(पुं.) १. कदम्बवृक्ष, २. विजयसाल, ३. दँगालो, ४. मृगविशेष / चित्तल ।
प्रियङ्कर	(विशे.) प्रिय गर्ने ।
प्रियङ्गु	(स्त्री.) १. दँगालो, २. कागुनो, ३. रायो, ४. पिप्ला, ५. कुट्की औषधि ।
प्रियजन	(विशे.) मनपरेको मानिस ।
प्रियजीव	(पुं.) टटेलाको रुख ।

प्रियतम	(पुं.) प्रेम गरिने प्रेमी वा पति ।
प्रियतर	(विशे.) ज्यादा प्यारो ।
प्रियता	(स्त्री.) प्रेम ।
प्रियदर्शन	(विशे.) देख्नैमा खुसी वा प्यारो लाग्ने ।
प्रियाल	(पुं.) चिरौजी ।
प्रियाला	(स्त्री.) दाख ।
प्रीणन	(न.) १. तृप्त हुनु, २. तृप्त गर्नु, ३. खुसी हुनु, ४. खुसी पार्नु ।
प्रीत	(विशे.) १. खुसी भएको, २. तृप्त भएको ।
प्रीति	(स्त्री.) १. प्रेम, २. हर्ष ।
पृष्ट	(विशे.) १. डढेको, २. पोलिएको ।
प्रेक्षण	(न.) १. हेर्नु, २. देख्नु, ३. आँखा ।
प्रेक्षा	(स्त्री.) १. बुद्धि, २. हेर्नु, ३. देख्नु, ४. शोभा ।
प्रेङ्खा	(स्त्री.) १. डोली, २. झुला, ३. पर्यटन/टहलिनु, ४. नाच ।
प्रेङ्खोलन	(न.) १. डाली, २. हल्लनु, ३. झुलनु ।
प्रेत	(पुं.) भूतविशेष / प्रेत ।
प्रेत	(विशे.) मरेको ।
प्रेत्य	(अव्य.) परलोकमा ।
प्रेमन्	(न./पुं.) प्रेम ।
प्रेयस्	(विशे.) खुब मन परेको ।
प्रेयसी	(स्त्री.) खुब मन परेकी स्त्री ।
प्रेरणा	(न.) १. पठाउनु, २. प्रेरणा गर्नु / केही काममा लगाउनु ।
प्रेरित	(विशे.) १. पठाइएको, २. अराइएको ।
प्रेषण	(न.) पठाउनु ।
प्रेषित	(विशे.) पठाइएको ।
प्रेष्ठ	(विशे.) ज्यादा प्यारो ।
प्रेष्य	(विशे.) १. पठाइने, २. दास / नोकर ।
प्रेष	(पुं.) १. विधि / वैदिक आज्ञाविशेष, होतर ! यज्ञ इत्यादि, २. प्रेषणा / पठाउनु ।
प्रेष्य	(विशे.) १. पठाइने, २. दास / नोकर ।
प्रोक्त	(विशे.) कहिएको ।
प्रोक्षण	(न.) १. सेचन, २. यज्ञमा गरिने पशुबध ।

प्रोक्षित	(विशे.) १. सेचन गरिएको, २. विधि-पूर्वक यज्ञमा मारिएको, ३. विधिपूर्वक मन्त्र पढेर सेचन गरिएको ।
प्रोज्जासन	(न.) मार्नु ।
प्रोज्जन	(न.) पुछ्नु / रुमाल आदिले सफा गर्नु ।
प्रोत	(विशे.) १. सिइएको, २. जडिएको, ३. उनिएको ।
प्रोथ	(पुं./न.) १. घोडाको नाक, २. वँदेलको नाक ।
प्रोथ	(पुं.) कटिको तल्लो भाग / फिला ।
प्रोष	(पुं.) संताप ।
प्रोषित	(विशे.) प्रवासी / परदेश गएको ।
प्रोष्ठपद	(पुं.) भाद्रमहिना / भदौ ।
प्रोष्ठपदा	(स्त्री.) पूर्वाभाद्र र उत्तराभाद्रनक्षत्र ।
प्रोष्ठपदी	(स्त्री.) भाद्र शुक्ल पूर्णिमा ।
प्रोष्ठी	(स्त्री.) माछाविशेष / सहरमाछा ।
प्रोह	(पुं.) १. हात्तीको खुट्टा, २. तर्क ।
प्रौढ	(विशे.) १. पुष्ट भएको, २. सिपालु भएको, ३. बढेको ।
प्रौढपाद/प्रौढपादी	(पुं./स्त्री.) १. आसनमाथि दुई पैतालाले मचक्क टेकेर बस्नु, २. जानु (घुँडा), जङ्घा (पिडौला) र पृष्ठ (पिठ्युँ) यति ठाउँमा रुमाल आदिले बाँधेर आसनमा बस्नु । यी दुई प्रकारका आसन (बसाइ) आचमनादि कर्ममा वर्जित छन्- आसनारूढपादस्तु जानुनोर्जङ्घयोस्तथा । कृतावसक्थिको यस्तु प्रौढपादः स उच्यते ॥ स्नानमाचमनं होमं भोजनं देवतार्चनम् । प्रौढपादो न कुर्वीत

स्वाध्यायं पितृतर्पणम् ॥

(कात्या०)

प्रौढपाद	(विशे.) आसनमाथि दुई पैतालाले मचक्क टेकेर बस्ने ।
प्रौढा	(स्त्री.) १. तीस वर्षदेखि पचपन्न वर्ष नहुन्जेलकी स्त्री, २. प्रगल्भ स्त्री ।
प्रौढि	(स्त्री.) १. सामर्थ्य, २. प्रकर्ष / आदिब्या ।
प्रौष्ठपद	(पुं.) भाद्र महिना / भदा ।
प्लक्ष	(पुं.) १. पाखर / पाख्रीवृक्ष, २. सात द्वीप मध्येको दोस्रो द्वीप ।
प्लव	(न.) कैवर्ती मुस्ता ।
प्लव	(पुं.) १. कैवर्तीमुस्ता, २. कारण्डवपक्षी/ पानीकाग, ३. लुईचैपक्षी, ४. हिंडु, ५. दकुल्लोविशेष, ६. जलचरपक्षी, ७. उफ्रनु, ८. डुब्नु ।
प्लवग	(पुं.) १. वानर, २. भ्यागुतो ।
प्लवङ्ग	(पुं.) वानर ।
प्लाक्ष	(न.) पाख्रीको फल ।
प्लावन	(न.) डुबाउनु ।
प्लावित	(विशे.) डुबाइएको ।
प्लीहघ्न	(पुं.) रोहितकवृक्ष / गुराँस ।
प्लीहशत्रु	(पुं.) रोहितकवृक्ष / गुराँस ।
प्लीहाहारी	(पुं.) अश्वत्थवृक्ष / पिपल ।
प्लुत	(न.) उफ्रनु ।
प्लुत	(विशे.) १. उफ्रोको, २. मिसिएको ।
प्लुत	(पुं.) तीन मात्रा कालले उच्चारण गरिने स्वर ।
प्लुष्ट	(विशे.) १. डडेको, २. पोलिएको ।
प्लोष	(पुं.) पोल्नु / दाह ।
प्लात	(विशे.) खाइएको ।
प्लान	(न.) खानु ।

फ

फणीन्द्रविहिताकल्पः फल्गुताहारिकीर्तनः ।

फणतु स्वान्तसीमानं फुल्लदृष्टिः प्रभुर्मम ॥

फ	(न.) १. निष्फल वचन, २. फूत्कार, ३. रुक्षवचन ।
फ	(पुं.) १. हुरी-पानी, २ बद्नु ।
फक्किक्का	(स्त्री.) शङ्का (पूर्वपक्ष) र शङ्कासमाधान (उत्तरपक्ष) भएको दुर्बोध ग्रन्थ ।
फझिका	(स्त्री.) भारङ्गी / औषधिविशेष ।
फट्	(अव्य.) अस्त्रबीज । अस्त्र-शस्त्रले गर्ने काम यसैले गरिस् भन्ने आशयले पढिने मन्त्रविशेष ।
फटा	(स्त्री.) १. सर्पको फणा, २. दम्भ / अरूलाई टग्न गरेको धर्मको आडम्बर ।
फण	(पुं. स्त्री.) सर्पको फणा ।
फणधर	(पुं.) सर्प ।
फणभृत्	(पुं.) सर्प ।
फणवत्	(पुं.) सर्प ।
फणिज्जक	(पुं.) १. ज्यामिर, २. सानापात हुने तुलसीविशेष ।
फणिफेन	(पुं.) अफिम ।
फणिन्	(पुं.) सर्प ।
फण्ड	(पुं.) पेट ।
फर्फरीक	(पुं.) चपेटा / लपेटा-थप्पड ।
फल	(न.) १. फल्ने धान आदिका गेडा, २. फल / कामको नतिजा, ३. बाणको टुप्पो, ४. तरबार आदिको चेप्टो भाग, ५. फलेक, ६. अण्डकोश ।
फल	(पुं.) ठूलो कुरो / वृक्षविशेष ।
फलक	(न.पुं.) १. ढाल, २. फलेक ।
फलकपाणि	(पुं.) ढाल लिएर लडाइँ गर्ने ।
फलपाकान्ता	(स्त्री.) फल पाकेपछि सुकेर मर्ने धान,

मकै, केरा आदि उद्भिज्ज ।	
फलपूर	(पुं.) बिमिरो ।
फलवत्	(विशे.) १. फलेको रुख आदि, २. फल/ फाइदा-नोक्सान भएको कर्म आदि ।
फलशाक	(न.) फलमात्र उपयोगी भएको घिरौँला, रामतोरिया आदि तरकारी ।
फलशालिन्	(विशे.) फलेर ढकमक्क भएको ।
फलश्रुति	(स्त्री.) कर्मका फलको वर्णन ।
फला	(स्त्री.) शमीवृक्ष ।
फलाध्यक्ष	(पुं.) खिर्नी / फलविशेष ।
फलिका	(स्त्री.) तिखो टुप्पो ।
फलित	(न.) १. फल्नु, २. सफल हुनु ।
फलित	(विशे.) १. फलेको, २. सफल भएको ।
फलिन्	(विशे.) १. फलेको, २. सफल भएको ।
फलिनी	(स्त्री.) १. चाल्नेसिस्नो, २. प्रियङ्गु / दँगालो ।
फलेग्रहि	(पुं.) समयमा फलेको रुख ।
फलेन्द्र	(पुं.) ठूलो जामुनो / फल नीलो हुने जामुनो / फणिर ।
फलेपुष्पा	(स्त्री.) द्रोण-पुष्प ।
फलेरुहा	(स्त्री.) पाटलिवृक्ष / पाल ।
फलोत्तमा	(स्त्री.) अङ्कुर / उत्तम जातको दाख ।
फल्गु	(विशे.) असार / सार केही नभएको तुच्छ ।
फल्गु	(स्त्री.) १. गयातीर्थको नदी, २. काठेडुम्री, ३. अबिर ।
फल्गुनी	(स्त्री.) १. पूर्वफाल्गुनी-उत्तरफाल्गुनी-नक्षत्र, २. काठेडुम्री ।
फलभूतसव	(पुं.) फागुको उत्सव ।

फाणित	(न.) खुदो ।	फिरङ्गिन्	(विशे.) बेलायत देशको बासिन्दा ।
फाण्ट	(न.) १. सजिलैसँग बनाएको कषायविशेष। एक भाग औषधिको घुलामा चार भाग सारै तातो पानी राखेर माडीकन छानेको रस, २. दही मथ्दा नौनी लाग्ने बेलाभन्दा पहिले लाग्ने फिंज ।	फुफ्फुस	(पुं.) हृदयका बायाँपट्टिको उदानवायुको आधार भएको स्थानविशेष / फोक्सो ।
फाल	(न./पुं.) हलाको फाली ।	फुल्ल	(विशे.) फुलेको / पुष्प आदि ।
फाल	(न.) कपासका धागाको वस्त्र ।	फेन	(पुं.) फेन / फिंज ।
फालकृष्ट	(विशे.) हलाको फालीले कोरिएको (जोतिएको) जमिन ।	फेनायमान	(विशे.) फिंज निकाल्ने / फिंज काट्ने।
फाल्गुन	(पुं.) १. फाल्गुन महिना, २. अर्जुनवृक्ष, ३. खरीको रुख ।	फेनिका	(स्त्री.) फिनी / रोटीविशेष ।
फाल्गुनिक	(पुं.) फाल्गुन महिना ।	फेनिल	(न.) बयरको फल ।
फाल्गुनी	(स्त्री.) १. फाल्गुनशुक्ल पूर्णिमा, २. पूर्व- फाल्गुनी, ३. उत्तरफाल्गुनी ।	फेनिल	(पुं.) १. रिठो, २. बयरको रुख ।
फि	(पुं.) १. पाप, २. क्रोध ।	फेनिल	(विशे.) फिंज आउने वस्तु ।
फिङ्गक	(पुं.) कलिङ्गपक्षी/दियालो ।	फेरण्ड	(पुं.) शृगाल / स्याल ।
फिरङ्ग	(पुं.) १. रोगविशेष / भिरङ्गी, २. देश- विशेष / बेलायत ।	फेरव	(पुं.) शृगाल / स्याल ।
फिरङ्गरोटी	(स्त्री.) पाउरोटी ।	फेरु	(पुं.) शृगाल / स्याल ।
		फेल	(न.) भुक्तशेष / खाएर बाँकी रहेको / उच्छिष्ट ।
		फेलक	(पुं.) भुक्तशेष / खाएर बाँकी रहेको / उच्छिष्ट ।
		फेला	(स्त्री.) भुक्तशेष / खाएर बाँकी रहेको / उच्छिष्ट ।
		फेलि (ली)	(स्त्री.) भुक्तशेष / खाएर बाँकी रहेको / उच्छिष्ट ।

ब

बहिर्मुखव्रातवन्द्यो बहिर्वाहनबान्धवः ।
बहुशाखां बालिशतां बाधिषीष्ट बलीयसीम् ॥

ब	(पुं.) १. वरुण, २. गाग्रो, ३. समुद्र, ४. पानी, ५. भग/ योनि/ ऐश्वर्य, ६. हिंसा, ७. तन्तुसन्तान / तान लाउनु, ८. वपन/ मुण्डन ।
बक	(पुं.) १. बकुल्लोपक्षी, २. गुम्फातीवृक्ष, ३. अगस्त्यवृक्ष, ४. दैत्यविशेष/बकासुर।
बकपञ्चक	(न.) भीष्मपञ्चक । कार्तिक शुक्ल एकादशीदेखि पूर्णिमासम्मका पाँच दिन। यी पाँच दिनमा मत्स्यभक्षी बकुल्लाले पनि मत्स्य(माछा) खाँदैन र यो पञ्चकलाई बकपञ्चक भनेको हो भनी ब्रह्मपुराणमा लेखिएको छ ।
बकवृत्ति	(विशे.) दाम्भिक / बकुल्ला भक्त ।
बकारि	(पुं.) १. कृष्ण, २. भीमसेन ।
बकुल	(पुं.) बकुलपुष्पको रुख / मौलसिरी ।
बकोट	(पुं.) बकुल्लोपक्षी ।
बडवा	(स्त्री.) घोडी ।
बडवाकृत	(पुं.) गृहस्थका घरकी दासीका लोभले त्यस घरमा नोकरी गर्ने नोकर ।
बडवाभृत	(पुं.) गृहस्थका घरकी दासीका लोभले त्यस घरमा नोकरी गर्ने नोकर ।
बडवाहृत	(पुं.) गृहस्थका घरकी दासीका लोभले त्यस घरमा नोकरी गर्ने नोकर ।
बडवानल	(पुं.) समुद्रमा रहने अग्निविशेष ।
बडवाग्नि	(पुं.) समुद्रमा रहने अग्निविशेष ।
बडवामुख	(पुं.) समुद्रमा रहने अग्निविशेष ।
बडवासुत	(पुं.) अश्विनीकुमार । यो शब्द द्विवचनान्त छ ।
बडिश	(न.) माछा मार्ने बल्छी ।

बाणिज् (ज)	(पुं.) १. बनियाँ, २. वैश्य / व्यापारी, ३. बव आदि एघार करणमध्येको छैटौँ/ बणिज करण ।
बाणिज्या	(स्त्री.) व्यापार/वेपार ।
बदर	(न.) १. सेव / स्याउ/फल, २. बयरको फल, ३. कपासको फल ।
बदर	(पुं.) १. स्याउवृक्ष, २. बयरको रुख, ३. कपासको रुख ।
बदरा	(स्त्री.) १. कपासको रुख, २ गिठो ।
बदरी	(स्त्री.) १. बयरको रुख, २. कपासको रुख, ३. बयरको फल, ४. कपासको फल, ५. काउछोको रुख र फल ।
बद्ध	(विशे.) १. बाँधिएको, २. संसारमा फँसेको ।
बद्धगुद	(न.) मलवाही / मल निकाल्ने आन्त्रमा रौँ-दुङ्गा आदि अड्कनाले अथवा लस्सादार मल टाँसिदै जानाले मल रोकिने रोगविशेष ।
बद्धमुष्टि	(विशे.) सारो मुठी भएको / कृपण ।
बद्धमूल	(विशे.) जरा हालेको / जरा जमेर बलियो भएको ।
बधिर	(विशे.) श्रवणशक्तिहीन / बहिरो ।
बर्धी	(स्त्री.) छालाको डोरी ।
बन्ध	(पुं.) १. बन्धन / डोरी आदि, २. बन्धक राखिने वस्तु, ३. कामशास्त्रमा लेखिएका आसन, ४. योगशास्त्रमा लेखिएका उड्डियान-जालन्धर आदि बन्ध ।
बन्धक	(न./पुं.) ऋण लिनेले साहुकहाँ राखिने वस्तु / बन्धक ।

फाणित	(न.) खुदो ।	फिरङ्गिन्	(विशे.) बेलायत देशको बासिन्दा ।
फाण्ट	(न.) १. सजिलैसाँग बनाएको कषायविशेष। एक भाग औषधिको धुलामा चार भाग सारै तातो पानी राखेर माडीकन छानेको रस, २. दही मथ्दा नौनी लाग्ने बेलाभन्दा पहिले लाग्ने फिंज ।	फुफ्फुस	(पुं.) हृदयका बायाँपट्टिको उदानवायुको आधार भएको स्थानविशेष / फोक्सो ।
फाल	(न./पुं.) हलाको फाली ।	फुल्ल	(विशे.) फुलेको / पुष्प आदि ।
फाल	(न.) कपासका धागाको वस्त्र ।	फेन	(पुं.) फेन / फिंज ।
फालकृष्ट	(विशे.) हलाको फालीले कोरिएको (जोतिएको) जमिन ।	फेनायमान	(विशे.) फिंज निकाल्ने / फिंज काढ्ने ।
फाल्गुन	(पुं.) १. फाल्गुन महिना, २. अर्जुनवृक्ष, ३. खरीको रुख ।	फेनिका	(स्त्री.) फिनी / रोटीविशेष ।
फाल्गुनिक	(पुं.) फाल्गुन महिना ।	फेनिल	(न.) बयरको फल ।
फाल्गुनी	(स्त्री.) १. फाल्गुनशुक्ल पूर्णिमा, २. पूर्व- फाल्गुनी, ३. उत्तरफाल्गुनी ।	फेनिल	(पुं.) १. रिठो, २. बयरको रुख ।
फि	(पुं.) १. पाप, २. क्रोध ।	फेनिल	(विशे.) फिंज आउने वस्तु ।
फिङ्गक	(पुं.) कलिङ्गपक्षी/दियालो ।	फेरण्ड	(पुं.) शृगाल / स्याल ।
फिरङ्ग	(पुं.) १. रोगविशेष / भिरङ्गी, २. देश- विशेष / बेलायत ।	फेरव	(पुं.) शृगाल / स्याल ।
फिरङ्गरोटी	(स्त्री.) पाउरोटी ।	फेरु	(पुं.) शृगाल / स्याल ।
		फेल	(न.) भुक्तशेष / खाएर बाँकी रहेको / उच्छिष्ट ।
		फेलक	(पुं.) भुक्तशेष / खाएर बाँकी रहेको / उच्छिष्ट ।
		फेला	(स्त्री.) भुक्तशेष / खाएर बाँकी रहेको / उच्छिष्ट ।
		फेलि (ली)	(स्त्री.) भुक्तशेष / खाएर बाँकी रहेको / उच्छिष्ट ।

ब

बहिर्मुखव्रातवन्द्यो बहिर्वाहनबान्धवः ।
बहुशाखां बालिशतां बाधिषीष्ट बलीयसीम् ॥

ब	(पुं.) १. वरुण, २. गाग्रो, ३. समुद्र, ४. पानी, ५. भग/ योनि/ ऐश्वर्य, ६. हिंसा, ७. तन्तुसन्तान / तान लाउनु, ८. वपन/ मुण्डन ।
बक	(पुं.) १. बकुल्लोपक्षी, २. गुम्पातीवृक्ष, ३. अगस्त्यवृक्ष, ४. दैत्यविशेष/बकासुर।
बकपञ्चक	(न.) भीष्मपञ्चक । कार्तिक शुक्ल एकादशीदेखि पूर्णिमासम्मका पाँच दिन। यी पाँच दिनमा मत्स्यभक्षी बकुल्लाले पनि मत्स्य(माछा) खाँदैन र यो पञ्चकलाई बकपञ्चक भनेको हो भनी ब्रह्मपुराणमा लेखिएको छ ।
बकवृत्ति	(विशे.) दाम्भिक / बकुल्ला भक्त ।
बकारि	(पुं.) १. कृष्ण, २. भीमसेन ।
बकुल	(पुं.) बकुलपुष्पको रुख / मौलसिरी ।
बकोट	(पुं.) बकुल्लोपक्षी ।
बडवा	(स्त्री.) घोडी ।
बडवाकृत	(पुं.) गृहस्थका घरकी दासीका लोभले त्यस घरमा नोकरी गर्ने नोकर ।
बडवाभृत	(पुं.) गृहस्थका घरकी दासीका लोभले त्यस घरमा नोकरी गर्ने नोकर ।
बडवाहृत	(पुं.) गृहस्थका घरकी दासीका लोभले त्यस घरमा नोकरी गर्ने नोकर ।
बडवानल	(पुं.) समुद्रमा रहने अग्निविशेष ।
बडवाग्नि	(पुं.) समुद्रमा रहने अग्निविशेष ।
बडवामुख	(पुं.) समुद्रमा रहने अग्निविशेष ।
बडवासुत	(पुं.) अध्वनीकुमार । यो शब्द द्विवचनान्त छ ।
बडिश	(न.) माछा मार्ने बल्ली ।

बाणिज् (ज)	(पुं.) १. बनियाँ, २. वैश्य / व्यापारी, ३. बब आदि एघार करणमध्येको छैटौं/ बणिज करण ।
बाणिज्या	(स्त्री.) व्यापार/वेपार ।
बदर	(न.) १. सेव / स्याउ/फल, २. बयरको फल, ३. कपासको फल ।
बदर	(पुं.) १. स्याउवृक्ष, २. बयरको रुख, ३. कपासको रुख ।
बदरा	(स्त्री.) १. कपासको रुख, २ गिठो ।
बदरी	(स्त्री.) १. बयरको रुख, २. कपासको रुख, ३. बयरको फल, ४. कपासको फल, ५. काउछोको रुख र फल ।
बद्ध	(विशे.) १. बाँधिएको, २. संसारमा फँसेको ।
बद्धगुद	(न.) मलवाही / मल निकाल्ने आन्द्रामा रौं-दुङ्गा आदि अङ्कनाले अथवा लस्सादार मल टाँसिदै जानाले मल रोकिने रोगविशेष ।
बद्धमुष्टि	(विशे.) सारो मुठी भएको / कृपण ।
बद्धमूल	(विशे.) जरा हालेको / जरा जमेर बलियो भएको ।
बधिर	(विशे.) श्रवणशक्तिहीन / बहिरो ।
बर्ध्नी	(स्त्री.) छालाको डोरी ।
बन्ध	(पुं.) १. बन्धन / डोरी आदि, २. बन्धक राखिने वस्तु, ३. कामशास्त्रमा लेखिएका आसन, ४. योगशास्त्रमा लेखिएका उड्डियान-जालन्धर आदि बन्ध ।
बन्धक	(न./पुं.) ऋण लिनेले साहुकहाँ राखिने वस्तु / बन्धक ।

बन्धक	(विशे.) १. बाँध्ने, २. अलझाउने ।	बन्धूर	(न.) छिद्र / प्वाल ।
बन्धकी	(स्त्री.) व्यभिचारिणी स्त्रीविशेष । दोस्रो-तेस्रो पटक पोइल जाने स्त्रीलाई पुनर्भू भन्दछन् । चौथो पटक पोइल जानेलाई स्वैरिणी, पाँचौं पटक पोइल जानेलाई बन्धकी भन्दछन् भन्ने कुरा महाभारत आदिपर्व १२३ अध्यायको ७४ श्लोकमा लेखिएको छ । ब्रह्मवैवर्तपुराणको प्रकृति-खण्डको अठ्ठाईस अध्यायमा एक पति हुने स्त्रीलाई पतिव्रता, दुई पति हुनेलाई कुलटा, तीन पति हुनेलाई वृषली, चार पति हुनेलाई पुँश्चली र बन्धकी, पाँच पति हुनेलाई वेश्या, छ पति हुनेलाई युङ्गी, सात भन्दा बढी पति हुनेलाई महावेश्या भन्दछन् भनिएको छ ।	बन्धूर	(विशे.) १. राम्रो, २. नम्र, ३. अग्लो-होचो, ४. बाँधिएको / गाँठिलो / खुदुवा ।
बन्धन	(न.) १. बाँध्नु, २. बाँध्ने डोरी आदि, ३. झ्यालखाना ।	बन्धूलि	(पुं.) दोपहरियापुष्प ।
बन्धस्तम्भ	(पुं.) बाँध्ने कीलो ।	बन्ध्य	(विशे.) १. नफलेने वृक्ष आदि, २. बाँझो/नब्याउने मानिस गाई आदि, ३. निष्फल/फाइदा नहुने ।
बन्धु	(पुं.) १. सगोत्र / समान गोत्रका दाजु-भाइ, २. मित्र ।	बन्ध्याकर्कोटकी	(स्त्री.) चटेल ।
बन्धुजीव	(पुं.) दोपहरिया / फूलविशेष ।	बभ्रु	(पुं.) १. अग्नि, २. शिव, ३. विष्णु, ४. लाटोकोसेरो, ५. कैलो वर्ण ।
बन्धुता	(स्त्री.) सगोत्र दाजुभाइको समूह ।	बभ्रु	(स्त्री.) कपिला / कैली गाई ।
बन्धुर	(न) १. मुकुट / शिरपेच, २. रथको बन्धन / जोत ।	बभ्रु	(विशे.) कैलो वर्ण हुने ।
बन्धुर	(पुं.) १. तिलको पिना, २. स्त्रीचिह्न/योनि, ३. हाँस, ४. बकुल्लो, ५. सतु / सातु ।	बर्बट	(पुं.) १. भटमास, २. बोडी ।
बन्धुर	(विशे.) १. राम्रो, २. नम्र, ३. बहिरो, ४. बाठो, ५. उन्नतानत / अग्लो-होचो ६. बाँधिएको/गाँठिएको/ गाँठिलो / खुँदुवा ।	बर्वर	(पुं.) भारङ्गी / औषधिविशेष ।
बन्धुरा	(स्त्री.) वेश्या ।	बर्ह	(पुं.न.) १. मयूरको प्वाँख, २. पात ।
बन्धुल	(पुं.) व्यभिचारिणी स्त्रीको छोरा ।	बर्हिण	(पुं.) मयूरपक्षी ।
बन्धूक	(पुं.) दोपहरिया / फूलविशेष ।	बर्हिन्	(पुं.) मयूरपक्षी ।
बन्धूकपुष्प	(पुं.) १. सतिसाल वृक्ष, २. दोपहरियाको फूल ।	बर्हिपुष्प	(न.) भेडे कुरो ।
		बर्हिमुख	(पुं.) देवता ।
		बर्हिस्	(पुं.) अग्नि ।
		बर्हिस्	(न./पुं.) कुश ।
		बर्हिष्ठ	(न.) सुगन्धवाल औषधि ।
		बल	(न.) १. बल / ताकत, २. स्थौल्य / स्थूलता / मोटाइ ।
		बल	(पुं.) १. बलभद्र, २. काग, ३. दैत्यविशेष ।
		बलज	(न.) १. खेत, २. सहरको ढोका(फाटक) ।
		बलज	(पुं.) घानको समूह (राशि) ।
		बलजा	(स्त्री.) सुन्दरी स्त्री ।
		बलदेव	(पुं.) बलभद्र ।
		बलभद्र	(पुं.) बलभद्र ।
		बलभद्रिका	(स्त्री.) मुडिलो ।
		बलराम	(पुं.) बलभद्र ।
		बलवत्	(अव्य.) राम्ररी ।
		बलवत्	(विशे.) बलियो ।
		बलविन्यास	(पुं.) सैन्यको व्यूहचरना ।

बला	(स्त्री.) बलु औषधि ।
बलाक	(पुं.) बकुल्लापक्षीको भाले ।
बलाका	(स्त्री.) १. बकुल्लापक्षीको पोथी, २. बकुल्लाको पङ्क्ति (ताँती) ।
बलात्	(अव्य.) जबरजस्ती ।
बलात्कार	(पुं.) बलात्कार / जबरजस्ती गर्नु ।
बलानुज	(पुं.) कृष्ण ।
बलामोटा	(स्त्री.) नागदमनी ।
बलाराति	(पुं.) इन्द्र ।
बलाश	(पुं.) कफ ।
बलास	(पुं.) कफ ।
बलाहक	(पुं.) १. मेघ, २. मोथे, ३. कृष्णको रथका चार घोडामध्येको एक घोडा, ४. नागविशेष ।
बलि	(पुं.) १. राजाले लिनुपर्ने भाग / बाली / पोत / मालपोत, २. पूजासामग्री, ३. देवी, भैरव आदि देवतालाई उद्देश्य गरेर गरिने पशुवध, ४. ग्रह, क्षेत्रपाल, भूत आदिलाई अर्पण गरिने (मन्त्रिने) वस्तु, ५. गृहस्थ- हरूले गरिने पञ्च महायज्ञमध्येको इन्द्रादि- देवतालाई अन्न अर्पण गरिने भूतयज्ञ, ६. दैत्यविशेष / बलिदैत्य, ७. गन्धक ।
बलि	(स्त्री.) १. बूढाबूढीका गाला आदि स्थानमा पर्ने मुजा (चाउरी), २. मानिसका पेटमा पर्ने लुँदा, ३. फन्को घुमेको रेखाकार वस्तुविशेष ।
बलिध्वंसिन्	(पुं.) विष्णु ।
बलित	(विशे.) १. मुजा परेको / चाउरिएको, २. लुँदा परेको, ३. फन्का परेको ।
बलिपुष्ट	(पुं.) काग / पक्षिविशेष ।
बलिभ	(विशे.) १. मुजा परेको / चाउरिएको, २. लुँदा परेको, ३. फन्का परेको ।
बलिभुज्	(पुं.) कागपक्षी ।
बलिर	(विशे.) कुटिलाक्ष / डेडो / डेरो ।
बलिष्ठ	(विशे.) ज्यादा बलियो ।

बलिश	(न.) माछा मार्ने बल्ली ।
बलिसन्धान	(न.) पाताल ।
बली (बलिन्)	(विशे.) बलियो ।
बली	(स्त्री.) १. मुजा / चाउरी, २. लुँदा ।
बलीक	(न.) छानाको प्रान्त भाग (छेउ) ।
बलीमुख	(पुं.) वानर ।
बलीयस्	(विशे.) ज्यादा बलियो ।
बलीवर्द	(पुं.) गोरु ।
बल्य	(विशे.) बल बढाउने ।
बल्लव	(विशे.) १. भान्से, २. ग्वाला / अहिर ।
बल्वज	(पुं.) बाबियो / खर । बल्वजशब्द बहुवचनान्त छ ।
बष्कयणी	(स्त्री.) बकेर्ने गाई ।
बष्कयिणी	(स्त्री.) बकेर्ने गाई ।
बस्त	(पुं.) छाग / बोको ।
बस्ति	(पुं./स्त्री.) नाभिदेखि तल्लोभाग / मूत्राशया
बहिर्द्वा	(न.) ढोकाको बाहिरपट्टि ।
बंहिष्ठ	(विशे.) अति धेरै ।
बहिस्	(विशे.) अति धेरै ।
बहु	(विशे.) धेरै ।
बहुक	(विशे.) धेरै मोलले किनिएको ।
बहुकण्टक	(पुं.) गोखुर औषधि ।
बहुकर	(पुं.) उँट ।
बहुकर	(विशे.) १. खलो बढार्ने, २. बढार्ने ।
बहुकरी	(स्त्री.) कुचो ।
बहुगर्हवाच्	(विशे.) नजाति कुरा बोलिरहने ।
बहुता	(स्त्री.) बहुत्व / धेरैपन ।
बहुतिथ	(विशे.) बहुत्वपूरक व्यक्ति / तेस्रो चौथो आदि ।
बहुत्र	(अव्य.) धेरै ठाउँमा ।
बहुत्व	(न.) धेरैपन ।
बहुधा	(अव्य.) धेरै प्रकारले ।
बहुपाद	(पुं.) वटवृक्ष / वरको रुख ।
बहुप्रद	(विशे.) धेरै दिने / दानवीर ।
बहुमूर्ति	(पुं.) छेपारो ।

बहुमूल्य	(विशे.) धेरै मोल पर्ने ।	बाण	(पुं.) १. बाण / काँण/तीर, २. बाणासुर, ३. गाईको थुन, ४. केवल / फगत, ५. अग्नि ।
बहुरूप	(पुं.) १. सालधूप, २. कामदेव, ३. विष्णु, ४. छेपारो, ५. शिव ।	बाणा	(स्त्री./पुं.) १. नीलो झिण्टी / नीलो कपूर-नली औषधि, २. बाणको फेद ।
बहुल	(विशे.) १. धेरै, २. कालो वर्ण हुने ।	बाणवार	(पुं.) कवच / युद्धमा लाउने कपडा ।
बहुल	(न.) आकाश ।	बाणिजक	(पुं.) बनियाँ / व्यापारी ।
बहुल	(पुं.) १. अग्नि, २. कृष्णपक्ष, ३. कालो वर्ण ।	बाणिज्य	(न.) बाणिज्य / व्यापार/वेपार ।
बहुला	(स्त्री.) १. नेवारी/पुष्पविशेष, २. अलैंची, ३. गाई, ४. कृत्तिका-नक्षत्रलाई भन्दा बहुलाशब्द बहुवचनान्त छ ।	बाध	(पुं.) १. पीडा गर्नु, २. रोक्नु / हुन नदिनु ।
बहुलीकृत	(विशे.) १. बत्ताएर थुप्रो लाएको धान आदि, २. बढाएको ।	बाधक	(पुं.) स्त्रीहरूको ऋतुदर्शन (रजोदर्शन) लाई अनियमित गराउने रोगविशेष ।
बहुवार(क)	(पुं.) बोहरी / वृक्षविशेष ।	बाधक	(विशे.) १. बाधा गर्ने, २. बाँच्ने / रोक्ने ।
बहुविध	(विशे.) अनेक प्रकारको ।	बाधन	(न.) १. बाधा गर्नु, २. बाँच्नु / रोक्नु ।
बहुव्रीहि	(विशे.) धेरै धान हुने ।	बाधा	(स्त्री.) १. पीडा, २. निषेध / बाँच्नु ।
बहुव्रीहि	(पुं.) बहवो व्रीहयः यस्य सः यस्तै ढाँचाको अनेकमन्यपदार्थे यो सूत्रले गरिने बहुव्रीहिसमास ।	बाधित	(विशे.) १. बाधा / पीडाले युक्त भएको, २. बाँधिएको / रोकिएको ।
बहुशत्रु	(पुं.) भँगरोपक्षी ।	बाधिर्य	(न.) बधिरता / बहिरोपन ।
बहुशत्रु	(विशे.) धेरै शत्रु हुने ।	बाध्य	(विशे.) १. पीडा गर्न योग्य / पीडा गर्न सकिने, २. बाध योग्य / बाधा गर्न सकिने, ३. बाँध्न योग्य / बाँध्न सकिने ।
बहुशस्	(अव्य.) धेरै ।	बान्धकिनेय	(विशे.) असती-पुत्रपुत्री / व्यभिचारिणी स्त्रीका छोरा र छोरी ।
बहुसुता	(स्त्री.) शतावरी / कुरिलो ।	बान्धव	(पुं.) सगोत्र दाजु-भाइ ।
बहुसूति	(स्त्री.) धेरै सन्तान पाउने स्त्री ।	बाभ्रवी	(स्त्री.) बभ्रु / शिवकी शक्ति / दुर्गा ।
बद्धाशिन	(विशे.) धेरै खाने / खन्नुवा ।	बाह्यस्पत्य	(पुं.) नास्तिक ।
बह्वृच	(पुं.) ऋग्वेदाध्यायी ।	बाह्यस्पत्य	(न.) बृहस्पतिकृत नीतिशास्त्र ।
बाडव	(न.) घोडीहरूको बथान ।	बाह्यस्पत्य	(विशे.) बृहस्पतिसम्बन्धी ।
बाडव	(पुं.) बडवाग्नि ।	बाल	(न.) सुगन्धवाला ।
बाडवेय	(पुं.) अश्विनीकुमार / यो शब्द द्विवचनान्त छ ।	बाल	(पुं.) १. बालक / सोह्र वर्ष नपुगेको, २. केश ।
बाढ	(न.) अतिशय / ज्यादा ।	बालक	(पुं./स्त्री.) केटा र केटी ।
बाढम्	(अव्य.) १. अनुमति / हो, है, ठिक इत्यादि शब्दले सही थाप्नु, २. दृढता-प्रकाश / पक्का, जरुर, अवश्य इत्यादि शब्दले निश्चय गर्नु, ३. प्रतिज्ञा गर्नु ।	बालगर्भिणी	(स्त्री.) भर्खर गर्भरहेकी स्त्री ।
		बालग्रह	(पुं.) बालकहरूलाई लागेर पीडा गर्ने स्कन्द, स्कन्दापस्मार, शकुनी, रेवती, पूतना

आदि ग्रह ।	
बालतनय (पुं.) खयरवृक्ष ।	बालेय (पुं.) १. गधा, २. भारङ्गी औषधि ।
बालतन्त्र (न.) आयुर्वेदका शल्य, शालाक्य, कायचिकित्सा आदि आठ अङ्गमध्येको बालकहरूको पालन, पोषण, शरीर-संरक्षण आदि वर्णन गरिएको कौमारभृत्य-नामक छैठौं अङ्ग ।	बालेय (विशे.) बलि / राजदेयकर, देवपूजा-सामग्री, भूत-बलि र देवतोद्देश्यक पशुघात लाई हित गर्ने / उपयोगी वस्तु ।
बालतृण (न.) घाँस ।	बालेय (न.) कैवर्ती मुस्ता ।
बालधि (पुं.) पुच्छर / पुच्छ ।	बाल्मीकि (पुं.) आदिकवि / बाल्मीकि मुनि ।
बालपाश्या (स्त्री.) स्त्रीका चुल्लामा लाउने सुवर्णको गहना ।	बाल्य (न.) १. सोह्र वर्ष नपुगुन्जेलको अवस्था, २. केटाकेटीपन ।
बालमूषिका (स्त्री.) डुहुरे / सानो मुसो ।	बाष्प (न.) १. बाफ, २. आँसु ।
बालवायज (न.) वैदूर्यमणि ।	बाह (पुं.) बाहु / कुमदेखि औंलाका टुप्पा सम्मको शरीरावयव/बाहाँ ।
बालव्यजन (न.) चमर ।	बाहा (स्त्री.) बाहु / कुमदेखि औंलाका टुप्पा सम्मको शरीरावयव/बाहाँ ।
बालहस्त (पुं.) पुच्छ / पुच्छर ।	बाहु (पुं.) बाहु / कुमदेखि औंलाका टुप्पा सम्मको शरीरावयव/बाहाँ ।
बाला (स्त्री.) १. सोह्र वर्षकी स्त्री, २. पाँच वर्षसम्मकी कन्या, ३. साधारण कन्या, ४. अविवाहित कन्या ।	बाहुकुण्ठ (विशे.) डुँडो हात हुने ।
बालार्क (पुं.) १. उदाउने बित्तिकै देखिने सूर्य, २. सानो आँकको रुख, ३. कन्याराशिका सूर्य / आश्विनका सूर्य ।	बाहुकुन्ध (पुं.) पखेटा ।
बालिका (स्त्री.) १. सानी कन्या, २. अनुकम्पनीय कन्या / दया गर्न लायक कन्या, ३. कन्या ।	बाहुज (पुं.) क्षत्रिय / ठकुरी ।
बालिश (न.) बालिष्ठ / ठूलो तकिया ।	बाहुदा (स्त्री.) नदीविशेष ।
बालिश (विशे.) १. मूर्ख, २. केटाकेटी ।	बाहुमूल (न.) काखी ।
बाली (बालिन्) (पुं.) बाली / वानरराज ।	बाहुयुद्ध (न.) कुस्ती ।
बालुक (न.) एला / सिलटिमुर ।	बाहुल (पुं.) कार्तिक महिना ।
बालुका (स्त्री.) १. बालुवा, २. कपूर ।	बाहुलेय (पुं.) स्वामी कार्तिकेय / कुमार ।
बालुकायन्त्र (न.) एक वित्ता गहिरो भाँडाको माझमा औषधि (रस) आदिको सिसी राखेर चारैतिर बालुवा हालेर औषधि पकाउने यन्त्र ।	बाहुबाहवि (अव्य.) कुस्ताकुस्ती ।
बालुवास्वेद (पुं.) तताएका बालुवाले सेक्नु ।	बाह्विक (पुं.) बाह्विक देशको घोडा / कश्मीरको घोडा ।
बालुकी (स्त्री.) बालुवामा हुने काँक्रोविशेष / ककडी ।	बाह्वीक (न.) १. काश्मीरी केशर, २. हिङ ।
	बिन्दु (पुं.) १. पानी आदिको छिटो, २. थोप्ला, ३. भ्रूमध्य, ४. दन्तक्षतविशेष ।
	बिन्दु (विशे.) जात्रे ।
	बिम्ब (पुं./न.) १. सूर्य, चन्द्र आदिको मण्डल, २. प्रतिबिम्ब पर्ने वस्तु, ३. गोलकाँक्रोको फल ।
	बिम्बिका (स्त्री.) गोलकाँक्रो ।
	बिम्बी (स्त्री.) गोलकाँक्रो ।

बिल्व (पुं.) बिल्ववृक्ष / बेल ।	बृषी (स्त्री.) ऋषि-मुनि बस्ने आसन ।
बिस्त (पुं.) एक कर्ष / असी लाल सुवर्ण ।	बृसी (स्त्री.) ऋषि मुनि बस्ने आसन ।
बीज (न.) १. कारण, २. बिउ, ३. दाना ।	बृहत् (विशे.) ठूलो ।
बीजकोष (श) (पुं.) कमलगट्टा ।	बृहत्तिका (स्त्री.) उत्तरीय / पछ्यौरा, दुपट्टा, उपर्नी ।
बीजपूर (पुं.) बिमिरो ।	बृहती (स्त्री.) १. बिहीं, २. कण्टकारी / ठूलो बिहीं, ३. वचन, ४. पानीको घ्याम्पो, ५. नौ अक्षरको एक पाउ हुने छन्द ।
बीजाकृत (विशे.) बिउ छरेर खनजोत गरेको जमिन ।	बृहत्कुक्षि (विशे.) ठूलो भुँडी हुने / भुँडे ।
बीज्य (विशे.) कुलीन / ठूलो कुलमा जन्मेको ।	बृहद्भानु (पुं.) अग्नि ।
बीभत्स (विशे.) १. धिन लाग्दो, २. पापी, ३. विकृत / बिरूप ।	बृहस्पति (पुं.) बृहस्पतिग्रह ।
बीभत्सु (पुं.) अर्जुन	बोद्ध (विशे.) १. जान्ने, २. बुझ्ने ।
बुक्क (पुं./स्त्री./न.) मुटु ।	बोध (पुं.) १. ज्ञान / जान्नु-बुझ्नु, २. व्युँझनु ।
बुक्क (पुं.) छाग / बोको ।	बोधक (विशे.) १. बुझाउने, २. जनाउने, ३. व्युँझाउने ।
बुक्कन (न.) श्वानशब्द / कुकुरको भुकाइ ।	बोधकर (पुं.) वैतालिक / बिहान स्तुतिपाठ गरेर राजालाई जागा गराउने ।
बुक्का (स्त्री.) रगत ।	बोधन (न.) १. गन्धोद्वोधन, / गन्ध उड्का वस्तुको केही उपायले फेरि गन्ध जगाउनु, २. बुझाउनु, ३. जगाउनु/व्युँझाउनु, ४. बुझ्नु, ५. व्युँझनु ।
बुक्काग्रमांस (न.) हृदय / कलेजो ।	बोध(धि)नी(स्त्री.) १. पिप्ला, २. कार्तिकशुक्ल एकादशी ।
बुद्ध (पुं.) विष्णुका दश अवतारमध्येको नवम अवतार ।	बोधित (विशे.) १. बिउँझाइएको, २. बुझाइएको ।
बुद्ध (विशे.) १. बुझिएको, २. जानिएको ।	बोधितरु (पुं.) पिपल वृक्ष ।
बुद्धि (स्त्री.) बुद्धि / ज्ञान-शक्ति ।	बोधिद्रुम (पुं.) पिपलवृक्ष ।
बुद्धिमत् (विशे.) असल बुद्धि हुने ।	बोधिबृक्ष (पुं.) पिपलवृक्ष ।
बुद्धीन्द्रिय (न.) ज्ञानेन्द्रिय । चक्षु, श्रोत्र, घ्राण, रसना, त्वक् यी पाँच इन्द्रिय ।	बौद्ध (न.) बुद्धमत प्रकाश गर्ने शास्त्र ।
बुदबुद (पुं.) पानीको फोका ।	बौद्ध (विशे.) बुद्धमत मान्ने ।
बुध (पुं.) १. बुधग्रह, २. पण्डित ।	ब्रध्न (पुं.) १. सूर्य, २. वृक्षको फेद, ३. आँकको रुख, ४. तिघ्राको जोर्नीमा हुने ग्रन्थि-रोगविशेष / कैटे ।
बुबुधान (पुं.) १. गुरु, २. विद्वान्, ३. कवि, ४. प्रियवक्ता / मीठो बोल्ने ।	ब्रह्मन् (न.) १. वेद, २. ब्रह्म / परमात्मा, ३. तपस्या, ४. चैतन्य ।
बुधित (विशे.) १. बुझिएको, २. जानिएको ।	ब्रह्मन् (पुं.) १. ब्रह्मा, २. ब्राह्मण ।
बुधिल (पुं.) विद्वान् ।	ब्रह्मकूर्च (न.) अहोरात्र उपवास गरेर भोलिपल्ट
बुध्न (पुं.) १. वृक्षको फेद, २. महादेव ।	
बुभुक्षित (विशे.) भोकाएको ।	
बुस (न.) १. भुस, २. पानी ।	
बुस्त (पुं./न.) भुटेको मासु ।	
बृक्क (पुं./स्त्री./न.) मुटु ।	
बृंहित (न.) हस्तिगर्जित / हात्तीको गर्जना ।	
बृंहित (विशे.) बढाइएको ।	

ब्रह्मचर्य	(न.) १. प्रथमाश्रम / उपनयन गरेपछि वेदाध्ययन, गुरुसेवा आदि कर्म गरेर बिताउनु पर्ने अवस्था, २. अष्टाङ्गमैथुनको त्याग/स्मरण, कीर्तन, केलि(खेल), दर्शन, गुह्यभाषण, संकल्प, अध्यवसाय (आँट), रतिकर्म यी आठ प्रकारका अङ्ग भएको मैथुन छाड्नु ।
ब्रह्मचारिन्	(पुं.) प्रथमाश्रमी / उपनयन गरेर नियम-पूर्वक गुरुसेवा, वेदाध्ययन आदि कर्म गर्ने ।
ब्रह्मज्ञ	(विशे.) ब्रह्मज्ञानी ।
ब्रह्मण्य	(पुं.) १. तूतवृक्ष, २. विष्णु, ३. मुज / तृणविशेष, ४. कपासको रुख ।
ब्रह्मण्य	(विशे.) वेद-ब्राह्मणहितकारी ।
ब्रह्मत्व	(न.) ब्रह्ममा मिल्नु ।
ब्रह्मदण्ड	(पुं.) ब्राह्मणको शाप (सराप) ।
ब्रह्मदण्डी	(स्त्री.) ब्रह्मदण्डी ।
ब्रह्मदर्भा	(स्त्री.) ज्वानो ।
ब्रह्मदारु	(न.) १. तूतवृक्ष, २. सुपारी ।
ब्रह्मनिर्वाण	(न.) ब्रह्ममा लीन हुनु ।
ब्रह्मपादप	(पुं.) पलाशवृक्ष ।
ब्रह्मपुत्र	(पुं.) १. छ प्रकारका विषमध्येको एक विष, २. आसाम प्रान्तको नदिविशेष / ब्रह्मपुत्र, ३. ब्रह्माका छोरा / वसिष्ठ, नारद आदि ।
ब्रह्मबन्धु	(पुं.) निन्दित ब्राह्मण / कर्महीन, शास्त्रहीन भएको र जातिमात्रले ब्राह्मण भएको ।
ब्रह्मबिन्दु	(पुं.) वेदपाठ गर्दा मुखबाट उडेका थुकका छिटा ।
ब्रह्मभूय	(न.) ब्रह्ममा मिल्नु / मोक्ष ।
ब्रह्मयज्ञ	(पुं.) पाँच महायज्ञमध्येको वेदाध्ययन-रूपयज्ञ ।
ब्रह्मरन्ध्र	(न.) तालुमा रहेको सुषुम्णा नाडी ।
ब्रह्मरात्र	(पुं.) रात्रिको पछिल्लो घडी / ब्राह्ममुहूर्त ।

ब्रह्मर्षि	(पुं.) ब्राह्मणकुलमा जन्मेर तपस्याले ऋषि पदवी पाउने । तपस्याले निष्पाप भएका, वेद-वेदाङ्गको तत्त्व ज्ञान, सत्यवादीलाई ऋषि भन्दछन् - तपोनिर्धूतपाप्मानो याथातथ्याभिधायिनः । वेदवेदाङ्गतत्त्वज्ञा ऋषयः परिकीर्तिताः ॥
ब्रह्मवर्चस	(न.) तपस्या र स्वाध्याय / वेदाध्ययनबाट पैदा भएको ब्राह्मतेज ।
ब्रह्मवाद	(पुं.) १. वेदपाठ, २. ब्रह्मचर्या ।
ब्रह्मवादिन्	(पुं.) १. वेदाध्यायी, २. वेदान्ती ।
ब्रह्मविद्या	(स्त्री.) ब्रह्मज्ञान ।
ब्रह्मवृत्ति	(स्त्री.) ब्राह्मणको जीविका ।
ब्रह्मसायुज्य	(न.) ब्रह्ममा मिल्नु / मोक्ष ।
ब्रह्मसू	(पुं.) १. कामदेव, २. अनिरुद्ध / प्रद्युम्नपुत्र ।
ब्रह्मसूत्र	(न.) १. यज्ञोपवीत / जनै, २. ब्रह्मविचार गर्ने व्यासादि मुनिले बनाएका अथातो ब्रह्मजिज्ञासा इत्यादि ग्रन्थविशेष ।
ब्रह्माञ्जलि	(पुं.) वेद पद्धा आरम्भमा बाँधेको अञ्जलि ।
ब्रह्माणी	(स्त्री.) ब्रह्माणी / ब्रह्मको शक्ति ।
ब्रह्माण्ड	(न.) चौध लोकले युक्त भएको संसार-पिण्ड ।
ब्रह्मारण्य	(न.) वेदपाठ गरिने स्थान ।
ब्रह्मवर्त	(पुं.) देशविशेष / सरस्वती र दृषद्वती नदीको मध्यभाग ।
ब्रह्मासन	(न.) ध्यान गर्दा, योगाभ्यास गर्दा र वेद पद्धा गरिने आसन ।
ब्रह्मौदन	(न.) यज्ञमा ऋत्विक्हरूलाई दिइने अन्न ।
ब्राह्म (तीर्थ)	(न.) ब्रह्मतीर्थ / बूढी औलाको फेद ।
ब्राह्म	(विशे.) ब्रह्मसम्बन्धी / ब्रह्माको ।
ब्राह्म	(पुं.) आठ प्रकारका विवाहमध्येको अनाश्रुत-वरलाई निमन्त्रणा गरेर यथाशक्ति

	सालङ्कार गराइएकी कन्यादान गरिने विवाह।
ब्राह्मण	(पुं.) चार वर्णमध्येको पहिलो वर्ण/बाहुन।
ब्राह्मण	(न.) वेदको मन्त्रभागबाहेकको भाग।
ब्राह्मणबुव	(पुं.) कर्महीन ब्राह्मण।
ब्राह्मणयष्टिका	(स्त्री.) भारङ्गी / औषधिविशेष।
ब्राह्मणायन	(पुं.) शुद्धकुलमा जन्मेको ब्रह्मण।
ब्राह्मणी	(स्त्री.) १. भारङ्गी औषधि, २. बाहुनी / ब्राह्मणकी स्त्री, ३. बुद्धि।

ब्राह्मण्य	(न.) १. ब्राह्मणको समूह, २. ब्राह्मणको धर्म, ३. ब्राह्मणको जात।
ब्राह्ममुहूर्त	(पुं./न.) रात्रिको शेषघडी।
ब्राह्मी	(स्त्री.) १. ब्रह्माकी शक्तिस्वरूप मातृका, २. सरस्वती, ३. घोडाताप्रे, ४. सोमलता, ५. ब्राह्मी औषधि, ६. मालकागुनो, ७. गिठो।
बुवाण	(विशे.) भन्न लागेको।

भ

भारत्या भावयन् भङ्गीर्भजद्भ्राजिष्णुभाग्यदः ।
भालेन्दुभासुरो भूयाद् भर्गभूर्भीतिभञ्जकः ॥

भ	(पुं.) १. भ्रमर/भँवरो, २. भ्रान्ति/ भुल।
भ	(न.) नक्षत्र / तारा ।
भक्त	(न.) भात ।
भक्त	(विशे.) १. भजन गर्ने, २. चाकरी गर्ने।
भक्तकार	(विशे.) भान्से ।
भक्तदास	(पुं./स्त्री.) १. भतुवा, २. नोकर-चाकर।
भक्तमण्ड	(पुं./न.) भातको माड ।
भक्ति	(स्त्री.) १. पूज्यमा पूर्ण अनुराग, २. सेवा, ३. भङ्गी /ढाँचावाल रचना, ४. विभाग / छुट्याउनु, ५. गौणीवृत्ति / लक्षणाविशेष, ६. श्रद्धा ।
भक्तियोग	(पुं.) भक्तिले चित्त एकाग्र गर्नु ।
भक्तिरस	(पुं.) देवताविषयक भक्ति स्थायिभाव भएको, देवतारूप आलम्बन-विभाव भएको, तीर्थ पुण्यदिन आदिले उद्दीपित गराएको, रोमाञ्च, अश्रुपात आदि सात्विक विकारले बुझिने, हर्ष आदि सञ्चारिभावले पुष्ट गराइएको रस ।
भक्षक	(विशे.) खाने ।
भक्षटक	(पुं.) सानो जातको गोखुर ।
भक्षण	(न.) खानु ।
भक्षणीय	(विशे.) खान लायक ।
भक्षित	(न.) खानु ।
भक्षित	(विशे.) खाइएको ।
भक्ष्य	(विशे.) खान लायक ।
भक्ष्यकार	(विशे.) रोटीको प्रकार (परिकार) पकाउने।
भग	(न.) १. लक्ष्मी, २. शोभा, ३. इच्छा, ४. श्रेष्ठत्व, ५. पराक्रम, ६. यश/कीर्ति, ७. यत्न, ८. स्त्रीको इन्द्रिय, ९. ज्ञान,

भग	१०. वैराग्य, ११. ऐश्वर्य, १२. भाग्य । (पुं.) १. सूर्य, २. भाग्य, ३. षडैश्वर्य । प्रभुत्व, पराक्रम, यश, श्री, ज्ञान र वैराग्य यति छ लाई षडैश्वर्य मन्छन् ।
भगन्दर	(पुं.) गुदद्वार र अण्डकोशको माझमा फाट्ने रोगविशेष ।
भगभक्षक	(पुं.) कुण्डाशी / स्वास्नीको नाताले पेट पाल्ने ।
भगवत्	(विशे.) षडैश्वर्यले पूर्ण भएको । पूर्ण प्रभुत्व, पराक्रम, यश, श्री (धन-शोभा), ज्ञान र वैराग्य यी छ कुरा पूर्ण हुने ।
भगवद्भक्त	(विशे.) भगवान्को भक्त ।
भगाल	(न.) नरमस्तक / मानिसको खप्पर ।
भगालिन्	(पुं.) महादेव ।
भगिनी	(स्त्री.) १. दिदी, २. बहिनी ।
भगिनीपति	(पुं.) १. भिनाजु, २. बहिनी-ज्वाइँ ।
भगोः(भगोस्)	(अव्य.) सम्बोधन / हे ! ए ! ओ !
भगोल	(पुं.) नक्षत्रमण्डल ।
भग्न	(विशे.) १. भाँचिएको, २. हारेको ।
भग्नप्रक्रम	(पुं.) साहित्यको दोषप्रकरणमा प्रसिद्ध भएको प्रक्रमभङ्गनामक वाक्यदोष ।
भगनाश	(विशे.) आशा टुटेको ।
भङ्क्त	(विशे.) १. भाँचिने, २. जित्ने ।
भङ्ग	(पुं.) १. पराजय / हार्नु, २. पानीको तरङ्ग, ३. फुट्नु, ४. भाँचिनु ।
भङ्गा	(स्त्री.) भाड ।
भङ्गि (ङ्गी)	(स्त्री.) १. विच्छेद / छुट्टाछुट्टै रहनु, २. रचनाविशेष, ३. प्रकारविशेष/अनौठा छाँट, ४. कपट ।

भङ्गर	(विशे.) १. आफैं भाँचिने, २. आफैं नाश हुने, ३. बाझो ।	३. सुवर्ण ।
भङ्गरा	(स्त्री.) १. अतीस औषधि, २. प्रियङ्गु / दँगालो ।	भद्र (न./स्त्री.) भद्राकरण ।
भङ्ग्य	(विशे.) भाङ्ग उब्जने जमिन ।	भद्र (पुं.) १. गोर, २. कदम्बवृक्ष, ३. देवदारु, ४. खञ्जनपक्षी, ५. उत्तम जातको हात्ती, ६. बलभद्र, ७. रामचन्द्र, ८. सुमेरु पर्वत, ९. सिउँडो ।
भजमान	(विशे.) १. न्यायप्राप्त वस्तु / हक पाउनु पर्ने पाइएको वस्तु, २. सेवा गर्ने / चाकरी गर्ने, ३. भजन गर्ने ।	भद्र (विशे.) १. असल, २. मङ्गल, ३. भलो ।
भञ्जक	(विशे.) १. भाँच्ने, २. नाश गर्ने ।	भद्रकाली (स्त्री.) दुर्गा ।
भञ्जन	(न.) १. भाँच्नु, २. नाश गर्नु ।	भद्रकुम्भ (पुं.) पूर्ण घडा ।
भञ्जन	(विशे.) १. भाँच्ने, २. नाश गर्ने ।	भद्रदारु (न./पुं.) देवदारु / देबार ।
भञ्जनक	(पुं.) चिउँडो बाझो हुने मुखरोगविशेष ।	भद्रपदा (स्त्री.) पूर्वभाद्र र उत्तरभाद्रनक्षत्र । यो शब्द बहुवचनान्त छ ।
भट	(पुं.) १. योद्धा / लड्ने सिपाही, २. शूर ।	भद्रमुञ्ज (पुं.) असल जातको मुज / तृणविशेष / रामशर ।
भटित्र	(न.) सेकुवा मासु ।	भद्रमुस्तक (पुं.) नागरमोथे ।
भट्ट	(पुं.) १. भाट/ वेश्या स्त्रीमा शूद्रबाट उत्पन्न भएको वर्णसंकरविशेष, २. स्वामित्व/ मालिकपन, ३. वेदपाठी ।	भद्रमुस्ता (स्त्री.) नागरमोथे ।
भट्टार (क)	(पुं.) १. राजा, २. देवता, ३. मुनि ।	भद्रयव (पुं.) इन्द्रजौ / तूला कुराको दाना ।
भट्टिनी	(स्त्री.) १. राज्याभिषेक नभएको रानी, २. बाहुनी ।	भद्रवनी (स्त्री.) काफलको रुख ।
भणिति	(स्त्री.) वाक्य / भनाइ ।	भद्रवला (स्त्री.) प्रसारणी / बिरी ।
भण्टाकी	(स्त्री.) १. सेतो बिर्ही, २. भन्टा ।	भद्रवल्ली (स्त्री.) १. वासन्तीपुष्प, २. बेलीपुष्प ।
भण्ड	(पुं.) भाँड / लाज-भाँड बोलेर जीविका गर्ने जातिविशेष ।	भद्रा (स्त्री.) १. रास्ना/गाई तिहारे, २. प्रसारणी/ बिरी, ३. अपराजिता, ४. नीर, ५. बलु, ६. जीवन्ती, ७. काफल, ८. सेतो दुवो, ९. हलेदो, १०. खमारी, ११. चम्सुर, १२. खनायो, १३. काठेडुम्री, १४. बोझो, १५. दन्ती, १६. शमी, १७. विष्टि/भद्रा, द्वितीया, सप्तमी र द्वादशीतिथि ।
भण्डर	(पुं.) शिरीषवृक्ष ।	भद्राकरण (न.) मुण्डन / क्षौरकर्म / कपाल खौरनु ।
भण्डल	(पुं.) शिरीषवृक्ष ।	भद्राश्व (न.) जम्बूद्वीपका नौ खण्डमध्येको एक खण्ड ।
भण्डी	(स्त्री.) १. शिरीषवृक्ष, २. सेतो निशोथ, ३. मजिटो ।	भद्रासन (न.) १. योगको आसनविशेष, २. राजाको सिंहासन / गादी ।
भण्डतकी	(स्त्री.) मजिटो ।	भद्रैला (स्त्री.) सुकुमेल ।
भण्डीर	(पुं.) १. लुँढेको साग, २. शिरीषवृक्ष, ३. वटवृक्ष ।	भय (न.) डर ।
भण्डीरी	(स्त्री.) मजिटो ।	भयङ्कर (विशे.) भयजनक / डरलाग्दो ।
भदन्त	(पुं.) १. बुद्ध, २. बौद्ध संन्यासी ।	
भदन्त	(विशे.) पूज्य ।	
भद्र	(न.) १. कल्याण / मङ्गल, २. मोथे,	

भयद्रुत	(विशे.) डरले भागेको ।	भरु	(पुं.) आमाबाबु । यो शब्द एकशेष भएर दुईको बोधक हुनाले द्विवचनान्त छ ।
भयानक	(पुं.) नौ रसमध्येको भय स्थायिभाव हुने व्याघ्रादि आलम्बनविभाव हुने, व्याघ्रादिका चेष्टा आदिले उद्दीपित गराएको, कम्प, स्तम्भ आदिले बुझाइने, जडता, विषाद आदिले पुष्ट गराइएको भयानक रस ।	भगं	(पुं.) १. महादेव, २. सूर्यमण्डलमा रहेको ईश्वरीय तेज, ३. भर्जन / भुदनु ।
भयानक	(विशे.) भयङ्कर / डरलाग्दो ।	भर्गस्	(न.) तेज ।
भयापह	(विशे.) भय नष्ट गरिदिने ।	भर्जन	(न.) भुदनु ।
भयावह	(विशे.) भयङ्कर / डरलाग्दो ।	भतं	(पुं.) १. पति / लोग्ने, २. मालिक ।
भर	(पुं.) १. अतिशय/ज्यादापन, २. लडाइँ ।	भतं	(विशे.) १. पालन पोषण गर्ने, २. धारण गर्ने ।
भरण	(न.) १. पालन-पोषण, २. वेतन/जागिर/तनखा, ३. ज्याला ।	भर्तृदारक	(पुं.) राजकुमार / राजपुत्र ।
भरणी	(स्त्री.) १. भरणीनक्षत्र, २. धिरौंलाको लहरा ।	भर्तृदारिका	(स्त्री.) राजकुमारी / राजपुत्री ।
भरणीय	(विशे.) १. धारणा गर्न (उचाल्न-थाम्न) योग्य, २. पालनपोषण गर्न योग्य ।	भर्तृहरि	(पुं.) विक्रमादित्य राजाका भाइ / भर्थरी राजा ।
भरण्ड	(पुं.) १. राजा, २. सँढे ।	भर्त्सन	(न./स्त्री.) हप्काउनु / घम्काउनु ।
भरण्य	(न.) १. मोल, २. ज्याला, ३. वेतन/जागिर / तनखा ।	भर्मन्	(न.) १. वेतन/जागिर / तनखा, २. सुवर्ण, ३. धतुरो, ४. पालन-पोषण, ५. नाभि/नाइटो ।
भरण्यभुज्	(विशे.) १. ज्यालादार, २. जागिरदार ।	भल्ल	(पुं.) भालु ।
भरण्या	(स्त्री.) १. मोल, २. ज्याला, ३. वेतन/जागिर/तनखा ।	भल्ल	(पुं./न.) भाला ।
भरण्यु	(पुं.) १. अग्नि, २. चन्द्रमा, ३. ईश्वर, ४. मित्र ।	भल्लातक	(पुं./स्त्री.) भलायोवृक्ष ।
भरत	(पुं.) १. नाट्यशास्त्रकर्ता मुनि, २. राम-चन्द्रका एक भाइ, ३. दुष्यन्त राजाका छोरा, ४. ऋषभदेव राजाका ज्येष्ठ पुत्र, ५. नट / नटुवा, ६. तन्तुवाय / जुलाहा, ७. शबर / जनजातिविशेष ।	भल्लुक	(पुं.) भालु ।
भरतखण्ड	(न.) भारतवर्ष / हिमालको दक्षिण र रामेश्वरको उत्तरको भूमि ।	भल्लुक	(पुं.) भालु ।
भरद्वाज	(पुं.) १. सप्तर्षिमध्येका एक ऋषि, २. भद्राइ / पक्षिविशेष ।	भव	(पुं.) १. जन्म, २. संसार, ३. महादेव, ४. सत्ता / हुनु, ५. प्राप्ति / पाउनु ।
भरित	(विशे.) १. भरिएको, २. पूर्ण भएको ।	भवत्	(विशे.) १. तपाईँ, २. हजुर ।
भरु	(पुं.) १. सुवर्ण, २. महादेव, ३. मालिक ।	भवत्	(विशे.) हुने / हुन लागेको ।
		भवदीय	(विशे.) तपाईँको ।
		भवन	(न.) १. घर, २. हुनु ।
		भवन्ति	(पुं.) वर्तमान काल ।
		भवादृक्ष	(विशे.) तपाईँजस्तो ।
		भवादृश्	(विशे.) तपाईँजस्तो ।
		भवादृश	(विशे.) तपाईँजस्तो ।
		भवानी	(स्त्री.) पार्वती ।

भविक	(न.) क्षेम-कुशल ।	भुझाइएको, २. नियमले सधैं भात खानुपर्ने।	भाक्तिक	(विशे.) नियमले (सधैं) भात मात्र खानु पर्ने ।
भवितव्य	(विशे.) हुनुपर्ने ।		भाग	(पुं.) १. अंश / अंस, २. भाग / हिस्सा, ३. एक छेउ, ४. राशिको त्रिंशांशक ।
भवितव्यता	(स्त्री.) भाग्य ।		भागधेय	(पुं.) राजग्राह्य कर / राजालाई बुझाउनु पर्ने बाली, मालपोत, भन्सार आदि ।
भवित	(विशे.) १. हुने, २. पछि हुने ।		भागधेय	(न.) भाग्य / नसिब ।
भविष्यु	(विशे.) हुने / हुने लक्षितको/ होनहार ।		भागवत	(न.) भगवान्को र भगवतीको गुणानुवाद गरिएको ग्रन्थविशेष / श्रीमद्भागवत र श्रीदेवीभागवत ।
भविष्य	(विशे.) पछि हुने ।		भागवत	(विशे.) १. भगवान्को, २. भगवतीको, ३. भगवान्को भक्त, ४. भगवतीको भक्त ।
भविष्यत्	(विशे.) पछि हुने ।		भागशस्	(अव्य.) भाग-भाग गरेर ।
भव्य	(न.) १. क्षेम-कुशल, २. सत्य / साँचो, ३. हाड ।		भागहर	(विशे.) अंशहर / अंसियार ।
भव्य	(विशे.) १. योग्य/लायक, २. हुन लायक, ३. पछि हुने / भावी, ४. श्रेष्ठ ।		भागहार	(पुं.) गणितको क्रियाविशेष / भाग लिनु ।
भव्या	(स्त्री.) १. गजपिपला, २. आतसी / आलस / तिसी ।		भागिन्	(विशे.) १. अंसवाला / अंस पाउने, २. हिस्सेदार, ३. भाग पाउने ।
भषक	(पुं.) कुकुर ।		भागिक	(विशे.) ब्याज लगाएको धन ।
भषण	(न.) कुकुरको शब्द / भुकाइ ।		भागिनेय	(पुं./स्त्री.) भान्जा-भान्जी ।
भसत्	(न.) १. काष्ठ / काठ, २. घोडाको मासु, ३. तिघ्रा ।		भागीरथी	(स्त्री.) गङ्गा ।
भसत्	(स्त्री.) १. सूर्य, २. स्त्रीयोनि, ३. मासु, ४. कारण्डवपक्षी, ५. काल ।		भागुरि	(पुं.) धर्मशास्त्र र व्याकरणका कर्ता मुनिविशेष ।
भसन	(पुं.) भ्रमर / भमरो ।		भाग्य	(न.) प्राक्तन कर्म / नसिब ।
भसित	(न.) भस्म / बिभूत / खरानी ।		भाग्य	(विशे.) ब्याज लाएको धन ।
भस्त्रका	(स्त्री.) खलौंती ।		भाङ्गीन	(विशे.) भाङ उब्जने जमिन ।
भस्त्रा	(स्त्री.) खलौंती ।		भाजन	(न.) १. भाँडा-बर्तन, २. पात्र ।
भस्मन्	(न.) भस्म / बिभूत / खरानी ।		भाजा	(स्त्री.) नपकाएको तरकारी ।
भस्मक	(न.) १. सूवर्ण, २. वायुविडङ्ग, ३. चाँदी, ४. जठराग्नि अति प्रचण्ड भएर जति खाए पनि भस्म गराइदिने रोगविशेष ।		भाजित	(विशे.) भाग लाइएको ।
भस्मगन्धा	(स्त्री.) कवाफचिनी / शीतल चिनी ।		भाजी	(स्त्री.) पकाएको तरकारी ।
भस्मगर्भा	(स्त्री.) कैलो सिसौ ।		भाज्य	(विशे.) भाग लगाउन लायक ।
भस्मसात्	(अव्य.) भस्म / खरानी / बिभूति । भस्मसात्शब्दको कृ, भू, अस् र संपूर्वक पद यी धातुसँग योग्य भएमा मात्र प्रयोग हुन्छ ।		भाटक	(पुं./न.) भाडा / बहाल / किराया ।
भा	(स्त्री.) दीप्ति / उज्यालोपन / कान्ति ।		भाण	(पुं.) धूर्तहरूको चरित्र देखाइएको एक अङ्क मात्र भएको दृश्यकाव्य / नाटक-विशेष ।
भाक्त	(विशे.) १. लाक्षणिक / लक्षणाले			

भाण्ड	(न.) १. घोडाको साज, २. भाँडा-वर्तन, ३. व्यापारीको मूल-घन / साउँ / थैली, ४. भाण्डवृत्ति / भाँडभैलो ।	भारत	विषयमा बनाएको ग्रन्थ / महाभारत । (विशे.) १. भरतवंशीय, २. भरतसम्बन्धी वस्तु ।
भाण्डागार	(न.) भण्डार / भँडार ।	भारत	(पुं.) हिन्दुस्तान ।
भाण्डागारिन्	(विशे.) भँडारको अध्यक्ष / भँडारे ।	भारतवर्ष	(न.) भारतीय उपमहाद्वीपअन्तर्गतको भूभाग । यसमा नेपाल, भारत, भूटान, बर्मा, श्रीलङ्का, पाकिस्तान, बंगलादेश, अफगानिस्तान आदि देश पर्दछन् ।
भाण्डि	(पुं.) नाउ / नापितको छुरा आदि राख्ने थैलो ।	भारती	(स्त्री.) १. सरस्वती, २. वचन, ३. नाटकका पात्रहरूले प्रयोग गर्ने संस्कृतबोलीको वचन-व्यवहाररूप वृत्ति, ४. गिरि, पुरी आदि संन्यासीका पदवी-मध्येको एक पदवी ।
भाण्डिल	(पुं.) नापित / नाउ / हजाम ।	भारद्वाज	(पुं.) १. भद्राईपक्षी, २. भारद्वाज ऋषि, ३. द्रोणाचार्य, ४. अगस्त्य ऋषि, ५. मङ्गल-ग्रह ।
भाण्डीर	(पुं.) गोकुल-वृन्दावनको सोह्र वटवृक्ष-मध्येको दोस्रो वटवृक्ष ।	भारद्वाजी	(स्त्री.) वनकपास ।
भात	(न.) दीप्ति / उज्यालो हुनु ।	भारयष्टि	(स्त्री.) भारयष्टि / नेल-बहँगी ।
भात	(विशे.) दीप्त / उज्यालो भएको ।	भारवाह	(पुं.) भारी बोक्ने / भरिया ।
भाति	(स्त्री.) दीप्ति / उज्यालोपन ।	भारवाह	(पुं.) भारी बोक्ने / भरिया ।
भाद्र	(पुं.) भदौ महिना ।	भारिक	(पुं.) भारी बोक्ने / भरिया ।
भाद्रपद	(पुं.) भदौ महिना ।	भारिन्	(पुं.) भारी बोक्ने / भरिया ।
भाद्रपदा	(स्त्री.) पूर्वभाद्र र उत्तरभाद्रनक्षत्र । यो शब्द बहुवचनान्त छ ।	भार्गव	(पुं.) १. परशुराम, २. शुक्राचार्य, ३. धनुर्धारी, ४. हात्ती, ५. कुम्हाले, ६. मार्कण्डेय मुनि, ७. शौनक ऋषि ।
भाद्रमातुर	(पुं.) पतिव्रता स्त्रीको छोरो ।	भागवी	(स्त्री.) १. लक्ष्मी, २. पार्वती, ३. दुर्गा ।
भाद्रमातुरी	(स्त्री.) पतिव्रता स्त्रीकी छोरी ।	भार्गी	(स्त्री.) भारद्वाजी औषधि ।
भानु	(पुं.) १. सूर्य, २. किरण, ३. आँकको रुख, ४. मालिक, ५. राजा ।	भायां	(स्त्री.) विवाहिता स्त्री / पत्नी ।
भानुमत्	(पुं.) सूर्य ।	भार्याट	(पुं.) आफ्नी स्वास्नीमा नाठा लाएर जीवनवृत्ति गर्ने ।
भानेमि	(पुं.) सूर्य ।	भाल	(न.) निघार ।
भाम	(पुं.) १. क्रोध/रीस, २. तेज, ३. बहिनी-ज्वाइँ, ४. भिनाजु ।	भाललोचन	(पुं.) महादेव ।
भामा	(स्त्री.) क्रोध बढ्ता भएकी स्त्री / झक्की स्वास्नीमानिस ।	भालुक	(पुं.) भालु ।
भामिनी	(स्त्री.) क्रोध बढ्ता भएकी स्त्री / झक्की स्वास्नीमानिस ।	भालुक	(पुं.) भालु ।
भामिन्	(विशे.) १. क्रोधी, २. तेजस्वी ।	भाल्लु(ल्लू)क	(पुं.) भालु ।
भार	(पुं.) १. आठ सय तोला, २. भारी, ३. खर्पन / कहारहरूले बहँगीमा दुईतिर झुण्ड्याएर बोकिने भार, ४. अभिभारा, ५. वजन ।		
भारत	(न.) भरतवंशीय कौरव र पाण्डवहरूको		

भाव	(पुं.) १. सत्ता / हुनु, २. अभिप्राय, ३. चित्त, ४. पदार्थ / वस्तुमात्र, ५. नाट्यशास्त्रमा प्रसिद्ध भएका विभाव, अनुभाव, सञ्चारिभाव र स्थायिभाव, ६. भक्ति, ७. नवग्रहदशा / भाव ।	भास्कर	(पुं.) १. सूर्य, २. अग्नि, ३. वीरपुरुष, ४. आँकको रुख ।
भाव	(पुं.) विद्वान् । विद्वान्लाई कहँदा भावशब्दको प्रयोग नाट्य/नाटकमा मात्र हुन्छ ।	भास्कर	(न.) सुवर्ण ।
भावत	(विशे.) हुनेको / हुने वस्तुसम्बन्धी ।	भास्वर	(विशे.) दीप्तिमान् / चम्किलो ।
भावत्क	(विशे.) तपाईँको ।	भास्वत्	(पुं.) १. सूर्य, २. आँकको रुख, ३. अग्नि, ४. वीरपुरुष ।
भावन	(न./स्त्री.) १. ध्यान, २. हुनुलाई प्रेरणा गर्नु, ३. विचार, ४. औषधि कुनै वस्तुमा डुबाएर राख्नु / भावना गर्नु ।	भिक्षा	(स्त्री.) १. ब्रह्मचारी र संन्यासीले मात्र मागिने अन्न शिक्षा, २. ब्रह्मचारी र संन्यासी/चतुर्थाश्रमीलाई गृहस्थद्वारा दिइने एक मुठी अन्न, ३. लोभले माग्नु ।
भावबोधक	(पुं.) शृङ्गाररसमा रति (प्रेम) बुझाउने भ्रूविक्षेप, कटाक्ष आदि जस्तै अरू रसमा स्थायी भाव बुझाउने अनुभाव ।	भिक्षाक	(विशे.) भिक्षा मान्ने / भिख माग्ने ।
भावित	(विशे.) १. विचार गरिएको, २. उत्पन्न गराइएको, ३. ध्यान गरिएको, ४. भावना गरिएको ५. पत्थार पारिएको ।	भिक्षाचर	(विशे.) भिक्षा मान्ने / भिख माग्ने ।
भाविनी	(स्त्री.) ठूलो मनसुबा गर्ने स्त्री ।	भिक्षाटन	(न.) भिक्षा माग्न हिँड्नु ।
भाविन्	(विशे.) पछि हुने ।	भिक्षाशिन	(विशे.) भिक्षात्र खाने ।
भावुक	(न.) क्षेम-कुशल ।	भिक्षु	(पुं.) संन्यासी ।
भावुक	(विशे.) १. हुने, २. शृङ्गार आदि रसको र देवता, मुनि, गुरुका भक्ति रूप भावको आस्वादन गर्न सिपालु ।	भिक्षुक	(विशे.) भिक्षाले जीविका गर्ने ।
भाव्य	(विशे.) अवश्य हुनुपर्ने ।	भिण्डक	(पुं.) भिन्डी / रामतोरैया ।
भाषण	(न.) बोल्नु ।	भिण्डा	(स्त्री.) भिन्डी / रामतोरैया ।
भाषा	(स्त्री.) वचन / बोली ।	भिण्डीतक	(पुं.) भिन्डी / रामतोरैया ।
भाषित	(न.) बोल्नु ।	भित्त	(न.) खण्ड / टुक्रा ।
भाषित	(विशे.) बोलिएको ।	भित्ति	(स्त्री.) १. भित्ता, २. भेदन / फुट्नु/फोर्नु, ३. स्थान ।
भाष्य	(न.) सूत्रको व्याख्यानग्रन्थ ।	भिद्	(स्त्री.) भेदन / फुट्नु / फोर्नु ।
भास्	(स्त्री.) दीप्ति / चमक ।	भिद्	(विशे.) भेदन गर्ने / फोर्ने / नाश गर्ने ।
भास	(पुं.) १. दीप्ति / चमक, २. गोठ, ३. कुखुरो, ४. गिद्ध, ५. भासपक्षी ।	भिदा	(स्त्री.) १. फरक हुनु, २. फरक गर्नु, ३. भेदन / फुट्नु / फोर्नु ।
भासुर	(विशे.) दीप्तिमान् / चमकदार ।	भिदिर	(न.) वज्र / इन्द्रको हतियारविशेष ।
		भिदुर	(न.) वज्र / इन्द्रको हतियारविशेष ।
		भिन्दिपाल	(पुं.) बाङ्गो, टाउकामा नुहेको र एक हात लामो फलामको शस्त्रविशेष ।
		भिन्न	(विशे.) १. फरक भएको, २. मिसिएको, ३. तोडिएको / फोरिएको ।
		भिया	(स्त्री.) डर ।
		भिल्ल	(पुं.) म्लेच्छविशेष / भिल ।
		भिषज्	(पुं.) वैद्य ।

भिषगिजत	(न.) औषधि / चिकित्सा ।
भिषङ्मातृ	(स्त्री.) असुरो ।
भिस्सटा	(स्त्री.) डढेको भात आदि अन्न ।
भिस्सा	(स्त्री.) भात ।
भिस्सिटा	(स्त्री.) डढेको भात आदि अन्न ।
भी	(स्त्री.) डर ।
भीत	(न.) डराउनु ।
भीत	(विशे.) डराएको ।
भीति	(स्त्री.) डर ।
भीम	(विशे.) भयानक/ डरलाग्दो ।
भीम	(पुं.) १. महादेव, २. भीमसेन ।
भीमरथी	(स्त्री.) मानिसको अवस्थाविशेष । सतहत्तरौं (७७) वर्षको सातौं महिनाको सातौं दिनको रात्रिलाई भीमरथी भन्दछन्। मानिसलाई यो रात्रि ठूलो अरिष्टकारक हुन्छ । यो काटेपछि जति दिन बाँच्छ, उति ठूला ठूला यज्ञ गरेको फल प्रतिदिन पाउँछ भनी आयुर्वेदमा र ज्योतिषमा लेखिएको छ ।
भीमसेन	(पुं.) भीमसेन / भिउसेन / माहिला पाण्डव ।
भीमा	(स्त्री.) १. मुनिगणको रक्षाका निमित्त हिमालय पर्वतमा भीम (भयानक) रूपले प्रकट भएर राक्षसगणको भक्षण गर्ने हिमालय प्रान्तवासिनी दुर्गा, २. माघशुक्ल एकादशी, ३. भीमानदी ।
भीरु	(विशे.) अति डराउने/ कातर/ डरछेरुवा।
भीरु(क)	(पुं.) १. शृगाल/ स्याल, २. इक्षुविशेष/ कालो जातको उखु ।
भीरु	(स्त्री.) कातर प्रकृति भएकी स्त्री ।
भीरुक	(विशे.) कातर ।
भीरुपत्री	(स्त्री.) शतावरी / कुरिलो ।
भीलु	(विशे.) कातर ।
	(विशे.) कातर ।
भीषण	(विशे.) भयानक / डरलाग्दो ।

भीषणा	(स्त्री.) तर्साउनु / भय उत्पन्न गराउनु ।
भीष्म	(विशे.) भयानक / डरलाग्दो ।
भीष्म	(पुं.) १. भयानक रस, २. भीष्म पितामह।
भीष्मजननी	(स्त्री.) गङ्गा ।
भीष्मपञ्चक	(न.) कार्तिक शुक्ल एकादशीदेखि पूर्णिमासम्मका पाँच दिन ।
भीष्माष्टमी	(स्त्री.) भीष्मपितामहको स्वर्गवास भएको दिन / माघशुक्ल अष्टमी ।
भुक्त	(विशे.) १. खाइएको, २. भोग गरिएको।
भुक्ति	(स्त्री.) १. भोजन/खानु, २. भोग / भोगचलन गर्नु ।
भुग्न	(विशे.) बाझिएको ।
भुज	(पुं.स्त्री.) १. बाहु / कुमदेखि आँखाका टुप्पासम्मको अवयव, २. हातीको सुँड, ३. गणितमा प्रसिद्ध भएको क्षेत्रमितिको परिणामविशेष ।
भुजग	(पुं.) १. सर्प, २. गुन्डा ।
भुजङ्ग	(पुं.) १. सर्प, २. गुन्डा ।
भुजङ्गम्	(पुं.) १. सर्प, २. गुन्डा ।
भुजङ्गभुज	(पुं.) गरुड ।
भुजङ्गाक्षी	(स्त्री.) रास्ना / गाईतिहारे ।
भुजशिरस्	(न.) काँध/ कुम ।
भुजा	(स्त्री./पुं.) कुमदेखि आँलाका टुप्पासम्मको अवयव / बाहाँ ।
भुजान्तर	(न.) छाती ।
भुजि	(पुं.) भोग / भोगचलन ।
भुजिष्य	(पुं.) नोकर / चाकर ।
भुजिष्या	(स्त्री.) १. चाकर्नी, २. वेश्या ।
भुज्यु	(पुं.) भोजनपात्र ।
भुवन	(न.) १. जगत् / लोक, २. आकाश, ३. पानी ।
भुवनकोश(ष)	(पुं./न.) ब्रह्माण्ड ।
भुवर्	(अव्य.) भूमि र सूर्यको माझमा रहेको लोक / भुवलोक ।
भू	(स्त्री.) १. पृथिवी, २. स्थान, ३. यज्ञको

	अग्नि ।
भूकम्प	(पुं.) भुइँचालो ।
भूगोल	(पुं.) पृथिवीमण्डल ।
भूच्छाय	(न./स्त्री.) पृथिवीको छाया ।
भूत	(विशे.) १. भइसकेको, २. प्राप्त / पाइएको ।
भूत	(न.) १. प्राणी, २. पृथ्वी आदि पाँच महाभूत, ३. योग्य, ४. सत्य ।
भूत	(पुं.) देवयोनिविशेष / भूत ।
भूतकेशा	(पुं.) जटामसी ।
भूतघ्न	(पुं.) १. भुजापात, २. लसुन, ३. उँट ।
भूतधात्री	(स्त्री.) पृथिवी ।
भूतनाथ	(पुं.) १. महादेव, २. भैरव ।
भूतयज्ञ	(पं.) पञ्च महायज्ञमध्येको बलिवैश्वदेव ।
भूतवास	(पुं.) बर्को रुख ।
भूतवेशी	(पुं.) सेतो नेवारीपुष्प ।
भूतशुद्धि	(स्त्री.) शरीरमा रहने पृथिवी, जल, तेज, वायु र आकाश यी पाँच भूतलाई शुद्ध गराउने विधिविशेष ।
भूतसञ्चार	(पुं.) भूतको आवेश हुनु / लाग्नु ।
भूतसर्ग	(पुं.) प्राणीको सृष्टि ।
भूतहर	(पुं.) गुग्गुलधूप ।
भूताङ्कुश	(पुं./न.) गोमुखी/ औषधिविशेष ।
भूतात्मन्	(पुं.) १. जीवात्मा, २. परमात्मा ।
भूतारि	(पुं.) हिङ् ।
भूतावास	(पुं.) १. विष्णु, २. बर्को रुख ।
भूति	(स्त्री.) १. ऐश्वर्य, २. खरानी, ३. उत्पत्ति, ४. प्राप्ति, ५. सत्ता ।
भूतिक	(न.) १. चिराइतो, २. कर्तृण / गन्धे, ३. कुकुरमुते झार ।
भूतृण	(न.) रोहिष / तृणविशेष ।
भूतेश	(पुं.) महादेव ।
भूदार	(पुं.) बँदेल ।
भूदेव	(पुं.) ब्राह्मण / बाहुन ।
भूधर	(पुं.) १. पर्वत, २. चन्द्रमा, ३. विष्णु,

	४. वराह ।
भूनाग	(पुं.) गँडेउलो ।
भूनिम्ब	(पुं.) चिराइतो ।
भूप	(पुं.) राजा ।
भूपति	(पुं.) राजा ।
भूपदी	(स्त्री.) बेली फूल ।
भूपाल	(पुं.) राजा ।
भूभर्तृ	(पुं.) राजा ।
भूभुज	(पुं.) राजा ।
भूभृत्	(पुं.) १. राजा, २. पर्वत ।
भूमन्	(पुं.) १. बहुत्व / धेरैपन / बहुतायत, २. व्यापक ईश्वर ।
भूमि (मी)	(स्त्री.) १. पृथिवी, २. स्थान ।
भूमिका	(स्त्री.) १. पृथिवी, २. अर्को वेश लिनु, ३. चित्तका अवस्था / क्षिप्त, मूढ, विक्षिप्त, एकाग्र र निरुद्ध यी पाँच वृत्ति, ४. जग ।
भूमिज	(पुं.) १. मङ्गलग्रह, २. नरकासुर / भौमासुर ।
भूमिप	(पुं.) राजा ।
भूमिवर्द्धन	(पुं./न.) शव / मुर्दा ।
भूमीन्द्र	(पुं.) राजा ।
भूमिरुह	(पुं.) वृक्ष / रुख ।
भूम्यामलकी	(स्त्री.) भुइँअमला ।
भूयस्	(अव्य.) फेरि ।
भूयस्	(विशे.) अति धेरै ।
भूयसी	(स्त्री.) १. स्त्रीलिङ्गवाची वस्तु वा व्यक्तिको बहुत्व, २. कर्मान्तमा धेरै जनालाई दिइने दक्षिणाविशेष ।
भूयिष्ठ	(विशे.) अति धेरै ।
भूरि	(विशे.) धेरै ।
भूरि	(न.) सुवर्ण ।
भूरि	(पुं.) १. ब्रह्मा, २. विष्णु, ३. शिव ।
भूरिदावन्	(पुं.) बहुदाता / धेरै दिने ।
भूरिफेना	(स्त्री.) सप्तला / सिउँडीविशेष ।
भूरिमाय	(पुं.) शृगाल / स्याल ।

भूरिशस्	(अव्य.) धेरै धेरै गरेर ।	भृङ्गरीट	(पुं.) शिवको द्वारपाल ।
भूरुण्डी	(स्त्री.) भुरुण्डी औषधि ।	भृङ्गरोल	(पुं.) बारुलो / कीटविशेष ।
भूरुह	(पुं.) वृक्ष / रुख ।	भृङ्गार	(न.) १. ल्वाङ, २. सुवर्ण ।
भूर्ज	(पुं.) भोजपत्रको रुख ।	भृङ्गार	(पुं.) राजाले स्नान गर्ने सुनको झारी / करुवा ।
भूर्जपत्र	(न.) भोजपत्रको बोक्रा ।	भृङ्गारिका	(स्त्री.) झ्याउँकिरी / कीटविशेष ।
भूर्णि	(स्त्री.) १. पृथिवी, २. मरुदेश/ निर्जलदेश/ ऊसर ।	भृङ्गारी	(स्त्री.) झ्याउँकिरी / कीटविशेष ।
भूर्लोक	(पुं.) पृथिवी ।	भृङ्गि	(पुं.) शिवको द्वारपाल ।
भूलता	(स्त्री.) गँडेउलो ।	भृङ्गिन्	(पुं.) १. शिवको द्वारपाल, २. वटवृक्ष / वरको रुख ।
भूबदरी	(स्त्री.) सानो बयर / सती बयर ।	भृज्जन	(पुं.) भुट्टे स्थानविशेष (भर्साइ) ।
भूशय	(पुं.) पृथिवी भित्र/प्यालमा रहने न्याउरो, गोहोरो, सर्प आदि प्राणी ।	भृतक	(विशे.) जागिर खाएर काम गर्ने ।
भूषण	(न.) गहना ।	भृति	(स्त्री.) १. बेतन / तनखा, २. मोल, ३. ज्याला ।
भूषण	(विशे.) शोभायमान गराउने ।	भृत्य	(विशे.) पालनपोषण गर्न योग्य ।
भूषा	(स्त्री.) १. गहना, २. सिंगानु ।	भृत्य	(पुं.) चाकर ।
भूषित	(विशे.) १. शृङ्गार गरिएको, २. भूमिमा (भुइँमा) बसेको ।	भृत्या	(स्त्री.) १. बेतन / तनखा, २. भरण / पालन-पोषण ।
भूष्णु	(विशे.) हुने / होनहार / सप्रने लक्षणको ।	भृश	(न.) ज्यादा ।
भुसूत	(पुं.) मङ्गलग्रह ।	भृश	(विशे.) ज्यादा भएको वस्तु ।
भुस्तृण	(न.) रामकडेरा ।	भृशम्	(अव्य.) १. बारम्बार, २. राम्रो गरी, ३. अत्यन्त ।
भृकंस	(पुं.) नाटकमा स्त्रीको भेष गर्ने पुरुष ।	भृषत्	(पुं.) पत्थर / ढुङ्ग्रो ।
भृकुटि(टी)	(स्त्री.) भृकुटी / आँखीभौँको टेढोपन/ रिसले आँखीभौँ बाझ्ने पानु ।	भृष्ट	(विशे.) भुटिएको ।
भृगु	(पुं.) १. पहाडको भीर, २. जमदग्नि ऋषि, ३. भृगुऋषि, ४. शुक्रग्रह ।	भृष्टि	(स्त्री.) भुट्नु ।
भृगुपति	(पुं.) परशुराम ।	भेक	(पुं.) भ्यागुतो / ब्याङ ।
भृगुसुत	(पुं.) शुक्राचार्य ।	भेकपर्णी	(स्त्री.) घोडाताप्रे ।
भृङ्ग	(पुं.) १. भ्रमर / भँवरो, २. कलिङ्गपक्षी/ दियालो ।	भेकी	(स्त्री.) १. भ्यागुताको स्त्री, २. घोडाताप्रे ।
भृङ्ग	(न.) बेतलौरी / दालचिनीको रुख ।	भेड	(पुं.) मेडो ।
भृङ्गज	(न.) धूपी ।	भेत्	(विशे.) भेदन गर्ने / फोर्ने / छुट्याउने/ फरक गर्ने ।
भृङ्गरज	(पुं.) भृङ्गराज औषधि ।	भेद	(पुं.) भेदन/फोर्नु/छुट्याउनु/फरक गर्नु ।
भृङ्गरजस्	(पुं.) भृङ्गराज औषधि ।	भेदक	(विशे.) भेदन गर्ने / फोर्ने / छुट्याउने/ फरक गर्ने ।
भृङ्गराज	(पुं.) भृङ्गराज औषधि ।	भेदन	(न.) भेदन/ फोर्नु / छुट्याउनु / फरक
भृङ्गरिति	(पुं.) शिवको द्वारपाल ।		

गर्नु ।	भोगिन्	(विशे.) भोगी / विलासी / सौखिन ।
भेदन (विशे.) भेदन गर्ने / फोर्ने / छुट्याउने / फरक गर्ने ।	भोगिन्	(पुं.) १. सर्प, २. नापित / नाउ / हजामा
भेदित (विशे.) भेदन गरिएको / फोरिएको / छुट्याइएको ।	भोगिनी	(स्त्री.) १. राज्याभिषेक नभएको रानी, २. सर्पिणी ।
भेद्य (विशे.) विशेष्य / फोर्नु / छुट्याउनु र फरक गर्न सकिने ।	भोग्य	(विशे.) भोग गरिने पदार्थ ।
भेरि (री) (स्त्री.) भेरी बाजा / कर्नाल ।	भोज	(पुं.) १. देशविशेष / भोजपुर, २. भोज राजा ।
भेरुण्ड (न.) गर्भधारण / पेट बोक्नु ।	भोजन	(न.) १. खानु, २. खाइने वस्तु ।
भेरुण्ड (विशे.) भयङ्कर / डरलाग्दो ।	भोजयित	(विशे.) खुवाउने / भोजन गराउने ।
भेल (विशे.) १. कातर, २. मूर्ख, ३. चञ्चल ।	भोज्य	(विशे.) खाइने वस्तु ।
भेषज (न.) रोगनिवृत्तिका निमित्त दिइने वस्तु / औषधि ।	भोटाङ्ग	(पुं.) देशविशेष / भोट / भोटान ।
भैक्ष (न.) भिक्षा गरेर बटुलिएको भिक्षा / भागिएको अन्न ।	भौत	(पुं.) बलिकर्म / मन्सु ।
भैरव (विशे.) भयानक / डरलाग्दो ।	भौत	(विशे.) भूतसम्बन्धी ।
भैरव (पुं.) १. भैरव / शिवविशेष, २. भयानक रस, ३. रागविशेष ।	भौतिक	(विशे.) भूतविकार / भूतसम्बन्धी ।
भैषज (न.) रोगनिवृत्तिका निमित्त दिइने वस्तु / औषधि ।	भौम	(पुं.) भूमिपुत्र / मङ्गल ।
भैषज्य (न.) रोगनिवृत्तिका निमित्त दिइने वस्तु / औषधि ।	भौम	(विशे.) १. भूमिको विकास, २. भूमिमा भएको, ३. भूमिसम्बन्धी ।
भोस् (अव्य.) सम्बोधन / हे ! ए ! ओ ! इत्यादि ।	भौमन	(पुं.) विश्वकर्मा ।
भोक्तव्य (विशे.) १. भोग गर्नुपर्ने, २. खानुपर्ने ।	भौमिक	(विशे.) भूमिनिवासी ।
भोक्नु (विशे.) १. भोग गर्ने, २. खाने ।	भौरिक	(पुं.) सुवर्णाध्यक्ष ।
भोग (पुं.) १. सुख, २. जहान बच्चा पाल्नु, ३. भोग/सुमर्नु, ४. खानु, ५. सुखभोग गर्नु, ६. सर्पको फणा, ७. सर्पको शरीर ।	भ्रंश	(पुं.) अधः पतन / तल खस्नु / अवनति पाउनु ।
भोगदेह (पुं./न.) स्वर्ग र नरकको भोग गर्ने सूक्ष्मशरीर (लिङ्गशरीर) ।	भ्रकुंस	(पुं.) नाटकमा स्त्रीको वेश (भेष) लिने पुरुष ।
भोगभूमि (स्त्री.) सुख भोग्ने ठाउँ ।	भ्रकुटि	(स्त्री.) आँखीभौ बाझिनु ।
भोगवती (स्त्री.) १. पाताल गङ्गा, २. नागपुरी ।	भ्रम	(पुं.) १. रिङ्गु, २. झुक्किनु, ३. भुमरी, ४. घुम्नु / टहल्नु ।
भोगावली (स्त्री.) राजाको प्रशंसा भएको रचना ।	भ्रमण	(न.) १. रिङ्गु, २. झुक्किनु, ३. भुमरी, ४. घुम्नु / टहल्नु ।
भोगावास (पुं.) सुत्ने / भोग गर्ने स्थान ।	भ्रमणी	(स्त्री.) टहल्नु / हावा खानु ।
	भ्रमत्कुटी	(स्त्री.) तृणच्छत्र / घुम ।
	भ्रमर	(पुं.) भँवरो / भमरो ।
	भ्रमरक	(पुं.) निधारमा भुँडिने अलक ।
	भ्रमि	(स्त्री.) भ्रमण / मण्डलाकार हिड्नु ।
	भ्रष्ट	(विशे.) चुकेको / भ्रष्ट भएको ।

भ्राजक	(न.) भ्राजक पित्त / शरीर तेजिलो पार्ने पित्त ।	भ्रान्ति	(स्त्री.) १. रिंगटा लाग्नु, २. भ्रम/ भुल, ३. घुम्नु, ४. टहल्नु ।
भ्राजिष्णु	(विशे.) दीप्तिमान् / उज्यालो ।	भ्रामर	(न.) १. भ्रमर / भँवरोले जम्मा गरेको मह, २. रासनृत्यमा मण्डल बाँधेर नट-नटीहरू नाच्नु ।
भ्रातृ	(पुं.) १. भाइ, २. दाजु ।	भ्रामर	(पुं.) चुम्बक लोह ।
भ्रातृ	(पुं.) दिदी, भाइ र दाजुबहिनी । यो शब्द दुईलाई कहँदा एक शेष भएको हुनाले भ्रातरौ-भ्रातरौ-भ्रातृभ्याम् इत्यादि द्विवचनान्त छ ।	भ्रामरी	(स्त्री.) भ्रमरको रूप लिएर अरुणासुरलाई मार्ने भगवती ।
भ्रातृज	(पुं./स्त्री.) १. भतिजा, २. भतिजी ।	भ्राष्ट्र	(न.) आकाश ।
भ्रातृजाया	(स्त्री.) १. भाउजु, २. भाइबुहारी ।	भ्राष्ट्र	(पुं.) १. अन्न मुद्ने पात्र / हाँडी आदि, २. अन्न मुद्ने स्थान/ भर्साई ।
भ्रातृद्वितीया	(स्त्री.) भाइटीकाको द्वितीया ।	भ्रुकुंस	(पुं.) नाटकमा स्त्रीको वेश (मेघ) लिने पुरुष ।
भ्रातृपुत्र	(पुं./स्त्री.) १. भतिजा, २. भतिजी ।	भ्रुकुटि(टी)	(स्त्री.) आँखीभौ बङ्गउनु ।
भ्रातृजाया	(स्त्री.) १. भाउजु, २. भाइबुहारी ।	भ्रू	(स्त्री.) आँखीभौ ।
भ्रातृद्वितीया	(स्त्री.) भाइटीकाको द्वितीया ।	भ्रुकुंस	(पुं.) नाटकमा स्त्रीको वेश (मेघ) लिने पुरुष ।
भ्रातृपुत्र	(पुं./स्त्री.) १. भतिजा, २. भतिजी ।	भ्रूण	(पुं.) गर्भ ।
भ्रातृभगिनी	(स्त्री.) १. दाजु-बहिनी, २. दिदी-भाइ । यो शब्द द्विवचनान्त छ ।	भ्रूणहत्या	(स्त्री.) गर्भको बालक मार्नु ।
भ्रातृव्य	(पुं.) १. भतिजो, २. शत्रु ।	भ्रूणहन्	(विशे.) गर्भघात गर्ने ।
भ्रातृश्वशुर	(पुं.) १. जेठाजु, २. दाजु-भाइको ससुरा ।	भ्रूभङ्ग	(पुं.) भ्रुकुटी/ आँखीभौ टेढो पार्नु ।
भ्रात्रीय	(पुं./स्त्री.) १. भतिजा, २. भतिजी ।	श्लेष	(पुं.) उचित / औचित्यबाट हट्नु ।
भ्रान्त	(विशे.) १. घुमेको, २. भ्रान्ति / भुल भएको, ३. टहलिएको ।		

म

मदान्धमातङ्गमुखो मुनिमानसमन्दिरः ।

मोहं महान्तं मथ्नातु महागणपतिर्मम ॥

म	(पुं.) १. शिव, २. चन्द्रमा, ३. ब्रह्मा, ४. यम, ५. समय, ६. विष, ७. विष्णु ।
मकर	(पुं.) १. मत्स्यविशेष/ ग्राह, २. मकरराशि, ३. सेनाको व्यूहविशेष, ४. निधिविशेष ।
मकरकुण्डल	(न.) मुख-मुखमा ग्राहका मुखको आकार पारेर बनाएको (बधमुखा जस्तो) कुण्डल ।
मकरकेतन	(पुं.) कामदेव ।
मकरध्वज	(पुं.) १. रस आदि औषधिविशेष, २. कामदेव ।
मकरन्द	(पुं.) पुष्पको रस ।
मकराकर	(पुं.) समुद्र ।
मकरालय	(पुं.) समुद्र ।
मकुट	(न.) मुकुट / शिरपेच ।
मकुर	(पुं.) १. कुह्यालेको चक्र घुमाउने दण्ड, २. ऐना, ३. कोपिला ।
मकुष्ठक	(पुं.) वनमुगी / गुराँस ।
मकुष्ठ	(पुं.) वनमुगी / गुराँस ।
मकुष्ठक	(पुं.) वनमुगी / गुराँस ।
मकूलक	(पुं.) वज्रदन्ती / औषधिविशेष ।
मक्कल्ल	(पुं.) भर्खरकी सुत्केरीलाई हुने शूल-रोगविशेष ।
मक्कुल	(न.) शिलाजित ।
मक्कोल	(पुं.) लेख्ने खरीको पत्थर ।
मक्षिका	(स्त्री.) माखा / झिंगो ।
मख	(पुं.) यज्ञ ।
मखान्न	(न.) मखाना / जलको फलविशेष ।
मगध	(पुं.) मगधदेश / बिहार प्रान्तको दक्षिण भाग/मगध-देशवासी । यो शब्द देशलाई कहँदा बहुवचनान्त छ ।

मग्न	(विशे.) डुबेको ।
मघ	(न.) धन ।
मघवत्	(पुं.) इन्द्र ।
मघवन्	(पुं.) इन्द्र ।
मघा	(स्त्री.) मघानक्षत्र । यो शब्दको प्राय बहुवचनान्त प्रयोग हुन्छ र कहीं-कहीं एकवचनान्त पनि देखिन्छ ।
मघोनी	(स्त्री.) इन्द्रपत्नी / इन्द्रायणी ।
मङ्गल	(पुं.) मङ्गलग्रह ।
मङ्गल	(न.) मङ्गल / कल्याण ।
मङ्गल्य	(विशे.) मङ्गल गर्ने / कल्याण गर्ने ।
मङ्गल्य	(पुं.) १. मुडिलो औषधि, २. पिप्पलवृक्ष, ३. बिल्ववृक्ष, ४. मसुरो अन्न, ५. जीवक-औषधि, ६. नरिवल्लवृक्ष, ७. कैथको रुख, ८. रिठ्ठाको रुख ।
मङ्गल्य	(न.) १. चन्दन/श्रीखण्ड, २. बेलीको बास्ना आउने धूपीविशेष, ३. सुवर्ण, ४. सिन्दूर ।
मङ्गल्या	(स्त्री.) १. मङ्गल्यागरु / धूपीविशेष, बेलीको बास्ना आउने धूपी, २. शमी-वृक्ष, ३. सेतो बोझो, ४. गोरोचन, ५. प्रियङ्गु/दँगालो, ६. शङ्खपुष्पी, ७. माषपर्णी औषधि, ८. जीवन्ती औषधि, ९. ऋद्धि औषधि, १०. हलेदो, ११. दुबो, १२. सुप ।
मङ्क्षु	(अव्य.) चाँडो / झट्ट ।
मचर्चिका	(स्त्री.) असल / उत्तम । यो शब्द समासमा उत्तरपद भएमा मात्र प्रशंसा / उत्तमता बुझाउँछ । उत्तम वस्तु जुन लिङ्गको भए पनि त्यसको वाचक मचर्चिकाशब्द

मज्जन	स्त्रीलिङ्ग रहन्छ, जस्तै- प्रशस्तः पण्डितः भन्दा पण्डितमचर्चिका इत्यादि ।	मडु (क)	(पुं.) डिब्बिबे बाजा ।
मज्जन्	(न.) १. डुब्नु, २. गोता लाउनु ।	मणि(णी)	(पुं./स्त्री.) १. बाखाका घाँटीको स्तन, २. लिङ्गको टुप्पो, ३. रत्न / मुगा, मोती, हीरा आदि, ४. मालाको गेडा / दाना, ५. योनिको अग्रभाग ।
मज्जा	(स्त्री.) १. वृक्षको चुरो, २. फलको बियाँ, ३. हाडभित्र रहने चिल्लो पदार्थ ।	मणिक	(न.) जलको घ्याम्पो / कुण्ड ।
मञ्ज	(पुं.) १. खाट, २. माच, ३. नाच आदि दृश्य हेर्ने अग्लो मण्डप ।	मणिकार	(पुं.) मणिको काम गर्ने / जौहरी ।
मञ्जक	(पुं.) १. खाट, २. माँच, ३. नाच आदि दृश्य हेर्ने अग्लो मण्डप ।	मणित	(न.) रति गर्दा स्त्रीले गरेको मन्द शब्द ।
मञ्जरि	(पुं./स्त्री.) तुलसी र आँप आदिको मुजुरा ।	मणिपूर	(न.) १. नाभिमध्यमा रहने मणिपूरनामक दश दल भएको चक्र, २. मनीपुरनामक नगर ।
मञ्जरी	(स्त्री.) १. मोती, २. तिलकवृक्ष, ३. लता, ४. मुजुरा/तुलसी आँप आदिको मुजुरा ।	मणिबन्ध	(पुं.) बाला, चुरा लाउने आङ्ग / नाडी ।
मञ्जा	(स्त्री.) १. आँप-तुलसी आदिको मुजुरा/ मुजुरा, २. वेश्या ।	मणिमन्थ	(न.) सिधेनुन ।
मञ्जि (ञ्जी)	(स्त्री.) १. आँप-तुलसी आदिको मुजुरा/ मुजुरा, २. वेश्या ।	मणिमाला	(स्त्री.) १. हार, २. दन्तक्षतविशेष / कामशास्त्र अनुसार सबै दाँतले टोकेको घाउ ।
मञ्जिका	(स्त्री.) १. आँप-तुलसी आदिको मुजुरा/ भुजुरा, २. वेश्या ।	मणिसर	(पुं.) हार ।
मञ्जिष्ठा	(स्त्री.) मज्जितो ।	मणी	(स्त्री.) मणि / रत्न ।
मञ्जीर	(पुं./न.) पाउजेब / गहनाविशेष ।	मण्ठ	(पुं.) चिनीको पाकमा ढुबाएको बरीविशेष ।
मञ्जीर	(पुं.) दही मथ्दा मघानी अड्याउने स्तम्भ/ थाम ।	मण्ड	(न./पुं.) माड ।
मञ्जु	(विशे.) राम्रो ।	मण्ड	(न.) तर ।
मञ्जुल	(विशे.) राम्रो ।	मण्डक	(पुं.) १. वासन्ती लता, २. आँप, ऐंसेलु, लप्सी आदिको माडा ।
मञ्जुल	(पुं.) बकुल्लोपक्षी ।	मण्डन	(न.) १. गहना, २. सिंगार-पटार ।
मञ्जुषा	(स्त्री.) १. पेटारी, २. प्याङ, ३. सखारी, ४. बाकस, ५. सन्दुक ।	मण्डन	(विशे.) शृङ्गार गर्ने / सिंगार-पटार गर्ने ।
मञ्जुषा	(स्त्री.) १. पेटारी, २. प्याङ, ३. सखारी, ४. बाकस, ५. सन्दुक ।	मण्डप	(पुं./स्त्री.) १. विश्राम स्थान / बिसौनी, २. सप्ताह आदि पुण्यकर्म गर्दा बनाइने घर, ३. चौतरा / चौतारो ।
मटची	(स्त्री.) १. रातो वर्ण हुने सानो पक्षिविशेष/ लाल, २. पाषाणवृष्टि / पत्थर बर्सनु ।	मण्डल	(न.) १. बाटुलो / मण्डलाकार भएको घेरा, २. राष्ट्रविशेष/अवान्तर राज्य, ३. काम- शास्त्रप्रसिद्ध, अर्धचन्द्राकार दुई नख सामुने पारेर गरेको नखक्षत, ४. टाटेकोर ।
मठ	(पुं.) छात्र, योगी आदि बस्ने घर ।	मण्डल	(पुं./स्त्री./न.) सूर्य चन्द्र आदिको बिम्ब ।
मडक	(पुं.) धान्यविशेष / मडुवा / मरुवा ।	मण्डलक	(न.) १. ऐना, २. सूर्य चन्द्र आदिको बिम्ब, ३. कुष्ठविशेष / टाटेकोर ।

मण्डलाग्र (पुं.) खड्ग ।	मत्सर (पुं.) १. अर्काको असल भएको देखी नसहनु, २. आफूलाई धिक्कार गर्नु ।
मण्डलिन् (पुं.) १. सर्प, २. बिरालो ।	मत्सर (विशे.) अर्काको असल भएको देखी नसहने / रिस गर्ने ।
मण्डलेश (पुं.) १. माण्डलिक राजा / अर्कालाई कर तिर्नु पर्ने राजा, २. साना-साना राज्यसँग कर लिने राजा ।	मत्सरिन् (विशे.) अर्काको असल भएको देखी नसहने / रिस गर्ने ।
मण्डित (विशे.) सिंगारिएको ।	मत्स्य (पुं.) १. माछा, २. देशविशेष, ३. मीनराशि। देशलाई जनाउँदा मत्स्यशब्द बहुवचनान्त छ ।
मण्डूक (पुं.) भ्याउतो / ब्याङ ।	मत्स्यकरण्डिका (स्त्री.) माछा राख्ने भाँडोविशेष / ढकिया ।
मण्डूकपर्ण (पुं.) टटेलोवृक्ष ।	मत्स्यण्डिका (स्त्री.) उखुको पाकविशेष / खुदो ।
मण्डूकपर्णी (स्त्री.) १. घोटताप्रे, २. मजिटो, ३. सूर्य-भक्ति फूल ।	मत्स्यनाशक (पुं.) कुररपक्षी / न्याउलो ।
मण्डूर (न.) फलामको किट ।	मत्स्यनाशन (पुं.) कुररपक्षी / न्याउलो ।
मत (न.) अभिप्राय ।	मत्स्यपित्ता (स्त्री.) कुटमिरो ।
मत (विशे.) १. ठानिएको, २. जानिएको, ३. मानिएको ।	मत्स्यराज (पुं.) रोहु माछा ।
मतङ्गज (पुं.) हात्ती ।	मत्स्यवेधन (न.) माछा मार्ने बल्छी ।
मतल्लिका (स्त्री.) असल / उत्तम । यो शब्द पनि मचर्चिकाशब्द जस्तै हो ।	मत्स्याक्षी (स्त्री.) ब्राह्मी औषधि ।
मति (स्त्री.) १. बुद्धि, २. इच्छा ।	मथन (न.) १. मथ्नु / हुडल्नु, २. हैरान पार्नु, ३. मार्नु ।
मतिभ्रम (पुं.) बुद्धिको भ्रम / भ्रमित हुनु ।	मथित (न.) पानी नहालेर मथेको दही ।
मतिविभ्रंश (पुं.) १. बुद्धिको नाश, २. उन्मादरोग ।	मथित (विशे.) १. मथिएको, २. हैरान पारिएको, ३. मारिएको ।
मत्क (विशे.) मसम्बन्धी / मेरो ।	मथिन् (पुं.) मघानी ।
मत्कुण (पुं.) १. उडुस / कृमिविशेष, २. दाँत नहुने जातको हात्ती / मकुना, ३. दारीजुँगा नआउने पुरुष / ग्वामरु ।	मथुरा (स्त्री.) मथुरा नगरी ।
मत्कुणा (स्त्री.) रौं आएको स्त्रीको योनि ।	मद (पुं.) १. हात्तीको मदजल, २. घमन्ड, ३. शुक्र/वीर्य, ४. गन्ध, ५. हर्ष, ६. मत्ता/ नसाले भएको बेहोसी ।
मत्कुणारि (पुं.) गाँजा ।	मदकर (पुं.) नपुंसक बनाएको / सुँवारेको गोरु।
मत्त (विशे.) १. नसा लागेर मत्त/चूर भएको, २. ज्यादै घमन्ड गर्ने, ३. मत्ताएको ।	मदकल (विशे.) मदले / मस्त पर्नाले मीठो आवाज गर्ने कोइली आदि ।
मत्त (पुं.) १. मत्ताएको हात्ती, २. धतुरो, ३. कोइली, ४. राँगो, ५. अर्ना ।	मदन (पुं.) १. कामदेव, २. वसन्त ऋतु, ३. धतुरो, ४. मैन, ५. मैफल / मैनफल, ६. भ्रमर, ७. खयरको रुख, ८. बकुलवृक्ष/ मौलसिरी, ९. दमनावृक्ष ।
मत्तकाशिनी (स्त्री.) यौवनले मस्त भएकी स्त्री ।	
मत्तकासिनी (स्त्री.) यौवनले मस्त भएकी स्त्री ।	
मत्तवारण (न.) बार्दली / बरन्डा / बारदली ।	
मत्तवारण (पुं.) मत्ताएको हात्ती ।	
मत्तालम्ब (पुं.) १. बार्दली, २. बरन्डा ।	

मदना	(स्त्री.) मदिरा ।
मदनाङ्कुश	(पुं.) लिङ्ग ।
मदनायुध	(पुं.) भग ।
मदनालय	(पुं.) भग ।
मदभञ्जनी	(स्त्री.) शतावरी / कुरिलो ।
मदयन्तिका	(स्त्री.) बेली / पुष्पविशेष ।
मदधितु	(न.) मदिरा ।
मदधितु	(पुं.) १. कामदेव, २. शौण्डिक / मदिरा बनाउने जात-कलवार, ३. मेघ ।
मदाढ्य	(विशे.) मदमत्त भएको ।
मदात्यय	(पुं.) खास मदिरा पिउनाले भएको रोग ।
मदिर	(पुं.) रातो खयर ।
मदिरा	(स्त्री.) मदिरा / रक्सी ।
मदिराक्षी	(स्त्री.) मत्तनेत्रा / आँखैले मस्त पारिदिने स्त्री ।
मदीय	(विशे.) मसम्बन्धी / मेरो ।
मदोत्कट	(पुं.) मत्ताएको हाती ।
मदोद्धत	(विशे.) मदमत्त भएको ।
मदु	(पुं.) पानीकाग ।
मदुर	(पुं.) माछाविशेष / मागुर ।
मद्य	(न.) मदिरा / रक्सी ।
मद्यसन्धान	(न.) जाँड-रक्सी आदि बनाउनु ।
मद्र	(न.) भद्र / भलो, कुशल ।
मद्र	(पुं.) १. हर्ष, २. मद्रदेश ।
मद्वन्	(विशे.) १. प्रसन्न भएको, २. मत्त भएको, ३. मस्त भएको ।
मधु	(न./पुं.) १. मह, २. मदिरा, ३. फूलको रस ।
मधु	(पुं.) १. वसन्त ऋतु, २. चैत्र महिना, अशोकवृक्ष, ३. जेठीमधु, ४. दैत्यविशेष ।
मधुक	(न.) जेठीमधु ।
मधुकर	(पुं.) भ्रमर / भँवरो ।
मधुकर्कटिका	(स्त्री.) मधुबिमिरो ।
मधुकृत्	(पुं.) भ्रमर / भँवरो ।
मधुकोष	(पुं.) महको घर ।

मधुकर्म	(पुं.) १. पालै पालाले / क्रमैले मदिरा पिउनु, २. मदिरा पिउन आरम्भ गर्नु ।
मधुखर्जूरिका	(स्त्री.) गुलियो जातको छोहोरा ।
मधुघोष	(पुं.) कोइली ।
मधुज	(न.) मैन ।
मधुजम्बीर	(पुं.) गुलियो जातको ज्यामिर ।
मधुजित्	(पुं.) विष्णु ।
मधुतृण	(पुं.) उखु ।
मधुत्रय	(न.) त्रिमधु / घ्यू, मह, चिनी ।
मधुदूत	(पुं.) आम्रवृक्ष ।
मधुप	(पुं.) भ्रमर / भँवरो ।
मधुप	(विशे.) १. मदिरा पिउने, २. मह खाने, ३. महको हिफाजात गर्ने ।
मधुपर्क	(न./पुं.) मधुपर्क / कांसको भाँडामा राखी कांसकै भाँडाले ढाकेको दही, मह र घ्यूको समष्टि ।
मधुपर्णिका	(स्त्री.) १. खमारीवृक्ष, २. नीरको रुख, ३. गुर्जो, ४. सुदर्शना / दर्शनपिपल, ५. काङ्गियोवृक्ष, ६. मधुबिमिरो ।
मधुपालिका	(स्त्री.) खमारीवृक्ष ।
मधुपुरी	(स्त्री.) मथुरानगरी ।
मधुपुष्प	(पुं.) महुवावृक्ष ।
मधुमत्	(विशे.) गुलियो रस हुने वस्तु ।
मधुमती	(स्त्री.) १. खमारीको रुख, २. योगशास्त्रमा प्रसिद्ध भएको ऋतम्भराप्रज्ञा नाम गरेको, रजोगुण तमोगुणले रहित भएको, आनन्दमय र प्रकाशमय समाधिको अवस्था, ३. सात अक्षरको पाठ हुने छन्दोविशेष, ४. तन्त्रप्रसिद्ध देवताविशेष ।
मधुमथन	(पुं.) विष्णु ।
मधुमल्ली	(स्त्री.) मालती लता ।
मधुयष्टिका	(स्त्री.) जेठीमधु ।
मधुर	(विशे.) १. गुलियो रस भएको, २. मीठो, ३. मन्दमन्द रहेको, ४. मनोहर ।
मधुर	(पुं.) १. छ रसमध्येको पहिलो रस ।

मधुररस	२. जीवक औषधि / खिरौलो, ३. रातो सजिवन, ४. रातो उखु, ५. गुड, ६. मासीं धान ।	ज्यादा असल र ज्यादा खराब नभएको ।
मधुरक	(पुं.) जीवक औषधि / खिरौलो ।	मध्यतस् (अव्य.) १. माझबाट, २. माझमा ।
मधुरसा	(स्त्री.) १. भोर्ला, २. दाख, ३. रुदिलो, ४. खमारी ।	मध्यदेश (पुं.) मध्यदेश / हिमालय, विन्ध्याचल, विनशनतीर्थ र प्रयाग यी चार किल्ला भित्रको देश ।
मधुरा	(स्त्री.) १. सुप / सोंफ, २. शतावरी ।	मध्यम (न./पुं.) कम्मर ।
मधुरिका	(स्त्री.) १. सुप / सोंफ, २. शतावरी ।	मध्यम (पुं.) १. सात स्वरमध्येको, २. कथाङ- कुरुङको आवाजसँग मिल्ने मध्यम स्वर ।
मधुरिपु	(पुं.) विष्णु ।	मध्यम (विशे.) मध्यम / ठिक्कैको ।
मधुल	(न.) मदिरा ।	मध्यमलोक (पुं.) पृथिवीलोक ।
मधुला	(स्त्री.) विषहरण गर्ने वेदोक्त मधुविद्या ।	मध्यमसाहस (पुं.) मध्यम अपराधमा गरिने मध्यम दण्ड / ५०० पैसा ।
मधुलिह	(पुं.) भ्रमर ।	मध्यमा (स्त्री.) १. भर्खर रजस्वला भएकी/ जवानीमा लागेकी स्त्री, २. माझको औंला, ३. हृदयप्रदेशमा पुगेको नाद ।
मधुलेहिन्	(पुं.) भ्रमर ।	मध्यरात्र (पुं.) रात्रिको मध्य ।
मधुवार	(पुं.) १. पालै पालाले / क्रमैले मदिरा पिउनु, २. मदिरा पिउन आरम्भ गर्नु ।	मध्यस्थ (विशे.) दुई जनाको विवाद गर्नेको माझमा रहेर निष्पक्षमा न्यायनिर्णय गर्ने ।
मधुव्रत	(पुं.) भ्रमर / भँवरो ।	मध्या (स्त्री.) स्त्रीविशेष / लाज र कामदेव बराबर भएकी स्त्री ।
मधुशर्करा	(स्त्री.) मह जमेर भएको चिनी ।	मध्याह्न (पुं.) दिनका तीन भागको माझको भाग ।
मधुशिग्रु	(पुं.) रातो सजिवन ।	मध्वासव (पुं.) महुवाको रक्सी ।
मधुश्रेणी	(स्त्री.) भोर्ला ।	मनस् (न.) मन ।
मधुष्ठील	(पुं.) महुवावृक्ष ।	मनःशिल (पुं.) मनःशिला / पहेंलो धातुविशेष ।
मधुसूदन	(पुं.) १. विष्णु, २. भँवरो ।	मनःशिला (स्त्री.) मनःशिला / पहेंलो धातुविशेष ।
मधुस्रवा	(स्त्री.) जीवन्ती / सजिवन ।	मनन (न.) बारम्बार विचार गर्नु ।
मधुहन्	(पुं.) १. विष्णु, २. मह काढ्ने ।	मनसा (स्त्री.) १. स्मरणमात्रले विषबाधा हरण गर्ने वासुकिनागकी बहिनी, जरत्कार- मुनिकी पत्नी र आस्तिक मुनिकी आमा २. कामाक्षापीठ प्रान्तकी नदी ।
मधूक	(न.) जेठीमधु ।	मनसिज (पुं.) कामदेव ।
मधूक	(पुं.) महुवाको रुख ।	मनसिशय (पुं.) कामदेव ।
मधूच्छिष्ट	(न.) मैन ।	मनस्कार (पुं.) चित्तको दौड / मनसुबा ।
मधूल	(पुं.) सानो जातको महुवावृक्ष ।	मनस्विन् (विशे.) ठूलो मनसुबा गर्ने ।
मधूलक	(पुं.) लामा पात हुने जलप्राय देशमा हुने महुवा ।	मनाक् (अव्य.) थोरै / अलिकति ।
मधूली(लिका)	(स्त्री.) भोर्ला ।	
मध्य	(न.) १. परार्द्धभन्दा अधिल्लो संख्या, २. नाचगानको द्रुत र विलम्बित गतिको मध्यगति ।	
मध्य	(पुं./न.) १. मध्यभाग, २. कम्मर ।	
मध्य	(विशे.) उत्कर्षापकर्षहीन / ठिक्कैको /	

मनायी	(स्त्री.) मनुपत्नी / स्वायम्भुव, स्वरोचिष, वैवस्वत आदि मनुकी स्त्री ।
मनावी	(स्त्री.) मनुपत्नी / स्वायम्भुव, स्वरोचिष, वैवस्वत आदि मनुकी स्त्री ।
मनीषा	(स्त्री.) १. बुद्धि, २. स्तुति ।
मनीषिन्	(पुं.) पण्डित ।
मनीषिन्	(विशे.) बुद्धिमान् ।
मनु	(पुं.) १. प्रजापति / राजाविशेष - स्वायम्भुव मनु, स्वरोचिष, उत्तम, तामस, रैवत, चाक्षुष, वैवस्वत, सावर्णि, दक्ष-सावर्णि, ब्रह्मसावर्णि, धर्मसावर्णि, रुद्र-सावर्णि, देवसावर्णि, इन्द्रसावर्णि, २. मन्त्र, ३. मनन गर्ने र खुब विचार गर्ने विद्वान्, ४. अन्तःकरण ।
मनुज	(पुं.) मानिस ।
मनुषी	(स्त्री.) स्वास्नी मानिस ।
मनुष्य	(पुं.) मानिस ।
मनुष्यधर्मन्	(पुं.) कुबेर ।
मनुष्ययज्ञ	(पुं.) अतिथिसेवा ।
मनुष्यी	(स्त्री.) स्वास्नी मानिस ।
मनोगुप्ता	(स्त्री.) मनःशिला / पहुँलो धातुविशेष ।
मनोजव	(विशे.) १. पितृतुल्य / आकार-शील-स्वभावले बाबु जस्तो, २. मनको जस्तो वेग भएको अर्थात् अत्यन्त छिटो ।
मनोजवस	(विशे.) पितृतुल्य / आकार, शील र स्वभावले बाबु जस्तो ।
मनोज्ञ	(विशे.) मनोहर / मन खिच्ने ।
मनोज्ञा	(स्त्री.) मनःशिला/पहुँलो धातुविशेष ।
मनोभव	(पुं.) कामदेव ।
मनोभू	(पुं.) कामदेव ।
मनोद्योनि	(पुं.) कामदेव ।
मनोरम	(विशे.) मनोहर ।
मनोहत	(विशे.) मनोहत / खिस्त्रिक परेको ।
मनोहर	(विशे.) मनोहर / मनपर्ने / मन खिच्ने ।
मनोहारिन्	(विशे.) मनोहर / मनपर्ने / मन खिच्ने ।

मन्तव्य	(विशे.) १. मनन गर्न योग्य / बारंबार विचार गर्न लायक, २. बुझ्न लायक, ३. ठाउँ लायक ।
मन्तु	(विशे.) १. मनन गर्ने, २. बुझ्ने, ३. ठाउँ, ४. मात्रे ।
मन्तु	(पुं.) अपराध / कसुर ।
मन्तु	(विशे.) वेत्ता / जात्रे ।
मन्त्र	(पुं.) १. मन्त्र / जपिने, देवतोपासनाको वाक्य, २. गुप्तावाद/साउती, ३. राज-काजको सल्लाह ।
मन्त्रण	(न./स्त्री.) १. मन्त्रणा गर्नु / छलफल गरेर कर्तव्यनिर्णय गर्नु, २. मन्त्र पढेर पवित्र पार्नु ।
मन्त्रित	(विशे.) १. मन्त्रणा गरिएको / छलफल गरेर निर्णय गरिएको, २. मन्त्र पढेर शुद्ध गरिएको ।
मन्त्रिन्	(पुं.) मन्त्री / अमात्य ।
मन्थ	(पुं.) १. मघानी, २. घ्यूमा माडेर पानीमा मिलाएर पिउन हुने पारेको सातु / सतु, ३. थिचथाच पारेर चौगुना बढ्ता चिसो पानीमा हाली माडेर छानेको औषधिको रस, ४. मथन / हुँडल्लु, ५. मथ्नु ।
मन्थदण्ड(क)	(पुं.) मघानी ।
मन्थन	(न.) १. मथ्नु, २. हुँडल्लु ।
मन्थन	(पुं.) मघानी ।
मन्थर	(विशे.) १. मन्थर / ढिलो, २. सुस्त ।
मन्थान	(पुं.) मघानी ।
मन्थनी	(स्त्री.) दही मथ्ने ठेकी ।
मन्द	(पुं.) १. शनैश्चरग्रह, २. आठ प्रकारका हस्तिजाति मध्येको एक प्रकारको / ढिलो हाती ।
मन्द	(विशे.) १. मूर्ख, २. अभागी, ३. रोगी, ४. ढिलो, ५. सुस्त सुस्त, ६. अल्छी ।
मन्दग	(विशे.) ढिलो हिँड्ने ।
मन्दगामिन्	(विशे.) ढिलो हिँड्ने ।

मन्दता	(स्त्री.) १. मूर्खता, २. आलस्य, ३. ढिलाइ।	मय	(पुं.) १. सुख, २. दानवविशेष, ३. उँट, ४. खच्चर।
मन्दर	(पुं.) १. मन्दराचल, २. स्वर्ग, ३. ऐना, ४. मन्दारवृक्ष।	मयु	(पुं.) १. घोडाको मुख हुने देवयोनिविशेष/ घोइमुखा / घोरमुखा, २. मृग।
मन्दाकिनी	(स्त्री.) स्वर्गगङ्गा।	मयुष्टक	(पुं.) वनमुगी।
मन्दाक्ष	(न.) लाज / लज्जा।	मयूख	(पुं.) १. किरण, २. शोभा, ३. पर्वत।
मन्दार	(पुं.) १. पाँच प्रकारका स्वर्गीय वृक्ष मध्येको एक प्रकारको रुख, २. निम्बवृक्ष, ३. आँकको रुख।	मयूर	(पुं.) मयूरपक्षी / मुजुर / मजुर।
मन्दास्य	(न.) लज्जा / लाज।	मयूरक	(न.) तुत्थाञ्जन / ताम्रधातुको उपधातु-नीलो तुथो।
मन्दिर	(न.) १. घर, २. देवालय।	मयूरक	(पुं.) १. नीलो तुथो, २. अपामार्ग / वनौषधिविशेष।
मन्दिर	(न./पुं.) १. सहर, २. घुँडाको पछिल्लो भाग।	मयूरशिखा	(स्त्री.) औषधिविशेष।
मन्दिर	(पुं.) १. समुद्र, २. घुँडाको पछिल्लो भाग।	मरक	(पुं.) महामारी / देशविध्वंस गर्ने रोगको आक्रमण।
मन्दुरा	(स्त्री.) तबेला।	मरकत	(न.) पन्ना / मणिविशेष।
मन्दोदरी	(स्त्री.) १. रावणपत्नी, २. मातृकाविशेष।	मरण	(न.) मरण / मर्नु।
मन्द्र	(विशे.) गम्भीर अवाज गर्ने।	मरन्द	(पुं.) पुष्परस / फूलको रस।
मन्द्र	(पुं.) १. गम्भीरशब्द, २. गम्भीर/गहिरो।	मरार	(पुं.) धान, मकै आदि कुर्दा बस्ने छाप्रो/ मडई।
मन्मथ	(पुं.) १. कामदेव, २. कैथको रुख।	मराल	(पुं.) हंसपक्षी / हाँस।
मन्मन	(पुं.) सुरतका समयको स्त्रीपुरुषको मन्दभाषण।	मरिच	(न.) मरिच / जिराको साथी।
मन्या	(स्त्री.) गर्दनको घाँटीको मूल ढोडनसा।	मरीच	(न.) मरिच / जिराको साथी।
मन्यु	(पुं.) १. शोक, २. यज्ञ, ३. दैन्य / दिक्दारी, ४. क्रोध, ५. अहङ्कार।	मरीचि	(पुं.) ब्रह्माका मनबाट सबभन्दा पहिले पैदा भएका मुनिविशेष।
मन्वन्तर	(न.) एकहत्तर दिव्ययुग। हाम्रो मानुष प्रमाणले ३०६७२०००० वर्षको एक मन्वन्तर हुन्छ, त्यतिकालसम्म एउटा मनुको राज्यकाल हुन्छ।	मरीचि	(पुं./स्त्री.) किरण।
मपष्टक	(पुं.) वनमुगी।	मरीचिका	(स्त्री.) मृगतृष्णा / बालुवामा प्रतिबिम्बित भएर टाढाबाट पानीको भ्रान्ति गराउने गरी टल्पल्, टल्पल् टल्केका सूर्य किरण।
मपुष्टक	(पुं.) वनमुगी।	मरु	(पुं.) १. निर्जल स्थान, २. मारवाड देश, ३. पर्वत।
मम	(अव्य.) मेरो।	मरुत्	(पुं.) १. वायु / बतास, २. देवताविशेष/ मरुद्गण, ३. सुवर्ण, ४. ऋत्विक्।
ममता	(स्त्री.) १. मेरो भन्ने बुद्धि, २. अहङ्कार / घमण्ड, ३. भरद्वाज मुनिकी आमा।	मरुत्त	(पुं.) चन्द्रवंशीय प्रसिद्ध राजा।
ममत्व	(न.) १. प्रेम, २. ममता / मेरो भन्ने अभिमान।	मरुत्वत्	(पुं.) इन्द्र।
		मरुत्वत्	(विशे.) वायुले युक्त भएको।

मरुत्सख	(पुं.) १. अग्नि, २. इन्द्र ।	मलपू	(स्त्री.) काठेडुम्री ।
मरुन्माला	(स्त्री.) लङ्कोद्र / सागविशेष ।	मलभेदिनी	(स्त्री.) कुटकी ।
मरुव	(पुं.) मरुवा / वृक्षविशेष ।	मलमास	(पुं.) मलमास / अधिकमास ।
मरुवक	(पुं.) १. मैडल / मैनफल, २. मरुवा ।	मलय	(पुं.) १. मलयाचल, २. अठार द्वीप मध्येको मलयद्वीप, ३. ऋषभदेवको पाचौं पुत्र ।
मर्क	(पुं.) १. वानर, २. माकुरो ।	मलयज	(पुं./न.) श्रीखण्ड ।
मर्कट	(पुं.) १. वानर, २. माकुरो ।	मलयानिल	(पुं.) दक्षिणबाट आएको हावा ।
मर्कटी	(स्त्री.) १. काउछो, २. गिठोलीविशेष, ३. अपामार्ग ।	मलयू	(स्त्री.) काठेडुम्री ।
मर्त्य	(पुं.) १. मनुष्यलोक / मर्त्यलोक / पृथिवी, २. मानिस ।	मलिन	(विशे.) १. मैलो, २. अँध्यारो ।
मर्त्य	(न.) शरीर ।	मलिनी	(स्त्री.) रजस्वला स्त्री ।
मर्दन	(न.) १. माइनु, २. धुलो-पीठो पार्नु, ३. मार्नु ।	मलिम्लुच	(पुं.) १. मलमास, २. चोर, ३. आगो ।
मर्दन	(विशे.) १. माइने, २. धुलो-पीठो पार्ने, ३. मार्ने ।	मलीमस	(विशे.) १. मैलो, २. अँध्यारो ।
मर्दल	(पुं.) मादल बाजा ।	मल्ल	(पुं.) १. पहलमान, २. वर्णसंकर जाति- विशेष ।
मर्दित	(विशे.) १. माडिएको, २. धुलो-पीठो पारिएको, ३. मारिएको ।	मल्लक	(पुं.) दीपाधार / पानस ।
मर्मन्	(न.) १. विशेष गरेर प्राण रहने स्थान / मर्मस्थान, २. तात्पर्य / भित्रको आशय	मल्लनाग	(पुं.) १. ऐरावत हात्ती, २. कामशास्त्रकर्ता वात्स्यायन मुनि, ३. पत्रहारी / हलकारा ।
मर्मज्ञ	(विशे.) मर्म(भित्र)को तत्त्व जान्ने ।	मल्लयुद्ध	(न.) कुस्ती ।
मर्मर	(पुं.) सुकेका पात र घोड कलप-लाएका लुगाको शब्द ।	मल्लार	(पुं.) छ रागमध्येको एक राग ।
मर्मस्पृश्	(विशे.) मर्म छोड्ने ।	मल्लारी	(स्त्री.) रागिणी / वसन्तरागपत्नी ।
मर्माविध्	(विशे.) मर्म छोड्ने ।	मल्लि	(स्त्री.) बेली / पुष्पविशेष ।
मर्यादा	(स्त्री.) १. सीमा/ हद / सिमाना, २. उचित आचार, ३. तीर / नदीको तट ।	मल्लिक	(पुं.) चुचो र खुट्टा कालो हुने हाँस ।
मर्ष	(पुं.) क्षमा / सहनु ।	मल्लिका	(स्त्री.) बेली / पुष्पविशेष ।
मर्षण	(न.) १. सहनु, २. हातपात गर्नु ।	मल्लिकाक्ष	(पुं.) चुचो र खुट्टा कालो हुने हाँस ।
मर्षण	(विशे.) १. सहने, २. हातपात गर्ने ।	मल्लिकाख्य	(पुं.) चुचो र खुट्टा कालो हुने हाँस ।
मर्षित	(विशे.) १. सहने, २. सहिएको ।	मल्ली	(स्त्री.) बेली / पुष्पविशेष ।
मर्षित	(न.) १. सहनु, २. हातपात गर्नु ।	मशक	(पुं.) १. लामखुट्टे, २. चर्मरोगविशेष / मुसा ।
मल	(पुं./न.) १. पाप, २. विद्या, ३. मैलो, ४. कसर ।	मशहरी	(स्त्री.) लामखुट्टे आदिको उपद्रवबाट बचाउने वस्त्रनिर्मित कोष्ठक / झुल ।
मलदूषित	(विशे.) मैलो भएको ।	मधिकूपी	(स्त्री.) मस्यानी ।
		मधिधान	(न.) मस्यानी ।
		मसार	(पुं.) इन्द्रनीलमणि / नीर ।
		मसि	(स्त्री.) लेख्ने मसी ।

मसिधान	(न.) मस्यानी ।
मसिधानी	(स्त्री.) मस्यानी ।
मसिप्रसू	(स्त्री.) १. मस्यानी, २. मसी भर्ने कलमा ।
मसी	(स्त्री.) लेख्ने मसी ।
मसुर	(पुं.) मसुरो / अन्नविशेष ।
मसूर	(पुं.) मसुरो / अन्नविशेष ।
मसूरक	(पुं./न.) बाटुलो तकिया ।
मसूरविदला	(स्त्री.) कालो निशोथ ।
मसूरा	(स्त्री.) १. वेश्या, २. मसुराको दाल ।
मसूरिका	(स्त्री.) १. शीतला रोग, २. मसहरी / झुल ।
मसूरी	(स्त्री.) १. शीतलारोग / बिफर, २. निशोथ ।
मसृण	(विशे.) मसिनु ।
मस्कर	(पुं.) वंश / बाँस ।
मस्करिन्	(पुं.) संन्यासी / कर्ममार्गदेखि विरक्त भएर निवृत्तिमार्गमा लागेको चतुर्थाश्रमी ।
मस्त	(पुं./न.) मस्तक / माथ/टाउको ।
मस्तक	(पुं./न.) मस्तक / माथ/टाउको ।
मस्तकस्नेह	(पुं.) गिदी ।
मस्तिष्क	(न.) गिदी ।
मस्तु	(न.) १. दहीको पानी, २. दहीभन्दा दोब्बर पानी हालेको मही ।
मस्तुलुङ्ग	(पुं.) गिदी ।
मह	(पुं.) १. उत्सव / खुसियाली, २. तेज, ३. यज्ञ ।
महस्	(न.) १. तेज, २. उत्सव / खुसियाली ।
महक्क	(पुं.) धेरै बास्ना / महक ।
महत्	(न.) परब्रह्म ।
महत्	(विशे.) ठूलो ।*
महत्	(पुं.) बुद्धि / महत्तत्त्व ।
महती	(स्त्री.) नारदमुनिको वीणा ।
महत्तत्त्व	(न.) प्रकृतिको पहिलो परिणाम /

बुद्धितत्त्व ।	
महत्तर	(विशे.) ज्यादा ठूलो ।
महत्तर	(पुं.) शूद्रविशेष / मेहतर ।
महत्त्व	(न.) श्रेष्ठता / ठूलोपन / बडोपन ।
महर्लोक	(पुं.) पृथिवीदेखि माधिका सात लोकमध्येको चौथो लोक ।
महर्षि	(पुं.) ब्रह्मज्ञान भएका ऋषि ।
महाकाल	(पुं.) १. अखण्डकाल, २. इन्द्रणीलता, ३. महादेव, ४. उज्जयिनी नगरीका प्रधान देवता, ५. प्रमथगणका अध्यक्षविशेष ।
महाकाली	(स्त्री.) आद्या भगवती ।
महाकाव्य	(न.) आठ सर्गदेखि बढताको, शृङ्गार, वीर, शान्त यी तीन रस मध्येको कुनै रस प्रधान भएको, अरू रस यथायोग्य राखिएका, कहिँ सज्जनप्रशंसा, दुर्जन निन्दाले युक्त भएको, सन्ध्या, सूर्यास्त, चन्द्रोदय, रात्र्यन्धकार, स्त्रीपुरुषक्रीडा, सूर्योदय, प्रातःकाल, मध्याह्न, मृगया, पर्वत, समुद्र, नगर, युद्ध इत्यादिको वर्णनले मनोहर गराइएको, कविको अथवा वर्णनीय चरित्रको अथवा वर्णनीय नायकको नामले अङ्कित (चिह्नित) भएको काव्यविशेष ।
महाकुल	(विशे.) ठूलो कुलमा जन्मेको ।
महाकुलीन	(विशे.) ठूलो कुलमा जन्मेको ।
महाकुष्ठ	(न.) कपाल, औदुम्बर, मण्डल, सिध्म, काकणक, पुण्डरीक, ऋक्षजिह्व यी सात प्रकारका कुष्ठरोग ।
महागुरु	(पुं.) १. आमा, २. बाबु, ३. गुरु, ४. पति / खसम ।
महाङ्ग	(पुं.) उष्ट्र / उँट ।
महाजन	(पुं.) १. महाजन / व्यापारी, २. ठूला महात्मा, ३. पिता-पुर्खा ।

* ठूलो भन्ने अर्थ बुझाउनका निमित्त विशेषणरूपले (कुनै शब्दको कर्मधारय समासमा पूर्वपद गराएर महत्शब्दको प्रयोग सर्वत्र गर्नु तर शङ्ख, तैल, मांस, वैद्य, ज्योतिषिक, ब्राह्मण, यात्रा, पथिन्, निद्रा, रोग यति १० शब्दका पूर्वतिर महत्शब्दको प्रयोग नगर्नु । यिनीमा महत्शब्द लाउँदा अर्थको अनर्थ हुन जान्छ। जस्तै-महाशङ्खः' यसको अर्थ 'मानिसको खप्पर' यो भयो, त्यस्तै अरू पनि।

महाजाली	(स्त्री.) दूलो जातको धिरौला ।
महाज्यैष्ठी	(स्त्री.) ज्येष्ठानक्षत्रमा बृहस्पति र रोहिणीमा चन्द्रमा रहेमा बृहस्पतिवारका दिन परेको ज्येष्ठशुक्ल-पूर्णिमा ।
महातरु	(पुं.) सिउँडीको रुख ।
महातल	(न.) पृथिवीदेखि तल्ला सात पाताल मध्यको पाँचौँ पाताल ।
महात्मन्	(विशे.) १. उत्तम स्वभाव भएको, २. परमात्मा, ३. महत्तत्त्व / बुद्धि ।
महादान	(न.) तुलापुरुष, हिरण्यगर्भ आदि सोढ प्रकारका दान ।
महादेव	(पुं.) शिव ।
महादेवी	(स्त्री.) १. दुर्गा, २. पटरानी / राज्याभिषेक भएकी रानी ।
महाधन	(विशे.) १. धेरै मोल परेको, २. धेरै धन भएको ।
महाध्वनिक	(विशे.) मर्नाका निमित्त महाप्रस्थान/ उत्तरापन्थ जाने ।
महानट	(पुं.) शिव ।
महानदी	(स्त्री.) १. आरम्भदेखि समुद्रसम्म पुग्दा नाम नबदलिने गङ्गा, गोदावरी आदि नदी, २. जगन्नाथ पुरीका नजिकको नदीविशेष ।
महानन्द	(पुं.) मोक्ष ।
महानन्द (न्द)	(पुं.) चन्द्र गुप्तका बाबु नन्द राजा ।
महानवमी	(स्त्री.) आश्विनशुक्ल-नवमी ।
महानस	(न./पुं.) भान्सा ।
महानाटक	(न.) दश अङ्क भएको नाटकोक्त सबै पताका स्थान भएको नाटक ।
महानिद्रा	(स्त्री.) मरण / मर्नु ।
महानिम्ब	(पुं.) बकाइनो ।
महानिशा	(स्त्री.) रात्रिको माझका दुई प्रहर ।
महानील	(पुं.) १. नीलमणिविशेष/मणिको वजन भन्दा सयखण्ड बढ्ता दूधमा मणि डुबाउँदा जम्मै दूध नीलो देखिने, २. सिंहल द्वीप/ सिलौनका खानीमा हुने नीरमणि, ३. भृङ्गिराज,

महानुभाव	४. ज्यादा नीलो चमकदार गुग्गुलु । (विशे.) १. दूलो प्रतापी, २. उत्तम स्वभाव भएको ।
महापथ	(पुं.) १. दूलो बाटो/ मूलबाटो, २. सबैले जाने बाटो अर्थात् मृत्यु ।
महापद्म	(पुं.) १. आठ नाग मध्येको एक नाग, २. नौ निधिमध्येको एक निधि ।
महापातक	(न.) ब्रह्महत्या, सुरापान, स्वर्णस्तेय, गुरुपत्नीगमन यी चार पाप र यी पाप गर्नेको संसर्ग गर्नु रूप पाँचौँ पाप समेत जम्मा पाँच पाप ।
महापातकिन्	(विशे.) पञ्च महापातक मध्येको पाप गर्ने ।
महापाप	(न.) ब्रह्महत्या, सुरापान, स्वर्णस्तेय, गुरुपत्नी गमन यी चार पाप र यी पाप गर्नेको संसर्ग गर्नु रूप जम्मा पाँच पाप ।
महापुराण	(न.) सर्ग, विसर्ग, स्थान, पोषण, ऊक्ति, मन्वन्तरकथा, ईशकथा, निरोध, मुक्ति, आश्रय यी दश लक्षणले युक्त भएको पुराण ।
महापुरुष	(पुं.) १. ईश्वर, २. दूलो मानिस ।
महाप्रकृति	(स्त्री.) माया / आद्या माया ।
महाप्रभु	(पुं.) १. ईश्वर, २. राजा ।
महाप्रलय	(पुं.) ब्रह्माको सय वर्ष पुग्दा हुने चराचर जगत्को प्रलय ।
महाप्रसाद	(पुं.) १. विष्णु भगवान्लाई चढाइएको नैवेद्य, २. ठाकुरजीको नैवेद्य, ३. दूलो अनुग्रह, ४. दूलो खुसियाली ।
महाप्रस्थान	(न.) मर्नाको उद्देश्य गरी उत्तरापन्थ तर्फ हिँड्नु ।
महाप्राण	(विशे.) ज्यादा बलियो ।
महाप्राण	(पुं.) १. कालो काग, २. ख, छ, ठ, थ, फ, घ, झ, ढ, ध, भ, श, ष, स, ह यी वर्ण ।
महाफला	(स्त्री.) १. इन्द्राणी लता, २. दूलो नीलो फल हुने जामुनो, ३. दूलो जातको धिरौला ।

महाबल	(विशे.) ज्यादा बलियो ।	शुक्लार्दकनिभः कन्दो	
महाबल	(पुं.) १. गौतम बुद्ध, २. पितृगणविशेष, ३. वायु ।	लताजातः स पाण्डुरः ।	
महाबला	(स्त्री.) ठूलो बल ।	महामेदाभिधो ज्ञेयः (भा. प्र.)	
महाबोधि	(पुं.) गौतम बुद्ध ।	(पुं.) भोगको / विविध विषय-सेवाको इच्छा गर्नु रूप अज्ञान ।	
महाबाह्यण	(पुं.) एकादशाहको मृतात्र खाने र मृतशय्या लिने ब्राह्मण ।	महायज्ञ	(पुं.) वेदपाठ, वैश्वदेवहोम, अतिथिसेवा, तर्पण-नित्यश्राद्ध, भूतबलि यी पाँच गृहस्थले नित्य गर्नु पर्ने यज्ञ ।
महाभट	(पुं.) बहादुर योद्धा ।	महारजत	(न.) १. सुवर्ण / सुन, २. कुसुमको फूल ।
महाभारत	(न.) भरत वंशीय कौरव, पाण्डव आदिको चरित्र वर्णन गरिएको व्यासकृत ग्रन्थविशेष ।	महारजन	(न.) १. कुसुमको फूल, २. सुवर्ण ।
महाभूत	(न.) पृथिवी, जल, तेज, वायु, आकाश यी पाँच तत्त्व ।	महारण्य	(न.) ठूलो जङ्गल / झाडी ।
महाभैरव	(पुं.) १. ब्रह्माको पञ्चम शिर काट्ने प्रचण्ड रुद्रावतारविशेष, २. शरभावतार लिने महादेव ।	महारथ	(पुं.) दश हजार धनुर्धारीसँग एकलै भिड्न सक्ने शस्त्रास्त्रविद्यामा प्रवीण भएको वीर ।
महामनस्	(विशे.) ठूलो मन हुने / उदार ।	महाराज	(पुं.) ठूलो राजा / राजाहरूका राजा ।
महामहावारुणी	(स्त्री.) शनैश्चरवार, शतभिषानक्षत्र र शुभयोग यी तिनै थोकले युक्त भएको चैत्र कृष्ण त्रयोदशीतिथि ।	महाराजिक	(पुं.) दुई सय बीस जनाको समुदाय भएको गणदेवताविशेष ।
महामांस	(न.) १. मनुष्यमांस, २. तन्त्रशास्त्रमा वामाचारका विषयमा लेखिएका - गोमांस, नरमांस, हस्तिमांस, अश्वमांस, महिषमांस, वराहमांस, उष्ट्रमांस, सर्पमांस यी आठ जातका मांस ।	महारात्रि	(स्त्री.) ब्रह्माको समेत प्रलय भैसकेपछि अर्को सृष्टिको आरम्भ नहुन्जेलसम्मको काल ।
महामात्र	(पुं.) १. प्रधान दुई राजपुरुष / पगरी / भारदार, २. मन्त्री, ३. घनाढ्य ।	महाराष्ट्र	(पुं.) दक्षिणको देशविशेष / मराठा ।
महामाया	(स्त्री.) अघटित घटना गर्ने ईश्वरकी शक्ति ।	महारोग	(पुं.) उन्माद, कुष्ठ, क्षय, भ्रस, दम, मधुमेह, भगन्दर, उदर, अश्मरी यी आठ रोग ।
महामारी	(स्त्री.) देशविध्वंस गर्न उठेको रोग-विशेषको प्रचण्ड आक्रमण ।	महारौरव	(पुं.) देवद्रव्यहरण, गुरुपत्नीगमन आदि पाप गर्नेले भोग्नु पर्ने नरकविशेष ।
महामाष	(पुं.) भटमास ।	महार्घ	(विशे.) ज्यादामोल पर्ने / महँगो ।
महामेदा	(स्त्री.) अष्टवर्गमध्येको औषधिविशेष/ सेतो अदुवा जस्तो कन्द हुने, मोरङ आदि देशमा उब्जने लताविशेष ।	महार्ह	(न.) श्रीखण्ड ।
	महामेदाभिधः कन्दो	महार्ह	(विशे.) ठूलो सत्कार गर्न लायक ।
	मोरङ्गादौ प्रजायते ।	महालय	(पुं.) १. ठूलो घर, २. जैन-बौद्धहरूको विहार / मन्दिर, ३. साधुसन्तहरूको अखाडा, ४. आश्विनमासको कृष्णपक्ष ।
		महालक्ष्मी	(स्त्री.) १. महिषासुरको उपद्रवशमन गर्नलाई सम्पूर्ण देवताका शरीरबाट निस्केको तेजःपुञ्जले बनेकी भगवती, २. महाकाली,

महावाक्य	(न.) १. योग्यता, आकाङ्क्षा, आसत्तिले युक्त भएका वाक्यको समुदाय, २. खास तत्त्वोपदेश गर्ने 'तत्त्वमसि' इत्यादि उपनिषद् वाक्य ।	महाष्टमी	वर्णन गरिएको हंसगन्धर्वकी पुत्री । (स्त्री.) आश्विनशुक्ल अष्टमी ।
महावारुणी	(स्त्री.) शनैश्वरवार र शतभिषानक्षत्र यी दुई कुराले युक्त भएको चैत्रकृष्ण-त्रयोदशी ।	महासहा	(स्त्री.) माषपर्णी औषधि ।
महाविद्या	(स्त्री.) काली, तारा, छिन्नमस्ता, बगला, धूमावती, षोडशी, त्रिपुरसुन्दरी, भुवनेश्वरी, भैरवी, मातङ्गी र कमला यी दश विद्यालाई महाविद्या भनिन्छ ।	महासान्तपन	(न.) तीन दिन गोमूत्र, तीन दिन गोबर, तीन दिन गोदुग्ध, तीन दिन गोदधि, तीन दिन गोघृत, तीन दिन कुशोदक खाएर तीन दिन पछिबाट निराहार गर्ने जम्मा एक्काईस दिनको व्रत ।
महाबिल	(न.) आकाश ।	महासाहसिक	(विशे.) बलजफत गर्ने / हुज्जती ।
महाविषुव	(न.) मेषसंक्रान्ति ।	महासेन	(पुं.) स्वामी कार्तिक / कुमार ।
महाविष्णु	(पुं.) विराटरूप धारण गर्ने विष्णु ।	महि	(स्त्री.) १. पृथिवी, २. महत्त्व / बुद्धि, ३. महिमा ।
महावीर	(पुं.) १. यज्ञको अग्नि, २. सिंह, ३. गरुड, ४. हनुमान, ५. जिन, ६. श्वेतवर्ण भएको घोडा, ७. प्रियव्रतनामक स्वायम्भुव मनु-पुत्रका छोरा, ८. तूलो वीर ।	महिका	(स्त्री.) हिम / हिउँ ।
महाव्याहृति	(स्त्री.) ब्रह्मगायत्रीका प्रणवपूर्वक अधिल्ला तीन पद ।	महित	(विशे.) १. पुजिएको, २. मानिएको ।
महाव्रत	(न.) १. अहिंसा, सत्यभाषण, अस्तेय, ब्रह्मचर्य, अपरिग्रह यी पाँच व्रतको सर्वकालमा सर्वदेशमा सर्वविषयमा परिपालन गर्नु, २. तूलो व्रत ।	महिमन्	(पुं.) महिमा / महत्त्व / तूलोपन ।
महाशङ्ख	(पुं.) १. ललाट / निधार, २. नागविशेष, ३. कान र आँखाका बिचको हाड/कन्चट, ४. मानिसको हाड, ५. तूलो शङ्ख ।	महिला	(स्त्री.) १. प्रियङ्गुलता / दँगालो, २. स्त्री/स्वास्ती मानिस ।
महाशय	(पुं.) तूलो चित्त हुने / उदार ।	महिलाह्वया	(स्त्री.) प्रियङ्गुलता / दँगालो ।
महाशूद्र	(पुं.) अहिर / ग्वाला ।	महिष	(पुं.) १. राँगे, २. अर्ना, ३. दैत्यविशेष, ४. देशविशेष, ५. देवगणविशेष, ६. राजा ।
महाशूरी	(स्त्री.) अहिर्नी / ग्वालिनী ।	महिषघ्नी	(स्त्री.) दुर्गा देवी ।
महाश्मशान	(न.) काशीपुरी ।	महिषमर्दिनी	(स्त्री.) दुर्गा देवी ।
महाश्रावणिका	(स्त्री.) गोरखमुण्डी ।	महिषाक्ष	(पुं.) गुग्गुलु / गोकुलधुप / गोगुलधुप ।
महाश्री	(स्त्री.) तारादेवी ।	महिषी	(स्त्री.) १. राज्याभिषेक गरिएको रानी, २. भैंसी ।
महाश्वेता	(स्त्री.) १. सरस्वती देवी, २. कुम्भिन्डो, ३. सेतो फुल्ने अपराजिता, ४. कादम्बरीमा	मही	(स्त्री.) १. पृथिवी, २. गाई, ३. लोक ।
		महीक्षित्	(पुं.) राजा ।
		महीज	(पुं.) मङ्गलग्रह ।
		महीध	(पुं.) पर्वत ।
		महीध	(विशे.) पृथिवी धारण गर्ने ।
		महीपाल	(पुं.) राजा ।
		महीभृत्	(पुं.) १. राजा, २. पर्वत ।
		महीमय	(विशे.) १. पृथिवीको अवयव, २. पृथिवीको विकार ।
		महीरुह	(पुं.) वृक्ष / रुख ।

महीलता	(स्त्री.) गड्यौला ।
महीसुत	(पुं.) मङ्गलग्रह ।
महेच्छ	(विशे.) ठूलो मन हुने / उदार ।
महेन्द्र	(पुं.) १. इन्द्र, २. विष्णु, ३. कुल पर्वतमध्येको एक पर्वत ।
महेरणा	(स्त्री.) सल्लाको रुख ।
महेला	(स्त्री.) स्त्री / स्वास्थ्य मानिस ।
महेश	(पुं.) १. महादेव, २. परमेश्वर ।
महेश्वर	(पुं.) १. महादेव, २. परमेश्वर ।
महेश्वरी	(स्त्री.) १. पार्वती, २. आदिमाया ।
महोक्ष	(पुं.) ठूलो साँढे ।
महोत्पल	(न.) कमलसामान्य ।
महोत्सव	(पुं.) ठूलो उत्सव / खुसियाली ।
महोत्साह	(विशे.) ठूलो उत्साह गर्ने / ठूलो उद्योगी ।
महोदधि	(पुं.) समुद्र ।
महोदय	(पुं.) १. मोक्ष, २. ठूलो उन्नति ।
महोदय	(विशे.) १. ठूलो उन्नति हुने, २. मुक्त हुने ।
महोदर	(पुं.) १. दानवविशेष, २. धृतराष्ट्रको पुत्रविशेष ।
महोदर	(विशे.) ठूलो पेट हुने / पेटाहा ।
महोद्यम	(विशे.) ठूलो उद्योग गर्ने / उत्साही ।
महौजस्	(विशे.) ठूलो तेज हुने ।
महौषध	(न.) १. शुण्ठी / सुठो, २. लसुन, ३. वाराहीकन्द / गिठो, ४. अतीस, ५. पिप्ला ।
महौषधि (घी)	(स्त्री.) १. दुबो, २. लज्जावती झार, ३. ठूलो औषधि, ४. ब्राह्मी, ५. सेतो कण्टकारी, ६. कुटकी, ७. बेथे ।
मा	(अव्य.) निवारण / नशब्दबाट बुझिने अर्थ ।
मा	(स्त्री.) १. लक्ष्मी, २. परिमाण ।
मांस्याक	(पुं.) मासु पकाउनु ।
मांस्यचनी	(स्त्री.) मासु पकाउने भाग ।
मांस	(न.) मासु ।

मांस	(पुं.) १. काल, २. कीट/ कीरा, ३. वर्ण- संकर जातिविशेष ।
मांसच्छदा	(स्त्री.) मांसरोहिणी / सुनटिकी ।
मांसपचन	(न.) मासु पकाउनु ।
मांसपेशी	(स्त्री.) आयुर्वेदमा शरीरका प्रकरणमा वर्णन गरिएका ५०० प्रकारका मनुष्य शरीरका मांसखण्ड ।
मांसरोहिणी	(स्त्री.) सुनटिकी वनौषधि ।
मांसल	(विशे.) १. बलवान्, २. मोटो ।
मांसविक्रयिन्	(विशे.) मासु बेच्ने ।
मांससार	(पुं.) बोसो ।
मांसिक	(विशे.) १. मांसले बाँच्ने, २. मांस बेच्ने, ३. मांस नभै नहुने / मांसाहारी ।
मांसी	(स्त्री.) जटामसी ।
माकन्द	(पुं.) आम्रवृक्ष / आँपको रुख ।
माकन्दी	(स्त्री.) १. अमला, २. पहेंलो श्रीखण्ड, ३. हस्तिनापुरका नजिकको ग्रामविशेष ।
माकरी	(स्त्री.) माघशुक्ल-सप्तमी ।
माक्षिक	(न.) मह ।
माक्षीक	(न.) मह ।
मागध	(पुं.) १. राजाहरूको वंशावली जात्रे, २. राजाको स्तुति गर्ने जातिविशेष, ३. क्षत्रियकन्यामा वैश्यबाट पैदा भएको वर्णसंकर / भाट, ४. मगध-देशका राजा, ५. जिरा ।
मागधी	(स्त्री.) १. पिप्ला, २. चिनी, ३. जुहीको फूल, ४. सुकुमेल ।
माघ	(पुं.) १. माघ महिना, २. शिशुपाल- वध काव्य बनाउने महाकवि ।
माघी	(स्त्री.) १. मघानक्षत्रले युक्त भएको पूर्णिमा, २. माघशुक्ल-पूर्णिमा ।
माघोन	(विशे.) इन्द्रसम्बन्धी / इन्द्रको ।
माघ्य	(न.) कुन्दपुष्प ।
माङ्गल्य	(विशे.) १. मङ्गल गर्ने, २. मङ्गलत्व/ मङ्गलपन ।

माचल	(पुं.) १. ग्रह, २. रोग, ३. चोर, ४. कैदी।	देवसेना, स्वधा, स्वाहा, लोकमातृ, शान्ति,
माचिरम्	(अव्य.) चाँडो ।	पुष्टि, धृति, तुष्टि र कुलदेवता षोडश
माजल	(पुं.) चाषपक्षी / ठेउवा ।	मातृका, ५. गाई, ६. भूमि ।
माञ्जिष्ठ	(विशे.) मजिठोले रङ्गाएको ।	(विशे.) परिमाण गर्ने / नाप्ने, जोख्ने,
माठर	(पुं.) सूर्यका पार्षदविशेष ।	भर्ने ।
माडुक	(विशे.) डिब्बिबे बजाउन सिपालु ।	मातापितृ
माढि	(स्त्री.) १. देशविशेष, २. पातका नसा, ३. दैन्य / दिग्दारी, ४. पातका टुक्रा, ५. मकर आदि विविध आकारका पत्ररचना।	(पुं.) यो शब्द आमाबाबु दुवैलाई कहने हुनाले मातापितरौ, मातापितरौ, माता-पितृभ्याम् इत्यादि द्विवचनान्त छ ।
माणक	(न./पुं.) माने / कचुर ।	मातामह
माणव	(पुं.) १. मनुष्यको बालक, २. सोह लुङ/ लङ भएको हार ।	(पुं.) मातामह / आमाका बाबु ।
माणवक	(पुं.) १. सोह वर्षभित्रको मनुष्यबालक, २. सोह लुङ / लङ भएको हार ।	मातामही
माणवीन	(विशे.) माणव / मनुष्यबालकलाई हित गर्ने ।	(स्त्री.) मातृमाता / आमाकी आमा ।
माणव्य	(न.) माणव / मनुष्य बालकको समूह।	मातुल
माणिका	(स्त्री.) आठ पलपरिमाण / बत्तीस तोला।	(पुं.) १. मामा, २. घतुरो ।
माणिक्य	(न.) रातो रत्नविशेष / माणिक ।	मातुलपुत्रक
माणिक्य	(न.) सिधेनुन ।	(पुं.) १. घतुराको फल, २. मामाको छोरा ।
माणिमन्थ	(न.) सिधेनुन ।	मातुलानी
मातङ्ग	(पुं.) १. हात्ती, २. अश्वत्थ / पिपलको रुख, ३. चाण्डाल / पोडे ।	(स्त्री.) १. माइजू, २. भाङ, ३. सन, ४. प्रियङ्गु / दँगालो ।
मातङ्गी	(स्त्री.) दशमहाविद्यामध्येकी एक देवी ।	मातुलाहि
मातरपितृ	(पुं.) आमाबाबु । यो शब्द दुईलाई कहने हुनाले मातरपितरौ, मातर-पितरौ, मातरपितृभ्याम् इत्यादि द्विवचनान्त छ।	(पुं.) साँभे सर्प ।
मातरिश्वन्	(पुं.) वायु / बतास ।	मातुली
मातलि	(पुं.) इन्द्रका सारथि ।	(स्त्री.) १. माइजू, २. भाङ ।
मातृ	(स्त्री.) १. आमा, २. ब्राह्मी, माहेश्वरी, कौमारी, वैष्णवी, वाराही, इन्द्राणी, र चामुण्डा सप्तमातृका, ३. ब्राह्मी, माहेश्वरी, ऐन्द्री, वाराही, वैष्णवी, कौमारी, चामुण्डा र चर्चिका अष्टमातृका, ४. गौरी, पद्मा, शची, मेधा, सावित्री, विजया, जया,	मातुलुङ्ग (क)
		(पुं.) बिमिरो ।
		मातुलेय
		(पुं./स्त्री.) मामाका छोरा-छोरी ।
		मातृका
		(स्त्री.) १. आमा, २. घाई, ३. गौर्यादि आदि मातृका, ४. वैखरी / बाह्रखरी-वर्णमाला- अ आ आदि वर्ण ।
		मातृक
		(विशे.) १. आमाबाट आएको, २. आमाको।
		मातृबन्धु
		(पुं.) मातृबन्धु / आमाका फुपूका छोरा, आमाका सानी-दूली आमाका छोरा, आमाका मामाका छोरा यी तीन ।
		मातृबान्धव
		(पुं.) मातृबन्धु / आमाका फुपूका छोरा, आमाका सानी-दूली आमाका छोरा, आमाका मामाका छोरा यी तीन ।
		मातृष्वसृ
		(स्त्री.) मातृभगिनी / दूली आमा, सानी आमा ।
		मातृष्वसेय
		(पुं.) मातृभगिनी पुत्र / दूली आमा-सानी आमाका छोरा ।
		मातृष्वसेयी
		(स्त्री.) मातृभगिनीपुत्री / दूली आमा-सानी आमाको छोरी ।

मातृष्वस्त्रीय (पुं.)	मातृभगिनीपुत्र / तूली आमा - सानी आमाका छोरा ।
मातृष्वस्त्रीया (स्त्री.)	मातृभगिनीपुत्री / तूली आमा - सानी आमाकी छोरी ।
मात्र	(न.) १. कात्स्न्य / समग्रता / यावत्, जम्मे, २. अवधारण / निर्णय ।
मात्रा	(स्त्री.) १. परिमाण, २. परिच्छद/हात्ती, घोडा, गाई, भैंसी, घरद्वार आदि चाहिने सामग्री, ३. सानो अंश / सूक्ष्म भाग, ४. अक्षरको अवयव/मात्रा, ५. वर्णको अवयव/मात्रा, ६. वर्णको उच्चारण-काल, ७. इन्द्रियको आफ्ना आफ्ना विषयमा प्रवृत्ति, ८. सामर्थ्य स्वरूप ।
मात्सर्य	(न.) मत्सर/अर्काको भलो देखी नसहनु ।
मात्सिक	(विशे.) माछा बेच्ने ।
माथ	(पुं.) मन्थन / हुँडल्लु ।
माथुर	(विशे.) १. मथुरा नगरीमा भएको, २. मथुरानगरीबाट आएको ।
माद	(पुं.) १. हर्ष, २. मत्ता / नसाले भएको बेहोसी ।
मादक	(विशे.) नसा लाने वस्तु ।
मादन	(विशे.) नसा लाने वस्तु ।
मादृक्ष	(विशे.) म जस्तो ।
मादृश्	(विशे.) म जस्तो ।
मादृश	(विशे.) म जस्तो ।
माद्री	(स्त्री.) १. मद्रदेशका राजाकी छोरी, / नकुल र सहदेवकी आमा, कुन्तीकी सौता, पाण्डुकी रानी, २. अतीस औषधि ।
माधव	(पुं.) १. लक्ष्मीपति / विष्णु, २. वैशाख महिना, ३. वसन्त ऋतु ।
माधव	(विशे.) यदुका छोरा मधुका वंशमा जन्मेको ।
माधवी	(स्त्री.) १. वासन्ती लता, २. मदिरा, ३. तुलसी, ४. दुर्गा ।
माधुमत	(विशे.) कश्मीर देशमा पैदा भएको ।

माधुरी	(न.) माधुर्य / मधुरता / मीठोपन ।
माधुर्य	(न.) १. मधुरता / मीठोपन, २. चित्त-लाई पगालिदिने काव्यको गुणविशेष, ३. गुलियोपन, ४. हडबड गर्ने समयमा पनि हडबड नगरेर रहने धीर पुरुषको स्वभावविशेष, ५. सिंगार - पटार केही नहुँदा पनि राम्रो देखिने स्त्रीको शोभाविशेष ।
माध्यन्दिन	(विशे.) १. माझको / बिचको, २. मध्याह्न दोपहरको समय ।
माध्यम	(विशे.) माझमा भएको ।
माध्यस्थ्य	(न.) १. मध्यस्थ्यपन / वादविवाद गर्ने दुई पक्षको बिचमा रहेर निष्पक्षपात निसाफ गर्नु, २. कुनै पक्षको पक्षपात नगर्नु, ३. शत्रुता र मित्रता केही नगर्नु ।
माध्वी	(स्त्री.) मधुर रस भएका दाख अझुर आदिको मदिरा ।
माध्वीक	(न.) १. महुवाको मदिरा, २. फूलको रस ।
मान	(न.) परिमाण / नाप्नु, जोख्नु, भर्नु ।
मान	(पुं.) १. अभिमान, २. कामशास्त्रप्रसिद्ध/प्रेमले भएको स्त्रीपुरुषको कोपावस्था, ३. सत्कार ।
मानक	(न.) माने / कचुर ।
माननीय	(विशे.) मान गर्न योग्य / मान गर्न सकिने ।
मानव	(पुं.) मानिस ।
मानव	(विशे.) १. मनुसम्बन्धी वस्तु, २. मनुले उपदेश गरेको शास्त्र ।
मानवी	(स्त्री.) स्वास्नी मानिस ।
मानस	(न.) १. मन / चित्त, २. मानस सरोवर ।
मानस	(विशे.) मनले कल्पना गरिएको ।
मानसिक	(विशे.) मनले कल्पना गरिएको ।
मानसूत्र	(न.) नाप्ने धागो ।
मानसौकस	(पुं.) हाँसपक्षी ।
मानिका	(स्त्री.) १. प्रेमले पतिमाथि ठुस्सिएकी स्त्री, २. अभिमान गर्ने स्त्रीव्यक्ति ।

मानिनी	(स्त्री.) १. प्रेमले पतिमाथि ठुस्सिएकी स्त्री, २. अभिमान गर्ने स्त्रीव्यक्ति ।		
मानिन्	(विशे.) अभिमानी ।		
मानुष	(पुं.) मानिस ।	माधिक	(विशे.) माया / अविद्याले कल्पना गरिएका वस्तु ।
मानुष	(विशे.) मनुष्यसम्बन्धी / मनुष्यको ।	मायु	(पुं.) पित्त ।
मानुषिक	(विशे.) मनुष्यसम्बन्धी / मनुष्यको ।	मायूर	(न.) मयूरको समूह / मुजुरको समूह ।
मानुषी	(स्त्री.) स्वास्नीमानिस ।	मायूर	(विशे.) मयूरसम्बन्धी वस्तु / मुजुरको ।
मानुष्य	(न.) मनुष्यत्व / मनुष्यपन ।	मायूरिक	(विशे.) मयूरको सिकार गर्ने ।
मानुष्यक	(न.) मनुष्यसमूह ।	मार	(पुं.) १. कामदेव, २. विघ्न, ३. मरण / मर्नु, ४. घतुरो ।
मानोज्ञक	(न.) मनोहरत्व / राम्रोपन ।	मारक	(विशे.) मार्ने ।
मान्द्य	(न.) १. मूर्खता, २. ढिलोपन, ३. रोग ।	मारजित्	(पुं.) १. गौतम बुद्ध, २. कामदेवलाई जित्ने ।
मान्धातृ	(पुं.) सप्तद्वीपवती पृथिवीका सूर्यवंशीय चक्रवर्ती राजा ।	मारण	(न.) मार्नु ।
मान्य	(विशे.) मान्न / मान गर्न योग्य ।	मारिचिक	(विशे.) मरिचले संस्कार गरिएको / मरिच हालेर भने जस्तो पारिएको ।
मान्यस्थान	(न.) पूज्यताको कारण / धन, नाता, उमेर, कर्म, विद्या यी पाँचमा उत्तरोत्तर मान्यता हुन्छ ।	मारित	(विशे.) मारिएको ।
मापक	(विशे.) १. नापने, २. जोख्ने, ३. भर्ने ।	मारिष	(पुं.) आर्य / पूज्य ।
मापन	(विशे.) १. नापने, २. जोख्ने, ३. भर्ने ।	मारी	(स्त्री.) १. रोगले भएको जनसमूहको ध्वंस, २. रुद्रशक्ति ।
मापन	(न.) १. नापी गराउनु, २. जोखाउनु, ३. भराउनु ।	मारीच	(पुं.) १. कश्यप प्रजापति, २. सुबाहु दैत्यको सहचर मारीच दैत्य ।
मामक	(विशे.) मसम्बन्धी / मेरो ।	मारुण्ड	(पुं.) १. सर्पको अण्ड / फुल, २. बाटो, ३. गोबरको समूह ।
मामकीन	(विशे.) मसम्बन्धी / मेरो ।	मारुत	(पुं.) वायु / बतास । गर्भाधान कर्ममा पूजनीय अग्नि ।
माया	(स्त्री.) १. ईश्वरकी शक्ति, २. चटक, ३. छल, ४. गौतमबुद्धकी आमा, ५. अविद्या ।	मारुत	(विशे.) वायुसम्बन्धी / वायुको ।
मायाकार	(पुं.) चटकी / चटक गर्ने ।	मारुतात्मज	(पुं.) १. हनुमान्, २. भीमसेन ।
मायाति	(पुं.) नरबलि ।	मारुति	(पुं.) १. हनुमान्, २. भीमसेन ।
मायादेवीसुत	(पुं.) गौतम बुद्ध ।	मार्कण्ड	(पुं.) मार्कण्डेय मुनि ।
मायाफल	(न.) माजुफल ।	मार्कण्डेय	(पुं.) मार्कण्डेय मुनि ।
मायावती	(स्त्री.) प्रद्युम्नपत्नी / रति ।	मार्कव (र)	(पुं.) भृङ्गिराज ।
मायाविन्	(विशे.) १. माया गर्ने / छल गर्ने, २. इन्द्रजाल गर्ने, ३. शम्बरासुरले आविष्कार गरिएका नाना प्रकारका अघटित घटना देखाउने विद्या प्रयोग गर्ने ।	मार्ग	(पुं.) १. बाटो, २. गुदद्वार, ३. मार्ग-शीर्ष महिना / मङ्सिर, ४. कस्तूरी ।
माधिक	(विशे.) १. माया गर्ने / छल गर्ने,		

मार्ग	(विशे.) मृगसम्बन्धी / मृगको ।	मालतीफल	(न.) जाइफल ।
मार्गण	(पुं.) बाण ।	मालय	(न.) मलय पर्वतसम्बन्धी / मलय पर्वतको ।
मार्गण	(विशे.) १. याचक/मान्ने, २. खोज्ने ।	मालय	(विशे.) मलय पर्वतसम्बन्धी / मलय पर्वतको ।
मार्गण	(न.) खोज्नु ।	मालव	(पुं.) १. देशविशेष / मालवा, २. छ राग मध्येको प्रथम राग ।
मार्गपाली	(स्त्री.) सहरको ढोका, चौबाटो, नदी आदिमा वारपार गरेर बाँधिएको रङ्ग विरङ्गको माला ।	मालसी	(स्त्री.) १. दुर्गपुष्पी / वृक्षविशेष, २. मालव रागको रागिणी / इन्द्रध्वजको उत्थान भएदेखि नवरात्रसम्म गाइने रागिणी अर्थात् मालसिरी ।
मार्गशिर	(पुं.) मार्गशीर्षमहिना / मङ्सिर ।	माला	(स्त्री.) १. पङ्क्ति / ताँती, २. फूल आदिको घाँटीमा लाइने पदार्थ / माला, ३. रुद्राक्ष, स्फटिक, तुलसी, काष्ठ आदिका गेडा उनेको गन्ने पदार्थ / माला ।
मार्गशीर्ष	(पुं.) मार्गशीर्षमहिना / मङ्सिर ।	मालाकार	(पुं.) माली / फूलको काम गर्ने जाति-विशेष ।
मार्गिक	(विशे.) १. मृग मार्ने, २. बाटो हिँड्ने ।	मालातृणक	(न.) भूतृण / गन्धे ।
मार्गित	(विशे.) खोजिएको ।	मालिक	(पुं.) माली / फूलको काम गर्ने जाति-विशेष ।
मार्ग्य	(विशे.) खोज्न लायक / खोज्न सकिने ।	मालिनी	(स्त्री.) १. मालिकी स्त्री, २. पन्ध्र अक्षरको एक पाठ हुने छन्दविशेष, ३. दुर्योधन राजाले कर्णलाई पारितोषिक दिएको अङ्गदेशको राजधानी नगरी / चम्पा नगरी, ४. नदीविशेष, ५. अप्सराविशेष, ६. मातृकाविशेष, ७. राक्षसीविशेष ।
मार्जन	(न.) १. झाड-बडार आदि गर्नु, २. पानी आदि छर्कनु, ३. सफा गर्नु ।	मालिन्य	(न.) मलिनता / अँध्यारोपन / मैलोपन ।
मार्जनी	(स्त्री.) कुचो / झाडु ।	मालिन्	(पुं.) माली / फूलको काम गर्ने जाति-विशेष ।
मार्जार	(पुं.) १. बिरालो, २. रातो चितु ।	मालिन्	(विशे.) मालावाला / माला लाउने ।
मार्जारीय	(पुं.) १. बिरालो, २. शूद्र, ३. शरीर-शोधन ।	मालुधान	(पुं.) साँभे सर्प ।
मार्जालीय	(पुं.) १. बिरालो, २. शूद्र, ३. शरीर-शोधन, ४. महादेव ।	मालूर	(पुं.) बिल्ववृक्ष / बेलको रुख ।
मार्जिता	(स्त्री.) सिकर्नी / सिखर्नी ।	माल्य	(न.) १. माला, २. फूल ।
मार्तण्ड	(पुं.) सूर्य ।	माल्यवत्	(पुं.) १. पर्वतविशेष, २. राक्षसविशेष / रावणको मन्त्री ।
मार्तिक	(विशे.) मृत्तिका (माटो)को पदार्थ ।		
मार्दङ्गिक	(विशे.) मृदङ्ग बाजा बजाउन सिपालु ।		
मार्दव	(न.) मृदुता / नरमपन ।		
मार्ष	(पुं.) आर्य / पूज्य ।		
मार्ष्टि	(स्त्री.) १. पुछ-पाछ, झारझुर, माजमुज आदि गरेर शुद्ध पार्नु, २. जल आदि छर्कनु, ३. सफा गर्नु ।		
माल	(न.) १. उन्नत भूतल (अग्लो मैदान) भएको जमिन, २. खेत, ३. हरिताल, ४. वन ।		
माल	(पुं.) १. म्लेच्छविशेष, २. देशविशेष, ३. जन ।		
मालती	(स्त्री.) चमेली ।		

माल्यवत्	(विशे.) १. माला हुने, २. फूल हुने ।
माशब्दिक	(विशे.) शब्द नगर भन्ने / नकराउ भन्ने ।
माष (क)	(पुं.) १. माष अन्न / मास, २. परिमाण-विशेष / एक मासा ।
माषपर्णी	(स्त्री.) वनमाष ।
माषशस्	(अव्य.) एक/एक मासा गरेर ।
माषीण	(विशे.) माष अन्न / मासको उब्जनी हुने जमिन / मास सप्रने जमिन ।
माष्य	(विशे.) माष अन्न / माषको उब्जनी हुने जमिन / माष सप्रने जमिन ।
मास्	(पुं.) १. चन्द्रमा, २. महिना, ३. मासु ।
मास	(पुं.) महिना ।
मासर	(पुं.) भातको माड ।
मासान्त	(पुं.) संक्रान्तिको अधिल्लो दिन ।
मासिक	(न.) महिना महिनामा गर्नु पर्ने मृतश्राद्ध ।
मासिक	(विशे.) महिना-महिनाको ।
मासुरी	(स्त्री.) १. दारी-जुँघा, २. मातृभगिनी/ठूली आमा, सानी आमा ।
मा स्म	(अव्य.) निवारण / भो चाहिँदैन इत्यादि शब्दले बुझिने निषेध ।
माहाकुल	(विशे.) कुलीन / ठूलो कुलमा जन्मेको ।
माहाकुलीन	(विशे.) कुलीन / ठूलो कुलमा जन्मेको ।
माहात्म्य	(न.) महिमा / महत्त्व ।
माहिष	(विशे.) राँगो, भैंसीसम्बन्धी / राँगाको, भैंसीको ।
माहिषिक	(विशे.) १. राँगा-भैंसीबाट जीविका गर्ने, २. व्यभिचारिणी स्त्रीको पति, ३. आफ्नी स्त्रीले व्यभिचार गरी कमाएका धनबाट जीविका गर्ने ।
माहिष्य	(पुं.) क्षत्रियबाट वैश्यकन्यामा जन्मेको वर्णसंकर ।
माहेन्द्र	(विशे.) इन्द्रसम्बन्धी / इन्द्रको ।
माहेय	(पुं.) १. मङ्गलग्रह, २. देशविशेष ।
माहेयी	(स्त्री.) गाई ।
माहेश्वरी	(स्त्री.) दुर्गा देवी ।

माहेश्वर	(विशे.) महादेवसम्बन्धी / महादेवको ।
मित	(विशे.) १. परिमित, २. चाहिँदो र ठिक्क बोलिएको ।
मितङ्गम	(पुं.) हात्ती ।
मितङ्गम	(विशे.) परिमित हिँड्ने / चाहिँदो हिँड्ने ।
मितद्व	(पुं.) समुद्र ।
मितद्व	(विशे.) परिमित हिँड्ने / चाहिँदो हिँड्ने ।
मितम्पच	(विशे.) कृपण ।
मिताशिन्	(विशे.) परिमित खाने / चाहिँदो खाने ।
मिति	(स्त्री.) १. नाप, २. जोखाइ, ३. भराइ, ४. ज्ञान ।
मित्र	(पुं.) सूर्य ।
मित्र	(न.) १. मित, २. स्नेही / प्रेमी ।
मित्रयु	(विशे.) मित्रवत्सल / मित्रमा प्रेम गर्ने ।
मित्रलब्धि	(स्त्री.) मित्र पाउनु / स्नेही पाउनु ।
मित्रलाभ	(पुं.) मित्र पाउनु / स्नेही पाउनु ।
मिथस्	(अव्य.) १. परस्पर, २. एकान्त ।
मिथि	(पुं.) निमिराजाका छोरा / मिथिला नगरी बनाउने, जनक आदि जीवन्मुक्त राजर्षिका मूलपुरुष ।
मिथिला	(स्त्री.) जनक आदि निमिवंशीय राजाको राजधानी ।
मिथुन	(न.) १. मिथुनराशि, २. लोग्ने स्वास्नीको जोडा ।
मिथ्या	(अव्य.) असत्य / झुटो ।
मिथ्याचार	(विशे.) बाह्येन्द्रियलाई जबरदस्ती रोकेर मनले नानातरहका विषय सम्झने आडम्बरी योगी ।
मिथ्यादृष्टि	(स्त्री.) नास्तिकता / स्वर्गनरकादि छैन भन्ने बुझि ।
मिथ्याध्यवसिति	(स्त्री.) १. असत्य वस्तुमा उत्साह, २. थोटाको मिथ्यात्व सिद्धगर्नलाई अर्को मिथ्या वस्तु कल्पना गर्दा मानिएको अलङ्कार ।
मिथ्याभियोग	(पुं.) नभएको कुरा अत्तो लाएर घमण्डिकरणमा / न्यायालयमा फिराद गर्नु ।

मिथ्याभिशाप (पुं.) नभएका कुराको बात लाग्नु ।	र व्यासले बनाएको उत्तरमीमांसा ।
मिथ्यामति (स्त्री.) भ्रान्ति / भ्रमभूल ।	मीलन (न.) चिम्लनु ।
मिन्मिन (विशे.) नाके बोली गर्ने ।	मीलित (विशे.) १. खुम्चिएको, २. चिम्लिएको, ३. तुल्यरूप भएका वस्तुले कुनै वस्तुको तिरोघान / अन्तर्धान भएको वर्णन गर्दा हुने अलंकार ।
मिलिन (विशे.) १. मिलेको / कुनै पट्टि लागेको, २. जोरिएको, ३. भेटिएको, ४. जम्मा भएको ।	मीवर (विशे.) १. हिंस्र / घातक प्रकृति हुने क्रूर, २. सेनापति, ३. पूज्य ।
मिशि(शी) (स्त्री.) १. सुप, २. जटामसी ।	मीवा (स्त्री.) पेटको जुका ।
मिश्र (विशे.) मिसिएको ।	मु (पुं.) पेटको जुका ।
मिश्र (पुं.) १. श्रेष्ठ, २. हात्तीविशेष ।	मुकुम् (अव्य.) १. मुक्ति, २. भक्ति, ३. प्रेम ।
मिश्रक (न.) १. पाँगानुन, २. नन्दन / इन्द्रको बगैंचा ।	मुकुट (न.) मुकुट / किरीट ।
मिश्रकावण (न.) इन्द्रको नन्दन बगैंचा	मुकुन्द (पुं.) १. विष्णु, २. नौ निधि मध्येको निधि, ३. कुन्दुरु / फलशाक, ४. साठीघाना
मिश्रण (न.) मिलाउनु / मिसाउनु ।	मुकुर (पुं.) दर्पण / ऐना ।
मिश्रित (विशे.) मिलाइएको / मिसाइएको ।	मुकुल (पुं./न.) १. कोपिला / फुल्ल अँटिको फूलको कलिका, २. शरीर ।
मिश्रेया (स्त्री.) सुप ।	मुकुष्ट(क) (पुं.) वन मुगी ।
मिष (न.) १. छल, २. स्पर्धा ।	मुकूलक (पुं.) दन्ती / अजयपाल ।
मिषि (स्त्री.) सुप ।	मुक्त (विशे.) १. मोक्ष पाउने, २. फुक्ने ।
मिष्ट (पुं.) मधुर रस ।	मुक्तक (न.) १. हुर्त्याउनु पर्ने अस्त्र, २. आरम्भमा पद्यको छँट भएको गद्य ।
मिष्ट (विशे.) १. मीठो, २. मधुर रस हुने / गुलियो ।	मुक्तकञ्चुक (विशे.) काँचुली फेर्ने ।
मिष्टान्न (न.) मिठाइ ।	मुक्तकण्ठ (न.) गला खोलेर / स्पष्ट गरेर ।
मिसि (स्त्री.) सुप ।	मुक्तहस्त (विशे.) खुला हात भएको / दाता ।
मिहिका (स्त्री.) तुसारो / हिउँ ।	मुक्ता (स्त्री.) १. रास्ना / गाईतिहारे, २. मोती ।
मिहिर (पुं.) १. सूर्य, २. मेघ, ३. आँकको रुख, ४. चन्द्रमा, ५. विक्रमादित्य राजाका सभारत्न वराहमिहिर ।	मुक्ताफल (न.) मोतीका दाना ।
मीढ (विशे.) मूत्रित / मुतिएको ।	मुक्तालता (स्त्री.) मोतीको हार ।
मीढवस् (पुं.) महादेव ।	मुक्तावली (स्त्री.) मोतीको हार ।
मीढवस् (विशे.) बर्साउने / वृष्टि गर्ने ।	मुक्तास्फोट (पुं.) मोती हुने सिपी ।
मीढुष्टम (पुं.) महादेव ।	मुक्तास्फोटा (स्त्री.) मोती हुने सिपी ।
मीन (पुं.) १. माछा, २. मीनराशि ।	मुक्ति (स्त्री.) १. मोक्ष पाउनु, २. फुक्नु / बन्धनबाट छुट्नु ।
मीनकेतन (पुं.) कामदेव ।	मुख (न.) १. गलबिल / घाँटीको प्वाल, २. ओठ, नाक, आँखा, निघार, गाला,
मीमांसक (विशे.) १. मीमांसाशास्त्र ज्ञाने, २. मीमांसा-शास्त्र पढ्ने ।	
मीमांसा (स्त्री.) जैमिनिले बनाएको पूर्वमीमांसा	

मुखतीय	चिउँडा यति थोकको मण्डल / समुदाय, ३. मुहान, ४. मुहुँडा, ५. आरम्भ । (विशे.) अधिलिख भएको ।	मुण्डिन्	(पुं.) नापित / हजाम ।
मुखदूषिका	(स्त्री.) डण्डीफोर / खटिराविशेष ।	मुद	(स्त्री.) हर्ष / प्रीति ।
मुखधावन	(न.) मुख धुनु ।	मुदित	(विशे.) खुसी भएको ।
मुखयन्त्रण	(न.) घोडाको लगाम ।	मुदिता	(स्त्री.) हर्ष ।
मुखर	(विशे.) १. अधि सर्ने, २. अबद्ध मुख/ मुख नथाम्ने / धुत्तुने ।	मुदिर	(पुं.) १. मेघ, २. भ्यागुतो, ३. कामुक पुरुष ।
मुखगन्धन	(न.) ग्रन्थारम्भमा वक्तव्य विषयको वर्णन/ भूमिका ।	मुद्र	(पुं.) १. मुगी अन्न, २. पानीकाग ।
मुखवाद्य	(न.) शिवको पूजाको समाप्तिमा गरिने मुखध्वनि / बम्-बम्-बम् यस्तो शब्द र, मुख हल्लाएर गरिने बोकाको जस्तो बू- बू-बू शब्द ।	मुद्रपर्णी	(स्त्री.) वनमुगी ।
मुखवासन	(पुं.) मुख सुगन्धी गर्ने गन्धद्रव्य ।	मुद्रमोदक	(पुं.) मोतीचूर ।
मुखसुर	(न.) मुखमा हालेको मदिरा ।	मुद्रर	(पुं.) १. मुग्रो, २. मुद्गल ।
मुखस्त्राव	(पुं.) च्याल ।	मुद्रा	(स्त्री.) १. छाप / नाउँ काटेको औँठी, २. नाउँ काटेको छाप/ मोहर, ३. रूपैयाँ, ४. असर्फी, ५. चिह्न, ६. अनुहार ।
मुख्य	(विशे.) श्रेष्ठ ।	मुद्राङ्कित	(विशे.) १. छाप लागेको, २. छापिएको ।
मुख्य	(पुं.) प्रथम कल्प / शास्त्रमा देखाइएका अनेक पक्षमध्येको प्रथम पक्ष ।	मुद्रालिपि	(स्त्री.) छापे अक्षर / टाइप ।
मुग्ध	(विशे.) १. सुन्दर / राम्रो, २. मूर्ख ।	मुद्रिका	(स्त्री.) १. रूपैयाँ, २. असर्फी ।
मुग्धा	(स्त्री.) अङ्कुरितयौवना / यौवन भर्खर चढ्न लागेकी स्त्री ।	मुद्रित	(विशे.) १. नफुलेको, २. रोकिएको, ३. छापिएको ।
मुचिर	(विशे.) दाता ।	मुधा	(अव्य.) व्यर्थ / फजुल ।
मुचिर	(पुं.) १. धर्म, २. वायु, ३. देवता ।	मुनि	(पुं.) मुनि । दुःख परेमा दिक्क नहुने, सुखको खायस नगर्ने, विषयानुराग, भय, क्रोध छाड्ने, स्थिर बुद्धि भएको महात्मा ।
मुचुकुन्द	(पुं.) १. पुष्पवृक्षविशेष, २. चक्रवर्ती मास्त्राताका कान्छा छोरा ।	मुनिच्छद	(पुं.) १. छतितनवृक्ष, २. मेथीको साग ।
मुचुटी	(स्त्री.) मुड्की / मुष्टि ।	मुनिद्रुम	(पुं.) १. अगस्तिवृक्ष, २. टटेलाको रुख ।
मुञ्ज	(पुं.) मुज / तृणविशेष ।	मुनिपुष्प	(न.) अगस्तिको फूल ।
मुण्ड	(न.) १. शिर / टाउको, २. नरम जातको मुँडिने फलाम ।	मुनिपुत्र	(पुं.) खज्जनपक्षी ।
मुण्ड	(पुं.) १. नापित / हजाम, २. राहु, ३. दैत्यविशेष / चण्डको साथी ।	मुनीन्द्र	(पुं.) १. मुनिश्रेष्ठ, २. गौतम बुद्ध ।
मुण्ड	(विशे.) मुण्डन गर्ने ।	मुमुक्षु	(विशे.) मुक्तिको इच्छा गर्ने ।
मुण्डन	(न.) मुण्डन गर्नु / कपाल खौरनु ।	मुमुचान	(पुं.) मेघ ।
		मुमुचान	(विशे.) १. मुक्त भएको / मुक्ति पाएको, २. बन्धनबाट फुकेको ।
		मुमूर्षु	(विशे.) मर्न आँटेको ।
		मुर	(न.) वेष्टन / बेर्नु ।
		मुर	(पुं.) दैत्यविशेष ।
		मुरज	(पुं.) मृदङ्ग बाजा ।

मुरमर्दन	(पुं.) विष्णु ।
मुररिपु	(पुं.) विष्णु ।
मुरला	(स्त्री.) केरलदेशीय नदीविशेष ।
मुरली	(स्त्री.) मुरली / बाँसुरी ।
मुरा	(स्त्री.) मुरा औषधि ।
मुरारि	(पुं.) कृष्ण ।
मुर्मु	(पुं.) भुसको आगो ।
मुश(ष)लिका	(स्त्री.) मुसली कन्द ।
मुषल	(न./पुं.) मुसल ।
मुषली	(स्त्री.) १. मुसलीकन्द, २. माउसुली ।
मुषल्य	(विशे.) मुसलले ठोकेर मार्न लायक ।
मुषित	(विशे.) चोरिएको / चोरले लगिएको ।
मुष्क	(पुं.) अण्डकोष ।
मुष्कक	(पुं.) घण्टापाटलि / पाडर ।
मुष्कर	(विशे.) जहरबाट हुने ।
मुष्टि	(स्त्री.) १. मुठ्ठी, २. तरबार आदिको मुठ, ३. खुकुरी आदिको बिँड, ४. परिमाण-विशेष / आठ तोला, ५. धान्य-रक्षणकाल/ अनिकाल, ६. चोरी ।
मुष्टिक	(पुं.) १. सुनार, २. कंसको पहलमान-विशेष ।
मुष्टिघृत	(न.) घृतविशेष / जोर की बिजोर खेल्नु ।
मुष्टिबन्ध	(पुं.) मुठी बाँध्नु / संग्रह गर्नु ।
मुष्टीमुष्टि	(अव्य.) मुक्का-मुक्कीले गरेको युद्ध ।
मुसल	(न.) मुसल ।
मुसलामुसलि	(अव्य.) मुसल-मुसलले गरेको युद्ध ।
मुसली	(स्त्री.) १. मुसलीकन्द, २. माउसुली ।
मुसलिन्	(पुं.) बलभद्र ।
मुसल्य	(विशे.) मुसलले ठोकेर मार्न लायक ।
मुस्तक	(पुं./न.) मोथे ।
मुस्तक	(न.) विषविशेष ।
मुस्ता	(स्त्री.) मोथे ।
मुहिर	(पुं.) कामदेव ।
मुहिर	(विशे.) १. मूर्ख, २. असम्य / जंगली ।
मुहुस्	(अव्य.) बारंबार ।

मुहुर्भाषा	(स्त्री.) बारंबार बोल्नु ।
मुहूर्त	(पुं./न.) १. दुई घडी काल, २. साइता ।
मुहेर	(विशे.) मूर्ख ।
मू	(स्त्री.) बन्धन / बाँध्नु ।
मूक	(विशे.) लाटो / वचनशक्ति नभएको ।
मूढ	(विशे.) मूर्ख ।
मूत	(विशे.) बाँधिएको ।
मूत्र	(न.) मूत / पिसाब ।
मूत्रकृच्छ्र	(न.) पिसाब गर्दा कष्ट पर्ने रोगविशेष ।
मूत्रफला	(स्त्री.) १. काँक्रो, २. फूट ।
मूत्रल	(विशे.) मूत्र खलास गर्ने ।
मूत्राघात	(पुं.) मूत्र रोकिने रोगविशेष ।
मूत्राशय	(पुं.) वस्ति / नाभिको तल्लो भाग ।
मूत्रित	(विशे.) मुतिएको ।
मूर्ख	(विशे.) मूर्ख ।
मूर्खता	(स्त्री.) मुख्याई ।
मूर्च्छना	(स्त्री.) स्वरको आरोहण-अवरोहण/ चढाउनु-उतार्नु ।
मूर्च्छा	(स्त्री.) मूर्छा परेको ।
मूर्च्छाल	(विशे.) मूर्छा परेको ।
मूर्च्छित	(विशे.) मूर्छा परेको ।
मूर्त	(विशे.) मूर्छा परेको ।
मूर्त	(विशे.) १. कठिन / सारो, २. मूर्तिमान्, ३. पृथिवी, अप, तेज, वायु, मन यी पाँच वस्तु ।
मूर्ति	(स्त्री.) १. शरीर, २. कठिनता / सारोपना ।
मूर्तिमत्	(विशे.) १. शरीरधारी, २. कठिनताले युक्त भएको / सारो ।
मूर्धज	(पुं.) कपालको केश ।
मूर्धन्य	(विशे.) १. शिरमा रहने/श्रेष्ठ, २. ऋ, ट, ठ, ड, ढ, ण, र, ष यी वर्ण ।
मूर्धन्	(पुं.) शिर / माथ ।
मूर्धाभिषिक्त	(पुं.) १. क्षत्रिय, २. राजा ।
मूर्धावसिक्त	(पुं.) ब्राह्मणबाट क्षत्रियामा पैदा भएको वर्णसंकर ।

मूर्वा	(स्त्री.) भोर्लाको लहरा ।	मृगतृषा	(स्त्री.) बालुवामा प्रतिबिम्बित भएर टाढाबाट पानीको भ्रान्ति गराउने गरी टलपल-टलपल टल्केको सूर्यकिरण ।
मूल	(न.) १. फेद, २. करण, ३. मूलनक्षत्र, ४. जरा, ५. समीप / नजिक, ६. साउँ ।	मृगतृष्णा	(स्त्री.) बालुवामा प्रतिबिम्बित भएर टाढाबाट पानीको भ्रान्ति गराउने गरी टलपल-टलपल टल्केको सूर्यकिरण ।
मूल	(पुं./न.) १. मूलनक्षत्र, २. निकुञ्ज/लताभवन, ३. समीप ।	मृगतृष्णिका	(स्त्री.) बालुवामा प्रतिबिम्बित भएर टाढाबाट पानीको भ्रान्ति गराउने गरी टलपल-टलपल टल्केको सूर्यकिरण ।
मूलक	(पुं.) १. मूला, २. मूल / कारणस्वरूप ।	मृगदंशक	(पुं.) कुकुर ।
मूलकर्मन्	(न.) दुनाटानी ।	मृगधूर्त	(पुं.) शृगाल / स्याल ।
मूलद्रव्य	(न.) मूलधन / साउँ-थैली ।	मृगनाभि	(पुं.) कस्तूरीको बिना ।
मूलधन	(न.) मूलधन / साउँ-थैली ।	मृगनेत्रा	(स्त्री.) सौरमानले मार्गशीर्ष महिनाको तेइस दिन बत्तीस घडी उप्रान्त संक्रान्ति-सम्मको काल ।
मूलप्रकृति	(स्त्री.) सांख्यशास्त्रप्रसिद्ध प्रवृत्ति/आदिशक्ति ।	मृगपति	(पुं.) सिंह ।
मूलाधार	(पुं.) गुदद्वार र लिङ्गका माझको दुई अङ्गुलि प्रमाण भएको चतुर्दलपद्मस्वरूप चक्र ।	मृगबन्धनी	(स्त्री.) पासो ।
मूल्य	(न.) १. मोल, २. भाडा / बहाल ।	मृगभक्षा	(स्त्री.) जटामसी ।
मूल्य	(विशे.) १. रोप्न योग्य वस्तु, २. उखेल्ल योग्य वस्तु ।	मृगमद	(पुं.) कस्तूरी ।
मूषक	(पुं.) मुसा ।	मृगया	(स्त्री.) सिकार खेल्नु ।
मूषकपर्णी	(स्त्री.) मूषकपर्णी ।	मृगयु	(पुं.) १. व्याघ्र / व्याघ्रा, २. स्याल ।
मूषा	(स्त्री.) सुन-चाँदी आदि पगाले भाँडो / भोँचा ।	मृगराज्	(पुं.) सिंह ।
मूषिक	(पुं.) मुसो ।	मृगराज	(पुं.) सिंह ।
मृग	(पुं.) १. सामान्य पशु, २. आठ जातका हात्ती मध्येमा छिटो हिँड्ने जातको तेस्रो हात्ती, ३. मृगशिरानक्षत्र, ४. अन्वेषण / खोज्नु, ५. याचना/ मागनु, ६. मार्गशीर्ष महिना, ७. हरिण, ८. कामशास्त्रमा वर्णन गरिएका चार प्रकारका पुरुषमध्ये / मृग, शश, वृष, अश्वनामक पुरुषमध्ये छ अङ्गुलको लिङ्ग हुने प्राय कृशकाय (दुब्लो) मनुष्य ।	मृगरिपु	(पुं.) सिंह ।
मृगणा	(स्त्री.) खोज्नु ।	मृगलाञ्छन	(पुं.) चन्द्रमा ।
मृगतृष	(स्त्री.) बालुवामा प्रतिबिम्बित भएर टाढाबाट पानीको भ्रान्ति गराउने गरी टलपल-टलपल टल्केको सूर्यकिरण ।	मृगवाहन	(पुं.) वायु ।
		मृगव्य	(न.) सिकार ।
		मृगशिरस्	(न.) मृगशिरानक्षत्र ।
		मृगशिरा	(स्त्री.) मृगशिरानक्षत्र ।
		मृगशीर्ष	(न.) मृगशिरानक्षत्र ।
		मृगशीर्ष	(पुं./स्त्री.) मृगशिरानक्षत्र ।
		मृगशीर्षन्	(पुं.) मृगशिरानक्षत्र ।
		मृगाक्षी	(स्त्री.) १. इन्द्रायणी / रातो-तीतो फल हुने लताविशेष, २. मृगका जस्ता आँखा हुने स्त्री ।

मृगाङ्क	(पुं.) १. चन्द्रमा, २. कपूर, ३. रसादि औषधिविशेष ।
मृगाजीव	(पुं.) व्याघ्र / व्याघा ।
मृगाद्	(पुं.) १. सिंह, २. व्याघ्र, ३. चितुवा ।
मृगादन	(पुं.) १. सिंह, २. व्याघ्र, ३. चितुवा ।
मृगादनी	(स्त्री.) इन्द्रायणी / रातो-तीतो फल हुने लताविशेष ।
मृगारि	(पुं.) १. कुकुर, २. रातो सजिवनवृक्ष ।
मृगाविध्	(पुं.) व्याघ्र / व्याघा ।
मृगित	(विशे.) खोजिएको ।
मृगी	(स्त्री.) १. छ अङ्गुल गहिरो भग भएकी स्त्री हरिणी, २. तीन अक्षरको एक पाठ हुने छन्दोविशेष, ३. अपस्मार रोग / छारे रोग ।
मृगेन्द्र	(पुं.) सिंह ।
मृगेर्वारु	(स्त्री.) सेतो फल हुने इन्द्रेनी ।
मृग्य	(विशे.) खोज्न योग्य / खोज्न सकिने ।
मृजा	(स्त्री.) १. झारझुर-माजमुज आदिले सफा गर्नु, २. पानी आदिले मार्जन गर्नु ।
मृज्य	(विशे.) १. झारझुर-माजमुज आदिले सफा गर्न योग्य / झारझुर-माजमुज आदिले सफा गर्न सकिने, २. मार्जन गर्न योग्य / मार्जन गर्न सकिने ।
मृड	(पुं.) महादेव ।
मृडङ्कण	(पुं.) बालक / बालख ।
मृडा	(स्त्री.) पार्वती ।
मृडी	(स्त्री.) पार्वती ।
मृडीक	(पुं.) मृग ।
मृणाल	(न./स्त्री.) १. कमलको डाँठ, २. उशीरको जरा / खस ।
मृणालिनी	(स्त्री.) १. कमलको लहरा, २. कमलको समुदाय ।
मृत	(विशे.) १. मरेको, २. मारिएको ।
मृतक	(न.) मरणाशौच / जुठो ।
मृतकल्प	(विशे.) मृततुल्य / मरेजस्तो ।

मृतवत्सा	(स्त्री.) सन्तान जन्मदै मर्दै गर्ने बन्ध्या ।
मृतसञ्जीवनी	(स्त्री.) १. गोरक्षदुग्धी औषधि, २. मरेको प्राणी बचाउने विद्या ।
मृतस्नान	(विशे.) मरणस्नान गर्ने / खल्को हाल्ने ।
मृतालक	(न.) रहर / अन्नविशेष ।
मृति	(स्त्री.) मरण / मर्नु ।
मृत्ताल	(न.) रहर / अन्नविशेष ।
मृत्तालक	(न.) रहर / अन्नविशेष ।
मृत्तिका	(स्त्री.) माटो ।
मृत्यु	(पुं./स्त्री.) १. मृत्यु / मरण, २. अधर्मका सन्तानमध्ये भयबाट मायामा उत्पन्न भएको जनसंहार गर्ने व्यक्ति, ३. ब्रह्माका गुदद्वारबाट पैदा भएको जनसंहार गर्ने शक्ति ।
मृत्युञ्जय	(पुं.) १. महादेव, २. ज्वराधिकारको रसौषधिविशेष ।
मृत्युफला	(स्त्री.) केराको रुख ।
मृत्युबीज	(पुं.) वंश / बाँस ।
मृत्युभृत्य	(पुं.) रोग ।
मृत्युसूति	(स्त्री.) गँगटाकी स्त्री ।
मृत्सा	(स्त्री.) असल माटो ।
मृत्स्ना	(स्त्री.) असल माटो ।
मृत्स्ना	(स्त्री.) रहर / अन्नविशेष ।
मृद्	(स्त्री.) माटो ।
मृदङ्ग	(पुं.) मृदङ्गबाजा / तबला ।
मृदित	(विशे.) माडिएको ।
मृदु	(विशे.) कोमल / कमलो ।
मृदुगण	(पुं.) चित्रा, अनुराधा, मृगशिरा र रेवती-नक्षत्रको समूह ।
मृदुता	(स्त्री.) कोमलता / मुलायम ।
मृदुत्वच्	(पुं.) भूर्जवृक्ष / भुजापातको रुख ।
मृदुत्वच्	(पुं.) भूर्जवृक्ष / भुजापातको रुख ।
मृदुल	(विशे.) कोमल / कमलो / नरम ।
मृदुलोमक	(पुं.) खरायो ।
मृद्धी	(स्त्री.) कोमलाङ्गी स्त्री ।
मृद्धीका	(स्त्री.) दाख / मुनक्का ।

मृध	(न.) युद्ध / लडाईँ ।
मृधा	(अव्य.) मृषा / मिथ्या / झुठो ।
मृषा	(अव्य.) मिथ्या / झुठो ।
मृषार्थक	(विशे.) नठहरिने कुरा ।
मृषोद्य	(विशे.) झुठो कहिने / ढाँटिने ।
मृष्ट	(विशे.) झारझुर, माजमुज आदि कार्यद्वारा शुद्ध गराइएको ।
मेक	(पुं.) छाग / बोको ।
मेकलकन्यका	(स्त्री.) नर्मदानदी ।
मेक्षण	(न.) यज्ञपात्रविशेष ।
मेखला	(स्त्री.) १. स्त्रीजनका कटिमा लाउने आठ लुङ/लड भएको सिक्री आदि गहना, २. कमरबन्दी / पेटी, ३. पर्वतको फेदी, ४. व्रतबन्धमा लाउनु पर्ने मुज आदिको कन्दनी ।
मेघ	(पुं.) १. बादल, २. मोथे, ३. राक्षस, ४. छ रागमध्येको एक राग ।
मेघज्योतिस्	(न.) बिजुली ।
मेघडम्बर	(पुं.) मेघको आडम्बर / गड्याङ्-गुडुङ गर्नु ।
मेघनाद	(पुं.) १. लुँढेको साग, २. रावणको ज्येष्ठ पुत्र, ३. पलासको रुख ।
मेघनादानुलासक	(पुं.) मयूरपक्षी / मुजुर ।
मेघनादानुलासिन्	(पुं.) मयूरपक्षी / मुजुर ।
मेघनामन्	(पुं.) मोथे ।
मेघनिर्घोष	(पुं.) मेघको गर्जना ।
मेघपुष्प	(न.) पानी ।
मेघपुष्प	(पुं.) कृष्णको कुनै घोडा ।
मेघमाला	(स्त्री.) मेघको ताँती ।
मेघयोनि	(पुं.) घुवाँ ।
मेघराग	(पुं.) छ राग मध्येको एक राग ।
मेघवाहन	(पुं.) इन्द्र ।
मेघस्तनितज	(पुं.) विकङ्कतवृक्ष / काँगियो ।
मेचक	(पुं.) १. कालो वर्ण, २. घुवाँ, ३. बादल, ४. सजिवन / वृक्ष ।

मेचक	(विशे.) कालो वर्ण हुने वस्तु ।
मेठ	(पुं.) माहुते ।
मेढ	(पुं.) १. लिङ्ग / पुरुषचिह्न, २. मेडा ।
मेण्ट	(पुं.) माहुते ।
मेण्ड	(पुं.) माहुते ।
मेण्ठ	(पुं.) मेडा ।
मेथि	(पुं.) दाईं गर्दा सबै गोरु बाँच्ने कीलो / मेह ।
मेथि(का)	(स्त्री.) मेथीसाग ।
मेथिनी	(स्त्री.) मेथीसाग ।
मेथी	(स्त्री.) १. मेथीसाग, २. स्तम्भ / खम्भा ।
मेदस्	(न.) बोसो ।
मेद	(पुं.) बोसो ।
मेदक	(पुं.) मदिरा/ जाँड/रक्सीको छोक्रा ।
मेदा	(स्त्री.) अष्टवर्गका आठ औषधि मध्येको अदुवाजस्तो सेतो कन्द हुने, कन्दमा घोच्दा बोसो जस्तो रस निस्कने, मोरङ्ग आदि ठाउँमा पाइने लताविशेष ।
मेदिनी	(स्त्री.) पृथिवी ।
मेदुर	(विशे.) सान्द्रस्निग्ध / खुब रसिलो ।
मेदोज	(न.) हाड / हड्डी ।
मेघ	(पुं.) यज्ञ ।
मेधा	(स्त्री.) स्मृतिशक्ति धेरै भएकी बुद्धि ।
मेधातिथि	(पुं.) १. प्रियव्रतका छोरा शाकद्वीपका अधिष्ठाता राजा, २. सत्रौं द्वापरयुगका व्यास, ३. कर्दम प्रजापतिका पुत्र, ४. दक्ष-सावर्णि मनु हुँदा हुने सप्ताहवि मध्येका एक ऋषि ।
मेधाविन्	(विशे.) स्मरणशक्ति भएको बुद्धि हुने ।
मेधि	(पुं.) दाईं गर्दा पशु बाँच्ने कीलो / मेह / मिर्हाँ ।
मेधिर	(विशे.) १. बुद्धिमान्, २. यज्ञकर्ता ।
मेधिष्ठ	(विशे.) ज्यादा बुद्धि भएको ।
मेध्य	(विशे.) १. पवित्र / शुद्ध, २. बुद्धि बढाउने, ३. यज्ञको योग्य ।

मेध्या	(स्त्री.) १. बोझो, २. मालकागुनी, ३. शङ्खपुष्पी, ४. ब्राह्मी ५. शमी, ६. घोटताप्रे, ७. केतकी / केँवरा, ८. गोरौचन ।
मेनका	(स्त्री.) १. हिमालयकी पत्नी, २. स्वर्गीय अप्सराविशेष ।
मेनकात्मजा	(स्त्री.) १. पार्वती, २. शकुन्तला ।
मेना	(स्त्री.) हिमालयकी पत्नी ।
मेरु	(पुं.) सुमेरुपर्वत ।
मेरुसावर्णि	(पुं.) चौध मनुमध्येको एघारौं मनु ।
मेलक	(पुं.) भेटघाट ।
मेला	(स्त्री.) लेख्ने मसी ।
मेलानन्द	(पुं./स्त्री.) मसीपात्र / मस्यानी ।
मेलान्धु	(पुं.) मसीपात्र / मस्यानी ।
मेष	(पुं.) १. भेडा, २. मेषराशि ।
मेषकम्बल	(पुं.) भेडाका रौंको वस्त्र / राडी-पाखी ।
मेषशृङ्गी	(स्त्री.) भेडासिंगी औषधि ।
मेषा	(स्त्री.) सुकुमेल ।
मेषिका	(स्त्री.) १. तिनिशवृक्ष / सादन, २. जटा-मसी, ३. भेडी ।
मेषी	(स्त्री.) १. तिनिशवृक्ष / सादन, २. जटा-मसी, ३. भेडी ।
मेह	(पुं.) प्रमेहनामक मूत्ररोग ।
मेहघ्नी	(स्त्री.) हलेदो / हरिद्रा ।
मेहन	(न.) पुरुषचिह्न / लिङ्ग ।
मैत्र	(न.) १. मित्रता/मित्रेरी, २. अनुराधानक्षत्र, ३. सूर्यलोक, ४. पुरीषोत्सर्ग / दिसा गर्नु ।
मैत्र	(विशे.) १. मित्रसम्बन्धी / मित्रको, २. सूर्यको उपासक, ३. सम्पूर्ण प्राणीमा मित्रभाव गर्ने, ४. सूर्योदय कालदेखि पल्लो तेस्रो मुहूर्त / लग्न ।
मैत्रावरुण	(पुं.) विशिष्ट मुनि ।
मैत्रावरुणि	(पुं.) अगस्ति मुनि ।
मैत्री	(स्त्री.) १. मित्रता / मित्रेरी, २. प्रेमभाव ।
मैत्रेय	(पुं.) १. सूर्य, २. मैत्रेय ऋषि, ३. वर्ण-

सङ्करविशेष ।	
मैत्र्य	(न.) १. मित्रता / मित्रेरी, २. प्रेमभाव ।
मैथिली	(स्त्री.) १. सीता, २. पिप्पला ।
मैथुन	(न.) १. स्त्रीपुरुषको कर्म/रति, २. स्त्री पुरुष दुईको भाव / सत्ता ।
मैनाक	(पुं.) हिमालयको पुत्र मैनाक पर्वत ।
मैनिक	(विशे.) माछा मार्ने ।
मैन्द	(पुं.) १. मैन्दनामक दैत्य, २. रामायण-प्रसिद्ध द्विविदको साथी वानर ।
मैरेय	(न.) मदिरा ।
मैलन्द	(पुं.) भ्रमर / भँवरो ।
मोक्ष	(पुं.) १. संसार-बन्धनबाट मुक्ति पाउनु, २. लौकिक बन्धनबाट छुट्नु ।
मोक्ष(क)	(पुं.) घण्टापाटलिवृक्ष / पाडर ।
मोघ	(विशे.) निरर्थक/वृथा / निष्फल / फजुला ।
मोघा	(स्त्री.) पाटलवृक्ष / पाडरी ।
मोच	(न.) केराको कोसा ।
मोच	(पुं.) सजिवनवृक्ष ।
मोचक	(पुं.) १. कदलीवृक्ष, २. सजिवनवृक्ष, ३. घण्टा पाटलिवृक्ष / पाडर ।
मोचक	(विशे.) १. मुक्त गराउने, २. फुकाउने ।
मोचन	(न.) १. छुटाउनु, २. फकाउनु, ३. मुक्त गराउनु ।
मोचरस	(पुं.) सिमलको खोटो ।
मोचा	(स्त्री.) १. केराको रुख, २. सिमलको रुख ।
मोटन	(न.) १. धुलो पार्नु, २. दोब्बाउनु ।
मोद्गाधित	(न.) स्त्रीको प्रेम चेष्टाविशेष / पतिको प्रेमले चित्त परिपूर्ण भएका बेलामा पतिको नामकीर्तन र गुणप्रशंसा सुन्दा हुने कर्ण-कण्ठ्यन, जुम्भा, अङ्गमोटन इत्यादि चेष्टा ।
मोद	(पुं.) हर्ष / खुसी ।
मोदक	(पुं.) लड्डु ।
मोदन	(न.) भातका सिता ।
मोदन	(विशे.) हर्ष गराउने ।

मोदयन्ती	(स्त्री.) वनबेली ।
मोदा	(स्त्री.) अजमोदा औषधि ।
मोदित	(विशे.) खुसी गराइएको ।
मोदिनी	(स्त्री.) १. अजमोदा, २. जुही, ३. बेली, ४. कस्तूरी, ५. मदिरा ।
मोरट	(न.) १. उखुको जरा, २. जमेको दूधको पानी, ३. ब्याएका सात दिन उप्रान्तको दूध ।
मोरटा	(स्त्री.) भोर्ला ।
मोषक	(पुं.) चोर ।
मोषण	(न.) १. कोर्नु, २. लुट्नु, ३. काट्नु ।
मोह	(पुं.) १. मूर्च्छा, २. अज्ञान, ३. भ्रान्ति ।
मोहन	(न.) १. मैथुन २. मोहनी लाउनु ।
मोहन	(पुं.) कामदेवका पाँच मध्येको एक बाण ।
मोहरात्रि	(स्त्री.) १. ब्रह्माको एक/एक दिनमा हुने प्रलय, २. प्राणीको अज्ञानले ढाकेको अवस्था, ३. कृष्णजन्माष्टमी रात्रि ।
मोहिनी	(स्त्री.) १. मोह पार्ने स्त्री, २. विष्णुको स्त्रीरूपावतार ।
मौकुलि	(पुं.) कागपक्षी ।
मौक्तिक	(न.) मोती ।
मौख्य	(न.) मुखरत्व / फट्फटेपन ।
मौखिक	(विशे.) मुखले बालेको / मुख-जवानी ।
मौञ्जी	(स्त्री.) मुजको कन्दनी ।
मौञ्जीबन्धन	(न.) व्रतबन्ध ।
मौढ्य	(न.) १. मूर्खता, २. मूर्च्छा ।
मौद्गल्य	(पुं.) गोत्र-प्रर्वतक ऋषिविशेष ।

मौद्रीन	(विशे.) मुगी अन्न हुने जमिन ।
मौन	(न.) मुनिको स्वभाव / चुपचाप लाग्नु ।
मौनिन्	(विशे.) चुपचाप रहने ।
मौरजिक	(विशे.) मुरज / तबला बजाउन सिपालु ।
मौर्ख्य	(न.) मूर्खता / मूर्खाई ।
मौर्वी	(स्त्री.) धनुको ताँदो ।
मौल	(पुं.) साँघ/सीमाका जानकार ।
मौल	(न.) मुख्य सेना ।
मौलि	(स्त्री./पुं.) १. शिर, २. मुकुट, ३. बाँधिका केश, ४. मुख्य ।
मौहूर्त	(पुं.) ज्योतिषी ।
मौहूर्तिक	(पुं.) ज्योतिषी ।
म्रक्षण	(न.) १. चिल्लो पार्नु, २. थुप्पाउनु, ३. मिलाउनु ।
म्रदिमन्	(पुं.) मृदुत्व / मुलायमपन / कोमलता ।
म्रदिष्ठ	(विशे.) ज्यादा कमलो ।
म्रदीयस्	(विशे.) ज्यादा कमलो ।
म्लान	(विशे.) १. ओइलाएको, २. गलेको ।
म्लानि	(स्त्री.) १. ओइलाउनु, २. गल्नु ।
म्लिष्ट	(न.) अष्पष्ट उच्चारण ।
म्लिष्ट	(विशे.) अस्पष्ट बोल्ने ।
म्लेच्छ	(पुं.) किरात, शबर आदि जाति ।
म्लेच्छ	(न.) हिङ्गुल / गन्धक र पाराको योगले बनेको वस्तु ।
म्लेच्छदेश	(पुं.) भारतवर्षको प्रान्तभाग ।
म्लेच्छमुख	(न.) ताम्रघातु / ताम्रो ।
म्लेच्छित	(न.) अपशब्द / अशुद्ध शब्द गर्नु ।

य

यजनीयो यायजूकैर्यज्ञादौ योग्यतायुतः ।
यक्षेशमित्रभूर्यच्छेद्यथाजातस्य याचितम् ॥

य	(पुं.) १. वायु, २. यश / कीर्ति ।
यक	(विशे.) जो / जुन चाहिने ।
यकृत	(न.) कलेजा ।
यक्ष	(पुं.) यक्ष / देवताविशेष ।
यक्षकर्म	(पुं.) यक्षकर्म । कपूर, धूपी, कस्तूरी, कङ्कल यी चार चिज मिलाएको सुगन्धी द्रव्य ।
यक्षतरु	(पुं.) वरको रुख ।
यक्षधूप	(पुं.) सालधूप ।
यक्षराज	(पुं.) कुबेर ।
यक्षराज्	(पुं.) कुबेर ।
यक्षरात्रि	(स्त्री.) कार्तिक-शुक्लपूर्णिमा ।
यक्ष्मन्	(पुं.) क्षयरोग ।
यजति	(पुं.) यज्ञ ।
यजत्र	(पुं.) अग्निहोत्री ।
यजन	(न.) १. यज्ञ गर्नु, २. यज्ञ गर्ने स्थान ।
यजमान	(पुं.) यजमान / यज्ञ गर्ने ।
यजुस्	(न.) वेदविशेष / यजुर्वेद ।
यज्ञ	(पुं.) यज्ञ ।
यज्ञपुरुष	(पुं.) विष्णु ।
यज्ञवाट	(पुं.) यज्ञ गर्ने स्थान ।
यज्ञसूत्र	(न.) जनै ।
यज्ञाङ्ग	(पुं.) १. डुम्रीको रुख, २. खयरको रुख, ३. विष्णु
यज्ञान्त	(पुं.) अवभृथ / यज्ञको अन्त्यमा गर्नु पर्ने स्नान ।
यज्ञिय	(विशे.) १. यज्ञको योग्य, २. यज्ञको हितकारक ।
यज्ञिय	(पुं.) डुम्रीवृक्ष ।

यज्ञीय	(विशे.) यज्ञसम्बन्धी वस्तु ।
यज्ञोपवीत	(न.) जनै ।
यज्वन्	(पुं.) विधिपूर्वक यज्ञ गर्ने ।
यत्	(अव्य.) यस कारणले ।
यत्	(विशे.) जो ।
यतस्	(अव्य.) १. यस कारणले, २. जतातिर, ३. हेतु / किनभने, ४. जसबाट, ५. जहाँ
यत्तम	(विशे.) धेरै मध्येको जुन चाहिने ।
यतर	(विशे.) दुई मध्ये जुन चाहिने ।
यति	(स्त्री.) १. श्लोकको विश्रामस्थान, २. बाजाको प्रबन्धविशेष ।
यतिचान्द्रायण	(न.) यतिचान्द्रायण / मध्याह्नमा आठ आठ ग्रास हविष्य खाने व्रतविशेष ।
यतिन्	(विशे.) जितेन्द्रिय ।
यत्न	(पुं.) उद्योग / कोसिस ।
यत्र	(अव्य.) १. जहाँ, २. जसमा ।
यथा	(अव्य.) जस्तो ।
यथाकामिन्	(विशे.) स्वेच्छाचारी / मनपरी गर्ने ।
यथाक्रमम्	(अव्य.) क्रमैले / रोलैसँग ।
यथाजात	(विशे.) मूर्ख ।
यथातथम्	(अव्य.) यथार्थ / जस्ताको तस्तै ।
यथापूर्वम्	(अव्य.) पहिलेको जस्तो / साबिक बमोजिम ।
यथामुखीन	(विशे.) मुखतिर फर्केको ।
यथायथम्	(अव्य.) योग्य / जस्ताको तस्तो ।
यथार्थम्	(अव्य.) यथार्थ / जस्ताको तस्तो ।
यथार्हम्	(अव्य.) यथायोग्य ।
यथार्हवर्ण	(पुं.) चर / जासुस ।
यथाशक्ति	(अव्य.) शक्तिअनुसार ।

यथाशास्त्र	(अव्य.) शास्त्रमुताबिक ।
यथास्वम्	(अव्य.) योग्य / जस्ताको तस्तो ।
यथेप्सितम्	(अव्य.) इच्छामुताबिक ।
यथेष्टम्	(अव्य.) इच्छामुताबिक ।
यथोचितम्	(अव्य.) यथायोग्य ।
यथोदितम्	(अव्य.) बताए मुताबिक ।
यदा	(अव्य.) जहिले / जुनकालमा ।
यदि	(अव्य.) १. पक्षान्तर / यसो हो भने, २. सम्भावना / यस्तो हो भने ।
यदीय	(विशे.) जस्को ।
यदृच्छा	(स्त्री.) १. स्वतन्त्रता, २. अनायास / विना प्रयत्न ।
यन्तृ	(पुं.) १. सारथि, २. माहुते ।
यन्तृ	(विशे.) प्रेरणा गर्ने ।
यन्त्र	(न.) १. यन्त्र / जन्त्र, २. देवताको पूजा गर्ने त्रिकोण, पञ्चकोण आदि यन्त्र, ३. कल / मेशिन ।
यन्त्रण	(न.) १. रक्षण गर्नु, २. छेकथुन गर्नु, ३. बाँध्नु, ४. थिच्नु ।
यन्त्रिका	(स्त्री.) साली / पत्नीकी बहिनी ।
यन्त्रित	(विशे.) १. बाँधिएको, २. थुनिएको, ३. थिचिएको ।
यम	(पुं.) १. यमराज, २. योगशास्त्रप्रसिद्ध यम/ अहिंसा, सत्यवचन, अचौर्य, ब्रह्मचर्य, अपरिग्रह यी पाँच, ३. जुम्ल्याहा ।
यमक	(न.) शब्दालङ्कारविशेष / स्वर-व्यञ्जनको आवृत्ति हुने अलङ्कारविशेष ।
यमघण्ट	(पुं.) ज्योतिषशास्त्रमा प्रसिद्ध योगविशेष ।
यमज	(विशे.) जुम्ल्याहा ।
यमद्वितीया	(स्त्री.) कार्तिक-शुक्लद्वितीया / भाइ- टीकाको दिन ।
यमराज	(पुं.) यमराज ।
यमल	(न.) जोडा ।
यमल	(विशे.) जुम्ल्याहा ।
यमानी	(स्त्री.) ज्वानो ।

यमी	(स्त्री.) यमुना नदी ।
यमुना	(स्त्री.) यमुना नदी ।
यमुनाभ्रातृ	(पुं.) यमराज ।
ययी	(पुं.) १. घोडा, २. महादेव ।
ययु	(पुं.) अश्वमेघको घोडा ।
यव	(पुं.) १. जौ, २. परिमाणविशेष / छ सस्यु बराबर ।
यवक	(पुं.) जौ ।
यवक्य	(विशे.) जौ उब्जने जमिन ।
यवक्षार	(पुं.) जवाखार ।
यवन	(पुं.) मुसलमान ।
यवनानी	(स्त्री.) यवनलिपि / फारसी अक्षर ।
यवनाल	(पुं.) धान्यविशेष / देवधान ।
यवनेष्ट	(पुं.) १. लशुन, २. प्याज, ३. निम ।
यवप्रख्या	(स्त्री.) जौको आकार हुने खटिराविशेष ।
यवफल	(पुं.) ठूलो कुरो ।
यवशूकज	(पुं.) जवाखार ।
यवस	(न.) सामान्य तृण / घाँस ।
यवसुर	(न.) जौको मदिरा ।
यवागू	(स्त्री.) फाँडो ।
यवाग्रज	(पुं.) जवाखार ।
यवानिका	(स्त्री.) ज्वानो ।
यवास	(पुं.) दुरालभा / सिस्नो ।
यविष्ठ	(विशे.) १. कान्छो, २. ज्यादा तरुण ।
यवीयस्	(विशे.) १. कान्छो, २. ज्यादा तरुण ।
यव्य	(विशे.) १. जौको उब्जनी हुने जमिन, २. जौलाई फाइदा गर्ने बीज ।
यशस्	(न.) १. यश / दान, दया आदिबाट भएको जस, २. अन्न ।
यशःपटह	(पुं.) नगरा / बाजाविशेष ।
यशद	(न.) जस्ता / धातुविशेष ।
यशश्चिन्	(विशे.) कीर्तिमान् / यश हुने ।
यष्टि	(पुं./स्त्री.) १. लठ्ठी, २. छाता चमरहरूको डाँठ, ३. हाँगो, ४. लुङ / पोते हारहरूको डोरा ।

यष्टिमधु	(न.) जेठीमधु ।	यादस्	(न.) जलचर जन्तु ।
यष्टी	(स्त्री.) १. जेठीमधु, २. हारविशेष ।	यादःपति	(पुं.) १. वरुण, २. समुद्र ।
यष्टीमधु	(न.) जेठीमधु ।	यादसांपति	(पुं.) १. वरुण, २. समुद्र ।
यष्ट	(पुं.) यज्ञकर्ता ।	यादृश्	(विशे.) जस्तो ।
याग	(पुं.) यज्ञ ।	यादृक्ष	(विशे.) जस्तो ।
याचक	(विशे.) माने ।	यादृश	(विशे.) जस्तो ।
याचन	(न.) मागनु ।	यान	(न.) १. हिंङु, २. शत्रुहरूमाथि चढाइ गर्नु, ३. हात्ती, घोडा आदि चढिने सवारी ।
याचनक	(विशे.) माने ।	यानपात्र	(न.) १. नाउ, २. जहाज ।
याचना	(स्त्री.) मागनु ।	यानमुख	(न.) बग्गी आदिको अग्रभाग/धुरा ।
याचितक	(विशे.) मागेर पाइएको वस्तु ।	यापन	(न.) १. पुर्‍याउनु, २. व्यवहार गर्नु, ३. कालक्षेप गर्नु / आलटाल गर्नु ।
याच्चा	(स्त्री.) मागनु ।	याप्य	(विशे.) १. अधम / खराब, २. औषधिले थामथुम पारिने तर निको नहुने रोग ।
याजक	(पुं.) ऋत्विक् ।	याप्ययान	(न.) म्याना / तामदान आदि ।
याजन	(न.) यज्ञ गराउनु ।	याभ	(पुं.) मैथुन ।
याज्ञिक	(विशे.) १. यज्ञमा काम लाग्ने, २. खयर, पलाश, पिपल इत्यादि वस्तु ।	याम	(पुं.) १. प्रहर / एक प्रहर, २. देवताविशेष ।
याज्ञिक	(पुं.) यज्ञकर्ता ।	यामघोष	(पुं.) कुखुरो ।
याज्य	(विशे.) यज्ञ गराइने / यजमान शिष्य ।	यामल	(न.) १. जोडा, २. मन्त्रशास्त्रविशेष ।
यात	(विशे.) १. गएको, २. हिंडेको ।	यामार्ध	(न.) प्रहरको आधा भाग ।
यातना	(स्त्री.) ठूलो वेदना ।	यामि	(स्त्री.) छोरी, दिदी, बहिनी आदि घरका जनाना ।
यातयाम	(विशे.) १. जीर्ण भएको, २. भोग गरिएको, ३. पाकेको एक प्रहर पछिको अन्न, ४. रस निखेको वस्तु ।	यामिकभट	(पुं.) पहरा दिने सिपाही ।
यात्	(विशे.) १. जाने, २. हिंड्ने, ३. लडाइँका निमित्त चढाइ गर्ने ।	यामित्र	(न.) लग्नदेखि सप्तम राशि ।
यात्	(स्त्री.) देवरानी, जेठानी ।	यामिनी	(स्त्री.) १. रात्री, २. हलेदो, ३. कश्यप प्रजापतिकी स्त्रीविशेष ।
यातायात	(न.) आवत-जावत ।	यामुन	(न.) सौविराञ्जन / सुर्मा ।
यातु	(न.) राक्षस ।	याम्य	(विशे.) यमराजसम्बन्धी ।
यातु	(पुं.) १. काग, २. पथिक / प्रवासी, ३. वायु ।	यायजूक	(पुं.) बारम्बार यज्ञ गर्ने ।
यातु	(स्त्री.) १. यातना/पीडा, २. केही काम गर्न नसक्ने स्थितिमा मुर्मुँरिएर अरूलाई पिट्नु ।	यायावर	(पुं.) १. अश्वमेधको घोडा, २. भ्रमण गरिरहने / घुमन्ता-फिरन्ता, ३. मुनि ।
यातुधान	(पुं.) राक्षस ।	यान	(पुं.) लाहाको रस / माहुर ।
यात्रा	(स्त्री.) १. व्यवहार, २. शत्रुहरूमाथि चढाइ गर्नु, ३. देवदर्शनका निमित्त हिंड्नु,	यावक	(पुं.) १. भटमास, २. गहत, ३. अलि अलि उसिनिएको घान आदि, ४. माहुर ।

यावज्जीवम् (अव्य.) बाँचुन्जेल ।

यावत् (अव्य.) १. साकल्य, २. अवधि, ३. मान, ४. अवधारणा, ५. संप्रम ।
जस्तै क्रमैले- यावत् परायान्ति भुवीह मानवाः यहाँ 'यस भूमितलमा जम्मै मानिस मर्दछन्' यो अर्थ हुनाले यावत्-शब्दको अर्थ साकल्य बुझियो ।

अब्दं सप्तदशं यावद्

बाल इत्युच्यते जनः

यहाँ 'सोह वर्ष पुगेर सत्र नलागुन्जेल मानिस बाल कहिन्छ' भन्दा यावत्शब्दको अर्थ अवधि बुझियो । महापथो नाम सर्वेषां गमनमार्गः, मरणमिति यावत् । यहाँ 'महापथ भनेको सबै हिँड्ने बाटो, अर्थात् मरण' यस्तो अर्थ हुनाले सर्वेषां गमनमार्गः पदको र मरणं पदको यावत्-शब्दले मान प्रमाण, तुल्यार्थबोधकता बुझाउँछ । यावदस्ति ददाति सः यहाँ- 'त्यो जहाँसम्म हुन्छ दिन्छ' भन्दा 'भएसम्म' यस्तो अवधारणा/इयत्तानिर्णय यावत्-शब्दले बुझाउँछ । यावदहं गच्छामि यहाँ जान लागेका मानिसको संप्रम/हडबडी यावत्शब्दले बुझाउँछ ।

यावत् (विशे.) जति / जुन प्रमाण भएको ।

यावत्तिथ (विशे.) जुन संख्याको पूरक संख्येय (जतिऔं) ।

यावन (पुं.) लोहवान / धूपविशेष ।

यावनाल (पुं.) जुनेलो / अन्नविशेष

यावशूक (पुं.) जबाखार ।

याष्टीक (विशे.) लठ्ठीले युद्ध गर्ने / लठ्ठीबाज ।

यास (पुं.) दुरालभा औषधि ।

युज् (विशे.) १. युक्त हुने, २. समाधि चढाउने ।

युक्त (विशे.) १. मिलेको / संयुक्त भएको,

२. मुनासिब भएको, ३. योगाभ्यास गर्ने,
४. समाधिसिद्धि भैसकेको योगी ।

युक्तरसा (स्त्री.) रास्ना / गाईतिहारे ।

युक्ति (स्त्री.) १. न्याय / इन्साफ, २. लोक व्यवहार, ३. सुगम उपाय / जुक्ति,
४. नाटकको अलङ्कारविशेष / तर्क, वितर्क देखाएर वस्तुनिर्णय गर्नु ।

युग (न.) १. जोडा / दुईको युगल, २. सत्य, त्रेता आदि कालविशेष ।

युग (पुं.) १. हलाको जुवा, २. रथको अग्रकाष्ठ / बम ।

युगकीलक (पुं.) १. हलाका जुवाको कीलो / सोइला, २. रथको अग्रकाष्ठ / बम अड्याउने कीला ।

युगन्धर (पुं.) रथको अग्रकाष्ठ / बम अड्याउने स्थान ।

युगपत् (अव्य.) एक कालमा / एकैचोटी ।

युगपत्र (क) (पुं.) कोइरालो / वृक्षविशेष ।

युगपाश्र्वग (पुं.) अभ्यासका निमित्त जोतेका गोरुसँगै हिँडाइने गोरु ।

युगल (न.) जोडा / एक जोर ।

युगाद्या (स्त्री.) युगारम्भतिथि । वैशाख-शुक्ल-तृतीया, कार्तिक-शुक्लनवमी, भाद्र-कृष्ण-त्रयोदशी, माघ-शुक्लपूर्णिमा यी चार तिथि चार युगका क्रमैले आरम्भतिथि हुन् ।

युगान्त (पुं.) प्रलय ।

युग्म (न.) जोडा / एक जोर ।

युग्य (विशे.) वाहन / घोडा, गोरु आदि / रथ आदिमा जोतिएका घोडा आदि ।

युञ्जान (पुं.) १. सारथि, २. ब्राह्मण, ३. ध्यानले सब कुरा थाहा पाउने योगी ।

युध् (त) (स्त्री.) युद्ध / लडाईँ ।

युध् (त) (विशे.) युद्ध गर्ने ।

युत (विशे.) १. युक्त भएको / मिलेको, २. छुट्टिएको ।

युतक (न.) विवाहले भएको दाम्पत्यभाव ।

युद्ध (न.) लडाईँ ।

युधिष्ठिर (पुं.) पाण्डु राजाका जेठा छोरा ।

युयुधान	(पुं.) १. इन्द्र, २. क्षत्रिय, ३. सात्यकि/यदुवंशी वीरविशेष ।	योगक्षेम	(पुं.द्विव.) आर्जन र अर्जितको रक्षा ।
युवक	(पुं.) भर्खर जवानीमा प्रवेश गरेको केटो ।	योगनिद्रा	(स्त्री.) समाधि लगाउने अवस्था ।
युवजानि	(पुं.) तरुनी आइमाईको पति ।	योगपट्ट	(न.) योगाभ्यासीहरूको बसेर घुँडा र पिठ्युँ बाँध्ने वस्त्रविशेष ।
युवति	(स्त्री.) तरुनी ।	योगमाया	(स्त्री.) आदिशक्ति / आदिमाया ।
युवती	(स्त्री.) १. सामान्य स्त्री, २. तरुनी ।	योगरूढ	(पुं.) यौगिक / प्रकृति-प्रत्ययले बुझिने अर्थलाई नछाडेर रूढि/प्रसिद्धिले विशेष अर्थ बुझाउने शब्द ।
युवन्	(पुं.) तत्रेरी । जवान १६ वर्ष देखि ७० वर्षसम्मको मानिएको छ । मतान्तरमा-१६ वर्षदेखि ३० वर्ष सम्मको ।	योगारूढ	(विशे.) विषयभोगमा विमुख भएर सर्वसंकल्प परित्याग गर्ने योगी ।
युवराज	(पुं.) उत्तराधिकारी राजकुमार ।	योगिन्	(पुं.) योगाभ्यासी ।
युष्मद्	(विशे.) तिमी / तपाईं / तँ ।	योगिनी	(स्त्री.) १. योगयुक्त भएकी स्त्रीव्यक्ति, २. भगवतीका परिवारमा भएका चौसठ्ठी योगिनीहरू, ३. ज्योतिषमा प्रसिद्ध मङ्गला पिङ्गला आदि आठ योगिनी ।
यूक	(पुं./स्त्री.) जुम्रा-लिखा ।	योगीश्वरी	(स्त्री.) दुर्गा देवी ।
यूति	(स्त्री.) मिश्रण / मिलाउनु ।	योगेश्वर	(पुं.) १. भगवान्, २. विष्णु, ३. शिव ।
यूथ	(न.) सजातीय / एकैथरी वस्तुको समुदाय ।	योगेष्ट	(न.) सिसा / घातुविशेष ।
यूथप	(पुं.) बथान मध्येमा मुख्य भएको हात्ती आदि प्राणी ।	योग्य	(न.) ऋद्धि औषधि / पातेझुलो ।
यूथभ्रष्ट	(विशे.) बथानबाट छुट्टिएको ।	योग्य	(विशे.) लायक ।
यूथिका	(स्त्री.) १. जुही/ फूलविशेष, २. गुदेरगानो औषधि ।	योग्यता	(स्त्री.) लायकपन / लायकी ।
यूनि	(स्त्री.) मिश्रण / मिलाउनु ।	योग्या	(स्त्री.) अभ्यास ।
यूनी	(स्त्री.) तरुनी ।	योजन	(न.) १. जोर्नु, २. चार कोश ।
यूप	(पुं./न.) यज्ञमा पशु बाँध्ने कीलो / मौलो ।	योजना	(स्त्री.) १. जोर्नु, २. जुटाउनु ।
यूप	(पुं.) जयस्तम्भ । विजय गर्ने राजाले जितिएका मुलुकमा गाडेको, राजवर्णनले युक्त भएको ढुङ्गा आदिको खम्बा ।	योजनवल्ली	(स्त्री.) मजिटो ।
यूपकटक	(पुं.) यज्ञका मौलाको टुप्पामा राखिने बालाको आकार भएको काठ ।	योजित	(विशे.) १. मिलाइएको, २. जुटाइएको ।
यूष	(न.) क्वाथको रस / काँडाको रस ।	योत्र	(न.) रथको बन्धन / जोत ।
योक्त्	(विशे.) १. योजना गर्ने / जोरजाम गर्ने, २. प्रेरणा गर्ने ।	योध	(पुं.) जोद्धा / लडाइँ गर्ने ।
योक्त्र	(न.) रथको बन्धन / जोतारो ।	योद्ध	(पुं.) जोद्धा / लडाइँ गर्ने ।
योग	(पुं.) १. सन्नहन / तयारी, २. उपाय, ३. ध्यान, ४. सङ्गति / मिल्नु, ५. युक्ति/ युक्ति ।	योनल	(पुं.) जुनेलो / अन्नविशेष ।
योगक्षेम	(न.) आर्जन गर्नु र त्यसको रक्षा गर्नु ।	योनि	(पुं./स्त्री.) १. कारण, २. उत्पत्तिस्थान, ३. भग ।
		योनिज	(विशे.) योनि (भग)बाट पैदा हुने ।
		योषा	(स्त्री.) स्वास्नी मानिस ।
		योषित्	(स्त्री.) स्वास्नी मानिस ।

योषिता	(स्त्री.) स्वास्नी मानिस ।
यौगिक	(पुं.) प्रकृति-प्रत्यय अनुसार अर्थ बुझाउने शब्द ।
यौगिक	(विशे.) योग (सम्बन्ध)बाट भएको ।
यौतक	(न.) विवाहमा माइतीले दिएको स्त्रीधन ।
यौन	(न.) योनिसम्बन्ध / विवाह ।
यौवत	(न.) तरुनीको समूह ।

यौवन	(न.) तारुण्य / जवानी ।
यौवनपिटक	(पुं./स्त्री.) डन्डीफोर ।
यौष्माक	(विशे.) १. तिम्रो दुई जनाको, २. तिम्रोहरू अनेक जनाको ।
यौष्माकीण	(विशे.) १. तिम्रो दुई जनाको, २. तिम्रोहरू अनेक जनाको ।

र

राजराजसुहृत्पुत्रो रैराहित्यरुजादनः ।

रचयेद्रोगराहित्यं रविरोचिष्णुविग्रहः ॥

र	(पुं.) अग्नि ।	रक्तसार	(न.) रक्तचन्दन ।
रंहस्	(न.) वेग ।	रक्तसार	(पुं.) १. अम्लबेत, २. खयर ।
रक्त	(न.) १. रगत, २. काश्मिरी केशर, ३. ताम्र / तामो ।	रक्ताङ्ग	(पुं.) १. मङ्गलग्रह, २. कम्पिल्लवृक्ष/ सिन्दुरे ।
रक्त	(विशे.) १. रातो वर्ण हुने, २. प्रेम गर्ने, ३. रङ्गाइएको ।	रक्तातिसार	(पुं.) दिसाबाट रगतै रगत जाने रोगविशेष ।
रक्तक	(पुं.) बन्धूकपुष्प / दोपहरिया ।	रक्तार्मन्	(न.) नेत्रका सेतो भागमा रातो मासु बढ्ने रोगविशेष ।
रक्तकाण्डा	(स्त्री.) रातो डाँठ हुने पुनर्नवा ।	रक्तार्बुद	(पुं.) विकृत भएका पित्तले रगत र नसा दूषित हुन जाँदा ठाउँ ठाउँमा फोका उठ्ने नपाक्ने, रगत भने आउने रोगविशेष ।
रक्तगन्धक	(न.) बोल औषधि ।	रक्तार्शस्	(न.) गुदद्वारमा मांसाङ्कुर पैदा भएर रगत आउने रोगविशेष / अल्काइ ।
रक्तगुल्म	(पुं.) स्त्रीहरूको रजोदोषले हुने रगतको गोला ।	रक्तिका	(स्त्री.) रातिगेडी / रत्ती ।
रक्तघ्नी	(पुं.) रोहितको रुख / गुराँस ।	रक्षस्	(न.) राक्षस ।
रक्तघ्न	(स्त्री.) दूर्वा / दुबो ।	रक्षःसभ	(न.) राक्षसको सभा / समूह ।
रक्तचन्दन	(न.) रक्त चन्दन / रातो श्रीखण्ड ।	रक्षक	(विशे.) रक्षा गर्ने ।
रक्ततुण्ड	(पुं.) शुकपक्षी / सुगा ।	रक्षण	(न.) रक्षा गर्नु ।
रक्तदन्तिका	(स्त्री.) वैप्रचित नाउँ भएका दैत्यहरूलाई चपाउने दुर्गा ।	रक्षा	(स्त्री.) १. रक्षण गर्नु, २. भस्म / विभूत, ३. अभिमन्त्रण गरेर हातमा बाँध्ने डोरो ।
रक्तपा	(स्त्री.) जुका ।	रक्षित	(विशे.) रक्षा गरिएको ।
रक्तपादी	(स्त्री.) लज्जावती औषधि ।	रक्षितृ	(विशे.) रक्षा गर्ने ।
रक्तपित्त	(न.) विकृत भएका पित्तले युक्त भएर मुख, नाक, कान आदि ऊर्ध्वभागबाट, अथवा गुदद्वार र मूत्रद्वारबाट रगत आउने रोगविशेष ।	रक्षिवर्ग	(पुं.) हरदम राजाको शरीर रक्षा गर्ने / आठपहरिया / हजुरिया ।
रक्तपुष्प	(पुं.) करबीर ।	रक्षोघ्न	(पुं.) १. भलायो, २. सेतो सस्यु ।
रक्तपुष्प	(पुं.) पलाशवृक्ष ।	रक्षोघ्नी	(स्त्री.) बोझो ।
रक्तफला	(स्त्री.) गोलकाँक्री ।	रक्षोहन्	(पुं.) गुग्गुलु / गोकुलघूप ।
रक्तबीज	(पुं.) १. दारिम/अनारको रुख, २. रिटो, ३. दैत्य ।	रक्षोहन्	(विशे.) राक्षस मार्ने ।
रक्तयष्टि	(स्त्री.) मजिटो ।	रक्षण	(पुं.) रक्षण / रक्षा गर्नु ।
		रघु	(पुं.) रामचन्द्रका प्रपितामह राजा ।

रघुनन्दन	(पुं.) रामचन्द्र ।
रघुनाथ	(पुं.) रामचन्द्र ।
रघुपति	(पुं.) रामचन्द्र ।
रङ्ग	(विशे.) १. कङ्काल, २. कृपण ।
रङ्गु	(पुं.) पीठमा पाटा हुने मृग ।
रङ्ग	(पुं.) १. रङ्गाउने वस्तु, २. नृत्य भूमि, ३. रणभूमि, ४. नाटकको दृश्य हेर्ने मानिस, ५. राजमार्ग, ६. सुहाग, ७. खयर ।
रङ्ग	(पुं./न.) राङ् / धातुविशेष ।
रङ्गदा	(स्त्री.) फिट्किली ।
रङ्गभूमि	(स्त्री.) मल्ल भूमि / कुस्ती लड्ने स्थान ।
रङ्गमातृका	(स्त्री.) लाहा ।
रङ्गाजीव	(पुं.) १. रङ्गाउने कामले जीविका गर्ने / छिपा-रङ्गरेज, २. चित्रकार, ३. नटुवा ।
रङ्गावतारक	(पुं.) नाटक गर्ने नट ।
रचन	(न./स्त्री.) बनाउनु ।
रचना	(स्त्री.) १. बनाउनु, २. राम्रो हिसाबले राख्नु / रच्नु-सजाउनु, ३. त्वष्टाकी पत्नी र विश्वरूपकी आमा मुत्यु कन्या ।
रचित	(विशे.) १. बनाइएको, २. रचिएको / सजाइएको ।
रज	(पुं.) १. धुलो, २. रजोगुण, ३. स्त्रीको आर्तव / महिना महिनामा आउने रगत ।
रजस्	(न.) १. धुलो, २. रजो गुण, ३. स्त्रीको आर्तव / महिना महिनाको रगत ।
रजक	(पुं.) घोबी ।
रजत	(न.) चाँदी ।
रजताद्रि	(पुं.) कैलास पर्वत ।
रजन	(न.) रङ्गाउने रङ्ग ।
रजनि	(स्त्री.) १. रात्रि, २. हलेदो, ३. पद्मावती / औषधिविशेष ।
रजनी	(स्त्री.) १. रात्रि, २. हलेदो, ३. पद्मावती / औषधिविशेष ।
रजनीकर	(पुं.) १. चन्द्रमा, २. कपूर ।
रजनीचर	(पुं.) राक्षस ।

रजनीचर	(विशे.) राती डुल्ने ।
रजनीमुख	(न.) प्रदोष / सायङ्काल ।
रजस्वल	(पुं.) राँगी ।
रजस्वल	(विशे.) धुलाले युक्त भएको ।
रजस्वला	(स्त्री.) नछुने भएकी स्त्री ।
रज्जु	(स्त्री.) डोरी ।
रञ्जक	(पुं.) कम्पिल्लवृक्ष / सिँदुरे ।
रञ्जक	(विशे.) १. रङ्गाउने, २. प्रसन्न गराउने ।
रञ्जन	(न.) १. रङ्गाउनु, २. प्रसन्न गराउनु ।
रञ्जन	(विशे.) १. रङ्गाउने, २. प्रसन्न गराउने ।
रञ्जनी	(स्त्री.) १. नीर, २. मजिटो, ३. हलेदो ।
रटन्ती	(स्त्री.) माघकृष्ण चतुर्दशी ।
रटन	(न.) चिच्याउनु ।
रण	(पुं./न.) लडाइँ ।
रण	(विशे.) रमणीय / राम्रो ।
रण	(पुं.) शब्द / ध्वनि ।
रणरणक	(पुं.) उत्कण्ठा / मनोहर वस्तुको प्राप्तिका निमित्त ।
रणसङ्कुल	(न.) तुमुल / युद्धको घमासान ।
रणडा	(स्त्री.) १. राँडी / विधवा, २. मूषिक-पर्णी / मुसली औषधि ।
रणडाश्रमिन्	(पुं.) अठचालीस वर्ष नाघेपछि राडो हुने पुरुष ।
रत	(न.) रति / मैथुन ।
रत	(विशे.) तत्पर भएको ।
रतहिण्डक	(पुं.) गुन्डा ।
रति	(स्त्री.) १. कामदेवकी स्त्री, २. मैथुन, ३. प्रेम ।
रतिपति	(पुं.) कामदेव ।
रत्न	(न.) १. मणि / जुहारात, जवाहिरात, २. श्रेष्ठ ।
रत्नगर्भा	(स्त्री.) पृथिवी ।
रत्नपारायण	(न.) रत्न उत्पन्न हुने स्थान ।
रत्नसानु	(पुं.) सुमेरुपर्वत ।
रत्नाकर	(पुं.) समुद्र ।

रत्नाभरण	(न.) जडाउ गहना ।	हानि गराउने अवस्था ।	
रत्नि	(पुं.) मूढे हात प्रमाण ।	रभस	(पुं.) १. वेग, २. हतपत, ३. हडबड ।
रथ	(पुं.) १. रथ / बग्गी आदि पाङ्ग्रा लागेको सवारी, २. बेतको रुख ।	रभस	(विशे.) १. वेगवान्, २. हतपत गर्ने, ३. हडबड ।
रथकट्या	(स्त्री.) रथको समूह ।	रभसा	(स्त्री.) औत्सुक्य / इच्छाविशेष / रहस्य ।
रथकार	(पुं.) रथ बनाउने जातिविशेष / क्षत्रियबाट वैश्यामा उत्पन्न भएको माहिष्यजातिको पुरुषबाट, वैश्यबाट शूद्रमा उत्पन्न करण-जातिकी स्त्रीमा उत्पन्न वर्णसङ्करविशेष ।	रभ	(विशे.) रमणीय / राम्रो ।
रथकुटुम्बिन्	(पुं.) सारथि ।	रभठ	(पुं.) देशविशेष ।
रथगुप्ति	(स्त्री.) रथाच्छादन / टप ।	रभठ	(न.) हिङ् ।
रथचरण	(पुं./न.) १. रथको पाङ्ग्रा, २. चखेवा-पक्षी ।	रमण	(न.) १. सुरत / मैथुन, २. विहार / खेल, ३. प्रीति गर्नु ।
रथद्व	(पुं.) तिनिश / सादनवृक्ष ।	रमण	(पुं.) पति / खसम ।
रथन्तर	(पुं.) कल्पविशेष ।	रमण	(विशे.) १. प्रीति गर्ने, २. खेलाउने ।
रथन्तर	(न.) सामवेदविशेष ।	रमणी	(स्त्री.) स्त्री ।
रथाङ्ग	(न.) चक्र / पाङ्ग्रा ।	रमणीय	(विशे.) सुन्दर / राम्रो ।
रथाङ्ग	(पुं.) चखेवापक्षी ।	रमा	(स्त्री.) लक्ष्मी ।
रथाङ्गपाणि	(पुं.) चक्रधर / विष्णु ।	रमापति	(पुं.) विष्णु ।
रथाङ्गपुष्प	(पुं.) बेतको रुख ।	रमिता	(स्त्री.) भोग गरिएको स्त्री ।
रथिक	(पुं.) १. रथ चढेर युद्ध गर्ने, २. तिनिश / सादनवृक्ष ।	रम्भ	(पुं.) १. वंश / बाँस, २. दैत्यविशेष ।
रथिन्	(पुं.) रथी / रथ चढेर युद्ध गर्ने ।	रम्भा	(स्त्री.) केरा ।
रथ्य	(पुं.) घोडा ।	रम्भोरु	(स्त्री.) केराको थामजस्ता तिघ्रा हुने स्त्री ।
रथ्या	(स्त्री.) १. रथको समूह, २. रथ हिँड्न लायकको बाटो ।	रम्य	(विशे.) रमणीय / राम्रो ।
रद	(पुं.) १. दाँत, २. विलेखन / कोपर्नु ।	रम्यक	(न.) द्वीपविशेष ।
रदच्छद	(पुं.) ओठ ।	रय	(पुं.) वेग / प्रवाह ।
रदन	(पुं.) दाँत ।	रराटी	(स्त्री.) ललाट / निधार ।
रदनच्छद	(पुं.) ओठ ।	रत्नक	(पुं.) १. राडी-पाखी, २. च्याङ्ग्रा ।
रन्तिदेव	(पुं.) चन्द्रवंशीय दानवीर / दयावीर राजाविशेष ।	रव	(पुं.) शब्द ।
रन्धन	(न.) १. पाक / पकाउनु, २. नाश गर्नु ।	रवण	(न.) १. काँसो धातु, २. शब्द ।
रन्धित	(विशे.) १. पकाइएको, २. नाश गरिएको ।	रवण	(विशे.) शब्द गर्ने ।
रन्ध्र	(न.) १. प्वाल, २. छिद्र / अर्काको	रवण	(पुं.) १. उँट, २. कोइली ।
		रवि	(पुं.) १. सूर्य, २. आँकको रुख, ३. मघानी ।
		रविज	(पुं.) १. शनैश्चर, २. यमराज, ३. वैवस्वत मनु, ४. सुग्रीव, ५. कर्ण, ६. अश्विनी कुमार, ७. सावर्णि मनु ।
		रविनन्दन	(पुं.) १. शनैश्चर, २. यमराज, ३. वैवस्वत

मनु, ४. सुग्रीव, ५. कर्ण, ६. अश्विनी कुमार, ७. सावर्णि मनु ।	गर्न सिपालु, २. सरस / रसिलो ।
रशना (स्त्री.) काञ्ची/स्त्रीका कटिको सिक्री आदि गहना ।	रसित (न.) मेघको शब्द ।
रश्मि (पुं.) १. किरण, २. डोरी ।	रसेन्द्र (पुं.) पारो ।
रस (पुं.) १. मधुर, अम्ल आदि रस, २. खाइएको वस्तु पचेको सार, ३. शृङ्गार, वीर, आदि रस, ४. विष, ५. वीर्य / शुक्र, ६. स्वाद, ७. प्रेम, ८. झोल, ९. पारो, १०. हिङ्गुल ।	रसोन (क) (पुं.) लसुन ।
रसगर्भ (न.) चुत्राको रसाञ्जन ।	रस्य (विशे.) १. शरीरको रसघातु बढाउने, २. रसिलो ।
रसज (न.) रक्त / रगत ।	रंहस् (न.) वेग ।
रसज्ञा (स्त्री.) जिह्वा / जिभ्रो ।	रहस् (न.) एकान्त ।
रसन (न.) जिह्वा / जिभ्रो ।	रहस् (अव्य.) एकान्त ।
रसना (स्त्री.) जिह्वा / जिभ्रो ।	रहस्य (विशे.) १. एकान्तमा गर्न लायक, २. एकान्तमा भएको ।
रसना (स्त्री.) १. रास्ना / गाईतिहारे, २. डोरी, ३. काञ्ची / स्त्रीका कटिमा लाउने सिक्री ।	रहित (विशे.) वर्जित / बिछोड भएको ।
रसवती (स्त्री.) भान्सा / भक्ष्य-भोज्य पकाउने स्थान ।	रा (स्त्री.) दान / दिनु ।
रसा (स्त्री.) १. पृथिवी, २. रास्ना / गाई-तिहारे, ३. पाठा / गुदेरगानो, ४. सल्लो, ५. कागुनो, ६. दाख, ७. साजवृक्ष ।	राका (स्त्री.) चन्द्रको सोह्र कलाले पूर्ण भएको पूर्णिमा ।
रसाग्रज (न.) चुत्राका क्वाथले बनेको रसाञ्जन ।	राक्षस (पुं.) १. राक्षस / ब्रह्माको तामस-शरीरबाट उत्पन्न भएका र कश्यप प्रजापतिका क्रोध-वशानामक पत्नीमा भएका संतान, २. युद्ध गरेर कन्या हरण गरिने राक्षसविवाह ।
रसाञ्जन (न.) चुत्राको क्वाथले बनेको रसाञ्जन ।	राक्षसी (स्त्री.) १. चण्डा / चोरनामक औषधि, २. राक्षस स्त्री ।
रसातल (न.) पृथिवीदेखि तल्ला सात पाताल-मध्येको सातौँ पाताल पृथ्वीतल ।	राक्षा (स्त्री.) लाहा ।
रसाभास (पुं.) अनौचित्य (बेमुनासिबी)ले राखिएको शृङ्गार आदि रस ।	राग (पुं.) १. गीतमा प्रसिद्ध भैरव, कौशिक आदि छ राग, २. विषयप्रीति, ३. प्रेम, ४. वर्ण / रङ्ग ।
रसायन (न.) १. जरा-व्याधि विनाश गर्ने औषधि, २. सुवर्ण-चाँदी बनाउने औषधि ।	रागिणी (स्त्री.) १. प्रेम गर्ने / आसक्त भएकी स्त्री, २. छ रागका पत्नी मानिएका छत्तीस रागिणी ।
रसायनी (स्त्री.) १. गुर्जो, २. कबई, ३. मजिटो ।	राघव (पुं.) १. रघुवंश / रघुराजाको खानदानमा पैदा भएको, २. रामचन्द्र, ३. दुनियाँमा सबभन्दा ठूलो माछा / राघव ।
रसाल (पुं.) १. उखु, २. आँप, ३. कटहर, ४. गहुँ ।	राङ्गव (न.) दोसल्ला / घुस्सा आदि ऊनी वस्त्र ।
रसाला (स्त्री.) शिखर्नी / सिकर्नी ।	राजक (न.) राजाको समूह ।
रसिक (विशे.) १. शृङ्गार आदि रसको अनुभव	राजक (विशे.) प्रकाशमान गर्ने / उज्यालो पार्ने ।
	राजकीय (विशे.) राजसम्बन्धी / राजाको ।

राजकोशातकी (स्त्री.)	ठूलो जातको धिरौला ।
राजगामिन् (विशे.)	राजामा पुग्ने / सरकार लाग्ने।
राजघ	(पुं.) राजधानी ।
राजत	(विशे.) रजतसम्बन्धी / चाँदीको ।
राजदण्ड	(पुं.) राजाद्वारा मात्र गरिने दण्ड सजाय।
राजदन्त	(पुं.) दाँतमध्येका राजा दाँत / माथिल्ला पट्टिका बिचका दुई दाँत, मतान्तरमा चार दाँत ।
राजदेश्य	(विशे.) राजतुल्य / राजा जस्तो ।
राजदेशीय	(विशे.) राजतुल्य / राजा जस्तो ।
राजधर्म	(पुं.) प्रजानुरञ्जन, युद्धबाट पलायन नगर्नु इत्यादि कर्म ।
राजधानी	(स्त्री.) राजा रहने सहर ।
राजधान्य	(न.) सावधान ।
राजनीति	(स्त्री.) सन्धि विग्रह आदि छ गुण, साम, दान आदि चार उपाय, क्षय, स्थान आदि तीन वर्ग, प्रभावज, मन्त्रज आदि तीन शक्तिको निरूपण गर्ने शुक्र, चाणक्य आदिले बनाएको शास्त्र ।
राजन्य	(पुं.) १. क्षत्रिय, २. राजपुत्र ।
राजन्यक	(न.) क्षत्रियसमूह ।
राजन्वत्	(विशे.) प्रजापालन आदि राजधर्मले युक्त भएका राजाले पालना गरिएको मुलुक ।
राजपथ	(पुं.) १. चालीस हात वा चालीस गज भएको सडक, २. राजाको सवारी भइरहने बाटो ।
राजपुत्र	(पुं.) १. राजकुमार, २. अम्बष्ठकी / ब्राह्मणबाट वैश्यकन्यामा जन्मेका पुरुषकी कन्यामा वैश्यबाट उत्पन्न भएको वर्णसंकर जातिविशेष / राजपूत ।
राजवीजिन्	(पुं.) राजवंशमा पैदा हुने ।
राजभूय	(न.) राजत्व / राजापन ।
राजमार्ग	(पुं.) १. चालीस हात चौडा भएको बाटो, २. राजाको सवारी होइरहने बाटो।
राजमाष	(पुं.) भटमास ।

राजयक्ष्मन् (पुं.)	क्षयरोग ।
राजभोग्य	(विशे.) राजाले भोग गर्न लायक ।
राजराज	(पुं.) १. कुबेर, २. चक्रवर्ती ।
राजर्षि	(पुं.) प्रजापालन आदि राजधर्मले युक्त भैकन, वेदवेदाङ्गको तत्त्व ज्ञाने सत्यवादी राजा ।
राजवंश्य	(विशे.) राजवंशमा पैदा भएको ।
राजवत्	(विशे.) राजवंशमा पैदा भएको ।
राजवत्	(विशे.) राजाले युक्त भएको देश ।
राजस	(विशे.) रजोगुण प्रधान भएको ।
राजसदन	(न.) राजाको दरबार ।
राजसभा	(स्त्री.) राजाहरूको समाज / सम्मेलन ।
राजसर्षप	(पुं.) रायो ।
राजसूय	(न./पुं.) चक्रवर्तीले मात्र गरिने महायज्ञ-विशेष ।
राजहंस	(पुं.) रजहंस ।
राजन्	(पुं.) १. राजा, २. चन्द्रमा ।
राजादन	(न./पुं.) १. खिरनी / फलविशेष, २. चिरौंजी / फलविशेष, ३. पलाशवृक्ष।
राजार्ह	(न.) अगुरु / धूपी ।
राजार्ह	(विशे.) राजयोग्य / राजालाई सुहाउने।
राजाहि	(पुं.) दुई तिर मुख हुने सर्प ।
राजि	(स्त्री.) श्रेणी / लहर ।
राजिका	(स्त्री.) रायो ।
राजिल	(पुं.) विष नहुने सर्पविशेष / डुण्डुभा।
राजी	(स्त्री.) श्रेणी / लहर ।
राजीफल	(पुं.) परबरको फल ।
राजीव	(न.) कमल ।
राजीव	(पुं.) १. छिबिरे मृग, २. ठूलो जातको माछाविशेष, ३. हात्ती ।
राज्ञी	(स्त्री.) राजपत्नी / रानी ।
राज्य	(न.) १. राजाको कर्म / प्रजापालनादि, २. राजाको भाव / धर्म-राजत्व, ३. स्वामी / राजा, मन्त्री, मित्र (आप्तजन), राष्ट्र, खजाना, फौज, किल्ला, नगर र प्रजा

राज्यक्ता	यिनको समूह । (स्त्री.) दही, जुन, रायो आदिमा साँघिएको काँक्रा आदिको टुक्रा / राइतो ।	राम्भ	वाल्मीकि आदिको ग्रन्थविशेष । (पुं.) बाँसको लट्ठी ।
राटि	(स्त्री.) आडीपक्षी / बकुल्लोविशेष ।	राल	(पुं.) सालधूप ।
रात्र	(न.) ज्ञान ।	राव	(पुं.) शब्द ।
रात्रि	(स्त्री.) १. रात्रि / रात, २. हलेदो ।	रावण	(पुं.) लङ्कापति / दशकण्ठ ।
रात्रिचर	(पुं.) राक्षस ।	रावणारि	(पुं.) राम ।
रात्रिचर	(विशे.) राती डुल्ने ।	रावणि	(पुं.) रावणपुत्र / मेघनाद - अक्ष आदि ।
रात्रिञ्चर	(पुं.) राक्षस ।	राशि	(पुं.) १. थुप्रो, २. ज्योतिषप्रसिद्ध मेषादि बाह्र राशि ।
रात्रिञ्चर	(विशे.) राती डुल्ने ।	राष्ट्र	(न./पुं.) देश ।
रात्री	(स्त्री.) १. रात्रि / राती, २. हलेदो ।	राष्ट्रिय	(पुं.) राजश्याल / राजाका साला ।
राद्ध	(विशे.) सिद्ध भएको / उत्पन्न भएको / तयार गराइएको ।	राष्ट्रीय	(पुं.) राजश्याल / राजाका साला ।
राद्धान्त	(पुं.) सिद्धान्त / लोकशास्त्रसम्मत निर्णय ।	रास	(पुं.) गोपाल/ग्वालाहरूले मण्डलाकार घुम्दै गरेको नाच ।
राध	(पुं.) १. वैशाख महिना, २. मेघ ।	रासभ	(पुं.) गदहा / गधा ।
राधा	(स्त्री.) १. विशाखानक्षत्र, २. धनुर्धारीको चित्रलक्ष्यवेध, ३. कृष्णको बालसखी, ४. अमला, ५. कर्णकी पाल्ने आमा, ६. अपराजिता लता ।	रासेश्वरी	(स्त्री.) राधा ।
राधेय	(पुं.) राधा / धृतराष्ट्रको सारथि अधिरथकी स्त्रीका पोष्य पुत्र/ कर्ण ।	रास्ना	(स्त्री.) गाई तिहारे औषधि ।
राम	(विशे.) सुन्दर / राम्रो ।	राहु	(पुं.) नौ मध्यको एक ग्रह ।
राम	(पुं.) १. परशुराम, २. रामचन्द्र, ३. मृग-विशेष, ४. बलभद्र ।	रिक्त	(विशे.) रिक्तो ।
रामकिरि	(स्त्री.) रागिणीविशेष / मालवरागपत्नी ।	रिक्ता	(स्त्री.) चतुर्थी-नवमी-चतुर्दशीतिथि ।
रामगिरि	(पुं.) चित्रकूट पर्वत ।	रिक्थ	(न.) १. धन, २. अंश / अंस / भाग ।
रामचन्द्र	(पुं.) रामचन्द्र ।	रिक्थिन्	(विशे.) अंशभागी / अंसियार ।
रामठ	(न.) हिङ्गु / हिङ ।	रिङ्गण	(न.) रिङ्गु / घुम्नु ।
रामणीयक	(न.) रमणीयता / राम्रोपन ।	रिपु	(पुं.) शत्रु ।
रामदूत	(पुं.) हनुमान् ।	रिष्फ	(न.) लग्नेदेखि बारौ राशि ।
रामनवमी	(स्त्री.) चैत्र-शुक्लनवमी ।	रिप्र	(विशे.) अघम / चुत्थो ।
रामभद्र	(पुं.) रामचन्द्र ।	रिप्र	(न.) पाप ।
रामसख	(पुं.) सुग्रीव ।	रिष्ट	(न.) १. मङ्गल, २. अमङ्गल, ३. पाप ।
रामा	(स्त्री.) उत्तम स्त्री ।	रिष्टि	(पुं.) खड्ग / खुँडा ।
रामायण	(न.) रामको चरित्र वर्णन गरिएको	रीढा	(स्त्री.) अपमान ।
		रीणा	(विशे.) चुहेको ।
		रीति	(स्त्री.) १. पितल घातु, २. प्रचार, ३. बगनु, ४. साहित्यमा लेखिएका वैदर्भी, पाञ्चाली, गौडी र लाटी रीति, ५. दुनियाँको चाल / रीति ।

रीतिपुष्प	(न.) पितलको किट ।	भएको गणदेवताविशेष / रुद्रगण।	
रु	(पुं.) शब्द ।	रुद्राणी	(स्त्री.) दुर्गादेवी ।
रुकप्रतिक्रिया	(स्त्री.) चिकित्सा / औषधि गर्नु ।	रुद्रावास	(पुं.) काशीपुरी ।
रुक्म	(न.) १. सुवर्ण, २. धतुरो ।	रुधिर	(न.) १. रक्त / रगत, २. कुङ्कुम / कश्मीरी-केशर ।
रुक्मकारक	(न.) सुनार ।	रुधिर	(पुं.) मङ्गलग्रह ।
रुक्मिणी	(स्त्री.) कृष्णकी प्रधान पत्नी ।	रुमा	(स्त्री.) १. नुनको खानि, २. सुग्रीव पत्नी।
रुग्ण	(विशे.) १. रोगी, २. भाँचिएको ।	रुरु	(पुं.) १. मृगविशेष, २. सर्प जस्तो विषालु प्राणिविशेष, ३. मुनिविशेष ।
रुच्	(स्त्री.) १. शोभा, २. इच्छा ।	रुबूक	(पुं.) आँडिरको रुख ।
रुचक	(न.) १. सज्जिखार, २. सावर्चल / सौँचरनुन ।	रुष्	(स्त्री.) क्रोध / रिस ।
रुचक	(पुं.) १. बिमिरो, २. आँडेरको रुख ।	रुषा	(स्त्री.) क्रोध / रिस ।
रुचा	(स्त्री.) १. कान्ति, २. इच्छा ।	रुषित	(विशे.) रिसाएको ।
रुचि	(स्त्री.) १. इच्छा, २. कान्ति, ३. प्रेम, ४. किरण, ५. भोक ।	रुष्ट	(विशे.) रिसाएको ।
रुचि	(पुं.) प्रजापतिविशेष ।	रुहा	(स्त्री.) दूर्वा / दुबो ।
रुचित	(विशे.) १. रुचेको, २. इच्छा गरिएको।	रुहरुहिका	(स्त्री.) उत्कण्ठा / अभीष्ट वस्तुको प्राप्तिमा प्रबल इच्छा ।
रुचिर	(विशे.) सुन्दर / राम्रो ।	रुक्ष	(विशे.) रुखो / नीरस ।
रुचिष्य	(विशे.) मन परेको ।	रुढ	(विशे.) १. चढेको, २. उम्रेको, ३. प्रख्यात भएको ।
रुच्य	(न.) सौवर्चल / सौँचरनुन ।	रुढ	(पुं.) प्रकृति-प्रत्ययको अपेक्षा नराखेर प्रसिद्धिमात्रका बलले अर्थविशेष बुझाउने शब्द ।
रुच्य	(विशे.) सुन्दर / राम्रो ।	रुढि	(स्त्री.) १. जन्मनु / उम्रनु, २. प्रसिद्धि / प्रसिद्ध हुनु, ३. चढनु, ४. रुढ शब्दको अर्थबोधक शक्ति ।
रुच्य	(पुं.) १. निर्मलीको रुख, २. मासीँधान, ३. पति / पोइ ।	रूप	(न.) १. सुन्दरता / राम्रोपन, २. स्वभाव, ३. आकार / अनुहार, ४. शुक्ल, नील, रक्त आदि रूप ।
रुज्	(स्त्री.) १. रोग, २. पीडा ।	रूपक	(न.) १. दृश्य काव्य/नाटक, प्रकरण आदि दश रूपक/रूपारोप गरेर देखाइने काव्य, २. उपमान र उपमेयको अभेद गर्दा हुने अलङ्कार ।
रुजा	(स्त्री.) १. रोग, २. पीडा ।	रूपक	(पुं.) रौप्यमुद्रा / रूपैयाँ ।
रुण्ड	(पुं.) १. कबन्ध / शिर बाहेकको शरीर, २. हातखुट्टा काटिएको मानिस ।	रूपवत्	(विशे.) राम्रो ।
रुत	(न.) पशु-पक्षीहरूको शब्द ।		
रुदन्तिका	(स्त्री.) रुदन्ती औषधि । चनाको जस्तो बोट हुने, शिशिर ऋतुमा पातपातबाट जलबिन्दु चुहिरहने महौषधी ।		
रुदित	(न.) रोदन / रुनु ।		
रुदित	(विशे.) रोएको प्राणी ।		
रुद्ध	(विशे.) १. थुनिएको, २. छेकिएको, ३. ढाकिएको, ४. छोपिएको ।		
रुद्र	(पुं.) १. महादेव, २. एघार जनाको समूह		

रूपाजीवा	(विशे.) वेश्या ।	रेवा	(स्त्री.) नर्मदानदी ।
रूपिका	(स्त्री.) सेतो आँक ।	रैवत	(पुं.) १. राजवृक्ष, २. पर्वतविशेष, ३. रुद्रविशेष ।
रूप्य	(न.) १. छाप लागेको स्वर्णमुद्रा/ असर्फी, २. छाप लागेको रौप्यमुद्रा / रूपैयाँ, ३. धातुविशेष / सोनामख्खी, रूपामख्खी ।	रोक	(न.) छिद्र / प्वाल ।
रूप्य	(विशे.) सुन्दर रूप हुने / अति राम्रो ।	रोक	(पुं.) प्रकाश / उज्यालो ।
रूबुक	(पुं.) आँडरको रुख ।	रोग	(पुं.) रोग ।
रूषित	(विशे.) धुलो पदार्थले / भस्म, श्रीखण्ड, चूर्ण आदिले लेपन गरिएको ।	रोगहारिन्	(पुं.) वैद्य, डाक्टर र कविराज ।
रे	(अव्य.) नीच सम्बोधन । रे ! मूर्ख ! मैवं भाषिष्ठाः 'ए ! मूर्ख ! यसो नभन' इत्यादि वाक्यमा प्रयोग गरिने सम्बोधन ।	रोगिन्	(विशे.) रोगी ।
रेखा	(स्त्री.) १. धर्को, २. पङ्क्ति / लहर, ३. आँखालाई आह्लादित गराउने शरीरको शोभा / रूपरेखा ।	रोचक	(पुं.) भोक / क्षुधा ।
रेचक	(पुं.) १. पचका / पिचकारी, २. मित्रको वायु निकाल्ने प्राणायाम ।	रोचक	(विशे.) रुचि गराउने ।
रेचक	(विशे.) रेचन गराउने / दिसा आदि लाउने ।	रोचन	(पुं.) १. कालो सिमल, २. कम्पिल्ल / सिंदूरे ।
रेचन	(न.) १. छुट्याउनु, २. अपानद्वारबाट लाउनु ।	रोचन	(विशे.) १. रुचि गराउने, २. प्रकाशमान गराउने, ३. रुचे, ४. प्रकाशमान हुने, ५. रुचाउने ।
रेचनी	(स्त्री.) १. दन्ती / अजयपाल, २. त्रिवृत/ निशोथ ।	रोचना	(स्त्री.) १. गोपित / गोरोचन, २. मन पर्ने स्त्री ।
रेणु	(पुं./स्त्री.) धुलो ।	रोचनी	(स्त्री.) १. अमला, २. मनःशिला, ३. गोरोचन, ४. कम्पिल्ल/सिंदूरे, ५. सेतो निशोध ।
रेणु	(पुं.) १. पर्पट / पित्तपापडा / कैरुवा, २. वायुविडङ्ग ।	रोचमान	(पुं.) घोडाका घाँटीको दक्षिणावर्त भुँवरी ।
रेणुक	(पुं.) केराउ / अन्नविशेष ।	रोचमान	(विशे.) प्रकाशमान ।
रेणुका	(स्त्री.) कबाफचिनी औषधि ।	रोचिस्	(न.) तेज / कान्ति ।
रेतस्	(न.) वीर्य / शुक्र ।	रोचिष्णु	(विशे.) १. देदीप्यमान भएको / खुब उज्यालो भएको, २. मन पर्ने ।
रेफ	(पुं.) १. र वर्ण / र, २. शब्द ।	रोच्य	(विशे.) १. प्रकाशमान गर्न योग्य, २. रुचाउन योग्य ।
रेवती	(स्त्री.) १. पछिल्लो नक्षत्र, २. बलभद्रकी स्त्री, ३. बालग्रहसम्बन्धी मातृकाविशेष ।	रोटिका	(स्त्री.) रोटी ।
रेवतीरमण	(पुं.) बलभद्र ।	रोदस्	(न.द्विव.) आकाश र भूमि ।
रेवन्त	(पुं.) सूर्यपुत्र । सूर्यकी वडवारूपधारिणी पत्नी संज्ञादेवीबाट जन्मेका अश्विनीकुमार मन्दा पछिल्ला छोरा ।	रोदन	(न.) रुनु ।
		रोदनी	(स्त्री.) दुरालभा औषधि ।
		रोदसी	(स्त्री.द्विव.) आकाश र भूमि । यस शब्दका पनि दुईलाई बुझाउने हुनाले रोदस्यौ, रोदस्यौ, रोदसीभ्याम् यस्ता द्विवचनान्त रूप हुन्छन् ।

रोध	(पुं.) रोधन / रोकावट ।
रोधस्	(न.) नदीको तीर ।
रोधन	(न.) रोक्नु ।
रोधन	(विशे.) रोक्ने ।
रोधोवक्रा	(स्त्री.) नदी ।
रोष	(पुं.) बाण ।
रोषण	(न.) १. रोप्नु, २. गाड्नु, ३. उमार्नु ।
रोषण	(विशे.) १. रोप्ने, २. गाड्ने, ३. उमार्ने ।
रोम	(न.) १. पानी, २. देशविशेष / मिश्र ।
रोमन्	(न.) रौं ।
रोमक	(न.) पाँगातुन ।
रोमकपत्तन	(न.) देशविशेष / मिश्र ।
रोमकूप	(पुं.) रौंको फेदको खाल्डो ।
रोमगुच्छ	(पुं.) चँवर ।
रोमन्थ	(पुं.) १. चर्वितचर्वण / उग्राउनु, २. विष्टाको डल्लो ।
रोमश	(विशे.) रौं धेरै हुने ।
रोमश	(पुं.) १. भेडा, २. पिँडालु, ३. बँदेल ।
रोमश	(न.) लिङ्ग ।
रोमहर्ष	(पुं.) रोमाञ्च हुनु / शरीरमा रौं ठाडा हुनु ।
रोमहर्षण	(न.) रोमाञ्च हुनु / शरीरमा रौं ठाडा हुनु ।
रोमहर्षण	(विशे.) रोमाञ्च गराउने ।
रोमाञ्च	(पुं.) शरीरमा रौं ठाडा हुनु ।
रोमाञ्चित	(विशे.) रोमाञ्च भएको ।
रोमाली	(स्त्री.) यौवनको आरम्भमा आउने नाभिदेखि सोझै माथितिर उम्रेको रोमपङ्क्ति ।
रोमावली	(स्त्री.) यौवनको आरम्भमा आउने नाभिदेखि सोझै माथितिर उम्रेको रोमपङ्क्ति ।
रोमोद्गम	(पुं.) रोमाञ्च/हर्ष, अद्भुत आदिबाट शरीरमा काँडा उम्रनु ।
रोमोद्भेद	(पुं.) रोमाञ्च / हर्ष, अद्भुत आदिबाट शरीरमा काँडा उम्रनु ।
रोलम्ब	(पुं.) भ्रमर / भमरो ।
रोष	(पुं.) क्रोध / रिस ।
रोषण	(विशे.) क्रोधी / रिसाहा ।

रोह	(पुं.) १. अङ्कुर / टुसा, २. उम्रनु / उमारा ।
रोहक	(विशे.) १. चढ्ने, २. चढाउने, ३. उम्रने, ४. उमार्ने ।
रोहण	(न.) १. चढ्नु, २. उम्रनु ।
रोहण	(पुं.) रत्न पैदा हुने पर्वतविशेष ।
रोहिण	(न.) दिनको नवम मुहूर्त / सोह्र घडी दिन चढेदेखि अठार घडीसम्मको काल ।
रोहिण	(पुं.) १. वटवृक्ष / वरको रुख, २. पर्वत-विशेष, ३. रोहितकवृक्ष/गुराँस ।
रोहिणि	(स्त्री.) चौथो नक्षत्र / रोहिणी ।
रोहिणी	(स्त्री.) १. चौथो नक्षत्र/रोहिणी, २. गाई, ३. कुट्मिरो, ४. काफल, ५. मजिटो, ६. हर्छो, ७. नौ वर्षकी कन्या, ८. पाँच वर्षकी कन्या, ९. जिह्वामूलमा / घाँटीमा मासुका अङ्कुर उम्रने, १०. जिभ्राका छेउछेउमा समेत फैलिने रोगविशेष, ११. बलभद्रकी आमा ।
रोहिणीपति	(पुं.) १. चन्द्रमा, २. वसुदेव, ३. साँढे ।
रोहित	(पुं.) सूर्य, २. ऋष्यमृग ।
रोहित	(पुं.) १. रातो वर्ण, २. कालो वर्ण हुने, ३. कोखामा सेतो भएको मुख बाटुलो भएको माछाविशेष ।
रोहित	(विशे.) रातो वर्ण हुने ।
रोहितक	(पुं.) रोहितकवृक्ष / गुराँस ।
रोहिताश्र	(पुं.) अग्नि ।
रोहिन्	(पुं.) रोहितकवृक्ष / गुराँस ।
रोहीतक	(पुं.) रोहितकवृक्ष / गुराँस ।
रौक्ष्य	(न.) रुक्षता / रुखोपन ।
रौद्र	(पुं.) क्रोध स्थायिभाव भएको रस / रौद्र रस ।
रौद्र	(विशे.) उग्र / भयङ्कर ।
रौद्र	(पुं.) १. घाम, २. यमराज, ३. स्वामी कार्तिकेय / कुमार ।
रौष्य	(न.) चाँदी ।
रौम (क)	(न.) समुद्रीनुन ।

रौरव

संस्कृत-नेपाली शब्दकोश

रौहिष

रौरव (पुं.) रुरु / सर्पभन्दा कडा जानवरले
टोकेर यातना दिने नरकविशेष ।

रौरव (विशे.) रुरु / मृगविशेषसम्बन्धी / रुरु
मृगको ।

रौहिण (न.) दिनको नवम मुहूर्त / सोह्र घडी

रौहिणेय

दिन चढेदेखि अठार घडीसम्म ।

(पुं.) १. बलभद्र, २. बुधग्रह, ३. गाईको
बाछो ।

रौहिष

(न.) रोहिस / तृणविशेष ।

रौहिष

(पुं.) मृगविशेष ।

ल

लघुत्वं लोचनोल्लासैर्लुम्पल्लम्बोदरो लघु ।
लम्भयेल्लब्धफलतां लब्धवर्णत्वलालसाम् ॥

ल	(पुं.) इन्द्र ।	भएको, द्वारभित्र दुई चक्र हुने वनमालाले
लकुच	(पुं.) बडहरको रुख ।	युक्त भएको शालिग्राम ।
लकुच	(न.) बडहरको फल ।	लक्ष्मीपुत्र (पुं.) १. कामदेव, २. घोडा ।
लक्तक	(पुं.) १. माहुर, २. जीर्णवस्त्र खण्ड / पुरानो वस्त्रको टुक्रा ।	लक्ष्मीवत् (पुं.) १. कटहरको रुख, २. सेतो फुल्ले गुराँस ।
लक्ष	(न.) लक्ष्य / तारो ।	लक्ष्मीवत् (विशे.) १. धन हुने, २. शोभा हुने ।
लक्ष	(पुं./न.) लाख संख्या / १००००० ।	लक्ष्य (न.) १. तारो / निसान मार्ने ठाउँ, २. ब्याज / निहुँ / बहाना ।
लक्षक	(विशे.) लक्षणावृत्तिले अर्थ बुझाउने शब्द ।	लक्ष्य (विशे.) १. अनुमान गर्न योग्य / अनुमान गर्न सकिने / लख गर्न योग्य / लख गर्न सकिने, २. लक्षणावृत्तिले बुझाउने ।
लक्षण	(न.) १. चिह्न, २. लच्छिन ।	लगित (विशे.) लागेको ।
लक्षणा	(स्त्री.) तीन प्रकारका वृत्तिमध्येको मुख्यार्थको बाध, तात्पर्यानुपपत्ति, अन्वयानुपपत्ति, मूलक, मुख्यार्थसम्बन्धी वस्तुको बोध गराउने वृत्ति / लक्षणा ।	लगुड (पुं.) लौरो ।
लक्षा	(स्त्री.) लाख संख्या / १००००० ।	लग्न (न.) राशिको उदय / मेष, वृष आदि लग्न ।
लक्षित	(विशे.) १. देखिएको, २. लक्षणावृत्तिले बुझाइएको ।	लग्न (पुं.) राजाको स्तुतिपाठ गर्ने / सूत ।
लक्ष्मन्	(न.) चिह्न ।	लग्नक (पुं.) प्रतिभू / जमानी ।
लक्ष्मण	(विशे.) श्रीमान्/ऐश्वर्यवान्/दीप्तिमान् ।	लघिमन् (पुं.) १. लघुत्व / हलुकापन, २. फुर्तिलोपन / फुर्ती ।
लक्ष्मण	(पुं.) रामचन्द्रका भाइविशेष ।	लघिष्ठ (विशे.) १. अत्यन्त हलुको, २. अत्यन्त छिटो ।
लक्ष्मणा	(स्त्री.) १. सारसपक्षीको पोथी, २. सेतो कण्टकारी, ३. गया आदि स्थानमा हुने लक्ष्मणाकन्द औषधि, ४. कृष्णका आठ पटरानी मध्येकी एउटी रानी ।	लघीयस् (विशे.) १. अत्यन्त हलुको, २. अत्यन्त छिटो ।
लक्ष्मी	(स्त्री.) १. विष्णुपत्नी, २. धन, ३. शोभा ।	लघु (न.) १. छिटो, २. उशीर / खस, ३. एघार काष्ठा परिणामको काल ।
लक्ष्मीकान्त	(पुं.) नारायण ।	लघु (विशे.) १. हलुको, २. फुर्तिलो / छिटो, ३. सानो ।
लक्ष्मीनारायण	(पुं.) शालग्रामविशेष / एक द्वार भएको, द्वारभित्र चार चक्र हुने, वनमालाले अङ्कित भएको, चिल्लो कालो वर्ण हुने शालिग्राम ।	लघु (पुं. स्त्री.) लंकोद्र / सागविशेष ।
लक्ष्मीनृसिंह	(पुं.) शालग्रामविशेष / ठूलो मुख, द्वार	लघुगण (पुं.) अश्विनी, पुष्य, हस्त र अभिजित-नक्षत्र ।

लघुपञ्चमूल (न.)	शालपर्णी, पृश्निपर्णी, बिहीं, कण्टकारी र गोखुर यी पाँच ।
लघुहस्त	(विशे.) छिटो हात हुने ।
लङ्का	(स्त्री.) पृथिवीमण्डलको मध्यभागमा रहेको नगर / लङ्कापुरी ।
लङ्केश	(पुं.) रावण ।
लङ्घन	(न.) १. नाघ्नु, २. नखानु, ३. अतिक्रमण गर्नु / नटेर्नु ।
लज्जा	(स्त्री.) लाज ।
लज्जालु	(पुं./स्त्री.) लज्जावती / छुदाँ खेरि वैलाउने वनौषधि ।
लज्जावती	(स्त्री.) लज्जावती / छुदाँ खेरि वैलाउने वनौषधि ।
लज्जाशील	(विशे.) लाजमान्ने स्वभाव भएको ।
लज्जित	(विशे.) लज्जाले युक्त भएको ।
लटक	(पुं.) दुर्जन ।
लट्	(पुं.) दुर्जन ।
लट्वा	(स्त्री.) भँगरा ।
लडह	(विशे.) मनोहर / राम्रो ।
लड्डुक	(पुं.) लड्डु ।
लता	(स्त्री.) लहरा ।
लताकरञ्ज	(पुं.) कुबेराक्ष ।
लताकस्तूरी	(स्त्री.) कस्तूरीको जस्तो गन्ध हुने फल भएको लताविशेष ।
लतापनस	(पुं.) तरबुजो ।
लतार्क	(पुं.) हरियो प्याज ।
लतावेष्ट	(पुं.) दुई हातले, दुई पाउले स्त्रीलाई अँगालेर गरिने रतिको आसन ।
लतिका	(स्त्री.) १. सानो लता, २. रमणीय लता ।
लपन	(न.) १. मुख, २. बोल्नु ।
लपित	(विशे.) बोलिएको ।
लब्ध	(विशे.) पाइएको ।
लब्धवर्ण	(पुं.) पण्डित ।
लभ्य	(विशे.) लम्पट / ज्यादा आसक्त हुने ।
लम्फ	(पुं.) फड्कनु / भ्यागुतो जस्तो उफ्रेर हिँड्नु ।

लम्ब	(पुं.) लमाइ ।
लम्ब	(विशे.) लामो ।
लम्बकर्ण	(पुं.) गधा ।
लम्बन	(न.) घाँटीदेखि नाभिसम्म झुण्डिने गहना/ तिलहरी, नौगेडी आदि ।
लम्बन	(न.) झुण्डिनु ।
लम्बमान	(विशे.) झुण्डिएको ।
लम्बिका	(स्त्री.) लिंगलिंगे ।
लम्बित	(विशे.) झुण्डिएको ।
लम्बोदर	(पुं.) गणेश ।
लम्बोष्ठ	(पुं.) उँट ।
लम्भन	(न.) प्राप्ति / पाउनु ।
लय	(पुं.) १. नृत्य, गीत र वाद्यको मेल, २. नाश, ३. मिल्नु, ४. प्रलय ।
लय	(न.) उशीर / खस ।
ललन	(न.) हल्लाउनु ।
ललना	(स्त्री.) १. विलास मनपर्ने स्त्री, २. जिह्वा/ जिभ्रो ।
ललन्तिका	(स्त्री.) घाँटीदेखि नाभिसम्म झुण्डिने गहना / तिलहरी, नौ गेडी आदि ।
ललाट	(न.) निधार ।
ललाटान्तप	(विशे.) पुर्पुरो रन्काउने ।
ललाटिका	(स्त्री.) १. निधारमा लाउने गहनाविशेष/ पत्ती, २. निधारमा स्त्रीहरूले लाउने टीका ।
ललाम	(न./पुं.) १. पुच्छर, २. पशुहरूको निधारको तारो, ३. घोडाको साज, ४. ध्वजा, ५. चिह्न, ६. सिङ्, ७. घोडा ।
ललामन्	(न.) १. पुच्छर, २. पशुहरूको निधारको तारो, ३. घोडाको साज, ४. ध्वजा, ५. चिह्न, ६. सिङ्, ७. घोडा ।
ललाम	(विशे.) १. श्रेष्ठ, २. सुन्दर ।
ललित	(न.) सुकुमार चाल भएका स्त्रीहरूको हिँडाइ ।
ललित	(पुं.) गानशास्त्रप्रसिद्ध रागविशेष ।
ललित	(विशे.) सुन्दर / राम्रो ।

ललिता	(स्त्री.) १. कस्तूरी, २. मेघरागको रागिणी, ३. दुर्गा ।
लव	(पुं.) १. लेश/सानो अंश, २. काट्नु, ३. नाश, ४. रामका कनिष्ठपुत्र, ५. पक्षि-विशेष/लाभे, ६. कालविशेष/एक निमेषका तृतीयांश, ७. गाईका पुच्छरको टुप्पो ।
लवङ्ग	(न.) ल्वाङ ।
लवण	(न.) नुन ।
लवण	(पुं.) छ रसमध्येको नुनिलो रस ।
लवण	(विशे.) नुनिलो रस हुने वस्तु ।
लवन	(न.) छेदन / काट्नु ।
लवली	(स्त्री.) अमलाजस्तो फल हुने वृक्षविशेष/हरफारेबडी ।
लवित्र	(न.) हँसिया, खुर्पा आदि काट्ने भाँडा ।
लशुन	(पुं./न.) लशुन / लसुन ।
लसिका	(स्त्री.) मुखबाट आउने रसविशेष/चाल ।
लसीका	(स्त्री.) १. छाला र मासुको बिचमा हुने पानीविशेष / लस्सा, रस्सा, २. उखुको रस, ३. चाल ।
लस्तक	(पुं.) धनुको मध्यभाग / समात्ने ठाउँ ।
लहरि (री)	(स्त्री.) तरङ्ग / पानीको लहरी ।
ला	(स्त्री.) १. लिनु, २. दिनु ।
लाक्षणिक	(विशे.) १. लक्षणानामक शब्दवृत्तिले बुझाइने, २. लक्षणग्रन्थ पढ्ने, ३. लक्षण जान्ने, ४. सामुद्रिकशास्त्रोक्त लक्षण जान्ने ।
लाक्षा	(स्त्री.) लाहा ।
लाक्षाग्रसादन	(पुं.) लोघ्रवृक्ष / लोघ ।
लाघव	(न.) १. फुर्ती / छिटोपन, २. लघुत्व/हलुकापन, ३. अल्पत्व / थोरैपन ।
लाङ्गल	(न.) १. हलो, २. लिङ्ग ।
लाङ्गलदण्ड	(पुं.) हलाको लामो काठविशेष/हरिस ।
लाङ्गलपद्धति	(स्त्री.) हलाको फालीले कोरेको रेखा ।
लाङ्गलिक	(विशे.) हलो जोत्ने / कृषिजीवी ।
लाङ्गलिकी	(स्त्री.) लाङ्गली / गुनेमधुरो ।
लाङ्गली	(स्त्री.) १. हलहले, २. नरिवलको रुख,

३. शालपर्णी औषधि ।	
लाङ्गली (लिन्)	(पुं.) १. बलभद्र, २. नरिवलको रुख ।
लाङ्गलिन्	(विशे.) १. पुच्छर लामो हुने, २. पुच्छर राम्रो हुने, ३. पुच्छर हुने ।
लाङ्गल	(न.) १. पुच्छर, २. लिङ्ग ।
लाङ्गल	(न.) १. पुच्छर, २. लिङ्ग ।
लाज	(न.) भुटेको धान, मकै आदि अन्न ।
लाज	(पुं.) भिजाएको चामल ।
लाज	(पुं.) भुटेको धान / लावा । लाजशब्द धानको लावालाई बुझाउँदा बहुवचनान्त छ ।
लाञ्छन	(न.) १. चिह्न / चिनो, २. नाम / नाउँ ।
लाट	(पुं.) देशविशेष / उज्जैनको पश्चिम ।
लाभ	(पुं.) १. पाउनु, २. नाफा ।
लामज्जक	(न.) उशीरको जरा ।
लालन	(न.) प्रेमले आदर गर्नु ।
लालसा	(स्त्री.) ठूलो इच्छा / लालच ।
लालस	(विशे.) लोलुप / लालची ।
लाला	(स्त्री.) मुखबाट आउने पानीविशेष/चाल ।
लालाटिक	(विशे.) १. काम गर्न नसक्ने मालिकको मुखमात्रै ताक्ने नोकर, २. निधारसम्बन्धी/निधारको ।
लालामेह	(पुं.) चालजस्तो पिसाब हुने प्रमेहरोग ।
लालाधित	(विशे.) चाल चुहाउने ।
लालित्य	(न.) सुन्दरता / राम्रोपन ।
लाल(क)	(पुं./स्त्री.) पक्षिविशेष / लाभे ।
लावक	(विशे.) छेदन गर्ने / काट्ने ।
लावण	(विशे.) नुनले संस्कार गरिएको ।
लावणिक	(विशे.) नुनले संस्कार गरिएको ।
लावणिक	(विशे.) नुनको व्यापारी ।
लावण्य	(न.) सौन्दर्यविशेष / मोती आदि रत्नको पानी जस्तो शारीरिक शोभा/हिँसी ।
लास	(पुं.) १. स्त्रीको नाच, २. नाच ।
लासकी	(स्त्री.) नाच्ने स्त्री ।
लासिका	(स्त्री.) नाच्ने स्त्री ।
लास्य	(न.) १. स्त्रीको नाच, २. नाच ।

लिकुच	(पुं.) बडहरको रुख ।
लिकुच	(न.) बडहरको फल ।
लिक्षा	(स्त्री.) जुम्राको अण्डा/फुल/लिखा ।
लिखन	(न.) लेख्नु ।
लिखित	(विशे.) लेखिएको ।
लिङ्ग	(न.) १. लिङ्ग, २. चिह्न, ३. अनुमान गराउने हेतु, ४. मूल प्रकृति, ५. मीमांसामा प्रसिद्ध भएको अर्थविशेषबोधक शब्द-सामर्थ्य ।
लिङ्गवृत्ति	(विशे.) जीविकाका निमित्त जटासटा पाल्ने ठग ।
लिङ्गिन्	(पुं.) १. हात्ती, २. वासनाधार जीव ।
लिङ्गिन्	(विशे.) जीविकाका निमित्त ब्रह्मचर्य आदिको ढाँचा गर्ने / जटासटा पाल्ने ठग ।
लिपि	(स्त्री.) लेखिएका वर्ण ।
लिपिकर	(विशे.) लेखक ।
लिपिकार	(विशे.) लेखक ।
लिपिङ्कर	(विशे.) लेखक ।
लिप्त	(विशे.) १. लेपिएको, २. पोतिएको ।
लिप्तक	(पुं.) विष लागेको बाण ।
लिप्तिका	(स्त्री.) कालविशेष / एक घडी ।
लिप्सा	(स्त्री.) १. इच्छा गर्ने, २. लोभ ।
लिप्सु	(विशे.) १. इच्छा गर्ने, २. लोभ ।
लिभि	(स्त्री.) लेखिएका वर्ण / लिपि ।
लिभिकर	(विशे.) लेखक ।
लिम्प	(विशे.) लेपन गर्ने / लिप्ने-पोल्ने ।
लिम्पाक	(पुं.) ज्यामिरविशेष ।
लीढ	(विशे.) १. चाटिएको, २. स्वाद लिइएको ।
लीन	(विशे.) १. लुकेको, २. बिलाएको, ३. टाँसिएको ।
लीला	(स्त्री.) १. विलास / खेल, २. पतिको अनुकरणरूप स्त्रीचेष्टा ।
लुठन	(न.) लोटपोट गर्नु / लडीबुडी गर्नु ।
लुठित	(विशे.) लडीबुडी गर्ने ।
लुण्टाक	(विशे.) चोर्ने ।

लुण्ठक	(विशे.) १. चोर, २. लुटाहा ।
लुण्ठन	(न.) लुट्नु ।
लुप्त	(विशे.) १. हराएको, २. चोरिएको ।
लुब्ध	(पुं.) व्याघ्र / व्याघ्र ।
लुब्ध	(विशे.) लोभी ।
लुलाय	(पुं.) महिष / राँगे ।
लुलित	(विशे.) १. हल्लेको, २. छ्यासमिस भएको, ३. व्याप्त भएको, ४. गलेको, ५. उखेलिएको ।
लूता	(स्त्री.) माकुरो ।
लून	(विशे.) छिन्न / काटिएको ।
लूनि	(स्त्री.) छेदन / काट्नु ।
लूम	(न.) पुच्छर ।
लेख	(पुं.) १. देवता, २. लेखावट / लेखोट ।
लेखक	(पुं.) १. देवता, २. लेखावट / लेखोट ।
लेखक	(विशे.) १. लेख्ने, २. लेखाउने ।
लेखनी	(विशे.) लेख्ने काम ।
लेखर्षभ	(पुं.) इन्द्र ।
लेखहार (क)	(पुं./स्त्री.) चिठी पुर्‍याउने / हलकारा ।
लेखा	(स्त्री.) १. लिपि, २. पङ्क्ति / ताँती ।
लेख्य	(विशे.) १. लेख लायक, २. लेख्न सकिने ।
लेण्ड	(न.) कठिन विद्या / लिँड ।
लेप	(पुं.) लेपन / लिप्नु-पोल्नु ।
लेपक	(विशे.) लिपपोत गर्ने / लिउनकर्मी ।
लेपन	(न.) लिपपोत गर्नु ।
लेप्य	(विशे.) लिप्न पोल्न लायक ।
लेलिहान	(पुं.) १. सर्प, २. महादेव ।
लेलिहान	(विशे.) बारम्बार जिम्नो लिब-लिब गर्ने ।
लेश	(पुं.) सानो अंश ।
लेष्टु	(पुं.) माटाको डल्लो ।
लेष्टुघ्न	(पुं.) डल्ला फोर्ने काठ / ठल्लेरो ।
लेह	(पुं.) १. खानु, २. चाट्नु, ३. चाटेर खानु पर्ने वस्तु ।
लेह्य	(विशे.) चाटेर खानु पर्ने वस्तु ।
लोक	(पुं.) १. स्वर्गादि चौध लोकमध्ये एक लोक, २. जन/ प्राणी ।

लोकचक्षुस्	(न.) सूर्य ।
लोकजित्	(पुं.) गौतम बुद्ध ।
लोकनाथ	(पुं.) १. इन्द्र, २. विष्णु, ३. ब्रह्मा ।
लोकपाल	(पुं.) १. इन्द्र, २. अग्नि, ३. यम, ४. निर्वृत्ति, ५. वरुण, ६. वायु, ७. कुबेर, ८. ईशान गरी आठ ।
लोकनान्धव	(पुं.) सूर्य ।
लोकबाह्य	(विशे.) दुनियाँदेखि फरक भएको ।
लोकमातृ	(स्त्री.) लक्ष्मी ।
लोकालोक	(पुं.) लोकालोक पर्वत ।
लोकेश	(पुं.) १. ब्रह्मा, २. इन्द्र, ३. पारो, ४. लोकपाल ।
लोचक	(पुं.) १. मांसपिण्ड / मासुको चौटा, २. आँखाको तारा / नानी, ३. गाजल, ४. स्त्रीका निधारको टीका, ५. केरा, ६. कर्णपूर / कानको गहनाविशेष, ७. आँखीभैँको चाउरी, ८. सर्पको काँचुली ।
लोचन	(न.) १. आँखा, २. हेर्नु ।
लोचमस्तक	(पुं.) रुद्रजटा औषधि ।
लोत	(न.) चोरी भएको धन / दसी ।
लोध	(पुं.) वृक्षविशेष / लोध ।
लोप	(पुं.) हराउनु ।
लोपामुद्रा	(स्त्री.) अगस्तिमुनिकी पत्नी ।
लोपूत्र	(न./स्त्री.) चोरी भएको धन / दसी ।
लोभ	(पुं.) लोभ / लालच ।
लोभिन्	(विशे.) लोभी ।
लोभ्य	(विशे.) लोभ गर्न लायक ।
लोमन्	(न.) रौं ।
लोमघ्न	(न.) रौं झर्ने रोगविशेष / खोइरो ।
लोमश	(पुं.) अतिदीर्घजीवी ऋषिविशेष ।
लोमश	(विशे.) शरीरभरी रौं हुने ।
लोमहर्षण	(न.) रोमाञ्च / शरीरका रौं ठाडा हुनु ।

लोमहर्षण	(पुं.) पुराणका आचार्य व्यासशिष्य सूतजी ।
लोल	(विशे.) १. चञ्चल, २. लोभी ।
लोला	(स्त्री.) १. लक्ष्मी, २. जिम्नो ।
लोलुप	(विशे.) लोभी ।
लोलुभ	(विशे.) लोभी ।
लोष्ट (ष्टु)	(पुं./न.) माटाको डल्लो ।
लोष्टघ्न	(पुं.) डल्ला फोर्ने काठ / डल्लेठो ।
लोष्टभेदन	(पुं.) डल्ला फोर्ने काठ / डल्लेठो ।
लोह	(न.) अगुरु / धूपी ।
लोह	(पुं./न.) लोहा / फलाम ।
लोह	(पुं.) छाग / बोका ।
लोहकण्टक	(पुं.) मयलको रुख ।
लोहकार	(पुं.) कामी / कौ, लोहार ।
लोहमय	(विशे.) लोहात्मक / फलामे ।
लोहल	(विशे.) अस्पष्ट बोल्ने ।
लोहाभिसार	(पुं.) नवरात्रको महानवमीका दिन सम्पूर्ण शस्त्र जम्मा गरेर गर्नु पर्ने पूजाविशेष ।
लोहित	(पुं.) १. रातो वर्ण, २. मङ्गलग्रह, ३. रोहित माछा, ४. मृगविशेष / राते, ५. सर्प, ६. मसुरो ।
लोहित	(न.) १. रगत, २. रातो चन्दन, ३. कश्मिरी केशर, ४. माणिक ।
लोहित	(विशे.) रातो वर्ण हुने ।
लोहिताक्ष	(पुं.) १. विष्णु, २. कोइलीपक्षी ।
लोहिनी	(स्त्री.) रातो वर्ण हुने आइमाई ।
लौकायतिक	(विशे.) चार्वाक / नास्तिकविशेष ।
लौकिक	(विशे.) १. दुनियाँमा भएको, २. लोक व्यवहारमा चलेको, ३. लोकव्यवहार जत्ने ।
लौकिकता	(स्त्री.) शिष्टहरूको आचार ।
लौह	(पुं.) लोहा / फलाम ।
लौहितक	(पुं.) पित्तल ।
लौहित्य	(पुं.) नदिविशेष / ब्रह्मपुत्र ।

व

विभातकालविलसद्विकर्तनसमप्रभम् ।
विद्यावदान्यतावित्तं विभुं वन्दे विनायकम् ॥

व	(अव्य.) तुल्यता / झैं ।
व	(पुं.) वरुण ।
वंश	(पुं.) १. वंश/कुल, २. बाँस, ३. घरका धुरीको तेर्सो काठ / बलो, ४. शरीरको डडाल्नो, ५. बथान, ६. बाँसुरी ।
वंशक	(पुं.) उखुविशेष ।
वंशजा	(स्त्री.) वंशलोचन ।
वंशरोचना	(स्त्री.) वंशलोचन ।
वंशलोचन	(पुं./स्त्री.) वंशलोचन ।
वंशशलाका	(स्त्री.) बाँसका सिन्का/कटेरा ।
वंशाग्र	(न.) बाँसको तामा ।
वंशानुचरित	(न.) वंशावली वर्णन ।
वंशाङ्कुर	(पुं.) बाँसको तामा ।
वंशी	(स्त्री.) १. बाँसुरी / मुरली, २. चार कर्ष प्रमाण ।
वंश्य	(विशे.) श्रेष्ठ कुलमा जन्मेको / कुलीन ।
वक्तव्य	(विशे.) १. बोल्न लायक, २. निन्दित, ३. खराब ।
वक्तव्य	(न.) वचन ।
वरु	(विशे.) बोल्ने / बोलेया ।
वक्त्र	(न.) मुख ।
वक्त्रपट्ट	(पुं.) घोडाको भोजन-पात्र / तोबडा ।
वक्र	(न.) भुँवरी परेर पानी खाँदिनु ।
वक्र	(विशे.) बाझो ।
वक्रतुण्ड	(पुं.) गणेश ।
वक्रतुण्ड	(विशे.) मुख बाझो हुने ।
वक्रपुच्छ	(पुं./स्त्री.) कुकुर ।
वक्रिन्	(विशे.) बाँउठो ।
वक्रोक्ति	(स्त्री.) अभिप्रायले बोलिएका वचनको

वक्रोष्ठिका	अरूले श्लेष र काकुद्वारा अर्को अभिप्राय प्रकाश गरिदा मानिएको शब्दालङ्कार । (स्त्री.) ओठमात्रै बाङ्गिने गरी गरेको मन्दहास्य ।
वक्षस्	(न.) छाती ।
वक्षण	(न.) छाती ।
वक्षण	(विशे.) वाहक / बोक्रो ।
वक्षोज	(पुं.) स्तन ।
वक्षोरुह	(पुं.) स्तन ।
वक्ष्यमाण	(विशे.) पछि भनिने ।
वगला	(स्त्री.) दश महाविद्या मध्येको एक विद्या/ भगवती ।
वगलामुखी	(स्त्री.) दश महाविद्या मध्येको एक विद्या/ भगवती ।
वगाह	(पुं.) प्रवेश / जल आदिमा पस्नु ।
वगु	(पुं.) शब्द ।
वगु	(विशे.) वक्ता / बोलेया ।
वङ्क	(पुं.) घोडाका काठीका अग्रभागको चुच्चो ।
वङ्कच	(विशे.) बङ्ग्याउन / बाझो पार्न ।
वङ्क्रि	(पुं./न.) १. कोखाको हाड / कण्ड, २. घर छाउने भाटा ।
वङ्क्षण	(पुं.) तिप्पाको जोर्नी ।
वङ्ग	(न.) राड / धातुविशेष ।
वङ्ग	(पुं.) वङ्गदेश / समुद्रदेखि ब्रह्मपुत्रसम्मको देश- बङ्गाल ।
वङ्गसेन	(पुं.) अगस्त्यवृक्ष ।
वङ्गाल	(पुं.) रागपुत्र / भैरवराग-पुत्र ।
वङ्गाली	(स्त्री.) भैरवरागकी रागिणी ।
वचस्	(न.) वचन ।

वचकु	(पुं.) ब्राह्मण ।	वटक	(पुं.) पिष्टपाकविशेष / बरी / बारा ।
वचकु	(विशे.) वक्ता / बोलैया ।	वटपत्र	(पुं.) हरिया फुस्सा पात हुने बाबरी ।
वचन	(न.) वचन / बोलाइ ।	पटारक	(पुं./स्त्री.) डोरी ।
वचनग्राहिन्	(विशे.) भनेको मात्रे ।	वडावीक	(पुं.) नामचोर / अरूको नामलाई आफ्नो नाम भनेर ठग्ने ।
वचनीय	(विशे.) बोल्न लायक ।	वटि (टी)	(स्त्री.) १. पिष्टपाकविशेष / बरी / बारा, २. औषधि आदिको गोली ।
वचनीय	(न.) निन्दा ।	वटिका	(स्त्री.) १. औषधि आदिको गोली, २. पिष्टपाकविशेष / बरी / बारा ।
वचनीयता	(स्त्री.) लोकापवाद ।	वटु	(पुं.) १. मनुष्यबालक / केटो, २. टटेलो, ३. ब्रह्मचारी ।
वचनेस्थित	(विशे.) भनेको मात्रे ।	वटुक	(पुं.) १. मनुष्यबालक, २. भैरवविशेष ।
वचा	(स्त्री.) बोझो / औषधिविशेष ।	वठर	(विशे.) मन्द / चलाख नभएको / गठरो ।
वज्र	(पुं./न.) १. इन्द्रको आयुधविशेष / वज्र, २. हीरा ।	वडवा	(स्त्री.) घोडी ।
वज्र	(पुं.) १. तालमखाना, २. सिउँडी, ३. अनिरुद्धपुत्र / कृष्णप्रपौत्र ।	वड्	(विशे.) १. मोटो, २. ठूलो ।
वज्रद्रु	(पुं.) सिउँडीको रुख ।	वण्ट (क)	(पुं.) बण्डा / भाग ।
वज्रद्रुम	(पुं.) सिउँडीको रुख ।	वण्ड	(विशे.) छिन्नहस्त / डुँडो ।
वज्रधर	(पुं.) इन्द्र ।	वणिज्	(पुं.) बनियाँ / व्यापारी ।
वज्रनिर्घोष	(पुं.) मेघ चट्केको शब्द ।	वणिज्या	(स्त्री.) वाणिज्य / व्यापार ।
वज्रनिष्पेष	(पुं.) मेघ चट्केको शब्द ।	व(ब)त	(अव्य.) १. खेद, २. दया, ३. संतोष, ४. आश्चर्य, ५. आमन्त्रण । जस्तै क्रमैले- १) वत! नेक्षिता प्रियतमा विपिने यहाँ वतशब्दको अर्थ खेद हो, २) वत! पक्षिराडयमसौ पतितः यहाँ वतशब्दको अर्थ दया हो, ३) वत! जीवति प्रियतमा हनुमन्! यहाँ वतशब्दको अर्थ संतोष हो, ४) वत ! सिन्धुमेव हनुमन् ! ललङ्घिषे यहाँ वतशब्दको अर्थ आश्चर्य हो, ५) वत! याम गह्वरमुदेति शशी यहाँ वतशब्दको अर्थ आमन्त्रण/ गमनानुज्ञायाचन हो इत्यादि ।
वज्रपाणि	(पुं.) इन्द्र ।	वतंस	(पुं.) १. कर्णभूषण / कानको गहना, २. शिरको गहना / शिरपेच ।
वज्रपुष्प	(न.) तिलको फूल ।	वत्स	(न.) छाती ।
वज्रवाराही	(स्त्री.) बुद्धकी आमा / मायादेवी ।	वत्स	(पुं.) १. बाछो, २. पुत्रस्थानापन्न स्नेह-पात्र ।
वज्रवृक्ष	(पुं.) सिउँडीको रुख ।		
वज्रशल्य	(पुं.) दुम्सी ।		
वज्रा	(स्त्री.) १. सिउँडीको रुख, २. गुर्जो ।		
वज्रिन्	(विशे.) १. इन्द्र, २. बुद्ध ।		
वज्री	(स्त्री.) सिउँडीवृक्ष ।		
वज्जक	(पुं.) शृगाल / स्याल ।		
वज्जक	(विशे.) ठग ।		
वज्जन	(न./स्त्री.) ठगु ।		
वज्जित	(विशे.) ठगिएको ।		
वज्जुल	(पुं.) १. तिनिस / सादन, २. अशोक/ असौ ।		
वज्जुला	(स्त्री.) धेरै दूध दिने गाई ।		
वट	(पुं.) वरको रुख ।		
वट	(पुं./स्त्री./न.) डोरी ।		

वत्सक	(पुं.) ठूलो कुरो ।
वत्सकबीज	(न.) इन्द्रजौ ।
वत्सतर	(पुं.) दाउने बेला हुन लागेको बहर ।
वत्सतरी	(स्त्री.) तीन वर्षकी कोरली बाछी ।
वत्सनाभ	(पुं.) नौ विषमध्येको एक प्रकारको विष ।
वत्सर	(पुं.) संवत्सर ।
वत्सल	(विशे.) अति प्रेम गर्ने ।
वत्सल	(पुं.) स्नेह स्थायिभाव भएको, पुत्रादि आलम्बन विभाव भएको, पुत्रादिका सच्चेष्टाले उद्दीपित गराइने, रोमाञ्च, अश्रु आदिले अनुभावित/बोधित भएको, हर्ष, शङ्का, औत्सुक्य आदिले पुष्ट भएको, नौ रस-बाहेकको कसैले मानेको दशम वत्सलरसा ।
वत्सादनी	(स्त्री.) गुर्जो ।
वद	(विशे.) वक्ता / बोलेया ।
वदन	(न.) १. मुख, २. बोल्नु ।
वदान्य	(विशे.) बहुप्रद (धेरै दिने) दाता ।
वदावद	(विशे.) वक्ता / बोलेया ।
वदि	(अव्य.) कृष्णपक्ष ।
वध	(पुं.) वध / मार्नु ।
वधक	(विशे.) मार्ने ।
वधार्ह	(विशे.) मार्न लायक ।
वधोद्यत	(विशे.) मार्न तयार भएको ।
वध्य	(विशे.) मार्न लायक ।
वन्ध्य	(विशे.) नफलने / निष्फल वृक्ष आदि ।
वन्ध्या	(स्त्री.) बाँझी / सन्तान नहुने स्त्री ।
वध्री	(स्त्री.) छालाको डोरी ।
वधू	(स्त्री.) १. लङ्कोद्र/सागविशेष, २. स्वास्नी मानिस, ३. बुहारी, ४. स्वास्नी ।
वन	(न.) १. वन, २. पानी ।
वनतिक्तिका	(स्त्री.) गुँदेरगानु ।
वनप्रिय	(पुं.) कोइलीपक्षी ।
वनमक्षिका	(स्त्री.) डाँस ।
वनमाला	(स्त्री.) सबै ऋतुका फूलले बनाएको, माझमा कदम्बको फूल उनेको, घुँडा-

सम्मको लामो माला ।	
वनमालिन्	(पुं.) कृष्ण ।
वनमुच	(पुं.) मेघ ।
वनमुच	(विशे.) पानी बर्साउने ।
वनवासिन्	(पुं.) १. ऋषभक औषधि / गुनाभा, २. घण्टापाटलि / पाडर, ३. बाराही-कन्द/ गिटो, ४. सिमलको जरा ।
वनवासिन्	(विशे.) वनमा बस्ने ।
वनशङ्खार(क)	(पुं.) गोखुर औषधि ।
वनस्थ	(पुं.) वानप्रस्थ आश्रम गर्ने ।
वनस्पति	(पुं.) नफूलीकन फल्ले डुम्री, कटहर आदि वृक्ष ।
वनायु	(पुं.) १. मृग, २. देशविशेष / गयाप्रान्त ।
वनायुज	(पुं.) वनायुदेश / गयाप्रान्तमा हुने घोडा ।
वनालिका	(स्त्री.) उनिउँ / तुणविशेष ।
वनित	(विशे.) मागिएको ।
वनिता	(स्त्री.) १. स्वास्नी मानिस, २. प्रेम परायण / पूरा आसक्त भएकी स्त्री ।
वनी	(स्त्री.) सानो वन ।
वनीपक	(विशे.) याचक / माग्ने ।
वनीयक	(विशे.) याचक / माग्ने ।
वनेचर	(विशे.) वनवासी / किरात, शबर आदि ।
वनौकस्	(पुं.) वानर ।
वनौकस्	(विशे.) वनमा बस्ने ।
वन्दन	(न./स्त्री.) १. दोग्नु, २. स्तुति गर्नु ।
वन्दनमाला	(स्त्री.) पञ्चपल्लव, फूल आदिले बनाएको लामो माला / तोरण ।
वन्दनमालिका	(स्त्री.) पञ्चपल्लव, फूल आदिले बनाएको लामो माला / तोरण ।
वन्दनीय	(विशे.) १. दोग्न लायक, २. स्तुति गर्न लायक ।
वन्दा	(स्त्री.) उपवृक्ष / ऐश्वर ।
वन्दाक	(पुं.) उपवृक्ष / ऐश्वर ।
वन्दारु	(विशे.) १. दोग्ने, २. स्तुति गर्ने ।
वन्दिन्	(पुं.) राजाको स्तुतिपाठ गर्ने ।

वन्दिग्राह	(पुं.) डाँका / डकैती ।	वयस्या	(स्त्री.) सखी / सङ्गिनी ।
वन्दी	(स्त्री.) कैदी / थुनुवा ।	वयुन	(न.) १. ज्ञान, २. देवमन्दिर ।
वन्द्य	(विशे.) ढोग र स्तुति गर्न लायक ।	वयोधस्	(पुं.) तरुण पुरुष ।
वन्य	(विशे.) १. वनमा भएको, २. वनको लायक ।	वयोधस्	(विशे.) आयु बढाउने ।
वन्या	(स्त्री.) वनसमूह / झाडी ।	वर	(विशे.) श्रेष्ठ ।
वपन	(न.) १. धान आदि रोप्नु, २. केश-च्छेदन / मुण्डन गर्नु ।	वर	(पुं.) १. वर / देवताले दिइने, २. वरण गर्नु / रोज्नु, ३. वर / दुलहा ।
वपा	(स्त्री.) बोसो ।	वर	(न.) १. काश्मीरी केशर, २. मनाक्प्रिय/पूर्ण इच्छा गरिएको नहुँदा दोस्रो इच्छा गरिने 'बरु'यो शब्दको वाच्य ।
वपुस्	(न.) शरीर ।	वरटा	(स्त्री.) हंसी / हाँसको पोथी ।
वप्	(पुं.) १. जन्माउने बाबु, २. नापित / हजाम ।	वरटा	(स्त्री./पुं.) पहेंलो माखाविशेष / बारुलो ।
वप्	(विशे.) १. बिउ छर्ने, २. बिउ रोपने, ३. मुण्डन गर्ने, ४. काट्ने ।	वरटी	(स्त्री.) १. हंसी/ हाँसको पोथी, २. पहेंलो माखाविशेष / बारुलो ।
वप्र	(न./पुं.) १. खेतबारी आदि घेर्ने माटा-ढुङ्गाको घेरा, २. खेत, ३. ढिस्को ।	वरण	(पुं.) १. सिप्लिकान, २. पर्खाल ।
वप्र	(न.) सिसा / धातुविशेष ।	वरण	(न.) बर्नु / रोज्नु ।
वप्री	(स्त्री.) घमिराले उठाएका माटाको ढिस्को ।	वरण्ड	(पुं.) १. बरन्डा / घरको अवयवविशेष, २. डण्डीफोर ।
वव	(पुं.) ज्योतिषप्रसिद्ध एघार करण मध्येको प्रथम करण ।	वरण्डक	(पुं.) १. बरन्डा / घरको अवयवविशेष, २. डन्डीफोर, ३. भित्ता, ४. डल्लो ।
वम	(पुं.) वमन / बान्ता ।	वरतिक्त	(पुं.) १. ठूलो कुरो, २. कैरुवा ।
वमथु	(पुं.) वमन / बान्ता ।	वरत्रा	(स्त्री.) छालाको डोरी / हात्ती कस्ने डोरी ।
वमथु	(पुं.) हात्तीका सुँडबाट उडेको थुकको छिटा ।	वरद	(विशे.) १. वरदिने / द्यौता आदि, २. मन परेको वस्तु दिने ।
वमन	(न.) वमन / बान्ता ।	वरल	(पुं./स्त्री.) बारुलो ।
वमि(मी)	(स्त्री.) वमन / बान्ता ।	वरवर्णिनी	(स्त्री.) १. उत्तम स्त्री / जाडोमा शरीर तातो हुने, गर्मीमा ठन्डा हुने, पतिमा प्रेम अतिशय गर्ने स्त्री, २. हलेदो, ३. पहेंलो वर्ण भएकी स्त्री ।
वमित	(विशे.) वमन गर्ने / बान्ता गर्ने ।	वरा	(स्त्री.) १. त्रिफला / हर्रो, बर्रो र अमला, २. गुर्जो, ३. ब्राह्मी, ४. वायुविडङ्ग, ५. गुँदिरगानु, ६. हलेदो ।
वघ्नी	(स्त्री.) घमिरा ।	वराक	(विशे.) दयापात्र / विचरा ।
वयस्	(न.) १. पक्षी / चरा, २. वय / उमेर, ३. तारुण्य / जवानी / बैँस ।	वराङ्ग	(न.) १. शिर, २. लिङ्ग, ३. भग ।
वयःस्थ	(विशे.) तरुण / जवान ।	वराङ्गक	(न.) बेतलौरी ।
वयस्थ	(विशे.) तरुण / जवान ।		
वयस्था	(स्त्री.) १. हर्रो, २. अमला, ३. गुर्जो, ४. ब्राह्मी औषधि, ५. कविराली औषधि ।		
वयस्य	(पुं.) समान उमेर हुने मित्र / दौतर ।		

वराट(क)	(पुं./स्त्री.) १. कौडी, २. कमल गट्टा, ३. डोरी ।
वराणसी	(स्त्री.) काशीपुरी ।
वरारोहा	(स्त्री.) काशीपुरी ।
वरारोहा	(स्त्री.) चाक ठूलो हुने स्त्री ।
वराशि(सि)	(पुं.) मोटो / खस्रो वस्त्र ।
वराह	(पुं.) बँदेल ।
वरिवसित	(विशे.) शुश्रूषा / सेवा गरिएको ।
वरिवस्या	(स्त्री.) शुश्रूषा / सेवा ।
वरिवस्यित	(विशे.) शुश्रूषा / सेवा गरिएको ।
वरिष्ठ	(विशे.) १. अति ठूलो, २. अति श्रेष्ठ ।
वरिष्ठ	(न.) ताम्र-धातु / तामो ।
वरी	(स्त्री.) शतावरी / कुरिलो ।
वरीयस्	(विशे.) १. अति ठूलो, २. अति श्रेष्ठ ।
वरीयस्	(पुं.) विष्कम्भादि सत्ताईसयोग मध्येको अठारौँ योग ।
वरुण	(पुं.) १. पश्चिमदिशाका स्वामी / वरुण देवता, २. सिप्लिकानवृक्ष ।
वरुणात्मजा	(स्त्री.) मदिरा / रक्सी ।
वरुणानी	(स्त्री.) वरुणकी स्त्री ।
वरूथ	(पुं.) १. रथ ढाक्ने टप, २. ग्राम/गाउँ ।
वरूथ	(न.) १. कवच, २. घर, ३. सेना ।
वरूथिनी	(स्त्री.) सेना ।
वरेण्य	(विशे.) श्रेष्ठ ।
वर्कर	(पुं.) १. तरुण-पशु / जवान-चौपाया, २. ठट्टा ।
वर्ग	(पुं.) १. सजातीय समूह / एकैथरीका वस्तुको समुदाय, २. ग्रन्थको प्रकरण, ३. गणितप्रसिद्ध समानाङ्क योग ।
वर्चस्	(न.) १. तेज, २. विद्या ।
वर्चस्क	(न./पुं.) विद्या ।
वर्जित	(विशे.) छाडिएको ।
वर्जनीय	(विशे.) छाड्न लायक ।
वर्ण	(पुं.) १. ब्राह्मणादि चार वर्ण, २. सेतो-रातो आदि रूप / वर्ण, ३. अक्षर ।

वर्ण	(न./पुं.) स्तुति / वर्णन ।
वर्णक	(पुं./न.) लेपन / चन्दन आदि ।
वर्णक	(पुं./स्त्री.) हिङ्गुल, हरिताल, गेरु आदि रङ्ग बनाउने वस्तु ।
वर्णतूलि(का)	(स्त्री.) लेख्ने कलम ।
वर्णधर्म	(पुं./न.) ब्राह्मण आदि चार वर्णको शास्त्रोक्त कर्तव्य ।
वर्णन	(न./स्त्री.) १. विस्तारपूर्वकको कथन / बयान, २. स्तुति गर्नु / प्रशंसा गर्नु, ३. रङ्गाउनु ।
वर्णनीय	(विशे.) १. बयान गर्न लायक, २. प्रशंसा गर्न लायक ।
वर्णमाला	(स्त्री.) अकारादि हकारान्त वर्ण ।
वर्णलेखा	(स्त्री.) पाटीमा लेख्ने खरी, पेन्सिल ।
वर्णलेखिका	(स्त्री.) पाटीमा लेख्ने खरी, पेन्सिल ।
वर्णिक	(पुं.) लेखक / लेख्ने ।
वर्णिका	(स्त्री.) १. कलम, २. नाटकमा अरूको रूप लिनु ।
वर्णित	(विशे.) १. स्तुति गरिएको, २. बयान गरिएको ।
वर्णिन्	(पुं.) १. ब्रह्मचारी, २. लेख्ने / लेखक ।
वर्तक	(न.) लोह / फलाम ।
वर्तक	(पुं.) १. बट्टाईपक्षी, २. घोडाको खुर ।
वर्तन	(न.) १. रहनु, २. बाँच्नु, ३. जीविका/ बाँच्नुजेल खाने वस्तु ।
वर्तन	(विशे.) रहने ।
वर्तनि (नी)	(स्त्री.) गोरेटो / सानो बाटो ।
वर्तमान	(विशे.) हाल रहेको ।
वर्ति(ती)	(स्त्री.) १. शरीरमा लाउने (लेपन गर्ने) चन्दनादि द्रव्य, २. बत्ती, ३. गाजलको कोश, ४. मुसाको लिँडजस्तो लाम्चो पारेको आँखामा लाउने औषधिको स्वरूप, ५. बाँस आदिका कटेरा ।
वर्तिका	(स्त्री.) बट्टाईपक्षी ।
वर्तिष्णु	(विशे.) रहने ।

वर्तिष्यमाण (विशे.) पछि रहने ।	वर्षण (न.) बर्सनु ।
वर्तुल (विशे.) बाटुलो ।	वर्षवर (पुं.) नपुंसक ।
वर्त्मन् (न.) १. बाटो / मार्ग, २. आँखाको परेला ।	वर्षवृद्धि (स्त्री.) जन्मोत्सव दिन / जन्मदिन ।
वर्त्मनि (स्त्री.) बाटो ।	वर्षा (स्त्री.) वर्षाऋतु / श्रावण-भाद्र । वर्षाशब्द बहुवचनान्त छ ।
वर्ध (न.) सिसा / धातुविशेष ।	वर्षाभू (पुं.) भ्यागुतो ।
वर्धक (पुं.) भारङ्गीवृक्ष ।	वर्षाभू (स्त्री.) १. पुनर्नवा, २. भ्यागुताको स्त्री ।
वर्धकि (पुं.) काठको काम गर्ने कालिगड/सिकर्मी ।	वर्षाभ्वी (स्त्री.) १. पुनर्नवा, २. भ्यागुताको स्त्री ।
वर्धकिन् (पुं.) काठको काम गर्ने कालिगड/सिकर्मी ।	वर्षिष्ठ (विशे.) नब्बे वर्ष नाघेको बूढो ।
वर्धन (न.) १. बढ्नु, २. बढाउनु, ३. काट्नु ।	वर्षीयस् (विशे.) नब्बे वर्ष नाघेको बूढो ।
वर्धन (विशे.) १. बढ्ने, २. काट्ने, ३. बढाउने ।	वर्षुक (विशे.) बर्सने ।
वर्धनी (स्त्री.) १. बढार्ने कुचो, २. पात्रविशेष / झारी ।	वर्षोपल (पुं.) असिना ।
वर्धमान(क) (पुं.) १. आँडरको रुख, २. कहतारो ।	वर्ष्मन् (न.) शरीर ।
वर्धमान (विशे.) बढ्दै गएको ।	वर्ष्मन् (विशे.) १. अग्लो, २. बूढो, ३. स्थिर ।
वर्धापन (न.) नालच्छेदन / नाल बढाउनु / नाल काट्नु ।	वलक्ष (पुं.) श्वेतवर्ण / सेतो ।
वर्धित (विशे.) १. बढाइएको, २. काटिएको ।	वलक्ष (पुं.) श्वेतवर्ण हुने ।
वर्धिष्णु (विशे.) बढ्ने ।	वलज (न.) १. खेत, २. सहरको ढोका / फाटका ।
वर्ध (न.) छालाको डोरी ।	वलजा (स्त्री.) राम्रा आँखा हुने स्त्री ।
वर्धी (स्त्री.) छालाको डोरी ।	वलभि(भी) (स्त्री.) घरमा उपयोग हुने एक प्रकारको काठ/बलो ।
वर्मन् (न.) कवच / युद्धमा लाउने वस्त्र ।	वलय (पुं./न.) १. बाला / नारीको गहना, २. घेरा / मण्डल ।
वर्मित (विशे.) कवच लाउने ।	वलयित (विशे.) घेरिएको ।
वर्य (विशे.) १. श्रेष्ठ, २. रोज्न लायक ।	वल्क (न.) रुखको बोक्रा ।
वर्या (स्त्री.) विवाह नभएकी कन्या ।	वल्कल (पुं./न.) रुखको बोक्रा ।
वर्वणा (स्त्री.) ठूलो नीलो झिङ्गा ।	वलान (न.) १. उफ्रनु, २. डिंग हाँक्नु / आत्मश्लाघा गर्नु ।
वर्वर (पुं.) नीच / सानो जात ।	वल्गा (स्त्री.) घोडाको लगाम ।
वर्वरा (स्त्री.) १. बाबरी / तुलसीविशेष, २. ठूलो नीलो झिङ्गा ।	वल्गित (न.) १. उफ्रेर हिँड्नु, २. आत्मश्लाघा गर्नु ।
वर्वरी (स्त्री.) १. बाबरी / तुलसीविशेष, २. ठूलो नीलो झिङ्गा ।	वल्गु (पुं.) छाग / बोको ।
वर्वूर (पुं.) बबुलको रुख ।	वल्गु (विशे.) सुन्दर / राम्रो ।
वर्ष (न.) वृष्टि / बर्सनु ।	वल्गुला(ली) (स्त्री.) १. चमेरो, २. थैलो ।
वर्ष (न./पुं.) १. वर्ष / बाह्र महिनाको काल, २. जम्बूद्वीप आदि द्वीपहरूको खण्ड-खण्ड ।	वल्मीक (न./पुं.) धमिराले उठाएको माटाको ढिस्को ।

वल्ल	(पुं.) तीन गुञ्जा / तीन रति प्रमाण ।
वल्लकी	(विशे.) वीणा / बाजाविशेष ।
वल्लभ	(विशे.) प्यारो ।
वल्लभ	(पुं.) १. पति / पोइ, २. निर्दोषी घोडा ।
वल्लभपाल	(पुं.) सर्ईस / घोडाको सेवक ।
वल्लभा	(स्त्री.) प्यारी स्त्री ।
वल्लरि	(स्त्री.) १. लता / लहरा, २. मञ्जरी / मुजुरो ।
वल्लरी	(स्त्री.) १. लता / लहरा, २. मञ्जरी / मुजुरो ।
वल्लव	(पुं.) गोपाल / ग्वाला ।
वल्लव	(विशे.) भान्से ।
वल्लवी	(स्त्री.) १. ग्वालाकी कन्या, २. ग्वालाकी स्त्री / ग्वालिनो ।
वल्लि	(स्त्री.) लता / लहरा ।
वल्ली	(स्त्री.) लता / लहरा ।
वल्लुर	(न.) १. कुञ्ज / लतागृह, २. खेत, ३. एकान्त स्थान, ४. चौर, ५. वन ।
वल्लूर	(न.) शुष्कमास / सुकेको मास - सुकुटी आदि ।
वल्जज	(पुं.) बाबियो / तृणविशेष / साँभे ।
वल्जजा	(स्त्री.) बाबियो / तृणविशेष / साँभे ।
वश	(विशे.) अधीन ।
वश	(पुं.) इच्छा ।
वशंवद	(विशे.) वशीभूत / अधीन भएको ।
वशक्रिया	(स्त्री.) वशीकरण / मन्त्रतन्त्र आदिले वश पार्नु ।
वशग	(विशे.) वश परेको ।
वशा	(स्त्री.) १. बन्ध्या / सन्तान नहुने स्त्री, २. बाँझी गाई, ३. हस्तिनी / हतिनी ।
वशिक	(विशे.) तुच्छ / निःसार-शून्य ।
वशिता	(स्त्री.) स्वाधीनता ।
वशित्व	(स्त्री.) स्वाधीनता ।
वशिर	(न.) सामुद्रलवण / समुद्रीनुन ।
वशिर	(पुं.) गजपिप्ला / चाँभो ।

वशिष्ठ	(पुं.) १. वसिष्ठनामक महामुनि, २. अति-स्वतन्त्र पुरुष ।
वशीकरण	(न.) मन्त्रतन्त्र आदिले वश पार्नु ।
वशीभूत	(विशे.) वश पारेको ।
वश्य	(विशे.) वश पारेको ।
वषट्	(अव्य.) 'देवतालाई यो हवि चढाउँछु' यस अभिप्रायले बोलिने वैदिक शब्द ।
वषट्कार	(पुं.) 'देवतालाई यो हवि चढाउँछु' यस अभिप्रायले बोलिने वैदिक शब्द ।
वषट्कृत	(विशे.) होम गरिएको ।
वष्कयणी	(स्त्री.) वकेर्नो गाई ।
वष्कयिणी	(स्त्री.) वकेर्नो गाई ।
वसति	(स्त्री.) १. बास, २. घर, ३. रात्रि/ राता ।
वसती	(स्त्री.) १. बास, २. घर, ३. रात्रि/ राता ।
वसन	(न.) १. वस्त्र, २. वस्त्र लाउनु, ३. वस्तु ।
वसन्त	(पुं.) १. वसन्त ऋतु / चैत्र-वैशाख, २. छ राग मध्येको दोस्रो राग ।
वसन्तघोषिन्	(पुं.) कोइलीपक्षी ।
वसन्तपञ्चमी	(स्त्री.) माघ-शुक्लपञ्चमीतिथि ।
वसा	(स्त्री.) बोसो ।
वसिर	(न.) १. समुद्रीनुन, २. गजपिप्ला/ चाँभो ।
वसिष्ठ	(पुं.) १. वसिष्ठनामक मुनि, २. सधैं रहने पुरुष / ईश्वर ।
वसु	(न.) १. रत्न / मणि, २. धन, ३. पानी ।
वसु	(पुं.) १. किरण, २. सेतो आँक, ३. आठ जनाको समुदाय भएका गणदेवता ।
वसुक	(पुं.) आँकको रुख ।
वसुक	(न.) समुद्रीनुन ।
वसुदेव	(पुं.) १. कृष्णका पिता, २. सूर्यनारायण ।
वसुधा	(स्त्री.) पृथिवी ।
वसुधारा	(स्त्री.) १. कुबेरको अलकापुरी, २. तोर्थ-विशेष, ३. आभ्युदयिकश्राद्ध गर्नुभन्दा पहिले भित्तामा चुहाउनु पर्ने घ्यूका सात धारा ।
वसुन्धरा	(स्त्री.) पृथिवी ।

वसुमती	(स्त्री.) पृथिवी ।
वसूक	(न.) समुद्रीनुन ।
वस्त	(पुं.) छाग / बोको ।
वस्ति	(पुं./स्त्री.) १. वस्त्रको दुई छेउ (पारी), २. वैद्यशास्त्रका वमन, विरेचन आदि पञ्चकर्म मध्येको मूत्रद्वार आदिद्वारा पचाका दिने कर्म, ३. नाभिको तल्लो भाग/ मूत्राशय, ४. वस्तिशब्द वस्त्रका छेउलाई कहँदा बहुवचनान्त छ ।
वस्तु	(न.) १. पदार्थ / सामान्य चिज, २. पात्र- योग्य स्थान ।
वस्त्य	(न.) घर ।
वस्त्र	(न.) वस्त्र / लुगा ।
वस्त्रयोनि	(पुं./स्त्री.) १. वस्त्र बनाउन धागो आउने पाट, सन आदिका बोक्रा, २. कपासको फल, ३. रेसम पैदा गर्ने माकुरा जस्तो कृमि, ४. भेडा, च्याङ्ग्रा आदिको रौं ।
वस्त्रवेश्मन्	(न.) वस्त्रको घर / पाल ।
वस्त्र	(पुं.) मोल / वस्तुको दाम ।
वस्नसा	(स्त्री.) नसा ।
वस्वौकसारा	(स्त्री.) १. स्वर्गपुरी / अमरावती, २. मन्दाकिनी नदी / स्वर्गनदी ।
वह	(पुं.) १. गोरुको काँध, २. घोडा ।
वह	(विशे.) १. बहने / बग्ने, २. बोक्ने ।
वहन	(न.) १. डुङ्गा, २. बग्नु, ३. बोक्नु ।
वहन	(विशे.) १. बग्ने, २. बोक्ने ।
वहित्र	(न.) डुङ्गा ।
वह्नि	(पुं.) १. आगो, २. भलायो, ३. चितु औषधि ।
वह्निज्वाला	(स्त्री.) १. आगाको ज्वाला, २. धर्यैराको रुख ।
वह्निबीज	(न.) १. सुवर्ण / सुन, २. रेफ / र ।
वह्निशिख	(न.) कुसुम / पुष्पविशेष ।
वह्निसंज्ञक	(पुं.) चितु औषधि ।
वह्य	(न.) वाहन / गाडा, बग्गी आदि ।

वा	(अव्य.) १. उपमा, २. विकल्प, ३. अवधारणा । जस्तै क्रमैले - १) वज्रं वा तव हृदयम् यहाँ 'वज्र जस्तो तिम्रो हृदय' भन्नाले वा शब्दको उपमा/ सादृश्य अर्थ बुझियो, २) ब्रूहि गच्छसि वा न वा यहाँ 'जान्छौ की जाँदैनौ' यस्तो विकल्प बुझियो, ३) व्यासो वा धर्म- वित्तमः यहाँ 'धर्म खुव जात्रे व्यासै छन् यस्तो अवधारणा / निश्चय बुझियो इत्यादि ।
वाक	(पुं.) १. वाक्य / वचन, २. वेदको अवयवविशेष ।
वाकुची	(न.) सोमराजी औषधि ।
वाक्छल	(न.) छलवचन / छक्याउने बोली ।
वाक्पति	(पुं.) बृहस्पति ।
वाक्पति	(विशे.) वक्ता / बोलेया ।
वाक्पारुष्य	(न.) १. अनुचित कठोर वचन, २. भना- बैरीबाट उठेको मुद्दा ।
वाक्य	(न.) वाक्य / कारकले युक्त भएको क्रिया ।
वागीश	(पुं.) १. बृहस्पति, २. ब्रह्मा ।
वागीश	(विशे.) असल कुरा गर्न धेरै जान्ने ।
वागीशा	(स्त्री.) सरस्वती देवी ।
वागीश्वरी	(स्त्री.) सरस्वती देवी ।
वागुरा	(स्त्री.) मृग आदि बल्झाउने पाश / पासो ।
वागुरिक	(पुं.) ब्याघा ।
वागुरिक	(विशे.) पासो थाप्ने ।
वाग्गुद	(पुं.) पक्षिविशेष ।
वाग्गुलि	(पुं.) तमौली / पान बेच्ने - बरही ।
वाग्दरिद्र	(विशे.) अमुखा / बोल्न नसक्ने ।
वाग्दुष्ट	(विशे.) असल भएपनि वचनले निकृष्ट (खराब) गराइएको ।
वाग्देवता	(स्त्री.) सरस्वती देवी ।
वाग्देवी	(स्त्री.) सरस्वती देवी ।
वाग्मिन्	(विशे.) वक्ता / बोलेया ।
वाग्यत	(विशे.) मौन धारण गर्ने / नबोल्ने ।
वाग्याम	(विशे.) रोग आदिले गलेको हुनाले बोल्न

नसक्ने ।	
वाङ्मती	(स्त्री.) नेपालदेशीय नदीविशेष ।
वाङ्मय	(न.) वाक्य ।
वाङ्मुख	(न.) उपन्यास/वाक्यारम्भ ।
वाच्	(स्त्री.) वचन ।
वाचंयम	(विशे.) मौनव्रत गर्ने / नबोल्ने व्रत लिने ।
वाचक	(विशे.) १. बोल्ने / शब्द, २. बाँच्ने/ पढ्ने ।
वाचन	(न.) बाँच्नु / पढ्नु ।
वाचस्पति	(पुं.) बृहस्पति ।
वाचा	(स्त्री.) वचन ।
वाचाट	(विशे.) असल कुरा धेरै नगर्ने / फटाहा ।
वाचाल	(विशे.) असल कुरा धेरै नगर्ने / फटाहा ।
वाचिक	(न.) सन्देश / फलानालाई यसो-यसो भनिदिनु भनी अराएको कुरा ।
वाचिक	(विशे.) वचनले गरेको ।
वाचोयुक्ति	(स्त्री.) शास्त्रसङ्गत वचन ।
वाचोयुक्तिपटु	(विशे.) वक्ता / बोल्नेया ।
वाच्य	(विशे.) बोल्न लायक ।
वाच्य	(न.) १. दोष, २. निन्दा ।
वाज	(पुं.) बाणको प्याँख ।
वाज	(न./पुं.) १. घ्यू, २. अन्न, ३. यज्ञ, ४. पानी, ५. वेग, ६. पखेटा ।
वाजपेय	(पुं./न.) यज्ञविशेष ।
वाजसनेय	(पुं.) याज्ञवल्क्य मुनि ।
वाजसनेयिन्	(पुं.) यजुर्वेदाध्यायी ।
वाजिदन्तक	(पुं.) असुरो ।
वाजिन	(न.) आमिक्षा / दही हालेर फटाएको दूध ।
वाजिशाला	(स्त्री.) तबेला ।
वाजिन्	(पुं.) १. घोडा, २. बाण, ३. पक्षी ।
वाजीकरण	(न.) घोडाको जस्तो रतिशक्ति दिलाउने औषधि ।
वाञ्छा	(स्त्री.) इच्छा ।
वाञ्छित	(विशे.) इच्छा गरिएको ।

वाट	(पुं.) १. बाटो, २. घेरिएको स्थान, ३. मण्डप ।
वाटिका	(स्त्री.) १. बारी, २. फुलबारी ।
वाटी	(स्त्री.) १. फुलबारी, २. बारी, ३. कुटी ।
वाट्याल(क)	(पुं./स्त्री.) बलु औषधि ।
वाडव	(पुं.) १. वडवाग्नि/समुद्राग्नि, २. ब्राह्मण ।
वाडव	(न.) घोडीको वथान ।
वाडवानल	(पुं.) वडवाग्नि / समुद्राग्नि ।
वाडव्य	(न.) ब्राह्मणसमूह ।
वाणि	(स्त्री.) लुगा वुनु ।
वाणिज	(पुं.) बनियाँ / व्यापारी ।
वाणिज्य	(न.) व्यापार / बेपार ।
वाणिनी	(स्त्री.) १. यौवनले मत्त भएकी स्त्री, २. नाच्ने स्त्री, ३. चलाख स्त्री, ४. दूती/ स्त्री-पुरुषको परस्पर समाचार पुर्‍याउने स्त्री ।
वाणी	(स्त्री.) वचन ।
वात	(पुं.) वायु / बतास ।
वातक	(पुं.) अशनपर्णी / अपराजिताविशेष ।
वातकिन्	(विशे.) वातरोगी / बाथ हुने ।
वातपोथ	(पुं.) पलाशवृक्ष ।
वातप्रमी	(पुं./स्त्री.) मृगविशेष / बर्राँठ ।
वातमज	(पुं.) मृगविशेष / बर्राँठ ।
वातमज	(विशे.) हावाको सामुन्ने दौड्ने ।
वातमृग	(पुं.) मृगविशेष / बर्राँठ ।
वातरक्त	(न.) कुपित भएका वायुले रक्त दूषित गराइने रोगविशेष ।
वातरोगिन्	(विशे.) वातरोगी / बथाहा ।
वातल	(विशे.) वायु बढाउने ।
वाताद	(पुं.) कागजी बदाम ।
वातायन	(न.) आँखीझ्याल ।
वातायु	(पुं.) मृग ।
वातिक	(विशे.) वात / वायुबाट उत्पन्न भएको ।
वातिक	(विशे.) १. वायु शमन गर्ने, २. वायु बढाउने ।
वातुल	(पुं.) वायुको समूह / हुरी ।

वातूल	(पुं.) वायुको समूह / हुरी ।	वापक	(विशे.) १. छर्ने, २. रोप्ने, ३. काट्ने ।
वातुल	(विशे.) वायु खप्न नसक्ने ।	वापदण्ड	(पुं.) वेमा / लुगा बुन्दा ठोक्ने काष्ठविशेष ।
वातूल	(विशे.) उन्मत्त / पागल / बौलाहा ।	वापित	(विशे.) १. छराइएको, २. रोपाइएको, ३. कटाइएको ।
वात्या	(स्त्री.) वातसमूह / हुरी ।	वापी	(स्त्री.) तलाउविशेष / इनार / पोखरी ।
वात्सक	(न.) बाछाबाछीको बथान ।	वाप्य	(न.) कूट औषधि ।
वात्सल्य	(न.) स्नेह / माया ।	वाप्य	(विशे.) १. काट्न योग्य, २. काट्न सकिने, ३. छर्न योग्य, ४. छर्न सकिने, ५. रोप्न योग्य, ६. रोप्न सकिने ।
वात्स्यायन	(पुं.) कामशास्त्राचार्य मुनिविशेष ।	वाम	(विशे.) १. राम्रो, २. उल्टो, ३. बायाँ-पट्टिको ।
वाद	(पुं.) बोली ।	वामदेव	(पुं.) महादेव ।
वादक	(विशे.) बजाउने ।	वामन	(पुं.) १. दक्षिणदिशाको दिग्गज, २. विष्णुको अवतारविशेष / वामन ।
वादन	(न.) १. बाजा, २. बजाउनु ।	वामन	(विशे.) १. पुड्को / छोटो शरीर हुने, २. सानो ।
वादरायणि	(पुं.) व्यासपुत्र / शुकदेव स्वामी ।	वामनेत्र	(न.) १. बायाँ आँखा, २. ईकार/ई ।
वादान्यक	(न.) बहुदातृता / धेरै दिनु ।	वामलूर	(पुं.) धमिराले उठाएका माटाको ढिस्को ।
वादित्र	(न.) बाजा ।	वामलोचना	(स्त्री.) आँखा राम्रा हुने स्त्री / मृगनयनी ।
वादिन्	(विशे.) १. वक्ता / बोलाईया, २. झगडा उठाउने / वादी ।	वामा	(स्त्री.) स्त्री ।
वाद्य	(न.) बाजा ।	वामाक्षी	(स्त्री.) आँखा राम्रा हुने स्त्री / मृगनयनी ।
वाद्यभाण्ड	(न.) बजाइने चिज / बाजा ।	वामाचार	(पुं.) वेदविरुद्ध तान्त्रिक आचार ।
वान	(विशे.) १. शुष्कफल / सुकेको फल, २. सुकेको सामान्य वस्तु, ३. सिउनु, ४. बुन्नु, ५. हिँड्नु, ६. वहनु, ७. कट / गुँदरी चटाई आदि, ८. सुरङ्ग/ सुरुङ, ९. जलकणले युक्त भएको हावाको प्रवाह ।	वामिल	(विशे.) १. दाम्भिक / अरूलाई ठग्न धर्माचार गर्ने, २. वामप्रकृति / बाँउठो ।
वानप्रस्थ	(पुं.) १. चार आश्रममध्येको तेस्रो आश्रम, २. पलाशवृक्ष, ३. महुवाको रुख ।	वामी	(स्त्री.) १. घोडी, २. गधार्ई, ३. स्याल्ली, ४. करभी / उष्ट्रस्त्री ।
वानर	(पुं.) वानर / माकल ।	वामोरू	(स्त्री.) तिघ्रा राम्रा हुने स्त्री ।
वानरी	(स्त्री.) १. बाँदनी / माकल्ली, २. काउछो वृक्ष ।	वायक	(पुं.) तन्तुवाय / जोलाहा / जुलाहा ।
वानस्पत्य	(पुं.) फूलबाट फल हुने आँप जामुनो आदि वृक्ष ।	वायदण्ड	(पुं.) वेमा / लुगा बुन्दा ठोक्ने काष्ठविशेष ।
वानीर	(पुं.) बेतको रुख ।	वायन	(न.) व्रतको पारणा गर्दा दान गरिने पूर्ण-पात्र ।
वानेय	(न.) कैवर्ती मुस्ता / मोथेविशेष ।	वायवी	(स्त्री.) वायव्यदिशा / उत्तर पश्चिमको कुना ।
वान्त	(विशे.) १. वमन गरिएको, २. वमन गर्ने ।	वायव्य	(विशे.) १. वायुसम्बन्धी / वायुको, २. वायु देवता हुने वस्तु ।
वान्ताद	(पुं.) कुकुर ।		
वान्ति	(स्त्री.) वमन / छाड्नु ।		
वाप	(पुं.) १. छर्नु, २. रोप्नु, ३. काट्नु ।		

वायस	(पुं.) १. काग, २. धूपीको वृक्ष, ३. सल्लाको खोटो ।
वायसाराति	(पुं.) लाटोकोसेरो / भुल्का ।
वायसी	(स्त्री.) १. कागिनी, २. काकमाची / कवई, ३. काठेडुम्री ।
वायसोली	(स्त्री.) कविराली औषधि ।
वायु	(पुं.) वायु / बतास ।
वायुसख	(पुं.) अग्नि / आगो ।
वार	(न.) पानी ।
वारंवारम्	(अव्य.) बारंवार / अनेक पटक ।
वार	(पुं.) १. समूह, २. पाली / पालो, ३. आइतवार, सोमवार आदि सात वार ।
वारक	(विशे.) निवारण गर्ने / रोक्ने ।
वारट	(न.) खेतको समूह / फाँट ।
वारण	(पुं.) १. हात्ती, २. कवच ।
वारण	(न.) निवारण गर्नु / रोक्नु ।
वारणवुसा	(स्त्री.) केराको रुख ।
वारणीय	(विशे.) निवारण गर्न / रोक्न लायक ।
वारवधू	(स्त्री.) वेश्या ।
वारबाण	(पुं.) कवच / युद्धमा लाउने वस्त्र ।
वारमुख्या	(स्त्री.) नाठाले प्रशंसा गरिएको वेश्या ।
वारवाणि	(स्त्री.) वेश्या ।
वारविलासिनी	(स्त्री.) वेश्या ।
वारसुन्दरी	(स्त्री.) वेश्या ।
वारस्त्री	(स्त्री.) वेश्या ।
वाराणसी	(स्त्री.) काशीपुरी ।
वाराणसेय	(विशे.) काशीमा भएको / बनारसी ।
वाराही	(स्त्री.) १. अष्टमातृकामध्येकी मातृका, २. वाराहीकन्द / गिठो ।
वारि	(न.) पानी ।
वारिचर	(विशे.) जलचर प्राणी ।
वारिज	(न.) कमल ।
वारिद	(पुं.) १. मेघ, २. मोथे ।
वारिधि	(पुं.) समुद्र ।
वारिनिधि	(पुं.) समुद्र ।

वारिपर्णी	(स्त्री.) जनकुम्भी / ठूला पात हुने कमलविशेष ।
वारिराशि	(पुं.) समुद्र ।
वारिरुह	(न.) कमल ।
वारिवाह	(पुं.) १. मेघ, २. मोथे ।
वारी	(स्त्री.) हात्ती बाँध्ने कीलो / मौलो ।
वारुणकर्मन्	(न.) वापी, कूप, तडाग आदि जलाशय बनाउने काम ।
वारुणी	(स्त्री.) १. मदिरा, २. समुद्रबाट पैदा भएको मदिराको अधिष्ठात्री देवी, ३. वरुण- पत्नी, ४. पश्चिमदिशा, ५. शतभिषानक्षत्र, ६. शतभिषानक्षत्रले युक्त भएको चैत्र कृष्ण त्रयोदशी ।
वार्क्ष	(विशे.) वृक्षसम्बन्धी / वृक्षको विकार/ वृक्षको काठबाट बनेको ।
वार्त	(न.) असार / निःसार/तुच्छ ।
वार्त	(विशे.) अरोगी / निरोगी ।
वार्ता	(स्त्री.) १. वृत्ति / जीविका, २. जनश्रुति/ दुनियाँमा चलेका कुरा, ३. समाचार ।
वार्ताक	(पुं.) सानो जातको बिर्ही औषधि ।
वार्ताकी	(स्त्री.) सानो जातको बिर्ही औषधि ।
वार्ताकु	(स्त्री.) भन्टा / भिन्डा / बैगन ।
वार्तायन	(पुं.) चर / जासुस ।
वार्तावह	(पुं.) हुलाकी / डाक-पिउन ।
वार्तिक	(पुं.) चर / जासुस ।
वार्तिक	(विशे.) वृत्ति चलाउन सिपालु ।
वार्तिक	(न.) सूत्रले भनेको, नभनेको र बेठिक भनेको कुरा सच्याउने ग्रन्थ ।
वार्धक	(न.) १. बृद्धहरूको समूह, २. वृद्धको कर्म, ३. वृद्धको भाव / वृद्धता ।
वार्धक	(विशे.) बूढो ।
वार्धक्य	(न.) वृद्धावस्था / बूढ्याई ।
वार्धि	(पुं.) समुद्र ।
वाधुषि	(विशे.) ब्याज लाएर जीविका गर्ने ।
वाधुषिक	(विशे.) ब्याज लाएर जीविका गर्ने ।

वार्ध्नीणस	(पुं.) १. लामा कान हुने, बूढो भएको सेतो बोको, २. घाँटी नीलो हुने, टाउको रातो हुने, नङ्गा काला हुने, पखेटा सेता हुने पक्षी, ३. गैंडा ।
वार्मण	(न.) कवचको समूह ।
वार्य	(विशे.) १. रोज्न लायक, २. वरण गर्न लायक ऋत्विक् आदि, ३. निवारण गर्न (रोक्न) लायक ।
वाराशि	(पुं.) समुद्र ।
वार्षिक	(न.) मुडिलो ।
वार्षिक	(विशे.) १. वर्ष वर्षमा हुने, २. वर्षा वर्षमा हुने ।
वाल	(पुं.) केश / रौं ।
वालधि	(पुं.) पुच्छर ।
वालप(प्र)त्र	(पुं.) खयर ।
वालपाश्या	(स्त्री.) स्त्रीहरूका चुल्लामा लाउने गहना ।
वालव	(पुं.) एघार करणमध्येको दोस्रो करण ।
वालहस्त	(पुं.) पुच्छर ।
वालुक	(न.) एलावालुक / टिमुर ।
वालुका	(स्त्री.) बालुवा ।
वाल्क	(न.) वृक्षका बोट्राको वस्त्र ।
वाल्मीक	(पुं.) आदिकवि वाल्मीकि मुनि ।
वाल्मीकि	(पुं.) आदिकवि वाल्मीकि मुनि ।
वावदूक	(विशे.) वक्ता / बोलैया ।
वावहि	(विशे.) १. बारंबार वहने, २. खुब वहने/ बग्ने ।
वावृत्त	(विशे.) १. रोजिएको, २. वरण गरिएको ।
वाशिका	(स्त्री.) असुरो ।
वाशित	(न.) पशुपक्षीहरूको शब्द ।
वाशिता	(स्त्री.) १. सामान्य स्त्री, २. हतिनी ।
वाष्प	(न.) १. बाफ, २. आँसु ।
वास	(पुं.) १. घर, २. बास, ३. बस्नु, ४. बास्ना ।
वासस्	(न.) वस्त्र ।
वासक	(पुं.) असुरो ।

वासकसज्जा	(स्त्री.) आठ प्रकारका नायिकामध्येकी पतिको आगमन हुने आफ्ना पालीका दिनमा सजिसजाउ भएर बस्ने नायिका ।
वासगृह	(न.) कोठा ।
वासतेयी	(स्त्री.) रात्रि ।
वासन	(न.) १. बसाउनु, २. धूप आदिले सुगन्धित पार्नु ।
वासना	(स्त्री.) १. संस्कार, २. आशा ।
वासन्तिक	(विशे.) १. विदूषक/लवपाँडे, २. वसन्त ऋतुमा हुने ।
वासन्ती	(स्त्री.) १. वासन्ती लता, २. नेवारीपुष्प ।
वासयोग	(पुं.) शरीर सुगन्ध पार्ने सौगन्धिक धुलो ।
वासर	(पुं.) दिन ।
वासव	(पुं.) इन्द्र ।
वासवी	(स्त्री.) १. इन्द्रकन्या / जयन्ती, २. व्यास-माता / सत्यवती ।
वासस्	(न.) वस्त्र ।
वासा	(स्त्री.) असुरो ।
वासि	(पुं.) कुठार / वञ्चरो ।
वासित	(न.) पशु-पक्षीको शब्द ।
वासित	(विशे.) १. बसाइएको, २. सुगन्धी पारिएको ।
वासिता	(स्त्री.) १. सामान्य स्त्री, २. हतिनी ।
वासी	(स्त्री.) काठ ताछ्ने भाँडो / बसिला ।
वासुकि	(पुं.) सर्पराज / वासुकि नाग ।
वासुदेव	(पुं.) अन्तर्यामी ईश्वर अर्थात् कृष्ण ।
वासुभद्र	(पुं.) अन्तर्यामी ईश्वर अर्थात् कृष्ण ।
वासू	(स्त्री.) बाला / सोह्र वर्षकी स्त्री ।
वास्तव	(विशे.) यथार्थताले / सत्यताले भएको/ साँचो ।
वास्तविक	(विशे.) यथार्थताले / सत्यताले भएको/ साँचो ।
वास्तव्य	(विशे.) बासिन्दा ।
वास्तु	(न.) बेथुको साग ।
वास्तु	(पुं./न.) वास्तु / घडेरी/घर बनाइने ठाउँ ।

वास्तुक	(न.) बेथुको साग ।
वास्तुक	(न.) बेथुको साग ।
वास्तेय	(विशे.) १. वस्ति (मूत्राशय)सम्बन्धी/ मूत्राशयको, २. नाभिदेखि तल्लो भाग जस्तो ।
वास्तोष्पति	(पुं.) १. इन्द्र, २. गृहका अधिष्ठाता देवता ।
वास्त्र	(पुं.) वस्त्रले ढाकेको रथ ।
वाह	(पुं.) १. घोडा, २. दुईसय द्रोण परिमाण, ३. बाहु / कुमदेखि अङ्गुलिपर्यन्तको भाग, ४. प्रवाह ।
वाहक	(विशे.) १. बोक्ने, २. पुर्‍याउने ।
वाहद्विषत्	(पुं.) महिष / राँगो ।
वाहन	(न.) चढिने वस्तु ।
वाहन	(विशे.) १. बोक्ने, २. पुर्‍याउने ।
वाहस	(पुं.) अजगर सर्प ।
वाहावाहवि	(अव्य.) हाताहाती / हातैहातले गरेको युद्ध ।
वाहित्य	(न.) हात्तीका गण्डस्थलभन्दा तल्लो भाग ।
वाहिनी	(स्त्री.) १. सेना / हात्ती एकासी, रथ एकासी, घोडा दुईसय त्रिचालीस, पैदल सिपाही चार सय पाँच गरी हुने सेनाको समुदाय, २. नदी ।
वाहिनीपति	(पुं.) १. सेनापति, २. समुद्र ।
वाहीक	(पुं.बहु.) देशविशेष ।
वाहीक	(विशे.) वाहीकदेशवासी जातिविशेष/ जाट ।
वाह्य	(विशे.) १. बोक्न लायक, २. चढ्न लायक ।
वाह्मिक	(पुं.) देशविशेष ।
वाह्मीक	(पुं.) देशविशेष ।
वाह्मिक	(न.) केशर ।
वाह्मीक	(न.) हिङ् ।
वि	(पुं.) पक्षी / चरा ।
वि	(अव्य.) १. करण-विदधाति, २.

विशेष-विनियते, ३. वैरूप्य-विक्रियते, ४. विरोध-विगृह्णाति, ५. अमाव-विच्छायः, ६. वियोग-वियुज्यते, ७. गति-वाजी साधु विक्रमते, ८. दान-वितरति, ९. ऐश्वर्य-विभवः, यी अर्थ पनि उप-लक्षणमात्र हुन्, घातुविशेषका योगले अरु अर्थ पनि हुन्छन् ।	
विंश	(विशे.) बीसौं ।
विंशक	(विशे.) बीसले किनिएको ।
विंशति	(स्त्री.) बीसको संख्या । यो शब्द एक बीसलाई कहँदा एकवचनान्त, दुई बीसलाई कहँदा द्विवचनान्त, तीन देखिको अनेक बीसलाई कहँदा बहुवचनान्त हुन्छ । संख्येयवाचक शब्दमा षष्ठी विभक्तिको बहुवचन हुन्छ । जस्तै- फलानां विंशतिः यहाँ फलको एक बीस संख्या बुझिन्छ, फलानां विंशती यहाँ फलको दुई बीस संख्या अर्थात् चालीस बुझिन्छ, फलानां विंशतयः यहाँ फलको दुईदेखि बढी बीसौं/ साठी/असी/सय इत्यादि संख्या बुझिन्छ ।
विंशति	(स्त्री.) बीस संख्या हुने संख्येय । यो शब्द संख्येय धेरै भए पनि, जुन लिङ्गका भएपनि, एकवचनान्त स्त्रीलिङ्गी रहन्छ, यसको प्रयोग गर्दा संख्येय वाचक शब्द प्रथमाको बहुवचनान्त रहन्छ । जस्तै- विंशतिः पणाः, विंशतिः फलानि विंशतिः स्त्रियः इत्यादि ।
विंशतितम	(विशे.) बीसौं / उन्नीस पछिको संख्या पूर्ण गर्ने ।
विकङ्कत	(पुं.) काँगियाको रुख ।
विकच	(विशे.) १. प्रफुल्ल / फुलेको, २. केश नभएको / मुडुलो ।
विकट	(विशे.) १. विशाल / फैलिएको, २. विकराल / भयानक ।

विकत्थन	(न.) मिथ्याश्लाघा / असत्य प्रशंसा ।
विकत्थन	(विशे.) मिथ्याश्लाघा गर्ने / मिथ्या प्रशंसा गर्ने ।
विकराल	(विशे.) भयानक / डरलाग्दो ।
विकर	(पुं.) पिण्डदानभन्दा पहिलेको क्षुद्रपिण्ड ।
विकर्तन	(पुं.) १. सूर्य, २. आँकको रुख ।
विकर्मकृत्	(विशे.) निषिद्ध कर्म गर्ने ।
विकर्मस्थ	(विशे.) निषिद्ध कर्म गर्ने ।
विकर्षण	(न.) १. आकर्षण / तान्नु, २. भाग लाउनु ।
विकल	(विशे.) १. व्याकुल, २. अङ्गभङ्ग हुने, ३. रहित / वर्जित ।
विकलाङ्ग	(विशे.) १. अङ्गभङ्ग हुने, २. कुनै अङ्ग कमी हुने ।
विकली	(स्त्री.) नछुने हुँदै नहुने स्त्री ।
विकल्प	(पुं.) १. भ्रान्ति, २. कल्पना, ३. दुई पक्ष ।
विकसा	(स्त्री.) मजिटो ।
विकसित	(विशे.) प्रफुल्ल / फुलेको ।
विकस्वर	(विशे.) प्रफुल्ल / फुलेको ।
विकार	(पुं.) १. बिग्रनु / यौटा स्वरूपको अर्को स्वरूप हुनु, २. रोग ।
विकाल	(पुं.) दैवकर्म र पितृकर्म गर्न निषेध गरिएको काल ।
विकाश	(पुं.) प्रकाश ।
विकास	(पुं.) प्रफुल्लता ।
विकासि(शि)न्	(विशे.) प्रफुल्ल हुने ।
विकिर	(पुं.) पक्षी / चरा ।
विकिरा	(विशे.) छरिने वस्तु ।
विकिरण	(न.) छर्नु ।
विकीरण	(पुं.) आँकको रुख ।
विकीर्ण	(विशे.) छरिएको ।
विकुर्वाण	(विशे.) १. खुसी भएको, २. विकार-युक्त भएको ।
विकृत	(विशे.) १. बिग्रिएको, २. घिनलाग्दो ।
विकृत	(न.) १. बिग्रनु, २. बोलु पर्ने बेलामा

पनि लाजले बोलु नसक्नुरूप स्त्रीचेष्टा ।	
विकृति	(स्त्री.) १. विकार, २. रोग ।
विकोश(ष)	(विशे.) दापबाट झिकेको / नाङ्गो तरबार आदि ।
विक्रम	(पुं.) १. पराक्रम, २. विक्रमादित्यनामक राजा, ३. हिंडाइ ।
विक्रय	(पुं.) बिक्री ।
विक्रयण	(न.) बिक्री ।
विक्रयिक	(विशे.) विक्रय गर्ने / बेच्ने ।
विक्रयिन्	(विशे.) विक्रय गर्ने / बेच्ने ।
विक्रान्त	(विशे.) पराक्रम गर्ने ।
विक्रान्ति	(स्त्री.) पराक्रम गर्नु ।
विक्रायक	(विशे.) विक्रय गर्ने / बेच्ने ।
विक्रिया	(स्त्री.) विकार ।
विक्रीत	(विशे.) बिक्री गरिएको / बेचिएको ।
विक्रेतृ	(विशे.) बिक्री गर्ने / बेच्ने ।
विक्रेय	(विशे.) बेच्न लायक ।
विक्लव	(विशे.) व्याकुल ।
विक्लव	(पुं.) दुःख ।
विक्षाव	(पुं.) शब्द ।
विक्षिप्त	(विशे.) १. मिल्काइएको, २. पन्छाइएको, ३. हल्लाइएको, ४. चित्त उडेको ।
विक्षिप्त	(न.) सारै चञ्चल भएको चित्त ।
विक्षेप	(पुं.) १. प्रेरणा गर्नु, २. चञ्चल हुनु ।
विक्षेपशक्ति	(स्त्री.) मिथ्या भएको प्रपञ्चलाई साँचो प्रतीत गराउने मायाशक्ति ।
विखनस्	(पुं.) ब्रह्मा ।
विख्य	(विशे.) नाक काटिएको प्राणी / नकटो ।
विख्यात	(विशे.) प्रख्यात भएको / प्रसिद्ध ।
विख्यापन	(न.) प्रसिद्ध गराउनु ।
विख्र	(विशे.) नाक काटिएको प्राणी / नकटो ।
विख्रु	(विशे.) नाक काटिएको प्राणी / नकटो ।
विगणन	(न.) ऋण तिर्नु ।
विगत	(विशे.) निस्तेज भएको/पानी झरेको ।
विगतातर्वा	(स्त्री.) नछुने हुन छाडेकी स्त्री ।

विगम	(पुं.) १. नाश, २. पृथग्भाव / छुट्तिनु ।
विगर्हण	(न./स्त्री.) निन्दा गरिएको ।
विगर्हित	(विशे.) निन्दा गरिएको ।
विगलित	(विशे.) १. खसेको, २. नष्ट भएको ।
विगाढ	(विशे.) प्रवेश गरिएको ।
विगान	(न.) निन्दा ।
विगुण	(विशे.) गुण नभएको ।
विग्र	(विशे.) नाक काटिएको प्राणी / नकटो ।
विग्रह	(पुं.) १. शरीर, २. झगडा, ३. समास देखाउने वाक्य, ४. लडाईं ।
विघट्टन	(न.) ठक्कर लाग्नु / ठोकिनु ।
विघट्टित	(विशे.) ठक्कर लागेको / ठोकिएको ।
विघस	(पुं.) १. देवता, पितृ, अतिथि र गुरुले खाएर बाँकी रहेको शेष, २. खाएर बाँकिरहेको अन्न / पुरा ।
विघात	(पुं.) नाश ।
विघ्न	(पुं.) विघ्न / प्रतिबन्ध ।
विघ्नराज	(पुं.) गणेश ।
विङ्ग	(पुं.) छोडाको टाप ।
विचकिल	(पुं.) १. बेली / पुष्पविशेष, २. मैडला ।
विचक्षण	(विशे.) १. तीक्ष्णबुद्धि, २. पण्डित, ३. सिपालु ।
विचयन	(न.) खोज्नु ।
विचर्चिका	(स्त्री.) १. लुतो, २. हात खुट्टा पटपटी फुट्ने रोगविशेष ।
विचलित	(विशे.) १. हल्लेको, २. धैर्यच्युत भएको, ३. चुकेको ।
विचार	(पुं.) घोरिएर वस्तुनिर्णय गर्नु / विचार गर्नु ।
विचारण	(न./स्त्री.) घोरिएर वस्तुनिर्णय गर्नु ।
विचारित	(विशे.) विचार गरिएको ।
विचिकित्सा	(स्त्री.) संशय / सन्देह ।
विचित्र	(विशे.) अनौठा ।
विचेतस्	(विशे.) विचेत भएको / बेहोस भएको ।
विच्छन्दक	(पुं.) तलैतला भएको ठूलो घर ।

विच्छर्दक	(पुं.) तलैतला भएको ठूलो घर ।
विच्छाय	(विशे.) निस्तेज भएको ।
विच्छाय	(न.) धेरै पक्षीको छाया ।
विच्छाया	(स्त्री.) एक अथवा दुई पक्षीको छाया ।
विच्छित्ति	(स्त्री.) १. चमत्कार, २. छुट्नु, ३. नाश, ४. अलिकति शृङ्गार गर्दा पनि शोभा ज्यादा हुने स्त्रीको स्वाभाविक गुण ।
विच्छिन्न	(विशे.) छिन्न भएको / छुटेको ।
विच्छेद	(पुं.) १. वियोग / बिछोड, २. नाश ।
विच्युत	(विशे.) १. चुकेको, २. कुनै कर्तव्यबाट विमुख भएको ।
विच्युति	(स्त्री.) १. चुक्नु, २. कुनै कामदेखि विमुख हुनु ।
विजन	(विशे.) मानिस नभएको स्थान / एकान्त ।
विजनन	(न.) प्रसूति हुनु ।
विजय	(पुं.) १. जय / जितबाजी, २. अर्जुन / मध्यम-पाण्डव ।
विजयच्छन्द	(पुं.) पाँच सय चार लुङ भएको दुई हात लामो मोतीको हार ।
विजया	(स्त्री.) १. भाङ, २. दुर्गा, ३. आश्विन-शुक्लदशमीतिथि ।
विजाता	(स्त्री.) सुत्केरी ।
विजातीय	(विशे.) १. भिन्न जातको, २. अनौठा ।
विजिगीषा	(स्त्री.) जित्ने इच्छा ।
विजिगीषाविवर्जित	(विशे.) पेटमात्र पाल्न खोज्ने / उन्नति तर्फ ध्यान नदिने ।
विजिगीषु	(विशे.) जित्ने इच्छा गर्ने ।
विजित	(विशे.) जितिएको ।
विजिति	(स्त्री.) विजय / जित्नु ।
विजिन	(विशे.) झोल पारेको / तरकारी आदि ।
विजिल	(विशे.) झोल पारेको / तरकारी आदि ।
विजृम्भण	(न.) १. हाड गर्नु / जृम्भा, २. फैलिनु, ३. तप्नु / प्रतापी हुनु, ४. प्रफुल्ल हुनु / फुल्नु ।
विजृम्भित	(विशे.) १. हाड गर्ने, २. तप्ने / प्रतापी

विज्जन	हुने, ३. प्रफुल्ल हुने / फुल्ने, ४. फैलिने।
विज्जल	(विशे.) झोल पारेको / तरकारी आदि।
विज्ञ	(विशे.) १. प्रवीण/सिपालु, २. पण्डित।
विज्ञात	(विशे.) १. जानिएको / प्रसिद्ध भएको, २. जानिएको / बुझिएको।
विज्ञान	(न.) १. तत्त्वज्ञान, २. शिल्पज्ञान, ३. शास्त्र-ज्ञान।
विज्ञानकोश	(ष) (पुं./न.) पाँच ज्ञानेन्द्रियले सहित भएको बुद्धि।
विज्ञापन	(न./स्त्री.) जाहेर गर्नु / जताउनु।
विट	(पुं.) गुन्डा।
विटङ्क	(पुं./न.) कपोतपालिका / खटप्याल।
विटङ्क	(विशे.) सुन्दर / राम्रो।
विटप	(पुं./न.) हाँगा / वृक्षको शाखा।
विटप	(न.) तिघ्राको जोर्नी र अण्डकोशको मध्य भाग।
विटपिन्	(पुं.) वृक्ष।
विट्खदिर	(पुं.) गनाउने जातको खयर।
विट्चर	(पुं.) ग्राम्यशूकर / सुँगुर।
विट्पति	(पुं.) १. पुत्रीपति / ज्वाइँ, २. वैश्यपति/महाजन।
विड	(न.) विरेनुन।
विडङ्क	(पुं./न.) वायुविडङ्क।
विडम्बन	(नं./स्त्री.) १. अनुकरण गर्नु / नकल गर्नु, २. ठगु, ३. हँस्सी / ठट्टा।
विडम्बित	(विशे.) १. अनुकरण गरिएको, २. महँगो गरिएको, ३. ठगिएको।
विडाल	(पुं.) बिरालो।
विडालक	(पुं.) आँखाको बाहिरपट्टि लाउने औषधि।
विडालपद	(पुं.) दुई तोला परिमाण।
विडालपदक	(न.) एक तोला परिमाण।
विडोजस्	(पुं.) इन्द्र।
विडौजस्	(पुं.) इन्द्र।
विड्वराह	(पुं./स्त्री.) ग्रामशूकर / सुँगुर।

वितण्डा	(स्त्री.) आफ्नो पक्ष / सिद्धान्त स्थापन नगरेर अर्काको पक्ष खण्डन गर्नु।
वितत	(विशे.) फैलिएको।
वितति	(स्त्री.) फैलिनु।
वितथ	(विशे.) १. झुट्टो, २. निष्फल / फजुल।
वितरण	(न.) दान।
वितर्क	(पुं.) ऊह / तर्क।
वितर्दि	(स्त्री.) वेदी / चौतारो।
वितर्दिका	(स्त्री.) वेदी / चौतारो।
वितल	(न.) सात पाताल मध्येको दोस्रो पाताल।
वितस्ति	(पुं./स्त्री.) एक बिता/बाह्र अङ्गुल प्रमाण।
वितान(क)	(पुं./न.) १. यज्ञ, २. विस्तार/ फैलावट, ३. चँदुवा / चाँदर, ४. समूह।
वितान	(विशे.) तुच्छ / निःसार।
वितुन्न	(न.) १. सेतो पुनर्नवा, २. भुइँअमला।
वितुन्नक	(पुं.) भुइँअमला।
वितुन्नक	(न.) १. धनियाँ, २. तुथो औषधि।
वित्त	(न.) धन।
वित्त	(विशे.) १. विचार गरिएको, २. जानिएको, ३. प्रख्यात भएको।
वित्ति	(स्त्री.) १. जानु, २. पाउनु, ३. विचार गर्नु, ४. रहनु।
वित्तेश	(पुं.) कुबेर।
वित्रस्त	(विशे.) डराएको।
वित्रास	(पुं.) डर।
विथुर	(पुं.) १. चोर, २. राक्षस।
विथुरा	(स्त्री.) विधवा स्त्री।
विदग्ध	(विशे.) १. चलाख, २. सदरिया।
विदत्	(पुं.) १. जात्रे, २. पण्डित।
विदर	(पुं.) चिरिनु / फाट्नु।
विदर्भ	(पुं.) देशविशेष / नागपुर।
विदल	(न.) केराउ, माष, मुगी, चना आदिका दानाको फग्ल्याँटो।
विदा	(स्त्री.) १. ज्ञान, २. बुद्धि।
विदाय	(पुं.) विदा / जाने आज्ञा।

विदारक	(पुं.) सुकेका नदीमा पानी झिक्न खनेको खाल्डो ।
विदारण	(न.) १. लडाइँ, २. फोर-फार ।
विदारण	(विशे.) फोरफार गर्ने ।
विदारी	(स्त्री.) १. भुइँकुभिन्दो, २. शालपर्णी औषधि ।
विदारिगन्धा	(स्त्री.) सालिवन औषधि ।
विदाहिन्	(विशे.) भित्र पोल्ने वस्तु ।
विदित	(विशे.) जानिएको ।
विदित	(विशे.) जान्ने ।
विदीर्ण	(विशे.) चिरिएको ।
विदु	(पुं.) माहुतेहरूले खुट्टा घुसारेर इसारा गर्ने हात्तीको कानभन्दा तल्लो ठाउँ ।
विदुर	(विशे.) जान्ने ।
विदुर	(पुं.) १. सहरिया, २. धीर, ३. कौरवका मन्त्री ।
विदुल	(पुं.) पानीमा हुने बेत ।
विदुषी	(स्त्री.) विद्वत्ता भएकी स्त्री ।
विदूर	(पुं.) रत्न उत्पन्न हुने पर्वतविशेष ।
विदूर	(विशे.) टाढा रहेको ।
विदूषक	(विशे.) १. उटुङ्ग्याइँ गर्ने / लबारपाँडे, २. बिगार्ने वस्तु ।
विदेह	(पुं.) देशविशेष / तिरहुत । यो शब्द देशलाई जनाउँदा बहुवचनान्त छ ।
विदेह	(पुं.) जनकराजा ।
विद्ध	(विशे.) १. छेडिएको, २. चोचिएको ।
विद्धकर्णी	(स्त्री.) पाठा गुदेरगानु ।
विद्यमान	(विशे.) रहेको ।
विद्या	(स्त्री.) १. ज्ञान, २. मन्त्र, ३. शास्त्र ।
विद्याचण	(विशे.) विद्याले प्रख्यात भएको ।
विद्याचुञ्चु	(विशे.) विद्याले प्रख्यात भएको ।
विद्याधर	(पुं./स्त्री.) देवयोनिविशेष ।
विद्यावत्	(विशे.) विद्याले युक्त भएको / पण्डित ।
विद्युत्	(स्त्री.) बिजुली ।
विद्युत्वत्	(विशे.) बिजुलीले युक्त भएको ।

विद्रधि	(पुं.) शरीरका बाह्यभागमा अथवा गुदद्वार, वस्ति, कुक्षि, वङ्क्षण, वृक्क, यकृत, प्लीहा, क्लोममा हुने स-साना धेरै प्वाल हुने खटिरा ।
विद्रधिनाशन	(पुं.) सजिवनको रुख ।
विद्रव	(पुं.) पलायन / भागनु ।
विद्राव	(पुं.) पलायन / भागनु ।
विद्रावित	(विशे.) भगाइएको ।
विद्रुत	(विशे.) १. भागेको, २. पग्लेको ।
विद्रुम	(पुं.) मुगा / रत्नविशेष ।
विद्रुमलता	(स्त्री.) नलिका / औषधिविशेष ।
विद्रुत्कल्प	(विशे.) अलिकतिले विद्वान् नभएको ।
विद्रुत्तम	(विशे.) धेरै मध्येमा विद्वान् ।
विद्रुत्तर	(विशे.) दुई मध्येमा विद्वान् ।
विद्रुद्देशीय	(विशे.) अलिकतिले विद्वान् नभएको ।
विद्रुद्देश्य	(विशे.) अलिकतिले विद्वान् नभएको ।
विद्रुस्	(विशे.) विद्वान् / पण्डित ।
विद्रुष	(पुं.) विरोध / शत्रुता ।
विद्रुषक	(विशे.) द्वेष गर्ने / शत्रु ।
विद्रुषण	(न.) १. विद्रुष/विरोध/शत्रुता, २. मिलेका प्राणीमा द्रोहभाव उत्पन्न गराउने मारण, मोहन आदि तान्त्रिक कर्म मध्येको अभिचार कर्म ।
विद्रुषण	(विशे.) १. द्वेष गर्ने / शत्रु, २. विद्रुषण-नामक अभिचार गर्ने ।
विद्रुषिन्	(विशे.) द्वेष गर्ने / शत्रु ।
विधवन	(न.) हल्लाउनु ।
विधवा	(स्त्री.) विधवा / मृतभर्तृका ।
विधा	(स्त्री.) प्रकार / तरिका ।
विधात्	(पुं.) ब्रह्मा ।
विधात्	(विशे.) गर्ने / कर्ता ।
विधान	(न.) १. विधि / शास्त्रोक्त प्रकार, २. गर्नु, ३. नाटकका निर्वहण सन्धिको सुखदुःख-वर्णनात्मक अङ्ग ।
विधायक	(विशे.) १. विधान गर्ने । विधिशास्त्र-

इको यणचि, दध्ना जुहोति-इत्यादि, २. गर्ने ।	भएर पाक्ने खटिरा ।
विधायिन् (विशे.) १. विधान गर्ने । विधिशास्त्र- इको यणचि, दध्ना जुहोति-इत्यादि, २. गर्ने ।	विनय (पुं.) १. नम्रभाव / नम्रता, २. शिक्षा / प्रशिक्षण ।
विधि (पुं.) १. विधान/शास्त्रोक्त प्रकार, २. ब्रह्मा, ३. भाग्य / नसिब, ४. प्रेरणा ।	विनयग्राहिन् (विशे.) १. भनेको मात्रै, २. अधीन ।
विधिदर्शिन् (पुं.) सदस्य / यज्ञका विधिको हेरचाह गर्ने ।	विनशन (न.) भीष्मपितामहको देहपात भएको कुरुक्षेत्रको स्थान ।
विधिदेशक (पुं.) सदस्य / यज्ञका विधिको हेरचाह गर्ने ।	विनष्टि (स्त्री.) नाश ।
विधिवत् (अव्य.) विधिपूर्वक / शास्त्रले भने मुताबिक ।	विनस (विशे.) नाक नभएको ।
विधु (पुं.) १. चन्द्रमा, २. विष्णु ।	विना (अव्य.) बाहेक ।
विधुत (विशे.) १. हल्लाइएको, २. छाडिएको ।	विनाकृत (विशे.) छाडिएको ।
विधुति (स्त्री.) १. हल्लाउनु, २. छाड्नु ।	विनायक (पुं.) १. गणेश, २. गौतमबुद्ध गरुड ।
विधुवन (न.) १. हल्लाउनु, २. छाड्नु, ३. हल्लनु ।	विनाश (पुं.) नाश ।
विधुन्नुद (पुं.) राहुग्रह ।	विनाशिन् (विशे.) १. नाश हुने, २. नाश गर्ने ।
विधुर (न.) १. कष्ट, २. वियोग/बिजोग, ३. पाप ।	विनाशोन्मुख (विशे.) १. नाश हुन लागेको, २. पाकेको ।
विधुर (विशे.) १. व्याकुल, २. दुःखी ।	विनाह (पुं.) इनारको मुख ढाक्ने ढकना ।
विधुरा (स्त्री.) जत्रु / खगाले हाडभन्दा माथिको स्नायु / नसाको मर्म ।	विनिगमना (स्त्री.) अनेक पक्षमा एक पक्षको आश्रय गर्ने कारण ।
विधूत (न.) हल्लनु ।	विनिद्र (विशे.) १. प्रफुल्ल भएको / फुलेको, २. बिउँझेको ।
विधूत (विशे.) १. हल्लेको, २. छाडिएको ।	विनिपात (पुं.) अवनति / हीनता ।
विधूति (स्त्री.) हल्लनु ।	विनियोग (पुं.) १. अर्पण गर्नु, २. काममा प्रवृत्त गर्नु / लाउनु ।
विधूनन (न.) हल्लनु ।	विनिवृत्त (विशे.) नफर्कने गरी गएको ।
विधूनित (विशे.) हल्लेको ।	विनीत (विशे.) १. नम्र भएको, २. तालिम गरिएको / शिक्षित ।
विधृत (विशे.) धारणा गरिएको / समातिएको ।	विनीत (पुं.) साधिएको घोडा ।
विधेय (विशे.) १. विधिशास्त्रले विधान गरिने, २. भनेको मात्रै, ३. कर्तव्य / गर्नुपर्ने, ४. अधीन ।	विनीथ (पुं.) कल्क / पानी हालेर थिचथाच पारेको औषधि ।
विध्वंस (पुं.) नाश ।	विनेत् (पुं.) १. राजा, २. गुरु, ३. अध्यापक ।
विनत (विशे.) नम्र ।	विनेय (विशे.) १. दण्ड सजाय गर्न लायक, २. शिक्षा / तालिम गर्न लायक ।
विनता (स्त्री.) १. गरुडकी आमा, २. प्रमेह- रोगीलाई पेट र पिठ्युँमा प्राय हुने नीलो	विनोद (पुं.) १. रमणीय वस्तु हेर्नका लागि हुने हतपत / कौतूहल, २. क्रीडा / खेलबाड, ३. प्रमोद / दिल-बहलाव, ४. छातीमा छाती र ओठमा ओठ मिलाएर गरेको

विन्दु	आलिङ्गन, ५. वास्तुशास्त्रोक्त राजाको दरबारविशेष।
विन्दु	(विशे.) ज्ञाता / जात्रे।
विन्दु	(पुं.) १. अनुस्वार, २. पानी आदिको थोपा।
विन्दुजालक (न.)	हात्तीका शरीरको सेता-सेता थोप्ला।
विन्ध्य	(पुं.) मध्यदेशको सीमापर्वत/ विन्ध्याचल।
विन्ध्यवासिनी (स्त्री.)	यशोदाका गर्भबाट पैदा भएर विन्ध्याचलमा रही शुम्भ, निशुम्भ आदि दैत्यलाई मार्ने भगवती।
विन्ध्यावली (स्त्री.)	दैत्यराज बलिकी रानी।
विन्न	(विशे.) १. विचार गरिएको, २. प्राप्त/ पाइएको, ३. जानिएको, ४. रहेको।
विन्यस्त	(विशे.) राखेको।
विन्यास	(पुं.) १. राख्नु, २. रचना / रच्नु।
विपक्ष	(पुं.) शत्रु र साध्याभाव रहने स्थान।
विपञ्ची	(स्त्री.) वीणा बाजा।
विपण	(पुं.) १. बिक्री, २. बजार।
विपणि	(पुं./स्त्री.) १. पसल/ दोकान, २. बजार/ हाट / हटिया।
विपणिन्	(विशे.) बजार गर्ने / खरिद-बिक्री गर्ने।
विपणी	(स्त्री.) १. दोकान/पसल, २. बजार/ हाट/ हटिया।
विपत्ति	(स्त्री.) १. आपत्ति / दुःख, २. यातना/ तीव्र वेदना, ३. नाश।
विपथ	(पुं.) कुमार्ग।
विपद्	(स्त्री.) १. विपत्ति / दुःख / तीव्र वेदना, २. नाश।
विपदा	(स्त्री.) १. विपत्ति / दुःख / तीव्र वेदना, २. नाश।
विपन्न	(विशे.) १. विपत्तिले / दुःख / तीव्र वेदनाले युक्त भएको, २. मरेको।
विपरीत	(विशे.) १. उल्टो, २. पक्षीले / चरा-चुरङ्गीले घेरिएको।
विपर्यय	(पुं.) बित्यास पर्नु/एक थोक हुनु पर्नेमा

विपर्यास	अर्को थोक हुनु। (पुं.) बित्यास पर्नु/एक थोक हुनु पर्नेमा अर्को थोक हुनु।
विपश्चित्	(विशे.) विद्वान्।
विपाक	(पुं.) १. पुण्य, पापको परिणाम, २. पाक्नु, ३. कामको फल।
विपाश्	(स्त्री.) विपाशा नदी / व्यासा नदी।
विपाठ	(पुं.) बाण।
विपादिका	(स्त्री.) पैताला फुट्ने रोग।
विपाशा	(स्त्री.) नदीविशेष / व्यास नदी।
विपिन	(न.) वन।
विपिन	(विशे.) भयानक / डर लाग्दो।
विपुल	(विशे.) १. ठूलो, २. धेरै।
विपुला	(स्त्री.) १. पृथिवी, २. आर्याच्छन्दको भेद।
विपूय	(पुं.) मुज / तृणविशेष।
विप्र	(पुं.) ब्राह्मण / बाहुन।
विप्र	(विशे.) बुद्धिमान्।
विप्रकार	(पुं.) अपकार।
विप्रकृत	(विशे.) १. अपकार गरिएको, २. ब्राह्मणले गरेको।
विप्रकृष्ट	(विशे.) टाढा रहेको / दूरवर्ती।
विप्रतिपत्ति	(स्त्री.) विरोध / एकमत नहुनु।
विप्रतिसार	(पुं.) पश्चात्ताप / पछुतो।
विप्रतिषिद्ध	(विशे.) निषेध गरिएको।
विप्रतीसार	(पुं.) पश्चात्ताप / पछुतो।
विप्रयुक्त	(विशे.) १. विरहित भएको/बिछोड भएको, २. ब्राह्मणले युक्त भएको।
विप्रयोग	(पुं.) १. वियोग / विरह, २. ब्राह्मणको योग / सम्बन्ध।
विप्रलब्ध	(विशे.) १. ठगिएको, २. ब्राह्मणले पाएको।
विप्रलम्भ	(पुं.) १. वियोग / विरह, २. वञ्चना / ठगनु, ३. विसंवाद / कुराको मेल नखानु/ कुरा फरक पर्नु।

विप्रलाप	(पुं.) परस्परमा विरोध पर्ने उक्ति ।	विभावना	(न./स्त्री.) १. कारण विना कार्यको उत्पत्ति वर्णन गर्दा मानिएको अलङ्कार, २. उत्पत्ति गर्नु ।
विप्रश्निका	(स्त्री.) शुभाशुभ प्रश्न गर्दा सही फलादेश गर्न जात्रे दैवज्ञ स्त्री ।	विभावरी	(स्त्री.) १. रात्रि / रात, २. हलेदो ।
विप्रिय	(विशे.) मन परेको ।	विभावसु	(पुं.) १. सूर्य, २. आँकको रुख, ३. आगो ।
विप्रुष	(स्त्री.) बिन्दु / पानी आदिका छिटा ।	विभावित	(विशे.) १. विचार गरिएको, २. पत्ता लगाइएको, ३. उत्पन्न गराइएको ।
विप्लव	(पुं.) १. राष्ट्रपद्रव / विद्रोह, २. दुःख, ३. नाश ।	विभाषा	(स्त्री.) विकल्प / एक पक्षमा हुने, एक पक्षमा नहुने ।
विप्लुत	(विशे.) १. उपद्रवले युक्त भएको, २. दुःखले आजित भएको ।	विभिन्न	(विशे.) १. छुट्टिएको, २. फुटेको, ३. मिसिएको ।
विफल	(विशे.) निष्फल / फजुल/ वृथा ।	विभीतक	(पुं./स्त्री./न.) बर्बाको रुख ।
विबन्ध	(पुं.) पेट ढाडिने रोगविशेष ।	विभीषण	(विशे.) भयानक / डर लाग्दो ।
विबुध	(पुं.) १. देवता, २. पण्डित ।	विभीषण	(पुं.) रावणको कान्छो भाइ ।
विबुधान	(पुं.) १. गुरु, २. पण्डित, ३. देवता ।	विभीषिका	(स्त्री.) भय देखाउनु / धम्की दिनु / तर्साउनु ।
विबोध	(पुं.) १. ज्ञान, २. व्युँझनु ।	विभु	(विशे.) १. मालिक, २. परममहान् / सर्वोपरि ठूलो, ३. व्यापक ।
विबोधन	(न.) १. व्युँझनु, २. व्युँझाउनु, ३. बुझ्नु, ४. बुझाउनु ।	विभूति	(स्त्री.) १. ऐश्वर्य / अणिमा आदि आठ सिद्धि, २. खरानी, ३. धन ।
विभक्त	(विशे.) १. विभाग गरिएको / भाग लाइएको, २. छुट्टिएको ।	विभूषण	(न.) गहना ।
विभक्ति	(स्त्री.) १. विभाग / छुट्याउनु, २. सुप् एकाईस र तिङ् अठार विभक्ति ।	विभूषा	(स्त्री.) गहना ।
विभजनीय	(विशे.) विभाग गर्न योग्य / भाग लाउन योग्य / बन्डा गर्न योग्य ।	विभूषित	(विशे.) १. गहनले शोभित भएको, २. शृङ्गार गरेको ।
विभव	(पुं.) १. धन, २. ऐश्वर्य, ३. साठीमध्येको दोस्रो संवत्सर ।	विभ्रम	(पुं.) १. यौवन पूर्ण भएकी स्त्रीको चाञ्चल्य/ चञ्चलता, २. पतिको दर्शन हुने बेलामा हतपतले एक ठाउँको गहना अर्को ठाउँमा लाउनु रूप स्त्रीचेष्टा, ३. भ्रान्ति ।
विभा	(स्त्री.) १. शोभा, २. किरण ।	विभ्राज्	(विशे.) देदीप्यमान / झकाझक ।
विभाकर	(पुं.) सूर्य ।	विभ्रान्त	(विशे.) भ्रम भएको / झुक्किएको ।
विभाग	(पुं.) १. भाग लाउनु, २. छुट्याउनु ।	विमत	(विशे.) विरुद्ध ठानिएको ।
विभाज्य	(विशे.) १. छुट्याउन योग्य, २. भाग लाउन योग्य ।	विमनस्क	(विशे.) दिग्दार भएको ।
विभात	(न.) प्रातःकाल / बिहान ।	विमनस्	(विशे.) दिग्दार भएको ।
विभाव	(पुं.) शृङ्गारादिसका स्थायिभाव रति आदिको आलम्बनस्वरूप भएका नायिका आदि रति आदि स्थायिभावको उद्दीपन गर्ने चन्द्रकिरण आदि / आलम्बन विभाव र उद्दीपन विभाव ।	विमर्द	(पुं.) १. माडमुड पार्नु, २. घच्चा-घुच्ची/ घन्चमन्च हुनु ।
		विमर्दन	(न.) १. माडमुड पार्नु, २. घच्चा-घुच्ची/

धन्वमन्व हुनु ।

विमर्शन	(न.) १. विचार गर्नु, २. जानु ।
विमर्ष (र्श)	(पुं.) १. विचार गर्नु, २. जानु ।
विमल	(विशे.) निर्मल / सफा ।
विमला	(स्त्री.) चेप्टो जातको सिउँडी ।
विमातृ	(स्त्री.) सौतेनी आमा ।
विमातृज	(पुं.) आमका सौताको छोरो / सौतेनी दाजु-भाइ ।
विमान	(पुं./न.) १. आकाशमा हिँड्ने सवारी, २. सात तला भएको राजाको दरबार ।
विमार्ग	(पुं.) कुमार्ग ।
विमुक्त	(विशे.) संसार-बन्धनबाट छुटेको ।
विमुख	(विशे.) कुनै कामबाट हटेको ।
विमोक्षण	(न.) बन्धनबाट छुटाउनु ।
विमोचन	(न.) बन्धनबाट छुटाउनु ।
वियत्	(न.) आकाश ।
वियत्	(विशे.) जाने / नरहने ।
वियद्गङ्गा	(स्त्री.) मन्दाकिनी / स्वर्गको नदी ।
वियात	(विशे.) १. निर्लज्ज / नकच्चरो, २. धृष्ट/ढिटो ।
विया(य)म	(पुं.) संयम / धारणा, ध्यान र समाधि यी तीन कुरा ।
वियुक्त	(विशे.) १. वियोग भएको / बिछोड भएको, २. पक्षीले युक्त भएको ।
वियोग	(पुं.) १. बिछोड, २. पक्षीको सम्बन्ध ।
वियोगिन्	(विशे.) विरही / बिछोड भएको ।
वियोजित	(विशे.) छुट्याइएको ।
विरक्त	(विशे.) वैराग्यले सबै विषयमा वितृष्णा/निवृत्तिले युक्त भएको ।
विरक्ति	(स्त्री.) वैराग्य / विषयको खराबी बुझेर विषयमा वाक्क हुनु ।
विरचित	(विशे.) बनाइएको ।
विरजस्तमस्	(विशे.) रजोगुण र तमोगुण नभएको सत्त्वगुणी ।
विरजस्	(स्त्री.) रजस्वला हुन छाडेकी स्त्री ।

विरजस्	(विशे.) १. रजोगुण नभएको, २. धुलो नभएको ।
विरञ्च	(पुं.) ब्रह्मा ।
विरञ्चि	(पुं.) ब्रह्मा ।
विरत	(विशे.) निवृत्तभएको / हटेको ।
विरति	(स्त्री.) निवृत्त हुनु / हट्नु ।
विरल	(विशे.) थोरै / अलिअलि / पातलो / फाटफुट ।
विरह	(पुं.) वियोग ।
विरहित	(विशे.) वियोग भएको / छाडिएको ।
विरहिन्	(विशे.) वियोग भएको / छाडिएको ।
विराग	(पुं.) वैराग्य / विषयमा वितृष्णता ।
विराजमान	(विशे.) प्रकाशमान ।
विराज्	(पुं.) १. चतुर्दशलोकात्मक ब्रह्माण्ड पिण्डरूप ईश्वर, २. स्थूल शरीरको समष्टिमा रहेको चैतन्य, ३. क्षत्रिय ।
विराम	(पुं.) १. समाप्ति / सकिनु, २. निवृत्ति ।
विराव	(पुं.) शब्द / आवाज ।
विराविन्	(विशे.) शब्द गर्ने ।
विरिक्त	(विशे.) विरोचित भएको / दिसा खलास भएको ।
विरिञ्च	(पुं.) ब्रह्मा ।
विरिञ्चि	(पुं.) ब्रह्मा ।
विरिब्ध	(पुं.) स्वर / उदात्तादि ।
विरुद	(पुं.) गुण र प्रतापको वर्णन / विरुदावली ।
विरुद्ध	(विशे.) विरोध परेको / झगडा परेको/ नमिलेको ।
विरूढ	(विशे.) १. उमेको, २. चढेको, ३. जन्मेको ।
विरूप	(विशे.) रूप नभएको / नराम्रो ।
विरूपाक्ष	(पुं.) महादेव ।
विरैक	(पुं.) विरोचन / दिसा खलास गर्नु ।
विरैकक	(विशे.) दिसा लगाउने ।
विरैचन	(न.) दिसा लाग्नु ।
विरोक	(न.) छिद्र / प्वाल ।
विरोचन	(पुं.) १. सूर्य, २. चन्द्र, ३. अग्नि ।

विरोध (पुं.) १. झगडा / शत्रुता, २. नमिल्नु, ३. साठीमध्येको तेत्तीसौं संवत्सर, ४. नाटकका प्रतिमुखसन्धिको दुःखप्राप्ति-वर्णनात्मक अङ्ग, ५. अर्थको परस्पर विरोध झल्केमा मानिएको विरोधाभास अलङ्कार ।

विरोधिन् (पुं.) शत्रु ।

विरोधिन् (विशे.) १. विरोध गर्ने, २. नमिल्ने ।

विरोधोक्ति (स्त्री.) परस्पर नमिल्ने कुरा ।

विल (न.) छिद्र / प्वाल ।

विलक्ष (विशे.) जिल्ल परेको / आश्चर्यले युक्त भएको ।

विलक्षण (विशे.) विचित्र / अनौठा ।

विलज्ज (विशे.) निर्लज्ज / लाज नभएको ।

विलयन (न.) विलाप गर्नु ।

विलम्ब (पुं.) विलम्ब गर्नु / ढिलाउनु ।

विलम्बित (विशे.) विलम्ब गर्ने / ढिलाउने ।

विलम्बिन् (विशे.) विलम्ब गर्ने / ढिलाउने ।

विलम्भ (पुं.) दान / दिनु ।

विलय (पुं.) १. नाश हुनु, २. बिलाउनु ।

विलाप (पुं.) विलाप गर्नु ।

विलास (पुं.) १. विहार गर्नु, २. प्रिय / पतिको दर्शनकालमा, हुने हिडाइ बसाइ-बोलाइ आदिमा भएको स्त्रीहरूको प्राकृतिक वैलक्षण्य / अनौठोपन ।

विलासिनी (स्त्री.) १. विलास रुचाउने स्त्री, २. स्त्री ।

विलासिन् (विशे.) विलास गर्ने / सौखिन ।

विलीन (विशे.) १. बिलाएको, २. लुकेको ।

विलेप (पुं.) १. विलेपन-द्रव्य / लेपन गर्ने वस्तु, २. विलेपन-क्रिया / लेपन गर्नु ।

विलेपन (न.) १. विलेपन-द्रव्य / लेपन गर्ने वस्तु, २. विलेपन क्रिया / लेपन गर्नु ।

विलेपी (स्त्री.) फाँडो / पिउन हुने गरी पकाएको अन्नविशेष ।

विलेशय (पुं.) सर्प ।

विलोकन (न.) हेर्नु ।

विलोकित (विशे.) हेरिएको ।

विलोचन (न.) १. आँखा, २. हेर्नु ।

विलोडन (न.) मथ्नु ।

विलोडित (विशे.) मथिएको ।

विलोम (विशे.) उल्टो ।

विलोल (विशे.) चञ्चल ।

विवक्षा (स्त्री.) बोल्ने इच्छा ।

विवक्षित (विशे.) बोल्न इच्छा गरिएको ।

विवध (पुं.) १. गाउँबाट आउने धान-चामल आदि रसद, २. खर्पन / बहँगी / भार ।

विवधिक (विशे.) खर्पन, बहँगी वा भार बोक्ने ।

विवर (न.) १. छिद्र/प्वाल, २. दोष, ३. फरक/भेद ।

विवरण (न.) व्याख्या गर्नु / अर्थ खोल्नु ।

विवर्ण (विशे.) अनुहार बिग्रिएको ।

विवर्त (पुं.) कारणको नाश नभैकन अर्को अवस्था हुनु ।

विवर्तन (न.) घुम्नु ।

विवश (विशे.) १. पराधीन भएको, २. दैवले बुद्धि बिगारिएको / अहमत्याइ लागेको ।

विवस्वत् (पुं.) १. सूर्य, २. आँकको रुख ।

विवाक (विशे.) विवेक गर्ने / इत्साफ गर्ने ।

विवाद (पुं.) झगडा ।

विवाह (पुं.) विवाह / बिहे ।

विवाहित (विशे.) विवाह भएको ।

विवाह्य (विशे.) विवाह गर्न योग्य ।

विविक्त (विशे.) १. पवित्र / शुद्ध, २. एकान्त, ३. फरक रहेको, ४. विवेक गरिएको / जस्ताको तस्तै ठहराइएको ।

विविध (विशे.) अनेक प्रकारको / धेरै थरी ।

विवीत (पुं.) घाँसपात, दाउरा आदि प्रशस्त भएको रुख कटानी गर्न रोक्का भएको जमिन ।

विवृत (विशे.) १. फैलिएको, २. प्रकाश गरिएको ।

विवृत	(विशे.) पल्टेको ।
विवेक	(पुं.) जस्ताको तस्तो छुट्याउनु ।
विवेकिन्	(विशे.) विवेकी / जस्ताको तस्तो छुट्याउने ।
विवेचक	(विशे.) विवेकी / जस्ताको तस्तो छुट्याउने ।
विवेचन	(न.) विवेक / जस्ताको तस्तो छुट्याउनु ।
विवेचनीय	(विशे.) विवेक गर्न योग्य / जस्ताको तस्तो छुट्याउन लायक ।
विबुवत्	(विशे.) अयोग्य / मिथ्या कुरा गर्ने ।
विधोक	(पुं.) घमन्डले गर्दा मन परेको कुरामा पनि अनादर गरिने प्रौढा स्त्रीको चेष्टा / गम्कनु ।
विश्व	(पुं.) १. वैश्य, २. मनुष्य, ३. विष्टा ।
विशर	(पुं.) वध / मार्नु ।
विशङ्क	(विशे.) शङ्का नगर्ने / दुक्क परेको ।
विशङ्कट	(विशे.) १. फराक, २. डरलाग्दो ।
विशद	(पुं.) श्वेतवर्ण ।
विशद	(विशे.) १. श्वेतवर्ण हुने/सेतो, २. सफा, ३. स्पष्ट, ४. उज्यालो ।
विशय	(पुं.) संशय / सन्देह ।
विशल्यकरण	(स्त्री.) शरीरमा गडेका बाण आदिलाई गिराउने औषधि ।
विशल्या	(स्त्री.) १. गुर्जो, २. चाल्नेसिस्नो, ३. दन्ती औषधि ।
विशसन	(न.) मार्नु ।
विशसन	(विशे.) मार्ने ।
विशसन	(पुं.) खड्ग / तरबार ।
विशसित	(विशे.) मारिएको ।
विशस्त	(विशे.) घृष्ट / ढिटो ।
विशस्त	(विशे.) मार्ने ।
विशाख	(पुं.) स्वामी कार्तिकेय / कुमार ।
विशाखा	(स्त्री.) सत्ताईस मध्येको सोह्रौं नक्षत्र ।
विशाच	(पुं.) पर्याय-शयन / पालैपालो गरेर सुत्नु ।
विशारद	(विशे.) १. विद्वान्, २. घृष्ट / ढिटो,

विशाल	३. सिपाँलु ।
विशालता	(विशे.) फराक / फैलिएको ।
विशाला	(स्त्री.) १. फैलावट, २. वस्त्रको गज पट्टिको चौडाई ।
विशालाक्षी	(स्त्री.) १. इन्द्रवारुणलता / इन्द्रायणी, २. उज्जयिनी नगरी ।
विशिख	(पुं.) बाण ।
विशिखा	(स्त्री.) मूल सडक / मूलबाटो ।
विशीर्ण	(विशे.) १. झरेको, २. सुकेको ।
विशुद्ध	(विशे.) १. सफा, २. कण्ठमा रहने सोढ दल भएको चक्र ।
विशृङ्खल	(विशे.) उच्छृङ्खल / कसैको अदबमा नरहेर मनपरी गर्ने ।
विशेष	(पुं.) १. फरक, २. आधार बिना आधेय रहेको वर्णन गर्दा मानिएको अलङ्कार ।
विशेष	(विशे.) बढेको ।
विशेषक	(पुं/न.) निधारमा लाइने टीका ।
विशेषक	(न.) तीन श्लोकको एक वाक्य ।
विशेषण	(न.) व्यावर्तक धर्म / अरुदेखि फरक गराउने धर्म ।
विशेषोक्ति	(स्त्री.) १. बद्धा कुरा, २. कारण प्रशस्त हुँदा पनि कार्यको उत्पत्ति नहुने विषयको आलङ्कारिक वर्णनगर्दा मानिएको अलङ्कार ।
विशेष्य	(विशे.) व्यावर्तक धर्मले छुट्याइने वस्तु ।
विश्व	(पुं.) गति / हिँड्नु ।
विश्रब्ध	(विशे.) १. विश्वास गर्ने, २. निःशङ्क / निर्धक्क ।
विश्राम	(पुं.) आराम गर्नु / थकाइ मार्नु ।
विश्रम्भ	(पुं.) १. अप्रमाद / होसियारी, २. विश्वास गर्नु, ३. प्रेम गर्नु, ४. केलिकलह/रतिका समयको झगडा ।
विश्राणन	(न.) दान / दिनु ।
विश्रान्त	(विशे.) विश्राम गर्ने / थकाइ मार्ने ।

विश्रान्ति	(स्त्री.) विश्राम / थकाइ मार्नु ।
विश्राम	(पुं.) विश्राम / थकाई मार्नु ।
विश्राव	(पुं.) १. प्रसिद्ध / प्रख्यात हुनु, २. शब्द ।
विश्रुत	(पुं.) प्रख्यात भएको ।
विश्लेष	(पुं.) छुट्टिनु / विरह ।
विश्व	(न.) १. जगत् / संसार, २. सुठो ।
विश्व	(पुं.) १. दश जनाको समुदाय हुने गणदेवताविशेष/ दश विश्वेदेवा, २. स्थूल शरीरको व्यष्टिमा रहने चैतन्य ।
विश्व	(विशे.) सम्पूर्ण / सबै ।
विश्वकट्ट	(पुं.) सिकारी कुकुर ।
विश्वकर्मन्	(पुं.) १. सूर्य, २. देवताको कारिगर, ३. मुनिविशेष ।
विश्वकेतु	(पुं.) कामदेव ।
विश्वक्	(अव्य.) चारैतर्फ / सबैतर्फ ।
विश्वक्सेन	(पुं.) १. विष्णु, २. विष्णुको निर्माल्य लिने देवताविशेष ।
विश्वञ्च	(विशे.) चारैतर्फ फैलिने ।
विश्वजित्	(पुं.) सर्वस्व दक्षिणा दिनु पर्ने यज्ञविशेष ।
विश्वतस्	(अव्य.) सबैतर्फ ।
विश्वद्यञ्च	(विशे.) सबैतर्फ फैलिने / जाने ।
विश्वभेषज	(न.) सुठो ।
विश्वमदा	(स्त्री.) अग्निको जिह्वा ।
विश्वम्भर	(पुं.) विष्णु ।
विश्वम्भरा	(स्त्री.) पृथिवी ।
विश्वरूप	(पुं.) १. विष्णु, २. त्वष्टा प्रजापतिका छोरा ।
विश्ववेदस्	(विशे.) सर्वज्ञ / सबै कुरा जान्ने ।
विश्वसित	(विशे.) विश्वास गर्ने / विश्वास परेको, ढुक्क भएको ।
विश्वसृज्	(पुं.) ब्रह्मा ।
विश्वस्त	(विशे.) विश्वास गर्ने / विश्वासमा परेको ।
विश्वस्ता	(स्त्री.) विधवा स्त्री / मृतभर्तृका ।
विश्वा	(स्त्री.) १. अतीस औषधि, २. कुरिलो, ३. पिप्ला ।

विश्वामित्र	(पुं.) गाधिपुत्र / विश्वामित्र ऋषि ।
विश्वाराज्	(विशे.) संसारमा प्रकाशमान हुने सबैको मालिक ।
विश्वावसु	(पुं.) १. विष्णु, २. गन्धर्वविशेष, ३. साठी मध्येको एक संवत्सर ।
विश्वास	(पुं.) विश्वास / पत्थार ।
विश्वासघातक	(विशे.) विश्वासघात गर्ने / विश्वास-भङ्ग गर्ने ।
विश्वेदेव	(पुं.) श्राद्धका अधिष्ठाता देवताविशेष ।
विश्वेश्वर	(पुं.) संसारका मालिक / काशीनगरीका अधिष्ठाता शिव ।
विष्	(स्त्री.) विष्टा ।
विष	(पुं./न.) १. विष / जहर, २. पानी ।
विषघ्न	(पुं.) १. शिरीषवृक्ष, २. चम्पकवृक्ष / चाँपो, ३. बर्बाको रुख ।
विषघ्नी	(स्त्री.) १. हिल-मोचिका / सागविशेष, २. इन्द्रवारुणी / इन्द्रायणी लता, ३. बाबरी, ४. रातो पुनर्नवा, ५. हलेदो ।
विषण्ण	(विशे.) दिग्दार भएको ।
विषधर	(पुं.) सर्प ।
विषनाशिनी	(स्त्री.) तितेपाती ।
विषम	(विशे.) १. बिजोर / एक, तीन, पाँच आदि, २. संकट / गाहो परेको अवस्था, ३. दुःखदायी / दुःख दिने ।
विषम	(न.) १. आरम्भ गरिएका कार्यको निष्फलता, २. अनर्थको प्राप्ति, ३. अयोग्यको घटना वर्णन गर्दा मानिएको अलङ्कार ।
विषमज्वर	(पुं.) समयको ठेगान नहुने, जाडो-गर्मीको ठेगान नहुने र वेगको ठेगान नहुने गरी आउने ज्वर / जरो ।
विषमर्दनिका	(स्त्री.) तितेपाती ।
विषमर्दिनी	(स्त्री.) तितेपाती ।
विषमस्थ	(विशे.) खराब हालतमा रहेको ।
विषमायुध	(पुं.) कामदेव ।
विषमुष्टि	(पुं.) कुचिला औषधिविशेष / उपविष ।

विषमृत्यु	(पुं.) च्याखुरोपक्षी ।
विषय	(पुं.) १. शब्द, स्पर्श, रूप, रस र गन्ध, २. घट पटादि पदार्थ, ३. देश, ४. स्रक्, चन्दन, वनितादि भोग्य वस्तु, ५. आरोपको आश्रय / चन्द्रत्वादि आरोपको आश्रय भएको मुख आदि ।
विषयिन्	(न.) इन्द्रिय / चक्षु, श्रोत्र आदि ।
विषयिन्	(विशे.) विषयासक्त / विषयमा भुलेको ।
विषलता	(स्त्री.) इन्द्रायणी लता ।
विषवैद्य	(पुं.) विषको औषधि / झारफुक, जडी-बुटी आदि गर्ने ।
विषसूचक	(पुं.) च्याखुरोपक्षी ।
विषहा	(स्त्री.) निर्विषी औषधि ।
विषा	(स्त्री.) अतीस औषधि ।
विषाण	(पुं./स्त्री./न.) १. पशुको शृङ्ग / सिङ्ग, २. हात्तीको दाँत ।
विषाण	(न.) कूट औषधि ।
विषाणी(पिक्का)	(स्त्री.) १. शीरकाकोली / औषधि-विशेष, २. कर्कटशृङ्गी / काकडासिंगी ।
विषाणिन्	(पुं.) हात्ती ।
विषाद	(पुं.) खेद / दिग्दारी ।
विषुव	(न.) रात र दिन बराबर भएको काल ।
विषुवत्	(न.) रात र दिन बराबर भएको काल ।
विष्कम्भ	(पुं.) १. विस्तार / फैलावट, २. उपष्टम्भ/टेवा, ३. अग्लो, ४. ज्योतिषोक्त सत्ताईस योगमध्येको पहिला योग ।
विष्किर	(पुं.) १. पक्षिविशेष / बट्टाई, तित्रा, कुखुरा इत्यादि भुइँ खोस्ने पक्षी, २. पर्वतमा हुने, ३. टाउको ठूलो पेट सेतो हुने निर्विष सर्पविशेष ।
विष्टप	(न.) जगत् / लोक ।
विष्टम्भ	(पुं.) १. प्रतिबन्ध/छेकथुन, २. आक्रमण/थिच्नु, ३. पेट फुल्ने रोग ।
विष्टम्भिन्	(विशे.) १. छेकथुन गर्ने, २. थिचथाच गर्ने, ३. पेट फुलाउने ।

विष्टर	(पुं.) १. आसन, २. वामावर्त गरेर टुप्पापट्टि गाँठो पारी बनाएको पच्चीस कुशको मुष्टि, ३. बेगिन्ती कुशको आसन ।
विष्टरश्रवस्	(पुं.) विष्णु ।
विष्टि	(स्त्री.) १. विना ज्यालाको जबर्जस्तीले गराइने काम/बेगारी/ झारा, २. एघार करण मध्येको सातौं करण, ३. भद्रा ।
विष्टि	(विशे.) १. बेगारीको काम गर्ने / झारा तिर्ने, २. साधारण काम गर्ने ।
विष्टल	(न.) टाढाको ठाउँ ।
विष्टा	(स्त्री.) मल / दिसा ।
विष्णु	(पुं.) १. विष्णु, २. सूर्यविशेष / पौष महिनामा तप्ने सूर्य, ३. धर्मशास्त्रका आचार्य मुनिविशेष ।
विष्णुक्रान्ता	(स्त्री.) अपराजित/योनि को आकार भएको फूल हुने लताविशेष ।
विष्णुगुप्त	(पुं.) नीतिशास्त्राचार्य चाणक्य ।
विष्णुपद	(न.) १. आकाश, २. दुई भूको माझ, ३. तीर्थविशेष ।
विष्णुपदी	(स्त्री.) १. गङ्गा / भागीरथी, २. वैशाख, भदौ, मङ्सिर र फागुन लाग्ने संक्रान्ति ।
विष्णुयशस्	(पुं.) कल्कि अवतार धारण गर्ने विष्णुका पिता ।
विष्णुरथ	(पुं.) १. गरुड, २. विष्णुको रथ ।
विष्णुरात	(पुं.) राजा परीक्षित ।
विष्णुवल्लभा	(स्त्री.) १. लक्ष्मी, २. तुलसी ।
विष्णुशिला	(स्त्री.) शालग्राम शिला ।
विष्य	(विशे.) १. विषले मार्न लायक, २. विषले किनेको, ३. विषलाई फाइदा हुने ।
विष्वक्	(अव्य.) चारैतिर / सबैतर्फ ।
विष्वक्सेन	(पुं.) १. विष्णु, २. विष्णुको निर्माल्य-भोजी देवताविशेष ।
विष्वक्सेनप्रिया	(स्त्री.) वाराहीकन्द / गिठो ।
विष्वक्सेना	(स्त्री.) प्रियङ्गु / दही-गुहेलो ।
विष्वञ्च	(विशे.) चारैतिर फैलिने ।

विष्वद्यञ्च	(विशे.) चारैतिर फैलिने ।
विस	(न.) मृणाल / कमलको डाँठ ।
विसप्रसून	(न.) कमलको फूल ।
विसंवाद	(पुं.) कुराको मेल नहुनु / कुरा फाट्नु ।
विसकण्ठिका	(स्त्री.) बलाका / बकुल्लोपक्षी ।
विसर	(पुं.) १. समूह, २. फैलावट ।
विसर्ग	(पुं.) १. दान / दिनु, २. खरवसानयो- र्विसर्जनीयः इत्यादिले विधान गरिने विसर्ग / ः, ३. विराट्बाट भएको स्थूल जगत्को सृष्टि, ४. विसर्जन/ छोड्नु, आवाहन गरिएका देवताहरूलाई पठाउनु ।
विसर्जन	(न.) १. दिनु, २. पठाउनु, ३. छाड्नु ।
विसर्प	(पुं.) १. शरीरभरि बिबिरा उठ्ने चिलाउने रोगविशेष, २. वेग, ३. आशी आदि नाट्यालङ्कार मध्येको, गरिएका कुकर्मको अनिष्ट फलप्राप्तिरूप अलङ्कार ।
विसर्पण	(न.) फैलिनु ।
विसार	(पुं.) १. माछा, २. फैलिनु ।
विसारिन्	(विशे.) फैलिने ।
विसिनी	(स्त्री.) कमलको लता ।
विसूचिका	(स्त्री.) हैजा / छेराउटी ।
विसूची	(स्त्री.) हैजा / छेराउटी ।
विसृत	(विशे.) फैलिएको ।
विसुत्वर	(विशे.) फैलिने ।
विसुमर	(विशे.) फैलिने ।
विसृष्ट	(विशे.) १. दिइएको, २. पठाइएको, ३. छाडिएको, ४. मिलेको / जोरिएको ।
विस्त	(पुं./न.) एक अक्ष सुवर्ण / असी लाल ।
विस्तर	(पुं.) वचनको विस्तार / फैलावट ।
विस्तर	(विशे.) फैलिएको ।
विस्तार	(पुं.) १. फैलाउ / फैलावट, २. हाँगा ।
विस्तीर्ण	(विशे.) फैलिएको ।
विस्तृत	(विशे.) फैलिएको ।
विष्यष्ट	(विशे.) सुस्पष्ट / खुब स्पष्ट ।
विस्फार	(पुं.) १. धनुका ताँदाको शब्द, २. फैलिनु ।

विस्फारित	(विशे.) १. फैलिएको / उफारिएको, २. बजेको ।
विस्फुरित	(विशे.) १. चम्केको / प्रकाशित भएको, २. चञ्चल भएको ।
विस्फोट	(पुं.) फोडा / खटिराविशेष ।
विस्मय	(पुं.) १. आश्चर्य, २. घमन्ड ।
विस्मयान्वित	(विशे.) १. आश्चर्यवान् / जिल्ल परेको, २. घमन्डी ।
विस्मापन	(विशे.) आश्चर्य गराउने ।
विस्मायन	(विशे.) आश्चर्य गराउने ।
विस्मित	(विशे.) आश्चर्यले युक्त भएको / छक्का ।
विस्मृत	(विशे.) बिर्सिएको ।
विस्मृति	(स्त्री.) बिर्सनु ।
विस्त्र	(विशे.) नपाकेको कुहिएको मासुको जस्तो दुर्गन्ध हुने वस्तु ।
विस्त्रब्ध	(विशे.) १. विश्वास गर्ने / विश्वासले ढक्का परेको, २. प्रेम गर्ने ।
विस्त्रम्भ	(पुं.) १. विश्वास, २. प्रेम, ३. केलि- कलह/ रति, खेल आदिमा हुने झगडा ।
विस्त्रम्भिन्	(विशे.) १. विश्वास गर्ने / विश्वासले ढक्का परेको, २. प्रेम गर्ने, ३. रतिमा झगडा गर्ने, ४. खेलमा झगडा गर्ने ।
विस्त्रसा	(स्त्री.) जरा / बुढ्याई ।
विहग	(पुं.) १. पक्षी / चरा, २. बाण ।
विहङ्ग	(पुं.) १. पक्षी / चरा, २. सूर्य, ३. चन्द्र, ४. मेघ ।
विहङ्गम	(पुं.) १. पक्षी / चरा, २. सूर्य, ३. चन्द्र, ४. मेघ ।
विहङ्गमा	(स्त्री.) वहङ्गी / खर्पनविशेष / लचक- लचक लचकने खर्पन ।
विहरण	(न.) १. विहार / टहलिनु, २. विलास/ क्रीडा गर्नु, ३. फैलिनु ।
विहसित	(न.) मध्यम हास्य / अलिअलि दाँत देखिने गरी, मन्द मन्द शब्द सुनिने गरी हाँस्नु ।

विहस्त	(विशे.) व्याकुल भएको ।
विहापित	(न.) दान / दिनु ।
विहायस्	(न./पुं.) आकाश ।
विहायस्	(पुं.) पक्षी / चरा ।
विहायस	(पुं.) १. आकाश, २. पक्षी ।
विहायसा	(अव्य.) आकाश ।
विहार	(पुं.) १. पैदल / टहलनु, २. क्रीडा / विलास, ३. बौद्ध-मन्दिर ।
विहित	(विशे.) १. गरिएको, २. शास्त्रले विधान गरिएको ।
विहित	(स्त्री.) गर्नु ।
विहीन	(विशे.) १. रहित भएको, २. सारै हीन (तुच्छ) भएको ।
विहृत	(विशे.) विहार गर्ने ।
विह्वल	(विशे.) व्याकुल भएको/आफ्ना शरीरको सम्म सम्हाल/रक्षण गर्न नसक्ने ।
वीकाश	(पुं.) १. एकान्त, २. प्रकाश / उज्यालो ।
वीक्षण	(न.) हेर्नु ।
वीक्षित	(विशे.) हेरिएको ।
वीचि(ची)	(स्त्री./पुं.) तरङ्ग ।
वीटि(टी)	(स्त्री.) पानको बिडा / चुन, खयर, सुपारी आदि हालेर तयार पारेको पान ।
वीणा	(स्त्री.) वाणा वाजा / सितार जस्तो बाजाविशेष ।
वीत	(न.) १. अङ्कुशकर्म/आँकुसेले हात्तीलाई घोच्नु, २. अन्वयव्याप्तिद्वारा हुने अनुमान, ३. युद्धमा काम दिन नसक्ने हात्ती, घोडा ।
वीत	(विशे.) १. गएको, २. बितेको ।
वीतंस	(पुं.) सिकारीहरूको मृग, पक्षी आदि समात्ने (पकडने) सरजाम ।
वीति	(स्त्री.) १. हिँड्नु, २. द्युति / तेज, ३. पिउनु, ४. यज्ञ ।
वीति	(पुं.) घोडा ।
वीतिहोत्र	(पुं.) १. अग्नि / आगो, २. प्रियव्रतका पुत्र मध्येका एक, ३. यज्ञको दीक्षा लिएको

यजमान ।

वीथि(थी) (स्त्री.) १. पङ्क्ति / ताँती, २. घरको आँगन, ३. बाटो, ४. दश प्रकारका रूपक/ दृश्य-काव्य, नाटक आदि मध्येको एक अङ्क हुने, आकाशभाषितैले उक्ति प्रत्युक्ति हुने, शृङ्गार रस प्रधान भएको रूपकविशेष, ५. सूर्यको गमनमार्ग ।

वीध (विशे.) निर्मल / सफा ।

वीनाह (पुं.) इनाको मुख ढाक्ने ढकना ।

वीप्सा (स्त्री.) व्याप्त गर्ने इच्छा ।

वीर (पुं.) १. वीर / सूर्य, २. छोरो, ३. भाले, ४. नौ मध्येको रस / वीररस, ५. यज्ञको अग्नि, ६. अग्निहोत्रको अग्नि ।

वीर (विशे.) १. श्रेष्ठ, २. कर्मठ/कर्म गर्ने नैष्ठिक ।

वीरण (न.) उशीर तृण / खस ।

वीरतर (न.) उशीर तृण / खस ।

वीरपत्नी (स्त्री.) वीरकी स्वास्नी ।

वीरपाण(न) (न.) युद्धका समयको मदिरापान ।

वीरभद्र (पुं.) १. अश्वमेधको घोडा, २. शिवले उत्पन्न गराएका प्रचण्ड रुद्रगणाध्यक्ष ।

वीरभार्या (स्त्री.) वीरकी स्वास्नी ।

वीरमातृ (स्त्री.) वीरकी आमा ।

वीरवृक्ष (पुं.) भलायो वृक्ष ।

वीरसू (स्त्री.) वीरकी आमा ।

वीरसेन (न.) आरुको रुख ।

वीरहन् (पुं.) प्रमादले (हुस्सुपनाले) अग्नि-शालाको आगो निभाउने अग्निहोत्री ।

वीराशंसन (न.) डरलाग्दो युद्धभूमि ।

वीरासन (न.) दुवै तिरभामा दुई पैताला उत्ताना गरी राखिने योगासन ।

वीरिणी (स्त्री.) १. दक्षप्रजापतिकी पत्नी / असिकनी, २. पुत्रवती स्त्री ।

वीरुध् (स्त्री.) लहरा / दीर्घ-लता ।

वीरुधा (स्त्री.) लहरा / दीर्घ-लता ।

वीर्य	(न.) १. शुक्रघातु, २. पराक्रम, ३. औषधिको शक्ति, ४. साधारण सामर्थ्य।
वीर्य	(पुं.) १. चारैतिर / सबैतर्फबाट सहरमा आउने घान, चामल आदि वस्तु / रसद, २. काष्ठ / नोलले बोकिने भार।
वीर्यधिक	(विशे.) भारवाही/बहँगी, भार, खर्पन बोक्ने।
वृक	(पुं.) १. ब्वाँसो / स्याल जस्तो जङ्गली पशु, २. सल्लाको खोटो।
वृकदंश	(पुं.) कुकुर।
वृकधूप	(पुं.) १. अनेक सुगन्धी द्रव्य हालेर बनाएको कृत्रिम धूप, २. सल्लाको खोटो।
वृकी	(स्त्री.) पाठा / गुँदेरगानु।
वृकोदर	(पुं.) भोमसेन।
वृक्का	(विशे.) छिन्न / काटिएको।
वृक्ष	(पुं.) रुख।
वृक्षच्छाय	(न.) घेरै वृक्षको छाया।
वृक्षच्छाया	(स्त्री.) एउटा अथवा दुइटो वृक्षको छाया।
वृक्षभिद्	(स्त्री.) बन्चरो।
वृक्षभेदिन्	(पुं.) बन्चरो।
वृक्षवाटिका	(स्त्री.) मन्त्री र वेश्याका घरका वरपरको बगैँचा।
वृक्षादनी	(स्त्री.) १. ऐजेरु, २. बसिला, ३. बन्चरो।
वृक्षाम्ल	(न.) १. भकिकामिलो, २. अमिली।
वृजन	(न.) १. पाप, २. संग्राम।
वृजन	(विशे.) १. बाझ्ने, २. पीडा गर्ने।
वृजिन	(न.) १. पाप, २. दुःख।
वृजिन	(विशे.) १. पापी, २. दुःखी।
वृत	(विशे.) १. वरण गरिएको, २. रोजिएको, ३. घेरिएको, ४. छोपिएको।
वृत्ति	(स्त्री.) १. घेरा, २. वरण/रोज्नु, ३. घेर्नु।
वृत्त	(विशे.) १. भएको, २. बाटुलो।
वृत्त	(न.) १. चरित्र, २. छन्द / पद्य।
वृत्तगन्धि	(न.) पहिलो झमटमा पद्यको आभास पर्ने गद्य।

वृत्तपर्णी	(स्त्री.) बाटुलपाते।
वृत्तस्थ	(विशे.) असल चालमा रहने।
वृत्ताध्ययनर्द्धि	(स्त्री.) सदाचार र शास्त्राध्ययनले बढेको ब्रह्मतेज।
वृत्तान्त	(पुं.) समाचार / खबर।
वृत्ति	(स्त्री.) १. जीविका, २. सूत्रका अर्थको निवरण / वृत्ति-ग्रन्थ, ३. व्यापार/यावत्कर्म, ४. काव्यका कैशिकी, सात्त्वती, आरभटी र भारतीनामका चार वृत्ति (चाल), ५. चित्तका, प्रमाण, विपर्यय, विकल्प, निद्रा र स्मृतिनामका वृत्ति, ६. व्याकरणका तिङ्, कृत, तद्धित, समास र एकशेष यी पाँच वृत्ति।
वृत्त्य	(विशे.) १. वरण गर्न योग्य / रोज्न योग्य, २. घेर्न योग्य।
वृत्र	(पुं.) १. अन्धकार, २. शत्रु, ३. त्वष्टा-प्रजापतिले अभिचार गरेर पैदा गरेको वृत्रासुर।
वृत्रहन्	(पुं.) इन्द्र।
वृथा	(अव्य.) व्यर्थ / फजुल।
वृद्ध	(विशे.) १. बढेको, २. गतयौवन / बूढो भएको।
वृद्धदारक	(पुं.) त्रिघारा औषधि।
वृद्धदारु	(न.) त्रिघारा औषधि।
वृद्धनाभि	(विशे.) नाइटो गहिरो हुनु पर्नेमा नाइटोमा फुँडुल्को (डल्लो) हुने।
वृद्धश्रवस्	(पुं.) इन्द्र।
वृद्धसंघ	(पुं.) बूढाबूढीको बथान।
वृद्धा	(स्त्री.) गतयौवना / बूढी अर्थात् ५५ वर्ष नाघेकी।
वृद्धाङ्गुलि	(स्त्री.) हात र खुट्टाको बुढी औँला / अङ्गुष्ठ।
वृद्धि	(स्त्री.) १. बढ्नु, २. कपासको गाँठा जस्तो वामावर्त (देब्रे बटारिने) फल फल्ने अष्टवर्ग मध्यको एक औषधि, ३. कृषि,

वाणिज्य, दुर्ग, सेतु, हस्ति, बल, खनि,
आकर र सैन्य यी आठ बढेर हुने राजाको
उन्नति, ४. वृद्धिरेचि इत्यादि सूत्रले आदेश
गरिने आर, आल, ऐ र औ यी आदेश,
५. सत्ताईसमध्येको एघारौं योग, ६. मूलघनको
व्यवहारद्वारा भएको लाभ/ नाफा / ब्याज,
७. वृषण-रोगविशेष/ जहर्बाद ।

वृद्धिजीविका (स्त्री.) लगानी लाएर गरिने जीविका ।
वृद्धिश्राद्ध (न.) पुत्रजन्म आदि वृद्धिकालमा गरिने
आभ्युदयिक श्राद्ध ।
वृद्धोक्ष (पुं.) बूढो साँढे ।
वृद्धयाजीव (विशे.) लगानीले जीविका गर्ने ।
वृद्धय (विशे.) बढ्न लायक ।
वृन्त (न.) १. फल-फूलको भेटनु, २. स्त्रीका
स्तनको अग्र / मुटो ।
वृन्ताक (पुं.) १. भन्टा, २. भिन्डा, ३. बैगन ।
वृन्ताकी (स्त्री.) १. भन्टा, २. भिन्डा, ३. बैगन ।
वृन्द (न.) समूह, एक वृन्द ।
वृन्दा (स्त्री.) १. तुलसी, २. जालन्धर दैत्यकी
स्त्री ।
वृन्दारक (पुं.) देवता ।
वृन्दारक (विशे.) १. सुन्दर / राम्रो, २. श्रेष्ठ ।
वृन्दावन (न.) मथुरा प्रान्तको तीर्थविशेष ।
वृन्दिष्ठ (विशे.) १. अतिसुन्दर, २. अतिश्रेष्ठ ।
वृन्दीयस् (विशे.) १. अतिसुन्दर, २. अतिश्रेष्ठ ।
वृश्चिक (पुं.) १. बिच्छी, २. बाह्र राशीमध्येको
आठौं राशि, ३. मार्गशीर्ष महिना / मङ्सिर ।
वृश्चीर (पुं.) सेतो पुनर्नवा ।
वृष (पुं.) १. गोरु / साँढे, २. बाह्र राशि-
मध्येको दोस्रो राशि, ३. धर्म, ४. असुरो,
५. मुसो, ६. पति / पोइ ।
वृषण (पुं.) अण्डकोश ।
वृषणकच्छू (स्त्री.) फोहोरले हुने अण्डकोशको
रोगविशेष / बिबिरा उद्ने र चिलाउने
अण्डकोशको रोग ।

वृषणवसु (विशे.) वृष्टि गर्ने ।
वृषदंशक (पुं.) विरालो ।
वृषध्वज (पुं.) १. महादेव, २. गणेश ।
वृषपर्वन् (पुं.) १. महादेव, २. शर्मिष्ठाका बाबु
दानवराज ।
वृषभ (पुं.) १. साँढे, २. बाह्रमध्येको दोस्रो
राशि, ३. श्रेष्ठ । श्रेष्ठलाई भनिँदा
वृषभशब्दको समास गरेर उत्तरपदमा प्रयोग
गर्नुपर्छ-जस्तै- 'नरवृषभः' यहाँ नरश्रेष्ठ
भन्ने अर्थ हो ।
वृषभध्वज (पुं.) महादेव ।
वृषभानु (पुं.) राधाका बाबु ।
वृषल (पुं.) शूद्र ।
वृषली (स्त्री.) १. विवाह नहुँदै रजस्वला भएकी
कन्या, २. शूद्रा ।
वृषलीपति (पुं.) १. रजस्वला भइसकेकी कन्यासँग
विवाह गर्ने पुरुष, २. शूद्र जातकी स्त्री
राख्ने पुरुष ।
वृषस्यन्ती (स्त्री.) १. साँढे खोज्ने गाई, २. पोइ
खोज्ने स्वास्नीमानिस ।
वृषन् (पुं.) १. इन्द्र, २. कर्ण / दुर्योधनमित्र,
३. घोडा, ४. बाबु / पिता ।
वृषन् (विशे.) बर्सिने ।
वृषा (स्त्री.) मुसली औषधि ।
वृषाकपायी (स्त्री.) १. लक्ष्मी, २. पार्वती ।
वृषाकपि (पुं.) १. विष्णु, २. महादेव ।
वृषाङ्ग (पुं.) महादेव ।
वृषी(सी) (स्त्री.) व्रती, ऋषि र मुनि बस्ने आसना ।
वृष्टि (स्त्री.) बर्सनु ।
वृष्णि (पुं.) १. भेडो, २. यदुवंशी ।
वृष्णि (विशे.) १. पाखण्डी / सनातनधर्म र
वेदको विरोधी, २. प्रचण्ड ।
वृष्य (विशे.) शुक्र घातु बढाउने वस्तु ।
वेग (पुं.) १. प्रवाह, २. वेग / झोक/झोक्का,
३. दिसाको पटक ।

वेगिन्	(विशे.) दौडने / दगुर्ने ।
वेचा	(स्त्री.) मूल्य / मोल ।
वेणि(णी)	(स्त्री.) १. चुल्हो, २. जलको प्रवाह, ३. वनतोरियाँ, ४. नदीविशेष ।
वेणु	(पुं.) १. वंश / बाँस, २. बाँसुरी ।
वेणुध्व	(विशे.) बाँसुरी बजाउने ।
वेतन	(न.) १. ज्याला, २. जागिर ।
वेतस	(पुं.) बेतको लहरा ।
वेतस्वत्	(विशे.) धेरै बेत हुने स्थान ।
वेताल	(पुं.) १. भूतको आवेशले जागेको मुर्दा, २. शिवका गणको अध्यक्षविशेष ।
वेत्	(विशे.) जान्ने ।
वेत्र	(पुं.) बेत ।
वेत्रकीय	(विशे.) बेत प्रशस्त हुने स्थान ।
वेत्रधर	(विशे.) द्वारपाल / ढोके ।
वेत्रधारक	(विशे.) द्वारपाल / ढोके ।
वेत्रवती	(स्त्री.) नदीविशेष / मालव देश / मालवारबाट आएर यमुनामा मिल्ने नदी ।
वेत्रासन	(न.) बेतका चोयाले बनाएको आसन / मुढा, कुर्सी आदि ।
वेद	(पुं.) १. ब्रह्माका मुखबाट निस्केको अपौरुषेय शास्त्रविशेष / ऋक्, यजु, साम र अथर्व यी चार भेद भएको शास्त्र, २. कुशको मुठो ।
वेदगर्भ	(पुं.) १. ब्रह्माजी, २. ब्राह्मण / वेद- पाठी ।
वेदन	(न./स्त्री.) १. अनुभव, २. विवाह, ३. दुःख ।
वेदमातृ	(स्त्री.) गायत्री ।
वेदव्यास	(पुं.) वेदको विभाग गर्ने मुनिविशेष / द्वैपायन-व्यास ।
वेदाङ्ग	(न.) शिक्षा, कल्प, व्याकरण, निरुक्त, ज्योतिष र छन्द यी छ शास्त्र ।
वेदादि	(पुं.) प्रणव / ॐ ।
वेदान्त	(पुं.) १. उपनिषद् / वेदको ज्ञानकाण्ड,

२. व्यासमुनिले बनाएको ब्रह्मसूत्र आदि उपनिषद्का अनुयायी ग्रन्थ ।	
वेदि(दी)	(स्त्री.) १. परिष्कृतभूमि / भूसंस्कार गरेर यज्ञको लायक बनाएको भूमि, २. चौतारो ।
वेदिका	(स्त्री.) १. परिष्कृतभूमि / भूसंस्कार गरेर यज्ञको लायक बनाएको भूमि, २. चौतारो ।
वेदित	(विशे.) जनाइएको ।
वेदितव्य	(विशे.) १. जान्न लायक, २. जान्न सकिने ।
वेदितृ	(विशे.) जान्ने / जानिफकार ।
वेदिन्	(विशे.) जान्ने / जानिफकार ।
वेदोक्त	(विशे.) वेदमा कहिएको ।
वेदोदित	(विशे.) वेदमा कहिएको ।
वेद्य	(विशे.) १. जान्न योग्य / जान्न सकिने, २. पाउन योग्य / पाउन सकिने, ३. विचार गर्न योग्य / विचार गर्न सकिने ।
वेध	(पुं.) १. वेधन / छेड्नु, २. गहिरोपन ।
वेधक	(विशे.) छेड्ने ।
वेधनिका	(स्त्री.) छेड्ने सुइरो ।
वेधमुख्यक	(पुं.) कचुर / वनहलेदो ।
वेधस्	(पुं.) १. ब्रह्मा, २. विष्णु, ३. सूर्य, ४. शिव ।
वेधित	(विशे.) छेडिएको ।
वेधिनी	(स्त्री.) १. छेड्ने सुइरो, २. जुँगा ।
वेधिन्	(विशे.) छेड्ने ।
वेध्य	(विशे.) १. छेड्न योग्य, २. छेड्न सकिने ।
वेध्य	(न.) लक्ष्य / तारो ।
वेन	(विशे.) १. बुद्धिमान्, २. सुन्दर / राम्रो ।
वेपथु	(पुं.) कम्प / हल्लनु ।
वेपन	(न.) कम्प / हल्लनु ।
वेमन्	(पुं.) वेमा / लुगा बुन्दा ठोक्ने काठविशेष ।
वेर	(न.) शरीर ।
वेल	(न.) बाँचा ।
वेला	(स्त्री.) १. काल / समय, २. मर्यादा / थिति, ३. समुद्रको किनारा ।
वेल्लित	(विशे.) १. हल्लेको, २. बाङ्गिएको ।

वेश	(पुं.) १. वेश / भेष, २. घर, ३. वेश्याको टोल, ४. वस्त्रगृह / पाल, ५. प्रवेश, ६. वेश्याको शुल्क / फिस।
वेशन्त	(पुं.) पल्लव / सानो पोखरी। यसको खुलासा अर्थ पल्लवशब्दमा हेर्नु।
वेशर	(पुं.) खच्चर / घोडी र गधाको सङ्कर।
वेशवार	(पुं.) हिङ्, अदुवा, मरिच, जिरा, हलेदो र धनिया यी मसला उत्तरोत्तर दोबर हाली कुटेर बनाएको मसला।
वेश्मन्	(न.) घर।
वेश्मभू	(स्त्री.) घरको भूमि / घडेरी।
वेश्या	(स्त्री.) पाँच पोइ भोग गरिसकेकी स्वास्नी।
वेष	(पुं.) वेश / भेष।
वेष्टक	(विशे.) १. घेर्ने / वेष्टन गर्ने, २. बेर्ने।
वेष्टित	(विशे.) १. घेरिएको, २. बेरिएको।
वेसर	(पुं.) खच्चर।
वेसवार	(पुं.) १. हिङ्, अदुवा, मरिच, जिरा, हलेदो र धनिया यी चिज उत्तरोत्तर दोबर हाली कुटेर बनाएको मसला, २. हाड नभएको मासु कुटेर पकाएको राजसी भक्ष्य।
वेहत्	(स्त्री.) तुहुने (गर्भ गिराउने) गाई।
वै	(अव्य.) १. निश्चय, २. पादपूरण।
वैकक्ष (क)	(न.) जनै लिए जस्तो गरी लाएको माला।
वैकल्पिक	(विशे.) विकल्पले भएको / एक पक्ष हुने र एक पक्ष नहुने।
वैकल्य	(न.) विकलता / अङ्गभङ्ग आदिबाट भएको असामर्थ्य।
वैकुण्ठ	(पुं.) १. विष्णु, २. विष्णुको लोक / वैकुण्ठ।
वैकृत	(न.) विकार।
वैक्रान्त	(न.) वैक्रान्तमणि।
वैखरी	(स्त्री.) वर्ण / अ, आ आदि अक्षर।
वैखानस	(पुं.) वानप्रस्थ / तृतीयाश्रमी।
वैगुण्य	(न.) विगुणता / गुण नहुनु।
वैचक्षण्य	(न.) बुद्धिमानी / बुद्धिमत्ता।

वैचित्र्य	(न.) विचित्रता / अद्भुतपन।
वैजनन	(पुं.) सुत्केरी हुने महिना।
वैजयन्त	(पुं.) इन्द्रको दरबार।
वैजयन्ती	(स्त्री.) १. पताका / ध्वजा, २. जयन्ती-लता, ३. पञ्चरङ्गी फूलले उनेको घुँडासम्म पुग्ने माला।
वैजयिक	(विशे.) १. विजयका निमित्त गरिने, २. विजय हुनाले गरिने।
वैज्ञानिक	(विशे.) निपुण / सिपालु।
वैणव	(विशे.) वेणुसम्बन्धी / बाँसको।
वैणविक	(विशे.) बाँसुरी बजाउन सिपालु।
वैणिक	(विशे.) वीणा बजाउन सिपालु।
वैणुक	(न.) हात्ती कुट्ने बाँसको लठ्ठी।
वेणुकीय	(विशे.) बाँसको।
वैतंसिक	(विशे.) १. मांसविक्रयी / बगरे / कसाइ, २. व्याघ्रा।
वैतनिक	(विशे.) १. ज्यालादार, २. जागिरदार।
वैतरणि (स्त्री)	(स्त्री.) १. नरक-नदी, २. कलिङ्गदेशीय नदीविशेष / वैतरणी।
वैतस	(पुं.) पुरुषको लिङ्गदण्ड।
वैतानिक	(पुं.) श्रौत होम।
वैतानिक	(विशे.) यज्ञमा भएको।
वैतालिक	(पुं.) गाना गाएर राजालाई जागा गराउने।
वैदग्धी	(स्त्री.) १. चतुरता / चलाखी, २. सभ्यता।
वैदग्ध्य	(न.) १. चतुरता / चलाखी, २. सभ्यता।
वैदर्भी	(स्त्री.) १. काव्यका चार रीतिमध्येको ललितरचनारूप रीति, २. रुक्मिणी / कृष्णकी प्रधानपत्नी, ३. दमयन्ती / नलपत्नी।
वैदिक	(विशे.) १. वेद ज्ञान, २. वेदमा लेखिएको।
वैदुष्य	(न.) विद्वत्ता / विद्वान्पन।
वैदूर्य	(न.) वैदूर्यरत्न / लहसुनियाँ।
वैदेह	(पुं.) १. बनियाँ / वैश्य, २. निमिराजाका छोरा, ३. निमिराजाका वंशमा भएका पुरुष।
वैदेही	(स्त्री.) १. सीता / रामपत्नी, २. पिप्ला।

वैद्य	(पुं.) १. पण्डित, २. आयुर्वेद ज्ञात्रे / वैद्य, कविराज, डाक्टर र हकीम ।	वैराग्य	(न.) विषयमा विमुखता ।
वैद्यक	(न.) वैद्यशास्त्र ।	वैरिन्	(पुं.) शत्रु ।
वैद्यबन्धु	(पुं.) राजवृक्ष ।	वैरिन्	(विशे.) विरोध गर्ने ।
वैद्यमातृ	(स्त्री.) असुराको रुख ।	वैरूप्य	(न.) विरूपता / विरूप हुनु ।
वैद्य	(विशे.) शास्त्रोक्त ।	वैरोचन	(पुं.) १. बलि / दैत्यराज, २. सूर्य- पुत्र, ३. अग्नि-पुत्र, ४. चन्द्र-पुत्र ।
वैद्यात्र	(पुं.) सनत्कुमार ऋषि ।	वैरोचनि	(पुं.) १. बलि / दैत्यराज, २. सूर्य- पुत्र, ३. अग्नि-पुत्र, ४. चन्द्र-पुत्र ।
वैद्यात्री	(स्त्री.) सरस्वती देवी ।	वैलक्षण्य	(न.) भेद / फरक ।
वैद्युति	(पुं.) सत्ताईस योगमध्येको एक योग ।	वैवधिक	(विशे.) अन्न बेच्ने बनियाँ ।
वैद्येय	(विशे.) मूर्ख ।	वैवर्ण्य	(न.) विवर्णता / वर्ण बिग्रनु ।
वैनतेय	(पुं.) १. गरुड, २. अरुण ।	वैवस्वत	(पुं.) १. यमराज, २. शनैश्वर, सप्तम मनु ।
वैनयिक	(विशे.) अभ्यासले भएको ।	वैवाहिक	(विशे.) विवाहसम्बन्धी / विवाहको ।
वैनयिक	(पुं.) विनय / नम्रता ।	वैशम्पायन	(पुं.) वैशम्पायन नाम भएका स्मरणमात्रले वज्रभय निवारण गर्ने मुनि ।
वैनाशिक	(न.) जन्मनक्षत्रदेखि तेईसौं नक्षत्र ।	वैशस्य	(न.) निष्ठुरता / निर्दयपन ।
वैनीतक	(पुं./न.) परम्परावाहन / केही घोडा, मानिस, गोरु आदि जोतेर चढिने बगी, म्याना, गाडा आदि सवारी ।	वैशाख	(पुं.) १. वैशाख महिना, २. मधानी ।
वैन्य	(पुं.) वेनपुत्र / पृथुराजा ।	वैशाखी	(स्त्री.) वैशाख शुक्ल पूर्णिमा ।
वैपरीत्य	(न.) उल्टोपन ।	वैशिक	(पुं.) गुन्डो / रन्डीबाज ।
वैभव	(न.) १. धन, २. सामर्थ्य ।	वैशिष्ट्य	(न.) सम्बन्ध ।
वैभ्राज	(न.) देवताको बगैँचा ।	वैशेषिक	(विशे.) कणाद मुनिले बनाएको सात पदार्थको निरूपण गर्ने वैशेषिक दर्शनशास्त्र ज्ञात्रे ।
वैमात्र	(पुं./स्त्री.) सपत्न माताका छोराछोरी / सौतेने भाइबहिनी ।	वैश्य	(पुं.) वैश्य / तृतीयवर्ण / बनियाँ ।
वैमात्रेय	(पुं./स्त्री.) सपत्न माताका छोराछोरी / सौतेनी भाइबहिनी ।	वैश्रवण	(पुं.) कुबेर / धनपति ।
वैयाकरण	(विशे.) व्याकरण ज्ञात्रे, पढ्ने ।	वैश्वदेव	(पुं.) गृहस्थले गर्नु पर्ने पाँच यज्ञमध्येको होमयज्ञ ।
वैयाघ्र	(विशे.) व्याघ्रसम्बन्धी / बाघको ।	वैषम्य	(न.) १. विषमत्व / उँच-नीच पर्नु, २. कुराको मेल नखानु / फरक पर्नु, ३. दुःख ।
वैयासकि	(पुं.) व्यासपुत्र / शुकदेव स्वामी ।	वैष्णव	(विशे.) १. विष्णुभक्त, २. विष्णुमन्त्रको दीक्षा लिने ।
वैयासिक	(विशे.) व्याससम्बन्धी / व्यासले बनाएको ।	वैष्णवी	(स्त्री.) विष्णु-शक्ति ।
वैयुष्ट	(विशे.) प्रातःकालसम्बन्धी / बिहानको ।	वैसारिण	(पुं.) माछा ।
वैर	(न.) विरोध ।		
वैरनिर्यातन	(न.) वैर-साधन ।		
वैरशुद्धि	(स्त्री.) वैर-साधन ।		
वैरागिन्	(विशे.) विषयमा विरक्त भएको ।		

वैहार्य	(विशे.) प्यारो गरेर ठट्टा गरिने सालो आदि।
वैहासिक	(विशे.) उदुङ्ग्याई गरेर हँसाउने / विदूषक।
वोट	(स्त्री.) दासी / कमारी / नोकर्नी।
वोढव्य	(विशे.) १. बोक्न योग्य, २. बोक्न सकिने, ३. पुन्याउन योग्य, ४. पुन्याउन सकिने।
वोट	(विशे.) १. बोक्ने, २. पुन्याउने, ३. बग्ने, ४. विवाह गर्ने।
वोटु	(पुं.) तर्पणयोग्य मुनिविशेष।
वोषट्	(अव्य.) 'देवतालाई यो हवि चढाउँछु' यस्तो अभिप्राय भएको, आहुति हाल्दा भन्नु पर्ने मन्त्रभाग।
व्यंसक	(विशे.) धूर्त / ठग।
व्यंसित	(विशे.) ठगिएको।
व्यक्त	(विशे.) १. स्पष्ट, २. व्यञ्जनावृत्तिले बुझाइएको, ३. विद्वान्।
व्यक्ति	(स्त्री.) १. स्पष्टता, २. व्यञ्जनावृत्ति, ३. पृथगात्मता / जात्याश्रयधर्मो व्यक्ति, ४. जन, ५. चराचर प्राणी।
व्यग्र	(विशे.) १. कुनै काममा पूर्णतया लागेको/ कामले व्याकुलचित्त भएको, २. हडबड गर्ने।
व्यङ्ग	(पुं.) १. भ्यागुतो / व्याड, २. मुखको चाया।
व्यङ्ग्य	(विशे.) १. व्यञ्जनावृत्तिले बुझिने, २. टेढो कुरा।
व्यजन	(न.) पङ्खा।
व्यञ्जक	(विशे.) १. व्यञ्जनावृत्तिले बुझाउने, २. स्पष्ट गर्ने।
व्यञ्जक	(पुं.) अभिनय / हाउभाउ लाउनु।
व्यञ्जन	(न.) १. तिहुन, तरकारी, अचार आदि अन्नमा रुचि जगाउने पदार्थ / सितन, २. व्यञ्जनाले अर्थ झल्काउनु, ३. चिह्न / दारीजुंगा, स्तनपुष्टता इत्यादि पुरुष स्त्री आदिका लक्षण, ४. लिङ्ग, ५. भग, ६. स्वर नलागेको वर्ण / हल्, व्यञ्जन।

व्यञ्जना	(स्त्री.) अभिघा र लक्षणाले आफ्नो अर्थ बोध गराएपछि अर्को सर्वानुभवगम्य अर्थ बुझाउने वृत्तिविशेष।
व्यडम्बक	(पुं.) अँडिरको रुख।
व्यतिकर	(पुं.) १. सम्बन्ध, २. अवस्था, ३. व्यसन/ आपत्ति।
व्यतिक्रम	(पुं.) क्रम नाघ्नु / बेकाइदा गर्नु।
व्यतिरिक्त	(विशे.) भिन्न / अर्कै।
व्यतिरेक	(पुं.) १. अभाव / अन्योन्याभाव / परस्पर भिन्नता, २. बिना / बाहेक, ३. उपमा र उपमेयमा केही विशेष (फरक) देखाउँदा मानिएको अलङ्कार।
व्यतिषङ्ग	(पुं.) परस्पर संबन्ध।
व्यतिहार	(पुं.) विनिमय / साटासाट।
व्यतीत	(विशे.) बितेको।
व्यतीपात	(पुं.) १. ठूलो उत्पात, २. भाग्न, ३. विष्कम्भादि सत्ताईस योगमध्येको व्यतीपात योग, ४. श्रवण, अश्विनी, धनिष्ठा, आर्द्रा, अश्लेषानक्षत्र र रविवारले युक्त भएको अमावास्याको योग।
व्यतीहार	(पुं.) परस्पर एकजातीय क्रिया गर्नु / पिटापिट, तानातान, लुछालुछ, हानाहान इत्यादि।
व्यत्यय	(पुं.) अतिक्रम / बेकाइदा।
व्यत्यास	(पुं.) अतिक्रम / बेकाइदा।
व्यथक	(विशे.) व्यथा (पीडा) गर्ने।
व्यथा	(स्त्री.) १. दुःख, २. पीडा / दर्द।
व्यथित	(स्त्री.) १. व्यथा लागेको/ दुःखी, २. दर्दले युक्त भएको।
व्यध	(पुं.) १. छेड्नु, २. कुट्नु।
व्यध्व	(पुं.) कुमार्ग।
व्यपदेश	(पुं.) १. छल / बहाना / निहुँ, २. नाम।
व्यभिचार	(पुं.) १. प्रष्ट आचार/अनाचार, २. परस्त्री-गमन, ३. परपुरुषगमन, ४. न्यायप्रसिद्ध अनुमानदोष।

व्यभिचारिन्	(पुं.) निर्वेद आदि गरेका तैत्तिरीय संचारी भाव ।
व्यभिचारिन्	(विशे.) व्यभिचार (जथाभावी अत्याचार) गर्ने ।
व्यय	(पुं.) अर्थपरित्याग / खर्च / नाश ।
व्ययित	(विशे.) खर्च गरिएको / मासिएको ।
व्यर्थ	(विशे.) वृथा / फजुल ।
व्यलीक	(न.) १. अप्रिय, २. अकार्य, ३. वैलक्ष्य/ आश्चर्यले जिल्ल पर्नु, ४. दुःख, ५. अपराध ।
व्यलीक	(पुं.) नागर / सहरिया ।
व्यलीक	(विशे.) १. झुटो, २. अपराधी, ३. दुःखी, ४. अप्रियकर्ता / मन परेको गर्ने, ५. अकार्य-कर्ता / कुकर्म गर्ने, ६. साश्चर्य / आश्चर्य मात्रे ।
व्यवकलन	(न.) गणितको क्रियाविशेष / घटाउनु ।
व्यवच्छेद	(पुं.) १. भेद/ फरक, २. निवृत्ति/ हट्नु ।
व्यवधा	(स्त्री.) व्यवधान / छेकिनु ।
व्यवधान	(न.) व्यवधान / छेकिनु ।
व्यवधायक	(विशे.) छेक्ने ।
व्यवधि	(पुं.) व्यवधान / छेकिनु ।
व्यवसाय	(पुं.) १. उद्योग, २. निश्चय ।
व्यवसायिन्	(विशे.) १. उद्योगी, २. स्थिरबुद्धि ।
व्यवसित	(विशे.) १. गरिएको, २. ठहराइएको ।
व्यवस्था	(स्त्री.) शास्त्रानुसारको स्थिति ।
व्यवस्थित	(विशे.) नियमपूर्वक (काइँदा माफिक) रहेको ।
व्यवहार	(पुं.) १. सांसारिक कामकाज, २. बर्ताव/ चालचलन, ३. झगडा र मुद्दा मामिला ।
व्यवहारपद	(न.) नालिस गर्नु / दिनु ।
व्यवहारमातृका	(स्त्री.) नालिस परेका मुद्दाको न्याय निर्णय गर्दा चाहिने वादी, प्रतिवादी, साक्षी, म्याद, शमन इत्यादि ।
व्यवहारविषय	(पुं.) झगडा (मुद्दा) को आधार / जुन कुरामा झगडा छ त्यो कुरा ।
व्यवहार्य	(विशे.) व्यवहार गर्न / बस् उठ, खान-

पौनर्ग	गर्ग) लायक ।
व्यवहित	(विशे.) छेकिएको ।
व्यवाय	(पुं.) १. मैथुन, २. व्यवधान / छेकिनु, ३. निखनु / सकिनु ।
व्यसन	(न.) १. आपत्ति, २. नाश, ३. कामज दोष / रन्डीवाजी, जुवा, सिकार र मदिरामा लागेको लत, ४. कोपजदोष / निष्ठुर-भाषण, अर्थदूषण (वृथा व्यय) र दण्ड-पारुष्य / उग्रदण्डताको लत ।
व्यसनार्त	(विशे.) व्यसन हुने / दुःखी / कुलत लागेको / हानिवाला ।
व्यसनिन्	(विशे.) व्यसन हुने / दुःखी / कुलत लागेको, हानिवाला ।
व्यस्त	(विशे.) १. छयासमिस भएको, २. एक/ एक गरी छुट्टिएको, ३. उल्टिएको ।
व्याकरण	(न.) शब्द सिद्ध गर्ने शास्त्र ।
व्याकुल	(विशे.) आजित भएको ।
व्याकोश	(विशे.) प्रफुल्ल / फुलेको ।
व्याख्या	(स्त्री.) अर्थ खोल्नु / टीका ।
व्याख्यान	(विशे.) १. व्याख्यान गरिएको / अर्थ खोलिएको / टीका गरिएको, २. कहिएको ।
व्याघात	(पुं.) १. सत्ताईस योग मध्येको तेह्रौं योग, २. ठक्कर, ३. विघ्न / प्रतिबन्ध, ४. एकतरहको काम गर्ने स्वभाव भएका वस्तुलाई अर्कै तरहको काम गर्ने गराएर वर्णन गर्दा मानिएको अलङ्कार ।
व्याघ्र	(पुं.) १. बाघ, २. रातो आँडिरको रुख ।
व्याघ्रनख	(न.) समुद्रकंकटी औषधि ।
व्याघ्रपाद	(पुं.) काँगियोको रुख ।
व्याघ्रपुच्छ	(पुं.) १. आँडिरको रुख, २. बाघको पुच्छर ।
व्याघ्राट	(पुं.) भद्राई चरो ।
व्याघ्रादनी	(स्त्री.) निशोथ ।
व्याघ्री	(स्त्री.) १. कण्टकारी औषधि, २. बाघिनी ।
व्याज	(पुं.) कपट / छल-निहुँ ।

व्याजनिन्दा	(स्त्री.) १. यौटाको निन्दा गर्दा अर्काको स्तुति बुझिने हुँदा मानिएको अलङ्कार, २. कपटले गरेको निन्दा ।
व्याजस्तुति	(स्त्री.) १. स्तुतिबाट निन्दा, निन्दाबाट स्तुति बुझिने हुँदा मानिएको अलङ्कार, २. कपटले गरेको स्तुति, ३. कपट-वाक्यको प्रयोगरूप स्तुति ।
व्याजोक्ति	(स्त्री.) १. कपट वचन, २. अर्को कारण देखाएर आकार गोपन गरेको वर्णन गर्दा मानिएको अलङ्कार ।
व्याङ	(पुं.) १. सर्प, २. मांसाहारी पशु ।
व्यात्त	(विशे.) १. पसारेको / फैलाएको, २. बाइएको / आँ गरिएको ।
व्यात्युक्षी	(स्त्री.) पानी छेपाछेप (छ्यापाछ्याप) गरी गरेको जलक्रीडा ।
व्याध	(पुं.) व्याधा ।
व्याधि	(पुं.) १. रोग, २. कुष्ठरोग, ३. कूट औषधि ।
व्याधिघात	(पुं.) राजवृक्ष ।
व्याधुत	(विशे.) १. हल्लेको, २. हल्लाइएको ।
व्याधूत	(विशे.) १. हल्लेको, २. हल्लाइएको ।
व्यान	(पुं.) सम्पूर्ण शरीरमा फैलिएको अङ्ग प्रत्यङ्ग खुम्च्याउनु-फैलाउनुमा कारण भएको प्राणादि पाँच वायुमध्येको एक वायु ।
व्यापक	(विशे.) ढाक्ने ।
व्यापद्	(स्त्री.) १. आपत्ति, २. मरण ।
व्यापन	(न.) ढाक्नु ।
व्यापन्न	(विशे.) मरेको ।
व्यापाद	(पुं.) १. द्रोह-चिन्तन, २. मार्न खोज्नु ।
व्यापादन	(न.) मार्नु ।
व्यापादित	(विशे.) मारिएको ।
व्यापार	(पुं.) १. साधारण क्रिया, २. बन्द-बेपार/रोजगार ।
व्यापिन्	(विशे.) व्याप्त गर्ने / व्यापक ।
व्यापृत	(विशे.) व्यापार गर्ने / काममा लागेको ।
व्याप्त	(विशे.) १. सबै ठाउँ ढाक्ने, २. ढाकिएको ।

व्याप्ति	(स्त्री.) १. ढाक्नु / व्यापकता, २. न्याय-प्रसिद्ध, साध्यवदन्यावृत्तित्व आदि ।
व्याप्य	(विशे.) ढाकिन योग्य ।
व्याप्य	(न.) १. न्यायप्रसिद्ध अनुमानको साधन, २. कूट औषधि ।
व्याम	(पुं.) बाहाँ / तेस्राएका दुई हातको जम्मा लम्बाइ ।
व्यायत	(विशे.) कसरत गर्ने / परिश्रम गर्ने ।
व्यायाम	(पुं.) कसरत / शारीरिक श्रम / मल्लक्रीडा/कुस्ती, मुक्की, दण्डबैठकी आदि ।
व्यायोग	(पुं.) दश प्रकारका रूपक (नाटक) मध्येको, स्त्रीका निमित्त संग्राम वर्णन गरिएको एक अङ्क हुने रूपकविशेष ।
व्याल	(पुं.) १. सर्प, २. पाँचनङ्ग्रे पशु, ३. बदमास (खुनी) हात्ती ।
व्याल	(विशे.) १. दगाबाज / दगादिने, २. घूर्त/ठग ।
व्यालग्राहिन्	(पुं.) सर्प समात्ने ।
व्यालदंष्ट्र	(पुं.) गोखुर औषधि ।
व्यावक्रोशी	(स्त्री.) परस्पर गाली गर्दै गरेको बाझा-बाझ ।
व्यावहारी	(स्त्री.) परस्परको खोसाखोस ।
व्यावहासी	(स्त्री.) परस्परको हँसी / गिल्ला ।
व्यावृत्त	(विशे.) हटेको / निवृत्त भएको ।
व्यास	(पुं.) १. विस्तार, २. व्यासमुनि ।
व्यासक्त	(विशे.) कुनै काममा पूर्ण लागेको (डुबेको) ।
व्यासङ्ग	(पुं.) कुनै काममा अल्मलिनु (लाग्नु) ।
व्याहत	(विशे.) १. ठक्कर लागेको, २. व्याघात दोषले युक्त भएको / उत्कर्ष देखाएर अपकर्ष देखाउनु अथवा अपकर्ष देखाएर उत्कर्ष देखाउनु रूप दोषले युक्त भएको ।
व्याहार	(पुं.) उक्ति / बोल्नु ।
व्याहति	(स्त्री.) १. बोल्नु, २. गायत्रीका आदिमा लागेका तीन पदरूप मन्त्र ।

व्युत्क्रम	(पुं.) व्यतिक्रम / बेकाइदा ।
व्युत्थान	(न.) १. एकमत भएर विरोध गर्न खडा हुनु, २. समाधि छाडेर चित्तवृत्तिलाई मुक्तबन्धन गराउनु (छाडा गर्नु) ।
व्युत्पत्ति	(स्त्री.) प्रकृति प्रत्यय आदिको यथार्थ ज्ञान ।
व्युत्पन्न	(विशे.) यथार्थ ज्ञानवान् ।
व्युदास	(पुं.) वर्जन / छाड्नु ।
व्युष्ट	(न.) १. प्रातःकाल, २. कार्यको परिमाण/ फल ।
व्युष्ट	(विशे.) १. बसेको, २. डढेको ।
व्युष्टि	(स्त्री.) १. कार्यको फल, २. ऐश्वर्य, ३. स्तुति, ४. प्रकाश / उज्यालो ।
व्यूढ	(विशे.) १. व्यूहरचना गरिएको, २. खुब खाँदिएको / खदुवा, ३. विवाह गरिएको, ४. बोकिएको ।
व्यूति	(स्त्री.) कपडा (वस्त्र) आदि बुनु ।
व्यूह	(पुं.) १. समूह, २. शरीर, ३. सेना-सन्निवेशविशेष / दण्ड, चक्र र सूची आदिको आकारले रहेको सैन्य ।
व्यूहन	(न.) दण्ड, चक्र र सूची आदिको आकारले रहेका सैन्यको सज्जन गर्नु ।
व्यूहन	(विशे.) १. व्यूहरचना गर्ने, २. क्षोभ गर्ने / चञ्चल गराउने ।
व्यूहपाष्णि	(पुं.) सेनाका व्यूहको पछिल्लो भाग/पीठ ।
व्योकार	(पुं.) लोहकार / कामी / कौ / लोहार ।
व्योमन्	(न.) १. आकाश, २. अन्नक ।
व्योमकेश	(पुं.) महादेव ।
व्योमचारिन्	(पुं.) १. देवता, २. पक्षी ।
व्योमचारिन्	(विशे.) आकाशमा हिँड्ने ।
व्योमयान	(न.) विमान ।
व्योष	(न.) त्रिकटु / सुँठो, मरिच र पिप्ला ।

व्रज	(पुं.) १. समुदाय, २. गोठ, ३. मथुराका नजिकको देशविशेष ।
व्रजकिशोर	(पुं.) श्रीकृष्ण ।
व्रज्या	(स्त्री.) १. पर्यटन / डुलफिर गर्नु, २. सजातीय वस्तुको पङ्क्ति / तांती ।
व्रण	(पुं./न.) घाउ ।
व्रत	(पुं./न.) व्रत / उपवास आदि नियम ।
व्रतति (ती)	(स्त्री.) लता / लहरा ।
व्रतादेश	(पुं.) व्रतबन्ध / उपनयन ।
व्रतिन्	(विशे.) व्रत लिने / नियम, उपवास आदि गर्ने ।
व्रश्चन	(पुं.) १. सुन, चाँदी आदि काट्ने छिनु, २. वृक्षको छेदन गर्दा आएको पानी जस्तो खोटो ।
व्रश्चन	(न.) काट्नु ।
व्रात	(पुं.) १. समूह, २. शरीरायास / शारीरिक परिश्रम ।
व्रातीन	(विशे.) श्रमजीवी / शरीरका परिश्रमले जीविका गर्ने ।
व्रात्य	(पुं.) उपनयनको परमावधिकाल / ब्राह्मणादिक्रमले १६, २२, २४ वर्ष नाध्दा पनि उपनयन (व्रतबन्ध) नभएका ब्राह्मण, क्षत्रिय र वैश्य ।
व्रात्यस्तोम	(पुं.) ब्रात्य (यथाकाल संस्कार नभएको) लाई उपनयनकर्म गर्नाका निमित्तको प्रायश्चित्तरूप यज्ञविशेष ।
व्रीड	(पुं./स्त्री.) लज्जा / लाज ।
व्रीहि	(पुं.) १. घान, २. साधारण अन्न ।
वीहिक	(विशे.) घान्यवान् / प्रशस्त अन्न हुने ।
व्रीह्यागार	(न.) भकारी / घन्सार ।
त्रैहेय	(विशे.) घान-अन्न, उब्जा हुने स्थान ।

श

शीर्षशीतांशुशकलशमिताशेषशार्वः ।
शेमुर्षी शोधयेच्छीलशीतलः श्रीशिवाशिशुः ॥

श	(पुं.) १. महादेव, २. शस्त्र / हतियार ।
श	(न.) मङ्गल / कल्याण ।
शंयु	(विशे.) कल्याणले युक्तभएको ।
शंसा	(स्त्री.) १. स्तुति, २. इच्छा, ३. वचन ।
शंसित	(विशे.) १. स्तुति गरिएको, २. कहिएको ।
शंस्य	(विशे.) १. स्तुति गर्न, २. कहन, ३. मार्ग लायक ।
शकट	(पुं./न.) गाडा ।
शकटी	(स्त्री.) छरितो गाडा / बग्गी, एक्का आदि ।
शकल	(पुं./न) १. खण्ड / टुक्रा, २. बोक्रा, ३. कत्ला, ४. छाला ।
शकलिन्	(पुं) माछा ।
शकाब्द	(पुं.) शालिवाहन राजाको संवत्सर ।
शकार	(पुं.) १. राजाकी अविवाहिता / रखौटी, २. रानीको भाइ / राजाको साला ।
शकारि	(पुं.) संवत्सर चलाउने विक्रम राजा ।
शकुन	(पुं.) १. पक्षी / चरा, २. गिद्धपक्षी ।
शकुन	(न.) शुभाशुभसूचन गर्ने निमित्त / सगुन ।
शकुनि	(पुं.) १. पक्षी / चरा, २. चिलपक्षी । ३. गान्धारीको भाइ / दुर्योधनको मामा ।
शकुन्त	(पुं.) १. पक्षी / चरा, २. भासपक्षी ।
शकुन्ति	(पुं.) १. पक्षी / चरा, २. भासपक्षी ।
शकुल	(पुं.) माछाविशेष / गडका ।
शकुलाक्षक	(पुं.) श्वेतदूर्वा / सेतो दुबो ।
शकुलादनी	(स्त्री.) १. हलहले साग, २. कुट्मिरो ।
शकुलार्भक	(पुं.) माछाविशेष / गडका ।
शकृत्	(न.) विष्टा ।
शकृत्करि	(पुं.) गाईको बाछो ।
शकृत्करी	(स्त्री.) गाईको बाछी ।

शकृदद्धार	(न.) गुदद्धार / चाक ।
शक्व(क्क)र	(पुं.) साँढे / गोरु ।
शक्व(क्क)री	(स्त्री.) १. मेखला / स्त्रीको कटिभूषण, सिक्री, कमपेंटी आदि, २. चौघ अक्षरको एक पाउ हुने छन्द ।
शक्त	(विशे.) १. समर्थ / सक्ने, २. अर्थबोधक शक्तिनामक वृत्ति भएको ।
शक्ति	(स्त्री.) १. सामर्थ्य, २. अर्थबोधक शक्तिनामक वृत्ति, ३. शस्त्रविशेष / बर्छा, ४. स्त्रीदेवता ।
शक्तु	(पुं.) सत्तु / सातु-सतुवा । शक्तुशब्द प्राय बहुवचनान्त छ ।
शक्तिग्रह	(पुं.) शब्दको अर्थबोधक शक्तिज्ञान ।
शक्तिधर	(पुं.) स्वामी कार्तिक / कुमार ।
शक्तिवर्णा	(पुं.) छतिउनवृक्ष ।
शक्तिहेतिक	(पुं.) शक्ति (बर्छा) ले युद्ध गर्ने ।
शक्तुकला(ली)	(स्त्री.) शमीको रुख ।
शक्नु	(विशे.) प्रियंवद / मीठो बोल्ने ।
शक्य	(विशे.) १. सकिने, २. शक्तिनामक-शब्दवृत्तिले बुझाईने ।
शक्र	(पुं.) १. इन्द्र, २. कुटज, / ठूलो कुरोको रुख, ३. खरीको रुख, ४. ज्येष्ठानक्षत्र, ५. लाटोकोसेरो ।
शक्रधनुस्	(न.) इन्द्रधनु / इन्द्रेणी ।
शक्रध्वज	(पुं.) भाद्रशुक्ल द्वादशीका दिन गाडिने इन्द्रयात्राको लिङ्गो ।
शक्रपादप	(पुं.) देवदारु / देवार ।
शक्रपुष्पी	(स्त्री.) चाल्नेसिस्नो ।
शक्रवल्ली	(स्त्री.) इन्द्रेनी लता ।

शक्रवाहन	(पुं.) मेघ ।	शतक्रतु	(पुं.) इन्द्र ।
शक्रबीज	(पुं.) ठूलो कुरोको बियाँ / इन्द्रजौ ।	शतघ्नी	(स्त्री.) अस्त्रविशेष ।
शक्राशन	(न.) भाड ।	शतद्रु	(स्त्री.) नदीविशेष / शतरुद्रा ।
शक्ल	(विशे.) प्रियंवद / मीठो बोल्ने ।	शतधा	(अव्य.) समयप्रकार ।
शङ्कनख	(पुं.) साना-साना जातको शङ्ख ।	शतधृति	(पुं.) १. ब्रह्माजी, २. इन्द्र ।
शङ्कर	(पुं.) महादेव ।	शतपत्र	(न.) कमल ।
शङ्का	(स्त्री.) संशय / सन्देह ।	शतपत्रक	(पुं.) लाहाँचे चरा ।
शङ्कित	(विशे.) शङ्का (सन्देह)ले युक्त भएको ।	शतपत्री	(स्त्री.) समयपत्री / फूलविशेष ।
शङ्कु	(पुं.) १. पत्रशिराजाल / पातका नसाको विस्तार, २. हाँगापात नभएको ठुटो वृक्ष, ३. फलामको सुइरो, ४. जलजन्तुविशेष/शुक, ५. महादेव, ६. किलो, ७. लिङ्ग, ८. संख्याविशेष ।	शतपथ	(पुं.) यजुर्वेदको ब्राह्मणग्रन्थ ।
शङ्ख	(पुं.) १. शंख, २. निधारको हाड / खप्पर, ३. नौ निधिमध्येको एक निधि, ४. नखी-नामक गन्धद्रव्य ।	शतपथिक	(विशे.) १. शतपथब्राह्मण पढ्ने, २. शतपथब्राह्मण जान्ने ।
शङ्खध्व	(विशे.) शङ्ख बजाउने ।	शतपदी	(स्त्री.) कन्मुल्लो ।
शङ्खनख	(पुं.) साना-सानाजातको शंख ।	शतपर्वन्	(पुं.) वंश / बाँस ।
शङ्खपुष्पी	(स्त्री.) शंखपुष्पी औषधि ।	शतपर्विका	(स्त्री.) १. दुबो, २. बोझो, ३. कुट्की ।
शची	(स्त्री.) इन्द्रपत्नी ।	शतपुष्पा	(स्त्री.) सुप ।
शचीपति	(पुं.) इन्द्र ।	शतप्रास	(पुं.) करवीरवृक्ष ।
शटी	(स्त्री.) कचुर / गन्धपलाश ।	शतभिषजा	(स्त्री.) सत्ताईस नक्षत्रमध्येको चौबीसौं नक्षत्र ।
शठ	(विशे.) कपटी ।	शतभिषा	(स्त्री.) सत्ताईस नक्षत्रमध्येको चौबीसौं नक्षत्र ।
शठ	(पुं.) १. घतुरो, २. एकातिर (यौटीमा) पूर्णप्रेम हुने अर्कातिर (अर्की स्त्रीमा) प्रेमको लोलोपोतो देखाउने पुरुष ।	शतमख	(पुं.) इन्द्र ।
शणपणी	(स्त्री.) अपराजिताविशेष ।	शतमन्यु	(पुं.) इन्द्र ।
शणपुष्पी	(स्त्री.) पहुँलो फूल हुने जङ्गली सन-पाटविशेष ।	शतमान	(पुं./न.) एक पल प्रमाण ।
शणसूत्र	(न.) सनपाटका डोरीको जाल ।	शतमुखी	(स्त्री.) कुची / कुचो ।
शण्ड	(पुं.) १. सँढे, २. नपुंसक ।	शतमूली	(स्त्री.) शतावरी / कुरिलो / शास्त्रोक्त औषधिको जराविशेष ।
शण्ड	(पुं.) १. सँढे, २. नपुंसक ।	शतवीर्या	(स्त्री.) सेतो दुबो ।
शत	(न.) १. सय / १००, २. सयकडा ।	शतवेधिन	(पुं.) अम्लबेत ।
शतक	(न.) सयको समुदाय ।	शतहृदा	(स्त्री.) बिजुली ।
शतकोटि	(पुं.) वज्र / इन्द्रको हतियार ।	शताक्षी	(स्त्री.) १०० वर्षको अनावृष्टि हुँदा सय नेत्र भएको रूप धारण गरेर मुनिगणलाई कृपाकटाक्षले बचाउने दुर्गा ।
		शताङ्ग	(पुं.) रथ / बग्गी ।
		शतार	(न.) वज्र / इन्द्रायुधविशेष ।
		शतावरी	(स्त्री.) कुरिलो ।
		शतिक	(विशे.) सय (१००) ले किनेको ।

शत्य	(विशे.) सय (१००) ले किनेको ।
शत्रु	(पुं.) शत्रु / बैरी ।
शत्रुघ्न	(पुं.) रामचन्द्रका कान्छा भाइ ।
शत्रुघ्न	(विशे.) शत्रु मार्ने ।
शनि	(पुं.) १. शनैश्वरग्रह, २. शनैश्वरवार ।
शनैश्वर	(पुं.) १. शनैश्वरग्रह, २. शनैश्वरवार ।
शनैसू	(अव्य.) बिस्तारै / सुस्त ।
शपथ	(पुं.) शपथ / किरिया ।
शपन	(न.) १. शपथ, / किरिया, २. गाली गर्नु / सराप्नु ।
शप्त	(विशे.) १. शाप पाउने / सराप गरिएको, २. गाली गरिएको ।
शफ	(न.) पशुको खुर ।
शफर	(पुं.) माछाविशेष / सहर ।
शफरी	(स्त्री.) माछाविशेष / सहर ।
शबर	(पुं.) शबर / किरात-जातिविशेष ।
शबल	(पुं.) १. छिबिरे वर्ण, २. यमद्वारमा रहने कुरुर (श्याम-शबल मध्येको) ।
शबल	(विशे.) छिबिरे वर्ण हुने ।
शबली	(स्त्री.) चित्रवर्ण हुने (छिबिरे) गाई ।
शब्द	(पुं.) १. घटपटादि पदार्थको बोधक / वाचक, लाक्षणिक र व्यञ्जक शब्द, २. आवाज / ध्वनि ।
शब्दग्रह	(पुं.) श्रोत्रेन्द्रिय / कान ।
शब्दब्रह्मन्	(न.) शब्दात्मक ब्रह्म / वेद ।
शब्दभेदिन्	(विशे.) आँखाले नहेरीकन केवल शब्दका अनुसारले लक्ष्यबेध गर्ने ।
शब्दवेधिन्	(विशे.) आँखाले नहेरीकन केवल शब्दका अनुसारले लक्ष्यबेध गर्ने ।
शब्दन	(न.) शब्द गर्नु ।
शब्दन	(विशे.) शब्द गर्ने ।
शब्दानुशासन	(न.) शब्दसाधन गर्ने शास्त्र / व्याकरण ।
शब्दालङ्कार	(पुं.) साहित्यप्रसिद्ध शब्दमात्रले प्रधान चमत्कार गर्ने अनुप्रास यमक आदि ।
शब्दित	(विशे.) बोलाइएको ।

शम	(पुं.) शान्ति / इन्द्रियनिग्रह ।
शमथ	(पुं.) शान्ति / इन्द्रियनिग्रह ।
शमन	(पुं.) यमराज ।
शमन	(न.) १. विधिपूर्वक पशुघात गर्नु, २. मार्नु, ३. शान्त हुनु ।
शमनस्वसु	(स्त्री.) यमुना / यमभगिनी ।
शमल	(न.) १. विष्ठा, २. पाप ।
शमित	(विशे.) शान्त / इन्द्रियनिग्रह गर्ने ।
शमिन्	(विशे.) शान्त / इन्द्रियनिग्रह गर्ने ।
शमि(मी)	(स्त्री.) शमीवृक्ष ।
शमीगर्भ	(पुं.) अग्नि ।
शमीधान्य	(न.) कोसा हुने बोडी, माष, मुगी आदि अन्न ।
शमीर	(पुं.) सानो जातको शमीवृक्ष ।
शम्या	(स्त्री.) बिजुली ।
शम्याक	(पुं.) राजवृक्ष ।
शम्ब	(पुं.) वज्र / इन्द्रायुधविशेष ।
शम्बर	(न.) पानी ।
शम्बर	(पुं.) १. मृगविशेष, २. दानवविशेष, ३. मनुष्यविशेष, ४. युद्ध र चित्तको रुख, ५. लोघको रुख, ६. खरीको रुख ।
शम्बरारि	(पुं.) कामदेव ।
शम्बरी	(स्त्री.) मुसली औषधि ।
शम्बल	(पुं./न.) १. सामल / बाटो लाग्नेले खाने वस्तु, २. तीर / किनारा, ३. मत्सर / रिस ।
शम्बाकृत	(विशे.) दोहोच्याएर जोते खनेको स्थान ।
शम्बूक	(पुं.) १. सिपी, २. शम्बूकनामक त्रेता युगको शूद्र तपस्वी, ३. हात्तीका गण्ड-स्थलको सुँड पट्टिको तल्लो भाग ।
शम्भल	(पुं.) कल्कि भगवान्को जन्मभूमि ग्राम-विशेष ।
शम्भली	(स्त्री.) कुट्टिनी / कुटुनी ।
शम्भु	(पुं.) १. महादेव, २. ब्रह्मा ।
शम्या	(स्त्री.) हलाका जुवाको किला ।
शम्याक	(पुं.) राजवृक्ष ।

शय	(पुं.) पाणि / हातको पञ्जा ।
शयन	(पुं.) १. ओछ्यान, २. सुलु, ३. मैथुन ।
शयनीय	(न.) ओछ्यान / सुले पलङ, खाट आदि ।
शयालु	(विशे.) सुले / सुताहा ।
शयालु	(पुं.) १. अजिँगर, २. कुकुर ।
शयित	(विशे.) सुतेको ।
शयु	(पुं.) अजिँगर सर्प ।
शय्या	(स्त्री.) खाट-पलङ आदि सुले स्थान ।
शर	(पुं.) १. बाण, २. निगालो ।
शरजन्मन्	(पुं.) स्वामिकार्तिक / कुमार ।
शरण	(न.) १. घर, २. रक्षा गर्ने / रक्षक ।
शरणागत	(विशे.) शरण परेको ।
शरणापन्न	(विशे.) शरण परेको ।
शरणार्थिन्	(विशे.) शरण पर्न खोज्ने ।
शरण्य	(विशे.) शरणागतको रक्षा गर्ने ।
शरत्कामिन्	(पुं.) कुकुर ।
शरद्	(स्त्री.) १. वर्ष / बाह्र महिना हुने काल, २. शरदृतु / आश्विन-कार्तिक ।
शरधि	(पुं.) ठोक्रो / बाण राख्ने भाँडोविशेष ।
शरभ	(पुं.) आँखा र चार खुट्टा आकाशतिर फर्केको, चार खुट्टाले टेक्ने, अष्टपाद र सिंहघाती आरण्य पशुविशेष ।
शरवणोद्धव	(पुं.) स्वामी कार्तिक / कुमार ।
शरव्य	(न.) लक्ष्य / तारो ।
शराभ्यास	(पुं.) बाण हात्त्रे अभ्यास ।
शराति	(पुं.) आडीपक्षी / बकुल्लोविशेष ।
शरारि	(पुं.) आडीपक्षी / बकुल्लोविशेष ।
शलारि	(पुं.) आडीपक्षी / बकुल्लोविशेष ।
शरारु	(विशे.) घातक / काटमार गर्ने ।
शराव	(पुं.) १. मृण्मय पात्रविशेष / माटाका पाला, कहतारा, आरी, भिउँट, २. कुडव- प्रमाण ।
शरावती	(स्त्री.) नदीविशेष ।
शरासन	(न.) धनु ।
शरीर	(न.) शरीर / जिउ ।

शरीरास्थि	(न.) शरीरका हाडको पञ्जर / पिंजरा ।
शरीरिन्	(पुं.) आत्मा / जीव ।
शरु	(पुं.) १. क्रोध, २. बज्र, ३. बाण, ४. हतियार ।
शर्करा	(स्त्री.) १. सखर, २. पत्थरको टुक्रा (कङ्कड), ३. खपटा, ४. कङ्कड, खपटा भएको देश / स्थान, ५. पिसाबमा चिनीजस्तो पदार्थ आउने रोगविशेष ।
शर्करावत्	(विशे.) कङ्कड-खपटाले युक्त भएको वस्तु ।
शकरिल	(विशे.) कङ्कड-खपटा भएको देश ।
शर्द्धञ्जह	(पुं.) माष / अन्नविशेष ।
शर्मन्	(न.) कल्याण ।
शर्याति	(पुं.) वैवस्वत मनुका पुत्र, सुकन्याका बाबु र च्यवनमुनिका ससुरा राजर्षि ।
शर्व	(न.) १. महादेव, २. विष्णु ।
शर्वर	(पुं.) कामदेव ।
शर्वर	(न.) अन्धकार ।
शर्वरी	(स्त्री.) १. रात्रि, २. हलेदो ।
शर्वला	(स्त्री.) तोमर / टाउकोमा डल्लो परेको फलामको दण्डविशेष ।
शर्वाणी	(स्त्री.) पार्वती ।
शल	(न.) दुम्सीको काँडो ।
शलभ	(पुं.) सलह ।
शलल	(न.) दुम्सीको काँडो ।
शलली	(स्त्री.) दुम्सीको काँडो ।
शलाका	(स्त्री.) १. सिन्को, २. कप्टेरो, ३. छेस्को, ४. गाजल आदिको कोश, ५. सुर्मा आदि लाउने सलाई, ६. मूत्रद्वार आदिमा प्रवेश गराउने घातुको सुइरो ।
शलाटु	(विशे.) नपाकेको काँचो फल ।
शलाटु	(पुं.) बेलको रुख ।
शलालु	(न.) सुगन्धी द्रव्यविशेष ।
शलालुक	(विशे.) शलालुनामक सुगन्धी द्रव्यले किनेको ।

शली	(स्त्री.) सानो जातको दुम्सी ।
शल्क	(न.) १. बोक्रा, २. माछाको कत्ला ।
शल्कल	(न.) १. माछाको कत्ला, २. बोक्रा ।
शल्कलिन्	(पुं.) माछा ।
शल्किन्	(पुं.) माछा ।
शल्य	(न.) १. बाण, २. बाँसको सिन्का-कटेरा, ३. हाड, ४. काँडा ।
शल्य	(पुं.) १. मैडल / मैनफल, २. दुम्सी, ३. मद्रदेशका राजाविशेष / नकुल सहदेवका मामा ।
शल्य	(पुं./न.) शस्त्रविशेष / सुइरो ।
शल्यक	(पुं.) दुम्सी ।
शल्यलोमन्	(न.) दुम्सीको काँडा ।
शल्लक	(पुं.) १. टटेलाको रुख, २. दुम्सी ।
शल्लकी	(स्त्री.) १. दुम्सी, २. सल्लाको रुख ।
शव	(न.) पानी ।
शव	(पुं.) मृतशरीर / मुर्दा ।
शवयान	(न.) मुर्दा बोक्ने बाँस आदिको खट (रथ) ।
शश	(पुं.) खरायो ।
शशधर	(पुं.) चन्द्रमा ।
शशभृत्	(पुं.) चन्द्रमा ।
शशलोमन्	(न.) खरायोको रौं ।
शशाङ्क	(पुं.) चन्द्रमा ।
शशादन	(पुं.) बाजपक्षी ।
शशिकान्त	(पुं.) चन्द्रकिरण पर्दा पानी निस्कने मणि/चन्द्रकान्त मणि ।
शशिन्	(पुं.) १. चन्द्रमा, २. कपूर ।
शशोर्ण	(न.) खरायोको रौं ।
शश्वत्	(अव्य.) १. बारंबार, २. सँगै, ३. निरन्तर/अनवच्छिन्न / लगातार / सधैं ।
शष्कुली	(स्त्री.) १. कानभित्रको गुडुलिको स्थान, २. गुडुलिको रोटीविशेष/ जिलेबी। नेपालीय पण्डितहरू शष्कुलीशब्दको अर्थ सेल (जेब्रे रोटी) भन्दछन् 'बाबावाक्यं

प्रमाणम्' ।	
शष्य	(न.) बालतृण / घाँस ।
शस्त	(न.) कल्याण / भलो ।
शस्त	(विशे.) १. प्रशंसा गरिएको, २. कल्याणले युक्त भएको, ३. मारिएको ।
शस्त्र	(न.) १. लोह / फलाम, २. विनामन्त्र चलाइने बाण, तरबार, आदि हतियार ।
शस्त्र	(पुं.) खड्ग / खुँडा ।
शस्त्रक	(न.) लोह / फलाम ।
शस्त्रजीविन्	(विशे.) शस्त्रधारण गरेर जीविका गर्ने अर्थात् जङ्गी जागिरदार ।
शस्त्रमार्ज	(विशे.) हातहतियार सफा गर्ने ।
शस्त्राजीव	(विशे.) शस्त्रधारण गरेर जीविका गर्ने, अर्थात् पल्टनको जागिरदार ।
शस्त्राभ्यास	(पुं.) १. चाँदबारी / तारो हात्रे अभ्यास, २. शस्त्र चलाउने अभ्यास ।
शस्त्री	(स्त्री.) छुरी, खुकुरी, कर्द र स्यांगी आदि।
शस्य	(न.) वृक्ष आदिको फल / कटहर, काँक्रो, घान, मकै आदिको गेडा अर्थात् फले चिज ।
शस्यमञ्जरी	(स्त्री.) १. घान आदिको बाला, २. मकै आदिको घोगा, ३. माष आदिको झुप्पा।
शस्यशूक	(न.) घानको ढुँडो / तीक्ष्ण भाग ।
शस्यसम्बर	(पुं.) सालको रुख ।
शाक	(पुं./न.) साग । शाकशब्दले केवल पत्रशाक- मेथी, चम्सुर, रायो आदिको पातलाई मात्र बुझाउने होइन, १) पत्रशाक- पात पात खाइने मेथी, चम्सुर, रायो आदि, २) पुष्पशाक- फूल-फूल खाइने कोइरालो, बडहर आदि, ३) फलशाक- फल-फल खाइने रामतोरियाँ, धिरौलो, करेला आदि, ४) नालशाक- डाँठ डाँठ खाइने ठोदने, मृणाल, कुकुरडाइना आदि, ५) कन्दशाक- कन्द कन्द खाइने आल वनतरुल, घरतरुल आदि, ६) स्वेदजशाक-

नाना प्रकारका च्याउ । यी छ प्रकारका तरकारी अचार बनाएर खाइने पदार्थलाई शाकशब्दले बुझाइन्छ ।	बौद्धमुनिविशेष ।
शाक (पुं.) १. वृक्षविशेष / सजिउन, २. सात मध्येको एक द्विप, ३. शालिवाहन राजाले चलाएको संवत्सर ।	शाखा (स्त्री.) हाँगा ।
शाकट (पुं.) श्लेष्मान्तकवृक्ष / बोहोरी ।	शाखानगर (न.) प्रधान सहरको नजिकैको अर्को सहर ।
शाकट (विशे.) १. गाडा तान्न सक्ने गोरु आदि, ३. गाडासम्बन्धी / गाडाको ।	शाखामृग (पुं.) वानर ।
शाकटायन (पुं.) व्याकरणकर्ता मुनिविशेष ।	शाखारण्ड (पुं.) आफ्ना सम्प्रदाय अनुसारका वेदशाखाको त्याग गरेर अर्को वेदशाखा पढ्ने र तदनुसारको काम गर्ने ।
शाकटिक (विशे.) १. गाडावाला, २. गाडामा चढेर हिँड्ने ।	शाखाशिफा (स्त्री.) वृक्षका फेददेखि टुप्पासम्म पुगेको लता ।
शाकम्भरी (स्त्री.) सय वर्षको अनावृष्टि हुँदा सय नेत्र भएको रूप धारण गरेर मुनिहरूलाई हेर्दा शताक्षी भन्ने नाम पाएपछि, आफ्ना शरीरबाट नाना प्रकारको शाक पैदा गराएर धर्मात्मालाई वृष्टि नहुन्जेल पाल्ने दुर्गा ।	शाखिन् (पुं.) वृक्ष / रुख ।
शाकम्भरीय (न.) सौचरनुन ।	शाखोट (पुं.) शाखोटवृक्ष ।
शाकशाकट (न.) सागबारी / सागै-साग लाएको खेत-बारी ।	शाख्य (विशे.) १. शाखातुल्य, २. शाखा (अवयव) ले तुल्य भएको अर्थात् आत्मीय (साख्खै) ।
शाकिनी (स्त्री.) १. सागबारी, २. पार्वती-सेविका देवीविशेष ।	शाङ्खिक (पुं.) शङ्ख, हात्तीदाँत आदिको काम गर्ने कारिगरविशेष ।
शाकुन (पुं.) शकुनको निरूपण गर्ने / वसन्त-राजशाकुन आदि ग्रन्थ ।	शाट(क) (पुं.) वस्त्र / लुगा ।
शाकुन (विशे.) शकुनबाट शुभाशुभ जात्रे ।	शाटिका (स्त्री.) सारी / फरिया ।
शाकुनिक (विशे.) पक्षी (चरा) को सिकार गर्ने ।	शाटी (स्त्री.) सारी / फरिया ।
शाकुलिक (विशे.) माछाको सिकार गर्ने ।	शाठ्य (न.) शठता / कापट्य ।
शाक्वर (पुं.) गोरु ।	शाण (विशे.) सनपाटसम्बन्धी / सनपाटको ।
शाक्त (विशे.) शक्तिको उपासना गर्ने / देवी-भक्त ।	शाण (पुं.) १. सुन-चाँदीको कसी लाउने ढुङ्गो, २. काट्ने भाँडा उध्याउने ढुङ्गोविशेष / सान, ३. चार मासाप्रमाण, ४. काठ चिर्ने करौँती ।
शाक्तीक (विशे.) शक्ति (बर्छी-बर्छी) ले युद्ध गर्ने ।	शाणित (विशे.) १. सान लाइएको / उध्याइएको, २. कसी लाइएको ।
शाक्यमुनि (पुं.) गौतमबुद्धका मतका अनुयायी बौद्धमुनिविशेष ।	शाण्डिल्य (पुं.) १. बेलको रुख, २. भक्तिसूत्र बनाउने मुनि ।
शाक्यसिंह (पुं.) गौतमबुद्धका मतका अनुयायी	शात (न.) सुख ।
	शात (विशे.) तीक्ष्ण / धारिलो ।
	शातकुम्भ (न.) १. सुवर्ण / सुन, २. धतुरो ।
	शातकुम्भ (पुं.) करबीरवृक्ष ।
	शातन (न.) १. नाश हुनु, २. नाश गर्नु, ३. झर्नु,

शातन	४. ज्ञानु । (विशे.) १. नष्ट हुने, २. नाश गर्ने, ३. झर्ने, ४. झर्ने ।
शातला	(स्त्री.) हात्तीकाने / सिउँडीविशेष ।
शात्रव	(विशे.) शत्रुसम्बन्धी / शत्रुको ।
शात्रव	(न.) शत्रुता / विरोध ।
शात्रव	(पुं.) शत्रु / विरोधी / बैरी ।
शाद	(पुं.) १. हिलो, २. घाँस ।
शादहरित	(विशे.) घाँस हरियो भएको स्थान ।
शाद्वल	(विशे.) घाँस हरियो भएको स्थान ।
शान्त	(पुं.) निर्वेद स्थायिभाव भएको नवम रसा ।
शान्तम्	(अव्य.) निवारण । यो शब्द प्राय नाटकमा कुनै कुराको विलकुल नामन्जुरी जाहेर गर्दा प्रयोग गरिन्छ 'शान्तं पापम्' इत्यादि ।
शान्तनव	(पुं.) शन्तनु राजाका पुत्र / भीष्म ।
शान्ता	(स्त्री.) १. दशरथकन्या / रामचन्द्रकी दिदी, २. शमीवृक्ष ।
शान्ति	(स्त्री.) १. काम, क्रोध आदिको अभावले भएको आनन्दवास्था, २. अरिष्टसूचक ग्रह, उत्पात र शकुन देखिएमा शुभप्राप्तिका निमित्त गरिने पुण्यकर्म ।
शान्तिगृह	(न.) यज्ञान्तमा शान्तिकुम्भका जलले स्नान गर्ने घर ।
शाप	(पुं.) १. श्राप / सराप्नु, २. गाली गर्नु, ३. जल / पानी ।
शापास्त्र	(पुं.) ऋषि-मुनि ।
शाफरिक	(विशे.) माछाको सिकार गर्ने ।
शाब्द	(विशे.) शब्दसम्बन्धी / शब्दको ।
शाब्दिक	(विशे.) शब्दशास्त्र (व्याकरण) ज्ञात्री ।
शामित्र	(न.) यज्ञको पशुघात ।
शामील	(विशे.) शमीवृक्षको विकार / शमी- काष्ठका यज्ञपात्रादि ।
शाम्बरी	(स्त्री.) इन्द्रजाल / चटक ।
शायक	(पुं.) १. बाण, २. खड्ग ।
शार	(पुं.) १. वायु, २. पासाको उपकरण /

शार	गोटी, ३. छिबिरे वर्ण । (विशे.) छिबिरे वर्ण हुने ।
शारङ्ग	(पुं.) १. मृग, २. चातकपक्षी (काका- कुल, ३. चित्रवर्ण ।
शारङ्गी	(स्त्री.) सारङ्गी बाजा ।
शारद	(पुं.) छतिउनवृक्ष ।
शारद	(विशे.) १. नयाँ, २. अघृष्ट / ढिटो नभएको, ३. शरद् ऋतुमा हुने, ४. वर्ष वर्षमा हुने ।
शारदा	(स्त्री.) सरस्वती ।
शारदी	(स्त्री.) १. हलहले / शाकविशेष, २. छतिउनवृक्ष ।
शारि	(स्त्री.) १. पासाको उपकरण / गोटी, २. मैनापक्षी ।
शारिका	(स्त्री.) १. पासाको उपकरण / गोटी, २. मैनापक्षी ।
शारिफल	(न.) पासा खेल्ने उपकरण / थर्की ।
शारिफलक	(पुं.) पासा खेल्ने उपकरण / थर्की ।
शारिवा	(स्त्री.) खनायोवृक्ष ।
शारी	(स्त्री.) १. पासाको उपकरण / गोटी, २. मैनापक्षी ।
शारीर	(विशे.) शरीरसम्बन्धी / शरीरको ।
शारीरक	(न.) आत्मतत्त्वको विचार गर्ने व्यासकृत उत्तरमीमांसाशास्त्र ।
शारीरक	(विशे.) शरीरसम्बन्धी / शरीरको ।
शार्कर	(पुं.) दूधको फिज ।
शार्कर	(विशे.) कङ्कण-खपटाले युक्त भएको ।
शार्ङ्ग	(न.) १. धनु, २. विष्णुको धनु ।
शार्ङ्गिन्	(पुं.) विष्णु ।
शार्दूल	(पुं.) १. बाघ, २. श्रेष्ठ । श्रेष्ठलाई भन्दा शार्दूलशब्द समासमा उत्तरपद भएर मात्र रहन्छ । जस्तै नरश्रेष्ठ भन्दा 'नरशार्दूलः' यस्तो हुन्छ । समासका उत्तरपदमा नरहेको शार्दूलशब्दले बाघ भन्ने अर्थ मात्र बुझाउँछ ।
शार्वर	(न.) गाढा अन्धकार ।

शार्वर	(विशे.) घातक / हिंसा गर्ने ।
शाल	(पुं.) १. सालको रुख, २. पर्खाल ।
शालग्राम	(पुं.) गण्डकी नदीका प्राय चक्राङ्कित भएका पञ्चायतन देवतात्मक पाषाण ।
शालपर्णी	(स्त्री.) साकिनोवृक्ष ।
शालभञ्जिका	(स्त्री.) काठ, माटो र वस्त्र आदिको पुतली ।
शालभञ्जी	(स्त्री.) काठ, माटो र वस्त्र आदिको पुतली ।
शालव	(पुं.) लोघको रुख ।
शाला	(स्त्री.) १. घर, २. कोठा ।
शालावृक	(पुं.) १. वानर, २. शुगाल / स्याल, ३. कुरुर ।
शालि	(पुं.) १. गन्धमार्जार / गनाउने जातको बिरालो, २. धान, ३. मासीधान ।
शालिनीकरण	(न.) तिरस्कार गर्नु ।
शालिपर्णी	(स्त्री.) शालिपर्णी औषधि / सकिनो ।
शालिवाहन	(पुं.) शक संवत्सर चलाउने राजा ।
शालिहोत्र	(पुं.) अश्वशास्त्र बनाउने मुनिविशेष ।
शालिन्	(विशे.) शोभाले युक्त भएको ।
शालीन	(विशे.) अघृष्ट / अर्काका अगाडि घक मात्र ।
शालुक	(न.) सबै प्रकारका कमलको कन्द / जरा ।
शालूक	(न.) सबै प्रकारका कमलको कन्द / जरा ।
शालूर	(पुं.) भ्यागुतो / व्याड ।
शालेय	(विशे.) १. धान मात्र हुने, २. मासीधान हुने खेत ।
शालेय	(पुं./स्त्री.) सुप / मसलाविशेष ।
शालोत्तरीय	(पुं.) व्याकरणकर्ता पाणिनि मुनि ।
शाल्मलि (ली)	(स्त्री.) सिमलको रुख ।
शाल्मलीवेष्ट	(पुं.) मोचरस / सिमलको खोटो ।
शाव(क)	(पुं.) बच्चा / बालक ।
शावर	(पुं.) लोघको रुख ।

शावर	(विशे.) शबरसम्बन्धी / शबरजातिको ।
शाश्वत	(विशे.) नित्य / उत्पत्ति र विनाश नहुने ।
शाष्कुलिक	(न.) शाष्कुलीसमूह / जिलेबीको थुप्रो ।
शासन	(न.) १. शिक्षा गर्नु / तालिम गर्नु / सिकाउनु, २. हुकुम चलाउनु / राज्य गर्नु, ३. लालमोहर, ताम्रपत्र आदि राजाको आज्ञापत्र ।
शासित	(विशे.) १. शिक्षा गरिएको / तालिम गरिएको / सिकाइएको, २. शासन (हुकुम) गरिएको, ३. लालमोहर गरिएको ।
शासित	(विशे.) १. शिक्षा (तालिम) गर्ने, २. शासन (हुकुम) गर्ने ।
शास्त	(विशे.) १. शिक्षा (तालिम) गर्ने, २. शासन (हुकुम) गर्ने ।
शास्त	(पुं.) १. गौतम बुद्ध, २. अध्यापक, ३. राजा, ४. पिता ।
शास्ति	(स्त्री.) १. शिक्षण / सिकाउनु, २. शासन/ हुकुम गर्नु / राज्य गर्नु ।
शास्त्र	(न.) व्याकरणादि शास्त्र ।
शास्त्रविद्	(विशे.) शास्त्र ज्ञात्रे ।
शास्त्रिन्	(विशे.) शास्त्र ज्ञात्रे ।
शास्य	(विशे.) १. शिक्षा गर्न योग्य / शिक्षा दिन सकिने, २. हुकुम गर्न योग्य / हुकुम गर्न सकिने ।
शिंशपा	(स्त्री.) सिसौको रुख ।
शिच्	(स्त्री.) सिक्का / भक्ष्यभोज्य आदि झुण्ड्याएर राख्ने जाली पारेको डोरीविशेष ।
शिक्ष्य	(स्त्री.) सिक्का / भक्ष्यभोज्य आदि झुण्ड्याएर राख्ने जाली पारेको डोरीविशेष ।
शिक्षित	(विशे.) सिक्कामा झुण्ड्याइएको ।
शिक्ष्य(क)	(न.) मैत्र / महको स्नेहभाग ।
शिक्षण	(न.) १. सिक्नु, २. सिकाउनु ।
शिक्षा	(स्त्री.) १. सिक्नु, २. सिकाउनु, ३. वेदका छ अङ्गमध्येको वर्णविचारात्मक ग्रन्थ, ४. टट्टेलाको रुख ।

शिक्षित	(विशे.) १. तालिम गरिएको, २. विद्वान्।
शिक्षक	(विशे.) तालिम गर्ने / पढाउने / सिकाउने गुरु, माष्टर आदि।
शिखण्ड	(पुं.) १. मयूर पक्षीको पुच्छर, २. प्वाँख।
शिखण्डक	(पुं.) लोग्ने मानिसको दुई पाखा पारेर पालेको केश / जुल्फी।
शिखण्डिका	(स्त्री.) शिखा / टुप्पी।
शिखण्डिनी	(स्त्री.) १. जुही / पुष्पविशेष, २. रातीगेडी, ३. द्वपदकी छोरी, ४. मयूरको पोथी।
शिखण्डिन्	(पुं.) १. मयूरपक्षी, २. यक्षका अनुग्रहले स्त्रीत्व छोडेर पुँस्त्व पाउने (शिखण्डिनीको शिखण्डी हुने) द्वपदपुत्र।
शिखर	(न.) पर्वतको टाकुरो।
शिखर	(पुं.न.) टुप्पो।
शिखरिणी	(स्त्री.) १. सिकर्नी / सुँठो, मरिच, दालचिनी, अलैंची, चिनी आदिले साँधेको दही, २. सत्र अक्षरको एक पाउ हुने छन्दोविशेष।
शिखरिन्	(पुं.) १. पर्वत, २. वृक्ष।
शिखा	(स्त्री.) १. शिखा / टुपी, २. स्त्रीको केश समूह / चुल्ठो, ३. अग्निको ज्वाला, ४. अग्रभाग / टुप्पो।
शिखावल	(पुं.) मयूरपक्षी।
शिखावत्	(पुं.) १. अग्नि, २. चितुवृक्ष, ३. केतुग्रह।
शिखावृद्धि	(स्त्री.) रोजिन्दाको ब्याज।
शिखिग्रीव	(न.) तुत्थाञ्जन औषधि।
शिखिवाहन	(पुं.) स्वामी कार्तिक / कुमार।
शिखिन्	(पुं.) १. अग्नि, २. चितुवृक्ष, ३. केतुग्रह, ४. मयूर।
शिगु	(पुं.) १. सजिवन वृक्ष, २. शाक / सागा।
शिग्रज	(न.) सजिवनको बियाँ।
शिङ्घाण	(न.) १. काँचका भाँडा बर्तन, २. नासिका-मल / सिंघान।
शिङ्घाणक	(पुं.) कफ।
शिङ्घाणक	(पुं./न.) नासिकामल / सिंघान।

शिङ्घित	(विशे.) सुँघिएको।
शिञ्जा	(स्त्री.) १. गहनाको शब्द, २. धनुको ताँदो।
शिञ्जित	(न.) गहनाको शब्द।
शिञ्जिनी	(स्त्री.) धनुको ताँदो।
शित	(विशे.) तीक्ष्ण / तिखो लाग्ने / काट्ने।
शितशूक	(पुं.) १. जौ / अन्नविशेष, २. गहुँ।
शिति	(विशे.) १. श्वेतवर्ण भएको / सेतो, २. कृष्णवर्ण भएको / कालो।
शितिकण्ठ	(पुं.) महादेव।
शितिसारक	(पुं.) तिन्दुको रुख।
शिथिल	(विशे.) खुकुलो / नकसिएको।
शिपि	(पुं.) १. किरण, २. पशु / प्राणिमात्र।
शिपिविष्ट	(पुं.) महादेव।
शिपिविष्ट	(विशे.) १. कपाल खुइलिने, २. कुष्ठ-आदि रोगले छाला खराब भएको प्राणी।
शिप्रा	(स्त्री.) १. चिउँडो, २. नदीविशेष।
शिफा	(स्त्री.) वृक्षको जरा।
शिफाकन्द	(पुं.) कमलको जरा।
शिम्बा	(स्त्री.) केराउ, सिमी आदिको कोशा।
शिम्बी	(स्त्री.) केराउ, सिमी आदिको कोशा।
शिर	(पुं.) १. पिप्लाको जरा, २. टाउको।
शिरस्	(न.) १. शिर / टाउको, २. टाकुरो, ३. नदी आदिको मूल स्थान, ४. अग्रभाग / टुप्पो, ५. मुख्य / शिरा।
शिरसिज	(पुं.) कपालको रैं।
शिरसिरुह	(पुं.) कपालको रैं।
शिरस्क	(न.) शिरस्त्राण / टोपी / टोप।
शिरस्त्र	(न.) शिरस्त्राण / टोपी / टोप।
शिरस्त्राण	(न.) शिरस्त्राण / टोपी / टोप।
शिरस्य	(पुं.) निर्मल (सफा) भएका कपालका केश।
शिरा	(स्त्री.) नसा।
शिराल	(विशे.) १. नसा जिङ्गिङ्ग देखिने, २. झुत्रा भएको आँप आदि फल।
शिरीष	(पुं.) शिरीषवृक्ष।

शिशोगृह	(न.) कौसी माथिको घर / बुर्जा ।
शिशोधरा	(स्त्री./न.) घाँटी ।
शिरोधि	(स्त्री.) घाँटी ।
शिरोमणि	(पुं.) शिरमा लाइने मणि ।
शिरोरत्न	(न.) शिरमा लाइने रत्न / मणि ।
शिरोरुह	(पुं.) कपालको केश ।
शिरोरुह	(पुं.) कपालको केश ।
शिरोर्ति	(स्त्री.) शिरःपीडा / कपाल दुख्नु ।
शिरोवेष्टन	(न.) १. पगरी, २. फेटा ।
शिल	(न.) सिला खोजेर (रोक-टोक नभएका ठाउँमा झरे खसेका अन्नको बाला-घोंगा टिपेर) जम्मा गरिएका अन्नले गरिने वृत्ति ।
शिला	(स्त्री.) १. पत्थर / ढुङ्गा, २. ढोकाको (चौकोसको) तल्लापट्टिको काठ, ३. स्तम्भशीर्ष / मेठ ।
शिलाजतु	(न.) शिलाजित औषधि ।
शिलापट्ट	(पुं.) सिलौटो ।
शिलापुत्र	(पुं.) लोहोरो ।
शिलापुष्प	(न.) शिलाकुङ्कुम ।
शिलाभेद	(पुं.) पाषाणभेद औषधि ।
शिली	(स्त्री.) १. गँडचौली / गण्डूपदी, २. स्तम्भशीर्ष / थामको टाउको / मेठ ।
शिलीन्ध	(न./पुं.) १. च्याउ, २. कदलीपुष्प / केराको बुँगो ।
शिलीमुख	(पुं.) १. भ्रमर / भँवरो, २. बाण ।
शिलोच्चय	(पुं.) पर्वत ।
शिलोञ्छ	(न.) १. शिलवृत्ति र उञ्छवृत्ति, २. एक-एक दाना गरेर सिला खोजुलाई उञ्छवृत्ति र, बाला-बाला, घोगा-घोगा, झुप्पा-झुप्पा अन्नको सिला खोजुलाई शिलवृत्ति भन्छन् ।
शिल्प	(न.) कारिगरी / सिपको काम ।
शिल्पशाला	(स्त्री.) कारिगरी गर्ने घर / चिज-बिज बनाउने घर ।
शिल्पशास्त्र	(न.) नाना प्रकारको कारिगरीको वर्णन भएको विश्वकर्मा / मय आदिले बनाएको

शास्त्र ।

शिल्पशाला	(स्त्री.) कारिगर बस्ने घर ।
शिल्पिन्	(विशे.) कारिगर / कालिगड ।
शिव	(पुं.) महादेव ।
शिव	(न.) १. मङ्गल / कल्याण, २. पानी ।
शिव	(विशे.) मङ्गलदायक / कल्याणगर्ने ।
शिवक	(पुं.) गाई-गोरु आदि बाँध्ने कीलो ।
शिवदूती	(स्त्री.) शिवजीलाई दूत बनाएर शुम्भ निशुम्भकहाँ पठाउने दुर्गा ।
शिवपुरी	(स्त्री.) काशीपुरी ।
शिवमल्ली	(स्त्री.) गुम्पातीवृक्ष ।
शिवरात्रि	(स्त्री.) १. फाल्गुन कृष्ण चतुर्दशी, २. प्रत्येक महिनाका कृष्ण पक्षको चतुर्दशी ।
शिवलिङ्ग	(न.) शिवजीको लिङ्ग ।
शिवबीज	(न.) पारो ।
शिवा	(स्त्री.) १. पार्वती, २. शमीको रुख, ३. हरो, ४. शृगाल / स्याल, ५. अमला, ६. भुईँअमला, ७. हलेदो, ८. दुबो, ९. गोरचन ।
शिवालया	(पुं.) शिवमन्दिर / शिवालय ।
शिवि	(पुं.) १. मांसभक्षी व्याघ्रादिपशु, २. भुजी पात (भोजपत्र) को रुख, ३. शरणागतको पालना गर्नाले आदर्शरूप भएका राजर्षि-विशेष ।
शिविका	(स्त्री.) म्याना / पालकी ।
शिविपिष्ट	(पुं.) महादेव ।
शिविर	(न.) सेनाको वासस्थान / छाउनी ।
शिशिर	(पुं./न.) शिशिरऋतु / माघ-फाल्गुन ।
शिशिर	(विशे.) ठण्डा / चिसो ।
शिशु	(पुं.) बच्चा / आठ वर्षभित्रको बालक ।
शिशुक	(पुं.) १. शौंस/जलजन्तुविशेष, २. आठ वर्षभित्रको बालक ।
शिशुचान्द्रायण	(न.) बिहान चार गास र राति चार गास अन्नको आहार गरेर गर्नुपर्ने व्रत ।
शिशुत्व	(न.) शैशव / आठ वर्षभित्रको उमेर ।

शिशुमार	(पुं.) शौंस / जलजन्तुविशेष ।
शिशुन	(पुं.) पुरुषेन्द्रिय / लिङ्ग ।
शिश्विदान	(विशे.) १. पुण्यात्मा, २. पापात्मा* ।
शिष्ट	(विशे.) १. वेदलाई प्रमाण संज्ञेर त्यसै अनुसार आचार गर्ने, २. बाँकी रहन गएको ।
शिष्टाचार	(पुं.) शिष्ट (प्रामाणिक)हरूले गरिआएको आचार ।
शिष्टि	(स्त्री.) १. आज्ञा, २. शिक्षा ।
शिष्य	(विशे.) शिक्षा गर्न योग्य ।
शिल्हक	(पुं.) लोहवान धूप ।
शीकर	(पुं.) उडेको पानीको छिटा ।
शीघ्र	(न.) चाँडो ।
शीघ्र	(विशे.) चाँडो गर्ने / छिटो ।
शीघ्रग	(विशे.) चाँडो हिड्ने ।
शीघ्रगामिन्	(विशे.) चाँडो हिड्ने ।
शीत	(न.) शीतगुण / शीतस्पर्श ।
शीत	(विशे.) शीतगुण हुने / चिसो वस्तु ।
शीत	(पुं.) वेतको लहरा / बहुवारवृक्ष / बोहोरी ।
शीतक	(विशे.) जाडो खप्न नसक्ने अर्थात् अल्छी ।
शीतकर	(पुं.) १. चन्द्रमा, २. कपूर ।
शीतभीरु	(स्त्री.) बेली / फूलविशेष ।
शीतल	(विशे.) ठण्डा / चिसो ।
शीतला	(स्त्री.) बिफरकी अधिष्ठात्री देवी ।
शीतशिव	(न.) १. सिधेनुन, २. शिलाकुड्डुम ।
शीतशिव	(पुं./स्त्री.) १. सुप / मसलाविशेष, २. शमीको रुख ।
शीतांशु	(पुं.) १. चन्द्रमा, २. कपूर ।
शीतालु	(विशे.) जाडो खप्न नसक्ने ।
शीघु	(पुं./न.) उखुका रसको मदिरा ।

शीन	(विशे.) जमेको घ्यू आदि ।
शीन	(विशे.) मूर्ख ।
शीन	(पुं.) अजिंगर सर्प ।
शीफर	(विशे.) १. स्फीत / बढेको, २. रम्य / राम्रो ।
शीभ	(पुं.) जलको प्रवाह ।
शीर्ण	(विशे.) १. जीर्ण / थोत्रो, २. फाटेको, ३. फुटेको, ४. भत्केको, झरेको ।
शीर्ष	(न.) १. शिर / टाउको, २. नदी आदिको मूल ।
शीर्षक	(न.) शिरस्त्राण / टोपी / टोप ।
शीर्षघातिन्	(विशे.) शिरकाट्ने ।
शीर्षच्छेदिक	(विशे.) शिरकाट्न लायक ।
शीर्षच्छेद्य	(विशे.) शिरकाट्न लायक ।
शीर्षण्य	(न.) शिरस्त्राण / टोपी / टोप ।
शीर्षण्य	(पुं.) निर्मल (सफा) कपालका केश ।
शीर्षण्य	(विशे.) १. शिरमा रहने, २. मुख्य ।
शील	(न.) १. स्वभाव, २. सदाचार ।
शीलन	(न.) अभ्यास गर्नु ।
शीलवत्	(विशे.) सुशील / असल स्वभाव हुने ।
शीलित	(विशे.) अभ्यास गरिएको ।
शुच	(स्त्री.) शोक ।
शुक	(न.) भेडेकुरो ।
शुक	(पुं.) १. सुगाफक्षी, २. व्यासपुत्र / शुकदेव ।
शुकनास	(पुं.) टटेलाको रुख ।
शुक्त	(न.) १. मासु, २. अमिल्याएको तामा, पिना, मुला, साग आदि, ३. जाँड बनाउने रीतिले कुहाइएको वस्तु ।
शुक्ति	(स्त्री.) १. सिपी, २. शङ्ख, ३. कञ्चट, ४. खपटो, ५. नेत्रको सेतोभागमा राता र छिर्का हुने रोगविशेष, ६. दुई कर्षप्रमाण/

* 'शिश्विदान'शब्दको अर्थमा जमिन-आकाशको फरक पर्ने गरी कसैले पुण्यात्मा, कसैको पापात्मा भनेका छन् । शिश्विदानशब्दको 'क्षेतिषुम् इच्छति' यस्तो अवयवार्थद्वारा 'सफा हुन चाहने' यो खास अर्थ हो । पुण्यात्मा हमैसा सफा (शुद्ध) रहन चाहन्छ र 'शिश्विदान' कहिन योग्य छ । 'शुद्ध हुन चाहने' भन्नाले अहिले (वर्तमानमा) त्यो अशुद्ध (पापात्मा) रहेछ भने पनि पापात्मालाई पनि 'शिश्विदान' भन्न सकिन्छ भनी भट्टोजीदीक्षितका अनुयायी भन्दछन् ।

शुक्र	१६० लाल, ७. चार तोला प्रमाण । (न.) १. वीर्य, २. नेत्ररोगविशेष / फुलो ।
शुक्र	(पुं.) १. शुक्रग्रह, २. शुक्रवार, ३. सत्ताईस योगमध्येको चौबीसौं योग, ४. अग्नि, ५. जेष्ठमहिना, ६. चित्तुको रुख ।
शुक्रला	(स्त्री.) श्वेतगुञ्जा / सेतीगेडी ।
शुक्रल	(विशे.) शुक्र (वीर्य) बढाउने ।
शुक्रशिष्य	(पुं.) दैत्य ।
शुक्ल	(पुं.) १. श्वेतवर्ण, २. शुक्ल पक्ष ।
शुक्ल	(विशे.) श्वेतवर्ण हुने ।
शुक्लापाङ्ग	(पुं.) मयूरपक्षी ।
शुक्लार्मन्	(न.) नेत्रका सेतोभागमा सेतो मासु बढ्ने रोगविशेष ।
शुक्लिमन्	(पुं.) श्वेतता / सफेदी ।
शुङ्ग	(पुं.) १. टुसो, २. पाख्रीको रुख ।
शुचा	(स्त्री.) शोक ।
शुचि	(पुं.) १. अग्नि, २. चित्तुको रुख, ३. आषाढ महिना, ४. श्वेतवर्ण, ५. शृङ्गार रस, ६. ग्रीष्मऋतु ।
शुचि	(विशे.) १. शुक्ल वर्ण हुने, २. शुद्ध, ३. बेकसुर ।
शुण्ठी	(स्त्री.) सुठो ।
शुण्ड	(पुं./स्त्री.) हात्तीको सुँड ।
शुण्डार (ल)	(पुं.) हात्ती ।
शुतुद्रि	(स्त्री.) शतद्रु नदी / शतरुद्रा नदी ।
शुद्ध	(विशे.) १. सफा, २. निर्दोष, ३. पवित्र, ४. सेतो ।
शुद्धदत्	(विशे.) सेतो दाँत हुने / सफा दाँत हुने ।
शुद्धान्त	(पुं.) १. अन्तः पुर / खोपी, २. रानीहरू ।
शुद्धि	(स्त्री.) सफाइ / निर्दोषता / निर्मलता / पवित्रता ।
शुनक	(पुं.) १. कुकुर, २. ऋषिविशेष / शौनक-ऋषिका बाबु ।
शुनाशी (सी)	(पुं.) १. इन्द्र, २. वायु, ३. सूर्य ।
शुनी	(स्त्री.) कुकुर्नी ।

शून्य	(न.) १. शून्य / ०, २. रिक्त / केही नभएको ।
शुभ	(न.) कल्याण ।
शुभ	(विशे.) १. कल्याण गर्ने, २. कल्याणले युक्त भएको ।
शुभ	(पुं.) सत्ताईस योगमध्येको तेईसौं योग ।
शुभंयु	(विशे.) कल्याणले युक्त भएको ।
शुभान्वित	(विशे.) कल्याणले युक्त भएको ।
शुभ	(पुं.) श्वेतवर्ण ।
शुभ	(विशे.) श्वेतवर्ण हुने ।
शुभदन्ती	(स्त्री.) वायव्यदिशाको दिग्गज पुष्पदन्त-नामक हात्तीको स्त्री (हतिनी) ।
शुभांशु	(पुं.) चन्द्रमा ।
शुल्क	(पुं.) १. जगात, भन्सार, २. वरपक्षबाट कन्यापक्षले लिने कतै-कतै चलेको दस्तुर ।
शुल्च	(न.) १. ताम्रघातु / ताम्रो, २. डोरी, ३. अचार ।
शुश्रुवस्	(विशे.) श्रवण गरिसक्ने / सुन्ने ।
शुश्रूषण	(न.) १. सेवा-टहल, २. श्रवण गर्ने इच्छा ।
शुश्रूषा	(स्त्री.) १. सेवा-टहल, २. श्रवण गर्ने इच्छा ।
शुषि	(स्त्री.) १. प्वाल, २. सुक्नु ।
शुषिर	(न.) प्वाल ।
शुषिर	(विशे.) सरन्ध्र / प्वाल परेको ।
शुषिरा	(स्त्री.) नलीनामक गन्धद्रव्य ।
शुष्क	(विशे.) सुकेको ।
शुष्म	(न.) १. पराक्रम, २. बल ।
शुष्मन्	(न.) तेज ।
शुष्मन्	(पुं.) १. अग्नि, २. चित्तु ।
शूक	(पुं./न.) तिखो टुप्पो ।
शूककीटक	(पुं.) बिच्छी ।
शूकधान्य	(न.) जुँघे (झुसे) धान, जौ, गहुँ आदि अन्न ।
शूकर	(पुं.) बँदेल ।

१५

शूकशिम्बी	(स्त्री.) काउछो ।	पचका / पिचकारी, ५. टुप्पो, ६. काम- देवको जोश (वेग) ।	
शूद्र	(पुं.) चार वर्णमध्येको चौथो वर्ण ।	शङ्खवेर	(न.) १. अडुवा, २. निषादपति गुहको नगर ।
शूद्रा	(स्त्री.) शूद्रोत्पन्न स्त्री ।	शङ्खाटक	(न.) १. चौबाटो, २. सिंगडा ।
शूद्रावेदिन्	(पुं.) शूद्रकन्यासँग विवाह गर्ने ब्राह्मण आदि ।	शङ्खाट	(पुं.) सिंगडा / सिंघाडा ।
शूद्री	(स्त्री.) शूद्रकी स्त्री ।	शङ्खार	(पुं.) १. रति स्थायिभाव भएको नौमध्येको पहिलो रस, २. सुरत / रति, ३. शङ्खार / सिंगार ।
शून	(विशे.) फुलेको / सुन्निएको ।	शङ्खारक	(न.) सिँदुर ।
शूनवत्	(विशे.) फुलेको / सुन्निएको ।	शङ्खिन्	(विशे.) सिङ हुने ।
शूना	(स्त्री.) प्राणीलाई वध गर्ने स्थान ।	शङ्खिन्	(पुं.) १. हात्ती, २. वृक्ष, ३. राजा परीक्षितलाई शापदिने मुनिपुत्र ।
शून्य	(न.) १. शून्य / ०, २. रिक्तता / केही नहुनु ।	शङ्गी	(स्त्री.) माछाविशेष / सिंगी ।
शून्य	(विशे.) केही नभएको ।	शङ्गीकनक	(न.) गहनाको सुन / गहना बनाइएको सुन ।
शूर	(पुं.) १. वीर, २. सूर्य, ३. वसुदेवका पिता ।	शृणि	(पुं.) अङ्गुश ।
शूरण	(पुं.) सूरन / ओल ।	शृत	(विशे.) पकाइएको ।
शूर्प	(पुं./न.) १. नाङ्लो, २. द्रोण / बत्तीस पाथी ।	शृधु	(पुं.) १. गुदद्वार, २. बुद्धि ।
शूर्पणखा	(स्त्री.) रावणकी बहिनी ।	शृधू	(पुं.) गुदद्वार ।
शूर्मि	(स्त्री.) लोहप्रतिमा / फलामले बनेको मूर्ति ।	शेखर	(पुं.) १. शिरको गहना, २. शिरमा लाइने माला, ३. पर्वतको टाकुरो ।
शूल	(न./पुं.) १. त्रिशूल, २. पेटको रोगविशेष/ शूल, ३. सत्ताईस योगमध्येको नवौं योग, ४. शूली, ५. विक्रय / बिक्री गर्नु ।	शेष	(पुं.) पुरुषेन्द्रिय / लिङ्ग ।
शूलाकृत	(विशे.) सुइरामा उनेर पकाएको मासु / सेकुवा ।	शेषस्	(न.) पुरुषेन्द्रिय / लिङ्ग ।
शूलिन्	(पुं.) महादेव ।	शेष	(पुं.) पुरुषेन्द्रिय / लिङ्ग ।
शूलिन्	(विशे.) १. त्रिशूल लिने, २. शूलरोग हुने ।	शेषस्	(न.) पुरुषेन्द्रिय / लिङ्ग ।
शूल्य	(विशे.) सुइरामा उनेर पकाएको मासु / सेकुवा ।	शेफालिका	(स्त्री.) नेवारीपुष्प ।
शृगाल	(पुं.) १. स्याल, २. डरछेरुवा पुरुष ।	शेमुषी	(स्त्री.) बुद्धि ।
शृगालिका	(स्त्री.) फ्याउरो ।	शेलु	(पुं.) श्लेष्मातक / बोहोरी ।
शृङ्खल	(पुं./स्त्री./न.) शृङ्खला / साङ्ला / सिक्री ।	शेव	(पुं.) पुरुषेन्द्रिय / लिङ्ग ।
शृङ्ग	(न.) १. पशुको सिङ, २. पर्वतको टाकुरो, ३. मुख्यता, ४. क्रीडाजल यन्त्र/	शेव	(विशे.) १. अग्लो, २. सुख गर्ने (दिने) ।
		शेव	(न.) सुख ।
		शेवधि	(पुं.) निधि / खानी ।
		शेवाल	(न.) जलनीली / पानीझ्याउ ।
		शेष	(पुं.) १. नागाधिराज / शेषजी, २. बाँको

शेष	रहनु ।
शेष	(विशे.) बाँकी रहनु ।
शेषा	(स्त्री.) निर्माल्य / देवता-प्रसाद ।
शैक्ष	(पुं.) भर्खर वेद थाल्ने छात्र ।
शैखरिक	(पुं.) अपामार्ग ।
शैत्य	(न.) शीतता / ठण्डाइ ।
शैथिल्य	(न.) शिथिलता / खुकुलोपन ।
शैनेय	(पुं.) सात्यकि / यदुवंशी वीरविशेष ।
शैल	(पुं.) पर्वत ।
शैल	(विशे.) पत्थरसम्बन्धी / पत्थरको ।
शैलक	(न.) शिला-कुड्डम ।
शैलज	(न.) शिला-कुड्डम ।
शैलराज	(पुं.) हिमालय पर्वत ।
शैलसुता	(स्त्री.) पार्वती ।
शैलादि	(पुं.) नन्दी / शिवको द्वारपाल ।
शैलालिन्	(पुं.) नट / नटुवा ।
शैली	(स्त्री.) चाल ।
शैलूष	(पुं.) १. नट / नटुवा, २. बेलको रुख ।
शैलूषिकी	(स्त्री.) नटुवी स्त्री ।
शैलेन्द्र	(पुं.) हिमालय पर्वत ।
शैलेय	(न.) १. शिलाकुड्डम, २. शिलाजित ।
शैव	(विशे.) १. शिवसम्बन्धी / शिवको, २. शिवभक्त ।
शैवल	(पुं.) जलनीली / पानीझ्याउ ।
शैवल	(न.) पद्मकाष्ठ / पैयुँ ।
शैवलनी	(स्त्री.) नदी ।
शैवाल	(न.) जलनीली / पानीझ्याउ ।
शैव्य	(पुं.) कृष्णको रथका चारमध्येको एक घोडा ।
शैशव	(न.) शिशुता / आठ वर्षभित्रको अवस्था ।
शैशिर	(विशे.) शिशिरऋतुमा भएको / माघ-फागुनमा भएको ।
शैष्योपाध्यायिका	(स्त्री.) गुरु-शिष्यभाव / गुरु र शिष्यको नाता, गुरु र शिष्यको व्यवहार ।
शोक	(पुं.) शोक / अपसोस ।

शोचिस्	(न.) प्रभा / कान्ति ।
शोचिष्केश	(पुं.) १. अग्नि, २. चितु ।
शोठ	(विशे.) मूर्ख / स्वाँठ ।
शोण	(पुं.) १. गुलाफी रातो वर्ण, २. शोण-भद्रनामक नद, ३. अग्नि, ४. टटेलो ।
शोण	(विशे.) गुलाफी रातो वर्ण हुने ।
शोणक	(पुं.) टटेलोवृक्ष ।
शोणरत्न	(न.) पद्मरागमणि / माणिक ।
शोणक	(पुं.) टटेलोवृक्ष ।
शोणित	(न.) रक्त / रगत ।
शोणी (णा)	(स्त्री.) रातो वर्ण हुने स्त्रीव्यक्ति ।
शोथ	(पुं.) सुज / सुन्निनु ।
शोथधनी	(स्त्री.) पुनर्नवा / शाकविशेष ।
शोधन	(न.) १. शुद्ध गर्नु, २. सफा गर्नु, ३. सबुत पुर्‍याउनु, ४. ऋण तिर्नु ।
शोधन	(विशे.) १. शुद्ध गर्ने, २. सफा गर्ने, ३. सबुत पुर्‍याउने, ४. ऋण तिर्ने ।
शोधनी	(स्त्री.) कुचो ।
शोधनीय	(विशे.) १. शुद्ध गर्न योग्य / शुद्ध गर्न सकिने, २. सफा गर्न योग्य / गर्न सकिने, ३. सबुत पुर्‍याउन योग्य / सबुत पुर्‍याउन सकिने, ४. तिर्न योग्य / तिर्न सकिने ।
शोधित	(विशे.) १. शुद्ध गराइएको, २. सफा-गराइएको, ३. सबुत पुर्‍याइएको, ४. तिरिएको ।
शोफ	(पुं.) सुज / सुन्निनु ।
शोभन	(पुं.) सत्ताईस योगमध्येको पाँचौ योग ।
शोभन	(न.) शुभ / भलो ।
शोभन	(विशे.) सुन्दर / राम्रो ।
शोभना	(स्त्री.) १. हल्लेदो, २. गोरोचन ।
शोभा	(स्त्री.) शोभा / राम्रो देखिनु ।
शोभाञ्जन	(पुं.) सहैजनवृक्ष ।
शोषण	(न.) सुकाउनु ।
शोषण	(विशे.) सुकाउने ।
शोषित	(विशे.) सुकाइएको ।

शौक	(न.) शुक्पक्षिसमूह / सुगाको वथान ।
शौक्ल्य	(न.) शुक्लता / सेतोपन ।
शौच	(न.) शुद्धता / शुद्ध हुनु ।
शौटीर	(विशे.) १. घमन्डी, २. वीर, ३. दानी ।
शौटीर्य	(न.) १. बल, २. घमन्ड, ३. दातृत्वशक्ति ।
शौण्ड	(विशे.) १. मत्त भएको, २. मस्त भएको ।
शौण्डिक	(पुं.) शूद्रजातिविशेष / सुँडी ।
शौण्डिक	(विशे.) मदिरा बनाएर जीविका गर्ने ।
शौण्डीर	(विशे.) घमन्डी ।
शौद्धोदनि	(पुं.) गौतमबुद्धको मतका अनुयायी शाक्यमुनि ।
शौनक	(पुं.) मुनिविशेष ।
शौनिक	(पुं.) मासु बेचेर जीविका गर्ने ।
शौनिक	(पुं.) बर्कर / कसाइ ।
शौरि	(पुं.) १. विष्णु, २. शनैश्वर, ३. वसुदेव, ४. कृष्ण, ५. बलराम ।
शौर्य	(न.) शूरता / शूच्याई ।
शौलिक	(विशे.) भन्सार लिनलाई खटाइएको अध्यक्ष / जगात लिने चौकीदार ।
शौलिक	(पुं.) तामाका भाँडा बर्तन बनाउने जातिविशेष / कँसाल ।
शौवस्तिक	(विशे.) भोलिसम्म रहने ।
शौवापद	(विशे.) श्वापद (कुकुरका जस्ता पाँच नङ्ग्रे खुट्टा हुने व्याघ्रादि) सम्बन्धी / व्याघ्र आदिको ।
शौष्कल	(विशे.) माछा मासु खाने ।
श्र्योत	(पुं.) चुहुनु ।
श्मन्	(न.) १. मुख, २. मुर्दा ।
श्मशान	(न.) श्मशान / शवदाहस्थान ।
श्मश्रु	(न.) दारीजुँगा ।
श्याम	(विशे.) कालो वर्ण भएको ।
श्यामल	(विशे.) कालो वर्ण भएको ।
श्यामलता	(स्त्री.) शारिवा / दुधकोशी / खनायो ।
श्यामा	(स्त्री.) १. शारिवा / दुधकोशी / खनायो, २. सोह्र वर्षकी स्त्री, ३. छोरा छोरी

नपाएकी तरुणी स्त्री, ४. छाया, ५. जाडामा शरीर तातो हुने, गर्मीमा शरीर ठण्डा हुने पगालेको सुनको जस्तो वर्ण हुने स्त्री, ६. रात्रि, ७. पक्षिविशेष / श्यामा, ८. कालिका देवी, ९. यमुना नदी ।	
श्यामाक	(पुं.) सामा / जङ्गली अन्नविशेष ।
श्याल(क)	(पुं.) पत्नीभ्राता / जेठान / सालो ।
श्याव	(पुं.) कपिलवर्ण / कालो पहेंलो मिलेको वर्ण ।
श्याव	(विशे.) कपिल वर्ण हुने ।
श्यावदत्	(विशे.) कैलो दाँत हुने ।
श्यावदन्त(क)	(विशे.) कैलो वर्ण हुने ।
श्येत	(पुं.) श्वेतवर्ण ।
श्येत	(विशे.) श्वेतवर्ण हुने ।
श्येन	(पुं.) बाजपक्षी ।
श्येनी	(स्त्री.) १. श्वेतवर्ण हुने स्त्रीव्यक्ति, २. बाजपक्षीको पोथी ।
श्यैनम्पाता	(स्त्री.) बाजको सिकार ।
श्यो(ण)नाक	(पुं.) टटेलोवृक्ष ।
श्रद्धान	(विशे.) श्रद्धा गर्ने ।
श्रद्धा	(स्त्री.) १. आदरविशेष / श्रद्धा, २. धर्मका विषयमा पूर्ण विश्वास ।
श्रद्धालु	(विशे.) श्रद्धा गर्ने ।
श्रन्थन	(न.) माला आदि उजु ।
श्रपित	(विशे.) १. पकाएको घ्यू, दूध, जल बाहेकको पदार्थ, २. पाकेको घ्यू, दूध, पानीलाई जनाउँदा शृतशब्दको प्रयोग हुन्छ ।
श्रम	(पुं.) १. थकाइ, २. मिहिनेत ।
श्रमण	(पुं.) बौद्ध संन्यासी ।
श्रमणा	(स्त्री.) १. जटामसी, २. सुदर्शना / दर्शनपिपल, ३. रामचन्द्रकी दयापात्र शबरी ।
श्रयण	(न.) आइ लिनु / आश्रय गर्नु ।
श्रव	(पुं.) कर्ण / कान ।
श्रवस्	(न.) कर्ण / कान ।
श्रवस्	(न.) १. यश, २. धन, ३. शब्द, ४. अन्न ।

श्रवण	(न.) १. कान, २. सुनु ।
श्रवण	(पुं./न.) श्रवणनक्षत्र ।
श्रविष्ठा	(स्त्री.) घनिष्ठानक्षत्र ।
श्रव्य	(विशे.) श्रवण गर्न (सुन्न) योग्य ।
श्राण	(विशे.) घ्यू, दूध, जल बाहेक पाकेको वस्तु ।
श्राण	(स्त्री.) फाँडो ।
श्राद्ध	(न.) श्रद्धाले गरिने पिण्डदानादि पितृकर्म ।
श्राद्ध	(विशे.) श्रद्धाले युक्त भएको ।
श्राद्धदेव	(पुं.) १. यमराज, २. सूर्यपुत्र मनु / वैवस्वत मनु ।
श्राद्धशाक	(न.) कालशाक ।
श्राद्धिक	(विशे.) श्राद्धभोजी / श्राद्धको भोजन गर्ने ।
श्राद्धिन्	(विशे.) श्राद्धभोजी / श्राद्धको भोजन गर्ने ।
श्रान्त	(विशे.) १. थाकेको, २. परिश्रम गर्ने / मिहिनेती ।
श्राय	(पुं.) आड लिन / आश्रय गर्नु ।
श्रायस	(विशे.) कल्याणमय कालमा भएको ।
श्रावक	(विशे.) १. बौद्धमती भिक्षुको शिष्य, २. टाढासम्म सुनिने शब्द, ३. सुन्ने, ४. सुनाउने ।
श्रावण	(पुं.) साउन महिना ।
श्रावण	(विशे.) श्रवणग्राह्य / कानले सुनिने ।
श्रावणिक	(पुं.) साउन महिना ।
श्रावणी	(स्त्री.) १. श्रावणशुक्ल पूर्णिमा, २. गोरख-मुण्डी औषधि ।
श्रित	(विशे.) १. आश्रय गर्ने, २. चाकरी गर्ने ।
श्रितवत्	(विशे.) १. आश्रय गर्ने, २. चाकरी गर्ने ।
श्री	(स्त्री.) १. लक्ष्मी, २. शोभा, ३. सम्पत्ति, ४. बुद्धि ।
श्री	(पुं.) छ रागमध्येको पाँचौ राग ।
श्रीकण्ठ	(पुं.) महादेव ।
श्रीखण्ड	(पुं./न.) श्रीखण्डवृक्ष ।

श्रीघन	(पुं.) गौतम बुद्ध ।
श्रीद	(पुं.) कुबेर ।
श्रीधर	(पुं.) विष्णु ।
श्रीनिकेतन	(पुं.) विष्णु ।
श्रीनिवास	(पुं.) विष्णु ।
श्रीपञ्चमी	(स्त्री.) माघशुक्लपञ्चमीतिथि ।
श्रीपति	(पुं.) विष्णु ।
श्रीपर्ण	(न.) १. कमल, २. गिनेरीवृक्ष ।
श्रीपर्णिका	(स्त्री.) काफलको रुख ।
श्रीपर्णी	(स्त्री.) १. खमारीको रुख, २. काफलको रुख, ३. सिमलको रुख, ४. वरको रुख, ५. गिनेरीको रुख ।
श्रीपुत्र	(पुं.) घोडा ।
श्रीफल	(पुं.) बेलको रुख ।
श्रीफल	(न.) बेलको फल ।
श्रीमत्	(विशे.) १. धनवान्, २. शोभावान्, ३. प्रतिष्ठाजनितशोभावान्, ४. बुद्धिमान् ।
श्रीयुक्त	(विशे.) १. धनवान्, २. शोभावान्, ३. प्रतिष्ठाजनितशोभावान्, ४. बुद्धिमान् ।
श्रीयुत	(विशे.) १. धनवान्, २. शोभावान्, ३. प्रतिष्ठाजनितशोभावान्, ४. बुद्धिमान् ।
श्रील	(विशे.) १. धनवान्, २. शोभावान्, ३. प्रतिष्ठाजनितशोभावान्, ४. बुद्धिमान् ।
श्रीवत्सकिन्	(पुं.) छातीमा दक्षिणावर्त परेका चार भुमरी र घाँटीमा दक्षिणावर्त परेको एक भुमरी हुने उत्तमोत्तम घोडा ।
श्रीवत्सलाञ्छन	(पुं.) विष्णु ।
श्रीवत्साङ्क	(पुं.) विष्णु ।
श्रीवास	(पुं.) १. सल्लाको खोटो, २. कमल, ३. विष्णु ।
श्रीविद्या	(स्त्री.) दश महाविद्यान्तर्गत श्रीत्रिपुर-सुन्दरी ।
श्रीवृक्ष	(पुं.) १. बेलको रुख, २. पिपलको रुख ।
श्रीवृक्षकिन्	(पुं.) छातीमा दक्षिणावर्त परेका चार भुमरी र घाँटीमा त्यस्तै एक भुमरी भएको

श्रीवेष्ट	उत्तमोत्तम घोडा ।
श्रीहस्तिनी	(पुं.) सल्लाको खोटो ।
श्रुत	(स्त्री.) निबुरो / तृणशाकविशेष ।
श्रुत	(न.) १. शास्त्र, २. श्रवण / सुनु ।
श्रुतकीर्ति	(विशे.) श्रवण गरिएको / सुनिएको ।
श्रुतकीर्ति	(विशे.) कीर्ति चलेको व्यक्ति ।
श्रुतकीर्ति	(स्त्री.) शत्रुघ्न-पत्नी ।
श्रुति	(स्त्री.) १. वेद, २. कान, ३. श्रवण / सुनु, ४. श्रवणनक्षत्र, ५. गन्धर्वशास्त्रमा प्रसिद्ध भएको स्वरको उत्पादक अवयव ।
श्रुतिकटु	(पुं.) कठोर शब्दको प्रयोग गर्दा कानमा घोंचे जस्तो गरी दर्द पुऱ्याउने काव्यदोष ।
श्रुतिधर	(विशे.) १. एक पटक सुन्दैमा धारणा गर्ने घोकन नपर्ने, २. वेदको धारणा गर्ने ।
श्रुवावृक्ष	(पुं.) काँगियोको रुख ।
श्रेणि	(स्त्री.) १. पङ्क्ति / ताँती, २. कारिगर-हरूको समुदाय ।
श्रेणी	(स्त्री.) १. पङ्क्ति / ताँती, २. कारिगर-हरूको समुदाय ।
श्रेयस्	(विशे.) १. खुब प्रशंसा गर्न लायक, २. श्रेष्ठ ।
श्रेयस्	(न.) १. धर्म, २. मोक्ष, ३. कल्याण ।
श्रेयसी	(स्त्री.) १. हर्षो, २. गुदेरगानो, ३. गज-पिप्पली, ४. तितेपाती ।
श्रेष्ठ	(विशे.) १. खुब प्रशंसा गर्न लायक, २. असल ।
श्रेष्ठिन्	(पुं.) १. कारिगरका कुलको मुख्य, २. व्यापारीहरूको मुख्य / सेठ ।
श्रोण	(विशे.) पङ्क्तु / घुँडा नचल्ने ।
श्रोणा	(स्त्री.) श्रवणनक्षत्र ।
श्रोणि(णी)	(स्त्री.) कटि ।
श्रोणिफलक	(न.) कटिको विस्तृत प्रदेश / चेप्टो ठाउँ ।
श्रोणिसूत्र	(न.) कर्दनी / कन्दनी, सिक्री आदि ।
श्रोतस्	(न.) १. चक्षु, श्रोत्र, नासिका आदि इन्द्रिय, २. नदीको जलप्रवाह, ३. सोतो ।

श्रोतव्य	(विशे.) श्रवण गर्न लायक ।
श्रोतृ	(विशे.) श्रवण गर्ने / श्रोता ।
श्रोत्र	(न.) कान ।
श्रोत्रिय	(पुं.) वेदाध्यायी ब्राह्मण / वैदिक ।
श्रौत	(विशे.) वेदविहित कर्म ।
श्रोत्र	(न.) श्रोत्रियता / वेदपाठ ।
श्रौषट्	(अव्य.) 'यो हवि देवतालाई चढाउँछु' भन्ने अभिप्रायले आहुति दिँदा मन्त्रान्तमा प्रयोग गरिने मन्त्रभाग ।
श्लक्ष्ण	(विशे.) चिप्लो ।
श्लथ	(विशे.) शिथिल / खुकुलो ।
श्लाघा	(स्त्री.) प्रशंसा / तारिफ ।
श्लाघ्य	(विशे.) प्रशंसा गर्न लायक ।
श्लिष्ट	(विशे.) १. जोडिएको / टाँसिएको, २. श्लेषले अनेक अर्थ बुझाउने, ३. टम्म मिलेको ।
श्लीपद	(न.) श्लीपद / खुट्टा सुत्तिने रोग / हात्ती पाइले ।
श्लेष	(पुं.) १. टाँसिनु, २. आलिङ्गन, ३. टम्म मिल्नु, ४. एक पदबाट अनेक अर्थ हुँदा मानिएको अलंकार ।
श्लेष्मण	(विशे.) १. कफले युक्तभएको, २. कफ बढाउने ।
श्लेष्मल	(विशे.) १. कफले युक्तभएको, २. कफ बढाउने ।
श्लेष्मन्	(पुं.) कफ ।
श्लेष्मात(क)	(पुं.) १. बोहोरीको रुख, २. लप्सीको रुख (कसैको मतमा) ।
श्लेष्मान्त(क)	(पुं.) १. बोहोरीको रुख, २. लप्सीको रुख (कसैको मतमा) ।
श्लैष्मिक	(विशे.) श्लेष्संबन्धी / कफको ।
श्लोक	(पुं.) १. पद्य / छन्दोबद्ध-श्लोक, २. यश / कीर्ति ।
श्वस्	(अव्य.) भोलि ।
श्वःश्रेयस	(न.) कल्याण / भलो ।

श्रदंष्टक	(पुं.) गोखुर औषधि ।
श्रदंष्ट्रा	(स्त्री.) गोखुर औषधि ।
श्रधूर्त	(पुं.) शृगाल / स्याल ।
श्रनिश	(न.) कुकुर मातिने रात / शरदृत्तुका रात ।
श्रनिशा	(स्त्री.) कुकुर मातिने रात / शरदृत्तुका रात ।
श्रपच	(पुं.) चण्डाल / पोडे ।
श्रपाक	(पुं.) चण्डाल / पोडे ।
श्रफलकं	(पुं.) अक्रूरका बाबु / यादवविशेष ।
श्रभ्र	(न.) प्वाल ।
श्रयथु	(पुं.) शोध / सुज ।
श्रवृत्ति	(स्त्री.) चाकरी ।
श्रवशुर	(पुं.) ससुरा / पत्नीपिता / पतिपिता ।
श्रशुर	(पुं.) सासू-ससुरा । यो शब्द द्वन्द्व गरेर एकशेष भएकोले दुबैलाई कहने हुनाले 'श्रशुरौ, श्रशुरौ, श्रशुराम्याम्' इत्यादि द्विवचनान्त छ ।
श्रशुर्य	(पुं./स्त्री.) ससुराका छोरा छोरी / जेठान-जेठीसासू, साला, साली र जेठाजु, अमाजु, देवर, नन्द ।
श्रश्रू	(स्त्री.) सासू / पतिमाता / पत्नीमाता ।
श्रश्रूश्रशुर	(पुं.) सासू, ससुरा । यो शब्द द्विवचनान्त छ ।
श्रसन	(न.) १. वायु, २. मैडलवृक्ष / मैनफल ।
श्रसन	(पुं.) सास फेर्नु ।
श्रसनाशन	(पुं.) सर्प ।
श्रसित	(न.) श्वास / सास / भित्रको वायु ।
श्रस्तन	(विशे.) भोलि हुने ।

श्रस्त्य	(विशे.) भोलि हुने ।
श्रन्	(पुं.) कुकुर ।
श्रागणिक	(विशे.) कुकुरको बथान लिएर हिड्ने ।
श्रादन्त	(विशे.) कुकुरका जस्ता दाँत हुने ।
श्रान	(पुं.) कुकुर ।
श्रापद	(पुं.) कुकुरका जस्ता पाँचनङ्ग्रे खुट्टा हुने व्याघ्रादि हिंस्रपशु ।
श्राविध्	(पुं.) दुम्सी ।
श्रास	(पुं.) १. श्वास / सासभित्रको वायु, २. दमनामक रोग ।
श्रासिन्	(विशे.) दमको रोगहुने ।
श्रित्र	(न.) श्वेतकुष्ठ रोग ।
श्रित्रिन्	(विशे.) श्वेतकुष्ठ रोग हुने ।
श्वेत	(पुं.) १. श्वेतवर्ण, २. विष्णुको निवास स्थान भएको द्वीप, ३. हिरण्मयवर्षको मर्यादा-पर्वत, ४. शुक्रतारा, ५. शङ्ख ।
श्वेत	(विशे.) श्वेतवर्ण हुने ।
श्वेतकेतु	(पुं.) १. गौतमबुद्ध, २. श्वेतवर्ण भएको पुछ्छेतारा, ३. अधि स्त्रीहरूको स्वेच्छाचार बन्द गराउने मुनि / उद्दालक मुनिका पुत्र ।
श्वेतगरुत्	(पुं.) हंसपक्षी / हाँस ।
श्वेतमरिच	(न.) सजिवनको बियाँ ।
श्वेतरक्त	(पुं.) गुलाफी रातो वर्ण ।
श्वेतरक्त	(विशे.) गुलाफी रातो वर्ण ।
श्वेतवल्कल	(पुं.) डुम्रीको रुख ।
श्वेतवाह	(पुं.) अर्जुन पाण्डव ।
श्वेतवाहन	(पुं.) अर्जुन पाण्डव ।
श्वेतहस्तिन्	(पुं.) ऐरावत हात्ती ।
श्रोवसीयस्	(न.) कल्याण / भलो ।

ष

षट्कर्मब्राह्मणव्यूहवषट्कृतिसमर्चितः ।

षडास्यबान्धवो धत्तां दोषशोषाय पूषताम् ॥

ष	(पुं.) केश ।	आठौं र वरका राशिदेखि कन्याको राशि
ष	(विशे.) १. विद्वान्, २. श्रेष्ठ ।	छैठौं पर्दा हुने विवाहप्रतिबन्धक दोष ।
षट्कर्मन्	(न.) १. मारण, मोहन, स्तम्भन, विद्वेषण, उच्चाटन र वशीकरण यी तन्त्रोक्त छ कर्म, २. धौति, वस्ति, नेति, नौली, त्राटक र कपालभाति यी छ हठयोगोक्त कर्म, ३. यज्ञ गर्नु यज्ञ गराउनु, पढ्नु, पढाउनु, दान लिनु, दान दिनु यी ब्राह्मणका छ कर्म ।	षडानन (पुं.) स्वामी कार्तिक / कुमार ।
षट्कर्मन्	(विशे.) माथि लेखिए मुताबिकका छ कर्म गर्ने ।	षडग्रन्था (स्त्री.) बोझो ।
षट्चक्र	(न.) शरीरमा रहेका योगशास्त्रोक्त छ चक्र/मूलाधार, अधिष्ठान, मणिपूर, अनाहत, विशुद्ध र आज्ञा नाम भएका छ चक्र ।	षडग्रन्थि (न.) पिप्लाको जरा ।
षट्त्रिंशत्	(स्त्री.) छत्तीस / ३६ ।	षडग्रन्थिका (स्त्री.) कचुर औषधि ।
षट्त्रिंश(त्तम)	(विशे.) छत्तीसौं ।	षड्ज (पुं.) सात स्वरमध्येको मयूरको स्वर-जस्तो स्वर ।
षट्पद	(पुं.) भ्रमर / भँवरो ।	षड्धा (अव्य.) छ प्रकार ।
षट्पदी	(स्त्री.) १. भमरी, २. छ पाउ भएको छन्द, ३. छ वटा पद्य भएको रचना / कविता ।	षड्भुजा (स्त्री./न.) खर्बुजा / फलविशेष ।
षडङ्ग	(न.) १. वेदका शिक्षा, कल्प, व्याकरण, निरुक्त, ज्योतिष, छन्द, यी छ अङ्ग, २. न्यास गर्दा स्पर्श गरिने- अङ्गुष्ठ-तर्जनी, मध्यमा, अनामिका, कनिष्ठा, करतलकर-पृष्ठ, यी छ अङ्ग र हृदय, शिर, शिखा, बाहुद्वय, नेत्रत्रय, सर्वाङ्ग, यी छ अङ्ग ।	षड्रस (सी) (न./स्त्री.) छ रसको समूह / मधुर, अम्ल, लवण, तिक्त, कटु र कषायको मेल ।
षडभिज्ञ	(पुं.) गौतम बुद्ध ।	षण्ड (पुं.) साँढे ।
षडशीति	(स्त्री.) १. मिथुन, कन्या, धनु र मीन-संक्रान्ति, २. छयाशी / ८६ ।	षण्ड (पुं./न.) १. कमल आदिको समूह, २. नपुंसक ।
षडष्टक	(न.) कन्याका राशिदेखि वरको राशि	षण्ठ (पुं.) नपुंसक ।
		षण्मास्य (विशे.) छ महिनाको ।
		षण्मुख (पुं.) स्वामी कार्तिक / कुमार ।
		षष् (ट्) (विशे.) छ / ६ ।
		षष्टि (स्त्री.) साठी / ६० ।
		षष्टिक (पुं.) साठियाघान ।
		षष्टिक्य (विशे.) साठियाघान लाने खेत ।
		षष्टितम (विशे.) साठियाँ / उनसठ्ठी पछिको ।
		षष्ठ (विशे.) छैठौं ।
		षष्ठी (स्त्री.) १. षष्ठीतिथि, २. छैठौं स्त्रीव्यक्ति ।
		षाण्मातुर (पुं.) स्वामी कार्तिक / कुमार ।
		षिङ्ग (पुं.) गुन्डा / रन्डीबाज ।
		षोडत् (विशे.) छ दाँत हुने / छदाँते ।
		षोडशन् (विशे.) सोह / १६ ।

षोडश (विशे.) सोह्रौं / पन्ध्रपछिको ।
 षोडशी (स्त्री.) १. दश विद्यामध्येको एक महाविद्या, २. मृतकलाई उद्देश्य गरेर गरिने सोह्र मासिकश्राद्ध ।
 षोडशोपचार(पुं.) देवतालाई चढाइने- १) आसन, २) स्वागत, ३) पाद्य, ४) अर्घ्य, ५) आचमनीय, ६) मधुपर्क, ७) आचमन, ८) स्नान, ९) वस्त्र, १०) आभरण, ११) गन्धद्रव्य, १२) पुष्प, १३) धूप,

१४) दीप, १५) नैवेद्य र १६) वन्दना यी उपचार ।
 षोढा (अव्यय) छ प्रकार ।
 ष्टीवन (न.) १. थुक्नु, २. चपाएर बाँकी रहेको खोस्टा-बियाँ मिल्काउनु ।
 ष्टेवन (न.) १. थुक्नु, २. चपाएर बाँकी रहेको खोस्टा-बियाँ मिल्काउनु ।
 ष्ट्यूति (स्त्री.) १. थुक्नु, २. चपाएर बाँकी रहेको खोस्टा-बियाँ मिल्काउनु ।

स

सेनानी सहजः सर्वसुरासुरसमर्चितः ।
स्यतु सीमातिसंक्रान्तां स्वान्तसंतापसन्ततिम् ॥

स	(पुं) १. विष्णु, २. महादेव, ३. सर्प ।
संग्राहिन्	(विशे.) १. संग्रह गर्ने, २. दिसा रोक्ने / कब्जियत गर्ने ।
संज्ञपन	(न.) मार्नु ।
संज्ञा	(स्त्री.) १. नाम, २. बुद्धि, ३. चेतना / होस, ४. हात, नाक आदिले सान गर्नु, ५. सूर्यकी जेष्ठपत्नी ।
संज्ञु	(विशे.) हिंद्दा घुँडा जोडिने व्यक्ति ।
संञ्चर	(पुं.) आगाको राप ।
संयत्	(स्त्री.) युद्ध / लडाईँ ।
संयत	(विशे.) १. बाँधिएको, २. नियममा रहेको ।
संयद्वर	(पुं) राजा ।
संयन्तु	(विशे.) १. बाँध्ने, २. नियममा रहने ।
संयम	(पुं.) १. शास्त्रोक्त नियम, २. बन्धन ।
संयमन	(न.) १. नियममा रहनु, २. शासन गर्नु, ३. दण्ड गर्नु ।
संयमनी	(स्त्री.) यमपुरी ।
संयात्रा	(स्त्री.) डफ्फा मिलेर द्वीपान्तर जानु ।
संयाम	(पुं.) १. शास्त्रोक्त नियम, २. बन्धन ।
संयाव	(पुं.) हलुवा / मनभोग ।
संयुज्	(विशे.) संयुक्त भएको / मिलेको ।
संयुक्त	(विशे.) संयुक्त भएको / मिलेको ।
संयुग	(पुं.) युद्ध / लडाईँ ।
संयुत	(विशे.) संयुक्त भएको ।
संयोग	(पुं.) १. मिल्नु, २. सम्बन्ध ।
संयोगिन्	(विशे.) १. मिलेको, २. सम्बन्ध भएको ।
संयोजन	(न.) जोर्नु ।
संयोजित	(विशे.) १. जोरिएको, २. मिलाइएको ।
संरम्भ	(पुं) १. क्रोध, २. हडबडी / हतपत,

संराव	३. वेग, ४. उत्साह ।
संलग्न	(पुं) शब्द ।
	(विशे.) १. लागेको, २. सुरैदेखि मिलेर आएको ।
संलाप	(पुं.) पस्पर वार्तालाप ।
संवत्	(अव्य.) संवत्सर / साल ।
संवनन	(न.) वशीकरण / वश पार्ने कर्म ।
संवर्त	(पुं.) १. प्रलय, २. शिवभक्त मुनिविशेष ।
संवर्तिका	(स्त्री.) कमलका नयाँ पात ।
सवर्धन	(न.) १. राम्रो गरी बढाउनु, २. खेल्नु ।
संवर्धित	(विशे.) बढाइएको ।
संवलित	(विशे.) मिलेको / मिसिएको ।
संवसथ	(पुं) ग्राम / गाउँ ।
संवह	(पुं.) पृथ्वीभन्दा माथिल्ला सात वायु-मण्डलमध्येको चौथो वायुमण्डलको वायु ।
संवाद	(पुं) १. समाचार / संचार, २. परस्पर वार्तालाप, ३. गरेको कुराको मेल / कुरा नफाट्नु ।
संवास	(पुं.) १. घर, २. सहभाग / सँगै बस्नु ।
संवाहक	(विशे.) अङ्गमर्दन गर्ने / आङ माड्ने-दाबने ।
संवाहन	(विशे.) आङ माड्नु, दाबनु ।
संवित्ति	(स्त्री.) १. ज्ञान, २. ऐकमत्य / एक मत हुनु, ३. बुद्धि ।
संविद्	(स्त्री.) १. अङ्गीकार गर्नु, २. जान्नु, ३. आचार, ४. युद्ध, ५. संकेत ।
संवीत	(विशे.) १. छेकिएको, २. घेरिएको ।
संवेग	(पुं.) हतपत ।
संवेद	(पुं.) अनुभव ।

संवेश	(पुं.) १. निद्रा / निदाउनु, २. विहार गर्ने स्थान ।	हरू यथासंभव तिल-चामल मिलेझैँ मिलेर स्पष्ट चिनिने भएमा मानिएको संसृष्टि अलंकार ।
संवेशन	(न.) रतिकर्म ।	संस्कार
संव्यान	(न.) उत्तरीय / पछ्यौरा, दुपट्टा, उपर्ना आदि ओढ्ने बस्त्र ।	(पुं.) १. प्राक्तन वासना, २. अनुभव भएपछि आत्मामा आउने भावनारूप
संशप्तक	(पुं.) लडाईँबाट हट्दै नहट्ने कट्टर वीर ।	गुणविशेष, ३. मूर्त पदार्थमा रहने वेगनामक
संशय	(पुं.) सन्देह ।	संस्कार, ४. पृथ्वी, जल, तेज र वायुमा
संशयान	(विशे.) सन्देह गर्ने ।	रहने स्थिति-स्थापक संस्कार, ५. शुद्ध
संशयापन्नमानस	(विशे.) सन्देह गर्ने ।	गराउने कर्म/भू-संस्कार आदि संस्कार,
संशयालु	(विशे.) सन्देह गर्ने ।	६. विवाह, गर्भाधान, पुंसवन, सीमन्तो-
संशयितृ	(विशे.) सन्देह गर्ने ।	नयन, जातकर्म, नामकर्म, अन्नप्राशन, चूडा,
संशित	(विशे.) नियमनिष्ठापूर्वकको पुण्यकर्म ।	उपनयन र समावर्तन यी दश संस्कार ।
संश्रय	(पुं.) आश्रय / आड / भरोसा ।	संस्कृत
संश्रव	(पुं.) अङ्गीकार ।	(न.) देववाणी / संस्कृत ।
संश्रित	(विशे.) आश्रय गर्ने ।	संस्कृत
संश्रुत	(विशे.) अङ्गीकार गरिएको ।	(विशे.) १. संस्कार गरिएको, २. शुद्ध
संश्लेष	(पुं.) आलिङ्गन ।	गराइएको ।
संसक्त	(विशे.) टासिएको / खुब मिलेको ।	संस्क्रिया
संसद्	(स्त्री.) सभा ।	(स्त्री.) उपनयनादि संस्कार ।
संसरण	(न.) १. संसारमा जन्मनु, मर्नु, २. मूल-बाटो, ३. हिँड्नु ।	संस्तर
संसर्ग	(पुं.) १. छान्छुत हुनु / लस-पस हुनु, २. समवाय, संयोग आदि सम्बन्ध ।	(पुं.) १. बछ्यान, २. बिछ्याउना ।
संसर्प	(पुं.) घस्ने हिँड्नु ।	सस्तव
संसार	(पुं.) १. जन्म, मरण आदि गराउने मिथ्याज्ञानमय वासना, २. दुनियाँ ।	(पुं.) परिचय / चिना पचेरी ।
संसारिन्	(विशे.) शरीरधारी जीव ।	संस्ताव
संसिद्धि	(स्त्री.) १. प्रकृति / स्वभाव, २. कार्यको फल ।	(पुं.) यज्ञमा शास्त्र (वैदिक स्तोत्रविशेष)
संसृति	(स्त्री.) संसार ।	पढ्ने ब्राह्मण बस्ने ठाउँ ।
संसृष्ट	(विशे.) १. संसर्ग गरिएको, २. अंशबन्डा भैसकेपछि पनि परस्पर प्रेम आदि कारणले अंस मिसाएर सँगै बस्ने ।	संस्तुत
संसृष्टि	(स्त्री.) १. संसर्ग गर्नु, २. साहित्यका अलङ्कार प्रकरणमा देखाइएका अलङ्कार-	(विशे.) परिचित / परिचय भएको / चिनिएको ।
		संरुत्याय
		(पुं.) १. समुदाय, २. स्थानविशेष / चौर, दुबो भएको मैदान ।
		संस्था
		(स्त्री.) १. न्यायपथस्थिति / काइदामा रहनु / मर्यादा, २. प्रतिज्ञा, ३. व्यवस्था, ४. यज्ञविशेष, ५. समाप्ति ।
		संस्थान
		(न.) १. अवयव-सन्निवेश / हात, खुट्टा आदि अङ्गहरूको बनावट, आकार, २. मृत्यु ।
		संस्थित
		(विशे.) मरेको ।
		संस्फोट
		(पुं.) युद्ध ।
		संहन
		(विशे.) १. समुदाय भएको / एकत्रित, २. दृढसन्धि / जोर्नी बलियो भएको ।
		संहतजानुक
		(विशे.) हिँड्दा घुँडा जोरिने व्यक्ति ।

संहततल	(पुं.) १. चपेटा / हातको लबटा, २. हत्केला फैलाएर जोरेका दुई हात ।
संहति	(स्त्री.) समुदाय ।
संहनन	(न.) १. शरीर, २. कडारूपले मान्नु ।
संहनन	(विशे.) कडा / सारो ।
संहार	(पुं.) १. प्रलय, २. नाश, ३. संक्षेप गर्नु ।
संहित	(पुं.) मिलेको ।
संहिता	(स्त्री.) ऋषि र देवताले बनाएको ग्रन्थ ।
संहूति	(स्त्री.) बहुजनाह्वान / धेरैजनाले एकै स्वर गरेर हपार्नु ।
संहत	(विशे.) १. संहार गरिएको, २. संक्षेप गरिएको, ३. नाश गरिएको ।
संहति	(स्त्री.) १. प्रलय, २. नाश, ३. संक्षेप गर्नु ।
संक्षिप्त	(विशे.) संक्षेप गरिएको / छोटकरी गरिएको ।
संक्षेप	(पुं.) संक्षेप गर्नु / छोटकरी गर्नु ।
संक्षुब्ध	(विशे.) क्षुब्ध भएको / हल्ल-खल्लले युक्त भएको ।
संक्षोभ	(पुं.) क्षोभ / हल्ल-खल्ल / हल-चल ।
सकर्मक	(विशे.) कर्मपदको आकाङ्क्षा गर्ने ।
सकल	(विशे.) सबै ।
सकाश	(पुं.) समीप / नजिक / पास ।
सकुल्य	(विशे.) एकै कुलको / सगोत्र ।
सकृन्	(अव्य.) १. एकबार / एकचोटी, २. संगै ।
सकृत्प्रज	(पुं.) काग ।
सकृत्फला	(स्त्री.) केरा ।
सक्त	(विशे.) लागेको / जोरिएको / प्रवृत्त भएको ।
सक्ति	(स्त्री.) लाग्नु / जोरिनु / प्रवृत्त हुनु ।
सक्तु	(पुं./न.) सातु / सत्तु / सतुवा । यो शब्द प्राय बहुवचनान्त प्रयोग गरिन्छ ।
सक्तुफला(ली)	(स्त्री.) शमीवृक्ष ।
सक्थिन्	(न.) ऊरु / तिघ्रा ।
सखि	(पुं.) मित्र ।

सखिता	(स्त्री.) मित्रता / मित्रेरी ।
सखित्व	(न.) मित्रता / मित्रेरी ।
सखी	(स्त्री.) सङ्गिनी / मित्रेनी ।
सख्य	(न.) मित्रता / मित्रेरी ।
सगर	(पुं.) सूर्यवंशीय- ६०००० पुत्र हुने राजा ।
सगर्भ	(विशे.) १. एकै पेटका दाजुभाइ, दिदी-बहिनी, २. गर्भ (गुभो) ले युक्त भएको कुश आदि ।
सगर्भा	(स्त्री.) गर्भवती / गर्भिणी ।
सगर्भ्य	(विशे.) सहोदर दाजुभाइ, दिदीबहिनी ।
सगोत्र	(न.) गोत्र ।
सगोत्र	(विशे.) एकै गोत्र भएको ।
सगिध	(स्त्री.) सहभोजन / सँगै बसेर खानु ।
सङ्कर	(विशे.) साँघुरो ।
सङ्कट	(न.) दुःख ।
सङ्कटा	(स्त्री.) १. आठ मध्येको दशाधिष्ठात्री एक योगिनी, २. देवीविशेष ।
सङ्कथन	(न.) परस्पर कुरा गर्नु ।
सङ्कथा	(स्त्री.) परस्पर कुरा गर्नु ।
सङ्कर	(पुं.) १. कसिङ्गर, २. मिसिनु, ३. भिन्न भिन्न वर्णको सन्तान / ठिमाहा ।
सङ्करीकरण	(न.) खर, अश्व, उष्ट्र, मृग, हस्ती, अज, मेष, मीन र महिष यिनको वध गर्नु रूप पाप ।
सङ्कर्षण	(न.) खिच्नु / तान्नु ।
सङ्कर्षण	(पुं.) १. बलभद्र, २. शेष ।
सङ्कलन	(न.) जोर्नु / एकत्र गर्नु ।
सङ्कलित	(विशे.) जोरिएको / एकत्र गरिएको ।
सङ्कल्प	(पुं.) १. मनसुबा, २. मनसुबाले गर्न आँटका दान, व्रत, पूजा आदि कर्मको आरम्भ गर्दा पढिने वाक्य ।
सङ्कल्पजन्मन्	(पुं.) कामदेव ।
सङ्कल्पभव	(पुं.) कामदेव ।
सङ्कल्पयोनि	(पुं.) कामदेव ।
सङ्कसुक	(विशे.) अस्थिर / चञ्चल ।

सङ्काश	(विशे.) सदृश / तुल्य ।
सङ्कीर्ण	(विशे.) १. साँघुरो, २. छयासमिस भएको, ३. छरिएको ।
सङ्कुचित	(विशे.) खुम्चिएको ।
सङ्कुल	(न.) युद्धको उत्कर्ष / घच्चाघच्ची मारामार ।
सङ्कुल	(विशे.) १. परस्परविरुद्ध वाक्य ब्रह्मचारी पिता मेरा, म मौनव्रत युक्त छु । मेरी छन जननी बन्ध्या, काम झैं छु, अतुल्य छु ॥ यस्ता प्रकारको असंगत वाक्य, २. साँघुरो, ३. छयासमिस भएको, ४. छरिएको ।
सङ्केत	(पुं.) १. संकेत / सान, २. इच्छाविशेष / यस पदबाट यो पदार्थ बुझियोस् भनेर इच्छा गर्नु ।
सङ्कोच	(न.) काश्मीरी केशर ।
सङ्कोच	(पुं.) १. खुम्चिनु, २. रोकिनु ।
सङ्कोचपिशुन	(न.) काश्मीरी केशर ।
सङ्क्रन्दन	(पुं.) इन्द्र ।
सङ्क्रम	(पुं./न.) १. दुर्गम बाटो / जान सहसा नसकिने बाटो, २. दुर्गम बाटामा हिँड्नु ।
सङ्क्रम	(पुं.) सर्नु / एक ठाउँबाट अर्को ठाउँमा जानु ।
सङ्क्रमण	(न.) सर्नु / एक ठाउँबाट अर्को ठाउँमा जानु ।
सङ्क्रान्त	(विशे.) सरेका / एकठाउँबाट अन्त गएको ।
सङ्क्रान्ति	(स्त्री.) १. सर्नु / एकठाउँबाट अन्त जानु, २. सूर्य सरेको दिन ।
सङ्ख्य	(न.) युद्ध / लडाइँ ।
सङ्ख्या	(स्त्री.) १. गिन्ती / गन्ती, २. बुद्धि, ३. विचार ।
सङ्ख्यात	(विशे.) गनिएको ।
सङ्ख्यान	(न.) १. गन्तु, २. प्रकाश हुनु ।
सङ्ख्यावत्	(पुं.) पण्डित ।

सङ्ख्यावत्	(विशे.) संख्या (गन्ती) भएको ।
सङ्ख्येय	(विशे.) १. गन्त योग्य, २. गन्त सकिने ।
सङ्ग	(पुं.) १. सङ्गम / मेल-सोबत, २. मित्रता ।
सङ्गत	(न.) १. सङ्गम / मेल-सोबत, २. मित्रता ।
सङ्गत	(विशे.) मिलेको वाक्य / हृदयङ्गम (चित्त बुझ्ने) वाक्य ।
सङ्गति	(स्त्री.) १. सङ्गम/मेल-सोबत, २. मित्रता, ३. वाक्यको परस्पर मिलन ।
सङ्गम	(पुं.) १. सङ्गम / मेल-सोबत, २. मित्रता, ३. वाक्यको परस्पर मिलन ।
सङ्गर	(पुं.) १. युद्ध / लडाइँ, २. प्रतिज्ञा, ३. आपत्ति, ४. कार्य गर्नु ।
सङ्गव	(पुं.) बिहानको ६ घडी दिन चढुङ्गेलको काल ।
सङ्गिन्	(विशे.) लागेको / मिलेको ।
सङ्गीत	(न.) गाना, नाच, बाजा बजाउनु यी तीनको समष्टि (मेल) ।
सङ्गीर्ण	(विशे.) प्रतिज्ञा गरिएको ।
सङ्गूढ	(विशे.) सङ्कलित / जोरिएको / एकत्र गरिएको ।
सङ्ग्रह	(स्त्री.) १. सङ्ग्रह / पाएको बटल्लु, २. सङ्ग्रह गर्नु ।
सङ्ग्रहणी	(स्त्री.) अग्निमान्दाबाट अपच हुने रोगविशेष ।
सङ्ग्राम	(पुं.) लडाइँ ।
सङ्ग्राह	(पुं.) ढालको मुठ / ढाल समात्ने भित्र पट्टिको ठाउँ ।
सङ्ग्राहिन्	(विशे.) दिसा रोक्ने ठूलो कुरो, बालबेल, इन्द्रजौ, कोइरालो आदि पदार्थ ।
सङ्ग	(पुं.) प्राणीको समूह ।
सङ्गचारिन्	(पुं.) माछा ।
सङ्गजीविन्	(विशे.) खेताला ।
सङ्गट्ट	(पुं.) १. ठक्कर, २. जमात ।
सङ्घर्ष	(पुं.) १. रगडिनु, २. स्पर्धा / तँभन्दा म के कम भन्ने ख्याल ।

सङ्घाटिका	(स्त्री.) १. कुटुनी, २. जोडा ।
सङ्घात	(पुं.) १. समूह, २. नरकविशेष, ३. गढिनु ।
सचिव	(पुं.) १. मन्त्री, २. सहाय ।
सचिवामय	(पुं.) विसर्प रोग ।
सच्चिदानन्द	(पुं.) नित्यज्ञान सुखस्वरूप ईश्वर ।
सजम्बाल	(विशे.) हिलाले युक्त भएको ।
सजाति	(विशे.) एकै जातको / एकै थरी ।
सजातीय	(विशे.) एकै जातको / एकै थरी ।
सजूष	(विशे.) सँगै ।
सजूष	(अव्य.) १. सँगै रहने, २. मिलेको, ३. सेवा गर्ने ।
सज्ज	(विशे.) तयार भएको / कुनै काम गर्न ठिक्क परेको ।
सज्जन	(न./स्त्री.) १. सज्ज पार्नु / कुनै काम गर्नलाई तयार पार्नु, २. सजाउनु / मिलाएर राम्रो पारेर राख्नु ।
सज्जन	(पुं.) सज्जन / भलादमी / भलो आदमी ।
सज्जा	(स्त्री.) सजाउने वस्तु ।
सज्जित	(विशे.) १. सजाइएको / साज पहिराइएको, २. तयार पारिएको ।
सञ्च	(पुं.) साँची / साइज ।
सञ्चय	(पुं.) १. समूह, २. बटुल्नु ।
सञ्चयिन्	(विशे.) सञ्चय गर्ने / बटुल्ने ।
सञ्चर	(पुं.) १. मार्ग / बाटो, २. सेतु / पुल, ३. शरीर ।
सञ्चालन	(न.) हल्लनु ।
सञ्चार	(पुं.) १. दुर्गम / हिँड्न कठिन पर्ने बाटोमा हिँड्नु, २. साधारण हिँड्नु, ३. सर्नु ।
सञ्चारिका	(स्त्री.) १. दूती / प्रेमी स्त्रीपुरुषको परस्पर खबर पुऱ्याउने, २. कुटुनी / कुटुनी ।
सञ्चारिन्	(पुं.) १. वायु, २. प्रत्येक रसको पोषण गर्ने निर्वेदादि तैत्तीस भाव ।
निर्वेदग्लानिशङ्काख्या- स्तथाऽसूयामदश्रमाः । आलस्यञ्चैव दैन्यञ्च	

चिन्ता मोहः स्मृतिर्धृतिः ॥	
ग्रीडा चपलता हर्ष	
आवेगो जडता तथा ।	
गर्वो विषाद औत्सुक्यम्	
निद्राऽपस्मार एव च ॥	
सुप्तप्रबोधोऽमर्षश्चा-	
प्यवहित्यमथोग्रता ।	
मतिर्व्याधि स्तथोन्माद-	
स्तथा मरणमेव च ॥	
त्रासश्चैव वितर्कश्च	
भावाः सञ्चारिणो मताः ।	
विशेषादाभिमुख्येन	
चरताञ्च रसं प्रति ॥	
निमज्जनोन्मज्जनाभ्या-	
मध्येषां व्यभिचारिता ॥	
सञ्चारिन्	(पुं.) सञ्चरण गर्ने / डुल्ने ।
सञ्चवन	(न.) चौघरा / माझमा चोक, आँगन भएको चारैतिरको घर ।
सञ्जीवनी	(स्त्री.) मरेको जिलाउने विद्या ।
सञ्ज्ञपन	(न.) १. परस्पर कुरा गर्नु, २. मार्नु ।
सञ्ज्ञा	(स्त्री.) नाम / सान, इसारा ।
सञ्जु	(विशे.) हिँड्दा दुई घुँडा जोडिने व्यक्ति ।
सटा	(स्त्री.) १. अग्निज्वाला, २. केसर/ घोडा, बाघ आदिको गर्दनको रौं, ३. जटा ।
सणसूत्र	(न.) सनको डोरी ।
सण्डिश	(पुं.) समासो ।
सण्डीन	(न.) पक्षीहरूको उडाइविशेष / उडि-सकेपछि वृक्ष आदिमा झर्नु ।
सतत	(न.) निरन्तर / लगातार ।
सतत	(विशे.) निरन्तर रहने / लगातार रहने ।
सतत्त्व	(न.) स्वभाव ।
सती	(स्त्री.) १. पतिव्रता, २. महादेवकी पत्नी, ३. रहेकी स्त्रीव्यक्ति / छँदै स्त्रीव्यक्ति ।
सतीन(क)	(पुं.) केराउ / मटर ।
सतीर्थ	(विशे.) एउटै गुरुसँग पढेका / एउटै

सतीर्थ्य	गुरुका चेला । (विशे.) एउटै गुरुसँग पढेका / एउटै गुरुका चेला ।
सतील	(पुं.) १. वंश / कुल, २. वायु ।
सतीलक	(पुं.) केराउ / मटर ।
सतीला	(स्त्री.) सानो केराउ ।
सत्	(न.) भूत, वर्तमान र भविष्यत्कालमा अबाधित रहेको, सर्वोत्कृष्ट, उत्तम वस्तु/ ब्रह्म ।
सत्	(विशे.) १. असल, २. रहेको, ३. पण्डित, सज्जन ।
सत्कर्तृ	(विशे.) सत्कार गर्ने ।
सत्कर्मन्	(न.) असल काम ।
सत्कर्मन्	(विशे.) असल काम गर्ने ।
सत्कार	(पुं.) सत्कार / मान मर्यादा ।
सत्कृत	(पुं.) सत्कार गरिएको ।
सत्कृति	(स्त्री.) सत्कार / मान मर्यादा ।
सत्क्रिया	(स्त्री.) सत्कार / मान मर्यादा ।
सत्तम	(विशे.) अति असल ।
सत्ता	(स्त्री.) १. सत्ता / हुनु, रहनु, २. न्याय-शास्त्रोक्त जाति ।
सत्र	(न.) १. यज्ञ, २. सदावर्त, ३. वन ।
सत्रशाला	(स्त्री.) सदावर्त बाँड्ने घर ।
सत्रा	(अव्य.) सँगै / साथ ।
सत्रिन्	(विशे.) १. यज्ञको दीक्षा लिएको, २. सदावर्त दिने, ३. गृहस्थ ।
सत्त्व	(न.) १. सत्ता / हुनु, रहनु, २. असल-पन, ३. पण्डितपन / पाण्डित्य, ४. बल, ५. सज्जनता / सौजन्य, ६. तीन गुण-मध्येको पहिलो गुण, ७. स्वभाव, ८. चित्त ।
सत्त्व	(पुं./न.) प्राणी ।
सत्त्वसम्पन्न	(विशे.) धैर्यवान् ।
सत्यथ	(पुं.) सम्मार्ग / असल बाटो र असल चाल ।
सत्युरुष	(पुं.) असल पुरुष ।

सत्यतिपक्ष	(पुं.) न्यायप्रसिद्ध पाँच हेत्वाभासमध्येको प्रतिकूल अर्को हेतु भएको हेतु ।
सत्य	(न.) १. सत्ययुग, २. शपथ / किरिया ।
सत्य	(पुं.) १. विष्णु, २. श्रीराम ।
सत्यङ्कार	(पुं.) खरिद बिक्रीको साँचोपन देखाउन गरेको काम / बैना-बट्टा ।
सत्यभामा	(स्त्री.) श्रीकृष्णका आठ महिषी (मुख्य-रानीहरू) मध्येकी एक रानी ।
सत्ययुग	(न.) चारयुगमध्येको पहिलो युग ।
सत्यलोक	(पुं.) पृथ्वीभन्दा माथिल्ला लोकमध्येको सबैभन्दा माथिल्लो लोक ।
सत्यवचस्	(स्त्री.) ऋषि ।
सत्यवती	(स्त्री.) १. व्यासमाता, २. जमदग्निमाता ।
सत्यवादिन्	(विशे.) साँचो बोल्ने ।
सत्यसङ्गर	(विशे.) आफ्नो प्रतिज्ञा पूर्ण गर्ने ।
सत्य सन्ध	(विशे.) आफ्नो प्रतिज्ञा पूर्ण गर्ने ।
सत्या	(स्त्री.) सत्यभामा / कृष्णपत्नी ।
सत्यानृत	(न.) वाणिज्य / ब्यापार ।
सत्यानृत	(विशे.) केही साँचो भएको, झुट्टा धेरै भएको कुरा ।
सत्यापन	(न.स्त्री.) ब्यापार (खरिद-बिक्री) को पक्कापक्की गर्ने कर्म / बैना-बट्टा ।
सत्वर	(न.) चाँडो ।
सत्त्वर	(विशे.) चाडो गर्ने / छिटो ।
सदन	(न.) घर ।
सदस्	(स्त्री.न.) सभा ।
सदस्य	(विशे.) सभामा रहने / सभ्य ।
सदस्य	(विशे.) यज्ञको निरीक्षण गर्ने (भुल-चुक हेर्ने) ऋत्विग्विशेष ।
सदा	(अव्य.) सदा / सँदै, सँधै ।
सदागति	(पुं.) वायु / बतास ।
सदाचार	(पुं.) सज्जनले गरिएको आचार ।
सदातन	(विशे.) सनातन / सँधै भइआएको ।
सदातोया	(स्त्री.) करतोया नदी ।
सदानन्द	(पुं.) १. ब्रह्मा, २. सदाशिव, ३. विष्णु ।

सदानीरा	(स्त्री.) करतोयानदी ।
सदृक्ष	(विशे.) तुल्य / समान ।
सदृश्	(विशे.) तुल्य / समान ।
सदृश	(विशे.) तुल्य / समान ।
सदेश	(पुं.) समीप / नजिक ।
सद्गन्	(न.) घर ।
सद्यस्	(अव्य.) तत्काल / झट्ट ।
सद्यस्क	(विशे.) भर्खरको / नयाँ ।
सद्गत	(न.) साधु महात्माको चाल ।
सद्गत	(विशे.) साधु, महात्मा (सज्जन) को चालमा चलेको ।
सधर्मन्	(विशे.) समान स्वभाव भएको ।
सधर्मिणी	(स्त्री.) विवाहिता स्त्री ।
सधवा	(स्त्री.) पति भएकी स्त्री ।
सध्यञ्च	(विशे.) सहचर / साथ रहने ।
सनक	(पुं.) ब्रह्माका मानसिक पुत्र चार कुमार मध्येका पहिला कुमार ।
सनत्	(पुं.) ब्रह्मा ।
सनत्	(अव्य.) सर्वदा / सँदै / सँधै ।
सनत्कुमार	(पुं.) ब्रह्माका मानसिक पुत्र चार कुमार मध्येका कान्छा कुमार ।
सनन्द(न)	(पुं.) ब्रह्माका मानसिक पुत्र चार कुमार मध्येका दोस्रा कुमार ।
सना	(अव्य.) सदा / सँदै / सँधै ।
सनात्	(अव्य.) सदा / सँदै / सँधै ।
सनातन	(विशे.) सँधै भइआएको / नित्य ।
सनातन	(पुं.) ब्रह्माका मानसिक पुत्र चार कुमार मध्येका तेस्रा कुमार ।
सनाभि	(पुं.) सात पुस्ता भित्रका दाजुभाइ ।
सनि	(पुं./स्त्री.) अध्येषणा / सत्कारपूर्वक मान्यजनलाई काममा लाउनु ।
सनि	(पुं.) १. दान, २. पूजा ।
सनीड	(पुं.) नजिक ।
सनीड	(विशे.) नजिक रहने ।
सन्तत	(न.) निरन्तर / लगातार / एकनास ।

सन्तत	(विशे.) निरन्तर रहने / एकनास रहने ।
सन्तति	(स्त्री.) १. सन्तान, २. पङ्क्ति / ताँती, ३. विस्तार ।
सन्तप्त	(विशे.) संतापले युक्त भएको ।
सन्तमस	(न.) चारैतिर फैलिएको अन्धकार ।
सन्तान	(पुं.) १. सन्तान/पुत्र-पौत्रादि, २. विस्तार/ फैलिनु, ३. स्वर्गमा हुने पाँच थरी वृक्षमध्येको एक थरी वृक्ष ।
सन्तानिका	(स्त्री.) १. दूध आदिको तर, २. जाली पारेको डोरी ।
सन्ताप	(पुं.) १. अग्नि सूर्य आदिको राप, २. मानसिक दुःख ।
सन्तापन	(विशे.) सन्ताप गराउने ।
सन्तापित	(विशे.) १. अग्नि, सूर्य आदिले तताइएको, २. मानसिक तापले युक्त भएको ।
सन्तुष्ट	(विशे.) सन्तोषी ।
सन्तोष	(पुं.) सन्तोष / भाग्यानुसारको भोग भन्दा बढ्ता नखोज्नु ।
सन्दश	(पुं.) सनासो / सनसी ।
सन्दशिका	(स्त्री.) चिम्टा ।
सन्दर्भ	(पुं.) १. ग्रन्थ, २. रचना, ३. माला आदि उजु ।
सन्दान	(न.) दाम्लो ।
सन्दान	(पुं.) हात्तीका घुँडादेखिको तल्लो भाग ।
सन्दानित	(विशे.) बाँधिएको ।
सन्दानिनी	(स्त्री.) गाइगोरु बाँध्ने टहरो ।
सन्दाव	(पुं.) पलायन / भागाभाग ।
सन्दिग्ध	(विशे.) १. सन्देह गरिएको, २. सन्देह गर्ने ।
सन्दित	(विशे.) बाँधिएको ।
सन्दिष्ट	(विशे.) सन्देश गरिएको / समाचार लैजान अराइएको ।
सन्दिहान	(विशे.) सन्देह गर्ने ।
सन्देश	(पुं.) संचार / समाचार ।
सन्देशवाच	(स्त्री.) सन्देश पठाइएको मुखजवानी कुरा ।

सन्देशहर	(विशे.) दूत / समाचार लैजाने ।
सन्देशहारक	(विशे.) दूत / समाचार लैजाने ।
सन्देह	(पुं.) संशय / शङ्का ।
सन्दाव	(पुं.) पलायन / भागाभाग ।
सन्धा	(स्त्री.) प्रतिज्ञा ।
सन्धान	(न.) १. मदिरा पार्नु, २. मिलाउनु, ३. जोर्नु ।
सन्धानिका	(स्त्री.) अचार / साँघिएको काँचो आप, कागती, करौंदा इत्यादि ।
सन्धि	(पुं.) १. मेल गर्नु, २. जोर्नु, ३. व्याकरण-प्रसिद्ध वर्णयोजनात्मक संहिता, ४. संहिताका विषयमा हुने यण, गुण आदि सन्धिकार्य, ५. नाटकको सन्दर्भ मिलाउने मुख, प्रतिमुख, गर्भ, विमर्श र उपसंहार यी पाँच सन्धि ।
सन्धित	(विशे.) १. सन्धि गरिएको, २. जोडिएको, ३. मिलेको, ४. जाँड, रक्सीको तरिकाले बनेको ।
सन्धिनी	(स्त्री.) साँढे लागेकी गाई ।
सन्धिहारक	(पुं.) भित्ता फोर्ने चोर / सँघ लाउने चोर ।
सन्ध्या	(स्त्री.) १. दिनको आदि र अन्त्यका दुई घडी र रात्रीका आदि अन्त्यका दुई घडी, २. सन्ध्याकालमा उपासना गरिने देवता ।
सन्न (क)	(पुं.) प्रियाल / चिरौंजीवृक्ष ।
सन्नक	(विशे.) पुड्को / होचो ।
सन्नकट्टु	(पुं.) पियाल / चिरौंजीवृक्ष ।
सन्नद्ध	(विशे.) १. कवच लाएर तयार भएको, २. कुनै काम गर्न कसिएको, ३. संयुक्त भएको ।
सन्नय	(पुं.) समूह ।
सन्नाह	(पुं.) १. कवच / लडाइँमा लाइने वस्त्र, २. तयारी, ३. उद्योग ।
सन्निकर्ष	(पुं.) १. नजिक, २. विषय र इन्द्रियको सम्बन्ध ।
सन्निकर्षण	(न.) १. नजिक, २. विषय र इन्द्रियको सम्बन्ध ।

सन्निकृष्ट	(विशे.) नजिक रहेको ।
सन्निधान	(न.) नजिक ।
सन्निधि	(पुं.) नजिक ।
सन्निपात	(पुं.) विकृत नभएर मिलेको कफ-वात-पित्तको चाल ।
सन्निभ	(विशे.) तुल्य / समान ।
सन्निवेश	(पुं.) १. चौर / दुबो भएको मैदान, २. संस्थापन / राख्न, बस्ती बसाउनु ।
सन्निहित	(विशे.) नजिक रहेको ।
सन्न्यस्त	(विशे.) संन्यास लिने / संसारविमुख भएर काम्यकर्म छाड्ने ।
संन्यास	(पुं.) संन्यास लिनु / काम्यकर्म छाड्नु ।
संन्यासिन्	(पुं.) संन्यास लिने / काम्यकर्म छाड्ने ।
सपत्राकरण	(न.) ज्यादा दुःख दिनु ।
सपत्राकृत	(न.) ज्यादा दुःख दिइएको व्यक्ति ।
सपत्राकृति	(स्त्री.) ज्यादा दुःख दिनु ।
सपत्न	(पुं.) शत्रु ।
सपत्नी	(स्त्री.) समानपतिका / सौता ।
सपदि	(अव्य.) चाँडो / झट्ट ।
सपर्या	(स्त्री.) १. पूजा, २. सत्कार ।
सपाद	(विशे.) चौथाइले युक्त भएको अर्थात् सवा ।
सपिण्ड	(विशे.) सात पुस्ताभित्रको ज्ञाति ।
सपिण्डीकरण	(न.) प्रेतपिण्ड र पितृपिण्ड मिलाउने शास्त्रोक्त विधि ।
सपीति	(स्त्री.) सँगसँगै बसेर पिउनु ।
सप्तन्	(विशे.) सात (७) यो शब्द बहुवचनान्त छ ।
सप्तक	(न.) सात (वस्तु) को समुदाय ।
सप्तकी	(स्त्री.) स्त्रीका कटिको गहनाविशेष / काञ्ची, सिक्री, कर्दनी, कमरपेटी ।
सप्तच्छद	(पुं.) छतिउनवृक्ष ।
सप्तजिह्व	(पुं.) अग्नि ।
सप्ततन्तु	(पुं.) यज्ञ ।
सप्तति	(स्त्री.) सत्तरी / ७० ।

सप्ततितम	(विशे.) सत्तरियाँ / उनहत्तरपछिको संख्यापूरक ।
सप्तदीधिति	(पुं.) अग्नि ।
सप्तद्वीपा	(स्त्री.) पृथ्वी ।
सप्तधा	(अव्य.) सात (७) प्रकार ।
सप्तधातु	(पुं.) शरीरका, रस, रक्त, मांस, मेद, अस्थि, मज्ज र शुक्र यी सात पदार्थ ।
सप्तपदी	(स्त्री.) विवाहको मुख्यकर्मविशेष / सप्तपदी ।
सप्तपर्ण	(पुं.) छतिउन ।
सप्तपर्णी	(स्त्री.) लज्जावती / लज्जालु वनौषधी ।
सप्तपाताल	(न.) अतल, वितल, सुतल, महातल, तलातल, रसातल र पाताल यी सात अधोलोक ।
सप्तम	(विशे.) सातौं ।
सप्तमी	(स्त्री.) १. सप्तमीतिथि, २. सातौं स्त्री-व्यक्ति ।
सप्तर्षि	(पुं.) १. मरीचि, अत्रि, अङ्गिरा, पुलस्त्य, पुलह, क्रतु र वसिष्ठ यी सात ऋषि । २. जमदग्नि, भारद्वाज, विश्वामित्र, कश्यप, गौतम, अत्रि र वसिष्ठ यी सात ऋषि ।
सप्तला	(स्त्री.) १. नवमल्लिकापुष्प / नेवारी-विशेष, २. सिउँडीविशेष ।
सप्तशती	(स्त्री.) सात सयको समुदाय ।
सप्तसप्ति	(पुं.) सूर्य ।
सप्तसागर	(न.) क्षारसमुद्र, इक्षुरससमुद्र, सुरासमुद्र, घृतसमुद्र, दधिसमुद्र, क्षीरसमुद्र र शुद्धोदकसमुद्र नाम गरेका सात समुद्र ।
सप्तार्चिस्	(पुं.) अग्नि ।
सप्ताश्व	(पुं.) सूर्य ।
सप्ति	(पुं.) घोडा ।
सफल	(विशे.) १. फलले युक्त भएको, २. फाइदाले युक्त भएको ।
सबल	(विशे.) १. फौजले युक्त भएको, २. तागतले युक्त भएको / बलियो ।

सब्रह्मचारिन्	(विशे.) एउटै गुरुका चेला / एउटै गुरुसँग ब्रह्मचर्य वेदाध्ययन गर्ने छात्र ।
सभर्तृका	(स्त्री.) सधवा ।
सभा	(स्त्री.) १. घर, २. सभा / धेरै जना भलादमीको जमात, मजलिस, पञ्चायत, मिटिङ्ग, ३. समूह ।
सभाजन	(न.) १. प्रवास जाँदा, प्रवासबाट आउँदा आदिमा गरिने इष्टमित्रसँगको भेटघाट, २. स्वागत सत्कार / भलाकुसारी ।
सभाजन	(विशे.) आनन्दित गराउने ।
सभापति	(पुं.) सभाको अध्यक्ष ।
सभासद्	(विशे.) सभ्य / सभावासी / भलादमी ।
सभास्तार	(विशे.) सभ्य / सभावासी / भलादमी ।
सभिक	(विशे.) खाल थापेर जुवा खेलाउने ।
सभ्य	(विशे.) सभा लायक / योग्य / शिक्षित ।
सम्	(अव्य.) १. बढिया प्रकार, २. असल ।
सम	(विशे.) १. तुल्य, २. सम्म / बराबर ।
सम	(विशे.) सबै / सबैलाई भनिने समशब्दको सर्वनामसंज्ञा हुनाले सर्वशब्दका जस्ता रूप हुन्छन् ।
समक्ष	(विशे.) प्रत्यक्ष / देख्न, सुन्न, छाम्न, सुँघ्न र चाख्न सकिने ।
समग्र	(विशे.) १. सबै, २. पूर्ण ।
समङ्गा	(स्त्री.) मजिटो ।
समज	(पुं.) पशुको समुदाय ।
समज्ञा	(स्त्री.) कीर्ति (जस्) ।
समज्या	(स्त्री.) सभा / पञ्चायत / मजलिस / मिटिङ्ग ।
समञ्जस	(न.) न्याय / औचित्य / मुनासीबी ।
समञ्जस	(विशे.) समीचीन / बढिया / उत्तम ।
समता	(स्त्री.) तुल्यता / बराबरी ।
समदर्शिन	(विशे.) भेददृष्टि छुटेको / तत्त्वज्ञानी ।
समदृष्टि	(विशे.) भेददृष्टि छुटेको / तत्त्वज्ञानी ।
समधिक	(विशे.) अधिक / बढ्ता ।
समन्ततस्	(अव्य.) चारैतर्फ / सबैतिर ।

समन्तदुग्धा (स्त्री.)	सिउँडी ।
समन्तपञ्चक ((न.))	कुरुक्षेत्रको महाभारत युद्ध भएको स्थान ।
समन्तात् (अव्य.)	चारै तर्फ / सबैतिर ।
समन्वित (विशे.)	युक्त भएको / सहित ।
समभिव्याहार (पुं.)	सहोच्चारण / साथसाथ पढ्नु ।
समभिव्याहृत (विशे.)	सँगै पढिएको ।
समभिहार (पुं.)	१. अत्यन्त, २. पौनःपुन्य / बारंबारता ।
समम् (अव्य.)	सँगै ।
समय (पुं.)	१. काल / समय, २. सपथ / किरिया, ३. आचार / महात्माको चाल, ४. सिद्धान्त / मत, ५. सङ्केत / सल्लाह, ६. व्यवहार / खान - पान, बस - उठ, ७. नियम / रूल ।
समया (अव्य.)	१. नजिक, २. माझ ।
समर (पुं.न.)	युद्ध / लडाइँ ।
समर्थ (विशे.)	समर्थ / सक्ने ।
समर्थता (स्त्री.)	सामर्थ्य / शक्ति ।
समर्थन (न.)	१. ठहर्‍याउनु, २. भनेको कुरालाई प्रमाणसिद्ध गराउनु / भनेको कुरामा सबुत दिनु ।
समर्द्धक (विशे.)	वर दिने / मागेको कुरा दिने देवता आदि ।
समर्पण (न.)	आदरपूर्वक दिनु / टर्‍याउनु, चढाउनु ।
समर्याद (विशे.)	१. नजिक रहने, २. मर्यादा (स्थिति)मा रहने ।
समवकार (पुं.)	दश प्रकारका रूपकमध्येको तीन अङ्क हुने, वीररस प्रधान भएको, विमर्श-सन्धि बाहेक अरु मुख प्रतिमुखादि चार सन्धि भएको, बाह्र जना उदात्त नायक भएको रूपक (नाटक) विशेष ।
समवर्तिन् (पुं.)	यमराज ।
समवाय (पुं.)	१. समूह, २. न्यायप्रसिद्ध नित्य-

सम्बन्ध ।	
समवेत (विशे.)	१. मिलेको, २. समवाय-सम्बन्धले मिलेको ।
समष्टि (स्त्री.)	जम्मा भएका अनेक व्यक्तिको समूह ।
समष्टिला (स्त्री.)	सुथनी / कन्दविशेष ।
समसन (न.)	सङ्क्षेप गर्नु / छोट्याउनु ।
समस्त (विशे.)	सम्पूर्ण / सबै ।
समस्या (स्त्री.)	कविको शक्तिपरीक्षा गर्न अरूले दिएको अपूर्ण वाक्य ।
समा (स्त्री.)	वर्ष / बाह्र महिनाको काल ।
समासमीना (स्त्री.)	प्रतिवर्ष ब्याउने गाई / बर्सेनी गाई ।
समाकर्षिन् (पुं.)	टाढासम्म फैलिने बास्ना ।
समाकर्षिन् (विशे.)	टाढासम्म पुग्ने बास्ना भएको ।
समाख्या (स्त्री.)	योग (प्रकृति-प्रत्ययको सम्बन्ध) ले भएको अर्थ बुझाउने / यौगिक शब्द ।
समागम (पुं.)	भेटघाट ।
समाघात (पुं.)	१. युद्ध / लडाइँ, २. वध / मार्नु ।
समाचार (पुं.)	१. सदाचार / असल चाल, २. संवाद / समाचार ।
समाज (पुं.)	पशुभिन्न मनुष्य, देवता आदिको समुदाय ।
समाधान (न.)	१. चित्तको एकाग्रता, २. प्रश्न (शङ्का) को चित्त बुझ्ने उत्तर ।
समाधि (पुं.)	१. शङ्काको योग्य उत्तर / समाधान, २. नबोल्नु / मौनभाव, ३. प्रतिज्ञा / कबुल, ४. ध्यानभन्दा पल्लो योगावस्था / समाधि, ५. कार्यको सिद्धिलाई कर्ताको व्यापार पर्याप्त (पुग्दो) रहँदा पनि दैव-संयोगले आगन्तुक मदत आएको वर्णन गर्दा मानिएको काव्यको अलङ्कार, ६. पद-रचनाका गाढताको क्रमैले आरोहण र अवरोहण भएमा मानिएको काव्यको शब्दगुण, ७. अनुच्छिष्ट अर्थ कल्पना गर्दा मानिएको काव्यको अर्थ गुण, ८. कारणको

समान	सामग्री, १. योगी संन्यासीहरूको शव-स्थापना / मुर्दा गाड्नु / डुबाउनु ।
समान	(विशे.) तुल्य / बराबर ।
समान	(पुं.) प्राणादि पाँच वायुमध्येको नाभिमा रहने समानवायु ।
समानकालीन	(विशे.) समान (एउटै) कालमा भएको ।
समानोदक	(पुं.) सात पुस्तादेखि चौध पुस्तासम्मको ज्ञाति ।
समानोदर्य	(विशे.) एकै पेटबाट जन्मेका दाजु-भाइ दिदी-बहिनी / सहोदर ।
समापक	(विशे.) समाप्त गर्ने / सिध्याउने ।
समापन	(न.) समाप्त गर्नु / सिध्याउनु ।
समापित	(विशे.) समाप्त गरिएको ।
समाप्त	(विशे.) समाप्त भएको / सकिएको ।
समाप्ति	(स्त्री.) १. समाप्त हुनु / सकिनु, २. पाउनु ।
समाप्य	(विशे.) समाप्त गर्न / सक्न, योग्य ।
समालम्भ	(पुं.) १. चन्दनादि विलेपन, २. मार्नु ।
समालम्भ	(न.) १. चन्दनादि विलेपन, २. मार्नु ।
समावर्तन	(न.) बह्यचर्यपूर्वक वेदाध्ययन गरिसकेपछि गृहस्थाश्रम (विवाह) गर्दा गर्नुपर्ने कर्म ।
समावृत्त	(पुं.) समावर्तन कर्म गर्ने ।
समावेश	(पुं.) एकत्र रहनु ।
समावेशित	(विशे.) सँग राखिएको ।
समाश्रय	(पुं.) आश्रय / आड ।
समाश्रित	(विशे.) आश्रयण गर्ने ।
समास	(पुं.) सङ्क्षेप ।
समासक्त	(विशे.) लागेको ।
समासज्जन	(न.) युक्त गराउनु / मिलाउनु ।
समासन्न	(विशे.) नजिक रहेको ।
समासादित	(विशे.) पाइएको / फेला पारिएको ।
समासाद्य	(विशे.) पाइन योग्य ।
समासार्था	(स्त्री.) समस्या / कविको शक्तिपरीक्षा गर्न अरूले दिएको अपुरो वाक्य ।
समाहार	(पुं.) १. समूह, २. सङ्क्षेप ।

समाहित	(विशे.) सावधान / एकाग्र ।
समाहृत	(विशे.) १. समाहार (सङ्क्षेप) गरिएको, २. संग्रह गरिएको / थुप्याइएको ।
समाहति	(पुं.) संग्रह / धेरै ठाउँबाट बटुल्नु ।
समाह्वय	(पुं.) प्राणिघृत / बाजी थापेर तित्ना, बट्टाई, मेडा आदि लडाउनु, घोडा दौडाउनु, इत्यादि ।
समित्	(स्त्री.) युद्ध / लडाइँ ।
समिध्	(स्त्री.) १. समिधा / होम गर्ने दाउरा, २. साधारण दाउरा ।
समिता	(स्त्री.) गहुँको मैदा / मसिनो पीठो ।
समिति	(स्त्री.) १. सभा, २. युद्ध ।
समृद्ध	(विशे.) प्रदीप्त / बलेको ।
समिन्धन	(न.) दाउरा ।
समीक	(न.) युद्ध / लडाइँ ।
समीक्षण	(न.) राम्रो गरी हेर्नु ।
समीक्षा	(स्त्री.) १. यथार्थ ज्ञान, २. विचार, ३. बुद्धि ।
समीचीन	(विशे.) १. साँचो / सत्य, २. राम्रो ।
समीप	(विशे.) नजिक रहेको ।
समीप	(न.) नजिक ।
समीपता	(स्त्री.) सामीप्य / नजिक ।
समीर	(पुं.) वायु / बतास ।
समीरण	(पुं.) वायु / बतास ।
समीरण	(पुं.) मरुवा औषधि ।
समुचित	(विशे.) राम्रो / उचित / ठिक / मुनासिब ।
समुच्चय	(पुं.) १. समुदाय, २. परस्पर निरपेक्ष भएको अनेक पदार्थको एकक्रियामा अन्वय, ३. प्रकृत कार्यको साधक एउटा छँदाछँदैमा अर्को साधकले समेत त्यो कार्य सिद्ध गर्ने भएको वर्णन गर्दा र गुण-क्रियाको यौगपद्य (एकैचोटि हुनु) वर्णन गर्दा मानिएको समुच्चयालङ्कार ।
समुच्छ्रय	(पुं.) उँचाइ / अग्ल्याइँ ।
समुच्छ्राय	(पुं.) उँचाइ / अग्ल्याइँ ।

समुद्धित	(विशे.) अग्लो ।
समुद्धित	(विशे.) छाडिएको ।
समुत्पान	(न.) एकमत भएर खडा हुनु ।
समुत्थित	(विशे.) एकमत भएर खडा भएको ।
समुत्पिञ्ज	(विशे.) आकुल-व्याकुल भएको / आत्तिको ।
समुत्पिञ्ज	(पुं.) आतिको सैन्य / खुब डराएको सैन्य ।
समुदत्त	(विशे.) तलतिरबाट माथि तानिएको ।
समुद्भूत	(विशे.) पैदा भएको ।
समुदाय	(पुं.) १. समुदाय, २. युद्ध ।
समुदाय	(पुं.) १. समुदाय, २. युद्ध ।
समुदित	(विशे.) समुदायरूप (एकत्रित) भएको, कहिएको ।
समुद्र (क)	(पुं.) बट्टा / पेटारी / डब्बा ।
समुद्धत	(विशे.) अविनीत / जण्ड / उजडु ।
समुद्धरण	(न.) उकेलेको अन्न / बान्ता गरेको अन्न ।
समुद्र	(पुं.) समुद्र ।
समुद्रगा	(स्त्री.) समुद्रसम्म पुग्दा आफ्नै नामले प्रख्यात हुने गङ्गा गोदावरी आदि नदी ।
समुद्रफल	(न.) समुद्रफल / औषधिविशेष ।
समुद्रफेन	(पुं.) समुद्रको फिज ।
समुद्रान्ता	(स्त्री.) १. दुरालभा औषधि, २. सिस्नो, ३. कपास, ४. लँकोद्रशाक ।
समुद्रिय	(विशे.) समुद्रमा भएको ।
समुन्दन	(न.) आर्द्रता / भिज्नु ।
समुन्न	(विशे.) आर्द्र / भिजेको ।
समुन्नति	(स्त्री.) उच्चता / अग्लो हुनु / बढ्नु ।
समुन्नद्ध	(विशे.) आफूलाई पण्डित ठान्ने ।
समुपजोषम्	(अव्य.) आनन्द । यो शब्द आनन्दको वाचक होइन, व्यञ्जक हो । आनन्द, शर्म, शान्त, सुख इत्यादिको प्रयोग झैं यसको प्रयोग हुँदैन । आनन्द जाहेर गर्दा 'दिष्ट्या दृष्टोऽसि भगवन् !' भन्नेझैं 'समुपजोषं दृष्टोऽसि भगवन् !' यस्तो भन्दा 'आहा!

देखिनु भयो नि भगवन् !' यस प्रकारले आनन्द बुझिन्छ ।	
समूढ	(विशे.) समुदाय भएको / एकत्र भएको ।
समूरु	(पुं.) मृगविशेष ।
समूह	(पुं.) समुदाय ।
समूहनी	(स्त्री.) कुचो ।
समूह्य	(पुं.) यज्ञको अग्नि राख्ने स्थानविशेष ।
समृद्ध	(विशे.) आढ्य / तालीबर / धनी ।
समृद्धि	(स्त्री.) पूर्ण संपत्ति ।
समेत	(विशे.) युक्त / समेत ।
सम्पत्ति	(स्त्री.) १. पूर्ण दौलत, २. उत्पत्ति ।
सम्पद्	(स्त्री.) १. पूर्ण दौलत, २. उत्पत्ति ।
सम्पन्न	(विशे.) १. सम्पत्तियुक्त / हुँदो-खाँदो, २. भएको ।
सम्पराय	(पुं.) १. आपत्ति / दुःख, २. उत्तरकाल/ पछि परन्तु, ३. युद्ध ।
सम्परायक	(न.) युद्ध / लडाइँ ।
सम्पराधिक	(न.) युद्ध / लडाइँ ।
सम्पर्किन्	(विशे.) संसर्ग गर्ने ।
सम्पाक	(पुं.) राजवृक्ष ।
सम्पात	(पुं.) पतन / खस्नु ।
सम्पादक	(विशे.) उत्पन्न गर्ने ।
सम्पादन	(न.) उत्पन्न गर्नु ।
सम्पादित	(विशे.) उत्पन्न गरिएको ।
सम्पुट (क)	(पुं.) बट्टा / डिबिया ।
सम्पूर्ण	(विशे.) १. पूर्ण भएको / सकिएको, २. न्यूनातिरिक्त (कमबेसी) नभएर यथोक्त पूर्ण भएको ।
सम्पृक्त	(विशे.) संसर्ग भएको / सम्पर्क भएको ।
सम्प्रति	(अव्य.) अहिले / यसै समयमा ।
सम्प्रदान	(न.) जसलाई दिइन्छ त्यो (पाउने) ।
सम्प्रधारण	(न./स्त्री.) सल्लाहले निर्णय गर्नु ।
सम्प्रयोग	(पुं.) १. मैथुन, २. सम्बन्ध ।
सम्प्रहार	(पुं.) १. युद्ध, २. ठोक्नु / चुट्नु ।
सम्प्राप्ति	(स्त्री.) रोगको प्रकट अवस्था ।

सम्फुल्ल	(विशे.) ढकमक्क फुलेको ।
सम्बद्ध	(विशे.) १. सम्बन्ध (नाता) ले युक्त भएको, २. संयोग र समवाय आदि सम्बन्धवाला, ३. राम्रो तरहले बाँधिएको।
सम्बन्ध	(पुं.) १. नाता, २. संसर्ग / सम्पर्क, ३. संयोग, समवायादि सम्बन्ध ।
सम्बन्धिन्	(विशे.) १. नातादार, २. सम्धी / छोरा-छोरीको ससुरा, ३. संसर्ग भएको, ४. संयोग-समवायादि सम्बन्ध भएको ।
सम्बाध	(पुं.) १. घुइँचो, २. भग ।
सम्बाध	(विशे.) साँघुरो ।
सम्बोधन	(न.) बोलाउनु / आफ्नो तर्फ ध्यान दिलाउनलाई ए-ओ-हे इत्यादि प्रयोग गर्नु।
सम्भली	(स्त्री.) कुट्टनी / कुट्टनी ।
सम्भव	(पुं.) १. उत्पत्ति, २. प्राय हुनु ।
सम्भार	(पुं.) सामग्री / सरजाम ।
सम्भावन	(न./स्त्री.) १. हुन सक्ला भन्टान्नु, २. सम्भावनाले केही कार्यको सिद्धि देखाइएमा मानिएको अलङ्कार ।
सम्भावित	(विशे.) सम्भावना गरिएको / होला भन्ने उम्मेद गरिएको ।
सम्भाषण	(न.) परस्पर वार्तालाप ।
सम्भेद	(पुं.) नदीसङ्गम / दोभान ।
सम्भोग	(पुं.) १. मैथुन, २. भोग ।
सम्भ्रम	(पुं.) हडबड ।
सम्प्रति	(स्त्री.) अनुज्ञा / राय ।
सम्पद	(पुं.) हर्ष / खुसी ।
सम्पर्द	(पुं.) १. युद्ध, २. घुइँचो ।
सम्मान	(पुं.) आदर / सम्मान ।
सम्मानित	(विशे.) आदर गरिएको ।
सम्मार्जन	(न.) सफा गर्नु / माजमुज, झारझुर आदि गर्नु ।
सम्मार्जनी	(स्त्री.) कुचो ।
सम्मित	(विशे.) तुल्य ।
सम्मुख	(विशे.) साम्ने (अधिलितर) मुख फर्केको।

सम्मुखीन	(विशे.) साम्ने (अधिलितर) मुख फर्केको।
सम्मूर्च्छन	(न.) चारैतिर फैलिनु ।
सम्मृष्ट	(विशे.) १. सोधिएको, २. सफा गराइएको।
सम्मोद	(पुं.) खुसी / हर्ष ।
सम्यञ्च	(विशे.) १. राम्रो, २. असल ।
सम्राज्	(पुं.) चक्रवर्ती राजा ।
सर	(पुं.) दही आदिको तर ।
सरस्	(न.) १. सरोवर / ताल, २. पानी ।
सरक	(पुं./न.) १. मदिरा पिउनु, २. उखुको मदिरा, ३. मदिरा पिउने पात्र ।
सरघा	(स्त्री.) मधुमक्षिका / माहुरी ।
सरट	(पुं.) छेपारो ।
सरट्टु	(पुं.) छेपारो ।
सरण	(न.) हिँड्नु ।
सरणा	(स्त्री.) प्रसारिणी / बिरी ।
सरणि(णी)	(स्त्री.) १. बाटो, २. पङ्क्ति / तौँती / लहर।
सरत्ति	(पुं./स्त्री.) रत्तिप्रमाण / मूढे हात ।
सरमा	(स्त्री.) १. कुकुरी, २. देवलोककी कुकुरी, ३. कश्यप प्रजापतिका घेरै स्त्रीमध्येकी भ्रमर (भँवरो) आदि जन्माउने स्त्री, ४. विभीषणकी स्त्री ।
सरयू	(स्त्री.) नदीविशेष ।
सरल	(पुं.) सल्लाको रुख ।
सरल	(विशे.) सोझो चित्त हुने / अकपटी / निष्कपट ।
सरलद्रव	(पुं.) सल्लाको खोटो ।
सरला	(स्त्री.) १. निसोध औषधि, २. नदीविशेष।
सरसिज	(न.) कमल ।
सरसी	(स्त्री.) सरोवर / ताल ।
सरसीरूह	(न.) कमल ।
सरस्वती	(स्त्री.) १. वाणी / वचन, २. वचनकी अधिष्ठात्री देवी, ३. ब्राह्मी औषधि, ४. नदीविशेष ।
सरस्वत्	(पुं.) समुद्र ।
सरित्	(स्त्री.) नदी ।

सरित्पति	(पुं.) समुद्र ।
सरित्वत्	(पुं.) समुद्र ।
सरीसृप	(पुं.) सर्प ।
सरीसृप	(विशे.) घसेर हिँड्ने ।
सरोज	(न.) कमल ।
सरोजिनी	(स्त्री.) १. कमलको लता, २. कमलको झाड, ३. रातमा फुल्ने कमल, ४. साधारण कमलको समूह ।
सरोरुह	(न.) कमल ।
सरोरुह	(न.) कमल ।
सरोवर	(पुं.) ताल / ठूलो पोखरीविशेष ।
सर्ग	(पुं.) १. स्वभाव, २. निर्मोक्ष / मलमूत्र आदिको त्याग, ३. निश्चय, ४. सृष्टि, ५. अध्याय / काव्यको सर्ग, ६. संसार ।
सर्ज	(पुं.) सालको रुख ।
सर्जक	(पुं.) सती सालको रुख ।
सर्जन	(न.) १. सृष्टिगर्नु, २. छाडिदिनु ।
सर्जरस	(पुं.) सालघूप ।
सर्जिका	(स्त्री.) सज्जिखार ।
सर्प	(पुं.) सर्प / साँप, लामकिरो ।
सर्पराज	(न.) वासुकि नाग ।
सर्पिस्	(न.) घ्यू ।
सर्पिन्	(विशे.) १. घस्रने, २. हिँड्ने ।
सर्व	(विशे.) सबै ।
सर्वसहा	(स्त्री.) पृथ्वी ।
सर्वसह	(विशे.) सबै कुरा सहने ।
सर्वकर्मिण	(विशे.) सबै काम ढाक्ने ।
सर्वक्षार	(पुं.) साबुन / लुगा धुने, नुहाउने पदार्थविशेष ।
सर्वजनीन	(विशे.) सबै जनालाई हित गर्ने ।
सर्वजित्	(विशे.) सबैलाई जित्ने ।
सर्वजित्	(पुं.) साठी मध्येको एकाइसौं संवत्सर ।
सर्वज्ञ	(पुं.) महादेव ।
सर्वज्ञ	(विशे.) सबै कुरा जान्ने ।
सर्वतस्	(अव्य.) सबैतर्फ ।

सर्वतोभद्र	(पुं.) धेरै तला भएको राजाको दरबार ।
सर्वतोभद्र	(न.) १. व्रतप्रतिष्ठादिमा लेखिने पञ्चरङ्गी मण्डल, २. चारैतिरबाट भन्न हुने श्लोक भएको चित्रकाव्यविशेष ।
सर्वतोभद्रा	(स्त्री.) खमारीवृक्ष ।
सर्वतोमुख	(न.) पानी ।
सर्वतोमुख	(पुं.) १. ब्रह्माजी, २. शिवजी ।
सर्वत्र	(अव्य.) सबै ठाउँबाट ।
सर्वथा	(अव्य.) सब तरहबाट ।
सर्वदा	(अव्य.) सदा / सँधै ।
सर्वधुरावह	(पुं.) सबै भारी बोक्ने गोरु आदि ।
सर्वधुरीण	(पुं.) सबै भारी बोक्ने गोरु आदि ।
सर्वमङ्गला	(स्त्री.) पार्वती ।
सर्वरात्र	(पुं.) सबै रात / रातभर ।
सर्वलिङ्गिन्	(पुं.) पाखण्ड / वेदविरुद्ध आचार गर्ने ।
सर्ववेद	(पुं.) सबै वेद पढ्ने ।
सर्ववेदस्	(पुं.) सर्वस्वदक्षिणा दिनुपर्ने विश्वजित् नाम गरेको यज्ञ गर्ने ।
सर्वस्व	(न.) समुदाय-घन / जम्मा नगदी / जिन्सी घन ।
सर्वाङ्गीण	(विशे.) सबै अङ्ग ढाक्ने ।
सर्वानुभूति	(स्त्री.) सेतो निसोथ औषधि ।
सर्वान्नभोजिन्	(विशे.) १. सबै जातको अन्न खाने, २. सबैको अन्न खाने ।
सर्वान्नीन	(विशे.) १. सबै जातको अन्न खाने, २. सबैको अन्न खाने ।
सर्वाभिसार	(पुं.) हात्ती, घोडा, रथ, पैदल यी चार अङ्ग भएको सेना तयार हुनु / विजय यात्रा कबायत आदिका निमित्त सज्ज हुनु ।
सर्वार्थसिद्ध	(पुं.) गौतमबुद्ध ।
सर्वाह्	(पुं.) सर्वदिन / दिनभर ।
सर्वेश्वर	(पुं.) सबैका मालिक / ईश्वर ।
सर्वोघ	(पुं.) हात्ती, घोडा, रथ, पैदल यी चार अङ्ग भएको सेना सज्ज (तयार) हुनु ।
सर्वोषधि	(स्त्री.) कुष्ठ, मांसी, हरिद्रा, वचा, शैलेय,

श्रीखण्ड, मुरा, रक्तचन्दन, कर्पूर, मुस्ता यति औषधिको समूह ।	सहदेव (पुं.) १. कान्छा पाण्डव, २. जरासन्धका छोरा ।
सर्षप (पुं.) सस्यु ।	सहदेवा(वी) (स्त्री.) औषधिविशेष ।
सर्षपी (स्त्री.) सस्युको दाना जस्तो खटिरा हुने प्रमेह, पिटका-रोगविशेष ।	सहधर्मिणी (स्त्री.) विवाहिता स्त्री ।
सलिल (न.) पानी ।	सहन (न.) सहनु ।
सल्लकी (स्त्री.) सल्लो ।	सहन (विशे.) सहने / सहिष्णु ।
संवरण (न.) ढाक्नु ।	सहयायिन् (विशे.) सँगै हिँड्ने ।
सव (पुं.) यज्ञ ।	सहस् (पुं.) मार्गशीर्ष महिना ।
सवन (न.) १. स्नान, २. यज्ञीय स्नान, ३. सोमसन्धान / सोमलतालाई यज्ञका निमित्त तयार पार्नु, ४. सोमपान ।	सहसा (अव्य.) अतर्कित / अकस्मात् ।
सवयस् (विशे.) एकै उमेर भएका मित्र / दौतरी ।	सहस्य (पुं.) पौषमहिना / पुस ।
सवर्ण (विशे.) १. समान भएका ब्राह्मणादि वर्ण, २. समान वर्ण (रूप) भएको, ३. स्थान प्रयत्न एउटै भएको वर्ण ।	सहस्र (न.) हजार ।
सवितृ (पुं.) १. सूर्य, २. पिता ।	सहस्रकिरण (पुं.) सूर्य ।
सवित्री (स्त्री.) जननी / आमा ।	सहस्रदंष्ट्र (पुं.) पाठीन / माछाविशेष ।
सविध (पुं.) समीप / नजिक ।	सहस्रनयन (पुं.) इन्द्र ।
सविध (विशे.) समीपवर्ती / नजिकैको ।	सहस्रपत्र (न.) कमल ।
सव्य (विशे.) १. दाहिने, २. देउरे ।	सहस्रपाद् (पुं.) विराट् भगवान् ।
सव्यसाचिन् (पुं.) अर्जुन / मध्यम पाण्डव ।	सहस्रबाहु (पुं.) १. विराट् भगवान्, २. कार्तवीर्य राजा, ३. बाणासुर ।
सव्येष्ठ (पुं.) सारथि ।	सहस्रमौलि (पुं.) १. विराट् भगवान्, २. शेषनाग ।
सस्य (न.) वृक्ष, लता, तृण आदिको फल / यावत्प्रकारको फल ।	सहस्रवीर्या (स्त्री.) दूर्वा / दुबो ।
सस्यसम्बर (पुं.) सालको रुख ।	सहस्रवेधिन् (न.) हिड ।
सह (अव्य.) सँग ।	सहस्रांशु (पुं.) सूर्य ।
सहस् (न.) १. बल, २. तेज ।	सहस्राक्ष (पुं.) १. इन्द्र, २. विराट् भगवान् ।
सहकार (पुं.) बास्ना आउने आम्रवृक्ष ।	सहस्त्रिन् (विशे.) हजार हुने / हजारिया ।
सहकारिन् (विशे.) सहायक / मददगार ।	सहा (स्त्री.) घिउकुमारी ।
सहचर (पुं./स्त्री.) झिन्टी / पहुँलो कपूरनली ।	सहाय (पुं.) सहाय / मद्दत, मददगार ।
सहचर (विशे.) साथ रहने / साथी ।	सहायता (स्त्री.) १. सहायको समूह, २. सहायको भावकर्म / साहाय्य, मद्दत ।
सहज (पुं./स्त्री.) १. सहोदर दाजुभाइ, दिदी- बहिनी, २. जन्मलग्नदेखि तेस्रो स्थान ।	सहित (विशे.) युक्त / समेत ।
सहज (विशे.) सँगै उत्पन्न भएको / स्वाभाविक ।	सहिष्णु (विशे.) सहनशील ।
	सहिष्णुता (स्त्री.) क्षमा / सहनशीलता ।
	सहृदय (विशे.) रसिक / उत्तम चित्त हुने ।
	सहोक्ति (स्त्री.) १. सँगसँगै बोल्नु, २. कुनै काममा कुनै अनेकको सहभाव (सह-स्थिति) वर्णन गर्दा मानिएको अलङ्कार ।

सहोदज	(पुं.) मुनिहरूको पर्णशाला (छाप्रो) ।
सहोद	(पुं.) गर्भिणी कन्या विवाह गरेर पाएको छोरा ।
सहोदर	(विशे.) सहोदर (एकै पेटका) दाजु-भाइ, दिदी-बहिनी ।
सह्य	(न.) प्रिय / प्यारे ।
सह्य	(विशे.) सहन योग्य / सहन सहिने ।
सह्य	(पुं.) सात कुलपर्वतमध्येको एक पर्वत ।
साङ्ख्य	(न.) १. छन्द्येको एक शास्त्र, २. ज्ञान ।
साङ्घातिक	(विशे.) १. डफफामा लिन लायक, २. जन्मनक्षत्रदेखि सोह्रौं नक्षत्र ।
सान्द्रष्टिक	(विशे.) प्रत्यक्षसिद्ध ।
सांघात्रिक	(विशे.) जहाजी व्यापारी ।
सांयुगीन	(विशे.) युद्धकुशल / लडाइँको सिपालु ।
सांराविण	(न.) दिग्व्यापी कोलाहल / फैलिएको ठूलो चिल्लाहट ।
सांवत्सर	(पुं.) ज्योतिषी ।
सांवत्सरिक	(पुं.) ज्योतिषी ।
सांशयिक	(विशे.) सन्देह मान्ने ।
सांस्थानिक	(विशे.) समानदेशीय / एकै ठाउँको ।
साकम्	(अव्य.) सँग ।
साकल्य	(न.) १. समुदाय, २. सकलता ।
साकेत	(न.) अयोध्या नगरी ।
साक्तुक	(विशे.) सत्तुसम्बन्धी / सत्तुको ।
साक्तुक	(न.) सत्तुको थुप्रो ।
साक्तुक	(पुं.) सत्तु लायकको जौ ।
साक्षा	(अव्य.) प्रत्यक्ष ।
साक्षिन्	(विशे.) प्रत्यक्ष देख्ने / साक्षी / साक्षी ।
साक्ष्य	(न.) साक्षी हुनु ।
सागर	(पुं.) समुद्र ।
सागरमेखला	(स्त्री.) पृथ्वी ।
सागराम्बरा	(स्त्री.) पृथ्वी ।
साङ्ग्रामिक	(विशे.) संग्राम (युद्ध)को लायक ।
साचि	(अव्य.) तेर्सो ।
साचिव्य	(न.) मन्त्रिता / मन्त्रिपद ।

साचीकृत	(विशे.) तेस्यैएको ।
सात्	(न.) परमात्मा ।
सात	(न.) सुख ।
सातला	(स्त्री.) सिउँडीविशेष ।
साति	(स्त्री.) १. दान / दिनु, २. समाप्ति ।
सातिसार	(विशे.) अतिसाररोग हुने ।
सात्वत्	(विशे.) भक्त ।
सात्वती	(स्त्री.) १. नाटकको हर्षयुक्त, उदारतायुक्त, अद्भुतरस वर्णन गर्दा उपयुक्त (चाहिने) मधुरशब्द, सुन्दर अर्थ हुने रचना प्रकार (वृत्ति), २. कृष्णकी फुफू शिशुपालकी आमा ।
सात्त्विक	(विशे.) सत्त्वगुण प्रधान भएको ।
सात्त्विक	(पुं.) सत्त्व (आनन्द ज्ञानमय चित्त धर्म) बाट पैदा हुने स्तम्भ, स्वेद, रोमाञ्च, स्वरभङ्ग, वैपथ्य, वैवर्ण्य, अश्रु र प्रलय यी आठ शृङ्गारमा हुने विकार ।
सात्म्य	(विशे.) शारीरिक प्रकृतिको अनुकूल (प्रकृति मुताबिक) हित गर्ने आहार-विहार ।
सात्यकि	(पुं.) यदुवंशीय प्रसिद्ध वीर ।
साद	(पुं.) १. कृशता / दुब्लाउनु, २. खेद ।
सादन	(न.) १. घर, २. नाश गर्नु ।
सादित	(विशे.) १. नाश गराइएको, २. हिंडा-इएको, ३. दुखित पारिएको ।
सादिन्	(पुं.) घोडसवार ।
सादृश्य	(न.) तुल्यता / बराबरी ।
साधक	(न.) १. सिद्ध गर्नु, २. कारण, ३. फौज, ४. प्रमाण, ५. लिङ्ग, ६. अनुमानको हेतु, ७. दिलाउनु ।
साधारण	(विशे.) १. साधारण / मामुली, २. साझा, ३. तुल्य ।
साधारणधर्म	(पुं.) उपमान र उपमेयमा रहने तुल्यधर्म ।
साधित	(विशे.) १. बनाइएको, २. दिलाइएको, ३. प्रमाणसिद्ध गराइएको ।

साधिष्ठ	(विशे.) १. अत्यन्त दृढ / अति बलियो, २. अत्यन्त असल ।
साधीयस्	(विशे.) १. अत्यन्त दृढ / अति बलियो, २. अत्यन्त असल ।
साधु	(विशे.) १. सज्जन, २. मुनि, ३. परोपकारी, ४. असल ।
साधुवाहिन	(पुं.) साधिएको घोडा ।
साध्य	(पुं.) १. बाह्र जनाको डप्फाहुने गणदेवताविशेष, २. सत्ताईस योगमध्येको एककाइसौ योग ।
साध्य	(विशे.) सिद्ध गर्न योग्य / सिद्ध गर्न सकिने ।
साध्वस	(न.) भय / डर ।
साध्वी	(स्त्री.) पतिव्रता स्त्री ।
सानु	(पुं./न.) पर्वतको समभूमि / थुम्को ।
सानुमत्	(पुं.) पर्वत ।
सान्तपन	(न.) गोमूत्र, गोबर, गोदुग्ध, गोदधि, गोघृत, कुशजल यी एक/एक दिन खाएर सातौं दिन निराहार रहने व्रत ।
सान्तर	(विशे.) अन्तर परेको / टम्म नमिलेको ।
सान्त्व	(न.) अतिमधुर वाक्य ।
सान्त्वन	(न./स्त्री.) मधुर बोलेर फुल्याउनु ।
सान्दीपनि	(पुं.) श्रीकृष्णका गुरु मुनिविशेष ।
सान्द्र	(विशे.) घना / बाक्लो ।
सान्द्रस्निग्ध	(विशे.) गाढा चिल्लो / चिल्लो ।
सान्ध्य	(विशे.) सन्ध्याकालमा हुने ।
सान्नाय्य	(न.) हवि / होम गरिने वस्तु ।
सान्निध्य	(न.) सन्निधि / समीपता ।
सान्निपातिक	(विशे.) १. कुपित भएका तीन दोषले उठाएको व्याधि, २. सन्निपातशमन गर्ने औषधि ।
सापत्य	(न.) १. शत्रुता, २. सौतापन / सौताको स्वभाव / सौताको कर्म ।
सापिण्ड्य	(न.) सपिण्डता / सात पुस्ताभित्रको भाव, कर्म ।

साप्तपदीन	(न.) मित्रता / दोस्ती ।
साफल्य	(न.) सफलता ।
सामन्	(न.) १. सामवेद, २. सान्त्वना / रिसाएकालाई मधुर वचनले शान्त पार्नु ।
सामग	(पुं.) सामवेदाध्यायी ब्राह्मण ।
सामग्री	(स्त्री.) सर्जाम / सामग्री / सरजाम ।
सामग्र्य	(न.) सर्जाम / सामग्री / सरजाम ।
सामज	(पुं.) हात्ती ।
सामञ्जस्य	(न.) समञ्जसता / औचित्य / मुनासिबी ।
सामन्त	(पुं.) माण्डलिक राजा / रजौटा ।
सामयिक	(विशे.) समयानुसारी / समयअनुसारको ।
सामर्थ्य	(न.) समर्थता / शक्ति ।
सामवायिक	(विशे.) समुदाय (डप्फा) मा मिल्न आएको ।
सामाजिक	(विशे.) समाजमा भएको ।
सामान्य	(न.) १. साधारण / मामुली, २. न्याय-प्रसिद्ध जातिपदार्थ, ३. समानता / तुल्यता ।
सामान्य	(विशे.) साधारण / साझा ।
सामि	(अव्य.) १. आधा, २. निन्दा ।
सामिधेनी	(स्त्री.) अग्नि-प्रज्वालन गर्दा पढ्नु पर्ने मन्त्र ।
सामीप्य	(न.) समीपता / नजिक हुनु ।
सामुद्रक	(न.) १. समुद्रीनुन, २. स्त्री पुरुषको हस्तरेखाबाट शुभाशुभ वर्णन गर्ने शास्त्र ।
सामुद्रिक	(विशे.) सामुद्रिकशास्त्र जात्रे / हस्तरेखा हेर्न जात्रे ।
साम्परायिक	(न.) युद्ध / लडाइँ ।
साम्परायिक	(विशे.) परलोकको शुभप्राप्तिका निमित्त गरिने कर्म ।
साम्प्रतम्	(अव्य.) १. युक्त / मुनासिब, २. अहिले ।
साम्प्रत	(विशे.) अहिले भएको / वर्तमान ।
साम्मातुर	(पुं./स्त्री.) पतिव्रताका छोरा-छोरी ।
साम्य	(न.) समता / तुल्यता ।
साम्राज्य	(न.) बादशाही ।
सायम्	(अव्य.) साँझ ।

सायंकाल	(पुं.) साँझ ।	सारस	(पुं./स्त्री.) सारसपक्षी ।
सायंसन्ध्या	(स्त्री.) दिनका पछिल्ला दुई घडी र रातका अघिल्ला दुई घडीको काल ।	सारसन	(न.) स्त्रीहरूले कम्मर बाँध्ने कम्मरपेटी ।
साय	(पुं.) साँझ ।	सारस्वत	(विशे.) सरस्वतीसम्बन्धी / सरस्वतीको ।
सायक	(पुं.) १. बाण, २. खड्ग ।	सारस्वत	(पुं.) १. बिल्वदण्ड / बेलको लठ्ठी, २. देशविशेष / हस्तिनापुर र देहली- (दिल्ली)को उत्तर पश्चिमको देश, ३. कल्पविशेष, ४. व्याकरणविशेष ।
सायन्तन	(विशे.) साँझमा हुने ।	सारिक(का)	(स्त्री.) १. मैनापक्षी, २. सारौँपक्षी, ३. पासाको उपकरण / गोटी ।
सायाह्न	(पुं.) दिनको पाँच भागको पछिल्लो भाग/ दिनको अन्तिम घडी ।	सारिवा	(स्त्री.) दुधकोशी / खनायो / अनन्तमूल ।
सायुज्य	(न.) मिल्नु / दूध र दूध मिसाए झै एकरूप हुनु ।	सारी	(स्त्री.) १. मैनापक्षी, २. पासोपकरण / गोटी ।
सार	(न./पुं.) १. पानी, २. धन, ३. अमृत, ४. नौनी, ५. लोहविशेष, ६. वन ।	सार्थ	(पुं.) प्राणिसमूह ।
सार	(पुं.) १. बल, २. स्थिरांश / वस्तुको उत्तम भाग, वृक्षको चुरो, दही, दूधको घ्यू जस्तो पदार्थ, ३. ग्राह्यपदार्थ / धनको सार दानधर्म, जन्मको सार भगवद्भजन जस्तो ।	सार्थ	(विशे.) १. धनी, २. सार्थक / सफल ।
सार	(विशे.) श्रेष्ठ ।	सार्थवाह	(पुं.) बनिर्था / बेपारी ।
सारक	(विशे.) विरेचक / दिसा लाउने ।	सार्द्र	(विशे.) भिजेको ।
सारघ	(न.) मह ।	सार्धम्	(अव्य.) सँग ।
सारङ्ग	(पुं.) १. चातकपक्षी / काकाकुल, २. मृगविशेष / चित्तल, ३. भ्रमर / भँवरो ।	सार्ध	(विशे.) आघासमेत / डेढ, अढाई, साढे आदि ।
सारङ्ग	(पुं.) चित्रवर्ण ।	सार्पिष्क	(विशे.) घ्यूले संस्कार गरिएको / घ्यू हालेको ।
सारङ्ग	(विशे.) चित्रवर्ण हुने / टाटेपाटे, छिबिरे ।	सार्प	(पुं.) अश्लेषानक्षत्र ।
सारणि(णी)	(स्त्री.) १. क्षुद्रनदी, २. प्रसारणी / बिरी ।	सार्प	(विशे.) सर्पसम्बन्धी / सर्पको ।
सारथि	(पुं.) १. रथ - गाडा आदि हाँक्ने, २. समुद्र ।	सार्वजनिक	(विशे.) सबै जनालाई हित गर्ने ।
सारदा	(स्त्री.) सरस्वती ।	सार्वजनीन	(विशे.) सबै जनालाई हित गर्ने ।
सारमेघ	(पुं.) कुकुर ।	सार्वभौम	(पुं.) १. चक्रवर्ती राजा, २. उत्तरदिशाको दिग्गज ।
सारलोह	(न.) इस्पात ।	सार्वलौकिक	(विशे.) सबै लोकमा प्रसिद्ध भएको ।
सारव	(विशे.) सरयूनदीसम्बन्धी / सरयूको ।	साल	(पुं.) १. पर्खाल, २. सालको वृक्ष, ३. सामान्य वृक्ष ।
सारस	(न.) कमल ।	सावधान	(विशे.) एकचित्त (एकाग्र) भएको ।
सारस	(विशे.) सरोबर (तलाउ, ताल) सम्बन्धी/	सावन	(पुं.) १. यज्ञको अन्तिम दिन, २. यज-मान, ३. वरुण ।
		सावन	(विशे.) तीस दिनको एक महिना मानिने

सावर्णि	कालमान ।	सिंहद्वार	हुने माछाविशेष ।
सावित्र	(पुं.) आगामी (अष्टम) मनु ।	सिंहनाद	(न.) सिंहको मूर्ति राखेको फाटक (ढोका) ।
सावित्र	(न.) यज्ञसूत्र / जनै ।	सिंहपुच्छी	(पुं.) १. सिंहको गर्जना, २. सिंहको जस्तो गर्जना ।
सावित्र	(पुं.) ब्राह्मण ।	सिंहल	(स्त्री.) चाल्ने सिँस्नु ।
सावित्र	(विशे.) सूर्यसम्बन्धी / सूर्यको ।	सिंहसंहनन	(पुं.) देशविशेष / सिलौन ।
सावित्री	(स्त्री.) १. सत्यवानकी रानी, २. ब्रह्माणी, ३. गायत्री ।	सिंहाण	(विशे.) शरीरको काँट-छाँट, रूपरेखा, राम्रो भएको ।
सासहि	(विशे.) १. बारम्बार सहने, २. खुब सहने ।	सिंहासन	(न.) १. फलामको किट, २. नासिका मल / सिंघान ।
सास्ना	(स्त्री.) गलकम्बल / गाईका घाँटीको माला ।	सिंहास्य	(न.) देवता, राजा बस्ने सुवर्णको आसन ।
साहचर्य	(न.) सहचरण / साथ रहनु ।	सिंहास्य	(पुं.) असुराको रुख ।
साहय	(विशे.) १. सहने, २. सहनलाई प्रेरणा गर्ने ।	सिंही	(स्त्री.) १. भन्टा, २. बिहीं, ३. असुरो, ४. सिंह स्त्री ।
साहस	(न.) १. जबर्दस्तीले गरेको काम, २. हित अहित विचार नराखेर गरेको काम ।	सिकता	(स्त्री.) १. बालुवा, २. बालुवा भएको भूमि । बालुवालालाई बुझाउँदा सिकताशब्द बहुवचनान्त छ ।
साहसाङ्क	(पुं.) संवत्सर फिराउने महाराजा विक्रम ।	सिकतामय	(विशे.) बालुवै बालुवा भएको स्थान ।
साहसिक	(विशे.) साहस गर्ने / बलमिचाई गर्ने हिताहित विचार नगरेर जोखिमको काम गर्ने ।	सिकतावत्	(विशे.) बालुवै बालुवा भएको स्थान ।
साहस्र	(न.) १. हजारको समूह / हजारौं, २. हजार ।	सिकतिल	(विशे.) बालुवै बालुवा भएको स्थान ।
साहस्र	(विशे.) १. हजारसम्बन्धी / हजारको, २. हजारले किनिएको, ३. हजार वाला / हजारिया ।	सिक्त	(विशे.) सेचन गरिएको / पानी आदिले छर्किएको ।
साहायक	(न.) सहायता / साहाय्य / मदत ।	सिक्थ	(पुं.) १. भातको सिता, २. ग्रास / गास ।
साहाय्य	(न.) सहायता / साहाय्य / मदत ।	सिक्थ (क)	(न.) १. मैन / महको स्नेहभाग, २. भातको सिता ।
साहित्य	(न.) १. मिलन / साथ रहनु, २. एउटा क्रियामा अनेकको सम्बन्ध ।	सिङ्घाण	(न.) नासिकामल / सिंघान ।
साह्य	(न.) सहता / साथ दिनु / मदत दिनु ।	सिचय	(पुं.) वस्त्र / लुगा-कपडा ।
सिंह	(पुं.) १. सिंह / सिंघ, शेर, २. बाह्र-मध्येको पाँचौ राशि, ३. श्रेष्ठ । श्रेष्ठलाई भनिदा सिंहशब्द समासको उत्तरपद भएर रहन्छ जस्तै- 'पुरुष-सिंहः' ।	सिञ्जा	(स्त्री.) गहनाको शब्द ।
सिंहतुण्ड	(पुं.) १. सिउँडी, २. सिंहको जस्तो मुख	सित	(पुं.) १. श्वेतवर्ण, २. शुक्राचार्य, ३. शुक्लपक्ष ।
		सित	(विशे.) १. श्वेतवर्ण हुने/सेतो, २. समाप्त भएको, ३. बाँधिएको ।
		सितच्छत्रा	(स्त्री.) सुप / सागविशेष ।
		सितशिव	(न.) सिधेनुन ।

सिता	(स्त्री.) चिनी ।
सितांशु	(पुं.) चन्द्रमा ।
सिताश्र	(पुं.) कपूर / कपूर ।
सिताम्भोज	(पुं.) सेतो कमल ।
सितासित	(पुं.) १. बलभद्र, २. शुक्रसँग रहेको शनिग्रह ।
सितासित	(विशे.) सेतो कालो मिलेको वर्ण हुने ।
सितासिता	(स्त्री.) गङ्गा-यमुना नदी । यो शब्द दुईको समुदायलाई कहने हुनाले द्विवचनान्त छ ।
सिति	(विशे.) १. सेतो, २. कालो ।
सितिमन्	(पुं.) १. शुक्लता / सेतोपन, २. कृष्णता / कालोपन ।
सितोपला	(स्त्री.) मिश्री ।
सिद्ध	(पुं.) १. देवयोनिविशेष, २. सत्ताईस योगमध्येको एक्काइशौं योग ।
सिद्ध	(विशे.) १. बनेर तयार भएको, २. सिद्धि (अणिमादि सिद्धि) पाउने ।
सिद्धसाधन	(न.) स्वयंसिद्ध (तयार) भएकालाई सिद्ध (तयार) गर्न खोज्नु ।
सिद्धा	(स्त्री.) आठ योगमध्येको दशाधिष्ठात्री योगिनी ।
सिद्धान्त	(पुं.) पक्का ठहरिको कुरा ।
सिद्धार्थ	(पुं.) १. गौतम बुद्धको मतका अनुयायी शाक्य मुनि, २. सेतो सस्यु ।
सिद्धि	(स्त्री.) १. कार्यको सफलता / कार्य बन्नु, २. अणिमा आदि गरिएका योगशास्त्रप्रसिद्ध सिद्धि, ३. अष्टवर्गमध्येको ऋद्धि औषधि / पातेझुला ।
सिध्म	(न.) कुष्ठरोगविशेष / दुभी ।
सिध्मन्	(न.) कुष्ठरोगविशेष / दुभी ।
सिध्मल	(विशे.) दुभी हुने ।
सिध्य	(पुं.) पुष्यनक्षत्र ।
सिध्मका	(स्त्री.) सिध्मका वृक्ष । दक्षिणमा सीध भनी प्रसिद्ध भएको ।
सिनी	(स्त्री.) श्वेतवर्ण भएकी स्त्रीव्यक्ति ।

सिनीवाली	(स्त्री.) चन्द्रकलायुक्त भएको औंसीतिथि/चतुर्दशीका घडीपलाले युक्त भएको औंसी ।
सिन्दुवार	(पुं.) सिमली (सिमाली)को रुख ।
सिन्दूर	(न.) सिंदुर ।
सिन्धु	(पुं.) १. नदिविशेष / सिन्धु, २. समुद्र, ३. देशविशेष / सिन्धु ।
सिन्धु	(स्त्री.) १. नदी, २. सिन्धुनामक नदी ।
सिन्धुज	(न.) सिधेनुन ।
सिन्धुर	(पुं.) हात्ती ।
सिन्धुवार	(पुं.) सिमली (सिवाँली) वृक्ष ।
सिन्धुसङ्गम	(पुं.) नदीको दोभान ।
सिप्रा	(स्त्री.) उज्जयिनी देशको नदीविशेष ।
सिम	(विशे.) सबै ।
सिरा	(स्त्री.) नाडी / नसा ।
सिहक	(पुं.) लोहवान घूप ।
सीता	(स्त्री.) १. हलाको सियो / जोतेको रेखा, २. श्रीरामपत्नी, ३. गङ्गाका चार धारा मध्येको एक धारा ।
सीत्कार	(पुं.) जाडाले, कामदेवका जोसले हुने स्युँ-स्युँ शब्द ।
सीत्कृत	(न.) जाडाले, कामदेवका जोसले हुने स्युँ-स्युँ शब्द ।
सीत्य	(विशे.) खन-जोत गरेको जमिन ।
सीधु	(पुं.) १. साधारण मदिरा, २. उखुका रसको मदिरा ।
सीमन्त	(पुं.) केशवेश / स्त्रीहरूका कपालको सिउँदो ।
सीमन्तिनी	(स्त्री.) स्त्री ।
सीमन्तोन्नयन	(न.) प्रथमगर्भ रहेमा चतुर्थ अथवा षष्ठ अथवा अष्टम महिनामा गर्नुपर्ने विधिविशेष ।
सीमन्	(स्त्री.) १. सीमाना / हद, २. मर्यादा, ३. अण्डकोष ।
सीर	(पुं.) हलो ।
सीरपाणि	(पुं.) बलभद्र ।
सीरिन्	(पुं.) बलभद्र ।

सीवन	(न.) सिउनु ।
सीवनी	(स्त्री.) लिङ्गका टुप्पादेखि गुदद्वारसम्मको मांसरेखा ।
सीसक	(न.) सिसा घातु ।
सु	(अव्य.) १. अत्यन्त, २. असल ।
सुकन्दक	(पुं.) प्याज ।
सुकन्या	((स्त्री.) शर्याति राजाकी छोरी, च्यवन-ऋषिकी पत्नी र भोजनान्तमा स्मरण गर्नाले नेत्रबाधा दूर गरिदिने पतिव्रताविशेष ।
सुकर	(विशे.) सहजै गर्न सकिने ।
सुकल	(विशे.) दिने-खाने / उदार ।
सुकुमार	(विशे.) सुकुमार / कोमल ।
सुकृत्	(विशे.) पुण्यात्मा ।
सुकृत	(न.) पुण्य / धर्म ।
सुकृत	(विशे.) राम्रो हिसाबले गरेको ।
सुकृतिन्	(विशे.) पुण्यात्मा / धार्मिक ।
सुकेशी	(स्त्री.) १. अप्सराविशेष, २. राम्रा केश हुने स्त्री ।
सुख	(न.) आनन्द ।
सुख	(विशे.) सुख दायक ।
सुखवर्चक	(पुं.) सज्जिखार ।
सुखवास	(पुं.) तर्बुजो / फलविशेष ।
सुखसन्दोह्या	(स्त्री.) सजिलै गरी दुहुन सकिने गाई आदि ।
सुखावह	(विशे.) सुखदायक ।
सुखिन्	(विशे.) सुखी / सुख पाएको ।
सुखोदक	(न.) तातो पानी ।
सुगत	(पुं.) गौतम बुद्ध ।
सुगन्ध	(पुं.) असल गन्ध / बास्ना ।
सुगन्ध	(विशे.) बास्ना आउने ।
सुगन्धा	(स्त्री.) गाईतिहारे औषधि ।
सुगन्धि	(विशे.) बास्ना आउने ।
सुगन्धि	(न.) एलावालुक औषधि ।
सुगम	(विशे.) १. सहजै जान सकिने, २. सहजै जान्न सकिने, ३. सहजै पुग्न सकिने ।

सुगृहीतनामन्	(विशे.) नामको उच्चारण मात्रले पनि श्रेय गर्ने महात्मा ।
सुग्रीव	(पुं.) १. विष्णुका रथको चार घोडा-मध्येको एक घोडा, २. राममित्र वानरराज ।
सुलेचक	(पुं.) असल वस्त्र ।
सुजन	(पुं.) सज्जन / भलादमी ।
सुत	(पुं.) छोरो / पुत्र ।
सुतराम्	(अव्य.) अत्यन्त ।
सुतल	(न.) सात पातालमध्येको छैठौँ पाताल ।
सुतश्रेणी	(स्त्री.) मुसली औषधि ।
सुता	(स्त्री.) छोरी ।
सुतात्मज	(पुं.) १. छोराको छोरा / नाति, २. छोरीको छोरा / नाति ।
सुतात्मजा	(स्त्री.) १. छोराकी छोरी / नातिनी, २. छोरीकी छोरी / नातिनी ।
सुतिन्	(विशे.) पुत्रवान् / छोरो हुने ।
सुतीक्ष्ण	(पुं.) १. सजिवनको रुख, २. मुनिविशेष ।
सुत्रामन्	(पुं.) इन्द्र ।
सुत्वन्	(पुं.) यज्ञान्त स्नान गर्ने / यज्ञ सिध्याउने ।
सुदत्	(विशे.) राम्रा दाँत हुने ।
सुदर्शन	(पुं.न.) विष्णुचक्र ।
सुदर्शन	(विशे.) राम्रो देखिने ।
सुदर्शना	(स्त्री.) दर्शनपिपल / औषधिविशेष ।
सुदामन्	(पुं.) १. मेघ, २. पर्वत, ३. ऐरावत, ४. समुद्र, ५. श्रीकृष्णको बालमित्र ब्राह्मणविशेष / सुदामा ।
सुदाय	(पुं.) दाइजो ।
सुदिनाह	(न.) असल दिन ।
सुदूर	(विशे.) ज्यादा टाढाको ।
सुधर्मन्	(स्त्री.) देवताको सभा ।
सुधर्मा	(स्त्री.) देवताको सभा ।
सुधा	(स्त्री.) १. अमृत, २. चुन, ३. सिउँडी, ४. भोर्ला ।
सुधांशु	(पुं.) चन्द्रमा ।
सुधाकर	(पुं.) चन्द्रमा ।

सुधासिन्धु	(पुं.) अमृत-समुद्र ।
सुधी	(पुं.) पण्डित ।
सुधी	(स्त्री.) १. असल बुद्धि, २. असल बुद्धि भएकी स्त्री ।
सुनन्द	(न.) बलभद्रको आयुध मुसल ।
सुनन्द	(पुं.) श्रीकृष्णका पार्षदविशेष ।
सुनन्दा	(स्त्री.) १. तीर्थविशेष/नन्दप्रयाग, २. इन्दुमती रानीकी सखी, ३. दुष्यन्तपुत्र भरतकी रानी ।
सुनाभ	(पुं.) १. मैनाक पर्वत, २. सुदर्शनचक्र ।
सुनासीर	(पुं.) इन्द्र ।
सुनिषण्णक	(न.) सेतो पुनर्नवा ।
सुनीति	(स्त्री.) १. योग्य नीति / ठिक इत्साफ, २. ध्रुवजीकी आमा ।
सुनीथ	(विशे.) नीतिपरायण / कानुनमुताबिक चल्ने ।
सुन्दर	(विशे.) राम्रो ।
सुन्वत्	(विशे.) यज्ञकर्ता ।
सुपथ	(पुं.) १. सुमार्ग / असल बाटो, २. असल चाल ।
सुपथिन्	(पुं.) १. सुमार्ग / असल बाटो, २. असल चाल ।
सुपर्ण	(पुं.) गरुड ।
सुपर्ण	(विशे.) १. असल पात हुने, २. असल पखेटा हुने ।
सुपर्वन्	(पुं.) देवता ।
सुपात्र	(न.) योग्य / लायक ।
सुपार्श्वक	(पुं.) गर्दभाण्डवृक्ष ।
सुप्त	(न.) शयन / सुताइ / निदाइ ।
सुप्त	(विशे.) सुतेको ।
सुप्ति	(स्त्री.) शयन / निदाउनु ।
सुप्रतीक	(पुं.) ईशानदिशाको दिग्गज ।
सुप्रतीक	(विशे.) १. निरपराधी / निर्दोष, २. शरीर सुन्दर हुने ।
सुप्रभात	(न.) शुभसूचना गर्ने प्रातःकाल ।
सुप्रयोगविशिख	(विशे.) तारो हान्दा नचुक्ने ।

सुप्रलाप	(पुं.) असल वचन ।
सुब्रह्मण्य	(पुं.) स्वामी कार्तिक / कुमार ।
सुभग	(विशे.) १. असल भाग्य हुने, २. राम्रो ।
सुभगा	(स्त्री.) पतिकी प्यारी स्त्री ।
सुभगासुत	(पुं./स्त्री.) सौभाग्यवती स्त्रीका छोरा-छोरी ।
सुभद्रा	(स्त्री.) १. श्रीकृष्णकी बहिनी, २. दँगालो/प्रियङ्गुलता ।
सुभाषित	(न.) असल वचन ।
सुभिक्ष	(विशे.) सस्तो ।
सुभिक्षा	(स्त्री.) धर्यैरोवृक्ष ।
सुभू	(स्त्री.) राम्रा आँखीभौ हुने स्त्री ।
सुभू	(विशे.) राम्रा आँखीभौ हुने ।
सुम	(न.) पुष्प / फूल ।
सुमन	(पुं.) गहुँ / अन्नविशेष ।
सुमनस्	(पुं.) देवता ।
सुमनस्	(स्त्री.) १. पुष्प / फूल, २. चमेलीको फूल । सामान्य फूललाई भन्दा प्राय सुमनस्शब्द बहुवचनान्त छ ।
सुमनस्	(विशे.) असल मन हुने ।
सुमना	(स्त्री.) चमेली / पुष्पविशेष ।
सुमनोरज	(न.) फूलको धुलो ।
सुमन्तु	(पुं.) अथर्ववेदाचार्य वज्रवारक मुनि ।
सुमित्रा	(स्त्री.) लक्ष्मणकी माता ।
सुमेधस्	(विशे.) असल बुद्धि हुने ।
सुमेरु	(पुं.) १. सुवर्णको पर्वतविशेष, २. जप मालाको माथिल्लो गेडा ।
सुयोधन	(पुं.) राजा दुर्योधन ।
सुर	(पुं.) देवता ।
सुरङ्ग	(पुं.) १. नारङ्गी / सुन्तला, २. सुरुङ ।
सुरङ्गा	(स्त्री.) सुरुङ / जमिनभित्र मानिस आदि जान हुने गरी बनाएको प्वाल ।
सुरज्येष्ठ	(पुं.) ब्रह्माजी ।
सुरत	(न.) मैथुन ।
सुरदीर्घिका	(स्त्री.) मन्दाकिनी / स्वर्गनदी ।

सुरद्वम	(पुं.) मन्दार, पारिजात, सन्तान, कल्पवृक्ष र हरिचन्दन यी पाँच थरी स्वर्गका वृक्ष ।
सुरद्विष	(पुं.) १. असुर / दैत्य, २. राहु ।
सुरनिम्नगा	(स्त्री.) मन्दाकिनी / स्वर्गगङ्गा ।
सुरपति	(पुं.) इन्द्र ।
सुरभि	(पुं.) १. सुगन्ध / असल बास्ना, २. चैत्र महिना, ३. वसन्त ऋतु / चैत्र-वैशाख ।
सुरभि	(विशे.) १. बास्ना आउने, २. प्रसिद्ध ।
सुरभिन्न	(स्त्री.) १. गाई, २. कामधेनु ।
सुरर्षि	(पुं.) देवताको योनिमा पैदा भएर तपस्वी भएका नारद, पर्वत, असित, तुम्बुरु आदि ।
सुरलोक	(पुं.) स्वर्ग ।
सुरवर्त्मन्	(न.) आकाश ।
सुरस	(पुं.) सिन्दुवार / सिमाली / सिवाली / सिमली ।
सुरसा	(स्त्री.) १. तुलसी, २. रास्ना / गाईतिहारे, ३. नागमाता, ४. हिमालयका उत्तरमा रहने पाउजेबका शब्दले गर्भिणीको गर्भ गिराउने राक्षसी ।
सुरा	(स्त्री.) मदिरा ।
सुराचार्य	(पुं.) बृहस्पति ।
सुराजन्	(पुं.) प्रजानुरञ्जन गर्ने राजा ।
सुरापगा	(स्त्री.) मन्दाकिनी / स्वर्गगङ्गा ।
सुरापान	(न.) मदिरापान / मद्य पिउनु ।
सुरापान	(न.) मदिरापान / मद्य पिउनु ।
सुरामण्ड	(पुं.) मदिराको माड ।
सुरालय	(पुं.) १. स्वर्ग, २. सुमेरु पर्वत, ३. मदिरा बनाउने र बिक्री गर्ने घर ।
सुराष्ट्र	(पुं.) देशविशेष / सुरत ।
सुराष्ट्रज	(न.) रहर / अन्नविशेष ।
सुरोद	(पुं.) सातमध्येको सुरा (मदिरा) को समुद्र ।
सुलभ	(विशे.) सहजै पाइन सक्ने ।
सुवचन	(न.) असल वचन ।
सुवर्चला	(स्त्री.) १. सूर्यभक्ति फूल, २. ब्राह्मी,

३. सूर्यपत्नी ।	
सुवर्ण	(न.) सुवर्ण / सुन ।
सुवर्ण	(पुं./न.) एक कर्ष प्रमाण सुन (८० रत्ती) ।
सुवर्ण (क)	(पुं.) १. घतुरो, २. राजवृक्ष ।
सुवर्णकार	(पुं.) सुनको काम गर्ने जातिविशेष / सुनार ।
सुवर्णगैरिक	(न.) चमकिलो रातो वर्ण हुने गेरु ।
सुवर्णयूथी	(स्त्री.) जाई / फूलविशेष ।
सुवल्लि	(स्त्री.) सोमराजी / बाकुची / बकुची ।
सुवहा	(स्त्री.) १. नेवारीपुष्पविशेष, २. तितेपाती, ३. हंसपदी/लज्जावतीविशेष, ४. साज/ वृक्षविशेष, ५. रास्ना / गाईतिहारे ।
सुवासिनी	(स्त्री.) तरुणी भएपछि पनि माइतै बस्न खोज्ने स्वास्नी ।
सुवृत्त	(विशे.) असल चालमा चलेका / सदाचारी ।
सुवेल	(पुं.) त्रिकूट पर्वत ।
सुव्रता	(स्त्री.) सजिलैसँग दुहिने गाई आदि ।
सुशील	(विशे.) असल स्वभाव हुने ।
सुश्रुत	(पुं.) विश्वामित्रका पुत्र आयुर्वेदाचार्य मुनि ।
सुषम	(विशे.) असल ।
सुषमा	(स्त्री.) ठूलो शोभा ।
सुषवी	(स्त्री.) १. करेलो, २. कालो जिरा ।
सुषि	(स्त्री.) छिद्र / प्वाल ।
सुषिर	(न.) छिद्र / प्वाल ।
सुषिर	(विशे.) सच्छिद्र / प्वाल परेको ।
सुषीम	(विशे.) ठण्डा / चिसो ।
सुषुप्त	(न.) शयन / निद्रावस्था ।
सुषुप्ति	(स्त्री.) शयन / निद्रावस्था ।
सुषुम्णा (म्ना)	(स्त्री.) इडा र पिङ्गलाको मध्यनाडी ।
सुषेण	(पुं.) १. पनेरुवृक्ष, २. वानरराज सुग्रीवको राजवैद्य ।
सुष्ट	(अव्य.) १. खुब / अति, २. असल, ३. सत्य ।

सुहित	(विशे.) तृप्त / अघाएको ।
सुहृद्	(पुं.) मित्र / दोस्त ।
सुहृदय	(विशे.) असल चित्त हुने ।
सूकर	(पुं.) १. बँदेल, २. सुँगुर ।
सूक्त	(न.) वैदिकस्तोत्रविशेष ।
सूक्ष्म	(विशे.) सानो / मसिनो ।
सूक्ष्म	(न.) १. छल, २. आकार, इङ्गितले ताडिएको (जानिएको) कुरा चलाखीका साथ प्रकाश गर्दा मानिएको अलङ्कार ।
सूक्ष्मैला	(स्त्री.) सुकुमेल / सानो अलैंची ।
सूचक	(विशे.) छुल्याहा / चुक्लीखोर ।
सूचन	(न.) १. सूचन गर्नु, २. चुक्ली गर्नु, ३. मार्नु ।
सूचना	(स्त्री.) १. सूचन गर्नु, २. चुक्ली गर्नु, ३. मार्नु ।
सूचि (ची)	(स्त्री.) १. सियो, २. काँडा आदिको तिखो टुप्पो ।
सूचिक	(पुं.) सिउने काम गर्ने / सूचिकार ।
सूचित	(विशे.) सूचना गरिएको / कहिएको ।
सूचिन्	(विशे.) छुल्याहा ।
सूचीमुख	(न.) १. सियाको टुप्पो, २. नरकविशेष, ३. हीरा ।
सूत	(पुं.) १. सारथि, २. क्षत्रियबाट ब्राह्मण-कन्यामा जन्मेको जाति, ३. बन्दी / राजस्तुति पाठक, ४. पारो ।
सूत	(विशे.) जन्मेको ।
सूतक	(न.) सुत्केरो / जननाशौच ।
सूति	(स्त्री.) उत्पत्ति / जन्मनु ।
सूतिका	(स्त्री.) सुत्केरी ।
सूतिकागृह	(न.) सुत्केरी बस्ने कोठा / कुनो ।
सूतिकारोग	(पुं.) सूतिका वायुबाट उठेको रोग ।
सूतिमास	(पुं.) सुत्केरी हुने महिना ।
सूत्थान	(विशे.) चतुर / सिपालु ।
सूत्र	(न.) १. सूत / लुगा बुन्ने धागो, २. साधारण डोरो, ३. संक्षिप्त भईकन

निःसन्दिग्ध, सर्वव्यापी निर्दोषी अर्थ बुझाउने ऋषि - मुनिको शास्त्रवाक्य, ४. कारण ।	
सूत्रधार	(पुं.) १. नाटकको प्रधान नट, २. सिकमा ।
सूत्रवेष्टन	(न.) धागो बेर्ने काठ ।
सूद	(पुं.) भान्से ।
सूदन	(न.) मार्नु ।
सूना	(स्त्री.) वधस्थान / मार्ने ठाउँ ।
सूनिन्	(विशे.) मांसविक्रयी / मासु बेच्ने कसाइ ।
सूनु	(पुं.) १. छोरा, २. भाइ ।
सूनुत	(विशे.) साँचो मधुर-वचन ।
सूप	(पुं.) तिहुनविशेष / दाल ।
सूपकार	(पुं.) भान्से ।
सूर	(पुं.) १. सूर्य, २. आँकको रुख ।
सूरण	(पुं.) ओल / कन्दविशेष ।
सूरत	(विशे.) दयालु / दयावान् ।
सूरि	(पुं.) पण्डित / विद्वान् ।
सूरिन्	(पुं.) पण्डित / विद्वान् ।
सूरी	(स्त्री.) १. ठूलो पहुँलो सरस्यु, २. विदुषी/पदेकी पण्डिता स्त्री, ३. सूर्यकी मनुष्य-जातीय पत्नी / कुन्ती ।
सूरक्षण	(न.) अनादर / तिरस्कार ।
सूर्मी	(स्त्री.) फलामको प्रतिमा / मूर्ति ।
सूर्य	(पुं.) १. सूर्यनारायण, २. आँक ।
सूर्यकान्त	(पुं.) सूर्यको किरण पर्दा आगो निस्कने मणि / सूर्यकान्तमणि ।
सूर्यतनय	(पुं.) १. यमराज, २. शनैश्वर, ३. सार्वर्णि, ४. मनु, ५. रेवन्त, ६. सुग्रीव, ७. कर्ण, ८. अश्विनीकुमार ।
सूर्यतनया	(स्त्री.) १. यमुना, २. तपती ।
सूर्या	(स्त्री.) १. सूर्यकी देवतारूप पत्नी / संज्ञा, २. भर्खर विवाह भएकी कन्या / दुलही ।
सूर्यावर्ता	(स्त्री.) सूर्यभक्तिवृक्ष ।
सूर्येन्दुसङ्गम	(पुं.) औंसीतिथि ।
सूर्योद	(पुं.) साँझमा आएको पाहुना ।

सुक्कन्	(न.) ओठको प्रान्तभाग / दुई छेउका गिजा ।
सुक्किन्	(न.) ओठको प्रान्तभाग / दुई छेउका गिजा ।
सुक्कणी	(स्त्री.) ओठको प्रान्तभाग / दुई छेउका गिजा ।
सुक्किणी	(स्त्री.) ओठको प्रान्तभाग / दुई छेउका गिजा ।
सुङ्गा	(स्त्री.) रत्नको माला ।
सुणि(णी)	(स्त्री.) अङ्गुश ।
सुणिका	(स्त्री.) मुखरस / च्याल ।
सुत	(विशे.) हिंडेको ।
सुति	(स्त्री.) १. बाटो, २. हिंडनु, ३. जन्मनु ।
सुत्वर	(विशे.) १. हिंड्ने, २. घस्ने ।
सुपाटी	(पुं./स्त्री.) १. चराको चुचो, २. रगतको धारा, ३. परिमाणविशेष ।
सुमर	(पुं.) मृगविशेष ।
सुष्ट	(विशे.) १. सुष्टि गरिएको / बनाइएको, २. त्याग गरिएको / छाडिएको, ३. घेरै ।
सुष्ट	(न.) निश्चय / पक्का ।
सुष्टि	(स्त्री.) १. रचना गर्नु, २. पैदा गर्नु ।
सेक	(पुं.) १. सेचन, २. छर्कनु ।
सेकपात्र	(न.) नाउ-दुङ्गाको पानी फाल्ने काष्ठपात्र/ कठौति ।
सेचन	(न.) १. सेचन / छर्कनु, २. नाउ-दुङ्गाको पानी फाल्ने कठौती ।
सेटु	(पुं.) तरबुजो / फलविशेष ।
सेतिका	(स्त्री.) अयोध्या नगरी ।
सेतु	(पुं.) १. पुल / साँघु / फट्के, २. खेतको आलि, ३. सिप्लिकानको रुख, ४. प्रणव/ ॐ ।
सेना	(स्त्री.) सैन्य / फौज ।
सेनाङ्ग	(न.) हात्ती, घोडा, रथ, पैदल यी चार ।
सेनानी	(पुं.) १. देवसेनाका सेनापति / कुमार, २. सेनापति ।

सेनामुख	(न.) तीन हात्ती, तीन रथ, तीन घोडा, पन्ध्र पैदल सिपाहीको समुदाय ।
सेनारक्ष(क)	(पुं.) सेनाको पहरा दिने सिपाही ।
सेमन्ती	(स्त्री.) सेमन्तीपुष्प ।
सेवक	(विशे.) चाकरी गर्ने ।
सेवन	(न.) १. सिउनु / सिलाइ, २. सेवा गर्नु ।
सेवनी	(स्त्री.) १. सियो, २. सिउँदा छाडिएको हिस्सा / सिउनी ।
सेवा	(स्त्री.) १. चाकरी, २. आश्रय ।
सेवि	(न.) स्याउ / फलविशेष ।
सेविका	(स्त्री.) स्याउ / मिठाईविशेष ।
सेवित	(विशे.) १. चाकरी गरिएको, २. आश्रय गरिएको ।
सेव्य	(विशे.) १. चाकरी गर्न लायक, २. आश्रय गर्न लायक ।
सेव्य	(न.) उशीरको जरा / खस ।
सैंहिकेय	(पुं.) राहुग्रह ।
सैकत	(विशे.) १. बालुवै बालुवा भएको स्थान, २. बालुवासम्बन्धी / बालुवाको ।
सैतवाहिनी	(स्त्री.) बाहुदानामक नदी ।
सैनापत्य	(न.) १. सेनापतित्व / सेनापतिको काम, २. सेनापतिको पद ।
सैनिक	(पुं.) फौजमा भर्ना भएको ।
सैनिक	(विशे.) फौजसम्बन्धी / फौजको ।
सैन्धव	(न.) सिधेनु ।
सैन्धव	(पुं.) सिन्धदेशको घोडा ।
सैन्धव	(विशे.) १. सिन्धदेशमा भएको, २. सिन्धदेशसम्बन्धी ।
सैन्य	(न.) फौज ।
सैन्य	(पुं.) फौजमा भर्ना भएको ।
सैरन्धी	(स्त्री.) १. शिल्प (सिप) को काम गरेर अर्काको चाकरी गर्ने स्वतन्त्र स्त्री ।
सैरिक	(विशे.) १. हलो जोत्ने / हलो बोक्ने, २. हलोसम्बन्धी ।
सौरिभ	(पुं.) महिष / राँगे ।

सैरेय(क)	(पुं.) झिगटी / कपूरनली ।
सोढ	(विशे.) सहिएको ।
सोढ	(विशे.) सहने ।
सोत्प्रास	(विशे.) ठट्टा गरेर बोलिएको वचन ।
सोत्प्रास	(पुं.) सशब्द हास्य / शब्द सुनिने गरी हाँस्नु ।
सोदर	(विशे.) सहोदर दाजुभाइ-दिदीबहिनी ।
सोदर्य	(विशे.) सहोदर दाजुभाइ-दिदीबहिनी ।
सोन्माद	(विशे.) उन्माद भएको / बहुलाएको ।
सोपप्लव	(पुं.) ग्रहण लागेका सूर्य र चन्द्र ।
सोपान	(न.) ढुङ्गा-ईँटले बनाएको सिढी ।
सोम	(पुं.) १. चन्द्रमा, २. सोमवार, ३. कपूर, ४. सोमलता, ५. महादेव / अर्धनारीश्वर ।
सोमप(पा)	(पुं.) सोमयज्ञ गर्ने ।
सोमपीति(थि)न्	(पुं.) सोमयज्ञ गर्ने ।
सोमयाजिन्	(पुं.) सोमयज्ञ गर्ने ।
सोमराजी	(स्त्री.) १. सोमराजी औषधि / बाकुची, २. छ अक्षरको एक पाउ हुने छन्दोविशेष ।
सोमरोग	(पुं.) योनिद्वारबाट पानी बग्ने स्त्रीहरूको रोगविशेष ।
सोमवल्क	(पुं.) १. सेतो खयर, २. काफल ।
सोमवल्लरी	(स्त्री.) १. शुक्लपक्षमा एक/एक पात प्रतिदिन बढ्ने, कृष्णपक्षमा एक/एक पात प्रतिदिन घट्ने लताविशेष, २. गुर्जो, ३. ब्राह्मी, ४. सोमराजी / बाकुची ।
सोमवल्लरी	(स्त्री.) १. शुक्लपक्षमा एक/एक पात प्रतिदिन बढ्ने, कृष्णपक्षमा एक/एक पात प्रतिदिन घट्ने लताविशेष, २. गुर्जो, ३. ब्राह्मी, ४. सोमराजी / बाकुची ।
सोमसिद्धान्त	(पुं.) अघोरीहरूको आचार वर्णन गर्ने, महाभैरवको उपासनाको उपदेश गर्ने कापालिक मतको ग्रन्थ ।
सोमसुत्	(पुं.) सोमयज्ञ गर्ने ।
सोमसूत्र	(न.) शिवलिङ्गको जल बगेर जाने बाटो ।
सोमोद्भवा	(स्त्री.) नर्मदा नदी ।

सोमोद्भवा	(स्त्री.) स्तुति (प्रशंसा) पूर्वकको निन्दा गर्ने वचन ।
सौकर्य	(न.) १. सुकरता / सहजै गर्न सक्नु अर्थात् अनायास गर्न सक्नु, २. सुकरत्वा ।
सौखशायनिक	(विशे.) सुखशयन सोध्ने / राम्रो गरी सुकला भयो ? निद्रा त प्यो ? , इत्यादि सोध्ने ।
सौखिक	(विशे.) सुखैले जिन्दगी बिताउने / सौखिन ।
सौख्य	(न.) सुख / आनन्द ।
सौगत	(पुं.) बौद्ध / बुद्धमतवाला ।
सौगन्धिक	(न.) १. साँझमा फुल्ने सेतो कमल, २. नीलकमल ।
सौगन्धिक	(पुं.) गन्धक ।
सौगन्धिक	(विशे.) १. सुगन्धिद्रव्य बेच्ने, २. गन्धी-अत्तर ।
सौगन्ध्य	(न.) बास्ना ।
सौचिक	(पुं.) सूचीकार ।
सौजन्य	(न.) सुजनता / सज्जनपन ।
सौत्रामणी	(स्त्री.) यज्ञविशेष ।
सौदामनी	(स्त्री.) बिजुली ।
सौदामिनी	(स्त्री.) बिजुली ।
सौध	(पुं.न.) राजाको दरबार ।
सौध	(विशे.) १. अमृतसम्बन्धी, २. चुन-सम्बन्धी / चुनको, ३. सिउँडीसम्बन्धी / सिउँडीको ।
सौनिक	(पुं.) कसाइ ।
सौन्दर्य	(न.) सुन्दरता / राम्रोपन ।
सौप्तिक	(न.) रात्रियुद्ध / रातीको काटमार ।
सौभद्र	(पुं.) सुभद्रापुत्र / अभिमन्यु ।
सौभद्रेय	(पुं.) सुभद्रापुत्र / अभिमन्यु ।
सौभागिनेय	(विशे.) भाग्यवती स्त्रीका छोरा-छोरी ।
सौभाग्य	(न.) १. उत्तम भाग्य, २. सिंदर, ३. सुहागा ।
सौभाग्य	(पुं.) सत्ताईस योगमध्येको चौथो योग ।
सौभाञ्जन	(पुं.) सजिवनको रुख ।

सौमनस्य	(न.) चित्तको प्रसन्नता ।	स्कन्दन	(विशे.) चुहाउने / गिराउने ।
सौमित्र	(पुं.) १. सुमित्रापुत्र / लक्ष्मण-शत्रुघ्न ।	स्कन्ध	(पुं.) १. काँध, २. काप, ३. समूह, ४. शरीर, ५. बौद्धमतका रूप, वेदना, विज्ञान, संज्ञा, संस्कार यी पाँच तत्त्व, ६. सैन्यको व्यूह, ७. मार्ग, ८. ग्रन्थको खण्ड ।
सौमित्रि	(पुं.) १. सुमित्रापुत्र / लक्ष्मण-शत्रुघ्न ।	स्कन्धदेश	(पुं.) १. हात्तीको काँध / माहुते बस्ने ठाउँ, २. काँध ।
सौम्य	(पुं.) बुधग्रह ।	स्कन्धवाह(क)	(पुं.) काँधले बोक्ने ।
सौम्य	(विशे.) अप्रचण्ड / शान्त ।	स्कन्धशाखा	(स्त्री.) वृक्षको हाँगा ।
सौर	(पुं.) १. शनैश्चर, २. टिमुर्को रुख ।	स्कन्धावार	(पुं.) सेना-निवेशस्थान / छाउनी ।
सौर	(विशे.) १. सूर्योपासक, २. सूर्यको गतिले भएको मान / संक्रान्तिका हिसाबको कालमान, ३. सूर्यसम्बन्धी / सूर्यको ।	स्कन्न	(विशे.) चुहेको / गिरेको / सुकेको ।
सौरभ	(न.) सुगन्ध / बास्ना ।	स्खदन	(न.) विद्रावण / भगाउनु / लखेट्नु ।
सौरभेय	(पुं.) गोरु ।	स्खलन	(न.) १. गिर्नु, २. चुक्नु, ३. चुहनु ।
सौरभेयी	(स्त्री.) गाई ।	स्खलित	(न.) १. गिर्नु, २. चुक्नु, ३. चुहनु ।
सौरभ्य	(न.) सुगन्ध / बास्ना ।	स्खलित	(विशे.) १. गिरेको / खसेको, २. चुकेको, ३. चुहेको ।
सौराष्ट्र	(पुं.) देशविशेष / सुरत ।	स्तन	(पुं.) स्तन / दूध / दूध आउने अवयव ।
सौराष्ट्रिक	(पुं.न.) विषविशेष ।	स्तनन	(न.) मेघशब्द / मेघको गर्जना ।
सौराष्ट्री	(स्त्री.) १. सौराष्ट्रदेशको माटो / गोपी-चन्दन, २. रहर / अन्नविशेष ।	स्तनन्धय	(विशे.) दूध पिउने बच्चाबच्ची / दूध नछुटेका कलिला केटाकेटी ।
सौरि	(पुं.) शनैश्चरग्रह ।	स्तनप	(विशे.) दूध पिउने बच्चाबच्ची / दूध नछुटेका कलिला केटाकेटी ।
सौव	(विशे.) स्वकीय / आफ्नो ।	स्तनपा	(विशे.) दूध पिउने बच्चाबच्ची / दूध नछुटेका कलिला केटाकेटी ।
सौवर्चल	(न.) सौचरनुन ।	स्तनधिन्तु	(पुं.) १. मेघ, २. मोथे ।
सौवर्ण	(विशे.) सुवर्णसम्बन्धी / सुनको ।	स्तनित	(न.) मेघको गर्जना ।
सौवस्तिक	(विशे.) स्वस्ति गर्न सिपालु / आशीर्वाद-त्मक वेदमन्त्र पढ्न जात्रे, स्वस्तिवाचन पढ्ने ।	स्तन्य	(न.) दूध ।
सौविदल्ल	(पुं.) अन्तःपुर रक्षक / कञ्चुकी ।	स्तब्ध	(विशे.) १. अड्किएको, २. अविनीत/ न नुहने / ठाडो ।
सौवीर	(न.) १. बयर, २. काज्जी, ३. सुर्मा ।	स्तब्धरोमन्	(पुं.) १. बँदेल, २. सुँगुर ।
सौवीर	(पुं.) देशविशेष ।	स्तम्ब	(पुं.) १. घाँस आदिको झाड, २. डाँठ, ३. हाँगा नहुने जातको रुख ।
सौवीराञ्जन	(न.) सुर्मा ।	स्तम्बकरि	(पुं.) गाँजिने / फेद ठूला-ठूला भएर आउने अन्न ।
सौष्ठव	(न.) १. सुष्ठुता/असलपन, २. ज्यादापन ।		
सौहार्द	(न.) मित्रता / दोस्ती ।		
सौहार्द्य	(न.) मित्रता / दोस्ती ।		
सौहित्य	(न.) तृप्ति / अघाउनु ।		
सौहृद	(न.) मित्रता / दोस्ती ।		
स्कन्द	(पुं.) स्वामी कार्तिक / कुमार ।		
स्कन्दन	(न.) चुहनु / गिर्नु ।		

स्तम्भधन	(पुं.) घाँसपात, लहरा, झाड फाँड्ने हतियार / हँसिया ।
स्तम्भेरम	(पुं.) हात्ती ।
स्तम्भ	(पुं.) १. थाम / खम्बा / लठ्ठा, २. स्तम्भ अकडिनु / शरीर नचल्नु, ३. अविनय / नम्र नहुनु ।
स्तम्भन	(न.) १. अकडिनु, २. अकड्याउने अभिचार कर्म ।
स्तम्भन	(विशे.) अकड्याउने ।
स्तम्भित	(विशे.) अकडिएको ।
स्तरी	(स्त्री.) घूम / घुर्वाँ ।
स्तव	(पुं.) स्तुति / प्रशंसा गर्नु ।
स्तवक	(पुं.) गुच्छा / धेरै फूल-फलको झुप्पा ।
स्तावक	(विशे.) स्तुति गर्ने ।
स्तिमित	(विशे.) १. आर्द्र / भिजेको, २. निश्चल भएको ।
स्तुत	(विशे.) स्तुति गरिएको ।
स्तुति	(स्त्री.) प्रशंसा गर्नु ।
स्तुतिपाठक	(पुं.) बन्दी / राजाको स्तुति गर्ने ।
स्तुत्य	(विशे.) स्तुति गर्न योग्य ।
स्तुभ	(पुं.) छाग / बोको ।
स्तूप	(पुं.) ढिस्को / माटो आदिको अग्लो राशि टिल्ला ।
स्तेन	(पुं.) चोर ।
स्तेम	(पुं.) आर्द्रता / भिज्नु ।
स्तेय	(न.) १. चोरको कर्म / चोरी, २. चोर पन ।
स्तैन्य	(न.) १. चोरको कर्म / चोरी, २. चोर पन ।
स्तैमित्य	(न.) १. जडता / अकडिनु, २. आर्द्रता / भिज्नु ।
स्तोक	(पुं.) थोपा / जल, घ्यू आदिको बिन्दु ।
स्तोक	(विशे.) थोरै ।
स्तोकक	(पुं.) चातकपक्षी / काकाकुल ।
स्तोवृ	(विशे.) स्तुति गर्ने ।

स्तोभ	(पुं.) १. सामगानको आलाप पूर्ण गर्ने हाउ,हाइ, ओहोइ, अथ, इह, इत्यादि तेह प्रकारका पद, २. गानाको मात्रा मिलाउन बिच-बिचमा थपिने ए, ओ, हरि आदि पद ।
स्तोम	(पुं.) १. समूह, २. यज्ञ, ३. स्तुति ।
स्त्यान	(न.) १. घनत्व / जम्नु, २. बज्नु ।
स्त्यान	(विशे.) १. जमेको, २. बजेको ।
स्त्री	(स्त्री.) १. स्त्री, २. दुई अक्षरको एक पाउ हुने छन्द ।
स्त्रीगवी	(स्त्री.) गाई ।
स्त्रीधन	(न.) स्त्रीको दाइजो / पेवा-धन ।
स्त्रीधर्म	(पुं.) ऋतुदर्शन / रजस्वला हुनु ।
स्त्रीधर्मिणी	(स्त्री.) नछुने भएकी स्त्री ।
स्त्रीपुंस	(पुं.) स्त्रीपुरुष । यो शब्द दुईको वाचक हुनाले द्विवचनान्त छ ।
स्त्रैण	(न.) १. स्त्रीको स्वभाव, २. स्त्रीको समूह ।
स्त्रैण	(विशे.) १. स्त्रीलम्पट, २. स्त्रीसम्बन्धी/ स्त्रीको ।
स्थग	(विशे.) घूर्त / ठग ।
स्थगन	(न.) ढाक्नु ।
स्थगित	(विशे.) ढाकिएको ।
स्थगु	(न.) कुब्जहरूका पिठ्युँको मांसपिण्ड ।
स्थण्डिल	(न.) यज्ञयागादिका निमित्त सम्म पारेर लिप-पोत गरेको स्थल ।
स्थण्डिलशायिन्	(विशे.) लिप-पोत गरेको भुइँमा सुत्ने व्रत लिने ।
स्थण्डिलेशय	(विशे.) लिप-पोत गरेको भुइँमा सुत्ने व्रत लिने ।
स्थपति	(पुं.) १. बृहस्पतिसवनामक यज्ञ गर्ने, २. सिकमीको नाइके ।
स्थपति	(विशे.) श्रेष्ठ ।
स्थपुट	(विशे.) विषम स्थान / अग्लो-होचो ठाउँ ।
स्थल	(न./स्त्री.) जल नभएको अवृत्रिम

स्थल	(स्वाभाविक) मैदान ।	स्थालीविल्य (विशे.)	पात्रमा हालेर पकाउन लायक भएको चामल आदि ।
स्थल	(न.) स्थल / ठाउँ / स्थान ।	स्थावर	(विशे.) स्थावर / नहिँड्ने, वृक्ष, पर्वत आदि ।
स्थला	(स्त्री.) आधुनिक मानिसले बनाएको टुँडिखेल जस्तो मैदान ।	स्थाविर	(न.) वृद्धता / बुढ्याई ।
स्थली	(स्त्री./न.) जल नभएको अकृत्रिम (स्वाभाविक) मैदान ।	स्थासक	(पुं.) चन्दनादि विलेपन ।
स्थविर	(विशे.) वृद्ध / बुढो ।	स्थासु	(विशे.) अति स्थिर / नडग्ने ।
स्थविष्ठ	(विशे.) अतिस्थूल / ज्यादा ठूलो ।	स्थित	(विशे.) १. खडा रहेको / नहिँड्नेको, २. वर्तमान / विद्यमान, ३. बसेको ।
स्थवीयस्	(विशे.) अतिस्थूल / ज्यादा ठूलो ।	स्थिति	(स्त्री.) १. खडा रहनु, २. मर्यादा / स्थिति, ३. वस्तु ।
स्थाणु	(पुं.) महादेव ।	स्थिर	(विशे.) स्थिर / अचल ।
स्थाणु	(पुं.न.) हाँगा र टुप्पो नभएको रुख / टुटो ।	स्थिरता	(विशे.) अति स्थिर / नडग्ने ।
स्थान	(न.) १. स्थान / ठाउँ, २. नीतिशास्त्रोक्त उन्नति र अवनति नभएको मध्य अवस्था, ३. रहनु ।	स्थिरा	(स्त्री.) १. पृथ्वी, २. शालपर्णी औषधि ।
स्थानीय	(न.) नगर / सहर ।	स्थिरायुस्	(पुं.) शाल्मलि / सिमलको रुख ।
स्थानीय	(विशे.) १. रहन योग्य ठाउँ / बस्न लायक ठाउँ, २. स्थानमा भएको ।	स्थूणा	(स्त्री.) १. गृहस्तम्भ / घरको थाम खाँबो, २. फलामको मूर्ति ।
स्थाने	(अव्य.) योग्य / ठिक ।	स्थूरिन्	(पुं.) भारी बोक्ने घोडा / लदु घोडा ।
स्थापत्य	(पुं.) अन्तःपुर रक्षक / कञ्चुकी ।	स्थूल	(विशे.) १. ठूलो, २. मोटो ।
स्थापन	(न./स्त्री.) १. राख्नु, २. थान्नु / अग्नि, देवता राख्नु ।	स्थूललक्ष	(विशे.) बहुप्रद / धेरै दिने ।
स्थामन्	(ब.) बल ।	स्थूललक्ष्य	(विशे.) बहुप्रद / धेरै दिने ।
स्थाधिभाव	(पुं.) रति, हास, शोक, क्रोध, उत्साह, भय, जुगुप्सा, विस्मय, निर्वेद यो नौ शृङ्गार आदि रसका बीजरूप भाव ।	स्थूलशाटक	(पुं.) मोटो (खस्रो) कपडा ।
स्थाधिन्	(विशे.) १. रहने, २. खप्ने / टिक्ने ।	स्थूलैला	(स्त्री.) अलैंची ।
स्थायुक	(पुं.) ग्रामाध्यक्ष / द्वारे / जमीन्दार ।	स्थूलोच्चय	(पुं.) १. हात्तीको मध्यम (न चाडो न दिलो) गति, २. असाकल्य / अल्पता / थोरैपन ।
स्थायुक	(विशे.) १. रहने, २. खप्ने / टिक्ने ।	स्थेय	(पुं.) मध्यस्थ / दुईतर्फ निष्पक्षपात भएर हक बोल्ने ।
स्थाल	(न.) १. थाल, २. दाँतका फेदको हाड ।	स्थेय	(विशे.) १. बस्न लायक, २. रहन लायक ।
स्थाली	(स्त्री.) पाकपात्रविशेष - कसौँडी, ताप्के, तसला, तपेस आदि ।	स्थेयस्	(विशे.) अति स्थिर / नडग्ने ।
स्थालीपाक	(विशे.) पात्रमा पकाइएको ।	स्थेष्ठ	(विशे.) अति स्थिर / नडग्ने ।
स्थालीबिलीय	(विशे.) पात्रमा हालेर पकाउन लायक भएको चामल आदि ।	स्थैर्य	(न.) स्थिरता / थिर हुनु ।
		स्थौरिन्	(पुं.) भारी बोक्ने घोडा / लदु घोडा ।
		स्थौण्य(क)	(न.) भेडे कुरो ।

स्थौलशीर्ष	(विशे.) ठूलो टाउको हुनेको / टाउकेको।
स्थौल्य	(न.) स्थूलता / मोटाइ।
स्नपन	(न.) १. स्नान गर्नु, २. स्नान गराउनु / नुहाउनु।
स्नपित	(विशे.) स्नान गराइएको।
स्नव	(पुं.) चुहुनु।
स्नसा	(स्त्री.) नसा।
स्नात	(विशे.) स्नान गरिसक्ने।
स्नातक	(पुं.) ब्रह्मचर्यव्रत र वेदाध्ययन सकेर समावर्तन गर्ने।
स्नान	(न.) नुहाउनु।
स्नायिन्	(विशे.) स्नान गर्ने।
स्नायु	(पुं.) नसा।
स्नाय्वर्ध्मन्	(न.) नेत्रको सेतो भागमा मासु उभ्रेर फैलिदै जाने रोगविशेष।
स्निग्ध	(विशे.) स्नेहयुक्त (प्रेम गर्ने) चिल्लो।
स्निग्ध	(पुं.) मित्र / मित / दोस्त / साथी।
सु	(पुं.) पर्वतको थुम्को।
सुह	(स्त्री.) सिउँडीको रुख।
सुत	(विशे.) चुहेको।
सुषा	(स्त्री.) पुत्रवधू / बुहारी।
सुहा(ही)	(स्त्री.) सिउँडीको रुख।
स्नेह	(पुं.) १. प्रेम, २. चिल्लो / तेल आदि।
स्नेहन	(न.) १. प्रेम गर्नु, २. चिल्लो पार्नु।
स्पन्द	(पुं.) मन्द-मन्द हल्लनु।
स्पन्दन	(न.) मन्द-मन्द हल्लनु।
स्पर्धा	(स्त्री.) स्पर्धा / तँभन्दा म के कम भन्ने ख्याल।
स्पर्श	(पुं.) १. छुनु, २. दिनु, ३. कदेखि मसम्मका पच्चीस वर्ण, ४. शीत, उष्ण, अनुष्णाशीत यी तीन थरी स्पर्शगुण।
स्पर्शन	(न.) १. छुनु, २. दिनु।
स्पर्शमणि	(पुं.) स्पर्शमात्रले (छुवाउँदैमा) धातुमात्र- लाई सुवर्ण पारी दिने मणि / पारसमणि।
स्पश	(पुं.) चर / जासुस।

स्पष्ट	(विशे.) स्पष्ट / टड्कारो।
स्पृक्का	(स्त्री.) लङ्कोद्रशाक।
स्पृष्ट	(विशे.) १. छोइएको, २. दिइएको।
स्पृष्टास्पृष्टि	(अव्य.) परस्परस्पर्श / छुवा-छुत।
स्पृष्टि	(स्त्री.) १. छुनु, २. दिनु।
स्पृहणीय	(विशे.) रहर लाग्दो।
स्पृह्यालु	(विशे.) रहर गर्ने।
स्पृहा	(स्त्री.) रहर / इच्छा।
स्पृष्ट	(विशे.) १. दिने, २. छुने।
स्फट	(पुं./स्त्री.) सर्पको फण।
स्फटिक	(पुं.) फट्टिक / पत्थरविशेष।
स्फटी	(स्त्री.) फिट्किरी।
स्फाति	(स्त्री.) वृद्धि / बढ्नु।
स्फार	(विशे.) धेरै।
स्फाल	(पुं.) फाल हाल्नु / फलान्नु / कुद्नु।
स्फिच्	(स्त्री.) फिला / कटीको तल्लो भाग।
स्फिर	(विशे.) धेरै।
स्फीत	(विशे.) बढेको।
स्फुट	(विशे.) स्पष्ट / पट्कारो।
स्फुटन	(न.) फुट्नु।
स्फुटित	(विशे.) फुटेको।
स्फुरण	(न./स्त्री.) १. फर्फराउनु, २. फुर्नु / बुद्धिगोचर हुनु।
स्फुरित	(विशे.) १. फर्फराएको, २. सम्झिएको।
स्फूर्जथु	(पुं.) वज्र / चड्केको शब्द।
स्फुलिङ्ग	(पुं.) आगाको फिलुङ्गो।
स्फूर्जक	(पुं.) तिंदुको रुख।
स्फूर्जथु	(पुं.) वज्र / चड्केको शब्द।
स्फूर्ति	(स्त्री.) १. फुर्नु / बुद्धिगोचर हुनु, २. फर्फराउनु।
स्फेयस्	(विशे.) अति धेरै।
स्फेष्ठ	(विशे.) अति धेरै।
स्फोट	(पुं.) १. फोडा (खटिरोविशेष) फुट्नु, २. ध्वनि।
स्फोटन	(न.) फोर्नु।

स्फोटायन	(पुं.) स्फोट (ध्वनि) को तत्त्ववेत्ता मुनिविशेष ।	स्यन्दनी	(स्त्री.) मुखरस / चाल ।
स्फ्य	(न.) खड्गको आकार भएको यज्ञ-पात्रविशेष ।	स्यन्दिनी	(स्त्री.) मुखरस / चाल ।
स्म	(अव्य.) १. पादपूरण, २. अतीतत्व / भूतकाल ।	स्यन्दिन्	(विशे.) बग्ने ।
स्मय	(पुं.) १. आश्चर्य, २. घमण्ड ।	स्यन्न	(विशे.) बगेको ।
स्मर	(पुं.) कामदेव ।	स्यमन्तक	(पुं.) प्रतिदिन आठ भार सुवर्ण दिने, सत्राजित राजाले सूर्यबाट पाएको मणि ।
स्मरण	(न.) १. सम्झनु, २. सदृशवस्तु देखनाले सदृश वस्त्वन्तर सम्झदा मानिएको अलङ्कार ।	स्यूत	(विशे.) १. बुनिएको, २. सिइएको ।
स्मरदशा	(स्त्री.) १) कामावस्था / नयनप्रीति, २) चित्ता-सङ्ग, ३) संकल्प, ४) निद्रा-नाश, ५) तनुता, ६) विषयनिवृत्ति, ७) त्रपानाश, ८) उन्माद, ९) मूर्च्छा र १०) मरण यी दश अवस्था ।	स्यूत	(पुं.) घोक्रा, थैला, बोरा आदि डोरीले बुनेका भाँडा ।
स्मरमन्दिर	(न.) भग ।	स्यूति	(स्त्री.) सिलाइ / सिउनु ।
स्मरहर	(पुं.) महादेव ।	स्योत	(पुं.) घोक्रा, थैला, बोरा आदि डोरीले बुनेका भाँडा ।
स्मरागार	(न.) भग ।	स्योन	(पुं.) घोक्रा, थैला, बोरा आदि डोरीले बुनेका भाँडा ।
स्मराङ्कुश	(पुं.) लिङ्ग ।	स्योन	(विशे.) आनन्ददायक / सुखदिने ।
स्मार्त	(विशे.) धर्मशास्त्रोक्त ।	संसन	(न.) १. तल्लिर सर्कनु, २. खस्नु ।
स्मित	(न.) मन्दहास्य / अलिकति आँखा प्रफुल्ल गराएर ओठ अलिकति हल्लाएर हाँस्नु ।	संसिन्	(पुं.) ओखर ।
स्मित	(विशे.) १. हाँसेको, २. अलिकति फुलेको / खिलेको ।	स्रज्	(स्त्री.) १. शिरमा लाउने माला, २. साधारण माला ।
स्मृत	(विशे.) सम्झिएको ।	स्रग्वत्	(विशे.) माला लाएको व्यक्ति ।
स्मृति	(स्त्री.) १. धर्मशास्त्र, २. स्मरण गर्नु / सम्झनु ।	स्रग्विन्	(विशे.) माला लाएको व्यक्ति ।
स्मेर	(विशे.) फुलेको / प्रफुल्ल भएको ।	स्रजिष्ठ	(विशे.) धेरै माला लाएको व्यक्ति ।
स्यद	(पुं.) वेग ।	स्रजीयस्	(विशे.) धेरै माला लाएको व्यक्ति ।
स्यन्द	(पुं.) बगनु ।	स्रव	(पुं.) चुहुनु ।
स्यन्दन	(न.) १. बगनु, २. रथ / बगी आदि पाङ्ग्रा भएको सवारी ।	स्रवण	(न.) चुहुनु ।
स्यन्दनारोह	(पुं.) रथी / रथ चढ्ने ।	स्रवद्रर्भा	(स्त्री.) गर्भ तुहेको गाई आदि ।
		स्रवन्ती	(स्त्री.) नदी ।
		स्रवा	(स्त्री.) भोर्लाकृष ।
		स्रष्ट	(पुं.) ब्रह्माजी ।
		स्रष्ट	(विशे.) बनाउने / रचना गर्ने ।
		स्रस्त	(विशे.) १. खसेको, २. तलतिर सर्केको ।
		स्रस्तर	(पुं.) गुँदरी, चटाइ आदि आसन ।
		स्त्राक्	(अव्य.) चाडो / झट्ट ।
		स्त्राव	(पुं.) १. चुहुनु, २. गर्भस्त्राव / गर्भ तुहुनु । चार महिना नपुन्जेल गर्भ तुहुनुलाई स्त्राव,

सुच्	त्यस उप्रान्तलाई गर्भपात भन्दछन् ।
सुच	(स्त्री.) यज्ञपात्रविशेष / सुरो ।
सुत	(विशे.) चुहेको ।
सुव	(पुं./स्त्री.) यज्ञपात्रविशेष / सुरो ।
सुवावृक्ष	(पुं.) विकङ्कतवृक्ष / काँगियोवृक्ष ।
स्रोत	(न.) १. जलप्रवाह, २. सोतो ।
स्रोतस्	(न.) १. जलप्रवाह, २. सोतो ।
स्रोतस्वती	(स्त्री.) नदी ।
स्रोतस्विनी	(स्त्री.) नदी ।
स्रोतोञ्जन	(न.) सुर्मा / नेत्रौषधि विशेष ।
स्व	(पुं./न.) धन । यो शब्दको यस अर्थमा रामशब्द र ज्ञानशब्दका जस्ता रूप हुन्छन्, सर्वनाम संज्ञा हुँदैन ।
स्व	(पुं.) आत्मा / आफू । यो अर्थमा सर्वनाम संज्ञा हुन्छ ।
स्व	(पुं.) ज्ञाति/ दाजुभाइ । यो अर्थमा सर्वनाम संज्ञा हुँदैन ।
स्व	(विशे.) आत्मीय / आपना । यो अर्थमा सर्वनाम संज्ञा हुन्छ ।
स्वक	(विशे.) आत्मीय / आपना ।
स्वकीय	(विशे.) आत्मीय / आपना ।
स्वगत	(न.) अरूलाई नसुनाउने गरी कुरा गर्नु । यो शब्दको प्रयोग नाटकमा मात्र हुन्छ ।
स्वच्छ	(विशे.) निर्मल / सफा ।
स्वच्छन्द	(विशे.) आफूखुसी / स्वाधीन ।
स्वजन	(पुं.) १. बान्धव / दाजुभाइ, २. आपस्त ।
स्वतस्	(अव्य.) आफैं ।
स्वतन्त्र	(विशे.) आफूखुसी / स्वाधीन ।
स्वत्व	(न.) स्वामित्व / हक ।
स्वदन	(न.) खानु ।
स्वधा	(अव्य.) पितृहरूलाई अर्पण गरिने वस्तु चढाउँदा मन्त्रान्तमा र संकल्पान्तमा प्रयोग गरिने पितृप्रीतिकारक मन्त्र ।
स्वधा	(स्त्री.) दक्ष प्रजापतिकी कन्या पितृगणकी पत्नी ।

स्वधाभुज	(पुं.) पितृहरू ।
स्वधिति	(पुं./स्त्री.) कुठार / बन्चरो ।
स्वन	(पुं.) शब्द ।
स्वनित	(न.) मेघको गर्जना ।
स्वपन	(न.) निदाउनु ।
स्वप्न	(पुं.) निदाउनु ।
स्वप्न	(पुं.) स्वप्न / सपना ।
स्पन्ज	(पुं.) सुत्ने / निदाउने ।
स्वप्नदोष	(पुं.) निद्रामा घातु गर्नु ।
स्वभाव	(पुं.) स्वभाव / बानी ।
स्वभू	(पुं.) १. विष्णु, २. ब्रह्मा, ३. शिव ।
स्वयम्	(अव्य.) आफैं ।
स्वयंवरा	(स्त्री.) स्वयंवर गर्ने स्त्री ।
स्वयम्भू	(पुं.) १. ब्रह्मा, २. विष्णु, ३. शिव, ४. कामदेव, ५. जैनको देवताविशेष ।
स्वर्	(अव्य.) १. स्वर्ग, २. परलोक ।
स्वर	(पुं.) १. उदात्त, अनुदात्त र स्वरित यी तीन स्वर, २. निषाद ऋषभ, गान्धार, षड्ज, मध्यम, धैवत र पञ्चम यी सात स्वर, ३. अ, इ, उ, ऋ, ए, ओ, ऐ र औ यी नौ स्वरवर्ण, ४. साधारण आवाज ।
स्वरभङ्ग	(पुं.) गला बसेर स्वर बिग्रने रोग ।
स्वरभेद	(पुं.) गला बसेर स्वर बिग्रने रोग ।
स्वरस	(पुं.) औषधिको रस ।
स्वरा	(स्त्री.) ब्रह्माकी स्त्री ।
स्वराज	(पुं.) १. ब्रह्मा, २. छन्दोविशेष ।
स्वरित	(पुं.) उदात्त र अनुदात्तको समावेश भएको तृतीय स्वर ।
स्वरु	(पुं.) वज्र / इन्द्रको आयुधविशेष ।
स्वरुस्	(पुं.) वज्र / इन्द्रको आयुधविशेष ।
स्वरूप	(न.) १. स्वभाव / बानी, २. स्वरूप / अनुहार ।
स्वरूप	(विशे.) १. पण्डित, २. राम्रो ।
स्वरोदय	(पुं.) इडा, पिङ्गला र सुषुम्णाको स्वर-अनुसार फल वर्णन गर्ने शास्त्र ।

स्वर्ग	(पुं.) देवलोक ।	स्वादित	(विशे.) स्वाद लिइएको ।
स्वर्गिन्	(विशे.) स्वर्गवासी ।	स्वादु	(विशे.) १. गुलियो, २. मीठो ।
स्वर्ग्य	(विशे.) स्वर्ग दिने ।	स्वादुकण्टक	(पुं.) गोखुर औषधि ।
स्वर्जिक	(पुं.) सज्जिखार ।	स्वादुरसा	(स्त्री.) कबिराली ।
स्वर्ण	(न.) सुवर्ण / सुन ।	स्वाद्वी	(स्त्री.) १. दाख, २. अङ्गुर ।
स्वर्णकार	(पुं.) सुनको काम गर्ने जातिविशेष / सुनार ।	स्वाधिष्ठान	(न.) लिङ्गमूलमा रहने छ चक्रमध्येको एक चक्र ।
स्वर्णक्षीरी	(स्त्री.) थाकल ।	स्वाधीन	(विशे.) आफूखुसी ।
स्वर्णदी	(स्त्री.) मन्दाकिनी / स्वर्गगङ्गा ।	स्वाधीनपतिका	(स्त्री.) पतिलाई वश पारेकी स्त्री ।
स्वर्णमाक्षिक	(न.) सोनामक्खी / धातुविशेष ।	स्वाध्याय	(पुं.) वेदको पाठ ।
स्वर्भानु	(पुं.) राहुग्रह ।	स्वान	(पुं.) शब्द / आवाज ।
स्वर्लोक	(पुं.) स्वर्गलोक ।	स्वान्त	(पुं.) सुनु / निद्रा ।
स्वर्वधू	(स्त्री.) अप्सरा ।	स्वापतेय	(न.) धन ।
स्वर्वैद्य	(पुं.) अश्विनीकुमार । यो शब्द द्विवचनान्त छ ।	स्वाभाविक	(विशे.) स्वभावसिद्ध ।
स्वल्प	(विशे.) अति थोरै ।	स्वामिन्	(विशे.) मालिक ।
स्ववासिनी	(स्त्री.) तरुनी हुँदा पनि माइतै बस्ने स्त्री ।	स्वामिन्	(पुं.) १. कार्तिकेय / कुमार, २. पति, ३. परमहंस / संन्यासिविशेष ।
स्वसृ	(स्त्री.) १. दिदी, २. बहिनी ।	स्वायम्भुव	(पुं.) स्वयम्भू (ब्रह्मा)का दक्षिणाङ्गबाट पैदा भएका आदिराज मनु ।
स्वस्ति	(अव्य.) १. कल्याण, २. पापक्षय ।	स्वाराज	(पुं.) इन्द्र ।
स्वस्तिक	(पुं./न.) पूर्व मोहडा भएको, बरन्डा पनि भएको अगल-बगल बाँके जोरेको घर ।	स्वारोचिष	(पुं.) चौध मनुमध्येका दोस्रा मनु ।
स्वस्तिक	(पुं.) १. मङ्गल द्रव्य / ५ यो चिह्न, २. चौबाटो, ३. पीठोले हालेको रेखी ।	स्वार्थ	(पुं.) १. आफ्नो धन, २. आफ्नो चिज, ३. आफ्नो अभिप्राय / मतलब ।
स्वस्तिवाचन	(न.) पुण्यकर्मका आरम्भमा गरिने कर्म-विशेष / पुण्याहवाचन / स्वस्तिवाचन ।	स्वास्थ्य	(न.) निरोगिता / तन्दुरुस्ती ।
स्वस्थ	(विशे.) आरोग्यले रहेको / तन्दुरुस्त ।	स्वाहा	(अव्य.) देवतालाई हवि चढाउँदा पढिने मन्त्र ।
स्वस्त्रीय	(पुं./स्त्री.) भान्जाभान्जी ।	स्वाहा	(स्त्री.) अग्निनारायणकी पत्नी ।
स्वागत	(न.) भेट भएका बेलाको आदरपूर्वक कुशलप्रश्न ।	स्वाहाभुज	(पुं.) देवता ।
स्वाच्छन्द	(न.) स्वच्छन्दता / स्वतन्त्रता ।	स्वित्	(अव्य.) १. प्रश्न, २. तर्क ।
स्वातन्त्र्य	(न.) स्वच्छन्दता / स्वतन्त्रता ।	स्विदित	(विशे.) पसिना आएको व्यक्ति ।
स्वाति	(पुं./स्त्री.) स्वातिनक्षत्र ।	स्विन्न	(विशे.) पसिना आएको व्यक्ति ।
स्वाद	(पुं.) मधुर, अम्ल आदि रसको अनुभव गर्नु ।	स्वीकार	(पुं.) १. अङ्गीकार गर्नु, २. आफ्नो गराउनु ।
स्वादन	(न.) स्वाद लिनु ।	स्वीय	(विशे.) आफ्नो ।
		स्वीया	(स्त्री.) आफ्नी पतिव्रता स्त्री ।

स्वेच्छा	(स्त्री.) आफ्नो इच्छा ।
स्वेद	(पुं.) पसिना ।
स्वेदज	(विशे.) १. पसिनाबाट जन्मने जुम्रा आदि प्राणी, २. पसिनाबाट उत्पन्न हुने रोग आदि ।
स्वेदन	(न.) पसिना काढ्नु ।
स्वेदन	(विशे.) पसिना काढ्ने ।

स्वेदनी	(स्त्री.) १. फलामे कराही, २. ताई / ताप्के ।
स्वैर	(न.) मन्दमन्द / सुस्त-सुस्त ।
स्वैर	(विशे.) स्वच्छन्द / आफूखुसी ।
स्वैरिन्	(विशे.) स्वच्छन्द / आफूखुसी ।
स्वैरिणी	(स्त्री.) वेश्या ।
स्वैरिता	(स्त्री.) स्वेच्छाचारिता / लहडदहड ।

ह

हताशतां हुतभुजां हेरम्बो हेलया हरन् ।
अंहसां हन्तुकामानां संहतिं प्रति हिवक्तु ॥

ह	(अव्य.) १. पादपूरण, २. निश्चय ।
हम्	(अव्य.) १. क्रोधवचन, २. अनुनय ।
ह	(पुं.) शिव ।
हंस	(पुं.) १. हाँसपक्षी, २. सूर्य, ३. आत्मा, ४. अजपा गायत्री, ५. चार प्रकारका संन्यासी मध्यको प्रथम संन्यासी ।
हंसक	(पुं.) कल्ली / पाउको गहनाविशेष ।
हंसपाद	(पुं./न.) हिङ्गुल ।
हंसवाहन	(पुं.) ब्रह्माजी ।
हंसी	(स्त्री.) १. हाँसपक्षीको पोथी, २. छन्दो-विशेष ।
हंसोदक	(न.) दिनभर घाममा रातभर जूनमा राखेको पानी ।
हंहो	(अव्य.) संबोधन / ए-!, ओ ।
हञ्जिका	(स्त्री.) भारङ्गी औषधि ।
हञ्जे	(अव्य.) नाटकमा चेटी (केटी) लाई सम्बोधन गर्दा प्रयोग गरिने शब्द ।
हट्ट	(पुं.) हाट / अनियमित बजार ।
हट्टविलासिनी	(स्त्री.) १. हलेदो, २. कालो हलेदो, ३. वेश्या ।
हठ	(पुं.) १. बलात्कार, २. ढिपी ।
हठयोग	(पुं.) धौती, नेती, वस्ती, आदि कर्म गरेर शरीर शुद्धपारे पछि ध्यान, धारणा, समाधि गर्ने पद्धति बताउने योगशास्त्र ।
हडि	(पुं.) कैद गर्ने काष्ठ यन्त्र / ठिँगुरो ।
हण्डिका	(स्त्री.) हाँडी / मृत्पात्रविशेष ।
हण्डे	(अव्य.) नाटकमा निम्नवर्गीय स्त्रीलाई सम्बोधन गर्दा प्रयोग गरिने शब्द ।
हत	(पुं.) १. मरेको, २. मारिएको ।

हतक	(विशे.) अतिनिन्द्य / मोरो ।
हताश	(विशे.) १. निर्दय, २. आशा टुटेको, ३. छुल्याहा ।
हति	(स्त्री.) १. घात / मारु, २. अपकर्ष / हीनता, ३. मर्नु ।
हत्या	(स्त्री.) मारु ।
हदन	(न.) हनु / दिसा गर्नु ।
हनन	(न.) मारु ।
हनु	(पुं./स्त्री.) चिउँडो ।
हनु	(स्त्री.) कालो हलेदो ।
हनुमत्	(पुं.) प्रसिद्ध महावीर महात्मा हनुमान् ।
हनू	(स्त्री.) कालो हलेदो ।
हनुमत्	(पुं.) प्रसिद्ध महावीर महात्मा हनुमान् ।
हन्त	(अव्य.) १. हर्ष, २. अनुकम्पा, ३. वाक्यारम्भ, ४. विषाद । जस्तै क्रमैले- 'हन्त ! दृष्टो रघुपतिः' यहाँ 'अहा ! रामचन्द्र देखिए' भन्दा हर्ष बुझिन्छ । हन्त ! गच्छति वैदेही

विपिनं स्वामिना सह ।

यहाँ 'कठै ! सीताजी स्वामीका साथ वन जान लागिन्' भन्दा अनुकम्पा (दया) बुझिन्छ । 'हन्त ! ते कथयिष्यामि' यहाँ 'लौ तिमीलाई बनाउने छु' भन्दा वाक्यारम्भ बुझिन्छ ।

भ्रमता सर्वतोऽरण्ये

वैदेही हन्त ! नेक्षिता ।

यहाँ 'हाय ! जङ्गलमा चौतर्फ घुम्ने मैले सीता देखिन' भन्दा विषाद बुझिन्छ ।

हन्त (अव्य.) मनुष्यहरूलाई अन्तर्पण गर्नुपर्दा

हन्तकार	भन्नु पर्ने मन्त्र । (पुं.) अतिथिलाई गृहस्थले नित्य दिनुपर्ने सोह्र गास पुग्ने अन्न ।
हन्तृ	(विशे.) मार्ने / हन्ता ।
हन्न	(विशे.) दिसा गर्ने / हगी सकेको ।
हन्यमान	(विशे.) मारिन लागेको ।
हबुषा	(स्त्री.) झौवा / वनौषधि ।
हम्बा	(स्त्री.) गाई गोरुको आवाज / गोशब्द ।
हय	(पुं.) घोडा ।
हयग्रीव	(पुं.) १. घोडाको शिर भएको दैत्यविशेष, २. मधुकैटभले र हयग्रीव-दैत्यले वेदहरण गर्दा वेदोद्धार गर्नका निमित्त घोडाको शिर भएको मूर्ति धारण गर्ने विष्णु भगवान् ।
हयमार (क)	(पुं.) करबीरवृक्ष ।
हयी	(स्त्री.) घोडी ।
हर	(पुं.) महादेव ।
हरण	(न.) १. हर्नु, २. लैजानु, ३. चोर्नु, ४. भागलिन ।
हरि	(पुं.) १. विष्णु, २. सिंह, ३. शुकपन्थी, ४. सर्प, ५. बाँदर, ६. भ्यागुतो, ७. यमराज, ८. वायु, ९. इन्द्र, १०. चन्द्रमा, ११. सूर्य, १२. किरण, १३. घोडा, १४. कैलो वर्ण ।
हरि	(विशे.) कैलोवर्ण हुने ।
हरिचन्दन	(पुं./न.) १. स्वर्गीय पाँच वृक्ष मध्येको एक थरी वृक्ष, २. पहुँलो घूपी ।
हरिण	(पुं.) १. मृग, २. पाण्डुवर्ण / फुस्रो सेतो वर्ण ।
हरिण	(विशे.) पाण्डुवर्ण हुने ।
हरिणी	(स्त्री.) १. मृगी, २. सुवर्णको मूर्ति, ३. सत्र अक्षरको पादहुने छन्दोविशेष, ४. अप्सराविशेष ।
हरित्	(पुं.) हरियो वर्ण ।
हरित्	(स्त्री.) दिशा / पूर्व, पश्चिम आदि ।
हरित्	(विशे.) हरियो वर्ण हुने ।
हरित	(पुं.) हरियो वर्ण ।

हरित	(विशे.) हरियो वर्ण हुने ।
हरितक	(न.) शाक / साग ।
हरिता	(स्त्री.) १. दुबो, २. हलेदो, ३. जयन्ती लता ।
हरिताल(क)	(न.) हरिताल / पहुँलो धातुविशेष ।
हरितालिका	(स्त्री.) १. दुबो, २. भाद्रशुक्ल तृतीयामा गर्नु पर्ने गौरीशङ्करको व्रत ।
हरिदश्च	(पुं.) १. सूर्य, २. आँकको रुख ।
हरिद्रा	(स्त्री.) हलेदो ।
हरिद्राभ	(पुं.) पहुँलो वर्ण ।
हरिद्राभ	(विशे.) पहुँलो वर्ण ।
हरिद्राभ	(विशे.) पहुँलो वर्ण हुने ।
हरिद्राराग	(विशे.) पहिले भने गाढ प्रेम गर्ने, पछि-पछि प्रेम घटाउँदै जाने व्यक्ति ।
हरिद्व	(पुं.) चुन्नाको रुख ।
हरिद्वार	(न.) मायापुरी / हरिद्वारतीर्थ ।
हरिन्मणि	(पुं.) पन्ना / रत्नविशेष ।
हरिप्रिया	(स्त्री.) १. लक्ष्मी, २. तुलसी ।
हरिवालुक	(न.) एलावालुक औषधि ।
हरिमन्थ(क)	(पुं.) चना / अन्नविशेष ।
हरिवर्ष	(न.) जम्बूद्वीपका नौ वर्ष मध्येको एक वर्ष (खण्ड) ।
हरिवाहन	(पुं.) गरुड ।
हरिश्चन्द्र	(पुं.) प्रसिद्ध सत्यवादी सूर्यवंशीय राजा ।
हरिहय	(पुं.) इन्द्र ।
हरिहर	(पुं.) आधा हरि, आधा हर भएको अवतारको मूर्ति ।
हरीतकी	(स्त्री.) हर्रो ।
हरेणु	(स्त्री.) कबाफचिनी / शीतलचिनी ।
हरेणु(क)	(पुं.) केराउ / मटर ।
हर्तृ	(विशे.) हरण गर्ने / खोस्ने / लैजाने / चोर्ने ।
हर्म्य	(न.) धनीको घर / हबेली ।
हर्यक्ष	(पुं.) सिंह ।
हर्यक्ष	(विशे.) कैला आँखा हुने ।

हर्षश्च	(पुं.) इन्द्र ।
हर्ष	(पुं.) खुसी / आनन्द ।
हर्षण	(न.) खुसी हुनु / हर्खाउनु ।
हर्षण	(पुं.) सत्ताईस मध्येको चौधौं योग ।
हर्षण	(विशे.) खुसी पार्ने / हर्ष दिने ।
हर्षमाण	(विशे.) खुसी भएको / हर्ष मात्रे ।
हर्षुल	(विशे.) खुसी भएको / हर्ष मात्रे ।
हल	(न.) जोत्ने हलो ।
हलधर	(पुं.) बलभद्र ।
हलभृत्	(पुं.) बलभद्र
हला	(अव्य.) नाटकमा सखीलाई सम्बोधन गर्दा प्रयोग गरिने शब्द ।
हलायुध	(पुं.) बलभद्र ।
हलाहल	(पुं./न.) विषविशेष ।
हलि	(पुं.) ठूलो हलो ।
हलिनी	(स्त्री.) गुनेमधुरो वृक्ष ।
हलिप्रिय	(पुं.) कदम्बवृक्ष / कदम ।
हलिप्रिया	(स्त्री.) मदिरा / रक्सी ।
हलिन्	(पुं.) १. बलभद्र, २. हलो-जोताहा ।
हलीमक	(पुं.) पाण्डुरोग बढेर शरीरको वर्ण हरियो-कैलो-पहेँलो हुन जाने रोगविशेष ।
हल्य	(विशे.) हलोलो जोतेको स्थान ।
हल्या	(स्त्री.) हलाको समूह ।
हल्लक	(न.) साँझमा फुल्ने रातो कमल ।
हव	(पुं.) १. होम, २. आज्ञा, ३. आह्वान / हपार्नु ।
हवन	(न.) होम गर्नु ।
हवनी	(स्त्री.) १. होम गर्ने कुण्ड, २. होम गर्ने वेदी ।
हवनीय	(विशे.) होमयोग्य वस्तु ।
हविस्	(न.) होम गरिने वस्तु ।
हविष्य	(न.) १. होम गर्न योग्य, २. धर्म-शास्त्रमा लेखिएका- मार्गशीर्ष, पौष महिनामा तयार हुने सेतो नउसिनेको नगुम्याएको धान, मुगी, तिल, जौ, केराउ, साँवाधान, हिल,

मोचिका (हुहरे-शाक), षष्टिका-काल, साग, मूला, सिधेनुन, समुद्रनुन, गाईको दही, गाईको घ्यू, मखन नझिकेको दूध, कटहर, आँप, हर्रो, अमिली, जिरा, सुन्तला, पिप्ला, केरा, लवली, अमला, गुड (चाक्रु, भेलीबाहेकको), चिनी, सक्खर, मिश्री आदि- इक्षुविकार, नरिवलको फल र घ्यूमा पकाएको माथी बताएका अन्न ।

हव्य	(न.) होम गरिने अन्न आदि ।
हव्यपाक	(पुं.) होम गर्न पकाइएको चरु ।
हव्यवाह	(पुं.) अग्नि ।
हव्यवाह	(पुं.) अग्नि ।
हव्यवाहन	(पुं.) अग्नि ।
हस	(पुं.) हास्य / हाँसो ।
हसन	(न.) हास्य / हाँसो ।
हसन्तिका	(स्त्री.) अग्निपात्र / मकल / अटल / बोरसी ।
हसन्ती	(स्त्री.) अग्निपात्र / मकल / अटल / बोरसी ।
हसित	(न.) हास्य / हाँसो ।
हस्त	(पुं.) १. हात, २. चौबीस अङ्गुल प्रमाण, ३. हात्तीको सुँड, ४. हस्तानक्षत्र, ५. हस्तशब्द केशवाचक शब्ददेखि पर रहँदा समूह भन्ने अर्थ बुझाउँछ जस्तै- केशको समूह (चुल्लो) भन्नु पर्दा- 'केशहस्तः- कुन्तलहस्तः' इत्यादि ।
हस्तवारण	(न.) मारपिट गर्न आउनेलाई हातले छेक्नु ।
हस्ता	(स्त्री./पुं.) हस्तानक्षत्र ।
हस्तिकर्ण	(पुं.) १. पलाशविशेष, २. रातो अँडिरा ।
हस्तिनख	(पुं.) सहरको मूलढोकामा पानीढाले गरी ओरालो पारेको जमिन ।
हस्तिनापुर	(न.) चन्द्रवंशीय राजाको राजधानी / दिल्ली ।

हस्तिनी	(स्त्री.) १. हतिनी, २. चार प्रकारका स्त्री मध्येकी भद्रा शरीर हुने स्त्री ।
हस्तिप (क)	(पुं.) माहुते ।
हस्तिशाला	(स्त्री.) हात्तीसार ।
हस्तिन्	(पुं.) हात्ती ।
हस्त्यारोह	(पुं.) माहुते ।
हस्त	(विशे.) मूर्ख ।
हा	(अव्य.) १. पीडा, २. शोक, ३. विषाद ।
हाटक	(न.) सुवर्ण / सुन ।
हानि	(स्त्री.) हानि / खति / नोक्सान ।
हायन	(पुं./न.) वर्ष / बाह्र महिना ।
हायन	(पुं.) घान ।
हार	(पुं.) १. मोतीको माला, २. हरण गर्नु ।
हारहूरा	(स्त्री.) दाख / मुनक्का ।
हारिद्र	(विशे.) हलेदाले रँगाइएको ।
हारिन्	(विशे.) १. हार लगाउने, २. हरण गर्ने, ३. राम्रो ।
हारीत	(पुं.) १. रातो सुगापक्षी, २. आयुर्वेद-चार्य मुनिविशेष, ३. धर्मशास्त्राचार्य मुनिविशेष ।
हार्द	(न.) १. प्रेम, २. अभिप्राय / आशय ।
हालहल	(न.) हालालहलनामक विष ।
हालहाल	(न.) हालालहलनामक विष ।
हाला	(स्त्री.) मदिरा ।
हालाहल	(पुं./न.) हालालहल विष ।
हालिक	(विशे.) हलजीवी / हलो जोताहा ।
हाव	(पुं.) १. बोलाउनु, २. स्त्रीहरूका शृङ्गारभाव (रति) बाट हुने विलास, विष्णोक, विभ्रम, ललित, हेला, लीला, यी कर्म ।
हास	(पुं.) हास्य / हाँसो ।
हास्तिक	(न.) हात्तीको समूह ।
हास्य	(न.) १. हाँसो, २. हास स्थायिभाव हुने नौ रस मध्येको हास्य रस ।
हाहा	(पुं.) गन्धर्वविशेष ।

हाहाकार	(पुं.) भय, शोक आदिबाट भएको कोलाहल ।
हि	(अव्य.) १. हेतु/ यसकारणले, २. निश्चय, ३. पादपूरण ।
हिंसक	(विशे.) हिंसा गर्ने / मार्ने ।
हिंसा	(स्त्री.) १. मार्नु, २. मानिस आदिलाई सारै कष्ट पर्ने कर्म / जुनकर्म गर्नाले कष्ट पाउने मानिस 'मारी हाल्यो' भन्छन् त्यो कर्म, ३. दुनामुना गरेर मार्ने कर्म ।
हिंसाकर्मन्	(न.) १. मार्नु, २. मानिस आदिलाई सारै कष्ट पर्ने कर्म / जुनकर्म गर्नाले कष्ट पाउने मानिस 'मारी हाल्यो' भन्छन् त्यो कर्म, ३. दुनामुना गरेर मार्ने कर्म ।
हिंसित	(विशे.) मारिएको ।
हिंस्र (क)	(विशे.) घातक / हिंसा गर्ने स्वभाव भएको ।
हिक्का	(स्त्री.) हिक्का / बाडुली ।
हिङ्गु	(न.) हिङ्ग ।
हिङ्गुनिर्यास	(पुं.) निम्बवृक्ष / निम् ।
हिङ्गुपत्री	(स्त्री.) जिम्बु / गन्ध आउने, झात्रे तृणविशेष ।
हिङ्गुल (लु)	(पुं.) हिङ्गुल / सिम्रिक ।
हिङ्गुली	(स्त्री.) सानो जातको सेतो बिही ।
हिज्जल	(पुं.) भूँबेत ।
हित	(विशे.) फाइदा गर्ने / हित गर्ने ।
हितैषिन्	(विशे.) हित चाहने ।
हिन्ताल	(पुं.) सानो जातको तालवृक्ष / तार ।
हिन्दोल (हिण्डोल)	(पुं.) डोली ।
हिम	(न.) हिउँ ।
हिम	(विशे.) ठण्डा / चिसो ।
हिमकर	(पुं.) १. चन्द्रमा, २. कपूर ।
हिमगिरि	(पुं.) हिमालयपर्वत ।
हिमवत्	(पुं.) हिमालयपर्वत ।
हिमवालुक	(पुं./स्त्री.) कपूर ।
हिमसंहति	(स्त्री.) हिउँको थुप्रो ।
हिमांशु	(पुं.) चन्द्रमा ।

हिमागम	(पुं.) हेमन्तऋतु / माघ-पौष ।
हिमाद्रि	(पुं.) हिमालयपर्वत ।
हिमानी	(स्त्री.) हिउँको समूह ।
हिमालय	(पुं.) हिमालयपर्वत ।
हिमावती	(स्त्री.) थाकल ।
हिरण्य	(विशे.) सुवर्णमय / सुनको ।
हिरण्य	(न.) सुवर्ण / सुन ।
हिरण्यकशिपु	(पुं.) आदिदैत्यराज / हिरण्याक्षको दाजु ।
हिरण्यगर्भ	(पुं.) ब्रह्मा ।
हिरण्यवाह	(हु) (पुं.) शोणभद्र नद ।
हिरण्यरेतस्	(पुं.) अग्नि ।
हिरण्याक्ष	(पुं.) हिरण्यकशिपुको भाइ दैत्य ।
हिरण्याश्र	(पुं.) सोह्र महादान मध्येको एक महादान ।
हिरण्याश्वरथ	(पुं.) सोह्र महादान मध्येको एक महादान ।
हिरुक्	(अव्य.) १. विना / बाहेक, २. नजिक, ३. बिचमा ।
हिलमोचिका	(स्त्री.) हिलसा साग ।
हिल्लोल	(पुं.) १. हल्लनु, २. तरङ्ग ।
हिबुक	(न.) लगनदेखि चतुर्थ स्थान ।
ही	(अव्य.) १. आश्चर्य, २. दुःख ।
हीन	(विशे.) १. न्यून / कम, २. अधम ।
हीर	(पुं.) १. महादेव, २. हीरारत्न ।
हीर (क)	(न.) हीरारत्न ।
हीही	(अव्य.) आश्चर्य ।
हुड (डु)	(पुं.) १. भेडा, २. किल्लाको सैन्यले आड लिएर लड्ने ठाउँ ।
हुडुक्क	(पुं.) बाजाविशेष ।
हुडुम्ब	(पुं.) भुटेको चिउरा ।
हुत	(न.) होम गर्नु ।
हुत	(विशे.) १. होम गरिएको वस्तु, २. होम गरिएको अग्नि ।
हुतभुज	(पुं.) १. अग्नि, २. चितु ।
हुतवह	(पुं.) १. अग्नि, २. चितु ।
हुताश	(पुं.) १. अग्नि, २. चितु ।
हुताशन	(पुं.) १. अग्नि, २. चितु ।

हुम्	(अव्य.) १. स्मरण, २. क्रोध, ३. आज्ञा, ४. तर्क ।
हुहु	(पुं.) गन्धर्वविशेष ।
हुहू	(पुं.) गन्धर्वविशेष ।
हुत	(विशे.) बोलाइएको / हपारिएको ।
हुति	(स्त्री.) बोलाउनु / हपार्नु ।
हृच्छय	(पुं.) कामदेव ।
हृत	(विशे.) हरण गरिएको ।
हृदय	(न.) १. छाती, २. मन, ३. कलेजा ।
हृदयङ्गम	(विशे.) मन पर्ने ।
हृदयालु	(विशे.) दूलो मन हुने / उदार ।
हृद्य	(विशे.) हृदयप्रिय / मन पर्ने ।
हृद्रोग	(पुं.) छाती दुख्ने, ढुकढुक गर्ने रोगविशेष ।
हृल्लास	(पुं.) हिवक / बाडुली ।
हृल्लेख	(पुं.) मनको तर्क ।
हृषीक	(न.) आँखा आदि इन्द्रिय ।
हृषीकेश	(पुं.) १. अन्तर्यामी ईश्वर, २. विष्णु ।
हृष्ट	(विशे.) खुसी भएको ।
हृष्टमानस	(विशे.) खुसी भएको ।
हृष्टरोमन्	(विशे.) रोमाञ्चित भएको / शरीरमा काँडा उम्रेको ।
हे	(अव्य.) सम्बोधन / ए ! ।
हेति	(स्त्री.) १. सूर्य किरण, २. अग्नि ज्वाला, ३. शस्त्र ।
हेतु	(पुं.) १. कारण, २. कार्य-कारणको अभेद गर्दा मानिएको अलङ्कार ।
हेत्वाभास	(पुं.) सव्यभिचार, विरुद्ध, सत्प्रतिपक्ष, असिद्ध, बाधित मध्येको हेतु ।
हेमन्	(न.) सुवर्ण / सुन ।
हेमकूट	(पुं.) किंपुरुषवर्षको सीमापर्वत ।
हेमक्षीरी	(स्त्री.) थाकल ।
हेमदुग्धक	(पुं.) डुम्रीको रुख ।
हेमन्त	(पुं./न.) हेमन्तऋतु / मार्ग-पौष ।
हेमपुष्पक	(पुं.) चम्पक / चाँपो ।
हेमाद्रि	(पुं.) सुमेरुपर्वत ।

हेय	(विशे.) छाड्न लायक ।
हेरम्ब	(पुं.) गणेश ।
हेलन	(न.) अपमान / हेला ।
हेला	(स्त्री.) १. स्त्रीसमागम गर्ने तीव्र इच्छा, २. अवज्ञा / हेला ।
हेलि (क)	(पुं.) सूर्य ।
हेषा	(स्त्री.) घोडाको हिनहिनाहट शब्द ।
है	(अव्य.) सम्बोधन / हे ! ।
हैतुक	(विशे.) युक्तियुक्त व्यवहार गर्ने ।
हैतुक	(विशे.) शास्त्रोक्त कुरामा सवक (प्रमाण) नपाई चित्त नबुझाउने ।
हैम	(विशे.) सुवर्णमय / सुनको ।
हैमन	(विशे.) १. हेमन्त ऋतुमा भएको, २. सुवर्णको ।
हैमन्तिक	(विशे.) हेमन्तऋतुमा भएको ।
हैमवती	(स्त्री.) १. पार्वती, २. बोझो, ३. हरो, ४. थाकल, ५. गङ्गा, ६. कबाफचिनी ।
हैयङ्गवीन	(न.) एक राते दहीको नौनी ।
हैहय	(पुं.) स्मरणमात्रले दुःख, चोट र पीडा- हरण गर्ने सहस्रबाहु राजा कार्तवीर्य ।
हो	(अव्य.) सम्बोधन / ओ ! ।
होतृ	(पुं.) ऋत्विग्विशेष / होता ।
होतृ	(विशे.) होम गर्ने ।
होम	(पुं.) होम ।
होम्य	(विशे.) होमको उपयोगी ।
होरा	(स्त्री.) १. लग्न, २. घडी, ३. राशिभोगको

आधा काल ।	
होलिका	(स्त्री.) होलीको उत्सव ।
ह्यस्	(अव्य.) गतदिन / हिजो ।
ह्यस्तन	(विशे.) हिजो भएको ।
ह्यस्त्य	(विशे.) हिजो भएको ।
हृद	(पुं.) गहिरो जलाशय / रह ।
हृदिनी	(स्त्री.) नदी ।
हृसिमन्	(पुं.) ह्रस्वता / छोटोपन / सानोपन ।
हृसिष्ठ	(विशे.) १. अति सानो, २. अति छोटो ।
हृसीयस्	(विशे.) १. अति सानो, २. अति छोटो ।
ह्रस्व	(पुं.) एक मात्रा उच्चारणकाल लगाएर उच्चारण गरिने वर्ण ।
ह्रस्व	(विशे.) १. वामन / बाउत्रे, २. छोटो ।
ह्रस्वाङ्ग	(पुं.) अष्टवर्गमध्येको जीवक औषधि / खिरौलो ।
हाद	(पुं.) मेघशब्द ।
हादिनी	(स्त्री.) १. बिजुली, २. वस्त्र ।
हादिन्	(विशे.) कडा शब्द गर्ने ।
हास	(पुं.) घट्नु ।
हिणीया	(स्त्री.) १. धिन, २. दया ।
ही	(स्त्री.) लज्जा / लाज ।
हीण	(विशे.) लज्जित (लाजले युक्त) भएको ।
हीत	(विशे.) लज्जित (लाजले युक्त) भएको ।
हीवेर	(न.) सुगन्धवाल औषधि ।
हेषा	(स्त्री.) घोडाको हिनहिनाहट ।
हाद	(पुं.) आह्लाद / खुसी ।

श्रीमन्मङ्गलमूर्तये नमः

वैक्रमेऽब्दे वह्निदन्तिनिधीन्दुप्रमिते लघुः ।

नामकोशः सङ्कलितः कुलचन्द्रद्विजन्मना ॥

॥ शुभम् ॥

विद्यार्थी पुस्तक भण्डार

प्रकाशक तथा वितरक
भोटाहिटी, काठमाडौं

